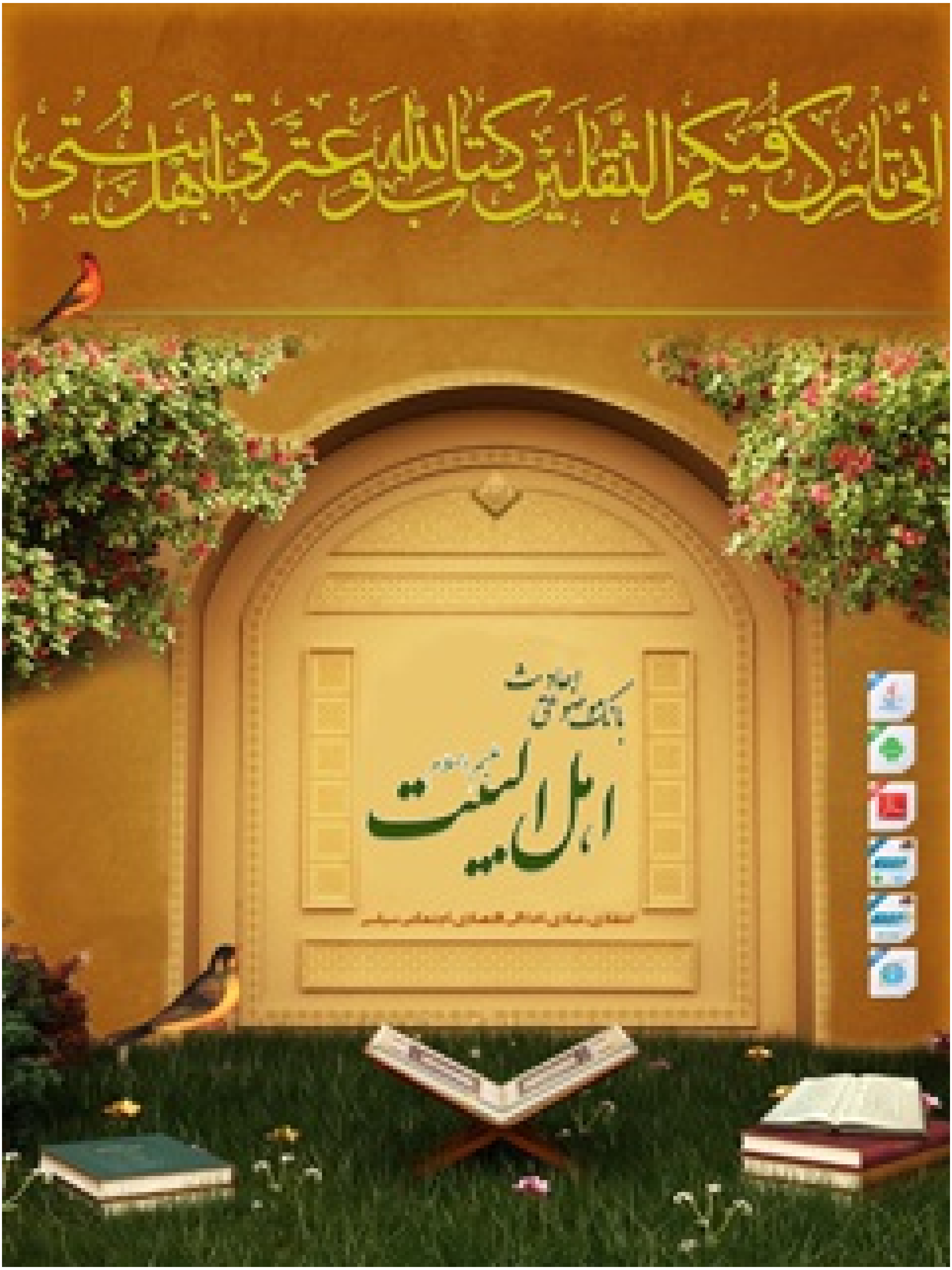

انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیتی
اہل البیت

بسم الله الرحمن الرحیم

بانک موضوعی احادیث اهل بیت علیهم السلام

نویسنده:

واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

بانک موضوعی احادیث اهل بیت علیهم السلام

مشخصات کتاب

سرشناسه:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان،۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآور:بانک احادیث اهل بیت (علیهم السلام)- (موضوعی) با متن عربی و ترجمه فارسی به همراه آدرس منبع/ واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان.

مشخصات نشر:اصفهان:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری:۷۱۵ صفحه - نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع : احادیث شیعه

موضوع : اهل بیت (علیهم السلام)

اعتقادی

شناخت

علم

حدیث (۱) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

خَيرُ الدُّنيا وَالآخِرَهِ مَعَ العِلمِ وَشَرُّ الدُّنيا وَالآخِرَهِ مَعَ الجَهلِ ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.

(بحارالانوار، ج۷۹، ص ۱۷۰)

حدیث (۲) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

طَلَبُ العِلمِ فَريضَهٌ عَلى كُلِّ مُسلِمٍ أَلا إِنَّ اللّه َيُحِبُّ بُغاهَ العِلمِ؛

طلب دانش بر هر مسلمانی واجب است. خداوند جویندگان دانش را دوست دارد.

(مصباح الشریعه،ص۱۳)

حدیث (۳) قال علی علیه السلام :

كُلَّ وِعاءٍ يَضيقُ بِما جُعِلَ فيهِ إلّا وِعاءُ العِلمِ فَإنَّهُ يَتَّسِعُ بِهِ؛

فضای هر ظرفی در اثر محتوای خود تنگ تر می شود مگر ظرف دانش که با تحصیل علوم، فضای آن بازتر می گردد.

(نهج البلاغه،ص۵۰۵)

حدیث (۴) قال علی علیه السلام :

زَكاةُ العِلمِ بَذلُهُ لِمُستَحِقِّهِ وَإجهادُ النَّفسِ فِى العَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آنند و کوشش در عمل به آن است.

(غرر الحکم و درر الکلم،ص۳۹۱)

حدیث (۵) قال علی علیه السلام :

خَيرُ العِلمِ مانَفَعَ؛

بهترین علم آن است که مفید باشد.

(غررالحکم و دررالکلم،ص ۳۵۴)

حدیث (۶) قال الصادق علیه السلام :

مَن تَعَلَّمَ العِلمَ وعَمِلَ بِهِ وعَلَّمَ لِلّهِ دُعِىَ فى مَلَكُوتِ السَّماواتِ عَظيما فَقيلَ: تَعَلَّمَ لِلّهِ وعَمِلَ لِلّهِ وعَلَّمَ لِلّهِ؛

هر کس برای خدا دانش بیاموزد و به آن عمل کند و به دیگران آموزش دهد، در ملکوت آسمانها به بزرگی یاد شود و گویند: برای خدا آموخت و برای خدا عمل

کرد و برای خدا آموزش داد.

الذریعه الی حافظ الشریعه(شرح اصول کافی) ج۱،ص۵۶

حدیث (۷) قال علی علیه السلام :

اِنَّ العِلمَ حَیاهُ القُلوبِ وَ نورُ البصارِ مِنَ العَمی وَ قُوَّهُ البدانِ مِنَ الضَّعفِ؛

به راستی که دانش، مایه حیات دل ها، روشن کننده دیدگان کور و نیروبخش بدن های ناتوان است.

(تحف العقول، ص ۲۸)

حدیث (۸) قال علی علیه السلام :

یَنبَغی لِلعاقِلِ اَن یَحتَرِسَ مِن سُکرِ المالِ وَ سُکرِ القُدرَهِ ، وَ سُکرِ العِلمِ ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشَّبابِ ، فَاِنَّ لِکُلِّ ذالِکَ ریاحا خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ؛

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

(غرر الحکم، ص ۷۹۷)

حدیث (۹) قال ابی عبدالله علیه السلام :

اِنَّ مِن حَقیقَهِ الایمانِ اَن تُؤثِرَ الحَقَّ وَ اِن ضَرَّکَ عَلَی الباطِلِ وَ اِن نَفَعَکَ وَ اَن لا یَجوزَ مَنطِقُکَ عِلمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

(بحارالانوار، ج ۲، ص۱۱۴)

حدیث (۱۰) قال الصادق علیه السلام :

لایَزالُ المُؤمِنُ یُورِثُ أَهلَ بَیتِهِ العِلمَ وَ الدَبَ الصّالِحَ حَتّی یُدخِلَهُمُ الجَنَّهَ جَمیعا؛

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

(مستدرک الوسایل، ج۱۲، ص۲۰۱)

حدیث (۱۱) قال علی علیه السلام :

اَلعِلمُ قاتِلُ الجَهلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص۵۶)

حدیث (۱۲) قال علی علیه السلام :

اَلا اِنَّ فیهِ عِلمَ مایَأتی و الحَدیثَ عَنِ المَاضی و دَواءَ دائِکُم و نَظمِ ما بَینَکُم؛

ص: ۲

گاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

(نهج البلاغه، ص ۲۲۳)

حدیث (۱۳) قال علی علیه السلام :

إذا تَفَقَّهَ الرَّفیعُ تَواضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

(غررالحکم، ص ۲۸۵)

حدیث (۱۴) قال علی علیه السلام :

اَلعِلمُ کَنزٌ عَظیمٌ لایَفنی؛

علم گنج بزرگی است که با خرج کردن تمام نمی شود.

(غرر الحکم و درر الکلم،ص۶۶)

حدیث (۱۵) قال علی علیه السلام :

العِلمُ وَراثَةٌ کَریمَةٌ ، وَ الاداب حُلَلٌ مُجَدَّدَةٌ ، وَ الفِکرُ مِرآةٌ صافِیَةٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

(نهج البلاغه،ص۴۶۹)

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَّهُ إذا قـالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبیِّ قُـل بِسـمِ اللّـهِ الرَّحمـنِ الرَّحیمِ فَقـالَ الصَّبیُّ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَـ-تَبَ اللّه ُبَراءَةً لِلصَّبِیِّ و بَراءَةً لِأَبَـ-وَیهِ و بَراءَةً لِلمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم اللّه الرحمن الرحیم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و معلم، برائت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحارالانوار(ط-بیروت)،ج۸۹،ص۲۵۷

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

عِلمُ الْمُنافِقِ فی لِسانِهِ و عِلْمُ الْمُؤْمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

(غررالحکم، ص۴۶۳)

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الأَوْطانِ فی طَ-لَبِ الْعُلا وَ سافِرْ فَفِی الأَسْفارِ خَمْسُ فَوائِدَ تَفَرُّجُ هَمٍّ وَاکْتِسابُ مَعیشَهٍ و عِلْمٌ وَآدابٌ و صُحْبَهُ ماجِدٍ؛

برای کسب بلنـد مرتبگی از وطن خود دور شو و سـفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

(مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۱۱۵)

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلْعِلْمُ رَأسُ الْخَیْرِ کُلِّهِ، وَ الْجَهْلُ رَأسُ الشَّرِّ کُلِّهِ ؛

دانایی سرآمد همه

خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

(بحارالأنوار، ج۷۴، ص ۱۷۵)

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

اَلْعِلْمُ اَصْلُ کُلِّ خَیْرٍ، اَلْجَهْلُ اَصْلُ کُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

(غررالحکم، ص۴۸)

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْییزُ بَیْنَ الاْخْلاقِ وَ اِظْهارُ مَحْمودِها وَ قَمْعُ مَذْمومِها؛

بالاترین درجه دانایی، تشخیص اخلاق از یکدیگر و آشکار کردن اخلاق پسندیده و سرکوب اخلاق ناپسند است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص۳۷۸)

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

جالِسِ الْعُلَماءَ یَزْدَدْ عِلْمُکَ وَ یَحْسُنْ اَدَبُکَ و تَزکُ نَفسُکَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

(غررالحکم و دررالکلم،ص۳۴۱)

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلْیَبْدَأ بِتَعْلیمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلیمِ غَیْرِهِ و لْیَکُنْ تَأْدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبْلَ تَأْدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاِجْلالِ مِنْ مُعَلِّمِ النّاسِ و مُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، باکردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

مثیرالاحزان،ص ۵۰

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

یا مُؤمِنُ اِنَّ هـذَا العِلمَ وَالاَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِکَ فَاجْتَهِد فی تَعَلُّمِهِما ، فَما یَزیـدُ مِنْ عِلْمِکَ وَ اَدَبِکَ یَزیـدُ فی ثَمَنِکَ وَ قَدْرِکَ ، فَاِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدی اِلی رَبِّکَ وَ بِالاَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَهَ رَبِّکَ وَبِأَدَبِ الْخِدْمَهِ یَسْتَوجِبُ الْعَبْدُ وَلایَتَهُ وَقُرْبَهُ ، فَاقْبَلِ النَّصیحَهَ کی تَنْجُوَ مِنَ الْعَذابِ؛

ای مؤمن! به تحقیق این دانش و ادب بهـای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قَدْرت افزوده می شود ؛ زیرا با

ص: ۴

دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود . پس [این [نصیحت را بپذیر تا از عذاب برَهی.

(بحار الانوار(ط-بیروت)،ج۱،ص۱۸۰)

حدیث (۲۵) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تابِعُهُ یُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ یُحْرَمُهُ الْأشقیاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

(امالی طوسی، ص ۴۸۸)

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَیْسَ فیهِ شَیْ ءٌ مِنَ الْحِکْمَهِ کَبَیْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَإنَّ اللّه َلا یَعْذِرُ عَلَی الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه،ص۶۰۰

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

قُم عَن مَجلِسِکَ لِاَبیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ اِن کُنتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

(غررالحکم،ص۱۳۶)

حدیث (۲۸) رسول اکرم (صلی لله علیه و آله):

ا لاـ اخبرکم بـأجود الأـجواد قالوا بلی یا رسول اللّه. فقال اجود الاجواد اللّه و انا اجود بنی آدم و اجودهم بعدی رجل علّم علما فنشره و یبعث یوم القیمه امه واحده و رجل جاد بنفسه فی سبیل اللّه حتی قتل

پیغمبر- صلّی اللّه علیه و آله- فرمود:

آیا خبر ندهم به بخشنده ترین بخشنده ها؟ گفتند: بلی یا رسول اللّه.

بخشنده ترین بخشنده ها خدای متعال جلّت عظمته می باشد. و من بخشنده ترین اولاد آدم هستم و بخشنده ترین اولاد آدم بعد از من مردی است که علمی را بیاموزد پس آن را منتشر کند و چنین کس در روز قیامت مبعوث شود در حالی که امت

ص: ۵

واحده است، یعنی کسی است که جامع خیرات است و به او اقتدا می شود. و نیز بخشنده ترین مردم بعد از من مردی است که جان خود را در راه خدا بخشش کند تا کشته شود.

(إرشاد القلوب / ترجمه طباطبایی، ص ۵۰)

حدیث (۲۹) امام محمد باقر علیه السلام :

ما شیبَ شیءٌ بشیءٍ اَحسن مِن حِلمٍ بعلمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با علم باشد.

(بحارالانوار ج ۷۵ ، ص ۱۷۲)

حدیث (۳۰) پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله):

مَن عَمِلَ بِما یَعلَمُ وَرَّثَهُ اللَّهُ عِلمَ ما لَم یَعلَم.

هر کس به آنچه می داند عمل کند، خداوند دانش آنچه را که نمی داند به او ارزانی می دارد.

(مرآ ه العقول ج۳،ص۲۸۶)

حدیث (۳۱) امام علی(سلام الله علیه) :

العِلمُ یُنجِدُ الفِکرَ.

دانش روشنی بخش اندیشه است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص۴۸)

حدیث (۳۲) امام صادق (سلام الله علیه) :

لَستُ اُحِبُّ أن أرَی الشّابَّ مِنکُم إلاّ غادِیاً فی حالَینِ: إمّا عالِماً أو مُتَعَلِّماً.

دوست ندارم جوانی از شما [شیعیان] را جز بر دو گونه ببینم: دانشمند یا دانشجو.

(امالی طوسی ص۳۰۳)

حدیث (۳۳) امام علی (سلام الله علیه) :

لا عَمَلَ كَالتَّحقيقِ.

هیچ عملی مانند پژوهش نیست.

(غررالحکم ودررالکم - ص۷۶۸)

عالم

حدیث (۱) قال رسول الله (ص) :

أَعلَمُ النّاسِ مَن جَمَعَ عِلمَ النّاسِ إِلی عِلمِهِ؛

داناترین مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

(من لا یحضره الفقیه، ج۴، ص۳۹۵)

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لایَنبَغی لِمَن لَم یَکُن عالِما أَن یُعَدَّ سَعیدا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

(تحف العقول، النص،ص۳۶۴)

حدیث (۳) قال ابی عبدالله (ص) :

قَالَ: سَمِعْتُهُ یَقُولُ: یَغْدُو النَّاسُ عَلی ثَلَاثَهِ أَصْنَافٍ: عَالِمٍ، وَ مُتَعَلِّمٍ، وَ غُثَاءٍ، فَنَحْنُ الْعُلَمَاءُ، وَ شِیعَتُنَا الْمُتَعَلِّمُونَ، وَ سَائِرُ النَّاسِ غُثَاءٌ؛

جمیل گوید: شنیدم از آن حضرت که می فرمود: مردم سه دسته صبح می کنند: عالم

و متعلم و ورآبی، ما علماء هستیم، و شیعیان ما متعلم و دانش آموزند، و مردم دیگر ورآبیند.

(الکافی،ج ۱،ص۸۲)

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لَن تَبقَی الاَرضُ اِلاّ وَ فیها عالِمٌ یَعرِفُ الحَقَّ مِنَ الباطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

(محاسن، ج ۱، ص۲۳۴)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

رُبِّ عالِمٍ قَد قَتَلَهُ جَهلُهُ ، وَ عِلمُهُ مَعَهُ لا ینفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

(نهج البلاغه،ص۷۵۵)

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

العُلَماءُ حُکّامٌ عَلَی المُلوکِ؛

عالمان فرمانروای بر شهریاران هستند.

(کنز الفوائد،ج۲،ص۳۳)

حدیث (۷) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلا اِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرارُ العُلَماءِ وَ اِنَّ خَیرَ الخَیرِ خیارُ العُلَماءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

(منیه المرید، ص ۱۳۷)

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُـداراهِ النّاسِ وَ اِکرامِ العُلَماءِ وَ الصَّفـحِ عَن زَلّاتِ الخوانِ فَقَد اَدَّبَکَ سَـیِّدُ الوَّلینَ وَ الخِرینَ بِقَولِهِ (ص) : اُعفُ عَمَّن ظَ-لَمَکَ وَ صِل مَن قَطَعَکَ وَ اَعطِ مَن حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسـی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

(بحارالانوار،ج۷۵،ص ۷۱)

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

جالِسِ العُلَماءَ یَزدَد عِلمُکَ وَ یَحسُن اَدَبُکَ وتَزکُ نَفسُکَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

(غررالحکم و درر الکلم،ص ۴۳۰)

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الشَّیطانَ لَیَطمَعُ فی عالِمٍ بِغَیرِ اَدَبٍ اَکثَرُ مِن طَمَعِهِ فی عالِمٍ بِاَدَبٍ ، فَتَاَدَّبوا وَ اِلّا فَاَنتُم اَعرابٌ ؛

شیطان ، در عالِمِ بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید وگرنه شما، بیابانی (فاقد تمدّن) هستید.

(أعلام الدین فی صفات المؤمنین،ص۹۶)

حدیث (۱۱) قال رسول الله (ص) :

اَلعَدلُ حَسَنٌ وَلکِن فِی المَراءِ اَحسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الغنیاءِ اَحسَنُ، اَلوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِن فِی العُلَماءِ اَحسَنُ، اَلصَّبرُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الفُقَراءِ اَحسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ، اَلحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی النِّساءِ اَحسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

(نهج الفصاحه، ص۵۷۸)

حدیث (۱۲) امام محمدباقر علیه السلام:

عالِمٌ یُنتَفَعُ بِعِلمِهِ اَفضَلُ مِن سَبعینَ اَلفِ عابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

(بحارالانوار، ج۷۵ ، ص ۱۷۳)

حدیث (۱۳) امام حسین علیه السلام:

مِن دَلائِلِ العالِمِ إنتقادَهِ لِحَدِیثِه وَ عِلمِه بِحَقائِقَ فُنونِ النَّظَر؛

از نشانه های عالم ، نقد سخن و اندیشه خود و آگاهی از نظرات مختلف است.

(بحارالانوار، ج۷۵، ص۱۱۹)

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

إنَّ العُلَماءَ وَرَثَهُ الأنبِیاءِ.

دانشمندان وارثان پیامبران هستند

(الکافی (ط-اسلامیه)،ج ۱،ص ۳۲و۳۴)

حدیث (۱۵) پیامبر اعظم صلی لله علیه و آله :

فَقِيهٌ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ.

وجود یک فقیه برای ابلیس سخت تر از هزار عابد است.

(بحارالانوار، ج ۱، ص ۱۷۷)

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام:

جالِسِ العُلَماءَ تَسعَد

باعلما همنشینی کن تا سعادتمند شوی

(غررالحکم ،ح ۳۳۶)

حدیث (۱۷) امام صادق (سلام الله علیه) :

عالِمٌ أفضَلُ مِن ألفِ عابِدٍ وألفِ زاهِدٍ.

یک عالم برتر از هزار عابد و هزار زاهد است.

(بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد صلّی اللّه علیهم،ج ۱،ص ۸)

عقل

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ اَلعَقلَ مَا

اکتُسِبَت بِهِ الجَنَّهُ و طُلِبَ بِهِ رِضَی الرَّحمنِ؛

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

(من لایحضره الفقیه،ج۴،ص۳۶۹)

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أَعقَلُ النّاسِ أَبعَدُهُم عَن کُلِّ دَنِیَّهٍ؛

عاقل ترین مردم کسی است که از همه پَستی ها دورتر باشد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۱۹۷)

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُهَذِّب نَفسَهُ لَم یَنتَفِع بِالعَقلِ؛

هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۲۴۰)

حدیث (۴) امام حسین علیه السلام:

لا یَکمُلُ العَقلُ إلاّ بِاتِّباعِ الحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی شود.

(بحار الانوار(ط-بیروت)ج۷۵،ص۱۲۷)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَفضَلُ النّاسِ عَقلاً أَحسَنُهُم تَقدیرا لِمَعاشِهِ وَ أَشَدُّهُمُ اهتِماما بِإِصلاحِ مَعادِهِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگیش بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همّت نماید.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۵۲)

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

زکوهُ العَقلِ احتِمالُ الجُهّالِ؛

زکات عقل تحمّل نادانان است.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۵۶)

حديث (۷) امام على عليه السلام :

رَدعُ النَّفسِ عَن زَخارِفِ الدُّنیا ثَمَرَهُ العَقلِ؛

دوری از تجمّلات دنیا میوه عقل است.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۲۴۱)

حديث (۸) امام على عليه السلام :

لَیسَ العاقِلُ مَن یَعرِفُ الخَیرَ مِنَ الشَّرِّ وَلکِنَّ العاقِلُ مَن یَعرِفُ خَیرَ الشَّرَّینِ؛

عاقل آن نیست که خیر را از شر تشخیص دهد، بلکه عاقل کسی است که میان دو شر، آن را که ضررش کمتر است بشناسد.

(بحار الانوار(ط-بیروت)ج۷۵،ص۶)

حديث (۹) قال الحسين عليه السلام :

إذا وَرَدَت عَلَی العاقِلِ لُمَّه ٌقَمَعَ الحُزنَ بِالحَزمِ وَ قَرَعَ العَقلَ لِلِاحتیالِ؛

چون برای عاقل مشکلی پیش آید، غم خود را با هوشیاری و دوراندیشی از میان می برد و عقل را به چاره جویی وامی دارد.

(نزهه الناظر و تنبیه الخاطر،ص۸۴)

حديث (۱۰) امام على عليه السلام :

یَنبَغی لِلعاقِلِ اَن یَحتَرِسَ مِن سُکرِ المالِ وَ

سُکرِ القُدرَهِ ، وَ سُکرِ العِلمِ ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشَّبابِ ، فَإنَّ لِکَلِّ ذالِکَ ریاحا خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ ؛

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

(تصنیف غرر الحکم و دررالکلم،ص۶۶)

حدیث (۱۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ الإنصافَ مِن نَفسِهِ وَ بِرَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِیَ ءَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

(اعلام الدین، ص ۲۶۵)

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

اَلحِلمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَالعَقلُ حُسامٌ قاطِعٌ، فَاستُر خَلَلَ خَلقِکَ بِحِلمِکَ وَقاتِل هَواکَ بِعَقلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه،ج۱،ص۲۱۳)

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنیا یُفسِدُ العَقلَ وَ یُصِمُّ القَلبَ عَن سَماعِ الحِکمَهِ وَ یوجِبُ اَلیمَ العِقابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

(مستدرک الوسائل و منبسط المسائل،ج۱۲،ص۴۱)

حدیث (۱۴) امام حسین علیه السلام :

لا یَکمُلُ العَقلُ إلاّ بِاتِّباعِ الحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی

ص: ۱۰

شود.

(أعلام الدين فی صفات المؤمنین،ص۲۹۸)

حدیث (۱۵) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

مَنِ استَشارَهُ أَخوهُ المُؤمِنُ فَلَم یَمحَضهُ النَّصیحَهَ سَلَبَهُ اللّه لُبَّهُ؛

هر کس برادر مؤمنش با او مشورت کند و او صادقانه راهنمائیش نکند، خداوند عقلش را از او بگیرد.

(بحارالأنوار، ج۷۲، ص۱۰۴)

حدیث (۱۶) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

أَعقَلُ النّاسِ أَشَدُّهُم مُداراهً لِلنّاسِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

(من لایحضره الفقیه، ج۴، ص۳۹۵)

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

اَلعَقلُ یَهدی وَیُنجی، وَالجَهلُ یُغوی وَیُردی؛

عقل راهنمایی می کند و نجات می دهد و نادانی گمراه می کند و نابود می گرداند.

(غررالحکم و دررالحکم،ص۱۲۴)

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اَکثَرُ مَصارِعِ العُقُولِ تَحتَ بُرُوقِ المَطَامِعِ؛

قربانگاه عقلها غالبا در پرتو طمعها است.

(نهج البلاغه،ص۵۰۷)

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالأدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

(نهج البلاغه،ص۴۷۸)

حدیث (۲۰) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

(تحف العقول، ص۶)

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

اَلْحِلْمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَالْعَقْلُ حِسامٌ قاطِعٌ، فَاسْتُرْ خَلَلَ خَلْقِک بِحِلْمِک وَقاتِلْ هَواکَ بِعَقْلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه،ج۱،ص۲۱۳)

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

اَعْقَلُ النّاسِ مَنْ کانَ بِعَیْبِهِ بَصیرا وَ عَنْ عَیْبِ غَیْرِهِ ضَریرا؛

عاقل ترین مردم کسی است که به عیب های خویش بینا و از عیوب دیگران، نابینا باشد.

(غررالحکم، ص۲۰۷)

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

لا یُعَدُّ الْعاقِلُ عاقِلًا حَتّی یَسْتَ-کْمِلَ ثَلاثا: اِعْطاءَ الْحَقِّ مِنْ

نَفْسِهِ عَلی حالِ الرِّضا وَ الْغَضَبِ وَ اَنْ یَرْضی لِلنّاسِ ما یَرْضی لِنَفْسِهِ وَ اسْتِعْمالَ الْحِلْمِ عِنْدَ الْعَثْرَهِ؛

عاقل، عاقل نیست مگر آن که سه صفت را در خود به کمال رساند: حق را در هنگام خشنودی و خشم ادا کند، آنچه را برای خود می پسندد، برای دیگران هم بپسندد و هنگام خطای دیگران، بردبار باشد.

(تحف العقول، ص ۳۱۸)

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

دِعامَهُ الاِْنْسانِ الْعَقْلُ وَ الْعَقْلُ مِنْهُ الْفِطْنَهُ وَ الْفَهْمُ وَ الْحِفْظُ وَ الْعِلْمُ وَ بِالْعَقْلِ یَکْمُلُ وَ هُوَ دَلیلُهُ وَ مُبْصِرُهُ وَ مِفْتاحُ اَمْرِهِ فَاِذا کانَ تَاْییدُ عَقْلِهِ مِنَ النّورِ کانَ عالِما حافِظا ذاکِرا فَطِنا فَهِما فَعَلِمَ بِذلِکَ کَیْفَ وَ لِمَ وَ حَیْثُ وَ عَرَفَ مَنْ نَصَحَهُ وَ مَنْ غَشَّهُ فَاِذا عَرَفَ ذلِکَ عَرَفَ

مَجْراهُ وَ مَوصولَهُ وَ مَفْصولَهُ وَ اَخْلَصَّهُ مِنْ تَاْییدِ العَقْلِ؛

ستون انسانیت، عقل است و از عقل، زیرکی، فهم، حفظ و دانش بر می خیزد. با عقل، انسان به کمال می رسد. عقل، راهنمای انسان، بینا کننده و کلید کارهای اوست. هر گاه عقل با نور یاری شود، دانا، حافظ، تیزهوش و فهیم می شود و بدین وسیله (پاسخ) چگونه، چرا و کجا را می فهمد و خیرخواه و دغلکار را می شناسد و هرگاه این را دانست، مسیر حرکت ۴۹ و خویش و بیگانه را می شناسد و در توحید و طاعت خداوند اخلاص

می ورزد و چون چنین کرد، آنچه از دست رفته جبران می کند و بر آنچه در آینده می آید چنان وارد می شود که می داند در کجای آن است و برای چه منظوری در آنجاست. از کجا آمده و به کجا می رود. و این همه از پرتو تأیید عقل است.

(کافی، ج ۱، ص

ص: ۱۲

حدیث (۲۵) امام کاظم علیه السلام :

كَما لا يَقومُ الْجَسَدُ اِلّا بِالنَّفْسِ الحَيَّهِ فَكَذلِكَ لا يَقومُ الدّينُ اِلّا بِالنِّيَّهِ الصّادِقَهِ وَ لا تَثْبُتُ النِّيَّهُ الصّادِقَهُ اِلّا بِالْعَقْلِ؛

همـان گونه که قوام جسم، تنهـا به جـانِ زنـده است، قوام دینـداری هم تنها به نیّت پاک است و نیّت پاک، جز با عقل حاصـل نمی شود.

(تحف العقول، ص ۳۹۶)

حدیث (۲۶) امام رضا علیه السلام :

اِذا اَرادَ اللّه ُاَمْرا سَلَبَ الْعِبادَ عُقولَهُمْ فَاَنْفَذَ اَمْرَهُ وَ تَمَّتْ اِرادَتُهُ فَاِذا اَنْفَذَ اَمْرَهُ رَدَّ اِلى كُلِّ ذى عَقْلٍ عَقْلَهُ فَيَقولُ كَيْفَ ذا؟ وَ مِنْ اَيْنَ ذا؟

هر گـاه خداونـد چیزی را بخواهـد، عقـل های بنـدگان را از آنها می گیرد و حکم خود را اجرا می کنـد و خواسـته خود را به پایـان می رسانـد. همین که حکم خود را اجرا کرد، عقـلِ هر صـاحب عقل را به او بر می گردانـد، آنگاه او مرتب می گویـد: چگونه و از کجا چنین و چنان شد.

(تحف العقول، ص۴۴۲)

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

اَعْقَلُ النّاسِ مَنْ غَلَبَ جِدُّهُ هَزْلَهُ وَ اسْتَظْهَرَ عَلى هَواهُ بِعَقْلِهِ؛

عاقل کسی است که جدّی اش از شوخی اش بیشتر باشد و با کمک عقلش بر هوا و هوسش پیروز گردد.

(تصنیف غررالحکم،ص۵۲)

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

اَلا وَ اِنَّ اللَّبيبَ مَنِ اسْتَقْبَلَ وُجوهَ الْآراءِ بِفِكْرٍ صائِبٍ وَ نَظَرٍ فِى الْعَواقِبِ؛

بدانید عاقل، کسی است که با فکر درست، به استقبال نظرات گوناگون برود و در عواقب امور بنگرد.

(غررالحکم،ص۱۷۸)

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

اِحْتَمِلْ ما یَمُرُّ عَلَیْکَ فَاِنَّ الْاِحْتِمالَ سِتْرُ الْعُیوبِ وَ اِنَّ الْعاقِلَ نِصْفُهُ اِحْتِمالٌ وَ نِصْفُهُ تَغافُلٌ؛

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

(غررالحکم،ص۱۳۹)

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ مَنْ صانَ

ص: ۱۳

لِسانَهُ عَنِ الْغيبَهِ؛

عاقل کسی است که زبانش را از بدگویی پشت سر دیگران، نگه دارد.

(غررالحکم، ص۱۰۸)

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

اتَّهِمُوا عُقولَکُمْ فَاِنَّهُ مِنَ الثِّقَهِ بِها یَکونُ الْخَطاءُ؛

عقل خویش را زیر سؤال ببرید؛ زیرا از اعتماد به آن، خطاها سرچشمه می گیرد.

(شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم، ج۲،ص۲۶۷)

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ اِذا تَ-کَلَّمَ بِکَلِمَهٍ اَتْبَعَها حِکْمَهً وَ مَثَلًا وَ الاَحْمَقُ اِذا تَ-کَلَّمَ بِکَلِمَهٍ اَتْبَعَها حِلْفا؛

عاقل، هر گاه سخن بگوید، آن را با سخنی حکیمانه و ضرب المثل همراه سازد و نادان هرگاه سخن بگوید، آن را با سوگند همراه کند.

(شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج۲۰، ص۲۸۹)

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

ما عُبِدَ اللّه ُبِشَیْ ءٍ اَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ ما تَمَّ عَقْلُ امْرِی ءٍ حَتّی یَکونَ فیهِ خِصالٌ شَتّی: اَلْکُفْرُ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأمونانِ وَ الرُّشْدُ وَ الْخَیْرُ مِنْهُ مَأمولانِ وَ فَضْلُ مالِهِ مَبْذولٌ وَ فَضْلُ قَوْلِهِ مَکفوفٌ وَ نَصیبُهُ مِنَ الدُّنْیا القوتُ لا یَشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ دَهْرَهُ اَلذُّلُّ اَحَبُّ اِلَیْهِ مَعَ اللّه ِ مِنَ العِزِّ

تَمامُ الاَمْرِ؛

خداوند با چیزی بهتر از عقل عبادت نشده است، و عقل کسی کامل نشود، مگر در او چند خصلت باشد: کفر و بدی از او انتظار نمی رود، رشد و خوبی در او امید می رود، زیادی ثروتش بخشوده و زیادی سخنش نگه داشته شده است، بهره او از دنیا تنها غذای روزانه است، در طول زندگی از دانش سیر نمی شود، خواری را با خداوند از عزّت با دیگران، بیشتر دوست دارد، عق---ل و ع--اق-ل نزد او دوست داشتنی تر از شرف و بزرگی

است، خوبیِ کم دیگران را بسیار و خوبی بسیار خود را کم می شمرد، همه مردم را از خودش بهتر

و خود را نزد خویش از همه بدتر می داند و این مهم ترین خصلت است.

(کافی، ج ۱، ص ۱۸)

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

اَلظَّنُّ الصَّوابُ مِنْ شیَمِ اُولِی الاَلْبابِ؛

خوش گمانی، از اخلاق عاقلان است.

(غررالحکم، ص۲۵۳)

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ مَنْ اَحْسَنَ صَنائِعَهُ وَ وَضَعَ سَعْیَهُ فی مَواضِعِهِ ؛

عاقل کسی است که کارهایش را خوب انجام دهد و تلاشی که می کند، به جا باشد.

(غررالحکم، ص۹۶)

حدیث (۳۶) امام حسین علیه السلام :

لا یَکْمُلُ الْعَقْلُ اِلاّ بِاتِّباعِ الْحَقِّ؛

عقل، جز با پیروی از حق، کامل نمی شود.

(اعلام الدین، ص ۲۹۸)

حدیث (۳۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَنَسٌ: قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، اَلرَّجُلُ یَکونُ حَسَنَ الْعَقْلِ کَثیرَ الذُّنوبِ؟ قالَ: ما مِنْ آدَمیٍّ اِلاّ وَ لَهُ ذُنوبٌ وَ خَطایا یَقْتَرِفُها، فَمَنْ کانَتْ سَجیَّتُهُ الْعَقْلَ وَ غَریزَتُهُ الْیَقینَ لَمْ تَضُرَّهُ ذُنوبُهُ. قیلَ: کَیْفَ ذلِکَ یا رَسُولَ اللّه ِ؟ قالَ: لِاَنَّهُ کُلَّما اَخْطَاَ لَمْ یَلْبَثْ اَنْ تَدارَکَ ذلِکَ بِتَوْبَةٍ وَ نَدامَةٍ عَلی ما

کانَ مِنْهُ فَیَمْحو ذُنوبَهُ وَ یَبْقی لَهُ فَضْلٌ یَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّهَ؛

اَنس گوید: سؤال شد: «ای رسول خدا! ممکن است کسی از عقل نیکو برخوردار باشد و گناهان بسیار داشته باشد؟». پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هیچ انسانی نیست، مگر این که گناهان و خطاهایی مرتکب می شود، ولی هر کس سرشتش عقل

و نهادش یقین باشـد، گناهانش به او آسـیب نمی رسانـد». گفته شـد: «ای رسول خدا! چگونه است این؟». فرمودند: «زیرا عاقل هرگاه مرتکب خطایی گردد، بی درنگ آن را با توبه و پشیمانی

جبران کند و با این کار، گناهانش را پاک می گرداند و خوبی هایی برایش باقی می ماند که با آن، وارد بهشت می گردد».

(مجموعه ورام، ج ۱، ص ۶۲)

حدیث (۳۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

سُئِلَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله عَنْ قَوْلِهِ: «اَ

یُّ‌ـکُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا» فَقالَ: اَیُّ‌ـکُمْ اَحْسَنُ عَقْلًا، ثُمَّ قالَ صلی الله علیه و آله : اَتَمُّکَمْ عَقْلًا وَ اَشَدُّکُمْ لِلّهِ خَوْفا وَ اَحْسَنُکَمْ فیما اَمَرَ اللّه ُعَزَّوَجَلَّ بِهِ وَ نَهی عَنْهُ نَظَرا وَ اِنْ کانَ اَقَلَّکُمْ تَطَوُّعا؛

از پیامبر صلی الله علیه و آله از معنی آیه «[تا بیازمایـد] کـدامیک عملتان بهتر است» پرسـیدند. فرمودنـد: یعنی کـدامیک عاقل تریـد. سـپس فرمودنـد: مقصود، کسـی است که عقلش کامل تر، از خـدا بیمناک تر و در امر و نهی خداوند دقیق تر است؛ هر چند مستحبّاتش کمتر باشد.

(بحارالأنوار، ج ۶۷، ص ۲۳۳)

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

جاهِدْ شَهْوَتَکَ وَ غالِبْ غَضَبَکَ وَ خالِفْ سوءَ عادَتِکَ، تَزْکُ نَفْسُکَ وَ یَکْمُلْ عَقْلُکَ وَ تَسْتَ‌ـکْمِلْ ثَوابَ رَبِّکَ؛

بـا هوا و هوست مبـارزه کن، بر خشـمت مسلّط شو و با عادت های بـدت مخالفت کن، تا روحت پاک و عقلت کامل گردد و پاداش پروردگارت را به تمامی دریافت نمایی.

(غررالحکم، ص۳۳۸)

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ شاوَرَ ذَوِی الْعُقولِ اسْتَضاءَ بِاَنْوارِ الْعُقولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

(غررالحکم، ص۶۲۷)

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

اِنَّ بِذَوِی الْعُقولِ مِنَ الْحاجَهِ اِلَی الاَدَبِ کَما یَظْمَأُ الزَّرْعُ اِلَی الْمَطَرِ؛

نیاز عاقلان به ادب، همانند نیاز کشتزار به باران است.

(غررالحکم، ص۲۲۵)

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

اَلْعَقْلُ حِفْظُ التَّجارِبِ وَ خَیْرُ ما جَرَّبْتَ ما وَعَظَکَ؛

عقل، اندوختن تجربه ها (و عمل به آن) است و بهترین تجربه، آن است که پندت داده.

(نهج البلاغه، ص۴۰۲)

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

لَقَدْ سَبَقَ اِلی جَنّاتِ عَدْنٍ اَقْوامٌ ما کانوا اَکْثَرَ النّاسِ لا صَوْما وَ لا صَلاةً وَ لا حَجّا وَ لاَ اعْتِمارا وَ لکِنَّهُمْ عَقَلوا عَنِ اللّه ِ مَواعِظَهُ؛

گروه هایی به سوی بهشت برین (از دیگران) پیشی گرفتند که بیش

از دیگران اهل روزه، نماز، حج و عمره نبودند، بلکه آنان در موعظه های الهی تعقل کردند.

(مجموعه ورام، ج ۲، ص ۲۱۳)

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام :

فَسادُ الْاَخْلاقِ بِمُعاشَرَهِ السُّفَهاءِ وَ صَلاحُ الْاَخْلاقِ بِمُنافَسَهِ الْعُقَلاءِ وَ الْخَلْقُ اَشْکالٌ فَکُلٌّ یَعْمَلُ عَلی شاکِلَتِهِ؛

معاشرت با نابخردان، اخلاق را فاسد و رقابت با عقلا اخلاق را اصلاح می نماید و مردم متفاوتند، و هر کس بر حسب طینت خود رفتار می کند.

(عوالم العلوم و المعارف، ج ۲۳، ص ۲۷۹)

حدیث (۴۵) امام علی علیه السلام :

یَنْبَغی لِلْعاقِلِ اَنْ یُخاطِبَ الْجاهِلَ مُخاطَبَهَ الطَّبیبِ الْمَریضَ؛

شایسته است که برخورد عاقل با نادان، مانند برخورد طبیب با بیمار باشد.

(غررالحکم، ص ۷۹۷)

حدیث (۴۶) امام علی علیه السلام :

اَلْعَقْلُ حَیْثُ کانَ آلِفٌ مَاْلوفٌ ؛

عقل هر کجا باشد، انس گیرنده و الفت پذیر است.

(غررالحکم، ص ۶۷)

حدیث (۴۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلا وَ اِنَّ اَعْقَلَ النّاسِ عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ فَاَطاعَهُ وَ عَرَفَ عَدُوَّهُ فَعَصاهُ وَ عَرَفَ دارَ اِقامَتِهِ فَاَصْلَحَها وَ عَرَفَ سُرْعَهَ رَحیلِهِ فَتَزَوَّدَ لَها؛

بدانید که عاقل ترین مردم کسی است که پروردگارش را بشناسد و از او پیروی کند، دشمنان خدا را بشناسد و از آنان نافرمانی کند، جایگاه ابدی خود را بشناسد و آن را آباد کند و بداند به زودی به آنجا سفر خواهد کرد و برای آن، توشه بردارد.

(اعلام الدین، ص ۳۳۷)

حدیث (۴۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّما یُدْرَکُ الْخَیْرُ کُلُّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لا دینَ لِمَنْ لا عَقْلَ لَهُ؛

همه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

(تحف العقول، ص ۵۴)

حدیث (۴۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَاْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْاِیمانِ بِاللّه ِ مُداراةُ النّاسِ فی غَیْرِ تَرْکِ حَقٍّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که

حق، ترک نشود.

(تحف العقول، ص ۴۲)

حدیث (۵۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَرْبَعَهٌ تَلْزَمُ کُلَّ ذی حِجیً وَ عَقْلٍ مِنْ اُمَّتی، قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، ما هُنَّ؟ قالَ: اِسْتِماعُ الْعِلْمِ، وَ حِفْظُهُ، وَ نَشْرُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ؛

چهار چیز بر هر عاقل و خردمندی از امّت من واجب است. گفته شد: «ای پیامبر خدا! آن چهار چیز کدام اند؟». فرمودند: «گوش فرادادن به دانش، نگهداری، نشر و عمل به آن».

(تحف العقول، ص ۵۷)

حدیث (۵۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّ خیارَکُمْ اُولُوا النُّهی، قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، وَ مَنْ اُولُوا النُّهی؟ قالَ: هُم اُولُوا الْاَخْلاقِ الحَسَنَهِ وَ الاَحلامِ الرَّزینَهِ وَ صِلَهِ الْاَرْحامِ وَ البَرَرَهُ بِالْاُمَّهاتِ وَ الْآباءِ وَ الْمُتَعاهِدینَ لِلْفُقَراءِ وَ الْجیرانِ وَ الْیَتامی وَ یُطْعِمونَ الطَّعامَ وَ یُفْشونَ السَّلامَ فِی الْعالَمِ وَ یُصَلّونَ وَ النّاسُ نیامٌ غافِلونَ؛

«بهترین شما صاحبان عقل هستند». گفته شد: «ای رسول خدا! صاحبان عقل، چه کسانی اند؟». فرمودند: آنان که دارای اخلاق خوب اند، بردبار و باوقارند، صله رحم می نمایند، به پدران و مادران نیکی می کنند، به فقرا، همسایگان و یتیمان رسیدگی می نمایند، اطعام می کنند، آشکارا به همه سلام می کنند و هنگامی که مردم در خواب و غافلند، نماز (نماز شب) می گذارند.

(کافی، ج ۲، ص ۲۴۰، ح ۳۲)

حدیث (۵۲) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَقَدَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلْاَمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الْاَنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی

اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

(خصال، ص ۲۸۴)

حدیث (۵۳) امام علی علیه السلام :

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَراحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

(غررالحکم، ص۶۳۴)

حدیث (۵۴) امام علی علیه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ الْقُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

(بحارالأنوار، ج ۷۵، ص۷)

حدیث (۵۵) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَهٌ لِلرُّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

(من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۰۲)

حدیث (۵۶) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ یَقی بِالتَّقْوی عَنِ الْعَبْدِ ما عَزُبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقْوی عَنْهُ عَماهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

(کافی، ج ۸، ص ۵۲)

حدیث (۵۷) امام علی علیه السلام :

عَلَی الْعاقِلِ اَنْ یُحْصی عَلی نَفْسِهِ مَساوِیَها فِی الدّینِ وَ الرَّأیِ وَ الْاَخْلاقِ وَ الْاَدَبِ ، فَیَجْمَعُ ذلِکَ فی صَدْرِهِ اَوْ فی کِتابٍ وَ یَعْمَلُ فی اِزالَتِها ؛

بر عاقل است که بدی هایش را در دین، اندیشه، اخلاق و ادب یادداشت کند و به خاطرش بسپارد و برای از بین بردن آنها بکوشد.

(بحار الأنوار ، ج ۷۵، ص ۶)

حدیث (۵۸) امام علی علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارْزُقنی عَقْلاً کامِلاً وَ عَزْما ثاقِبا وَ لُبّا راجِحا وَ قَلْبا زَکیّا وَ عِلْما کَثیرا وَ اَدَبا بارِعا وَاجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لی

ص: ۱۹

وَلا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ؛

خـدایا مرا عقلی کامل ، تصـمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشـی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،ای مهربان ترین مهربانان.

(بحار الانوار،ج۸۴،ص۳۲۵)

حدیث (۵۹) امام علی علیه السلام :

کُلُّ شَیْ ءٍ یَحتاجُ اِلَی الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ یَحْتاجُ اِلَی الْاَدَبِ؛

هر چیزی به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

(غررالحکم و درر الکلم،ص۵۱۰)

حدیث (۶۰) ابن شهر آشوب :

کـانَ النَّبیّ صـلی الله علیه و آله قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشـرینَ خَصـلَهً مِن خِصالِ الاَنْبیاءِ لَو انْفَرَدَ واحِـدٌ بِاَحَـدِها لَـدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَت فیهِ؟! کـانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصـیلًا، نَبیلًا، مَکینا، فَصـیحا، عاقِلًا، فاضِـلًا، عابِـدا، زاهِـدا، سَـخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَمیُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشـته باشـد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسـی که همه آنها را دارا باشد، آن حضـرت پیامبری امین، راسـتگو، مـاهر، اصـیل، شـریف، اسـتوار، سـخنور، عاقـل، با فضـیلت، عابـد، زاهـد، سـخاوتمند، دلیر و با شـهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

(بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۱۷۵)

حدیث (۶۱) امام حسن علیه السلام :

لا یَغشُّ العاقِلُ مَن استَنصَحَه؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می خواهد، خیانت نمی کند.

(تحف العقول، ص ۲۳۶)

حدیث (۶۲) امام صادق علیه السلام:

أکمَلُ الناسِ عَقلًا أحسَنُهُم خُلقاً؛عاقل ترین مردم خوش خلق ترین آنهاست. (اصول کافی، ج ۱، ص ۲۳)

حدیث (۶۳) امام حسین علیه السلام: لا یکمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود

ص: ۲۰

مگر با پیروی از حق.

(بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۲۷)

حدیث (۶۴) امام موسی کاظم علیه السلام: التَوَدُّدُ اِلَی الناسِ نِصفُ العَقل؛مهرورزی و دوستی با مردم، نصف عقل است.

(تحف العقول، ص ۴۰۳و۴۴۳)

حدیث (۶۵) امام علی علیه السلام: العاقِلُ مَن وَعَظَتهُ التَّجارِبُ

خردمند کسی است که تجربه ها او را پند دهد.

(تحف العقول، ص ۸۵)

حدیث (۶۶) امام علی علیه السلام: مَن تَرَکَ الإستِماعَ مِن ذَوی العُقولِ ماتَ عَقلُهُ.

هر که به خردمندان گوش نسپارد عقلش بمیرد.

(تحف العقول،ص۸۵)

حدیث (۶۷) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله): ما قَسَمَ اللّه ُ لِلعِبادِ شَیئًا أفضَلَ مِنَ العَقلِ

خداوند ، چیزی با ارزش تر از عقل ، در میان بندگان تقسیم نکرد .

(الکافی ،ج۱،ص۱۲)

حدیث (۶۸) امام عسکری (سلام الله علیه):

حُسنُ العَقلِ جَمالٌ باطِنٌ.

نکویی خرد، زیبایی درون است.

(بحارالانوار،ج۱،ص۹۵)

حدیث (۶۹) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله):

رَأسُ العَقلِ بَعدَ الإیمانِ بِاللّه ِعز و جل التَّحَبُّبُ إلَی النّاسِ

حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم : اساس عقل ، پس از ایمان به خداوند عز و جل ، اظهار دوستی با مردم است .

(الخصال ،ج۱،ص۱۵)

حدیث (۷۰) امام علی علیه السلام:

کَثرةُ ألامانی مِن فَسادِ العَقل.

آرزوهای زیاد از تباهی عقل است.

(غررالحکم،ص۵۲۵)

فکر

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الاَعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم هر گاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۰۲

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام :

مَن أَحجَمَ عَنِ الرَّیِ وَعَیِیَت بِهِ الحِیَلُ کانَ الرِّفقَ مِفتاحُهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

بحارالأنوار، ج۷۵، ص۱۲۸

حدیث (۳) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَةَ الصیّامِ وَ الصَّلوهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّر فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول، ص۴۴۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

العِلمُ وَراثَهٌ كَريمَهٌ ، وَ الاداب حُلَلٌ مُجَدَّدَهٌ ، وَ الفِكرُ مِرآهٌ صافِيَهٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب

ص: ۲۱

لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه،ص۴۶۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالْاِخلاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلانیَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعْطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمْتی فِکْراً وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد،ج۲،ص۱۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادهُ اِدمانُ التَّفکُّرفی اللهِ و فی قُدرَتهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

الکافی،ج۲،ص۵۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام:

فِکرَهُ ساعَهٍ خَیرٌ مِن عِبادَهِ اَلفِ سَنَهٍ؛

یک ساعت اندیشیدن در خیر و صلاح از هزار سال عبادت بهتر است.

مصباح الشریعه،ص۱۱۴

حکمت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لَیسَ الحَکیمُ مَن لَم یُدارِ مَن لایَجِدُ بُدّا مِن مُداراتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

(بحارالأنوار، ج۷۵، ص۵۷)

حدیث (۲) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَهُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لِأنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

(تحف العقول، ص ۳۹۶)

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الْحِکْمَهَ لَتَکُونُ فی قَلْبِ الْمُنافِقِ فَتُجَلْجِلُ فی صَدْرِهِ حَتّی

يُخْرِجَها فَيُوعِيَهَا الْمُؤْمِنُ وَتَكُونُ كَلِمهُ الْمُنافِقِ فى صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتُجَلْجِلُ فى صَدْرِهِ حَتّى يُخْرِجَها فَيَعِيَهَا الْمُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

(بحارالأنوار، ج۲، ص ۹۴)

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَيْسَ فيهِ شَىْ ءٌ مِنَ الْحِكْمَهِ كَبَيْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَإنَّ اللّه ـ لا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

(نهج الفصاحه،ص ۶۰۰)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

خُذِ الحِكمَه اَنّى كانَت فَاِنَّ الحِكمَه ضالَّه كُلِّ مُومِن؛

حکمت را هر کجا که یافتی فرا گیر، زیرا حکمت گمشده هر مومن است.

(غررالحکم، ص ۳۶۰)

حدیث (۶) امام موسی کاظم علیه السلام:

قِلَّهُ المَنطِقِ حُكم عَظيمٌ ، فَعَلَيكُم بِالصَّمتِ فَانَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلَّهُ وِزرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

(بحاالانوار(ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۰۹) - تحف العقول ص ۳۹۴

یقین

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

اَلرَّوحُ وَ الرّاحَهُ فِى الرِّضا وَ اليَقينِ وَ الهَمُّ وَ الحَزَنُ فِى الشَكِّ وَ السَّخَطِ؛

خوشی و آسایش، در رضایت و یقین است و غم و اندوه در شکّ و نارضایتی.

(مشکاه الأنوار، ص ۳۴)

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الحَریصُ خَصلَتَینِ وَ لَزِمَتهُ خَصلَتانِ: حُرِمَ القَناعَهَ فَافتَقَدَ الرّاحَهَ وَ حُرِمَ الرِّضا فَافتَقَدَ الیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه

ص: ۲۳

دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

(بحارالانوار، ج ۷۰، ص ۱۶۱)

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مَن یُری یَقینُهُ فی عَمَلِهِ، وَ المُنافِقُ مَن یُری شَکُّهُ فی عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

(عیون الحکم والمواعظ، ص ۱۵۲)

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

یُستَدَلُّ عَلَی الیَقین بِقِصَر الأمَلِ وَ إخلاص العَمَل وَ الزُّهدِ فی الدُّنیا

سه چیز از نشانه های یقین هستند: کوتاهی آرزو، اخلاص در عمل، بی رغبتی به دنیا

(مستدرک الوسائل ج ۱۱ ص ۲۰۱)

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ العَملَ القَلیلَ الدّائمَ عَلَی الیَقینِ اَفضَلُ عِنداللهِ منَ العَمَلِ الکثیرِ عَلی غَیرِ یَقینٍ؛

عمل اندک و بادوام که بر پایه یقین باشد و در نزد خداوند از عمل زیاد که بدون یقین باشد برتر است.

(وسائل الشیعه، ج۱۵،ص۲۰۲)

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلامِ بِدَرجهٍ, وَ التَّق-وی اَفض-لُ مِن الایمانِ بِدَرَجهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمـان یک درجه بالاتر از اسـلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

(تحف العقول، ص۴۴۵)

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

ما أیقَنَ بِاللهِ مَن لَم یَرعَ عُهودَهُ وَ ذِمَّتَهُ

کسی که عهد و پیمان خود را رعایت نکند به خدا یقین ندارد

(غررالحکم ،ص۲۵۳)

عُجب

حدیث (۱) قال الصادق علیه السلام :

اِنَّ اللهَ عَلِمَ اَنَّ الذَّنبَ خَیرٌ لِلمُومنِ مِنَ العُجبِ وَ لَولا ذلک مَا ابتُلِیَ مُومِنٌ بِذَنبٍ اَبَداً؛

خداوند می دانست که برای شخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر این طور نبود، شخص مومن هیچ وقت آلوده به

گناه نمی شد.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲ ، ص ۳۱۳

حدیث (۲) قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لَولا اَنَّ الذَّنبَ لِلمُومِنِ خَیرٌ مِنَ العُجبِ مَا خَلا اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ بَینَ عَبدِهِ المُومِنِ وَ بَینَ الذَّنبِ اَبَداً؛

اگر گناهی برای مومن از عجب بهتر بود، خداوند عز و جل هرگز بنده مومن را به گناه گرفتار نمی کرد.

عده الداعی و نجاح الساعی، ص ۲۳۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

سَیِّئَهٌ تَسُوءُکَ خَیْرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَهٍ تُعْجِبُک؛

خطایی که باعث ناراحتی تو شود، نزد خداوند از کار نیکی که باعث عجب تو شود بهتر است.

نهج البلاغه (للصبحی صالح)، ص۴۷۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

آفَهُ الدِّینِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه)ج۲،ص۳۰۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

آفَهُ الحَسَب الاِفتِخَارُ وَ العُجبُ؛

آفت شرافت و بزرگی ، به خود نازیدن و خود بزرگ بینی است.

کافی(ط-الاسلامیه)ج۲،ص۳۲۸

تکبر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

اَلکِبرُ أَن تَغمِصَ النّاسَ وَتُسَفِّهَ الحَقَّ؛

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص ۳۱۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلحِرصُ وَالکِبرُ وَالحَسَدُ دَواعٍ إلَی التَّقَحُّمِ فِی الذُّنوبِ؛

حرص و تکبّر و حسادت، انگیزه های فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص ۵۴۱ ،حکمت ۳۷۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلا اُخبِرُکُم بِأَهلِ النّارِ؟ کُلُّ عُتُلٍّ جَوّاظٍ مُستَکبِرٍ؛

آیا شما را از اهل دوزخ آگاه نکنم؟ هر درشتخویِ خشنِ متکبّر.

کتاب العین،ج۶،ص ۱۷۰

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

ما مِن أَحَدٍ یَتیهُ إلاّ مِن ذِلَّهٍ یَجِدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ کس نیست که تکبّر ورزد، مگر بر اثر خواری و حقارتی است که در خود می بیند.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۳۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَجِبتُ لِلمُتَکَبِّرِ الَّذی کانَ بِالمسِ نُطفَهً وَیَکونُ غَدا جیفَهً؛

در شگفتم از شخص متکبّر، که دیروز نطفه ای بوده و

فردا لاشه ای است.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص۴۹۱، حکمت ۱۲۶

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّهُ لَيُعجِبُنی أَن يَحمِلَ الرَّجُلُ الشَّیءَ فی يَدِهِ يَكونُ مَهنَئا لِأَهلِهِ يَدفَعُ بِهِ الكِبرَ عَن نَفسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج۱، ص۲۰۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مَن ذَهَبَ يَری أَنَّ لَهُ عَلَی الآخَرِ فَضلاً فَهُوَ مِنَ المُستَكبِرينَ، (قالَ حَفصُ بنُ غياثٍ): فَقُلتُ لَهُ إِنَّما يَری أَنَّ لَهُ عَلَيهِ فَضلاً بِالعافيَهِ إذا رَآهُ مُرتَكِبا لِلمَعاصی، فَقالَ: هَيهاتَ هَيهاتَ! فَلَعَلَّهُ أَن يَكونَ قَد غُفِرَ لَهُ ما أتی وَ أَنتَ مَوقوفٌ مُحاسَبٌ أَما تَلَوتَ قِصَّهَ سَحَرَهِ موسی علیه السلام ؛

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشتن را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۸، ص۱۲۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَعَن ذلِكَ ما حَرَسَ اللّه عِبادَهُ المُؤمِنينَ بِالصَّلَواتِ وَالزَّكَواتِ وَمُجاهَدَهِ الصِّيامِ فِی الَيّامِ المَفروضاتِ تَسكينا لأَطرافِهِم وَتَخشيعا لأَبصارِهِم وَتَذليلاً لِنُفوسِهِم وَتَخفيضا لِقُلُوبِهِم وَإِذهابا لِلخُيَلاءِ عَنهُم... اُنظُروا إِلی ما فی هذِهِ الفعالِ مِن قَمعِ نَواجِمِ الفَخرِ وَقَدعِ طَوالِعِ الكِبرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدّیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و

فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نمودهای فخر فروشی را در هم می شکند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید!

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص۲۹۴

حدیث (۹) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمّا قیلَ لَهُ إِنَّ فیکَ کِبرا - : کَلّا، اَلکِبرُ لِلّهِ وَحدَهُ وَلکِن فیَّ عِزَّةٌ، قالَ اللّه تَعالی: (وَلِلّهِ العِزَّةُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنینَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبّر است، فرمودند: هرگز، تکبّر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزّت است. خدای متعال فرموده است: «و عزّت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحارالأنوار، ج۲۴، ص۳۲۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِی السَّماءِ مَلَکینِ مُوَکَّلَینِ بِالعِبادِ، فَمَن تَواضَعَ لِلّهِ رَفَعاهُ وَمَن تَکَبَّرَ وَضَعاهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پَست گردانند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۱۲۲

حدیث (۱۱) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَةُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لِأَنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَةَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَةِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلا ـ اُخْبِرُکُمْ بِاَبْعَدِکُمْ مِنّی شَبَها؟ قالُوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذی ءُ، اَلْبَخِیلُ، اَلْمُخْتالُ، اَلْحَقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِی الْقَلْبِ، اَلْبَعِیدُ

مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجی، غَیْرُ المَاْمونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقی؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردنـد: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشـتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبر هستند.

ثواب الاعمال(ترجمه حسن زاده)ص۶۸۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَکبّرَ أَو تَجبَّرَ الّا لذلَّهٍ یَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج۱۵ ص ۳۸۰

حدیث (۱۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خـدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شـرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)، ج۱، ص۹۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السـلام: لا یَـدخُلُ الجَنَّهَ مَن فِی قَلبِهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن کِبر؛کسـی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد

نمی شود. الکافی(ط-اسلامی) ج۲ ص ۳۱۰

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

ما أقبَحَ الخُضوعَ عِندَ الحاجَهِ وَالجَفاءَ عِندَ الغِنی.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، نامه ۳۱،ص۴۰۴

لجاجت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

مَن لَجَّ وَ تَمادی فَهُوَ الرّاکِسُ الَّذی رانَ اللّه ُعَلی قَلبِهِ وَ صارَت دائرَةُ السَّوءِ عَلی رَأسِهِ ؛

هر کس لجاجت کند و بر آن پافشاری نماید، او همان بخت برگشته ای است که خداوند بر دلش پرده [غفلت] زده و پیشامدهای ناگوار بر فراز سرش قرار گرفته است.

نهج البلاغه، نامه ۵۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلافراطُ فِی المَلامَهِ یَشُبُّ نیرانَ اللَّجاجِ ؛

زیاده روی

ص: ۲۸

در سرزنش کردن ، آتش لجاجت را شعله ور می سازد .

تحف العقول، ص ۸۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

سِتَّةٌ لاتَكونُ فِى المُؤمِنِ: اَلعُسرُ وَالنَّكَهُ وَالحَسَدُ وَاللَّجاجَةُ وَالكَذِبُ وَالبَغىُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول، ص ۳۷۷-وسایل الشیعه ج۱۵،ص۳۴۹

حدیث (۴) پیامبر صلی لله علیه و آله :

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه، ص ۴۳۸

قلب

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَعجَبُ ما فِى الانسانِ قَلبُهُ وَ لَهُ مَوارِدُ مِنَ الحِكمَهِ وَ اَضدادٌ مِن خِلافِها فَاِن سَنَحَ لَهُ الرَّجاءُ اَذَ لَّهُ الطَّمَعُ وَ اِن هاجَ بِهِ الطَّمَعُ اَهلَكَهُ الحِرصُ وَ اِن مَلَكَهُ اليَأسُ قَتَلَهُ السَفُ... فَكُلُّ تَقصيرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ كُلُّ اِفراطٍ بِهِ مُفسِدٌ؛

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج۱، ص ۱۰۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فِى الانسانِ مُضغَةٌ اِذا هىَ سَلِمَت وَ صَحَّت سَلِمَ بِها سائرُ الجَسَدِ، فَاذا سَقِمَت سَقِمَ بِها سائرُ الجَسَدِ وَ فَسَدَ، وَ هِىَ القَلبُ؛

در انسان پاره گوشتی است که اگر آن سالم و درست باشد، دیگر اعضای بدنش هم با آن سالم می شوند و هرگاه آن بیمار شود، دیگر اعضای بدنش بیمار و فاسد می گردند. آن پاره گوشت، قلب است.

خصال ج۱، ص ۳۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَكْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّةٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَهَ وَ يُذَكِّى الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به،قوه ای برای

قلب ضعیف ، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص۱۰۱

حدیث (۴) پیامبر صلی لله علیه و آله :

خَیْرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَیْرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَی القَلبِ الَّذی یَعِی الخَیْرَ مَمْلُوٌّ مِنَ الْخَیْرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِنْ اَنْصَتَ اَنْصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات ص ۱۶۸

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

اَوْحَی اللّه ُعَزَّوَجَلَّ اِلی مُوسی علیه السلام یا مُوسی لا تَفْرَحْ بِکَثْرَهِ الْمالِ وَ لا تَدَعْ ذِکْری عَلی کُلِّ حالٍ فَاِنَّ کَثْرَهَ الْمالِ تُنْسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرْکَ ذِکری یُقْسِی الْقُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲،ص۴۹۷

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَیْسَ فیهِ شَیْ ءٌ مِنَ الْحِکْمَهِ کَبَیْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَاِنَّ اللّه َلا یَعْذِرُ عَلَی الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص ۶۰۰ ، ح۲۰۹۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ کَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد

ص: ۳۰

تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۸ ،ح ۲۷۷۹

حدیث (۸) امام زمان علیه سلام :

قُلُوبنا اَوعیَهٌ لِمَشیَّهِ اللهِ فَاذا شاءَ شِئنا؛

دلهای ما ظرف اراده و مشیت خداست پس هرگاه او چیزی را اراده کند،ما نیز همان چیز را اراده می کنیم.

بحارالانوار(ط-بیروت)ج۲۵،ص۳۳۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام:

فی وَصیَّتِهِ لابنِهِ وهُو یَعِظُهُ: أحیِ قَلبَکَ بالمَوعِظَهِ؛

در م–قام ان–درز ب–ه ف–رزند خود : دلت را ب–ا اندرز زنده گردان.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه ۳۱ ، ص ۳۹۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

المَواعِظُ صَقالُ النُّفوسِ ، و جَلاءُ القُلوبِ؛

اندرزها صیقل بخش جان ها، و جلا دهنده دل هاست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص۲۲۴ ، ح۴۵۲۴

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

ما جَفَّتِ الدُّموعُ إلّا لِقَسوَهِ القُلُوب وَ ما قَسَتِ القُلُوبُ إلّا لِکَثرَهِ الذُّنوبِ.

چشمها خشك نمی شود مگر به خاطر قساوت قلب و دلها قساوت پیدا نمی کند مگر به سبب زیادی گناه

وسائل الشیعه ج۱۶ ، ص۴۵

گوش

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ اُذُنَ-كَ حُسْنَ الِاسْتِماعِ وَ لا تُصغِ اِلی ما لا یَزیدُ فی صَلاحِکَ استِماعُهُ فَإِنَّ ذلِکَ یُصدِئُ الْقُلوبَ وَ یوجِبُ الْمَذامَّ؛

گوش خود را به شـنیدن خوبی ها عادت بده و به آنچه که به صلاح و درستی تو نمی افزاید گوش مسپار، زیرا این کار، دل ها را زنگار می زند و موجب سرزنش می شود.

(غررالحکم، ص۲۱۵)

حق و باطل

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

یا اَیُّهَا النّاسُ اِنَّما هُوَ اللّه وَ الشَّیطانُ وَ الحَقُّ وَ الباطِلُ وَالهُدی وَ الضَّلالَهُ وَ الرُّشدُ وَ الغَیُّ وَ العاجِلَهُ وَ الآجِلَهُ وَ العاقِبَهُ وَ الحَسَ-ناتُ وَ السَّیِّئاتُ فَما کانَ مِن حَسَناتٍ فَلِلّهِ وَ ما کانَ مِن سَیِّئاتٍ فَلِلشَّیطانِ لَعَنَهُ اللّه ؛

ای مردم! جز این نیست که خداست

و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیاست و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آنِ خداست و هر چه بدی است از آنِ شیطان ملعون است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لا یعابُ المَرءُ بِتاخیرِ حَقهِ اِنمَا یعابُ مَن اَخَذَ ما لَیسَ لَهُ؛

برای انسان عیب نیست که حقش تاخیر افتد، عیب آن است که چیزی را که حقش نیست بگیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

ظَ-لَمَ الْحَقَّ مَنْ نَصَرَ الْباطِلَ؛

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۷۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لا یُؤنِسَنَّکَ اِلَّا الْحَقُّ وَ لا یوحِشَنَّكَ اِلَّا الْباطِلُ؛

مبادا جز حق، با تو اُنس بگیرد و جز باطل، از تو بهراسد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۸۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَما اِنَّهُ لَیْسَ بَیْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ اِلاّ اَرْبَعُ اَصابِ-عَ - فَسُ-ئِلَ عَنْ مَعْنی قَولِهِ هذا، فَجَمَعَ اَصابِعَهُ وَ وَضَ-عَها بَیْنَ اُذُنِهِ وَ عَیْنِهِ - ثُمَّ قالَ: اَلْباطِلُ اَنْ تَقولَ: سَمِعْتُ وَ الْحَقُّ اَنْ تَقولَ: رَأَیْتُ؛

هان! میان حق و باطل جز چهار انگشت فاصله نیست. از آن حضرت درباره معنای این فرمایش سؤال شد. امام انگشتان خود را به هم چسباند و آنها را میان گوش و چشم خود گذاشت و آن گاه فرمودند: باطل این است که بگویی: شنیدم و حق آن است که بگویی: دیدم.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۱۹۸

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

فَلَوْ اَنَّ الْباطِلَ خَلَصَ مِنْ مِزاجِ الْحَقِّ لَمْ یَخْفَ عَلی الْمُرتادینَ وَ لَوْ اَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْباطِلِ انْقَطَعَتْ عَنْهُ اَلْسُنُ الْمُعانِدینَ وَلکِنْ یُؤْخَذُ مِنْ هذا ضِغْثٌ

ص: ۳۲

وَ مِنْ هذا ضِغْثٌ؛

اگر باطل بـا حق درنیامیزد، بر حقیقت جویان پوشـیده نمی مانَـد و اگر حق با باطل آمیخته نشود، زبان دشـمنان آن بریـده می شود، لیکن مشتی از آن برداشـته می شود و مشتی از این. (و بـدین ترتیب حق و باطل درهم آمیخته می شود و شـبهه پیش می آید).

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۸۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

اَبَی اللّه اَنْ یُعَرِّفَ باطِلاً ـ حَقّا اَبَی اللّه اَنْ یَجْعَـلَ الْحَقَّ فی قَلْبِ الْمُؤْمِنِ باطِلاً ـ لا شَکَّ فیهِ وَ اَبَی اللّه اَنْ یَجْعَلَ الْباطِلَ فی قَلْبِ الْ-کافِرِ الْمُخالِفِ حَقّ-ا لا شَکَّ فیهِ وَ لَوْ لَمْ یَجْعَلْ هذا هکَذا ما عُرِفَ حَقٌّ مِنْ باطِلٍ؛

خداونـد اِبا دارد از این که باطلی را حق معرفی نمایـد، خداوند اِبا دارد از این که حق را در دل مؤمن، باطلی تردیدناپذیر جلوه دهـد، خداونـد اِبـا دارد از این که باطل را در دل کافر حق ستیز به صورت حقی تردیدناپـذیر جلوه دهـد، اگر چنین نمی کرد، حق از باطل شناخته نمی شد.

محاسن، ج ۱، ص ۲۷۷

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

لا یَسْتَیْقِنُ الْقَلْبُ اَنَّ الْحَقَّ باطِلٌ اَبَدا وَ لا یَسْتَیقِنُ اَنَّ الْباطِلَ حَقٌّ اَبَدا؛

هرگز دل به باطل بودن حق و به حق بودن باطل یقین نمی کند.

تفسیر العیاشی، ج ۲، ص ۵۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَمّا عَلامَهُ التّائِبِ فَاَرْبَعَهٌ: اَلنَّصیحَهُ لِلّهِ فی عَمَلِهِ وَ تَرْکُ الْباطِلِ وَ لُزومُ الْحَقِّ وَ الْحِرْصُ عَلَی الْخَیْرِ ؛

نشانه توبه کننده چهار است: عمل خالصانه برای خدا، رها کردن باطل، پایبندی به حق و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول، ص ۲۰

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

- وَ قَدْ سُئِلَ عَنْ تَفسيرِ السُّنَّهِ وَ الْبِدْعَهِ وَ الْجماعَهِ وَ

ص: ۳۳

الْفُرْقَهِ : اَلسُّنَّهُ – و اللّه – سُنَّهُ مُحمِّدٍ صلى الله عليه و آله وَ الْبِدْعَهُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَهُ – وَ اللّه – مُجامَعَهُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَهُ مُجامَعَهُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

در پاسخ به پرسش از معناى سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلى الله عليه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستى با اهل باطل است هر چند بسيار باشند.

كتاب سليم بن قيس الهلالى،ج۲، ص۹۶۴

حديث (۱۱) امام على عليه السلام :

اَلا وَ مَنْ اَكَلَهُ الْحَقُّ فَاِلَى الجَنَّهِ وَ مَنْ اَكَلَهُ الباطِلُ فَاِلَى النّارِ؛

بدانيد كه هر كس در راه حق از دنيا برود، به بهشت و هر كس در راه باطل از دنيا برود، به جهنم مى رود.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص۳۷۴

حديث (۱۲) امام على عليه السلام :

الْحَقُّ سَيْفٌ قَاطِع

حق شمشير برنده ايست.

الْحَقُّ سَيْفٌ عَلَى أَهْلِ الْبَاطِل

حق شمشيرى است بر اهل باطل.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص ۶۸ حكمت هاى ۹۱۶ و ۹۲۱

حديث (۱۳) امام على عليه السلام :

قَليلُ الْحَقِّ يَدْفَعُ كَثيرَ الباطِلِ كَما اَنَّ الْقَليلَ مِنَ النّارِ يُحْرِقُ كَثيرَ الْحَطَبِ؛

اندكى حقّ، بسيارى باطل را نابود مى كند، همچنان كه اندكى آتش، هيزم هاى فراوانى را مى سوزاند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص۶۸

حديث (۱۴) امام صادق عليه السلام :

لَیْسَ مِنْ باطِلٍ یَقومُ بِإزاءِ الْحَقِّ اِلاّ غَلَبَ الْحَقُّ الْباطِلَ وَ ذلِکَ قَولُهُ: «بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الباطِلِ فَیَدْمَغُهُ...»؛

هیچ باطلی نیست که در برابر حق بایستد مگر آن که حق بر باطل چیره می شود و این سخن خداوند است:

ص: ۳۴

«بلکه حق را بر سر باطل می زنیم که آن را در هم می کوبد...».

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۴۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْحَقُّ ثَقیلٌ مُرٌّ وَ الْباطِلُ خَفیفٌ حُلْوٌ وَ رُبَّ شَهْوَهِ ساعَهٍ تورِثُ حُزْنا طَویلاً؛

حق، سنگین و تلخ است و باطل، سبک و شیرین و بسا خواهش و هوا و هوسی که لحظه ای بیش نمی ماند، اما غم و اندوهی طولانی به دنبال می آورد.

الامالی(طوسی) ص ۵۳۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اِصْبِرْ عَلی مَرارَهِ الْحَقِّ وَ ایّاکَ اَنْ تَنْخَدِعَ لِحَلاوَهِ الباطِلِ؛

تلخی حق را تحمل کن، و مبادا که فریب شیرینی باطل را بخوری.

شرح آقا جمال الدین خوانساری برغررالحکم و درر الکلم ج۲،ص۲۳۷

حدیث (۱۷) امام کاظم علیه السلام :

قُلِ الْحَقَّ وَ اِنْ کانَ فیهِ هَلاکُکَ فَاِنَّ فیهِ نَجاتَکَ... اِتَّقِ اللّه وَ دَعِ الْباطِلَ وَ اِنْ کانَ فیهِ نَجاتُکَ فَاِنَّ فیهِ هَلاکَکَ؛

حق را بگو اگر چه نابودی تو در آن باشد، زیرا که نجات تو در آن است... تقوای الهی پیشه کن و باطل را فرو گذار هر چند [به ظاهر] نجات تو در آن باشد، زیرا که نابودی تو در آن است.

تحف العقول ص ۴۰۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

عُبیدُاللّه بْنُ اَبی رافِعٍ : اِنَّ الحَروریَّهَ لَمّا خَرَجَتْ وَ هُوَ مَع عَلِیِّ بنِ اَبی طالِبٍ قالوا: لا حُکْمَ اِلاّ لِلّهِ، قالَ عَلیٌّ: کَلِمَهُ حَقٍّ اُریدَ بِها باطِلٌ؛

عبیداللّه بن ابی رافع : زمانی که حروریه (خوارج) سر به نافرمانی برداشتند، او با علی بن ابی طالب بود. آنها می گفتند: داوری جز از آنِ خدا نیست. علی علیه السلام فرمودند: این سخن حقی است برای نیّت باطلی.

الاخبار فی مناقب امام الابرار ص۴۶۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

اِنَّ مَنْ لا

ص: ۳۵

يَنْفَعُهُ الْحَقُّ يَضُرُّهُ الْباطِلُ وَ مَنْ لا يَسْتَقيمُ بِهِ الْهُدى تَضُرُّهُ الضَّلالَهُ وَ مَنْ لا يَنْفَعُهُ الْيَقينُ يَضُرُّهُ الشَّکّ؛

براستی که هر کس را حق سود ندهـد، باطل زیانش رسانـد و هر کس به راه هدایت نرود، به کجراهه گمراهی افتد و هر کس یقین، او را سود نبخشد، شکّ زیانش رساند.

تحف العقول ص ۱۵۲

حديث (۲۰) امام على عليه السلام :

اِنَّ الْحَقَّ وَ الْباطِلَ لا يُعْرَفانِ بِالنّاسِ، وَ لكِنِ اعْرِفِ الْحَقَّ بِاتِّباعِ مَنِ اتَّبَعَهُ وَ الْباطِلَ بِاجْتِنابِ مَنِ اجْتَنَبَهُ؛

حـق و باطـل بـه مردم (و شخصـيت افراد) شـناخته نمی شونـد بلکـه حق را بـه پيروی کسـی که از آهن (حـق) پيروی می کند بشـناس(يعنی افراد–به غير از معصوم– حجت نيسـتند مگر اينکه به سوی حق حرکت کنند) و باطل را به دوری کردن کسی که از آن (باطل) دوری می کند.

امالی(طوسی) ص ۱۳۴

حديث (۲۱) امام على عليه السلام :

لا تُقاتِلوا (تَقْتُلوا) الخَوارِجَ بَعْدى، فَلَيسَ مَنْ طَلَبَ الحَقَّ فَاَخْطَ–أَهُ كَمَنْ طَلَبَ الْباطِلَ فَأدْرَكَهُ؛

بعد از من با خوارج نجنگيد (آنان را نکشـيد)؛ زيرا کسـی که طالب حق باشد و به آن نرسد، با کسـی که جويای باطل باشد و به آن دست يابد، يکسان نيست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۹۴

حديث (۲۲) امام باقر عليه السلام :

ما بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ اِلاّ قِلَّهُ الْعَقْلِ. قيلَ: وَ كَيْفَ ذلِكَ يَابْنَ رَسولِ اللّه ؟ قالَ: اِنَّ الْعَبْدَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ الَّذى هُوَ لِلّهِ رِضا فَيُريدُ بِهِ غَيْرَ اللّه فَلَو اَنَّهُ اَخْلَصَ لِلّهِ لَجاءَهُ الَّذى يُريدُ فى اَسْرَعَ مِنْ ذلِكَ؛

ميان حق و باطل جز کم عقلی فاصـله نيست. عرض شـد: چگونه، ای فرزنـد رسول خـدا؟ فرمودنـد: انسان کاری را که موجب رضای خداست برای غير خدا انجام می دهد، در

صورتی که اگر آن را خالص برای رضای خدا انجام می داد، زودتر به هدف خود می رسید تا برای غیر خدا.

محاسن ج ۱، ص ۲۵۴

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِيّاكُمْ وَ التَّلَوُّنَ فى دينِ اللّه فَاِنَّ جَماعَةً فيما تَ-كْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ فُرْقَهٍ فيما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه سُبْحانَهُ لَمْ يُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَهٍ خَيْرا مِمَّنْ مَضى وَ لا مِمَّنْ بَقىَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۲۵۵

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

اَلْكَ-يِّسُ صَديقُهُ الْحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الْباطِلُ؛

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۸

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ فيهِنَّ النَّجاهُ: لُزومُ الْحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الْباطِلِ وَ رُكوبُ الْجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدّیت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۹

حدیث (۲۶) حضرت مسیح علیه السلام :

خُذُوا الْحَقَّ مِنْ اَهْلِ الْباطِلِ وَ لا تَأْخُذُوا الْباطِلَ مِنْ اَهْلِ الْحَقِّ، كونوا نُقّادَ الْكَلامِ؛

حق را از اهل باطل فراگیرید و باطل را از اهل حق فرا نگیرید. سخن سنج باشید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۲، ص ۹۶

حدیث (۲۷) امام سجاد علیه السلام :

اللّهُمَّ اِنّی اَعوذُ بِکَ مِنْ... ایثارِ الْباطِلِ عَلَی الْحَقِّ...؛

خدایا به تو پناه می برم از این که باطل را بر حق ترجیح دهم.

صحیفه سجّادیه ص۵۶

حدیث (۲۸) امام سجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ... وَ اَزْهِقِ الْباطِلَ عَنْ ضَمائِرِنا

ص: ۳۷

وَ اَثْبِتِ الْحَقَّ فی سَرائِرِنا، فَاِنَّ الشُّکوکَ وَ الظُّنونَ لَواقِحُ الْفِتَنِ وَ مُکَدِّرَهٌ لِصَفْوِ الْمَنائِحِ وَ الْمِنَنِ؛

بـار الهـا... باطـل را از درون مـا محو نمـا و حق را در بـاطن ما جای ده. زیرا که تردیـدها و گمان ها فتنه زاینـد و بخشـش ها و نعمت ها را تیره می سازند.

الوافی ج۱، ص ۳

حدیث (۲۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثُ خِصالٍ مَنْ کُنَّ فیهِ فَقَدِ اسْتَـکْمَلَ خِصالَ الْایمانِ: اَلَّذی إذا رَضـیَ لَمْ یُـدْخِلْهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَ اِنْ غَضِبَ لَم یُخرِجْهُ مِنَ الحَقِّ وَ لَو قَدَرَ لَمْ یَتَعاطَ ما لَیْسَ لَهُ؛

سه ویژگی است که در هر کس یـافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشـنود گردد، خشـنودی اش او را به باطـل نکشانـد و خشـمش او را به هنگـام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او نیست، دست درازی نکند.

الاصول السته عشر (ط-دارالحدیث) ص ۱۷۳

حدیث (۳۰) امام باقر علیه السلام :

اِتَّقُوا اللّه وَ اسْـتَعینوا عَلی ما اَنْتُمْ عَلَیْهِ بِالْوَرَعِ وَ الْاجْتِهادِ فی طاعَهِ اللّه فَاِنَّ اَشَـدَّ ما یَکونُ اَحَـدُکُمْ اغْتباطا ما هُوَ عَلَیْهِ لَوْ قَدْ صارَ فی حَـدِّ الْآخِرَهِ وَ انْقَطَعَتِ الـدُّنْیا عَنْهُ فَاِذا کانَ فی ذلِکَ الحَـدِّ عَرَفَ اَنَّهُ قَـدِ اسْـتَقْبَلَ النَّعیمَ وَ الْکَرامَهَ مِنَ اللّه وَ الْبُشْری بِالْجَنَّهِ وَ اَمِنَ مِمَّنْ

کانَ یَخافُ وَ اَیْقَنَ اَنَّ الَّذی کانَ عَلَیْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ اَنَّ مَنْ خالَفَ دینَهُ عَلی باطِلٍ هالِکٍ؛

تقوای خـدا پیشه کنیـد و در راهی که برگزیـده ایـد از پارسـایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجوییـد، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر

ص: ۳۸

حدّ آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به چنین منزلگاهی رسید ، می فهمد (می بیند) که نعمت و کرامت از طرف خداوند به وی رو نموده و بشارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسید و یقین می کند که

راهش بر حق بوده و هر کس

بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶، ص ۱۸۷

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ مِنْ حَقیقَةِ الْایمانِ اَنْ تُؤْثِرَ الْحَقَّ وَ اِنْ ضَرَّکَ عَلَی الْباطِلِ وَ اِنْ نَفَعَکَ وَ اَنْ لا یَجوزَ مَنْطِقُکَ عِلْمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن ج ۱، ص ۲۰۵

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِلْحقِّ دَوْلَةً وَ لِلْباطِلِ دَوْلَةً وَ کُلُّ واحِدٍ مِنْهُما فی دَوْلَةِ صاحِبِهِ ذَلیلٌ؛

براستی که حق را دولتی است و باطل را دولتی، و هر یک از این دو، در دولت دیگری ذلیل است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۷

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

لَنْ تَبْقَی الاَرْضُ اِلاّ وَ فیها عالِمٌ یَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الباطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

محاسن ج ۱، ص ۲۳۴

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لاَبی عَبْدِ اللّه علیه السلام : اُطْعِمُ سائِلاً لا اَعْرِفُهُ مُسْلِما؟ فَقالَ: نَعَمْ اَعْطِ مَنْ لا تَعْرِفُهُ بِوِلایَةٍ وَ لا عَداوَةٍ لِلْحَقِّ اِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ

يَقولُ: «و قولوا لِلنّاسِ حُسْنا» و

ص: ۳۹

لا تُطْعِمْ مَنْ نَصَبَ لِشَيْ ءٍ مِنَ الْحَقِّ اَوْ دَعا اِلی شَیْ ءٍ مِنَ الْباطِلِ؛

آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: «با مردم به نیکی سخن بگویید» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

کافی(ط-الاسلامیه)ج ۴، ص ۱۳

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا يُكْمِلُ الْمُؤمِنُ ايمانَهُ حَتّی يَحتَوىَ عَلى مِائَهٍ وَ ثَلاثِ خِصالٍ:... لا يَقْبَلُ الْباطِلَ مِن صَديقِهِ وَ لا يَرُدُّ الْحَقَّ مِنْ عَدُوِّهِ...؛

ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که ۱۰۳ صفت در او باشد:... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

مستدرک الوسائل، ج ۱۱،ص ۱۸۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

كَلامٌ فی حَقٍّ خَيرٌ مِن سُكوتٍ عَلى باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۶

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

اِتَّقوا خِداعَ الْآمالِ فَكَمْ مِنْ مُؤَمِّلِ يَوْمٍ لَمْ يُدْرِكْهُ وَ بانى بِناءٍ لَمْ يَسْكُنْهُ وَ جامِعِ مالٍ لَمْ يأكُلْهُ وَ لَعَلَّهُ مِنْ باطِلٍ جَمَعَهُ وَ مِنْ حَقٍّ مَنَعَهُ اَصابَهُ حَراما وَ احْتَمَلَ بِهِ اَثاما؛

از خدعه و حیله آرزوها بپرهیزید. چه بسیار آرزومندِ روزی که به آن روز نمی رسد و چه بسیار سازنده ای که در ساخته اش ساکن نمی شود و چه بسیار جمع کننده مالی که از آن استفاده نمی کند و شاید آن مال را از باطل به دست آورده و یا از حق کسی جلوگیری کرده، تا به آن مال رسیده است و باید

بار همه آن گناهان را به دوش کشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲ ، ص ۲۶۵

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

اَیُّهَا النّاسُ لَوْ لَمْ تَ-تَخاذَلوا عَنْ نَصْرِ الْحَقِّ وَ لَمْ تَهِنوا عَنْ تَوْهینِ الْباطِلِ، لَمْ یَطْمَعْ فیکُمْ مَنْ لَیْسَ مِثْلَکُمْ وَ لَمْ یَقْوَ مَنْ قَویَ عَلَیْکُمْ... ؛

ای مردم! اگر در یاری حق کوتاهی نمی کردید و در خوار ساختن باطل سستی نمی نمودید، کسانی که همپایه شما نیستند، در شما طمع نمی کردند و هیچ قدرتی بر شما مسلط نمی شد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۲۴۱

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ رَکِبَ الْباطِلَ اهلکهُ مَرْکَبُهُ.

کسی که بر باطل سوار شود، مَرکبش او را هلاک خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱ ، ح ۱۰۳۲

مَن تَعَدَّی الحَقَّ ضاقَ مَذْهَبُهُ؛

کسی که از راه حق منحرف شود راه بر او تنگ خواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۰ ،ح۱۰۰۷

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

نَحْنُ اَقَمْنا عَمودَ الْحَقِّ و هَزَمْنا جُیوشَ الْباطِلِ؛

ما (اهل بیت) ستون های حق را استوار و لشکریان باطل را متلاشی کردیم.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۱۲۰

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْقَلْبَ لَیَ-تَجَلْجَلُ فِی الْجَوْفِ یَطْلُبُ الحَقَّ فَاِذا اَصابَهُ اطْمَاَنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۱

حدیث (۴۲) امام حسن مجتبی علیه السلام :

إنّا أهلُ بَیتٍ إذا عَلِمنَا الحَقَّ تَمَسَّکنا بِهِ

ما خاندانی هستیم که هرگاه حق را شناختیم ، بدان چنگ در می زنیم .

بحار الانوار(ط-بیروت)ج۴۴،ص ۶۰

حدیث (۴۳) امام حسین علیه السلام:

لا یکمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود مگر با پیروی از حق.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵،

ص: ۴۱

جهل و نادانی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَعظَمُ المَصائِبِ الجَهلُ؛

بزرگ ترین مصیبت ها، نادانی است.

تصنيف غرر الحكم و درر الكلم،ص۷۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لا يَزكو مَعَ الجَهلِ مَذهَبٌ؛

هيچ آيينى، با نادانى رُشد نمى كند.

تصنيف غرر الحكم و درر الكلم،ص۷۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

كَم مِن عَزيزٍ أَذَلَّهُ جَهلُهُ؛

چه بسيار عزيزى كه، نادانى اش او را خوار ساخت.

تصنيف غرر الحكم و درر الكلم،ص۷۶

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

اَلعَقلُ يَهدى و يُنجى، و الجَهلُ يُغوى وَ يُردى؛

عقل راهنمايى مى كند و نجات مى دهد و نادانى گمراه مى كند و نابود مى گرداند.

تصنيف غرر الحكم و درر الكلم،ص۵۱

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ أَصلُ كُلِّ شَرٍّ؛

نادانی ریشه همه بدیهاست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص۷۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَلعِلمُ قاتِلُ الجَهلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص۴۴

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

إنَّ الجاهِلَ مَن عَصَی اللّه وَإن کانَ جَمیلَ المَنظَرِ عَظیمَ الخَطَرِ؛

نادان کسی است که نافرمانی خدا کند، اگر چه زیبا چهره و دارای موقعیتی بزرگ باشد.

اعلام الدین فی صفات المؤنین،ص۱۶۹

حدیث (۸) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

قَلبٌ لَیسَ فیهِ شَی ءٌ مِنَ الحِکمَهِ کَبیتٍ خَرِبٍ فَتَعَلَّموا وَعَلِّموا وَتَفَقَّهوا وَلا تَموتوا جُهّالاً فَإنَّ اللّه لایَعذِرُ عَلَی الجَهلِ؛

دلی که در آن حکمت نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و تعلیم دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص ۶۰۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إنَّ اللّه لَم یَخُذ عَلَی الجُهّالِ عَهدا بِطَلَبِ العِلمِ حَتّی أخَذَ عَلَی العُلَماءِ عَهدا بِبَذلِ العِلمِ لِلجُّهالِ، لأَنَّ العِلمَ کانَ قَبلَ الجَهلِ؛

خداونـد از نادانان پیمان نگرفته که دانش بیاموزنـد، تا آنکه از عالمان پیمان گرفته که به نادانان بیاموزند، زیرا دانش، پیش از نادانی بود.

ص: ۴۲

کافی(ط-الاسلامیه) ج۱ ، ص ۴۱

حديث (۱۰) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ مُميتُ الحياءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۵

حديث (۱۱) امام علی علیه السلام :

زكوةُ العَقلِ احتِمالُ الجُهّالِ؛

زکات عقل تحمّل نادانان است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۵۶

حديث (۱۲) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

خَيرُ الدُّنيا وَالآخِرَهِ مَعَ العِلمِ وَشَرُّ الدُّنيا وَالآخِرَهِ مَعَ الجَهلِ ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.

نهج الفصاحه ص۴۶۶

حديث (۱۳) امام علی علیه السلام :

مَن كَثُرَ مِزاحُهُ استُجهِلَ؛

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج۵، ص۱۸۳، ح۷۸۸۳

حديث (۱۴) امام كاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ يَنبُتُ فِي السَّهلِ وَلايَنبُتُ فِي الصَّفا فَكَذلِكَ الحِكمَهُ تَعمُرُ فى قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فى قَلبِ المُتَكَبِّرِ الجَبّارِ، لأِنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می رویـد، نه بر سـنگ سـخت و چنین است که حکمت، در دل هـای متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

اَلصِّدقُ عِزٌّ وَالجَهلُ ذُلٌّ؛

راستی عزّت است و نادانی ذلّت.

تحف العقول، ص ۳۵۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

لا تَرَی الجاهِلَ اِلّا مُفرِطاً اَو مُفَرِّطاً؛

همیشه جاهل یا افراط گر و تجاوزکار و یا کندرو و تفریط کننده است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه ج۱ ص ۱۹۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و

هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

وسایل الشیعه ج۱۲ ص۴۰-نهج البلاغه(للصبحی صالح)ص۴۷۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

رُبِّ عالِمٍ قَد قَتَلَهُ جهلُهُ ، وَ عِلمُهُ مَعَهُ لا ینفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

نهج البلاغه(للصبحی صالح)ص۸۵۲ح۴۸۵

حدیث (۱۹) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

من لایحضره الفقیه ج۴ ص۳۷۲-اصول کافی(ط دارالحدیث)، ج۱، ص۵۸

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ مُمیتُ الحیاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص۷۵

حدیث (۲۱) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلعِلمُ رَأسُ الخَیرِ کُلِّهِ، وَ الجَهلُ رَأسُ الشَّرِّ کُلِّهِ ؛

دانایی سرآمد همه خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۷۴، ص ۱۷۵

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

اَلعِلمُ اَصلُ کُلِّ خَیرٍ، اَلجَهلُ اَصلُ کُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم،ج۱،ح ۸۱۸ و ۸۱۹

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن لَم تَکُن فیهِ فَلَیسَ مِنّی وَ لا مِنَ اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ. قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، وَ ما هُنَّ؟ قالَ: حِلمٌ یَرُدُّ بِهِ جَهلَ الجاهِلِ وَ حُسنُ خُلقٍ یَعیشُ بِهِ فِی النّاسِ وَ وَرَعٌ یَحجُزُهُ عَن مَعاصِی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال،ج۱، ص ۱۴۶

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

لا تُش-اوِر

ص: ۴۴

اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلوک؛با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.بحار الانوار (ط-بیروت)،ج ۷۵،ص ۲۳۰

حدیث(۲۵) امام علی علیه السلام:

مِنَ الخُرقِ المعاجَلَهُ قَبلَ الإمکانِ و الاَناهٌ بعدَ الفُرصهِ؛

شتاب کردن در کاری پیش از بدست آوردن توانایی و سستی کردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانی است.

وسایل شیعه ج۱۴ ،ص۸۴

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام: الجاهِلُ لا یَرتَدِعُ، وبالمَواعِظِ لا یَنتَفِعُ؛

نادان باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر دررالحم و غررالکلم ج۲ ،ص ۳۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام: رأسُ الجَهلِ مُعاداهُ النّاسِ.

سرآغاز نادانی، دشمنی با مردم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ، ج۴ ،ص۵۱

ظن و گمان

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ ظَّنِّ بِاللهِ أن لَا تَرجُوَ إلَّا اللهَ وَ لَا تَخافَ إلَّا ذَنبَکَ.

گمان نیک به خداوند آن است که جز به او امیدوار نباشی و جز از گناه خودت نهراسی.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ،ص۷۲ (باب حُسنِ الظَّنِّ بالله عَزَّوجَلَّ)

خدا و شناخت او

اسلام

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

وَ مَن شَهِدَ شَهادَهَ حَقٍّ لِيُحيِيَ بِها حَقَّ امرِی ءٍ مُسلِمٍ اَتی یَومَ القیامَهِ وَ لِوَجهِهِ نورٌ مَدَّ البَصَرِ تَعرِفُهُ الخَلایِقُ بِاسمِهِ وَ نَسَبِهِ ؛

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حقّ بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلایق او را به نام و نسب می شناسند.

من لا یحضره الفقیه ج۳ ص ۵۸ - الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۷، ص ۳۸۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إنَّ مِمّا یُزَیِّنُ الاسلامَ الاخلاقُ الحَسَنَهُ فیما بَینَ النّاسِ؛

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشکات الانوار فی غرر الاخبارص ۲۴۰

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَیاءُ زینَهُ الاسلامِ؛

یا زینت اسلام است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل، ج۱، ص۴۸۸

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اثافی الاسلامِ ثَلاثَهٌ: الصَّلوهُ وَ الزَّکوهُ وَ الوِلایه،لا تَصِحُّ واحِدَهٌ مِنهُنَّ اِلا بِصاحِبَتَیها؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه)، جلد۲، ص ۱۸

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلامِ بِدَرجَهٍ, وَ التَّق-وی اَفض-لُ مِن الایمانِ بِدَرَجَهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمـان یک درجه بالاتر از اسـلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

تحف العقول، ص۴۴۵

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن فَناءِ الِاسلامِ وَ فَناءِ المُسلِمینَ أن تَصیرَ الأموالُ فی أیدی مَن لا یَعرِفُ فیها الحَقَّ و لا یَصنَعُ فیها المَعروفَ

از (عوامـل) نابودی اسـلام و مسـلمانان این است که اموال در دست کسانی باشـد که حق و حقوق آن را نشـناخته و با آن کار خیر انجام ندهند

کافی(ط-الاسلامیه)،ج۴،ص۲۵

مسلمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ نَفَّسَ مِنْ مُسْلِمٍ کُرْبَهً مِنْ کُرَبِ الدُّنْیا نَفَّسَ اللّه عَنْهُ کُرْبَهً مِنْ کُرَبِ یَوْمِ الْقیامَهِ وَ مَنْ یَسَّرَ عَلی مُعْسِرٍ یَسَّرَ اللّه عَلَیْهِ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ مَنْ سَتَرَ عَلی مُسْلِمٍ سَتَرَ اللّه عَلَیْهِ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ؛

هر کس غمی از غم هـای دنیـا را از مسـلمانی برطرف نمایـد، خداونـد غمی از غم هـای روز قیامت را از او برطرف کنـد و هر

کس بر شـخص تنگدستی آسان بگیرد، خداوند در دنیا و آخرت بر او آسان گیرد و هر کس راز مسلمانی را بپوشاند، خداوند در دنیا و آخرت راز پوش وی شود.

نهج الفصاحه ص ۷۲۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن رَدَّ عِرضِ

ص: ۴۶

أخیهِ المُسلِمِ وَجَبَت لَهُ الجَنَّهُ البتّهَ.

هر که از آبروی برادر مسلمان خود دفاع کند مطمئناً بهشت بر او واجب می شود.وسائل الشیعه ج۱۲،ص۲۹۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَن کانَ حاجَهِ أخیهِ المُسلِمِ کانَ اللهُ فی حاجَتِهِ ما کانَ فی حاجَهِ أخیهِ.

کسی که در پی برآوردن نیاز برادر مسلمان خود باشد، تا زمانی که در این راه است خداوند هم در پی برآوردن حاجت او خواهد بود.وسائل الشیعه ج۱۶،ص۳۶۷

دین

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن خانَ أَمانَهً فِی الدُّنیا وَلَم یَرُدَّها إِلی أَهلِها ثُمَّ أَدرَکَهُ المَوتُ ماتَ عَلی غَیرِ مِلَّتی وَیَلقَی اللّه ـ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضبانٌ؛

کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بمیرد بر دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او خشمگین است.

جامع الاحادیث الشیعه،ج۲۳،ص۱۱۵۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اَبصَـرَ رسول اللّه صـلی الله علیه و آله رَجُلاًـ شَـعثا شَـعرُ رَأسِهِ وَ سَـخَهً ثیابُهُ، سَـیِّئَهً حالُهُ فَقال رسول اللّه صـلی الله علیه و آله : مِن الدّینِ المُتعَهُ وَ اِظهارُ النِّعمَهِ؛

پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله مردی را دیدنـد که موهای ژولیـده و جامه ای چرکین و سـر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودنـد: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۶، ص ۴۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلا اُخبِرُکُم بِأَفضَلَ مِن دَرَجِهِ الصِّیامِ وَالصَّلاهِ وَالصَّدَقهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَإِنَّ فَسادَ ذاتِ البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا شـما را به چیزی با فضـیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن

رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

ص: ۴۷

نهج الفصاحه،ص ۲۴۰، ح ۴۵۸

حديث (۴) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

ما مِن شابٍ تَزَوَّجَ فی حَداثَةِ سِنِّهِ اِلاّ عَجَّ شَیطانُهُ : یا وَیلَهُ ، یا وَیلَهُ! عَصَمَ مِنّی ثُلُثَی دینِهِ ، فَلیَتَّقِ اللّه العَبدُ فِی الثُّلُثِ الباقی ؛

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

مستدرك الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۴ ،ص ۱۴۹- نوادر (راوندی)ص ۱۲

حديث (۵) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلغیبَهُ اَسرَعُ فی دینِ الرَّجُلِ المُسلِمِ مِنَ الكِلَهِ فی جَوفِهِ؛

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۳۵۷

حديث (۶) امام على عليه السلام :

إنَّ اللّه فَرَضَ الجِهادَ وَ عَظَّمَهُ و جَعَلَهُ نَصرَهُ و ناصِرَهُ. و اللّه ما صَلُحَت دُنیا و لا دینٌ إلاّ بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

الكافی (ط-الاسلامیه) ج۵،ص ۸ - وسائل الشیعه، ج۱۵، ص۱۵

حديث (۷) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إذا أرادَ اللّه بِأهلِ بَیتٍ خَیرا فَقَّهَهُم فِی الدّینِ و وَقَّرَ صَغیرُهُم كَبیرَهُم و رَزَقَهُمُ الرِّفقَ فی مَعیشَتِهِم و القَصدَ فی نَفَقاتِهِم و بَصَّرَهُم عُیُوبَهُم فَیَتُوبُوا مِنها؛

هرگاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

نهج

الفصاحه،ص ۱۸۱، ح ۱۴۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

مَن أَتی غَنیّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دینِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص۵۰۸ ، حکمت ۲۲۸

حدیث (۹) امام رضا علیه السلام:

لا یستَکمِلُ عَبدٌ حقیقهَ الایمانِ حَتّی تَکونَ فیهِ خِصالٌ ثَلاثٍ: اَلتَّفقُّهُ فِی الدّینِ و حُسنُ التَّقدیرِ فِی المَعیشَهِ، و الصَّبرُ عَلَی الرَّزایا؛

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی، تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول،ص۳۲۴

حدیث (۱۰) امام حسین علیه السلام:

لات-َرفع ح--اجَتَک إلاّ إل-ی أح-َدٍ ثَلاثه: إل-ی ذِی دی-نٍ، اَو مُ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول، ص ۲۴۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

لِکُلِّ شَیءٍ وَجهٌ وَ وَجهُ دینِکم الصَّلاهُ؛

هر چیز دارای سیماست ، سیمای دین شما نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج ۳ ، ص ۲۷۰

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ لایُخْلَقُ عَلَی الْکِذْبِ و لا عَلَی الْخیانَه وَ خِصْلَتانِ لا یَجْتَمِعانِ فِی الْمُنافِقِ، سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِی السُّنَّه؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص۳۶۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

اِجْعَلِ الدِّینَ کَهْفَکَ و الْعَدْلَ سَیْفَکَ تَنْجُ مِنْ کُلِّ سوءٍ وَ تَظْفَرْ عَلی کُلِّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را اسلحه خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۱ص۳۱۹-تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۸۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّما یُدْرَکُ الْخَیْرُ کُلُّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لا دینَ لِمَنْ لا عَقْلَ لَهُ؛

مه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

تحف العقول، ص ۵۴

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکَّرَ فَعَلَتْهُ السَّکینَهُ وَ استَکانَ فَتَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنی وَ رَضِیَ بِما اُعْطیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفِیَ الْاَخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَلَمْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَیءٍ ففازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی کند

پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی مفید، ص ۵۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ راحَهُ الْقَلْبِ وَ سَلامَهُ الدّینِ؛

خوش گمانی، مایه آسایش قلب و سلامت دین است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص۲۵۳

حدیث (۱۷) امام سجاد علیه السلام :

قُلْتُ لِعَلیِّ بْنِ الْحُسَینِ علیه السلام اَخْبِرنی بِجَمیعِ شَرایِعِ الّدینِ، قالَ علیه السلام : قَوْلُ الْحَقِّ وَ الْحُکْمُ بِالْعَدْلِ وَ الْوَفاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

صال،ج۱، ص ۱۱۳، ح ۹۰

حدیث (۱۸) امام محمد باقر علیه السلام :

اتَّقوا اللّهَ و صُونوا دینَکُم بِالوَرَع ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج۲،ص۷۶

حدیث (۱۹) امام رضا علیه السلام :

لَیسَ مِنّا مَن تَرَکَ دُنیاهُ لِدِینِه وَ دینَهُ لِدُنیاه؛از ما نیست آن که دنیای خود را برای دینش و دین خود را برای دنیایش ترک گوید.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل،ج۸،ص۲۲۳ - بحارالانوار، ج۷۵، ص۳۴۶

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

آفَهُ الدِّینِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه)،ج۲،ص۳۰۷

ایمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلصَّلاهُ مِن شَرائِعِ الدّینِ وَ فیها مَرضاهُ الرَّبِّ عَزَّوَجَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبیاءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ایمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال، ج۲،ص ۵۲۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

صَلاهُ اللَّیلِ مَرضاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ المَلائِکَهِ وَ سُنَّهُ النبیاءِ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ اَصلُ الیمانِ وَ راحَهُ البدانِ وَ کَراهیَهٌ لِلشَّیطانِ وَ سِلاحٌ عَلَی العداءِ وَ اِجابَهٌ لِلدُّعاءِ وَ قَبولُ العمالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛ نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ

دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی)، ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن کانَ یُؤمِنُ بِاللَّهِ وَالیَومِ الخِرِ فَلیُکرِم ضَیفَهُ؛ هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۶، ص ۲۸۵

حدیث (۴) امام حسن عسکری علیه السلام:

فی تفسیر قوله تعالی «وَ قُولُوا لِلنّاسِ

حُسنا» قالَ: قُولُوا لِلنّاسِ كُلِّهُم حُسنا مُؤمِنِهُم وَ مُخالِفِهُم، أمّا المؤمِنونَ فَيَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ وَ أمّا المُخالِفونَ فَيُكَلِّمُهُم بِالمُداراهِ لِاجتِذابِهِم اِلیَ الایمانِ. فَاِنِ استَتَرَ مِن ذلِکَ بِکَفِّ شُرورِهم عَن نَفسِهِ وَ عَن اِخوانِهِ المُؤمِنینَ؛

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن، به هم مذهبان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتّی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حقّ خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج ۱۲، ص ۲۶۱

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام فرمود:

اِذَا اتَّهَمَ المُؤمِنُ اَخاهُ اِنماثَ الایمانُ مِن قَلبِهِ کَما یَنماثُ المِلحُ فِی الماءِ ؛

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۶۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن رَأی مِنکُم مُنکَرا فَلیُغَیِّرهُ بِیَدِهِ، فَإن لَم یَستَطِع فَبِلِسانِهِ، فَإن لَم یَستَطِع فَبِقَلبِهِ وَذلِکَ أضعَفُ الإیمانِ؛ هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است.

نهج الفصاحه،ص۷۶۸، ح ۳۰۱۰

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

(علامه) اَلایمانُ أَن تُؤثِرَ الصِّدقَ حَیثُ یَضُرُّکَ عَلَی الکَذِبِ حَیثُ یَنفَعُکَ؛ (نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص۵۵۶ حکمت۴۵۸

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلغَیرَهُ مِنَ الایمانِ وَالمِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛ غیرت

از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا یحضر الفقیه،ج۳، ص ۴۴۴ ، نهج الفصاحه،ص۵۸۷ ، ح ۲۰۴۵

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا یُکمِلُ المُؤمِنُ ایمانَهُ حَتّی یَحتَویَ عَلی مِائَهٍ وَ ثَلاثِ خِصالٍ:... لا یَقبَلُ الباطِلَ مِن صَدیقِهِ وَ لا یَرُدُّ الحَقَّ مِن عَدُوِّهِ...؛ ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که ۱۰۳ صفت در او باشد:... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

التمحیص، ص ۷۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج ۶۴، ص ۳۱۱

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثَلاثُ خِصالٍ مَن کُنَّ فیهِ فَقَدِ استَـکمَلَ خِصالَ الایمانِ: اَلَّذی إذا رَضیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَ اِن غَضِبَ لَم یُخرِجهُ مِنَ الحَقِّ وَ لَو قَدَرَ لَم یَتَعاطَ ما لَیسَ لَهُ؛ سه ویژگی است که در هر کس یافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشنود گردد، خشنودی اش او را به باطل نکشاند و خشمش او را به هنگام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او

نیست، دست درازی نکند.

الاصول السته عشر(ط-دارالشبستری)، ص ۳۵

حدیث (۱۱) امام رضا علیه السلام:

لا یستَکمِلُ عَبدٌ حقیقهَ الایمانِ حَتّی تَکونَ فیهِ خِصالٌ ثَلاثٍ: اَلتَّفقُّهُ فِی الدّینِ وَحُسنُ التَّقدیرِ فِی المَعیشَهِ، وَالصَّبرُ عَلَی الرَّزایا؛

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی، تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص۳۲۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

لایَکمُلُ إیمانُ امرىٍ حَتّی یُحِبَّ مَن أحَبَّ اللهُ وَ یُبغِضُ مَن أبغَضَ اللهُ؛ ایمان هیچ کس کامل نمی شود مگر هر که را خدا دوست دارد

دوست داشته باشد و آن که را خدا دشمن دارد دشمن داشته باشد.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید)، ج۱۸، ص۵۱

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام فرمود:

اِنَّ مِن حَقیقَهِ الایمانِ اَن تُؤثِرَ الحَقَّ وَ اِن ضَرَّکَ عَلَی الباطِلِ وَ اِن نَفَعَکَ وَ اَن لا یَجوزَ مَنطِقُکَ عِلمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن، ج ۱، ص ۲۰۵

حدیث (۱۴)پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما آمَنَ بی مَن باتَ شَبعانَ وَجارُهُ طاوِیا، ما آمَنَ بی مَن باتَ کاسیا وَجارُهُ عاریا؛ به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کس که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

مستدرك الوسائل و مستنبط المسایل، ج۸، ص۴۲۹، ح۹۸۹۷

حدیث (۱۵) امام کاظم علیه السلام :

اَلحَیاءُ مِنَ الیمانِ وَالیمانُ فِی الجَنَّهِ وَالبَذاءُ مِنَ الجَفاءِ وَالجَفاءُ فِی النّارِ؛ حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول، ص۳۹۴- وسایل الشیعه ،ج۱۶،ص ۳۶ - بحارالأنوار، ج۷۵، ص۳۰۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام فرمود:

اَلسَّخاءُ مِن أخلاقِ الأنبیاءِ، وهُوَ عِمادُ الإیمانِ، ولا یَکونُ مُؤمِنٌ إلّا سَخیّا، ولا یَکونُ سَخیّا إلّا ذو یَقینٍ وهِمَّهٍ عالیَهٍ ؛ لِأَنَّ السَّخاءَ شُعاعُ نورِ الیَقینِ، ومَن عَرَفَ ما قَصَدَ هانَ عَلَیهِ ما بَذَلَ؛ سخاوت از اخلاق پیامبران و ستون ایمان است . هیچ مؤمنی نیست مگر آن که بخشنده است و تنها آن کس بخشنده است که از یقین و همّت والا برخوردار باشد ؛ زیرا

که بخشندگی

پرتو نور یقین است . هر کس هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج۷ ،ص ۱۷-بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۶۸، ص۳۵۵

حدیث (۱۷) امام کاظم علیه السلام :

اِیاكَ وَ المِزاحَ فَاِنَّهُ یذهَبُ بِنُورِ ایمانِكَ؛ از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج۲،ص۶۶۵-من لا یحضره الفقیه ، ج ۴،ص۴۰۸

حدیث (۱۸) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللّه ُالْایمانَ تَطْهیرا مِنَ الشِّرْكِ... وَ الْعَدْلَ تَسْکینا لِلْقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۶۸

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام :

خَصلَتانِ لَیسَ فَوقَهُما شَیءٌ: اَلْإیمانُ بِاللَّهِ ونَفعُ الإخوانِ؛

دو خصلت است که بالاتر از آنها چیزی نیست: ایمان به خدا و سود رساندن به برادران.

مستدرک الوسایل ج۱۲،ص۳۹۱ -تحف العقول ص۴۸۹ -بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۷۴

حدیث (۲۰) امام محمد باقر علیه السلام:

اِنَّ لِكُلِّ شَیءٍ قُفلاً وَ قُفلُ الایمانِ الرِّفقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی(ط-الاسلامیه،ج۲،ص۱۱۸

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَفضَلُ الإیمانِ اَن تَعلَمَ اَنَّ اللهَ مَعَکَ حَیثُ ما کُنتَ؛

برترین ایمان آن است که معتقد باشی هر کجا هستی خداوند با توست.

نهج الفصاحه،ص۲۲۹

حدیث (۲۲) امام رضا علیه السلام

أحسَنُ الناسِ إیماناً أحسَنُهم خُلقاً و ألطَفُهم باَهلِه، وَ اَنا اَلطَفُکم بِاَهلی؛

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا،ج۲،ص ۳۸

حدیث (۲۳) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلامِ بِدَرجَهٍ, وَ التَّق–وی اَفض–لُ مِن الایمانِ بِدَرَجَهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمـان یک درجه بالاتر از اسـلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف–رزن–د آدم چیزی ب–الات–ر از یقی–ن داده نشده

است.

تحف العقول، ص۴۴۵

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام فرمود:

مَن تَعَصَّبَ أو تُعُصِّبَ لَهُ فَقَد خَلَعَ ربقَهَ الإیمانَ مِن عُنُقِهِ؛

کسی که از چیزی طرفداری مصرّانه و نابجا کند یا اینکه از جانب دیگران به نفع او طرفداری نابجا شود (و او خشنود باشد) محققاً که ریسمان ایمان را از گردن خویش باز کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه)ج۲،ص۳۰۷

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام فرمود: من افطر یوما من شهر رمضان خرج روح الایمان منه؛

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود.

وسائل الشیعه ج ۱۰ ، ص۲۴۶_ من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۱۸

حدیث (۲۶) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لایَستَکمِلُ عَبدٌ حَقیقَهَ الإیمانِ حَتَّی یَدَعَ المِراءَ وَ إن کانَ مُحِقّاً.

هیچکس حقیقت ایمان را کامل نمی کند مگر اینکه جدال لفظی را رها کند، هر چند حق با او باشد.

بحارالانوار ج۲ ص۱۳۸

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

لا یَصدُقُ إیمُان عَبدٍ حَتَّی یَکونَ بِما فی یَدِ اللهِ سُبحانَهُ أوثَقَ مِنهُ بِما فی یَدِهِ.

ایمان هیچ بنده ای راستین نمی شود مگر زمانیکه اعتمادش به آنچه نزد خداست از اعتمادش به آنچه در دست خود دارد بیشتر باشد.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص ۵۲۹ - شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید)، ج۱۹ ،ص۲۱۶

حدیث (۲۸) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لَیسَ الایمانُ بالتَّحلّی و لابالتّمنّی، لکنَّ الایمانَ ما خَلَصَ فی القلبِ و صَدَّقَهُ الأعمالُ.

ایمان به صرف ادعا و آرزو نیست، بلکه ایمان آن است که خالصانه در جان و دل قرار گیرد و اعمال هم آنرا تایید کند.

تحف العقول ص ۳۷۰

حدیث (۲۹) امیرالمؤنین امام علی (ع) فرمودند:

لَا یَجِدُ أَحَدَکُم طَعمَ الإِیمَانِ حَتَّی یَعلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَم یَکُن لِیَخطِئَهُ وَ مَا أَخطَأَهُ لَم یَکُن لِیَصِیبَهُ.

هیچ یک ازشما مزه ایمان را نخواهد چشید تا اینکه بداند، آنچه به او رسیده،

نمی توانست به او نرسد و آنچه به او نرسیده ممکن نبود به او اصابت کند و برسد

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۵۸

حدیث (۳۰) امام صادق (ع) فرمودند:

کانَ امیرُالمومِنِینَ کَثیراً مَا یَقُولُ فی خُطبَتِهِ یَا أَیُّها النّاسُ! دینَکُم دینَکُم فَإنَّ السَّیِّئَهَ فِیهِ خَیرٌ مِنَ الحَسَنَهِ فی غَیرِهِ وَ السَّیِّئَهُ فِیهِ تُغفَرُ وَ الحَسَنَهُ فی غَیرِهِ لا تُقبَلُ.

امیرالمومنین بسیار در خطبه خود می فرمود: ای مردم دینتان را بپایید دینتان را. بدی در این دین، بهتر است از نیکی در دین های دیگر. گناه و بدی در این دین آمرزیده است و نیکی در غیر آن، پذیرفته نمی شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۴۶۴

حدیث (۳۱) امام صادق (ع) فرمودند:

قُلتَ لَهُ مَا الَّذِی یُثبِتُ الایمانَ فِی العَبدِ قال الوَرَعُ وَ الَّذِی یُخرِجُهُ مِنهُ قَالَ الطَّمَعُ.

به امام صادق (ع) چه چیز ایمان را در بنده استوار می سازد؟ فرمود: پرهیز از محرمات. وچه چیز بنده را از ایمان خارج می کند؟ فرمود:طمع.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۳۲۰

مومن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَالّذی نَفسی بِیَدِهِ لاتَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أولا أدُلُّ-کُم عَلی شَیءٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَ-کُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار، ص ۱۲۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِلمُؤمِنِ عَلى المُؤمِنِ سَبعَهَ حُقوقٍ، فَاَوجَبُها اَن یَقولَ الرَّجُلُ حَقّا وَ اِن کانَ عَلی نَفسِهِ اَو عَلی والِدَیهِ، فَلا یَمیلَ لَهُم عَنِ الحَقِّ؛

مؤمن را بر مؤمن،

ص: ۵۷

هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹ ، ص ۴۵ - بحار الأنوار(ط-بیروت)، ج ۷۱، ص۲۲۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَن اَحصی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هذِهِ الآیَهِ قالَ اللّه عَزَّوَجَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّه یَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسایل، ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ، مِن کَرامَهِ المُؤمِنِ عَلَی اللّه اَنَّهُ لَم یَجعَل لاَجلِهِ وَقتا حَتّی یَهُمَّ بِبائقَهٍ فَاِذا هَمَّ ببائقَهٍ قَبَضَهُ اِلَیهِ ؛

ای علی! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معیّن نفرموده است، تا زمانی که قصد شرّی کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۳۶

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهی عَنِ المُنکَرِ أَرغَمَ أَنفَ المُنافِقِ و أَمِنَ کَیدَهُ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از

مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۵۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن واسَی الفَقیرَ و أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ فَذلِکَ المُؤمِنُ حَقّا؛

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال،ج۱ ، ص ۴۷

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللّه فَوَّضَ إِلَی المُؤمِنِ اُمورَهُ کُلَّها وَلَم یُفَوِّض إِلَیهِ أَن یَکونَ ذَلیلاً ـ أَما تَسمَعُ اللّه تَعالی یَقولُ: (وَ لِلّهِ العِزَّةُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنینَ)؟ فَالمُؤمِنُ یَکونُ عَزیزا وَلا ـ یَکونُ ذَلیلاً ـ قالَ: إِنَّ المُؤمِنَ أَعَزُّ مِنَ الجَبَلِ لأَنَّ الجَبَلَ یُستَقَلُّ مِنهُ بِالمَعاوِلِ وَالمُؤمِنُ لایُستَقَلُّ مِن دینِهِ بِشَیْ ءٍ؛

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

التهذیب الاحکام، ج۶، ص۱۷۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ یَغبِطُ وَلایَحسُدُ وَالمُنافِقُ یَحسُدُ وَلایَغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط- الاسلامیه) ، ج۲، ص۳۰۷

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

سِتَّهٌ لاتَکونُ فِی المُؤمِنِ: اَلعُسرُ وَالنَّکَهُ وَالحَسَدُ وَاللَّجاجَهُ وَالکَذِبُ وَالبَغیُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

ص: ۵۹

وسایل الشیعه ،ج۱۵ ،ص۳۴۹ - تحف العقول، ص ۳۷۷

حديث (۱۰) پیامبر صلى الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَأکُلُ بِشَهوَهِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ یَأکُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۴، ص۱۲، ح۶

حديث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ اِذا غَضِبَ لَم یُخرِجهُ غَضَبُهُ مِن حَقٍّ وَاِذا رَضِیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَالَّذی اِذا قَدَرَ لَم یَأخُذ اَکثَرَ مِمّا لَهُ؛

مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت یابد بیش از حقّ خود نگیرد.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص ۳۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۷۵، ص۲۰۹، ح۸۵

حديث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی (وَقولوا لِلنَّاسِ حُسنا) - : أی لِلنّاسِ کُلِّهِم مُؤمِنِهِم وَمُخالِفِهِم ، أَمَّا المُؤمِنونَ فَیَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ ، وَأَمَّا المُخالِفونَ فَیُکَلِّمُهُم بِالمُداراهِ لِاجتِذابِهِم إلَی الیمانِ ، فَإِنَّهُ بِأَیسَرَ مِن ذلِکَ یَکُفُّ شُرورَهُم عَن نَفسِهِ ، وعَن إخوانِهِ المُؤمِنینَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گویید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول ،ج۹،ص۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۷۲، ص۴۰۱، ح۴۲

حديث (۱۳) امام علی علیه السلام:

اَلمؤمِنُ صَدوقُ اللِّسانِ بَذولُ الحسانِ؛

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۸۹، ح۱۵۲۱-شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم، ج۲،

ص۹، ح۱۵۹۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ و المُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص ۴۹

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

ما مِن مُؤمِنٍ و لا مُؤمِنَهٍ يَضَعُ يَدَهُ عَلى رَسِ يَتيمٍ تَرَحُّما لَهُ إلاّ كَتَبَ اللّه لَهُ بِكُلِّ شَعرَهٍ مَرَّت يَدُهُ عَلَيها حَسَنَهً؛

هیچ مرد و زن مؤمنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد.

وسایل الشیعه ،ج۲۱،ص ۳۷۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۷۲، ص۴، ح۹

حدیث (۱۶) امام رضا علیه السلام:

مَ-ن ف-َرَّجَ عَن مُ-وم-ِنٍ فَ-رَّجَ الله عَن قَلبه ی-َومَ القِيامَهِ؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

اصول کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۰۰ [/../../News/hadis/archive.aspx]

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

اَلمُؤمِنُ بَشرُهُ فى وَجهِهِ وَحُزنُهُ فى قَلبِهِ؛

شادی مومن در رخسار او و اندوهش در دل است.

مجموعه رسایل در شرح احادیثی از کافی ج ۲ ،ص ۲۴۱

حدیث (۱۸) امام حسن عسکری علیه السلام:

المُومِنُ بَرَكَهٌ عَلى المُومِنِ وَ حُجَّهٌ عَلى الكافرِ؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

تحف العقول، ص۴۸۹

حدیث (۱۹) امام موسی کاظم علیه السلام:

اَلمُومِنُ مِثلُ کفَّتی المیزانِ کلَّما زیدَ فی ایمانِهِ زیدَ فی بَلائِهِ؛

مومن همانند دو کفه ترازوست. هرگاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج۲ ، ص ۴۳۷ - تحف العقول، ص ۴۰۸

حدیث (۲۰) امام حسن عسکری علیه السلام :

عَلاماتُ المُؤمِنِ خَمسٌ: ... وَ الجَهرُ بِـ «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم اللّه الرحمن الرحیم.

تهذیب الأحکام، ج ۶

ص: ۶۱

، ص ۵۲

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ ساءَتْهُ سَيِّئَتُهُ وسَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ الْمُؤمِنِ؛

هر کس از بدی اش ناراحت و از خوبی اش خوشحال شود، پس او مؤمن است.

وسایل الشیعه، ج ۱۶،ص ۹۲

حدیث (۲۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِيَّةُ الْمُؤمِنِ خَيرٌ مِنْ عَمَلِهِ و نِيَّةُ الْمُنافِقِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ؛

نیّت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج ۱، ص ۹۱

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلِيٌّ يَعْسوبُ الْمُؤْمِنينَ وَ الْمالُ يَعْسوبُ الْمُنافِقينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی (طوسی) ، ص ۳۵۵

حدیث (۲۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْمُؤمِنُ يَأْكُلُ فى مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ الْمُنافِقُ يَأْكُلُ فى سَبعَهِ أمْعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۲۴۱

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِى الصَّلاهِ وَالصِّيامِ وَالْعِبادَهِ وَالْمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِى الطَّعامِ وَالشَّرابِ كَالْبَهيمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ،ج۱، ص ۹۹

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ کَمَثَلِ خامَهِ الزَّرعِ تُکْفِئُهَا الرِّیاحُ کَذا و کَذا وکَذلِکَ الْمُؤْمِنُ تُکْفِئُهُ الأَوْجاعُ وَالأَمْراضُ و مَثَلُ الْمُنافِقِ کَمَثَلِ الإِرْزَبَّهِ الْمُستَقیمَهِ الَّتی لایُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَأْتیهِ الْمَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصْفا؛

مَثَل مؤمن مانند ساقه کاشته است که بادها آن را به این سو و آن سو خم می کند هم چنین مؤمن را دردها و بیماریها خم می کند و مثل منافق مانند عصای آهنی است که چیزی به او نمی رسد تا اینکه مرگ او فرا رسد و او را سخت می شکند.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص ۲۵۸

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ لِسانَ الْمُؤْمِنَ وَراءَ قَلْبِهِ فَإِذا أَرادَ أَن یَتَکَلَّمَ

بِشَیْءٍ یُدَبِّرُهُ قَلبُهُ ثُمَّ أمْضاهُ بِلِسانِهِ وَ إنَّ لِسانَ الْمُنافِقِ أمامَ قَلبِهِ فَإذا هَمَّ بِشَیءٍ أمْضاهُ بِلِسانِهِ وَلَمْ یَتَدَبَّرهُ بِقَلبِهِ؛

زبـان مؤمن در پس دل اوست، هرگـاه بخواهـد سـخن بگویـد دربـاره آن می اندیشـد و سـپس آن را می گویـد اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج۱، ص ۱۰۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ إذَا اسْتَغْنی شَکَرَ... وَ الْمُنافِقُ إذَا اسْتَغْنی طَغی؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هرگاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ إذا تَکَلَّمَ ذَکَّرَ... والْمُنافِقُ إذا تَکَلَّمَ لَغا؛

مؤمن هرگاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هرگاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ مَن یُری یَقینُهُ فی عَمَلِهِ، وَ الْمُنافِقُ مَن یُری شَکُّهُ فی عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۲ ، ص ۵۴۴ ، ح۳۵۵۱

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

شُکْرُ الْمُؤْمِنِ یَظْهَرُ فی عَمَلِهِ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [امّا سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود].

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۴ ، ص ۱۵۹، ح ۵۶۶۱

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

عَلی لِسانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ یَسْطَعُ وَعلی لِسانِ الْمُنافِقِ شَیْطانٌ یَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه، ابن أبی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ

ص: ۶۳

كَثْرَةَ الْمالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنينَ و يَعْسُوبُ الْمُنافِقينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص، ص۴۸

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ مُنيبٌ مُستَغْفِرٌ تَوّابٌ

مؤمن باز گشت کننده به خدا، آمرزش خواه و توبه کننده است

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۱ ، ص ۳۴۰، ح ۱۲۸۸

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

المؤمن حییّ غنیّ موقن تقیّ.

مؤمن شرمناک توانگر یقین دان پرهیز گار است

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۲ ، ص ۶۴، ح ۱۸۵۲

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُؤْمِنِ يَظهَرُ فی عَمَلِهِ؛

پرهیز کاری مؤمن در رفتارش آشکار می شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۶ ، ص ۲۴۱، ۱۰۱۲۹

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ إذا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَالْمُنافِقُ إذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سر گرمی است.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إذا سَكَتَ فَكّرَ... وَالْمُنافِقُ إِذا سَكَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إذا أَصابَتْهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالْمُنافِقُ إِذا أصابَتْهُ شِدَّةٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

عِلمُ الْمُنافِقِ فی لِسانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۴ ، ص ۳۵۰، ح ۶۲۸۸ و ح ۶۲۸۹

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

لَو ضَرَبْتُ خَيْشُومَ الْمُؤْمِنِ بِسَيْفى هذا عَلى أنْ يُبْغِضَنى ما أبْغَضَنى ولَو صَبَبْتُ الدُّنيا بِجَمّاتِها عَلَى الْمُنافِقِ عَلى أنْ يُحِبَّنى ما أَحَبَّنى؛

اگر با این شمشیر بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد

ص: ۶۴

با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، ص ۴۷۷ ، حکمت ۴۵

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ فَهُوَ قَرِيبُ الرِّضى بَعيدُ السَّخَطِ... وَالْمُنافِقُ فَهُوَ قَريبُ السَّخَطِ بَعيدُ الرِّضى؛

مؤمن زود خشنود و دیر ناراحت می شود و منافق زود ناراحت و دیر خشنود می گردد.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ يُرضِيهِ عَلَى اللّه الْيَسيرُ و لا يُسْخِطُهُ الْكَثيرُ... وَ الْمُنافِقُ يُسْخِطُهُ عَلَى اللّه الْيَسيرُ و لا يُرضِيهِ الْكَثيرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۴۴) امام حسین علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ لا يُسيىءُ و لا يَعتَذِرُ، وَ الْمُنافِقُ كُلَّ يَومٍ يُسيىءُ و يَعْتَذِرُ؛

مؤمن نه بدی می کند و نه معذرت می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و معذرت می خواهد.

تحف العقول، ص ۲۴۸

حدیث (۴۵) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الْحِكْمَةَ لَتَكُونُ فى قَلْبِ الْمُنـافِقِ فَتُجَلْجِلُ فى صَدْرِهِ حَتّى يُخْرِجَها فَيُوعِيَهَا الْمُؤْمِنُ وَ تَكُونُ كَلِمةُ الْمُنـافِقِ فى صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتُجَلْجِلُ فى صَدْرِهِ حَتّى يُخْرِجَها فَيَعِيَهَا الْمُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کنـد تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۲، ص ۹۴، ح۲۸

حدیث (۴۶) امام کاظم علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ قَليلُ الْكَلامِ كَثيرُ الْعَمَلِ، وَ الْمُنافِقُ كَثيرُ الْكَلامِ قَليلُ الْعَمَلِ؛

مؤمن کم

ص: ۶۵

حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج ۹ ، ص ۱۸ - تحف العقول، ص۳۹۷

حدیث (۴۷) امام رضا علیه السلام :

إنَّ اللّه یُؤَخِّرُ إِجابَهَ الْمُؤْمِنِ شَوْقا إلی دُعائِهِ وَیَقُولُ: صَوتٌ اُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ، وَیُعَجِّلُ إجابَهَ دُعاءِ الْمُنافِقِ وَیَقُولُ: صَوْتٌ أَکْرَهُ سَماعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج ۵ ، ص ۱۹۴ - فقه الرضا علیه السلام ، ص ۳۴۵

حدیث (۴۸) امام هادی علیه السلام :

[اَلْمُؤْمِنُ] یُحْسِنُ وَیَبْکی کَما أَنَّ الْمُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضْحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی)ج۱ ص ۱۳۵

حدیث (۴۹) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ نَعْرِفُهُ بِسیماهُ، وَ نَعْرِفُ الْمُنافِقَ بِمیسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج۲، ص ۷۳۷، ح ۵۰

حدیث (۵۰) امام صادق علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ لایُخْلَقُ عَلَی الْکِذْبِ وَلا عَلَی الْخیانَهِ وَ خِصْلَتانِ لا یَجْتَمِعانِ فِی الْمُنافِقِ، سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِی السُّنَّهِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص۳۶۷

حدیث (۵۱) لقمان حکیم علیه السلام :

عَلَيْـكَ بِقَبُولِ الْمَوْعِظَهِ وَالْعَمَلِ بِها فَإِنَّها عِنـدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْـدِ وعَلَى الْمُنافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صُـعُودِ الـدَّرَجَهِ عَلَى الشَّيْخِ الْكَبيرِ؛

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر

ص: ۶۶

است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدين فی صفات المومنين، ص٩٣

حديث (۵۲) امام صادق عليه السلام :

اِنَّ الْمُؤمِنَ لَيَسْكُنُ اِلَى الْمُؤْمِنِ كَما يَسْكُنُ الظَّمْآنِ اِلَى الْماءِ الْبارِدِ؛

به راستی که مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پیدا می کند، چنان که تشنه، با آب خنک آرامش می یابد.

كافی(ط-الاسلاميه)، ج ۲، ص ۲۴۷

حديث (۵۳) امام صادق عليه السلام :

ما مِنْ مُؤْمِنٍ اِلاّ وَ قَدْ جَعَلَ اللّه لَهُ مِنْ ايمانِهِ اُنْسا يَسْكُنُ اِلَيْه، حَتّى لو كانَ عَلى قُلَّهِ جَبَلٍ لَمْ يَسْتَوحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قله کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدين فی صفات المومنين، ص ۴۶۰

حديث (۵۴) پيامبر صلى الله عليه و آله :

خَيْرُ ما اُعْطِىَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلْقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعْطِىَ الرَّجُلُ قَلْبُ سوءٍ فى صورَهٍ حَسَنَهٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ، ص ۴۷۴

حديث (۵۵) امام على عليه السلام :

اِنَّ لِسانَ الْمُؤمِنِ مِنْ وَراءِ قَلْبِهِ وَ اِنَّ قَلْبَ الْمُنافِقِ مِنْ وَراءِ لِسانِهِ، لاَنَّ الْمُؤمِنَ اِذا اَرادَ اَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ تَدَبَّرَهُ فى نَفْسِهِ، فَاِنْ كانَ خَيْرا اَبداهُ وَ اِنْ كانَ شَرّا واراهُ وَ اِنَّ الْمُنافِقَ يَتَكَلَّمُ بِما اَتى عَلى لِسانِهِ لا يَدرى ماذا لَهُ وَ ماذا عَلَيْهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هرگاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی

آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، خطبه ۱۷۶ ، ص ۲۵۳

حدیث (۵۶) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفْتاحُ کُلِّ خَیْرٍ وَ شَرٍّ، فَیَنْبَغی لِلْمُؤمِنِ اَنْ یَخْتِمَ عَلی لِسانِهِ کَما یَخْتِمُ عَلی ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مُهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم می کند.

تحف العقول، ص ۲۹۸

حدیث (۵۷) امام رضا علیه السلام :

اَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللّه ِفَاِنَّ اللّه َعَزَّوَجَلَّ یَقولُ: اَنا عِنْدَ ظَنِّ عَبدیَ الْمُؤمِنِ بی، اِنْ خَیْرا فَخَیْرا وَ اِنْ شَرّا فَشَرّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۷۲

حدیث (۵۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ بِشرَ المُؤمِن فی وَجهِهِ وَ قوتَهُ فی دینِهِ وَ حُزنَهُ فی قَلبِهِ.

شادی مومن در چهره اوست و قوت او در دینش و اندوه او در دلش.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج۲ ، ص ۵۰۵ ، ح۳۴۵۴

حدیث (۵۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لَنْ یَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَیْرٍ یَسْمَعُهُ حَتّی یَکونَ مُنْتَهاهُ الْجَنَّهَ ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه، ص۶۳۹ ،ح ۲۲۹۲

حدیث (۶۰) امام علی علیه السلام:

عامِل سائِرَ النّاس بِالإنصاف، وعامِلِ الْمُؤمِنینَ بِالإیثارِ

با دیگر مردمان، به انصاف رفتار کن و با مؤمنان، به ایثار

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر

ص: ۶۸

غررالحکم و درر الکلم ، ج۴ ، ص۳۶۶ ، ح ۶۳۴۲

حدیث (۶۱) امام صادق علیه السلام:

ما اَقبَحَ بِالمُومنِ اَن تَکونَ لَهُ رَغبهٌ تُـذِلهُ؛برای مومن چقـدر زشت است که میل و رغبتی داشـته باشد که او را به ذلت و خواری بکشاند.کافی (ط-الاسلامیه) ، ج۲،ص ۳۲۰

حدیث (۶۲) امام علی علیه السلام:

خُذِ الحِکمه اَنَّی کانَت؛ فَاِنَّ الحِکمَه ضالَّه کُلِّ مُومِن؛

حکمت را هر کجا که یافتی فرا گیر، زیرا حکمت گمشده هر مومن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ، ج۳ ، ص ۴۴۰ ،ح۵۰۴۳

حدیث (۶۳) امام جعفر صادق علیه السلام:

مَ-ن سَ-رَّت-هُ حَسَ-نَ-تُ-هُ وَ سَ-اءَت-هُ سَیِّ-ئَ-تُ-هُ فَ-هُ-وَ مُ-ؤمِ-نٌ؛کسـی که نیکو کـاری اش او را شادمان کنـد و بدی اش وی را بد حال گرداند چنین کسی مومن است. کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ، ص۲۳۲

حدیث (۶۴) امام جواد علیه السلام:

غِنَی المُومِنِ غِناهُ عَنِ النّاسِ؛

توانگری مومن در بی نیازی از مردم است.

بحارالانوار(ط-بیروت)، ج۷۵، ص۳۶۴

حدیث (۶۵) امام جواد علیه السلام:

عِزُّ المُؤمِنِ غِناهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزّت مؤمن در بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول ، ص۸۹ -بحارالأنوار، ج۷۲، ص ۱۰۹، ح ۱۲

حدیث (۶۶) امام صادق علیه السلام:

ما من عبدٍ مُومن الّا وَ فی قَلبهِ نُورانِ نورُ خیفَهٍ و نُورُ رَجاء؛

هیچ بنده مومنی نیست جز اینکه در قلب او دو نور وجود دارد: نور بیم و نور امید.

تفسیر نور الثقلین ، ج ۳ ،ص۱۷۶

حدیث (۶۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتقوا فراسه المؤمن فَإنه ینظر بنور الله؛ از فراست مؤمن بترسید که چیزها را با نور خدا می نگرد.کافی (ط-الاسلامیه)، ج۱ ،ص۲۱۸

حدیث (۶۸) امام صادق (علیه السلام) :

مَن حَقَّرَ مُومِناً مَسکِیناً أو غَیرَ مِسکِینٍ لَم یَزَلِ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ حاقِراً لَهُ ماقِتاً حَتَّی یَرجِعَ عَن مَحقَرَتِهِ إیَّاهُ.

هر کس مومن بینوا یا غیر بینوا را تحقیر نماید، خدای عزوجل، پیوسته او را

خوار و دشمن می دارد تا اینکه از کوچک شمردن دست بردارد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۳۵۱

شرک

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

یَقولُ إِبلیسُ لِجُنودِهِ: أَلقوا بَینَهُمُ الحَسَدَ وَالبَغیَ، فَإِنَّهُما یَعدِ لانِ عِندَ اللّه الشِّرکَ؛

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۲۷

حدیث (۲) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطِّیَرَهُ شِرکٌ و ما مِنّا إِلاّ وَلکِنَّ اللّه یُذهِبُهُ بِالتَّوَکُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس ازما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول ج ۱۱، ص ۳۹۲

حدیث (۳) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلظُّلْمُ ثَلاثَهٌ: فَظُلْمٌ لایَغْفِرُهُ اللّه وَ ظُلْمٌ یَغْفِرُهُ وَ ظُلْمٌ لایَتْرُکُهُ، فَأَمَّا الظُّلْمَ الَّذی لایَغْفِرُ اللّه فَالشِّرْکُ قالَ اللّه : «إِنَّ الشِّرْکَ لَظُلْمٌ عَظیمٌ» وَ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذی یَغْفِرُهُ اللّه فَظُلْمُ الْعِبادِ أَنْفُسَهُمْ فیما بَیْنَهُمْ وَ بَیْنَ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذی لا یَتْرُکُهُ اللّه فَظُلْمُ

الْعِبادِ بَعْضُهُمْ بَعْضا؛

ظلم سه قسم است: ظلمی که خدا نمی آمرزد، ظلمی که می آمرزد و ظلمی که از آن نمی گذرد، اما ظلمی که خدا نمی آمرزد شرک است. خداوند می فرماید: «حقا که شرک ظلمی بزرگ است» و اما ظلمی که خدا می آمرزد، ظلم بندگان به خودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمی که خدا از آن نمی گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است.

نهج الفصاحه،ص ۵۶۱ ، ح ۱۹۲۴

حدیث(۴) حضرت زهرا (س):

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیز گی از

شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج(طبرسی)، ج ۱، ص ۹۹

کفر

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام:

المُومِنُ بَرَكَةٌ عَلى المُومِنِ وَ حُجَّةٌ عَلى الكافر؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

(تحف العقول، ص ۴۸۹)

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله:

أدنى الكُفر أن يَسمَعَ الرَّجُلُ مِن أخيهِ الكَلِمَةَ فَيَحفَظَها عَلَيهِ يُريدُ أن يَفضَحَهُ بِها.

کمترین کفر این است که انسان از برادرش سخنی بشنود و آن را نگه دارد تا او را با آن سخن رسوا کند.

(وسایل الشیعه، ج ۱۷، ص ۲۱۱)

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام:

اِیّـاکُـم اَن یَحسُـدَ بَعضُـکُـم بَعضـاً فَـاِنَّ الکُفـرَ اَصلُه الحَسَـد؛ از حسـد ورزی به یک‌ـدیگ‌ـر بپ‌ـرهیزی‌ـد، زی‌ـرا ریشه کف‌ـر، حس‌ـد است. کافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۸ ، ص ۸ - تحف العقول، ص ۳۱۵

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

اصولُ الكُفرِ ثَلاثَةٌ الحِرصُ وَ الاِستِكبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است:حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۸۹

نفاق

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهى عَنِ المُنكَرِ أرغَمَ أنفَ المُنافِقِ و أَمِنَ كَيدَهُ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۵۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ یَغبِطُ و لا یَحسُدُ و المُنافِقُ یَحسُدُ و لا یغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری

ص: ۷۱

دارد، نداشته باشد).

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۳۰۷، ح۷

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلغَيرَهُ مِنَ الايمانِ وَ المِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا یحضر الفقیه ، ج۳ ،ص ۴۴۴ - نهج الفصاحه ، ص۵۸۷ ، ح ۲۰۴۵

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ يَأكُلُ بِشَهوَهِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ يَأكُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۴، ص۱۲، ح۶

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ و المُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص ۴۹۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِيَّهُ المُؤمِنِ خَيرٌ مِن عَمَلِهِ و نِيَّهُ المُنافِقِ شَرٌّ مِن عَمَلِهِ؛

نیّت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج ۱، ص ۹۱

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ یَعسوبُ المُؤمِنینَ وَ المالُ یَعسوبُ المُنافِقینَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی (طوسی) ص ۳۵۵

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَاکُلُ فی مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ المُنافِقُ یَاکُلُ فی سَبعَهِ أمعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه ج ۲۴، ص ۲۴۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَالصِّیامِ وَالعِبادَهِ وَالمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَالشَّرابِ کَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ،ج۱، ص ۹۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ المُؤمِنِ کَمَثَلِ خامَهِ الزَّرعِ تُکفِئُهَا الرِّیاحُ کَذا و کَذا وکَذلِکَ المُؤمِنُ تُکفِئُهُ الوجاعُ وَالمراضُ و مَثَلُ المُنافِقِ کَمَثَلِ الرزَبَّهِ المُستَقیمَهِ الَّتی لایُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَتیهِ المَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصفا؛

مَثَل مؤمن

ص: ۷۲

مانند ساقه کاشته است که بادها آن را به این سو و آن سو خم می کند هم چنین مؤمن را دردها و بیماریها خم می کند و مثل منافق مانند عصای آهنی است که چیزی به او نمی رسد تا اینکه مرگ او فرا رسد و او را سخت می شکند.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص ۲۵۸

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ لِسانَ المُؤمِنَ وَراءَ قَلبِهِ فَإذا أَرادَ أَن يَتَكَلَّمَ بِشَىءٍ يُدَبِّرُهُ قَلبُهُ ثُمَّ أمضاهُ بِلِسانِهِ وَ إنَّ لِسانَ المُنافِقِ أمامَ قَلبِهِ فَإذا هَمَّ بِشَىءٍ أمضاهُ بِلِسانِهِ وَلَم يَتَدَبَّرهُ بِقَلبِهِ؛

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج۱، ص ۱۰۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ إذَا استَغنى شَكَرَ... وَ المُنافِقُ إذَا استَغنى طَغى؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هرگاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ إذا تَكَلَّمَ ذَكَّرَ... والمُنافِقُ إذا تَكَلَّمَ لَغا؛

مؤمن هرگاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هرگاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مَن يُرى يَقينُهُ فى عَمَلِهِ، وَ المُنافِقُ مَن يُرى شَكُّهُ فى عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۲ ، ص ۵۴۴ ، ح۳۵۵۱

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

شُكرُ المُنافِقِ لا يَتَجاوَزُ لِسانَهُ؛

سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی

ص: ۷۳

رود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۴ ، ص ۱۵۹ ، ح۳۵۵۱

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلی لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ یَسطَعُ وَعلی لِسانِ المُنافِقِ شَیطانٌ یَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه، ابن أبی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إنَّ کَثرَهَ المالِ عَدُوٌّ لِلمُؤمِنینَ و یَعسُوبُ المُنافِقینَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص، ص۴۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اَلمُنافِقُ مَکُورٌ مُضِرٌّ مُرتابٌ؛

منافق، نیرنگباز، زیانبار و شکّاک است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج ۱ ، ص ۳۴۰ ، ح ۱۲۸۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

المُنافِقُ وَقِحٌ غَبِیٌّ مُتَمَلِّقٌ شَقیٌّ؛

منافق، بی شرم، کودن، چاپلوس و بدبخت است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج ۲ ، ص۶۵ ، ح ۱۸۵۳

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ المُنافِقِ لايَظهَرُ إلاّ عَلى لِسانِهِ؛

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج ۶، ص۲۴۱ ، ح ۱۰۱۳۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ إِذا نَظَرَ اعتَبَرَ... وَالمُنافِقُ إِذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا سَكَتَ فَكَّرَ... وَالمُنافِقُ إِذا سَكَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا أَصابَتهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالمُنافِقُ إِذا أصابَتهُ شِدَّةٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

عِلمُ المُنافِقِ فی لِسانِهِ وَعِلمُ المُؤمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

رح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۴ ، ص ۳۵۰، ح ۶۲۸۸ و ح ۶۲۸۹

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُنافِقَ إذا مَرِضَ ثُمَّ اُعفِی کانَ کَالبَعیرِ، عَقَلَهُ أهلُهُ ثُمَّ أرسَلُوهُ فَلَم یَدرِ لِمَ عَقَلُوهُ و لِمَ أَرسَلُوهُ؛

منافق هرگاه مریض شود سپس سلامت یابد، مانند شتری است که صاحبش او را بسته است و سپس رهایش کرده اند او نمی داند برای چه او را بسته اند و برای چه رهایش کرده اند.

النهایهفی غریب الحدیث و الاثر ، ج۳ ، ص ۲۶۶

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

لَو ضَرَبتُ خَیشُومَ المُؤمِنِ بِسَیفی هذا عَلی أن یُبغِضَنی ما أبغَضَنی ولَو صَبَبتُ الدُّنیا بِجَمّاتِها عَلَی المُنافِقِ عَلی أن یُحِبَّنی ما أَحَبَّنی؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، ص ۴۷۷ ، حکمت ۴۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ فَهُوَ قَرِیبُ الرِّضی بَعیدُ السَّخَطِ... و المُنافِقُ فَهُوَ قَریبُ السَّخَطِ بَعیدُ الرِّضی؛

مؤمن زود خشنود و دیر ناراحت می شود و منافق زود ناراحت و دیر خشنود می گردد.

تحف العقول، ص۲۱۲

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ یُرضِیهِ عَلَی اللّه الیَسیرُ و لا یُسخِطُهُ الکَثیرُ... وَ المُنافِقُ یُسخِطُهُ عَلَی اللّه الیَسیرُ و لا یُرضِیهِ الکَثیرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص۲۱۲

حديث (۲۹) امام حسين عليه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ لا يُسيى ءُ و لا يَعتَذِرُ، وَ المُنافِقُ كُلَّ يَومٍ يُسيى ءُ و يَعتَذِرُ؛

ص: ۷۵

ؤمن نه بدی می کند و نه معذرت می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و معذرت می خواهد.

تحف العقول، ص ۲۴۸

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ المُنافِقَ لا یَرغَبُ فِیما قَد سَعِدَ بِهِ المُؤمِنونَ وَ السَّعیدُ یَتَّعِظُ بِمَوعِظَهِ التَّقوی وَ إن کانَ یُرادُ بِالمَوعِظَهِ غَیرُهُ؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، ولی خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چَند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۸ ، ص۱۵۱، ح۱۳۲

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الحِکمَهَ لَتَکُونُ فی قَلبِ المُنافِقِ فَتُجَلجِلُ فی صَدرِهِ حَتّی یُخرِجَها فَیُوعِیَهَا المُؤمِنُ وَتَکُونُ کَلِمهُ المُنافِقِ فی صَدرِ المُؤمِنِ فَتُجَلجِلُ فی صَدرِهِ حَتّی یُخرِجَها فَیَعِیَهَا المُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج۲، ص ۹۴، ح۲۸

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ قَلیلُ الکَلامِ کَثیرُ العَمَلِ، وَ المُنافِقُ کَثیرُ الکَلامِ قَلیلُ العَمَلِ؛

مؤمن کم حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج ۹ ، ص ۱۸ - تحف العقول، ص۳۹۷

حدیث (۳۳) امام رضا علیه السلام :

إنَّ اللّه یُؤَخِّرُ إجابَهَ المُؤمِنِ شَوقا إلی دُعائِهِ وَیَقُولُ: صَوتٌ اُحِبُّ أَن أَسمَعَهُ، وَیُعَجِّلُ إجابَهَ دُعاءِ المُنافِقِ وَیَقُولُ: صَوتٌ أَکرَهُ سَماعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را

بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند

ص: ۷۶

و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج ۵ ، ص ۱۹۴ - فقه الرضا علیه السلام ، ص ۳۴۵

حدیث (۳۴) امام هادی علیه السلام :

[اَلمُؤمِنُ] یُحسِنُ وَیَبکی کَما أَنَّ المُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی)ج۱ ص ۱۳۵

حدیث (۳۵) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ نَعرِفُهُ بِسیماهُ، وَ نَعرِفُ المُنافِقَ بِمیسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج۲، ص ۷۳۷، ح ۵۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ لا یُخلَقُ عَلَی الکِذبِ و لا عَلَی الخیانَهِ وَ خِصلَتانِ لا یَجتَمِعانِ فِی المُنافِقِ، سَمتٌ حَسَنٌ وَ فِقهٌ فِی السُّنَّهِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص۳۶۷

حدیث (۳۷) لقمان حکیم علیه السلام :

عَلَیکَ بِقَبُولِ المَوعِظَهِ و العَمَلِ بِها فَإِنَّها عِنـدَ المُؤمِنِ أَحلی مِنَ العَسَلِ الشَّهـدِ و عَلَی المُنافِقِ أَثقَلُ مِن صُعُودِ الدَّرَجَهِ عَلَی الشَّیخِ الکَبیرِ؛

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص۹۳

حدیث (۳۸) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَالصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ، وَالخیانَهُ وَالکَذِبُ یَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ، ص ۴۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۳۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّی وَحَجَّ وَاعتَمَرَ وَقالَ «اِنّی

مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ كَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ، ص۴۲۲ ،ح ۱۲۸۰

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

اِنَّ لِسانَ المُؤمِنِ مِن وَراءِ قَلبِهِ وَ اِنَّ قَلبَ المُنافِقِ مِن وَراءِ لِسانِهِ، لاَِنَّ المُؤمِنَ اِذا اَرادَ اَن يَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ تَدَبَّرَهُ فى نَفسِهِ، فَاِن كانَ خَيرا اَبداهُ وَ اِن كانَ شَرّا واراهُ وَ اِنَّ المُنافِقَ يَتَكَلَّمُ بِما اَتى عَلى لِسانِهِ لا يَدرى ماذا لَهُ وَ ماذا عَلَيهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هرگاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، خطبه ۱۷۶ ، ص ۲۵۳

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

الغِناءُ يورِثُ النِّفاقَ.

غِنا از خود نفاق بر جای می گذارد.

وسایل الشیعه ، ج۱۷ ، ص۳۰۹ - کافی (ط-دارالحدیث) ،ج۱۲ ،ص ۷۸۰ - بحار الانوار(ط-بیروت) ، ج۷۶ ، ص ۲۴۱

نیت

حدیث (۱) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلنِّيَّهُ الحَسَنَهُ تُدخِلُ صاحِبَها الجَنَّهَ؛

نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ،ص۱۴۳ ،ح۳۱۶۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وُصولُ المَرءِ اِلی کُلِّ ما یَبتَغیهِ مِن طیبِ عَیشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نیَّتِهِ وَ

سَعَهِ خُلقِهِ؛

آدمی با نیّت خوب و خوش اخلاقی به تمام آن چه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و وسعت روزی، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص۹۲ ، ح ۱۶۰۷

حدیث (۳) قال علی علیه السلام :

مَن حَسُنَت نیَّتُهُ أَمَدَّهُ التَّوفیقُ؛

هر کس نیّتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص ۹۲ ، ح ۱۶۰۵

حدیث (۴) قال علی علیه السلام :

حُسنُ النِّیَّهِ مِن سَلامَهِ الطَّویَّهِ؛

نیّت خوب، برخاسته از سلامت درون است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص ۹۲ ، ح ۱۶۰۱

حدیث (۵) قال السجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ ... وَانتَهِ بِنیَّتی إِلی أَحسِنِ النِّیّاتِ وَ بِعَمَلی إِلی أَحسَنِ العمالِ، اَللّهُمَّ وَفِّر بِلُطفِکَ نیَّتی؛

خدایا ... نیّتم را به بهترین نیّت ها و عملم را به بهترین اعمال برسان، خدایا به لطف خود نیّت مرا کامل گردان.

صحیفه ی سجادیه ،ص ۹۲ ،دعای ۲۰ (دعای ایشان در طلب مکارم اخلاق)

حدیث (۶) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

قالَ اللّه تَعالی: إِذا هَمَّ عَبدی بِحَسَنَهٍ ولَم یَعملها کَتَبتُها لَهُ حَسَنَهً فَإِن عَمِلَها کَتَبتُها لَهُ عَشرَ حَسَناتٍ إِلی سَبعِمِائَهِ ضِعفٍ وَ إِذاهَمَ بِسَیِّئَهٍ ولَم یَعمَلها لَم أَکتُبها عَلَیهِ فَإِن عَمِلَها کَتَبتُها عَلَیهِ سَیِّئَهً واحِدَهً؛

خدای والا می فرماید: وقتی بنده من کار نیکی اراده کند و نکند آن را یک کار نیک برای وی ثبت کنم و اگر بکند ده کار نیک تا هفتصد برابر ثبت کنم و وقتی کار بدی اراده کند و نکند بر عهده او ثبت نکنم و اگر بکند یک کار بد بر عهده او

ثبت کنم.

نهج الفصاحه ،ص۵۹۳

حدیث (۷) قال علی علیه السلام :

إِذا فَسَدَتِ النِّیَّهُ وَقَعَتِ البَلیَّهُ؛

هرگاه نیّت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید.

ص: ۷۹

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص۹۲ ، ح ۱۶۰۸

حدیث (۸) قال الصادق علیه السلام :

صاحِبُ النِّیَّهِ الصّادِقَهِ صاحِبُ القَلبِ السَّلیمِ ، لأَنَّ سَلامَهَ القَلبِ مِن هَواجِسِ المَحذوراتِ بِتَخلیصِ النِّیَّهِ للّه فِی المورِ کُلِّها؛

کسی که نیّت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیّت در همه کارها برای خداوند است.

مصباح الشریعه ، ص۵۳

حدیث (۹) قال علی علیه السلام :

و لَو أَنَّ النّاسَ حینَ تَنزِلُ بِهِمُ النِّقَمُ و تَزولُ عَنهُمُ النِّعَمُ ، فَزِعوا إِلی رَبِّهِم بِصِدقٍ مِن نیّاتِهِم وَ وَلَهٍ مِن قُلوبِهِم، لَرَدَّ عَلَیهِم کُلَّ شارِدٍ ، و أَصلَحَ لَهُم کُلَّ فاسِدٍ؛

اگر مردم به هنگامی که بلاها بر آنان فرود می آمد و نعمت ها از دستشان می رفت، با نیت های خوب و دلی مشتاق به پروردگارشان پناه می بردند، بی گمان هر از دست رفته ای به آنان باز می گشت و هر فاسدی اصلاح می شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ، ۲۵۷ -مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج۵ ،ص۱۸۴

حدیث (۱۰) قال الصادق علیه السلام :

ما ضَعُفَ بَدَنٌ عَمّا قَوِیَت عَلَیهِ النِّ-یَّهُ؛

اگر اراده قوی باشد، هیچ بدنی برای انجام دادن کار، ناتوان نیست.

من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۰۰، ح ۵۸۵۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

عِندَ فَسادِ النِّیَّهِ تَرتَفِعُ البَرَکَهُ؛

هرگاه نیّت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص۹۲ ، ح ۱۶۱۰

حدیث (۱۲) قال علی علیه السلام :

لا یَفوزُ بِالجَنَّهِ اِلّا مَن حَسُنَت سَریرَتُهُ و خَلُصَت نِیَّتُهُ؛

به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیّتش خالص باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص۱۶۸ ، ح ۳۳۲۵

حدیث (۱۳) امام کاظم علیه السلام :

کَما لا یَقومُ الْجَسَدُ اِلّا

ص: ۸۰

بِالنَّفْسِ الحَيَّهِ فَكَذلِکَ لا یَقومُ الدّینُ اِلّا بِالنِّیَّهِ الصّادِقَهِ وَ لا تَثْبُتُ النِّیَّهُ الصّادِقَهُ اِلّا بِالْعَقْلِ؛

همان گونه که قوام جسم، تنها به جانِ زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیّت پاک است و نیّت پاک، جز با عقل حاصل نمی شود.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما اَسَرَّ عَبْدٌ سَریرَهً اِلّا اَلْبَسَهُ اللّه ُ رِداءَها اِنْ خَیْرا فَخَیْرٌ وَ اِنْ شَرّا فَشَرٌّ؛

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه ،ص۶۹۵ ،ح۲۶۱۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

نیَّهُ الْمُؤمِنِ خَیْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَ نیَّهُ الْکافِرِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ وَ کُلُّ عامِلٍ یَعْمَلُ عَلی نیَّتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

(کافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۸۴)

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ نَفْسَکَ حُسْنَ النِّیَّهِ وَ جَمیلَ الْمَقْصَدِ، تُدْرِکْ فی مَباغیکَ النَّجاحَ؛

خودت را به داشتن نیّت خوب و مقصد زیبا عادت ده، تا در خواسته هایت موفق شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص۹۲ ، ح ۱۶۰۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام:

مَن حَسُنَت نیتُهُ زیدَ فی رزقِه.

هر که خوش نیت باشد روزیش زیاد می شود.

تحف العقول ، ص۲۹۵ - کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲، ص۱۰۵

حدیث (۱۸) امام باقر علیه السلام:

إذا عَلِمَ اللهُ حُسنَ نیهٍ مِن أحَدٍ إکتَنَفَهُ بِالعِصمَهِ

هرگاه خداوند ببیند کسی حسن نیت دارد او را در پناه خود حفظ می کند

اعلام الدین فی صفات المومنین ، ص۳۰۱ - بحارالانوار(ط-بیروت)، ج۷۵ ، ص۱۸۸

هدایت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن دَعا اِلی هُدیً کانَ لَهُ مِنَ

ص: ۸۱

الجرِ مِثـلُ اُجورِ مَن تَبِعَهُ لاـ يَنقُصُ ذلِـکَ مِن اُجورِهِم شَـيئا و مَن دَعـا اِلی ضَـلالَهٍ کان عَلَيهِ مِنَ الاِثـمِ مِثلُ آثامِ مَن تَبِعَهُ لا يَنقُصُ ذلک مِن آثامِهِم شَيئا؛

هر کسی، به هدايتی راهنمايی کند، پاداشی را که برای پيروان هدايت وجود دارد، برای او نيز خواهد بود؛ بی آن که از پاداش پيروان کاسته شود، و هر کس به گمراهی راهنمـايی کنـد گنـاهی که برای پيروان آن وجود دارد، برای او نيز خواهـد بود؛ بی آن که از گناه آنها کاسته شود.

نهج الفصاحه ، ص۷۵۳ ، ح ۲۹۳۰

حديث (۲) امام صادق عليه السلام :

کونوا دُعاهً لِلنّاسِ بِغَيرِ اَ لسِنَتِکُم، لِيَرَوا مِنکُم الوَرَعَ وَ الجتِهادَ وَ الصَّلاهَ وَ الخَيرَ، فَاِنَّ ذلِکَ داعيَهٌ؛

مردم را به غير از زبان خود، دعوت کنيـد، تا پرهيزکاری و کوشـش در عبادت و نماز و خوبی را از شـما ببينند، زيرا اينها خود دعوت کننده است.

کافی(ط-الاسلاميه) ، ج ۲ ، ص ۷۸، ح ۱۴

حديث (۳) پيامبر صلی الله عليه و آله :

اَلصَّلاهُ مِن شَرائِعِ الدّينِ وَ فيها مَرضاهُ الرَّبِّ عَزَّوَجَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبياءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ايمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نمـاز، از آييـن هـای ديـن است و رضـای پروردگـار، در آن است. و آن راه پيـامبران است. برای نمـازگزار، محبت فرشـتگان، هدايت، ايمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

مستدرک الوسايل و مستنبط المسايل ، ج ۳ ،ص۷۷ - خصال ، ج ۲ ، ص ۵۲۲

حديث (۴) پيامبر صلی ا لله عليه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیٍّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَيتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطيتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَينِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَينَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُعَلَيهِ ريحَ

ص: ۸۲

الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج۳ ، ص۲۳۲

حدیث (۵) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّهً عَلَی الأشْقیاءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج۱ ،ص۱۹۶ {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۸ ، ص ۲۸۵، ح ۴۳۰ }

حدیث(۶) پیامبراکرم صلی ا لله علیه و آله :

لَئِن یَهدِیَ اللهُ بِکَ رَجُلًا واحِداً خَیرٌ لَکَ مِنَ الدُّنیا وَ ما فِیها؛

اگر خداوند بوسیله تو یک نفر را هدایت کند برای تو بهتر است از دنیا و هر آنچه در آن است.

الحیاه (ترجمه ی احمد آرام) ، ج۱ ، ص۶۹۲

شناخت خدا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ العمالِ العِلمُ بِاللّه إنَّ العِلمَ یَنفَعُکَ مَعَهُ قَلیلُ العَمَلِ وَکَثیرُهُ وَإنَّ الجَهلَ لایَنفَعُکَ مَعَهُ قَلیلُ العَمَلِ وَلا کَثیرُهُ؛

بهترین اعمال، خداشناسی است، زیرا با وجود علم و معرفت، عمل، کم یا زیاد تو را سود می بخشد اما با وجود نادانی (نسبت به خدا) عمل، نه اندکش تو را سود می بخشد نه بسیارش.

نهج الفصاحه ، ص۲۲۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وَ لَو ضَرَبتَ فی مَذاهِبِ فِکرِکَ لِتَبلُغَ غایاتِهِ ما دَلَّتکَ الدَّلالَهُ إلاّ عَلی أَنَّ فاطِرَ النَّملَهِ هُوَ فاطِرُ النَّخلَهِ لِدَقیقِ تَفصیلِ کُلِّ شَیءٍ و

َغامِضِ اختِلافِ کُلِّ حَیٍّ وَ مَا

ص: ۸۳

الجَليلُ وَ اللَّطيفُ وَ الثَّقيلُ و الخَفيفُ و القَويُّ وَ الضَّعيفُ فى خَلقِهِ إلّا سَواءً؛

اگر راههای انـدیشه ات را در نوردی تا به پایانه های آن رسـی، هیـچ دلیلی تو را جز به این رهنمون نشود که آفریننـده مورچه همـان آفریننـده درخـت خرمـا اسـت و این به سـبب دقت و ظرافـتی است که جـداسازی هر چیزی از چیز دیگر و پیچیـدگی و تنوعی است که در هر موجود زنـده ای به کـار رفته است موجودات بزرگ و کوچـک، سـنگین و سـبک و نیرومنـد و ناتوان، همگی در آفرینش برای خداوند یکسانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص ۲۷۱ ، خطبه ۱۸۵

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

إنَّمـا قُلتُ اللَّطيفُ، لِلخَلقِ اللَّطيفِ و لِعِلمِهِ بِالشَّى ءِ اللَّطيفِ أَلا تَرى إلى أَثَرِ صُنعِهِ فِى النَّبـاتِ اللَّطيفِ و غَيرِ اللَّطيفِ و فِى الخَلقِ اللَّطيفِ مِنَ أَجسـامِ الحَيوانِ مِنَ الجِرجِسِ و البَعوضِ و مـا هُوَ أَصغَرُ مِنهُمـا مِمّا لايَكادُ تَستَبينُهُ العُيونُ بَل لايَكادُ يُستَبانُ لِصِغَرِهِ الذَّكَرُ مِنَ النثى و المَولودُ مِنَ القَديمِ

فَلَمّا رَأَينا صِغَرَ ذلِكَ فى لُطفِهِ ... عَلِمنا أَنَّ خالِقَ هذَا الخَلقِ لَطيفٌ؛

گفتم لطیف است، چون هم موجودات لطیف آفریـده و هم به چیزهـای ظریف و ریز آگـاهی دارد. آیا نشانه آفرینش او را در گیاهـان ظریف و غیر ظریف و در پیکرهـای ظریف و ریز جانـدارانی چون کـک و پشه و کوچـک تر از اینهـا را نمی بینی که تقریبا به چشم دیده نمی شوند و از بس ریزند نر و ماده آنها و نوزاد و کهن زادشان از یکدیگر تشخیص داده نمی شوند. پس چون ریزی و ظرافت این چیزها را دیدیم... پی بردیم که آفریننده این

موجودات نیز

لطيف است.

التوحيد(صدوق) ، ص ۶۳

حديث (۴) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إنَّ اللّه خَلَقَ يَومَ خَلَقَ السَّماواتِ وَالارضَ مِائَةَ رَحمَةٍ كُلُّ رَحمَةٍ طِباقُ ما بَينَ السَّماءِ و الارضَ فَجَعَلَ مِنها فِى الارضِ رَحمَةً فَبِها تَعطِفُ الوالِدَهُ عَلى وُلدِها و الوَحشُ و الطَّيرُ بَعضُها عَلى بَعضٍ و أَخَّرَ تِسعا و تِسعينَ فَإذا كانَ يَومُ القيامَةِ أَكمَلَها بِهذِهِ الرَّحمَهِ؛

خداوند روزى كه آسمانها و زمين را آفريد، صد رحمت بيافريد كه هر يک از آنها ميان زمين و آسمان را پر مى كند و يكى را در زمين قرار داد كه بوسيله آن مادر به فرزند محبت مى كند و حيوانات وحشى و پرندگان به يكديگر مأنوسند و نود و نه رحمت را نگه داشته و همين كه روز قيامت شود اين يک رحمت را نيز بر آن مى افزايد.

نهج الفصاحه ، ص ۳۱۳، ح ۷۸۱

حديث (۵) امام صادق عليه السلام :

وَ قَد سَأَلَهُ ابنُ أَبِى العَوجاءِ: وَ لِمَ احتَجَبَ عَنهُم و أَرسَلَ إلَيهِمُ الرُّسُلَ؟ وَيلَكَ و كَيفَ احتَجَبَ عَنكَ مَن أَراكَ قُدرَتَهُ فى نَفسِكَ؟ نَشأَكَ و لَم تَكُن وَ كَبَّرَكَ بَعدَ صِغَرِكَ و قَوّاكَ بَعدَ ضَعفِكَ... وَ ما زالَ يَعُدُّ عَلَيَّ قُدرَتَهُ الَّتى هِيَ فى نَفسِيَ الَّتى لاأَدفَعُها حَتّى ظَنَنتُ أَنَّهُ سَيَظهَرُ فيما بَينى وَ بَيَنهُ؛

در پاسخ ابن ابى العوجاء كه پرسيد: چرا خداوند خود را از مردم در پرده داشت و آن گاه پيامبران را سويشان فرستاد؟ فرمودند: واى بر تو كسى كه قدرتش را در وجود تو نشانت داده چگونه خود را از تو پوشيده داشته است؟ تو را كه نبودى پديد آورد، كوچک بودى بزرگت كرد، ناتوان بودى توانايت گردانيد... حضرت پيوسته مظاهر قدرت خدا را

که در وجود من است و نمی توانم منکرشان شوم برایم برشمرد تا جایی که خیال کردم بزودی خداوند میان من و او ظاهر خواهد شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۱ ، ص۷۵ – التوحید(صدوق)، ص ۱۲۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

وَلایَعزُبُ عَنهُ عَدَدُ قَطرِ الماءِ وَ لا نُجومُ السَّماءِ وَ لا سَوا فِی الرّیحِ فِی الهَواءِ و لا دَبیبُ النَّملِ عَلَی الصَّفا و لا مَقیلُ الذَّرِّ فِی اللَّیلَهِ الظَّلماءِ یَعلَمُ مَساقِطَ الوراقِ وَ خَفِیِّ طَرَفِ الحداقِ؛

شمار قطره های آبها و ستارگان آسمان و ذرات گردوغبار پراکنده در هوا و حرکت مورچه برسنگ بزرگ و خوابگاه مورچگان در شب تاریک بر او پوشیده نیست و محل ریزش برگها و بر هم خوردن پلکها را می داند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص۲۵۶ ، خطبه ۱۷۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

... عالِمُ السِّرِّ مِن ضَمائِرِ المُضمِرینَ و نَجوَی المُتَخافِتینَ وَ خَواطِرِ رَجمِ الظُّنونِ وَ عَقدِ عَزیماتِ الیَقینِ... ؛

خدا داناست به هر رازی که مردم در دل نهان داشته اند، و به نجوای آهسته رازگویان و به هر گمان که در خاطری نهفته است و به هر تصمیمی که از رویِ یقین گرفته شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص ۱۳۴ ، خطبه ۹۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

أَعلَمُ النّاسِ بِاللّه أَکثَرُهُم لَهُ مَسأَلَهً؛

خداشناس ترین مردم پر درخواست ترین آنها از خداست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ،ص۱۹۲ ،ح ۳۷۳۴

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

یَنبَغی لِمَن عَرَفَ اللّه سُبحانَهُ أَن لا یَخلُوَ قَلبُهُ مِن رَجائِهِ و خَوفِهِ؛

کسی که خدای سبحان را می شناسد، شایسته است دلش از بیم و امید به او خالی نباشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج۶، ص۴۴۱، ح۱۰۹۲۶

حدیث (۱۰) امام موسی کاظم علیه السلام:

ص: ۸۶

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترين عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشايش است.

تحف العقول، ص۴۰۳

حديث (۱۱) امام محمد باقر عليه السلام:

ما عَرَفَ اَللّه مَن عَصاهُ؛

خدا را نشناخته آن كه نافرمانى اش كند.

تحف العقول، ص۲۹۴

حديث (۱۲) امام صادق عليه السلام :

مَن عَرَفَ اللّه خافَ اللّه و مَن خافَ اللّه سَخَت نَفسَهُ عَنِ الدُّنيا؛

هر كه خدا رابشناسد ترس او در دلش مى افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنيا باز مى ماند.

كافى(ط-الاسلاميه) ، ج۲ ،ص۶۸ -تحف العقول ، ص۳۶۲

حديث (۱۳) امام كاظم عليه السلام:

اَفضَلُ ما يَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلى اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به ، الصَلوهُ؛

بهترين چيزى كه بنده بعد از شناخت خدا به وسيله آن به درگاه الهى تقرب پيدا مى كند، نماز است.

تحف العقول، ص۳۹۱

حديث (۱۴) امام صادق عليه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللّه ـ خافَهُ ، وَ مَنْ خافَ اللّه ـ حَثَّهُ الْخَوفُ مِنَ اللّه ِ عَلَى الْعَمَلِ بِطاعَتِهِ وَ الاَخْذِ بِتَأديبِهِ ، فَبَشِّرِ الْمُطيعينَ الْمُتَأَدِّبينَ بِاَدَبِ اللّه ِ وَ الآخِذينَ عَنِ اللّه ِ اَنَّهُ حَقٌّ عَلَى اللّه ِ اَنْ يُنْجيَهُ مِنْ مُضِلاّتِ الْفِتَنِ؛

آن كه خدا را شناخت ، از او ترسيد و آن كس كه از خدا ترسيد ، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پيش گرفتن ادبش واداشت . پس فرمان برداران ادب شده به ادب خدا و اطاعت كنندگان دستورهاى او را بشارت ده كه بر خداست كه آنها را از فتنه هاى گمراه كننده برهاند.

بحار الانوار(ط-بیروت)،ج۶۷ ، ص ۴۰۰

حدیث (۱۵)امام حسن(علیه السلام):

مَن عَرَفَ اللَّهَ أحَبَّهُ.

هر کس خدا را بشناسد، دوستش بدارد.

مجموعه ی ورام ،ج۱ ،ص۵۲

معصیت و نافرمانی

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

مَن حاوَلَ اَمراً بمَعصِیَهِ اللهِ کانَ اَفوَتَ لِما یَرجُو وَاَسرَعَ لِمَجیءِ ما یَحذَرُ؛

آن که در کاری که نافرمانی خداست بکوشد امیدش

ص: ۸۷

را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ، ص ۳۷۳

حدیث (۲) امام محمد باقر علیه السلام:

ما عَرَفَ اَللّه مَن عَصاهُ؛

خدا را نشناخته آن که نافرمانی اش کند.

تحف العقول، ص۲۹۴

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

مَن حاوَلَ اَمراً بِمَعصِیَهِ اللهِ کانَ اَفوَتُ لِما یَرجو و اَسرَعُ لِما یَحذَرُ.؛

کسی که بخواهد از راه گناه به مقصدی برسد ، دیرتر به آروزیش می رسد و زودتر به آنچه می ترسد گرفتار می شود.

تحف العقول، ص۲۴۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَنْ لَمْ تَکُنْ فیهِ فَلَیْسَ مِنّی وَ لا مِنَ اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ. قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، وَ ما هُنَّ؟ قالَ: حِلْمٌ یَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجاهِلِ وَ حُسْنُ خُلْقٍ یَعیشُ بِهِ فِی النّاسِ وَ وَرَعٌ یَحْجُزُهُ عَنْ مَعاصِی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

وسایل الشیعه ،ج ۲۰ ،ص۳۵۹ - بحارالانوار(ط-بیروت)-ج۶۶،ص۳۸۶وج۶۸،ص۴۱۸)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَهِ اللّه ِ سُبحانَهُ وَ لا یَشقَی امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصیَهِ اللّه ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۳

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام :

فَاَمّا حَقُّ اللّه ِ الاَكْبَرُ فَاِنَّکَ تَعْبُدُهُ لا تُشْرِکُ بِهِ شَيْئا فَاِذا فَعَلْتَ ذلِکَ بِاِخْلاصٍ جَعَلَ لَکَ عَلى نَفْسِهِ اَنْ يَكْفيَکَ اَمْرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ يَحْفَظَ لَکَ ما تُحِبُّ مِنْها ؛

حق بزرگ تر خداوند این است که او

ص: ۸۸

را بپرستی و چیزی را با او شریک نسازی، که اگر خالصانه چنین کنی، خداونـد کار دنیا و آخرتت را کفایت می کند و آنچه را دوست داری برایت نگه می دارد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج۱۱ ،ص۱۵۵ – تحف العقول(در رساله حقوق امام سجاد) ، ص۲۵۶

حدیث (۷) پیامبر اکرم (ص):

لا تَنظُروا اِلی صَغیرِ الذّنبِ و لَکنِ انظُرُوا اِلی ما اجتَرَأتُم؛

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که برآن جرات یافته اید بنگرید.

{باب جهاد النفس وسایل الشیعه} (ترجمه ی افراسیابی ، ص ۱۸۳ ،ح ۴۰۵)

حدیث (۸) امام صادق (ع):

اَرجِ الله رَجاءَ لایجرّئک عَلی مَعصیتِه و خَف اللّه خوفاً لا یؤیسُک مِن رَحمته؛

به خداونـد امیـدوار بـاش، امیـدی که تـو را بر انجـام معصـیتش جرات نبخشـد و از خداونـد بیم داشـته بـاش بیمی که تـو را از رحمتش ناامید نگرداند.

وسایل الشیعه باب جهادالنفس ، ج۱۵ ، ص ۲۱۸

حدیث (۹) امام علی (ع):

مَن تَلَذِّذَ بِمَعاصی اللهِ أورَثَهُ اللهُ ذُلّاً؛

هر که از معصیت خدا لذت ببرد خداوند او را به ذلت می افکند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ، ص۱۸۶ ، ح۳۵۶۵

تقرب به خدا

حدیث (۱) امام کاظم علیه السلام:

اَفضَلُ ما یَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلی اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به ، الصَلوهُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول، ص ۳۹۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزٌّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبّر هستند.

وسائل الشیعه،ج۱۵،ص ۳۸۱

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

مَن طَلَبَ رِضَی الله بِسَخَطِ النّاس کَفاهُ اللهُ اُمورَ النّاسّ وَ مَن طَلَبَ رِضَی النّاسِ بِسَخَطِ اللهِ و َکَلَهُ اللهُ إلَی النّاسِ.

هر که

خشنودی خدا را بطلبد هر چند به قیمت خشم مردم، خداوند او را از مردم بی نیاز می کند و هر که رضایتِ مردم را با ناخوشنودی خدا طلب کند خداوند او را به مردم وا می گذارد.

الامالی (صدوق) ، ص۲۰۱ -مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج۱۲ ، ص۲۰۹

حدیث (۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أفضَلُ الإيمانِ أن تَعلَمَ أنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيثُ ما كُنتَ.

برترین [مرتبه] ایمان آن است که بدانی هرکجا باشی خدا با تو است.

نهج الفصاحه ص۲۲۹

رسیدن به خدا

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام:

اِنَّ الوُصُولَ اِلى اللهِ عَزّوجلَّ سَفَرٌ لا يُدرَكُ اِلّا بِامتِطاءِ اللَّيلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ، ج۷۵ ، ص ۳۸۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنِ انْقَطَعَ اِلَى اللّه ِ كَفاهُ اللّه ُكُلِّ مَؤُنَهٍ وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ وَ مَنِ انْقَطَعَ اِلَى الدُّنْيا و َكَلَهُ اللّه ُاِلَيْها؛

هر کس از غیر خدا بِبُرد، خداوند، هزینه زندگی او را تأمین می کند و از جایی که انتظار ندارد، روزی اش می دهد؛ امّا هر کس چشم امیدش به دنیا باشد، خداوند، او را به دنیا وا می گذارد.

نهج الفصاحه، ص۷۳۱

عدل

بلا و آزمایش

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إنَّ لِلّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عِبَاداً فِی الأرض مِن خَالِص عِبَادِهِ مَا یُنزلُ مِنَ السَّمَاء تُحفَهً إلَی الأرض إلَّا صَرَفَهَا عَنهُم إلَی غَیرِهِم وَ لَا بَلِیَهً إلّا

صَرَفَهَا إلَيهِم.

خدای عز و جل بندگانی در زمین دارد و در بین بندگان خالصش، کسانی هستند که هر نعمتی از آسمان به زمین فرود آید، آن را از ایشان باز دارد و به دیگران دهد، و هر گرفتاری که نازل شود، بر ایشان فرود آورد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه)

ص: ۹۰

، ج۲ ، ص ۲۵۳ (باب شده ابلاء المومن حديث ۵)

حديث (۲) امام باقر عليه السلام :

إنَّ اللّهَ تَبارَکَ وَ تَعالی إذا أحَبَّ عَبـداً غَتَّهُ بِالبَلاءِ غَتّاً وَ ثَجَّهُ بِالبَلاءِ ثَجّاً فإذا دَعاهُ قالَ لَبَّيکَ عَبـدی لَئِن عَجّلتُ لَکَ ما سَأَلتَ إنّی علی ذلِکَ لَقادرٌ و لَئِنِ ادَّخرتُ لَکَ فَما ادَّخرتُ لَکَ فَهُوَ خَيرٌ لَکَ .

خداوند تبارک و تعالی چون بنده ای را دوست دارد در بلا و مصيبتش غرقه سازد و باران گرفتاری بر سرش فرود آرد و آنگاه که اين بنـده خـدا را بخواند فرمايد : لبيک بنده ی من ! بی شک اگر بخواهم خواسته ات را زود اجابت کنم می توانم اما اگر بخواهم آن را برايت اندوخته سازم اين برای تو بهتر است

اصول کافی(ط-الاسلاميه)، ج۲ ، ص ۲۵۳ (باب شده ابلاء المومن حديث ۷)

حديث (۳) امام صادق عليه السلام :

المومِنُ لَا يَمضِی عَلَيهِ اربَعُونَ لَيلَه الَا عَرَضَ لَهُ امرُ يَحزُنُهُ يُذَکَرُ بِهِ.

چهل شب بر بنده مومن نگذرد مگر اينکه واقعه ای برايش رخ دهد و او را غمگين سازد و به واسطه آن ، متذکر گردد.

اصول کافی(ط-الاسلاميه) ، ج۲ ، ص ۲۵۴ (باب شده ابلاء المومن حديث ۱۱)

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

اِنَ فِی الجَنَه مَنزِلَهً لَا يَبلُغُهَا عَبدٌ اِلَا بِالِابتِلَاء فِی جَسَدِهِ.

در بهشت مقام و منزلتی وجود دارد که هيچ بنده ای به آن نرسد ، مگر به درد و بيماری ای که در بدنش حادث شود.

اصول کافی(ط-الاسلاميه) ، ج۲ ،ص۲۵۵ (باب شده ابلاء المومن حديث ۱۴)

حديث (۵) امام صادق عليه السلام :

إنَّ المُومِنَ مِنَ اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَبِأَفضَلِ مَکَان ثَلَاثاً إنَّهُ لَيَبتَلِيهِ بِالبَلَاء ثُمَّ يَنزِعُ نَفسَهُ عُضواً عُضواً مِن جَسَدِهِ وَ هُوَ يَحمَدُ اللهَ عَلَى ذَلِکَ.

ایگـاه مومن نزد خـدای عزوجـل برترین جایگاه است و این جمله را سه بار فرمود چرا که گاه بنـده ای را خداونـد به گرفتاری مبتلا می سازد و می فرماید . آنگاه جانش را عضو عضو از پیکرش بیرون می کشد، در حالی که وی بر این پیشامد خداوند را حمد و ستایش می گوید.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ، ص۲۵۴(باب شده ابلاء المومن حدیث ۱۳)

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

یَا عَبدَ اللهِ لَو یَعلَمُ المُومِنُ مَا لَهُ مِنَ الاَجرِ فِی المَصَائِبِ لَتَمَنی اَنَهُ قُرِضَ بِالمَقَارِیضُ.

ای عبد الله، اگر مومن می دانست که پاداش مصائب و گرفتاری هایش چه اندازه است ، آرزو میکرد با قیچی تکه تکه شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ،ص۲۵۵(باب شده ابلاء المومن حدیث۱۵)

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللهَ عَزِّ وَ جَلِّ لَیَتَعَاهَدُ المُومِنُ بِالبَلَاء کَمَا یَتَعَاهَدُ الرَّجُلُ اَهلَهُ بالهَدِیَّهِ مِنَ الَغیبَهِ وَ یَحمِیهِ الدُّنیَا کَما یَحمِی الطَّبیبُ المَریضَ.

خداونـد عزیز و با جلال از بنـده مؤمنش با رنـج و بلا دلجویی می کنـد، همچنان که شـخص با هدیه ای که از سـفر آورده، از خـانواده اش دلجـویی می کنـد و خـدا مومن را از دنیـا پرهیز می دهـد، همچنـان که طـبیب بیمـار را (از بعضـی خوردنی هـا و آشامیدنیها) پرهیز می دهد.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ،ص ۲۵۵(باب شده ابلاء المومن حدیث۱۷)

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

قَالَ رَسُولُ اللهِ مَثَلُ المَؤمِن کَمَثَل خَامَهِ الزَّرع تُکفِئُها الرِّیاحُ کَذَا وَ کَذَا و کَذَلِکَ المُومِنُ تک--فِئُهُ الأوجاعُ وَ الأمراضُ وَ مَثَلُ المُنافِق کَمَثَل الإرزَبَّهِ المُستَقیمَهِ الَّتی لا یُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَأتِیَهُ المَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصفاً.

رسول خدا فرمودند: حکایت مومن حکایت ساقه گیاه است که بادها آن

را به این سو و آن سو کج و راست می کنند. مومن هم به واسطه ی بیماریها و دردها کج و راست می شود. اما حکایت منافق، حکایت عصای آهنین بی انعطافی است که هیچ آسیبی به آن نمی رسد، تا اینکه مرگش به سراغش می آید و کمرش را در هم می شکند.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ،ص۲۵۸(باب شده ابلاء المومن حدیث۲۵)

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إنَّ فی کِتابِ عَلیٍّ إنَّ أشَدِّ النّاسِ بَلَاءً النَّبیّونَ ثُّمَ الوَصیُّونَ ثُّمَ الأمثَلُ فَالأمثَلُ وَ إنَّما یُبتَلَی المُومِنُ عَلَی قَدر أعمالِهِ الحَسَنَهِ فَمَن صَحَّ دِینُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ أشتَدَّ بَلَاؤُهُ وَ ذَلِکَ أنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَم یَجعَل الدُّنیا ثواباً لِمُؤمِن وَ لَا عُقُوبَه لَکافِر وَ مَن سَخُفَ دینُهُ وَ ضَعُفَ عَمَلُهُ قَلِّ بَلَاؤُهُ

وَ أنَّ البَلَاءَ أسرَعُ إلَی المُومِنُ التّقیِّ مِنَ المَطَرِ إلَی قَرَار الأرض.

درکتاب علی آمده: شدیدترین بلاها در بین آفریدگان، نخست به پیامبران و سپس به اوصیاء می رسد و آنگاه به مثل و شبیه ترین مردم به آنها. مومن به مقدار نیکی هایش آزموده می شود. هر که دینش درست و کارش نیک باشد، بلایش شدیدتر است، چرا که خدای عزوجل دنیا را مایه پاداش مومن قرار نداده و نه وسیله عذاب کافر. اما آن که دینش نادرست و کارش سست باشد، بلایش اندک است. بلا به انسان مومن پرهیزکار زودتر می رسد تا

باران به سطح زمین.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ،ص۲۵۹(باب شده ابلاء المومن حدیث۲۹)

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

کُلَّما أزدَادَ العَبدُ إیماناً ازدَادَ ضِیقاً فِی مَعِیشَتِهِ.

هر اندازه که ایمان بنده افزون گردد، تنگ دستی اش بیشتر و زندگی اش سخت تر

شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ، ص۲۶۱ (باب فضل فقراء المسلمین حدیث ۴)

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَرَّ رَسُولُ اللهِ (ص) بِجَدي أَسَكَّ مُلقًى عَلَی مَزبَلَه مَیتاً فَقَالَ لِأَصحَابِهِ کَم یُسَاوِی هَذَا فَقالُوا لَعَلَّهُ لَو کَانَ حَیَّاً لَم یُسَاوِی دِرهَماً فَقَالَ النَّبِیُّ (ص) و الَّذِی نَفسِی بِیَدِهِ لَلدُّنیَا أَهوَنُ عَلَی اللهِ مِن هَذَا الجِدیِ عَلَی أَهلِهِ

روزی رسول خدا (ص) از کنار بزغاله گوش بریده مرده ای که در زباله دان افتاده بود، گذر می کرد.پس رو به اصحاب کرد و فرمود :این ، به چند ارزد. گفتند: شاید اگر زنده بود، یک درهم. پیامبر (ص) فرموده: به خدایی که جانم در دست اوست، دنیا در پیشگاه خدا، بی ارزش تر از این بزغاله نزد صاحبش.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ،ج۲ ، ص۱۲۹(باب ذم الدنیا و الزهد فیها)

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

قالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَو لَا أن یَجِدَ عَبدِیَ المُومِنُ فِی قَلبِهِ لَعَصَّبتُ رَأسَ الکَافِرِ بِعِصَابَهِ حَدِیدٍ لا یُصَدَّعُ رأسُهُ أَبَدا.

خداوند عروجل می فرماید اگر بنده مومن من دل آزرده نمی شد، سر انسان کافر را با دستمالی آهنین می بستم، تا هرگز دچار سردرد نشود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج۲ ،ص۲۵۷(باب شده ابتلاء المومن، حدیث ۲۴)

نبوت

پیامبران

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

مِن اَخلاقِ النبیاءِ التَّنَظُّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۷، ح ۵۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کادَ الحَلیمُ أَن یَکونَ نَبیّا؛

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است.

نهج الفصاحه ص۶۰۳ - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۴۳ ، ص ۷۰ ، ح ۶۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللّه علیه و آله :

إِنَّ الانبیاءَ إِنَّما فَضَّلَهُمُ اللّه عَلی خَلقِهِ بِشِدَّهِ مُداراتِهِم لأَعداءِ دینِ اللّه وَحُسنِ تَقیَّتِهِم لأَجلِ إِخوانِهِم فِی اللّه ؛

خداوند از این رو پیامبران را

بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴۰۱، ح۴۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَدِّبوا أولادَكُم عَلى ثلث خِصالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُم وَحُبِّ أَهلِ بَيتِهِ وَ قِراءَةِ القُرآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

مقدمه قاموس قرآن ص۲

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَمْ يَبْعَثِ اللّه ُنَبيّا قَطُّ اِلاّ بِالْبِرِّ وَالْعَدْلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، الخاتمه ج۴ ، ص۱۲۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۲۴، ص ۲۹۲

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

... فَاِن قـالَ قائِـلٌ : فَلِمَ وَجَبَ عَلَيْهِمْ مَعْرِفَهُ الرُّسُـلِ وَالاِقْرارُ بِهِم وَالاِذعـانُ لَهُم بِالطّاعَهِ؟ قيلَ : لاِنـَّهُ لَمّا اَنْ لَمْ يَكُنْ فى خَلْقِهِمْ وَ قُواهُم ما يُكْمِلونَ بِهِ مَصالِحَهُم وَ كانَ الصّانِعُ مُتَعاليا عَنْ اَنْ يُرى وَ كانَ ضَعْفُهُمْ وَ عَجْزُهُمْ عَنْ اِدْراكِهِ ظاهِرا ، لَمْ يَكُنْ بُدٌّ لَهُمْ مِنْ رَسولٍ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهُمْ

مَعْصومٍ ، يُؤَدّى اِلَيْهِم اَمْرَهُ وَ نَهْيَهُ وَ اَدَبَهُ ، و يَقِفُهُمْ عَلى ما يَكونُ بِهِ اجْتِرارُ مَنافِعِهِمْ وَ مَضارِّهِم ؛

اگر کسی بگوید : چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان ، بر مردم واجب است؟ در پاسخ گفته شود : چون در وجود مردم و قوای آنان ، چیزی نیست که با آن ، مصالحشان را کامل سازند و آفریدگار نیز برتر از آن است که دیده شود ، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است ، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند

و مردم ، پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او

را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است ، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص۱۰۰

حديث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنّا اُمِرْنا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ بِمُداراهِ النّاسِ، کَما اُمِرْنا بِاِقامَهِ الفَرائِضِ؛

ما پیامبران، همان گونه که به برپا داشتن واجبات مأمور شده ایم، به مدارا کردن با مردم نیز مأمور شده ایم.

کافی (ط-دارالحدیث) ج۳،ص ۳۰۴ - امالی (طوسی) ص ۵۲۱

حديث (۸) امام صادق علیه السلام :

مَا کَلَّمَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله اَلْعِبادَ بِکُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قَالَ رَسُولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله : اِنّا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ اُمِرْنا اَنْ نُ-کَلِّمَ النّاسَ عَلی قَدْرِ عُقولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

تحف العقول ص ۳۷ - کافی (ط-الاسلامیه) ج۸ ، ص۲۶۸ و ج ۱ ، ص ۲۳

حديث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ، ص۴۶۲ ، ح ۱۴۶۳

حديث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَکْرَمُ اَخلاقِ النَّبیّینَ وَ الصِّدّیقینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحینَ التَّزاوُرُ فِی اللّه ؛

بزرگوارانه ترین اخلاق پیامبران، صدیقین (انسان های راستین) شهدا و صالحین، دیدار یکدیگر برای خداست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۶ ، ص۲۳۹ ، ح ۱۹۷۲۳ - دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۰۶

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ لَمْ یَبْعَثْ نَبیّا اِلاّ بِصِدْقِ الْحَدیثِ وَ اَداءِ الاَمانَهِ اِلَی الْبَرِّ وَ الْفاجِرِ؛

خداوند عزوجل هیچ

ص: ۹۶

پیامبری را نفرستاد، مگر به راستگویی و بر گرداندن امانت به نیکوکار و بدکار .

وسایل الشیعه ج۱۹ ، ص۷۳ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴

حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

فی صِفَةِ النَّبیِّ صلی الله علیه و آله : طَبیبٌ دَوّارٌ بِطِبِّهِ قَد أَحکَمَ مَراهِمَهُ و أَحمی (أمضی) مَواسِمَهُ یَضَعُ ذلِکَ حَیثُ الحاجَهُ إِلَیهِ مِن قُلوبٍ عُمیٍ و آذانٍ صُمٍّ و أَلسِنَهٍ بُکمٍ، مُتَتَبِّعٌ بِدَوائِهِ مَواضِعَ الغَفلَهِ و مَواطِنَ الحَیرَهِ... ؛

در توصیف پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: پزشکی است که با دانش خود، همواره میان مردم می گردند، مرهم هایش را به خوبی فراهم و ابزار کارش را آماده کرده و آنها را هر جا که لازم باشد، از دلهای کور و گوشهای کر و زبان های گنگ به کار می برد. غفلت گاه ها و جایگاه های حیرت را جستجو و با داروی خود آنها را درمان می کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۱۵۶ ، خطبه ۱۰۸

حدیث (۲) ابن شهر آشوب :

"کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله" لافَظٌّ وَ لاغَلیظٌ وَ لا صَخّابٌ فِی السواقِ وَ لا یَجزی السَّیِّئَهَ السَّیِّئَهَ وَ لکِن یَعفو وَیَغفِرُ؛

"پیامبر خدا صلی الله علیه و آله" نه تندخوست و نه خشن و نه اهل جارو جنجال. در کوچه و بازار، بدی را با بدی جواب نمی دهد، بلکه می بخشد و گذشت می کند.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب)، ج۱، ص۱۴۷

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام :

کانَ صلی الله علیه و آله... یُعطی کُلَّ جُلَسائِهِ نَصیبَهُ وَ لا یَحسَبُ أَحَدٌ مِن جُلَسائِهِ أَنَّ أَحَدا أَکرَمُ عَلَیهِ مِنهُ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بهره هر یک از هم نشینان خود را

عطا می فرمودند و چنان معاشرت می نمودند که کسی گمان نمی کرد شخص دیگری نزد پیامبر از او گرامی تر باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۸، ص ۴۳۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۶، ص۱۵۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خاتَمُ النَّبِيّينَ، أَجوَدُ النّاسِ كَفّا و اَرحَبُ النّاسِ صَدرا و أَصدَقُ النّاسِ لَهجَةً و أَوفَى النّاسِ ذِمَّةً و أَليَنُهُم عَريكَةً وَ أَكرَمُهُم عِشرَةً مَن رَآهُ بَديهَةً هابَهُ و مَن خالَطَهُ مَعرِفَةً أَحَبَّهُ يَقولُ ناعِتُهُ: لَم اَرَقَبلَهُ و لا بَعدَهُ مِثلَهُ؛

او خاتم پیامبران است. بخشنده ترین مردم بود، سعه صدرش از همه بیشتر (پرحوصله ترین مردم) و راستگوترین و پایبندترین آنان به عهد و پیمان. از همه نرمخوتر بود و رفتارش بزرگوارانه تر. هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را وصف کند، می گفت: نظیر او را در گذشته و حال ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۶، ص۱۹۰

حدیث (۵) ابن شهر آشوب :

"كانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه و آله" لا يَقومُ وَ لا يَجلِسُ إلاّ عَلى ذِكرِ اللّه ؛

"پیامبر خدا صلى الله عليه و آله" بر نمی خاست و نمی نشست مگر با ذکر خدا.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب) ج۱، ص۱۴۷

حدیث (۶) ابن شهر آشوب:

كانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه و آله... يُجالِسُ الفُقَراءَ وَ يُواكِلُ المَساكينَ؛

در مناقب ابن شهر آشوب آمده است: پیامبر خدا صلى الله عليه و آله با تهیدستان می نشستند و با مستمندان غذا می خوردند.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام

(ابن شهرآشوب) ج ۱، ص ۱۴۶

حديث (۷) ابن شهر آشوب :

كـانَ النَّبِيُّ صـلى الله عليه و آله قَبلَ المَبعَثِ مَوصوفا بِعِشـرينَ خَصـلَةً مِن خِصالِ الأَنبياءِ، لَوانفَرَدَ أَحَـدٌ بِأَحَـدِها لَـدَلَّ عَلى جَلالِهِ، فَكَيفَ مَن اجتَمَعَت فيهِ؟! كانَ نَبيّا أَمينا، صادِقا، حاذِقا، أَصـيلاً، نَبيلاً، مَكينا، فَصـيحا، نَصـيحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخيّا، كَميّا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَليما، رَحيما، غَيورا، صَبورا،

مُوافِقا، مُرافِقا، لَم يُخالِط مُنَجِّما وَلا كاهِنا وَلاعَيّافا؛

پیـامبر خـدا صـلی الله علیه و آله پیش از آن که مبعوث شود، بیست خصـلت از خصـلت های پیامبران را دارا بود که اگر فردی یکی از آنهـا را داشـته باشـد، دلیـل بر عظمت اوست چه رسـد به کسـی که همه آنها را دارا باشـد، آن حضـرت پیامبری امین، راسـتگو، ماهر، اصـیل، شـریف، والامقام، سـخنور، خیرخواه، خردمند، بافضـیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و جنگاور، قانع، فروتن، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار و نرمخو

بود، با هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبود.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب) ج ۱، ص۱۲۳

حديث (۸) امام صادق عليه السلام :

كانَ رسولُ اللّه صلی الله علیه و آله أَكْثَرَ ما يَجلِسُ تُجاهَ القِبلهِ؛

پیامبر خدا هنگام نشستن، بیشتر رو به قبله می نشست.

وسایل الشیعه ج۱۲ ، ص۱۰۹ ،ح۱۵۷۸۳ - کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۶۶۱

حديث (۹) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَنا اَديبُ اللّه وَ عَلِيٌّ اَديبى، اَمَرَنى رَبّى بِالسَّخـاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانى عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَىءٌ اَبْغَضُ اِلَى اللّه عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لَيُفْسِدُ العَمَلَ كَما يُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن

فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت. در نزد خداونـد عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بـد اخلاقی نیست. بـد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق، ص ۱۷

حدیث (۱۰) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ اَحْسَنَ الْحَديثِ كِتابُ اللّه وَ خَيْرَ الْهُدى هُدى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله وَ شَرَّ الْاُمورِ مُحْدَثاتُها؛

بهترین سخن، کتاب خـدا و بهترین روش، روش پیامبر صـلی لله علیه و آله و بـدترین امور بـدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص ۳۳۷ – بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج ۷۴، ص ۱۲۲

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ألاـ اُخْبِرُكُمْ بِاَشـبَهِكُم بى؟ قَـالوا: بَلى يا رَسولَ اللّه. قالَ: اَحسَـنُكُم خُلقا وَ اَلْيَنُكُم كَنَفا وَ اَبَرُّكُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَـدُّكُم حُبّا لِاِخوانِهِ فى دينِهِ وَ اَصبَرُكُم عَلَى الحَقِّ وَ اَكظَمُكُم لِلغَيظِ وَ اَحسَنُكُم عَفْوا وَ اَشَدُّكُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِى الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شـکیباتر، خشم را فروخورنـده تر و با گـذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلاـ اُخْبِرُكُمْ بِاَبْعَـدِكُمْ مِنّى شَـبَها؟ قَـالُوا: بَلى يـا رَسولَ اللّه. قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَـذى ءُ، اَلْبَخِيلُ، اَلْمُخْتَالُ، اَلْحقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِى الْقَلْبِ، اَلْبَعِيدُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجى، غَيْرُ المَاْمونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقى؛

آیا شـما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردنـد: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشـتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه

توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) دیلمی :

کـانَ النَّبیُّ صـلی الله علیه و آله... یُسَـلِّمُ عَلی مَنِ اسْـتَقْبَلَهُ مِنْ کَبیرٍ وَ صَـغیرٍ وَ غَنیٍّ وَ فَقیرٍ و لا یُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَیهِ و لو اِلی خَشـفِ التَّمْرِ وَ کانَ خَفیفَ المَؤونَهِ کَریمَ الطَّبیعَهِ، جَمیلَ المُعاشَـرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَیرِ ضِحـکٍ، مَحْزونا مِن غَیرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَیْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَیْرِ سَرَفٍ، رَقیقَ

القَلبِ، رَحیما بِکُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صـلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سـلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدنـد، آن را کوچک نمی شـمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشـرت و گشاده رو بودنـد، بی آن که بخندنـد، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشـند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می بخشیدند ولی اسراف نمی

نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۴) قال المعصوم (ع) :

اِنَّ النَّبیَّ صلی الله علیه و آله کانَ یُحِبُّ الفالَ الحَسَنَ وَ یَکْرَهُ الطِّیَرَهَ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله فال خوب را دوست داشتند و از فال بد، بدشان می آمد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰ ،ص۲۹۴ - مکارم الاخلاق، ص ۳۵۰

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خـاتَمُ النَّبیّینَ، اَجْوَدُ النّـاسِ کَفّـا وَ اَرْحَبُ النّـاسِ صَـدْرا وَ اَصْـدَقُ النّـاسِ لَهْجَهً وَ اَوْفَی النّاسِ ذِمَّهً وَ اَلْیَنُهُمْ عَریکَهً وَ اَکْرَمُهُمْ عِشْرَهً مَنْ رَآهُ بدیهَهً هابَهُ

وَ مَنْ خالَطَهُ مَعْرِفَةً اَحَبَّهُ يَقولُ ناعِتُهُ لَمْ اَرَ قَبْلَهُ وَ لا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۱۶) انس :

کانَ رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله اِذا فَقَدَ الرَّجُلَ مِنْ اِخْوانِهِ ثَلاثَةَ اَیّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَاِنْ کانَ غائِبا، دَعا لَهُ وَ اِنْ کانَ شاهِدا زارَهُ وَ اِنْ کانَ مَریضا عادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جویا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق، ص ۱۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَا کَلَّمَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله اَلْعِبادَ بِکُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قَالَ رَسُولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله : اِنّا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ اُمِرْنا اَنْ نُ-کَلِّمَ النّاسَ عَلی قَدْرِ عُقولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۲۳

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِخلاصِ

ص: ۱۰۲

فِی السِّرِّ وَ الْعَلانیَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعْطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمْتی فِکْرا وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج۷۴ ،ص ۱۷۰ - کنزالفوائد ج۲ ، ص۱۱

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَقْرَبُکُمْ غَدا مِنّی فِی الْمَوْقِفِ اَصْدَقُکُمْ لِلْحَدیثِ وَ اَدّاکُمْ لِلْاَمانَهِ وَ اَوفاکُمْ بِالْعَهْدِ وَ اَحْسَنُکُمْ خُلْقا وَ اَقْرَبُکُمْ مِنَ النّاسِ؛

نزدیک ترین شما به من در قیامت: راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد و پیمان، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی (طوسی) ص ۲۲۹

حدیث (۲۰) ابی سعید الخدری :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله اَشَدَّ حَیاءً مِنَ العَذراءِ فی خِدْرِها. و کانَ اِذا کَرِهَ شَیئا عَرَفْناهُ فی وَجْهِهِ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله از دختران پشت پرده با حیاتر بودند، و اگر چیزی را دوست نمی داشتند، از چهره شان می فهمیدیم.

مکارم الأخلاق ص ۱۷

حدیث (۲۱) امام حسن مجتبی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله فَخْما مُفَخَّما... یَتَ-کَلَّمُ بِجَوامِعِ الکَلِم فَصْ-لًا لا فُضولَ فیهِ و لا تَقصیرَ. دمثا، لَیْسَ بِالجافی و لا بِالْمَهینِ تَعظُمُ عِنْدَهُ النِّعْمَهُ و اِنْ دَقَّت لا یَذُمُّ مِنها شَیئا غَیْرَ اَنَّهُ کانَ لا یَذُمُّ ذَواقا و لا یَمدَحُهُ و لا تُغضِبُهُ الدُّنْیا و ما کانَ لَها، فَاِذا تُعوطیَ الحَقّ لَم یَعْرِفهُ اَحَدٌ، و

لَم یَقُمْ لِغَضَبِهِ شَی ءٌ حَتّی یَنتَصِرَ لَهُ... ؛

رسول اکرم صلی

الله علیه و آله (در نظرها) با شکوه و بزرگوا بودند... سخنانی کوتاه، جامع و بی چون و چرا می گفتند بدون کم و زیاد، نرم خو و مهربان بودند، در حق کسی ظلم نمی کردند، کسی را خوار نمی شمردند، نعمت را اگر چه کم بود، بزرگ می دانستند و چیزی از آن را نکوهش نمی کردند، از مزه غذا نه بد می گفتند و نه تعریف می کردند، دنیا و آنچه به آن مرتبط است ایشان را خشمگین نمی ساخت و هرگاه

حقی ضایع می شد، احدی را ملاحظه نمی کردند و چیزی باعث رفع خشمشان نمی شد، تا آن که حق را حاکم سازند.

عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص۳۱۷

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله لَیَسُرُّ الرَّجُلَ مِنْ اَصحابِهِ اِذا رَآهُ مَغْموما بِالْمُداعَبَهِ وَ کانَ صلی الله علیه و آله یَقولُ: اِنَّ اللّه َ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وَجْهِ اِخْوانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترشرویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص۸۳

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله یُداعِبُ وَ لا یَقولُ اِلاّ حَقّ-ا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله شوخی می کردند ولی جز حقّ چیزی نمی گفتند.

مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۴۰۸

حدیث (۲۴) زید بن ثابت:

کُنّا اِذا جَلَسْنا اِلَیْهِ صلی الله علیه و آله اِنْ اَخَذْنا فی حَدیثٍ فی ذِکْرِ الآخِرَهِ اَخَذَ مَعَنا و اِنْ اَخَذنا فی ذِکْرِ الدُّنْیا اَخَذَ مَعَنا و اِنْ اَخَذنا فی ذِکرِ الطَّعامِ وَ الشَّرابِ اَخَذَ مَعَنا؛

هرگاه با رسول اکرم صلی

الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق، ص ۲۱

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُ-بَلِّغُنی اَحَدٌ مِنْکُم عَنْ اَحَدٍ مِن اَصحابی شَیئا، فَاِنّی اُحِبُّ اَنْ اَخْرُجَ اِلَیکُم و اَنَا سَلیمُ الصَّدرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

مکارم الاخلاق، ص ۱۷

حدیث (۲۶) امام کاظم علیه السلام :

اِنَّ رَسولَ اللّه ِ صلی الله علیه و آله کانَ اِذا اَتاهُ الضَّیفُ اَکَلَ مَعَهُ وَ لَمْ یَرْفَعْ یَدَهُ مِنَ الْخِوانِ حَتّی یَرْفَعَ الضَّیفُ یَدَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۶

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

کانَ صلی الله علیه و آله لا یَذُمُّ اَحَدا وَ لا یُعَیِّرُهُ وَ لا یَطْلُبُ عَثَراتِهِ وَ لا عَوْرَتَهُ وَ لا یَتَ-کَلَّمُ اِلاّ فیما رَجا ثَوابَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله، هرگز بدگویی کسی را نمی کردند، سرزنش نمی نمودند و در پی لغزش ها و اسرار دیگران نبودند و [درباره دیگران]، چیزی جز خیر (خوبی) نمی گفتند.

عیون اخبار الرضا ج۱ ، ص۳۱۹

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله اِذا سُئِلَ شَیئا فَاِذا اَرادَ اَنْ یَفْعَلَه قالَ: نَعَم وَ اِذا اَراد

اَنْ لا يَفْعَلَ سَكَتَ و كانَ لا يَقول لِشَي ءٍ لا... ؛

هرگاه از رسول اكرم صلى الله عليه و آله چيزى تقاضا مى شد، اگر ايشان آن را مى خواستند انجام دهند، مى ف رمودند: بله و اگر نمى خواستند انجام دهند، سكوت مى نمودند و هيچ گاه ايشان براى چيزى نه نمى گفتند.

بحارالأنوار(ط-بيروت)ج۲۲ ، ص ۲۹۴ و ج ۹۰، ص ۳۲۷

حديث (۲۹) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَهَ مِن اَغْنياءِكُم فَاَرُدَّها فى فُقَراءِكُم؛

من مأمورم كه صدقه (و زكات) را از ثروتمندانتان بگيرم و به فقرايتان بدهم.

مستدرك الوسائل و مستنبط المسايل ج ۷، ص ۱۰۵

حديث (۳۰) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَمَرَنى رَبّى بِسَبْعِ خِصالٍ: حُبِّ المَساكينِ وَ الـدُّنُوِّ مِنْهُم و اَنْ أكثِرَ مِن «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه» وَ اَنْ اَصِلَ بِرَحِمى و اِن قَطَعَنى و اَن اَنظُرَ الى مَن هُوَ اَسفَلُ مِنّى و لا اَنْظُرَ اِلى مَنْ هُوَ فَوقى و اَن لا يَأخُذَنى فِى اللّه ِلَومَهُ لائِمٍ و اَنْ اَقولَ الحَقَّ وَ اِنْ كانَ مُرّا و اَن لا اَسْاَلَ اَحَدا شَيئا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بينوايان و نزديك شدن به آنها، ذكر لا حول و لا قوه الا باللّه را بسيار گفتن، با خويشاوندان رابطه برقرار كردن؛ هر چند آنان قطع رابطه كنند، [و در مسائل مادى]، به پايين تر از خود نگاه كنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگيرم، حق را بگويم اگر چه تلخ باشد و از كسى چيزى نخواهم.

الاصول السته عشر(ط-دار الشبسترى) ص ۷۵

حديث (۳۱) انس بن مالك :

كانَ مِن فِعْلِهِ صلى الله عليه و آله اِذا لَبِسَ الثَّوبَ الجَديدَ حَمِدَ اللّه َ ثُمَّ يَدعو مِسكينا

فَيُعطيهِ القَديمَ، ثُمَّ يَقولُ: ما مِن مُسلِمٍ يَكسو مُسلِما مِن شَمْلِ ثيابِهِ – لا يَكْسوهُ اِلاّ لِلّهِ عزَّوَجَلَّ – الاّ كانَ فى ضَمانِ اللّه ِ عزَّوَجَلَّ و حِرزِهِ و خَيْرِهِ و اَمانِهِ حَيّا و مَيّتا؛

هر وقت رسول اكرم صلى الله عليه و آله لباس جديدى مى پوشيدند، خداوند را سپاس مى گفتند و سپس بينوايى را مى خواستند و لباس قديمشان را به او مى دادند و مى فرمودند: مسلمانى كه فقط براى رضايت خداوند عزوجل، لباس كهنه خود را به مسلمان فقيرى بدهد، تا هنگامى كه لباس به تن آن فقير است، در پناه و خير و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بميرد.

مكارم الاخلاق، ص ٣۶

حديث (٣٢) امام كاظم عليه السلام :

كانَ النَّبىُّ صلى الله عليه و آله اِذا اَصْبَحَ مَسَحَ عَلى رُؤوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ؛

هرگاه صبح مى شد پيامبر صلى الله عليه و آله دست نوازش بر سر فرزندان و نوه هاى خود مى كشيدند.

بحار الانوار (ط-بيروت) ج١٠١ ، ص٩٩ – عده الداعى و نجاح الساعى ص ٨٩

حديث (٣٣) پيامبر صلى الله عليه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأكُلُ حَتّى نَجوعَ وَ اِذا اَكَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومى هستيم كه تا گرسنه نشويم غذا نمى خوريم و تا سير نشده ايم دست از غذا مى كشيم.

طب النبى ص٣

حديث (٣۴) امام صادق عليه السلام :

الاَكْلُ عِندَ اَهلِ المُصيبَةِ مِن عَمَلِ الجاهِلِيَّةِ وَ السُّنَّةُ البَعْثُ اِلَيْهِم بِالطَّعامِ؛

غذا خوردن نزد مصيبت زدگان و با خرج آنان، از رفتارهاى جاهليت است و سنّت پيامبر صلى الله عليه و آله فرستادن غذا براى مصيب ت زدگان است.

وسايل الشيعه ج٣ ،ص ٢٣٧ – من لايحضره الفقيه، ج ١، ص ١٨٢

حديث (٣۵) پيامبر صلى الله عليه و آله :

خَیْرُکُم خَیْرُکُم لِنِسائِهِ و

ص: ۱۰۷

اَنَا خَيْرُكُم لِنِسائی؛

بهترین شما کسی است که برای زنان خود بهتر باشد و من بهترین شما برای زن خود هستم.

من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۴۳

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله لا یُؤْثِرُ عَلَی الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَیْرَهُ وَ کانَ اِذا دَخَلَ وَقْتُها کَانَ ّهُ لا یَعْرِفُ اَهْلاً وَ لا حَمیما؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام، ج ۲، ص ۷۸

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام :

کانَ صلی الله علیه و آله لا یَجْلِسُ اِلَیهِ اَحِدٌ و هُوَ یُصَلّی اِلاّ خَفَّفَ صَلاتَهُ و اَقْبَلَ عَلَیهِ فَقالَ: اَ لَکَ حاجَهٌ؟ فَاِذا فَرَغَ مِنْ حاجاتِهِ عادَ اِلی صَلاتِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندند و کسی نزد ایشان می نشست، ایشان نماز خود را کوتاه می کردند و به او رو می نمودند و می فرمودند: آیا خواسته ای داری؟

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام(ابن شهر آشوب) ج۱ ، ص۱۴۷

حدیث (۳۸) امام رضا علیه السلام :

اِنّا اَهلُ بَیْتٍ نَری وَعدَنا عَلَینا دَینا کَما صَنَعَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله؛

ما اهل بیت، وعده های خود را برای خودمان، بدهی و دِین حساب می کنیم، چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله چنین می کردند.

تحف العقول، ص ۴۴۶

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

کُنّا اِذَا احْمَرَّ الْبَأْسُ وَ لَقِیَ القَومُ الْقَوْمَ اتَّقَیْنا بِرَسولِ اللّه ِ صلی الله علیه و آله فَما یَکونُ اَحَدٌ اَقْرَبَ اِلَی الْعَدُوِّ مِنْهُ ؛

وقتی که آتش

ص: ۱۰۸

جنگ بر افروخته می شد و دو لشکر به هم می رسیدند، به پیامبر پناهنده می شدیم و کسی نبود که از آن حضرت به دشمن نزدیک تر باشد.

مکارم الاخلاق، ص ۱۸

حدیث (۴۰) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

بُعِثتُ بِمَكارِمِ الأخلاقِ و محاسِنِها

من برای (احیای) مکارم و نیکی های اخلاقی مبعوث شدم.

الأمالی(طوسی) ص ۵۹۶

حدیث (۴۱) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

أدَّبَنی رَبّی بِمَكارِمِ الأخلاقِ.

پروردگارم مرا به فضایل اخلاقی ادب آموخته است.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۶۰

قرآن

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اِنَّ البَیتَ اِذا كَثُرَ فیهِ تِلاوَةُ القُرآنِ كَثُرَ خَیرُهُ وَ اتَّسَعَ اَهلُهُ وَ اَضاءَ لاَهلِ السَّماءِ كَما تُضی ءُ نُجومُ السَّماءِ لاَهلِ الدُّنیا؛

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۱۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

خیارکم من تعلم قرآن و ع-لمه

بهترین شما کسیست که قرآن را بیاموزد و آموزش دهد.

نهج الفصاحه ص۴۷۳ ،ح۱۵۲۴ – وسایل الشیعه ج۶ ، ص۱۶۷ ، ح ۷۶۴۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

یا بُنَیَّ لاتَغفُل عَن قِراءَهِ القُرآنِ- إذا أصبحت، و إذا أمسیت- فَإنَّ القُرآنَ یُحیِی القَلبَ المیت وَ یَنهی عَنِ الفَحشاءِ و المُنکَرِ ؛

فرزندم از خواندن قرآن غافل مباش، زیرا که قرآن دل مرده را زنده می کند و از فحشاء و زشتی باز می دارد.

البرهان فی تفسیر القرآن ج۱ ،ص۱۹

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اِن اَرَدتُم عَیشَ السُّعَداءِ و مَوتَ الشُّهَداءِ و النَّجاهَ یَومَ الحَسرَهِ و الظِّلَّ یَومَ الحَرورِ و الهُدی یَومَ الضَّلالَهِ فَادرُسُوا القُرآنَ فَإنَّهُ کَلامُ الرَّحمانِ و حِرزٌ مِنَ الشَیطانِ و رُجحانٌ فِی المیزانِ ؛

اگر زندگی سعادتمندان، مرگ شهیدان،

نجات روز حسرت (قیامت)، سایه روزِ سوزان و هدایت در روز گمراهی را می خواهید، قرآن را یاد بگیرید که آن سخن خدای مهربان است و سپری است در مقابل شیطان و سنگینی در ترازوی اعمال.

الحیاه(ترجمه ی احمد آرام) ج۲ ،ص۲۳۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اَصدَقُ القَولِ و اَبلَغُ المَوعِظَهِ و اَحسَنُ القَصَصِ کِتابُ اللّه ؛

راست ترین سخن، رساترین پند و زیباترین حکایت، کتاب خدا (قرآن) است.

من لایحضر الفقیه ج۴ ، ص۴۰۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَن قَرَأَ القُرآنَ ابتِغاءَ وَجهِ اللّه و تَفَقُّها فِی الدّینِ کانَ لَهُ مِنَ الثَّوابِ مِثلَ جَمیعِ ما اُعطِیَ المَلائِکَهُ و الأنبیاءُ وَ المُرسَلونَ؛

هر کس برای کسب رضایت خدا و آگاهی در دین قرآن بیاموزد، ثوابی مانند همه آنچه که به فرشتگان و پیامبران و رسولان داده شده، برای اوست.

وسائل الشیعه، ج۶، ص۱۸۴، ح۷۶۸۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

عَلَیکُم بِکِتابِ اللّه ... مَن عَمِلَ بِهِ سَبَقَ؛

بر شما باد رجوع به کتاب خدا (قرآن) ... کسی که به آن عمل کند از همه پیشی می گیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۲۱۹ ، خطبه ۱۵۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

اَلا اِنَّ فیهِ عِلمَ ما یَأتی و الحَدیثَ عَنِ المَاضی و دَواءَ دائِکُم و نَظمِ ما بَینَکُم؛

آگاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۲۲۳ ، خطبه ۱۵۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام:

اِنَّ القرآنَ ظاهِرُهُ اَنیقٌ و باطِنُهُ عَمیقٌ لا تَفنی عَجائِبُهُ و لا تَنقَضی غَرائِبُهُ و لا تُکشَفُ الظُّلُماتُ اِلّا بِهِ؛

براستی که قرآن ظاهرش زیباست و باطنش عمیق، عجایبش پایان ندارد، اسرار نهفته آن پایان نمی پذیرد و تاریکی های جهل جز بوسیله آن

ص: ۱۱۰

رفع نخواهد شد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۲۲۳ ، خطبه ۱۸

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام:

مَن لَم يَعرِفِ الحَقَّ مِنَ القُرآنِ لَم يَتَنَكَّبِ الفِتَنَ؛

هر کس حقیقت را از طریق قرآن نشناسد، از فتنه ها برکنار نمی ماند.

محاسن، ج۱، ص۲۱۶

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَى الوالِدِ أن يُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ يُحَسِّنَ اَدَبَه، و يُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۴۶ ، حکمت ۳۹۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَن قَبَّلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللّه عَزَّوَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً و مَن فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللّه يَومَ القيامَهِ، و مَن عَلَّمَهُ القُرآنَ دُعىَ بِالابَوَينِ فَيُكسَيانِ حُلَّتَينِ يُضيء مِن نورِهِما وُجوهُ اَهلِ الجَنَّهِ ؛

هر کس فرزندش را ببوسد ، خداوند عزّوجلّ برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند ، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد ، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها ، چهره های بهشتیان نورانی می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

مَن قَرَاَ القُرآنَ وَ هُوَ شابٌّ مُؤمِنٌ اِختَلَطَ القُرآنُ بِلَحمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللّه عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَهِ الكِرامِ البَرَرَهِ ، وَ كانَ القُرآنُ حَجيزا عَنهُ يَومَ القيامَهِ ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونش می آمیزد و خداوند عزّوجلّ او را با فرشتگان

بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

ص: ۱۱۱

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۰۳

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

ثُمَّ أَنزَلَ عَلَیهِ الکِتابَ... وَعِزّا لاتُهزَمُ أَنصارُهُ... ؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند... .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۳۱۵ ، خطبه ۱۹۸

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

أَدِّبوا أولادَکُم عَلی ثَلاثِ خِصالٍ : حُبِّ نَبِیِّکُم و حُبِّ أَهلِ بَیتِهِ و قِراءَهِ القُرآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن ، المقدمه ، ص۲

حدیث (۱۶) حضرت زهرا سلام الله علیها:

قارئُ الحدید، و اذا وقعت، و الرحمن، یدعی فی الملکوت السموات ، ساکن الفردوس؛

تلاوت کننده سوره حدید و واقعه و الرحمن در آسمانها اهل بهشت خوانده می شوند.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد علیه السلام) ج۱۱ ، قسم۲،حضرت فاطمه سلام الله علیها ،ص۹۱۵

حدیث (۱۷) امام رضا علیه السلام:

مَن قَرَاَ فی شَهرِ رَمضانَ آیَه مِن کِتابِ اللهِ کانَ کَمَن خَتَمَ القُرآنَ فِی غَیرِه مِن الشُهُورِ؛

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که درماههای دیگر تمام قرآن را بخواند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۹۳، ص۳۴۱

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما جلس قوم فی مجلس من مساجد اللّه ِیَتْلونَ کِتابَ اللّه ِوَ یَتَدارَسونَهُ بَیْنَهُمْ اِلاّ نَزَلَتْ عَلَیْهِمُ السَّکینَهُ وَ غَشِیَتْهُمُ الرَّحْمَهُ وَ حَفَّتْهُمُ

الْمَلائِکَهُ وَ ذَکَرَهُمُ اللّه ُفیمَنْ عِنْدَهُ؛

هیـچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسـی از مساجـد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ح۳۷۸۸، ج۳ ، ص ۳۶۳

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ

ص: ۱۱۲

اَحْسَنَ الْحَديثِ كِتابُ اللّه ِ وَ خَيْرَ الْهُدى هُدى مُحَمَّدٍ صلى الله عليه و آله وَ شَرَّ الْاُمورِ مُحْدَثاتُها؛

بهترين سخن، كتاب خدا و بهترين روش، روش پيامبر صلى لله عليه و آله و بدترين امور بدعت هاست (پديده هاى مخالف دين).

امالى (طوسى) ص ۳۳۷ - بحارالأنوار(ط-بيروت)، ج ۷۴، ص ۱۲۲

حديث (۲۰) امام على عليه السلام :

اِنَّ اللّه َ تعالى اَنْزَلَ كِتابا هاديا بَيَّنَ فيهِ الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ، فَخُذوا نَهْجَ الْخَيْرِ تَهْتَدوا وَ اَصْدِفوا عَنْ سَمْتِ الشَّرِّ تَقْصِدوا؛

خداى تعالى كتابى راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبى را پيش گيريد تا هدايت شويد و از راه بدى دورى جوييد تا به مقصد برسيد.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص ۲۴۲ ، خطبه ۱۶۷

حديث (۲۱) امام على عليه السلام:

إنَّ اللّه سبحانَهُ لَم يَعِظْ أحَدابمِثلِ هذا القرآنِ؛

خداوند سبحان هيچ كس را به چيزى چون اين قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص۲۵۴ ، خطبه ۱۷۶

صلوات

حديث (۱) امام صادق عليه السلام:

اِنَّ مِن تَمامِ الصَّومِ اِعطاءُ الزَّكاهِ يَعنى الفِطرَه كَما اَنَّ الصَّلوهَ عَلَى النَّبى (ص) مِن تَمامِ الصَّلوهِ؛

تكميل روزه به پرداخت زكاه يعنى فطره است، همچنان كه صلوات بر پيامبر (ص) كمال نماز است.

من لا يحضر الفقيه ج۲ ، ص۱۸۳ - وسائل الشيعه، ج ۹، ص ۳۱۸

حديث (۲) امام صادق عليه السلام:

أثقَلُ ما يوضَعُ فى الميزانِ يَومَ القيامَهِ الصَّلاهُ عَلَى مُحَمّدٍ وَ اهل بَيتِهِ.

سنگین ترین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال قرار داده می شود صلوات بر محمد و اهل بیت اوست.

وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۹۷

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام:

ما مِن عَمَلٍ أفضَلَ یَومَ الجُمُعَهِ مِنَ الصَّلوهِ عَلی مُحَمَّدٍ و آلِهِ.

در روز جمعه هیچ عملی برتر از صلوات بر محمد و خاندان

او (ع) نیست.

الخصال ص۳۹۴

امامت

امامت

حدیث (۱) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ...اِطاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)ج۱ ، ص۹۹

حدیث (۲) امام صادق سلام الله علیه :

مَن ماتَ و لَم یعرف امام زمانِهِ ماتَ میتهً جاهِلیهً؛

هرکس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است.

وسایل الشیعه ج۱۶ ، ص۲۴۶ - کافی(ط-دارالحدیث) ج۶ ، ص۱۲۳

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

کَمالُ الدّینِ وَلایَتُنا و البَراءَهُ مِن عَدُوِّنا.

کمال دین، در ولایت ما و بیزاری جستن از دشمن ماست.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج۲۷ ، ص۵۸

امام علی سلام الله علیه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّفَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرورُ وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّه ِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ

ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّى الأَوصـياءَ مِن بَعـدِهِ وَ حَقٌ عَلَيَّ اَن اُدخِلَهُم فى شَـفاعَتى وَ حَقٌ عَلى رَبّى اَن يَسـتَجيبَ لى فيهِم وَ هُم اَتباعى وَ مَن تَبِعَنى فَاِنَّهُ مِنّى؛

آسايش و راحتى، كاميابى و رستگارى و پيروزى، بركت و گذشت و تندرستى و عافيت، بشارت و خرّمى و رضايتمندى، قرب و خويشاوندى، يارى و پيروزى و توانمندى، شادى و محبّت، از سوى خداى متعال، بر كسى باد كه على بن ابى طالب را دوست بدارد، ولايت او را بپذيرد، به او اقتدا كند، به برترى او اقرار

ص: ۱۱۴

نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۲۷، ص ۹۲

حدیث (۲) حضرت زهرا سلام الله علیها:

اِنَّ السَّعیدَ، کُلَّ السَّعیدِ، حَقَّ السَّعیدِ مَن أحَبَّ عَلِیاً فی حَیاتِه وَ بَعدَ مَوتِه؛

همانـا سـعادتمند(به معنـای) کامل و حقیقی کسـی است که امام علی(ع) را در دوران زنـدگی و پس از مرگش دوست داشـته باشد.

امالی(صدوق) ص۱۸۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَنا اَدیبُ اللّه ِ وَ عَلیٌّ اَدیـبی ، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخـاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهـانی عَنِ الْبُخْـلِ وَ الْجَفـاءِ وَ مـا شَـی ءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه ِ عَزَّوَجَـلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لَیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خـدا هسـتم و علی، ادب آموخته من است . پروردگـارم مرا به سـخاوت و نیکی کردن فرمـان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست ،و همانا آن عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۴) نوف البکالی :

رَاَیْتُ أمیرَ المُؤمِنینَ علیه السلام مُوَلِّیا مُبادِرا ، فَقُلْتُ : اَیْنَ تُریدُ یا مَولایَ؟ فَقالَ : دَعنی یا نَوفُ ، اِنَّ آمالی تُقَدِّمُنی فِی المَحبوبِ. فَقُلتُ : یا مَولایَ وَ ما آمالُکَ؟ قالَ : قَدْ عَلِمَهَا الْمَأمولُ وَ اسْتَغنَیتُ عَنْ تَبیینِها لِغَیْرِهِ ، وَکَفی بِالْعَبْدِ اَدَبا اَلاّ یُشْرِکَ فی نِعَمِهِ و اِرْبِهِ غَیْرَ رَبِّهِ؛

امیر المؤمنین علیه السلام را دیدم که شتابان می رود . عرض کردم : مولای

من کجا می روی؟ فرمودند : «ای نوف رهایم کن! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشانَد». عرض کردم : مولای من! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند : «آن کس که مورد آرزوست ، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم . بنده را همین ادب بس که در نعمت ها و نیازش ، غیر پروردگارش را شریک نگردانَد» .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۹۱ ، ص۹۴ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۱ ، ص۲۲۱

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ یَعْسوبُ الْمُؤْمِنینَ وَ الْمالُ یَعْسوبُ الْمُنافِقینَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی(طوسی) ص ۳۵۵

حدیث (۶) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیٍّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُعَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج۳ ، ص۲۳۲

حدیث (۷) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

حَقُّ علیٍّ علی هذهِ الاُمّهِ کحَقِّ الوالِدِ علی وَلَدِهِ.

حقّ علی بر این امّت همچون حقّ پدر است بر فرزندش.

امالی(طوسی)ص۵۴

حدیث (۸) امام علی سلام الله علیه :

وَاللّهِ لَابنُ أبی طالِبٍ آنَسُ بِالمَوتِ مِنَ الطِّفلِ بِثَدیِ اُمِّهِ.

به خدا سوگند که اُنس پسر ابوطالب به مرگ از انس کودک به پستان مادرش بیشتر است.

نهج البلاغه(صبحی صالح)ص۵۲، خطبه ۵ {شبیه این حدیث در نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص۵۶}

امام حسن علیه السلام

حدیث (۱) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم

ص: ۱۱۶

وَ بِعَلِیِّ بنِ أبی طـالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَـینِ تَسـعَدونَ وَ بِهِ تَشـقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَـینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه عَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسـیله من هشـدار داده شدیـد و به وسـیله علی علیه السـلام هـدایت می یابید و به وسـیله حسن احسان می شوید و به وسـیله حسـین خوشـبخت می گردیـد و بـدون او بـدبخت. بدانید که حسـین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشـمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج۳ ، ص۲۳۲

حدیث (۲) امام سجاد علیه السلام :

إنَّ الحَسَنَ(ع) لَم یُرَ فِی شَی ءٍ مِن أحوالِهِ إلّا ذاکِراً لِلّهِ سُبحانَهُ.

امام حسن(ع) در همه حال خدای سبحان را یاد می کرد.

امالی(صدوق) ص ۱۷۹

حدیث (۳) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) :

حَسَنٌ مِنّی وأنَا مِنهُ، أحَبَّ اللَّهُ مَن أحَبَّهُ.

حسن از من است و من از اویم؛ هر که دوستش بدارد، خداوند دوستدار او است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۴۳ ، ص ۳۰۶

امام حسین علیه السلام

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

اَلبَرَکَهُ مِن قَبرِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام عَشَرَهُ اَمیالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸، ص۱۱۶، ح ۴۱

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام:

اِنّ الحُسَـینَ صـاحِبَ کَربَلاـ قُتِـلَ مَظلومـا، مَکروبا عَطشانا، لَهفانا فآلَی اللّه عَزَّوَجلّ عَلی نَفسِهِ اَن لا یاتیَهُ لَهفانٌ و لا مَکروبٌ و لا

مُذنِبٌ و لا مَغمومٌ و لا عَطشانٌ و لا مَن بِهِ عاهَهٌ ثُمَّ دَعا عِندَهُ و تَقَرَّبَ بِالحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام اِلَی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ إلاّ نَفَّسَ اللّه ُ کُربَتَهُ وَ اَعطاهُ مَسأَلَتَهُ و غَفَرَ ذَنبَهُ وَ مَدَّ

فی عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فی رِزقِهِ فَاعتَبِروا یا اُولِی الاَبصار؛

ص: ۱۱۷

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۰ ، ص۲۳۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

فی فَضلِ زِیارَهِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام وَ لَقَد حَدَّثَنی أَبی علیه السلام: أَنَّهُ لَم یَخلُ مَکانُهُ مُنذُ قُتِلَ مِن مُصَلٍّ یُصَلّی عَلَیهِ مِنَ المَلائِکَهِ أَو مِنَ الجِنِّ أَومِنَ النسِ أَو مِنَ الوَحشِ و ما مِن شَیْ ءٍ إِلّا وَهُوَ یَغبِطُ زائِرَهُ و یَتَمَسَّحُ بِهِ و یَرجو فِی النَّظَرِ إِلَیهِ الخَیرَ لِنَظَرِهِ إِلی قَبرِهِ؛

پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

کامل زیارات ص۳۲۵ - مستدرک

ص: ۱۱۸

الوسایل مستنبط المسایل ج ۱۰، ص ۲۵۲، ح ۱۱۹۵۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

لا تَدَع زیارَةَ الحُسَینِ بنِ عَلیّ علیه السلام و مُر اَصحابَک بِذالِکَ، یَمُدُّ اللّه فی عُمرِکَ و یَزیدُ اللّه فی رِزقِکَ و یُحییکَ اللّه سَعیدا و لاتَموتُ اِلاّ سَعیدا و یَکتُبُکَ سَعیدا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص ۱۵۲

حدیث (۵) امام حسین علیه السلام :

وَ حَقیقٌ عَلَی اللّه ِ اَنْ لا یَاْتِیَنی مَکْرُوبٌ اِلاّ اَرُدُّهُ وَ اَقْلِبُهُ اِلی اَهْلِهِ مَسْرورا؛

بر خداوند است که هیچ گرفتاری به زیارت من نیاید مگر آن که او را شادمان بازگردانم و به خانواده اش برسانم.

ثواب الأعمال و عقاب الاعمال ص ۹۸

حدیث (۶) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلِیِّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُعَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج۳ ، ص۲۳۲

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام:

کانَ أبی إذا دَخَلَ شَهرُ الْمُحَرَّمِ لا یُری ضاحِکاً

چون ماه

محرم فرا می رسید، کسی پدرم را خندان نمی دید.

بحار الانوار(ط–بیروت) ج۴۴ ، ص۲۸۴

حدیث (۸) امام مهدی عجل الله تعالی :

لَأَندُبَنَّکَ صَباحاً و مَساءً و لأَبکِيَنَّ عَلَيکَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَماً.

هر صبح و شام بر تو گریه و شیون می کنم و در مصیبت تو به جای اشک، خون می گریم.

بحار الأنوار(ط–بیروت) ج ۹۸ – ص ۲۳۸

حدیث (۹) امام سجاد علیه السلام :

رَحِمَ اللَّهُ الْعَبَّاسَ فَلَقَدْ آثَرَ وَ أَبْلَى وَ فَدَى أَخَاهُ بِنَفْسِه

رحمت خدا بر عبّاس! ایثار کرد و کوشید و جان فدای برادرش کرد.

خصال ج۱ ، ص۶۸ – امالی(صدوق) ص ۴۶۲

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

إنَّ لِقَتلِ الحُسَينِ حَرارَةً فی قُلوبِ المُؤمِنينَ لا تَبرُدُ أبَداً.

کشته شدن حسین علیه السلام چنان داغی در دل مؤمنان است که هرگز سرد نشود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۱۰ ، ص ۳۱۸

امام رضا علیه السلام

حدیث (۱) علی بن حَکَم:

عَنْ دِعْبِلِ بنِ علیّ : اَنَّهُ دَخَلَ عَلی اَبِی الحَسَنِ الرِّضا علیه السلام وَ اَمَرَ لَهُ بِشَیْ ءٍ ، فَاَخَذَهُ وَ لَمْ یَحْمَدِ اللّه . قالَ : فَقالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللّه ؟! قالَ : ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلی اَبی جَعفَرٍ علیه السلام وَ اَمَرَ لی بِشَیْ ءٍ ، فَقُلْتُ : اَلْحَمدُ لِلّهِ . فَقالَ لی : تَاَدَّبْتَ؛

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟! دعبل گفت : پس از مدّتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب

را به جا آوردی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۱ ،ص۴۹۶

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله وعلیه وآله :

مَن أحَبَّ أن یَلقَی اللَّهَ ضاحِکاً مُستَبشِراً فَلیَتَوَلَّ عَلِیَّ ابنَ مُوسَی الرِّضا(ع).

کسی که دوست دارد خندان و با روی گشاده خداوند را دیدار کند، باید از محبّت و ولایت علی بن موسی الرضّا(ع) بهره مند باشد.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۳۶ ، ص ۲۹۶

امام مهدی علیه السلام

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهْدیُّ اُمَّتِی الَّذی یَمْلَأُ الاَرْضَ قِسْطا وَ عَدْلاً کَما مُلِئَتْ جَوْرا وَ ظُلْما؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس هلالی ج ۲ ، ص ۹۱۰ {شبیه این حدیث در بحار الانوار (ط-بیروت)ج۲۷ ،ص۱۱۹ }

حدیث (۲) حضرت مهدی سلام الله علیه :

فإنّا یُحیطُ عِلمُنا بِأنبائِکُم وَ لا یَعزُبُ عَنَا شَیءُ مِن أخبارکُم

علم ما به شما احاطه دارد و چیزی از اخبار شما بر ما پوشیده نیست

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) مقدمه ج۱ ، ص ۳۸ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج۵۳ ، ص۱۷۵

حدیث (۳) امام رضا سلام الله علیه :

لَو کانَ فیکُم عِدَّهُ أهلِ بَدرٍ لَقامَ قائِمُنا.

اگر به تعداد اهل بدر [مؤمن کامل] در میان شما بود، قائم ما قیام می کرد.

مشکاه الأنوار فی غرر الاخبار ص۶۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

المَهدیُّ رَجُلٌ مِنّا مِن وُلدِ فاطِمَهَ

مهدی مردی است از ما، از نسل فاطمه.

التشریف بالمنن فی التعریف بالفتن ص۱۵۷

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

اَلمُنتَظِرونَ لِظُهورِهِ أفضَلُ أهلِ کُلِّ زَمانٍ

منتظران ظهور امام مهدی(ع) برترینِ اهل هر زمان اند.

کمال الدین و تمام نعمه ج۱، ص۳۲۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۵۲، ص ۱۲۲

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أصحابُ المَهدِیِّ شَبابٌ لاکُهُولَ فیهِم.

یاران مهدی جوان اند و میان سالی در میان آنان نیست. الغیبه (طوسی) ص۴۷۶

حدیث (۷) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

أنَا خاتِمُ

ص: ۱۲۱

الأوْصِياءِ، بی یُدفَعُ البَلاءُ مِن أهلی وشیعَتی

من وصیّ آخرین ام، به وسیله من بلا از خانواده و شیعیانم دفع می شودالدعوات (راوندی) ، ص ۲۰۷

حدیث (۸) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

إنَّ اللَّهَ مَعَنا، فَلا فاقَهَ بِنا إلی غَیرِهِ، وَالحَقُّ مَعَنا فَلَن یوحِشَنا مَن قَعَدَ عَنّا.

خدا با ما است و نیازمند دیگری نیستیم، و حق با ما است و باکی نداریم که کسی از ما روی بگرداند. الغیبه(طوسی) ص۲۸۵ – احتجاج علی

اهل اللجاج(طبرسی) ج۲ ،ص۴۶۷ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۵۳ ، ص ۱۷۸

حدیث (۹) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

قُلوبُنا أوعِیَهٌ لِمَشِیَّهِ اللَّهِ، فَإذا شاءَ شِئنا.

قلب های ما جایگاه خواسته های الهی است؛ هرگاه او بخواهد ما نیز می خواهیم.

الغیبه(طوسی) ص۲۴۷ – بحارالأنوار (ط-بیروت)ج ۵۲ ، ص ۵۱

حدیث (۱۰) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

أنَا بَقِیَّهُ اللَّهِ فی أَرضِهِ وخَلیفَتُهُ و حُجَّتُهُ عَلَیکُم.

من یادگار خدا در زمین و جانشین و حجت او بر شما هستم. کمال الدّین و تمام نعمه ج۱ ،ص ۳۳۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمَهدِیُّ طاووسُ أهلِ الجَنَّهِ.

مهدی طاووس بهشتیان است.

بهجه النظر فی اثبات الوصایه و الامامه ص ۱۸۳ -بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۵۱ ، ص ۹۱بانک احادیث موضوعی [/../-hadis farsi.aspx]

امام جواد علیه السلام

حدیث (۱) امام رضا(سلام الله علیه) :

هذا [الامامُ الجَوادُ(ع)] المَولُودُ الَّذی لَم یُولَد مَولُودٌ أعظَمُ بَرَکَةً عَلی شیعَتِنا مِنهُ.

این (امام جواد(علیه الاسلام))مولودی است که پر برکت تر از او برای شیعه ما به دنیا نیامده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۳۲۱

امام کاظم علیه السلام

حدیث (۱) امام رضا(سلام الله علیه) :

زیارَةُ قَبرِ أبی مِثلُ زِیارَةِ قَبرِ الحُسَینِ.

زیارت قبر پدرم، موسی بن جعفر(ع)، مانند زیارت قبر حسین(ع) است.

وسایل الشیعه ج۱۴ ، ص۵۴۷ - کامل الزیارات ، ص ۳۰۰

اهل بیت علیهم السلام

حدیث (۱) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحنُ وَسیلَتُهِ فِی خَلقِهِ وَ نَحنُ خاصَّتُه وَ مَحَلُّ قُدسِه وَ نَحنُ حُجَّتُه

ص: ۱۲۲

فی غَیبِه وَ نَحنُ وَرَثَهُ أنبیائِه؛

ما اهل بیت رسول خدا(ص) وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل های روشن خداییم و وارث پیامبران الهی.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خویی) ج۲۰ ، ص۹۷ – شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج۱۶، ص۲۱۱

حدیث (۲) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللُّه...اِطاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و دراما ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)ج۱ ، ص۹۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

نَحْنُ اَقَمْنا عَمودَ الْحَقِّ و هَزَمْنا جُیوشَ الْباطِلِ؛

ما (اهل بیت) ستون های حق را استوار و لشکریان باطل را متلاشی کردیم.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم،ص۱۲۰

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَدِّبوا اَولادَکُمْ عَلی ثَلاثِ خِصالٍ : حُبِّ نَبِیِّکُمْ و حُبِّ اَهْلِ بَیْتِهِ وَ عَلی قِراءَهِ الْقُرآنِ ؛

فرزندانتان را به سه چیز ادب کنید: عشق به پیامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن ، المقدمه ، ص۲

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام :

اِنّا اَهلُ بَیْتٍ نَری وَعدَنا عَلَینا دَینا کَما صَنَعَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله؛

ما اهل بیت، وعده های خود را برای خودمان، بدهی و دِین حساب می کنیم، چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله چنین می کردند.

تحف العقول، ص ۴۴۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اللّهُمَّ أحِبَّ حَسَنا وحُسَینا وأحِبَّ مَن یُحِبُّهُما

بار خدایا! حسن و حسین را دوست بدار و دوستداران آن دو را نیز دوست بدار.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج۳، ص۳۸۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّما مَثَلُ اَهْلِ بَیْتی فیکُمْ

ص: ۱۲۳

كَمَثَل سَفينَهِ نوحٍ عليه السلام مَنْ(رَكِبَهَا) دَخَلَها نَجا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْها غَرِقَ؛

مَثَلِ اهل بيت من، همانند كشتى نوح است كه هر كس سوار آن شد، نجات يافت و هر كس رهايش كرد، غرق گرديد.

امالى(طوسى)ص۳۴۹

حديث (۸) امام على عليه السلام :

إيّاكُم وَ الغُلو فينا قُولوا إنّا عَبيدٌ مَربوبونَ وَ قُولوا فى فَضلِنا ما شِئتُم.

درباره ما غلو نكنيد، ما را بندگان پرورش يافته (حق تعالى) بدانيد آنگاه در فضليت ما هر چه خواستيد بگوييد.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج۱۰ ، ص ۹۲ - خصال ج۲ ، ص۶۱۴

حديث (۹) امام باقر عليه السلام :

فاطِمَهُ سِيدَهُ نِساءِ أهلِ الجَنَّه.

فاطمه بانوى زنان بهشت است.

مكارم الاخلاق ص ۹۳{خصال ج۲ ، ص۵۷۳ - امالى(صدوق)ص۱۲۵}

حديث (۱۰) امام صادق عليه السلام :

مَن زارنَا فى مَماتِنا فَكَأنَّما زارَنا فى حَياتِنا.

هر كه ما را پس از مردنمان زيارت كند گويا ما را هنگام زنده بودنمان زيارت كرده است.

مستدرك الوسايل و مستنبط المسايل ج ۱۰ ، ص۱۸۳ - بحار الانوار(ط-بيروت) ج۹۷ ، ص۱۲۴

حديث (۱۱) امام صادق عليه السلام :

حَديثٌ تَدرِيهِ خَيرٌ مِن ألفِ حَديثٍ تَروِيهِ.

يك حديث بفهمى بهتر است از آن كه هزار حديث [نفهميده] نقل كنى.

معانى الاخبار ص۲

حديث (۱۲) امام على عليه السلام :

ذِکرُنا أهلَ البَیتِ شِفاءٌ مِنَ العِلَلِ وَ الأسقامِ و وَسواسِ الرَّیبِ

یاد ما اهل بیت شفابخش بیماریها و ناخوشی ها و درمانگر وسوسه شکّ است.

خصال ج۲، ص۶۲۵

حضرت فاطمه سلام الله علیها

حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص):

فَاطِمَهَ بَضْعَهٌ مِنِّی فَمَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِی وَ مَنْ سَرَّهَا فَقَدْ سَرَّنِی

فاطمه پاره وجود من است، هر که او را بیازارد مرا آزار داده و هر که او را خوشحال کند مرا خوشحال کرده است.

امالی(صدوق) ص۱۰۴ ،بحار الانوار(ط-بیروت) ج۶۷ ، ص۳

حدیث (۲) حضرت مهدی (عج) :

و لِی فِی اِبنَهِ رَسولِ اللهِ اُسوَهٌ حَسَنَهٌ

دختر

ص: ۱۲۴

رسول خدا (فاطمه) برای من سرمشقی نیکوست.

عوالم العلوم و المعارف(مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد) ج۱۱ ، ص۸

حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

مَنْ زَارَهَا عَارِفاً بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّه

کسی که او (حضرت معصومه) را زیارت کند در حالی که آگاه به حقش باشد بهشت برای اوست.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۴۸ ، ص۳۱۷

حدیث (۲) امام جواد علیه السلام :

مَنْ زَارَ عَمَّتِی بِقُمَّ فَلَهُ الْجَنَّه

کسی که عمه ام (حضرت معصومه) را در قم زیارت کند بهشت برای اوست

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۴۸ ، ص۳۱۶

ظهور

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

فی بَیـانِ مـا یَحـدُثُ فی زَمَنِ ظُهورِ المامِ الحُجَّهِ علیه السـلام : وَ لَتنزِلَنَّ البَرَکَهُ مِنَ السَّماءِ اِلَی الرضِ حَتّی اِنَّ الشَّجَرَهَ لَتَقصِفُ مِمّا یَزیدُ اللّه ُفیها مِنَ الثَّمَرَهِ وَ لَتُوکَلُ ثَمرهُ الشِّتاءِ فِی الصَّیفِ وَ ثَمَرَهُ الصَّیفِ فِی الشِّتاءِ وَ ذلِکَ قَولُهُ تعالی: «وَ لَو اَنَّ اَهلَ القُری آمَنوا وَ اتَّقَوا لَفَتَحنا عَلَیهِم

بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الرضِ وَلکِن کَذَّبُوا»؛

در بیـان آنچه هنگـام ظهور امـام زمـان علیه السـلام رخ می دهـد : برکت از آسـمان به سوی زمین فرو می ریزد، تـا آن جا که درخـت از میـوه فراوانی که خداونـد در آن می افزایـد، می شـکند. (مردم) میـوه زمسـتان را در تابسـتان و میـوه تابسـتان را در زمسـتان می خورنـد و این معنـای سـخن خداونـد است که: (و اگر مردمِ آبـادی ها ایمان می آورنـد و تقوا پیشه می کردنـد، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

الخرائج و الجرائح ج۲ ،ص۸۴۹

انتظار

حدیث (۱) امام موسی کاظم علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص۴۰۳

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام:

ما ضر من مات منتظر

لامرنا ألا یموت فی وسط فسطاط المهدی و عسکره

آنکه در انتظار امر ما بمیرد از اینکه در وسط خیمه مهدی و لشکرش از دنیا نرفته ضرر نکرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۳۷۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

ألا فَمَن ثَبتَ مِنهُم عَلَی دینِهِ وَ لَم یَقسُ قَلبُهُ لِطولِ أمَدِ غَیبَهِ إمامِهِ فَهو مَعی فی دَرَجَتی یَومَ القیامَه

بدانیـد آنان که در زمان غیبت حجت خـدا در دین خود ثابت مانـده و به خاطر طول مدت غیبت منکرش نشوند، روز قیامت با من هم درجه خواهند بود.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۵۱ ص ۱۰۹

ولایت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

اثافی الاسلام ثلاثه: الصلوه و الزکوه و الولایه،لا تصح واحده منهن الا بصاحبتیها؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۸

حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله):

یَومُ غَدیرِ خُمٍّ أفضَلُ أعیادِ اُمَّتی.

روز غدیرخم برترین عید امّت من است.

امالی(صدوق) ص ۱۲۵

حدیث (۲) امام محمد باقر علیه السلام :

مَنْ کَانَ مِنْکُمْ مُطِیعاً لِلَّهِ تَنْفَعُه وَلَایَتُنَا وَ مَنْ کَانَ مِنْکُمْ عَاصِیاً لِلَّهِ لَمْ تَنْفَعْهُ وَلَایَتُنَا وَیْحَکُمْ لَا تَغْتَرُّوا وَیْحَکُمْ لَا تَغْتَرُّوا.

هر کـدام از شـما شیعیان مطیع خداونـد باشد ولایت ما برایش مفید خواهد بود و هر که خدا را نافرمانی کند ولایت ما سودی

برایش ندارد

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۷۵ و ۷۶ ،ح۵

شفاعت

حدیث (۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا یَنالُ شَفاعَتی مَن اَخَّرَ الصَّلوهَ بَعدَ وَقتِها؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ج۱ ، ص۸۰ - وسایل الشیعه ج۴ ، ص۱۱۴

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام :

لا شَفیعَ لِلمَرأَهِ أَنجَحُ عِندَ رَبِّها مِن رِضا زَوجِها؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش

ص: ۱۲۶

نیست.

وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص۲۲۲ – خصال ج۲ ص ۵۸۸

حدیث (۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّفَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّروُر وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّه ِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲ {شبیه این حدیثدر المحاسن ج۱ ، ص۱۵۲}

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام فرمودند:

لا یَنالُ شَفاعَتَنا مَن استَخَفَّ بِالصَّلاهِ؛

هرکس نماز را سبک بشمارد ، بشفاعت ما دست نخواهد یافت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۳، ص ۲۷۰

حدیث (۵) حضرت فاطمه سلام الله علیها فرمودند:

إذا حشرت یوم القیامه أرفع هذا إلی یدی و أشفع فی عصاه أمّه أبی

آن گاه که در

روز قیامت برانگیخته شوم،دستم را بلند میکنم گناهکاران امّت پدرم را شفاعت خواهم کرد.

عوالم العلوم و المعارف ج۱۱ ، ص۴۵۱

حب و دوستی ائمه

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

لاـ تَـدعُوا العَم–لَ الصّالِ–حَ وَ الاِجتهادَ فِی العِبادَهِ اتِّکالاً عَلی حُبِّ آلِ مُحَمـدٍ (ص) وَ لا تَـدعُوا حُبَّ آلِ مُحَم–دٍ (ص) لامرِه–م اِتِّک–الاً عَل–ی العِب–ادَهِ فَ–اِنَّ–هُ لایَق–بَلُ اَح–دَهُ–م–ا دونَ الآخَر؛

مبـادا اعمـال نیـک را به اتکای دوستی آل محمـد (ص) رها کنیـد، مبادا دوستی آل محمـد (ص) را به اتکای اعمال صالـح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای–ن دو ، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص۳۳۹ – بحارالانوار(ط–بیروت) ج۷۵، ص ۳۴۷ و ۳۴۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

اِعرِفُوا مَنازِلَ النّاسِ مِنّا عَلی قَدرِ رِوایَتِهِم عَنّا.

منزلت مردم را در نزد ما، از اندازه روایتشان از ما بشناسید.

اصول السته عشر(ط–دار الحدیث) ص۵ – بحارالأنوار(ط–بیروت) ج ۲ ، ص ۱۵۰

شیعه

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَـا المُتَبـاذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسـرِفوا، بَرَکَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشـش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشـتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشـمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام :

إنَّ شيعَتَنا مَن سَلِمَت قُلوبُهُم مِن كُلِّ غِشٍّ وَغِلٍّ و دَغَلٍ؛

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از

ص: ۱۲۸

هر خیانت، کینه،وفریبکاری پاک است.

مجموعه ورام ج۲ ، ص۱۰۶ – بحارالانوار(ط-بیروت) ج۶۵، ص۱۵۶

معاد

دنیا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنیا یُفسِدُ العَقلَ وَ یُصِمُّ القَلبَ عَن سَماعِ الحِکمَهِ وَ یوجِبُ اَلیمَ العِقابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲ ، ص۴۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

رَدعُ النَّفسِ عَن زَخارِفِ الدُّنیا ثَمَرَهُ العَقلِ؛

دوری از تجمّلات دنیا میوه عقل است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ الـدُّنیا مَشـغَلَهٌ عَن غَیرِها و لَم یُصِب صاحِبُها مِنها شَیئا إلاّ فَتَحَت لَهُ حِرصا عَلَیها و لَهَجا بِها و لَن یَستَغنیَ صاحِبُها بِما نالَ فیها عَمّا لَم یَبلُغهُ مِنها؛

براستی که دنیا آدمی را به کلّی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص۴۲۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللّه َ فَرَضَ الجِهادَ و عَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصرَهُ و ناصِرَهُ. و اللّه ِ ما صَلُحَت دُنیا و لا دینٌ إلاّ بِهِ؛

در حقیقت خداونـد جهاد را واجب گردانیـد و آن را بزرگـداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خـدا سوگنـد کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

وسائل الشیعه ج۱۵، ص۱۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلدُّنیا أَصغَرُ وَ أَحقَرُ وَ أَنزَرُ مِن أَن تُطاعَ فیهَا الحقادُ؛

دنیا کوچک تر و حقیر تر و ناچیز تر از آن است که در آن ازکینه ها پیروی

شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۲، ص۵۲، ح۱۸۰۴

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه ِعَزَّوَجَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الاخِرَهَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی ، توانایی ، فرصت ، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن ، تا با آنها ، آخرت را به دست آوری.

وسایل الشیعه ج۱ ، ص۹۰ - مجموعه ورام ج۲ ، ص۱۶۵

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اِثنانِ یعجلهما اللهُ فِی الدُّنیا البَغیَ و عُقوقَ الوالدین؛

دو چیز را خداوند در دنیا کیفر می دهد : تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص۱۶۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام:

الرَّغبَهُ فِی الدُّنیا تُورِثُ الغَمِّ وَ الحُزنِ وَ الزُّهدِ فِی الدُّنیا راحَهُ القَلبِ وَ البَدَنِ.

رغبت و تمایل به دنیا مایه غم و اندوه و زهد و بی میلی به دنیا سبب راحتی قلب و بدن است.

تحف العقول، ص ۳۵۸

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام:

مَن عَرَفَ اللَه خافَ اللَه و مَن خافَ اللَه سَخَت نَفسَهُ عَنِ الدُّنیا؛

هر که خدا رابشناسد ترس او در دلش می افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا باز می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۶۸ - تحف العقول ص۳۶۲ - وسایل الشیعه ج۱۵ ، ص ۲۲۰

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلدُّنیا دارُ بَلاءٍ وَ مَنزِلُ بُلغَهٍ وَ عَناءٍ قَد نَزَعَتْ عَنها نُفُوسُ السُّعَداءِ وَ انتَزَعَت بالْكُرهِ مِن أيدِى الْأَشْقياءِ فَأَسعَدُ النّاسِ بِها أرغَبُهُم عَنها و أشقاهُم بِها أرغَبُهُم فيها؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند

ص: ۱۳۰

و از دست بـدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میـل ترین آنـان به دنیـا و بـدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیاست.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص ۳۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج۷۴ ، ص۱۸۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ کانَ فیهِ ثَلاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْیا وَ الآْخِرَهُ: یَأْمُرُ بِالْمَعْروفِ وَ یَأْتَمِرُ بِهِ وَ یَنْهی عَنِ الْمُنْکَرِ وَ یَنْتَهی عَنْهُ وَ یُحافِظُ عَلی حُدودِ اللّه ِ جَلَّ وَ عَلا ؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۳۲ ، ح۷۶۴۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

ثَوابُ الاخِرَه ینسی مَشَقَّه الدُّنیا.

پاداش آخرت، رنج و سختی دنیا را از یاد می برد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج۷ ، ص۱۴۱

حدیث (۱۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

أجمِلوا فِی طَلَبِ الدُّنیا فَإنَّ کُلًّا مَیسَرٌ لما خُلقَ لَه؛

در طلب دنیا معتدل باشید و حرص نزنید ، زیرا به هر کس هر چه قسمت اوست می رسد.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۳۲۰

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

فی صِفَهِ الدُّنیا: إنَّ الدُّنیا دارُ... مَوعِظَهٍ لِمَنِ اتَّعَظَ بِها... ذَکَّرَتهُمُ الدُّنیا فتَذَکَّروا ،و حَدَّثَتهُم فصَدَّقوا، و وَعَظَتهُم فاتَّعَظوا؛

- در وصف دنیا- : همانا دنیا... سـرای پنـد است برای کسـی که پنـد گیرد... دنیا به آنان یادآوری کرد و ایشان یادآور شدند، آنان را خبر داد و ایشان تصدیق کردند، آنان را پند داد و ایشان پندش را پذیرفتند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۹۳ ، حکمت ۱۳۱

حديث (۱۵) امام على عليه السلام :

الأَمَلُ كالسَّرابِ

ص: ۱۳۱

یَغِرُّ مَن راهُ وَ یَخلِفُ مَن رَجاءُ.

آرزو چون سراب است، بیننده را فریب داده و امیدوار را مأیوس می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۱۲ ، ح۷۲۰۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إبنَ آدَمَ إن کُنتَ تُریدُ مِنَ الدُّنیا ما یَکفیکَ فانَّ أیسَرَ ما فیها یَکفیکَ وَ إن کُنتَ إنَّما تُریدُ ما لا یَکفیکَ فانَّ کُلَّ ما فیها لا یَکفیکَ.

ای فرزند آدم، اگر از دنیا بقدر کفایتت بخواهی اندکی از دنیا تو را کفایت می کند و اگر بیش از کفایتت بخواهی همه دنیا هم تو بس نباشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۳۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَثَلُ الحَریصِ عَلَی الدُّنیا مَثَلُ دُودَهِ القَزِّ کُلَّما ازدادَت مِنَ القَزِّ عَلَی نَفسِها لَفّاً کانَ أبعَدَ لَها مِنَ الخُرُوجِ حَتّی تَموتَ غَمّاً.

حکایت انسان حریص به دنیا حکایت کرم ابریشم است، که هر چه بیشتر بر خود می تند، بیرون آمدنش از پیله بعیدتر می شود تا اینکه از غم و اندوه می میرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۳۱۶

آخرت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لا تَ-کُن مِمَّن یَرجُو الآخِرَهَ بِغَیرِ العَمَلِ... یَنهی وَ لا یَنتَهی وَ یَامُرُ بِما لا یَاتی... ؛

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند... از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۹۷ و ۴۹۸ ، حکمت ۱۵۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فلیَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنیاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِن حَیاتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنیا خُلِقَت لَکَم وَ اَنتُم خُلِقتُم لِلخِرَهِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که

ص: ۱۳۲

دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر(معروف به مجموعه ورام) ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَفضَلُ النّاسِ عَقلاً أَحسَنُهُم تَقديرا لِمَعاشِهِ و أَشَدُّهُمْ اهتِماما بِإِصلاحِ مَعادِهِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگیش بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همّت نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۵۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اَلْخَيْرُ كُلُّهُ اَمامَكَ وَ اِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ اَمامَكَ وَ لَنْ تَرى الخَيْرَ وَ الشَّرَّ اِلاّ بَعْدَ الْآخِرَهِ لاَنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِى الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِى النّارِ؛

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۰۶

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ كانَ فيهِ ثَلاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهُ: يَأْمُرُ بِالْمَعْروفِ وَ يَأْتَمِرُ بِهِ وَ يَنْهى عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يَنْتَهى عَنْهُ وَ يُحافِظُ عَلى حُدودِ اللّه ِ جَلَّ وَ عَلا ؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۳۲ ، ح۷۶۴۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

إنَّ الدُّنيا و الاَخِرَهَ ... بِمَنزِلَه المَشرِقِ وَ المَغرِبِ وَ ماشٍ بَينَهُما كُلَّما قَرُبَ مِن واحِدٍ بَعُدَ مِن الاخَرِ وَ هُما بَعدُ ضَرَّتانِ.

دنیا و آخرت به منزله مشرق و مغرب هستند و کسی که میان آن دو راه می پیماید هر اندازه به یکی نزدیک شود از دیگری

دور می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۸۶ ، حکمت ۱۰۳

عمر

حديث (۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

لا ـ تَزولُ قَدَما عَبـدٍ يَومَ القيامَهِ حَتّى يُسأ لَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فيما اَفناهُ وَ عَن شَـبابِهِ فيما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَينَ اَ كتَسَـبَهُ وَ فيما اَ نفَقَهُ وَ عَن حُبِّنا اَهلَ البَيتِ ؛

انسان، در روز قيامت، قدم از قدم برنمى دارد، مگر آن كه از چهار چيز پرسيده مى شود: از عمرش كه چگونه گذرانده است، از جوانى اش كه چگونه سپرى كرده، از ثروتش كه از كجا به دست آورده و چگونه خرج كرده است و از دوستى ما اهل بيت [پيامبر صلى الله عليه و آله].

امالى(صدوق) ص۳۹ – خصال ج۱ ، ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حديث (۲) پيامبر صلى الله عليه و آله :

طوبى لِمَن طالَ عُمرُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ فَحَسُنَ مُنقَلَبُهُ اِذ رَضـىَ عَنهُ رَبُّهُ وَ وَيلٌ لِمَن طالَ عُمرُهُ وَ ساءَ عَمَلُهُ وَ ساءَ مُنقَلَبُهُ اِذ سَـخِطَ عَلَيهِ رَبُّهُ؛

خوشـا به سـعادت كسـى كه عمرش طولانى و كردارش خوب باشـد. چنين كسـى عاقبتش خوب است؛ زيرا پروردگارش از او راضـى است. و واى بر كسـى كه عمرش طولانى و كردارش بد باشد. چنين كسى عاقبتش بد است؛ چرا كه پروردگارش از او ناراضى است.

بحارالأنوار، ج ۶۶، ص ۴۰۰، ح ۹۵

حديث (۳) امام صادق عليه السلام :

اِنْ اُجِّلْتَ فى عُمُرِكَ يَومَيْنِ فَاجْعَـلْ اَحِـدَهُما لِاَدَبِـكَ لِتَسْـتَعينَ بِهِ عَلى يَومِ مَوتِـكَ. فَقيلَ لَهُ : وَ ما تِلْكَ الِاسْـتِعانَهُ؟ قالَ : تُحْسِـنُ تَدبيرَ ما تُخَلِّفُ وَ تُحْكِمُهُ؛

اگر در عُمرت دو روز مهلت داده شـدى ، يـك روز آن را براى ادب خود قرار ده تا از آن براى روز مُردنت كمك بگيرى. به امام گفته

شد : این کمک گرفتن چگونه است؟ فرمودند : به این که آنچه را از خود برجا می گذاری ، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

وسایل الشیعه ج۱۹ ، ص۲۶۶ – کافی (ط–الاسلامیه) ج۸ ،ص ۱۵۰

مرگ

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

صِلَهَ الرَّحِمِ تُزَکِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تُیَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، حساب (قیامت) را آسان می کند و بلا را برطرف و و روزی را زیاد می کند.

کافی (ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الرحامِ تُحَسِّنُ الخُلُقَ وَ تُسمِحُ الکَفَّ و تُطیبُ النَّفسَ و تَزیدُ فِی الرِّزقِ وَ تُنسِئُ فِی الجَلِ؛

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لِیَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنیاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِن حَیاتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنیا خُلِقَت لَکُم وَ اَنتُم خُلِقتُم لِلخِرَهِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضر الفقيه ج۲

ص: ۱۳۵

، ص۶۶ – ثواب الاعمال (ترجمه حسن زاده) ص ۶۸۸

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِی الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِی الـدُّنیا وَ ثلاثٌ فِی الآخِرَهِ، فَاَمّا الَّتی فِی الـدُّنیا فَیَـذهَبُ بِالبَهاءِ وَ یُعَجِّلُ الفَناءَ وَ یَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتی فِی الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِی النّارِ ؛

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

من لا یحضر الفقیه ج۴ ، ص۳۶۷ – خصال ج ۱ ، ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَلمَنِیَّهُ و لاَ الدَّنِیَّهُ و التَّقَلُّلُ و لاَ التَّوَسُّلُ؛

مرگ آری امّا پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری امّا دست سوی این و آن دراز کردن هرگز.

کافی(ط–الاسلامیه) ج۸ ، ص۲۱ – نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۴۶ ، حکمت ۳۹۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

یَعیشُ النّاسُ بِاِحْسانِهِمْ اَکْثَرَ مِمّا یَعیشونَ بِاَعْمارِهِمْ وَ یَموتون بِذُنوبِهِمْ اَکْثَرَ مِمّا یَموتونَ بِآجالِهِمْ؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زنـدگی کننـد، با احسان و نیکوکاری خود زنـدگی می کننـد و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات(راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَطَفَ عَلَیْهِ اللَّیْلُ و النَّهارُ اَدَّباهُ وَ اَبلَیاهُ وَ اِلَی الْمَنایا اَدْنَیاهُ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص۱۳۳

حدیث (۹) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

كَفى بالمَوتِ واعِظا؛

مرگ برای اندرز

ص: ۱۳۶

گرفتن بس است.

تحف العقول، ص ۳۵ - کافی(ط-الاسلامیه)ج۲ ، ص۲۷۵

حديث (۱۰) امام على عليه السلام:

أبلَغُ العِظاتِ الاعتِبارُ بِمَصارِعِ الأمواتِ؛

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۲ ، ص۴۲۳

حديث (۱۱) امام صادق عليه السلام :

ذِكرُ المَوتِ يُميتُ الشَّهَواتِ فى النَّفسِ ، و يَقلَعُ مَنابِتَ الغَفلَه ِ، و يُقَوّى القلبَ بمَواعِدِ اللّه ، و يُرِقُّ الطَّبعَ ، و يَكسِرُ أعلامَ الهَوى و يُطفِئُ نارَ الحِرصِ ، و يُحَقِّرُ الدُّنيا؛

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج۶، ص۱۳۳، ح۳۲ - {شبیه این حدیث در مصباح الشریعه ص۱۷۱ }

حديث (۱۲) امام على عليه السلام :

عَجِبتُ لِمَن يَرى أنَّه يَنقُصُ كُلَّ يَوم فى نَفسِهِ وَ عُمُرِهِ وَ هو لا يَتاهَّبُ لِلمَوتِ.

در شگفتم از کسی که می بیند هر روز از جان و عمر او کاسته می شود، امّا برای مرگ آماده نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم ج۴ ، ص۳۳۶ ح۶۲۵۳ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۶۳ ، ح۳۱۵۶

حديث (۱۳) امام على عليه السلام :

خَلَقَ الآجالَ فأطالَها و قَصَّرَها ، و قدَّمَها و أخَّرَها ، و وصَلَ بالموتِ أسبابَها .

[خداوند ،] اجلها (مدت عمرها) را مشخص ساخته، برخی را کوتاه و برخی را دراز گردانید وپاره ای را پس وبرخی را پیش

انداخت و عوامل آنها را به مرگ ، پیوند

ص: ۱۳۷

داد (موجبات به سرآمدن اجل را فراهم آورد). نهج البلاغه (صبحی صالح)ص۱۳۴ ، خطبه ۹۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : لا شيءَ أصدقُ مِن الأجلِ .

چیزی راست تر از اجل (مرگ) نیست. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۶ ، ص۳۸۲ ، ح۱۰۶۴۸

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

نِعْمَ الدَّواءُ الأجلُ .

خوب دارویی است اجل.شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۶ ، ص ۱۶۰ ، ح۹۹۰۵

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

نَفَس المَرءِ خُطاهُ إلى أجَلِهِ .

نَفَسهای آدمی گامهای او به سوی مرگ است. نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۸۰ ، حکمت ۷۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : کفی بالأجلِ حارِسا .

نگهبانی اجل، کافی است.نهج البلاغه (صبحی صالح) ص۵۲۹ ، ح۳۰۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الأجَلُ حِصْنٌ حَصِينٌ .

اجل ، دژی استوار است.تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۶۱ ، ح ۳۱۱۱ - شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۱ ، ص۱۳۳ ، ح۴۹۴

سعادت و خوشبختی

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَةُ عَلى وَجه ِها وَ اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَينِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَةً وَ تَزيدُ فِى العُمرِ وَ تَقى مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص۵۴۹ ، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لاـ یَزالُ النّاسُ بِخَیرٍ ما اَم-َروا بِالمَعروفِ وَ نَهَوا عَنِ المُن-کَرِ وَ تَعاوَنوا عَلَی البِرِّ وَ التَّقوی فَاِذا لَم یَفعَلوا ذلِکَ نُزِعَت مِنهُمُ البَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلی بَعضٍ وَ لَم یَکُن لَهُم ناصِرٌ فِی الرضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و

ص: ۱۳۸

سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

مجموعه ورام ج۲ ، ص۱۲۶ - تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۱۸۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لا تَدَع زیارَةَ الحُسَینِ بنِ عَلیّ علیه السلام و مُر اَصحابَکَ بِذالِکَ، یَمُدُّ اللّه فی عُمرِکَ و یَزیدُ اللّه فی رِزقِکَ و یُحییکَ اللّه سَعیدا و لا تَموتُ اِلّا سَعیدا و یَکتُبُکَ سَعیدا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج۹۸ ،ص۴۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لایَنبَغی لِمَن لَم یَکُن عالِما أَن یُعَدَّ سَعیدا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

تحف العقول ص۳۶۴

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

اِنَّ السَّعیدَ، کُلَّ السَّعیدِ، حَقَّ السَّعیدِ مَن أحَبَّ عَلّیاً فی حَیاتِه وَ بَعدَ مَوتِه؛

همانا سعادتمند(به معنای) کامل و حقیقی کسی است که امام علی(ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد.

امالی(صدوق) ص۱۸۲

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الْمُنافِقَ لا یَرغَبُ فِیما قَد سَعِدَ بِهِ الْمُؤْمِنونَ وَ السَّعیدُ یَتَّعِظُ بِمَوعِظَهِ التَّقْوی وَ إنْ کانَ یُرادُ بِالْمَوعِظَهِ غَیْرُهُ؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، و خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چَند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

مجموعه ی ورام ج۲

ص: ۱۳۹

،ص۱۴۶ – الکافی (ط-الاسلامیه) ج۸ ، ص۱۵۱، ح ۱۳۲

حدیث (۷) پیامبر صلی ا للّه علیه و آله :

مِن سَعادَةِ ابنِ آدَمَ اسْتِخارَةُ اللّه ِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّه ُو مِن شِقْوَةِ ابن آدَمَ تَرکُهُ اسْتِخارَةَ اللّه ِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّه ُ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص ۵۵

حدیث (۸) پیامبر صلی ا للّه علیه و آله :

أربَعٌ مِنَ السَّعادَةِ و أربَعٌ مِنَ الشِّقاوَةِ، فَالأربَعُ الَّتی مِنَ السَّعادَةِ: الْمَرأَةُ الصّالِحَةُ و الْمَسکَنُ الْواسِعُ و الْجارُ الصّالِحُ وَ الْمَرکَبُ الْبَهیُّ وَ الْأربَعُ الَّتی مِنَ الشَّقاوَةِ: اَلْجارُ السُّوءُ و الْمَرأةُ السُّوءُ و الْمَسکَنُ الضَّیِّقُ و الْمَرکَبُ السُّوءُ؛

چهار چیز از خوشبختی و چهار چیز از بدبختی است: چهار چیز خوشبختی: همسر خوب، خانه بزرگ، همسایه خوب و سواری نیکو است و چهار چیز بدبختی: همسایه بد، همسر بد، خانه کوچک و سواری بد است.

مکارم الأخلاق ص ۱۲۶

حدیث (۹) پیامبر صلی ا للّه علیه و آله :

إذَا اسْتُحِقَّتْ وَلایَةُ اللّه ِ و السَّعادَةُ جاءَ الْأَجَلُ بَینَ الْعَینَینِ و ذَهَبَ الْأَمَلُ وَراءَ الظَّهرِ و إذَا اسْتُحِقَّتْ وَلایَةُ الشَّیطانِ و الشَّقاوَةُ جاءَ الْأَمَلُ بَینَ الْعَینَینِ و ذَهَبَ الْأَجَلُ وَراءَ الظَّهرِ؛

هرگاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ در برابر چشمان او می آید و آرزو پشت سرش می رود و هرگاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او ، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۵۸، ح ۲۷

حدیث (۱۰) پیامبر صلی ا للّه علیه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ وَ الْعَمَلُ تابِعُهُ یُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ یُحرَمُهُ الأشقیاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و

بدبختان از آن محرومند.

امالی(طوسی) ص ۴۸۸، ح ۳۸

حدیث (۱۱) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

أشقَی النّاسِ الْمُلوکُ... وَ أسعَدُ النّاسِ مَن خالَطَ کِرامَ النّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند.... و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا یحضر الفقیه ج۴ ،ص۳۹۵ – امالی(صدوق) ص ۲۱

حدیث (۱۲) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

اَلسَّعیدُ مَنِ اخْتارَ باقِیَهً یَدومُ نَعیمُها علی فانیَهٍ لا یَنفَدُ عَذابُها وَ قَدَّمَ لِما یَقدِمُ عَلَیهِ مِمّا هُوَ فی یَدَیهِ قَبلَ أن یُخَلِّفَهُ لِمَن یَسعَدُ بِإنفاقِهِ وَ قَد شَقیَ هُوَ بِجَمعِهِ؛

خوشبخت کسی است که سرای باقی را که نعمتش پایدار است بر سرای فانی که عذابش بی پایان است برگزیند و از آنچه در اختیار دارد برای سرایی که به آنجا می رود پیش فرستد قبل از آن که آنها را برای کسی بگذارد که او با انفاق آن خوشبخت می شود ولی خودش با گردآوری آن (دارایی ها) بدبخت شده است.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص ۳۴۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیِّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُعَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج۳ ، ص۲۳۲

حدیث (۱۴) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّهً عَلَی

الأشْقیاءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج۱ ،ص۱۹۶ {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۸ ، ص ۲۸۵، ح ۴۳۰ }

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلدُّنیا دارُ بَلاءٍ وَ مَنزِلُ بُلغَهٍ وَ عَناءٍ قَد نَزَعَتْ عَنها نُفوسُ السُّعَداءِ وَ انتَزَعَت بالْکُرهِ مِن أیدِی الْأشْقیاءِ فَأَسعَدُ النّاسِ بِها أرغَبُهُم عَنها و أشقاهُم بِها أرغَبُهُم فیها؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند و از دست بدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میل ترین آنان به دنیا و بدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیاست.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص ۳۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج۷۴ ، ص۱۸۵

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصیَّهَ الْمَیِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا یَعجُزَنَّ فیها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَدیدَهٌ وَ نَدامَتَها طَویلَهٌ، لا یَعجُزُ عَن وَصیَّهِ الْمَیِّتِ إلاّ شَقیٌّ وَ لا یَقومُ بِها إلاّ سَعیدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۵۹ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۱۱۶

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نَفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح

آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج۵ ، ص۲۵۸ ، ح ۸۲۴۶ و ح ۸۲۴۷

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَهِ اللّه ِسُبحانَهُ وَ لا یَشقَی امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصیَهِ اللّه ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۸۳ ح ۳۴۶۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إنَّ حَقیقَهَ السَّعادَهِ أن یُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالسَّعادَهِ و إنَّ حَقیقَهَ الشَّقاءِ أن یُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالشَّقاءِ؛

براستی که حقیقت خوشبختی آن است که پایان کار انسان خوشبختی باشد و حقیقت بدبختی آن است که کار انسان به بدبختی خاتمه یابد.

معانی الأخبار ص ۳۴۵

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوفیقُ مِنَ السَّعادَهِ وَ الْخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَهِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲، ح ۷۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ أحَدٌ إلاّ بِإقامَهِ حُدودِ اللّه ِوَ لا یَشقی أحَدٌ إلاّ بِإضاعَتِها؛

هیچ کس جز با اجرای حدود و احکام خدا خوشبخت نمی شود و جز با ضایع کردن آن بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص۱۶۷ ، ح۳۲۹۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام

إنَّ أسعَدَ الناسِ فی الدنیا مَن عَدَلَ عَمّا یَعرِفُ ضُرَّهُ، وإنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می دانـد برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

وقعه صفین(نصر بن مزاحم) ص۱۰۸

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام:

ما مِن إنسانٍ یَطعَنُ فی عَینِ مُومِنٍ إلّا مات بِشَرّ میتَهٍ و کانَ قمِناً أن لا یَرجِعَ إلَی خَیرٍ.

هر که پیش روی مومنی به او طعنه زند مرگ بدی در

ص: ۱۴۳

انتظار او بوده و سزاوار است روی خیر و سعادت را نبیند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۳۶۱

شقاوت و بدبختی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه وآله :

اَلصَّدَقَةُ عَلی وَجه ِها و ِاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ و ِصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقاءَ سَعادَةً و ِتَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِ عَ السُّوءِ؛

صـدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پـدر و مادر و صـله رحم، بـدبختی را به خوش بختی تبـدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص۵۴۹ ، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلْجَهْلُ مُمیتُ الاَحْیاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۷۵ ، ح۱۱۶۴

حدیث (۳) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مِن سَعادَةِ ابنِ آدَمَ اسْتِخارَةُ اللّه ِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّه ُو مِن شِقْوَةِ ابن آدَمَ تَر کُهُ اسْتِخارَةَ اللّه ِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّه ُ؛

از خوشـبختی انسان درخواست خیر از خداونـد و خشـنودی به خواست اوست و از بـدبختی انسان است که از خدا درخواسـت خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول، ص ۵۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أربَعٌ مِنَ السَّعادَةِ و أربَعٌ مِنَ الشِّقاوَةِ، فَالأربَعُ الَّتی مِنَ السَّعادَةِ: الْمَرأَةُ الصّالِحَةُ وَ الْمَسکَنُ الْواسِعُ و ِالْجارُ الصّالِحُ وَ الْمَرکَبُ الْبَهیُّ وَ الْأربَعُ الَّتی مِنَ الشَّقاوَةِ: اَلْجارُ السُّوءُ و ِالْمَرأةُ السُّوءُ و ِالْمَسکَنُ الضَّیِّقُ و ِالْمَرکَبُ السُّوءُ؛

چهار چیز از خوشبختی و چهار چیز از بدبختی است: چهار چیز خوشبختی: همسر خوب، خانه بزرگ، همسایه خوب و سواری

نیکو است و چهار چیز بدبختی: همسایه بد، همسر بد، خانه کوچک و سواری بد است.

مکارم الأخلاق، ص ۱۲۶

حدیث (۵) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ و ـاْلعَمَلُ تابِعُهُ یُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ یُحْرَمُهُ الأْشقیاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن

ص: ۱۴۴

است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

امالی(طوسی) ص ۴۸۸، ح ۳۸

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أشقَی النّاسِ الْمُلوکُ... وَ أسعَدُ النّاسِ مَن خالَطَ کِرامَ النّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا یحضر الفقیه ج۴ ،ص۳۹۵ - امالی(صدوق) ص ۲۱

حدیث (۷) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّهً عَلَی الأشْقیاءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج۱ ،ص۱۹۶ {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج ۸ ، ص ۲۸۵، ح ۴۳۰ }

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصیَّهَ الْمَیِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا یَعجُزَنَّ فیها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَدیدَهٌ وَ نَدامَتَها طَویلَهٌ، لا یَعجُزُ عَن وَصیَّهِ الْمَیِّتِ إلاّ شَقیٌّ وَ لا یَقومُ بِها إلاّ سَعیدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۵۹ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۱۱۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نَفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج۵ ، ص۲۵۸ ، ح ۸۲۴۶ و ح ۸۲۴۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَهِ اللّه ِ سُبحانَهُ وَ لا

ص: ۱۴۵

يَشقَى امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصيَهِ اللّه ؛

هيچ كس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمى شود و جز با معصيت خدا بدبخت نمى گردد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص۱۸۳ ح ۳۴۶۹

حديث (۱۱) امام على عليه السلام :

إنَّ حَقيقَهَ السَّعادَهِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالسَّعادَهِ و إنَّ حَقيقَهَ الشَّقاءِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالشَّقاءِ؛

براستى كه حقيقت خوشبختى آن است كه پايان كار انسان خوشبختى باشد و حقيقت بدبختى آن است كه كار انسان به بدبختى خاتمه يابد.

معانى الأخبار، ص ۳۴۵

حديث (۱۲) امام على عليه السلام :

اَلتَّوفيقُ مِنَ السَّعادَهِ وَ الْخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَهِ؛

توفيق [انجام كار نيك] از خوشبختى و بى توفيقى از بدبختى است.

بحارالأنوار، ج ۷۵، ص ۱۲، ح ۷۰

حديث (۱۳) امام على عليه السلام :

لا يَسعَدُ أحَدٌ إلاّ بِإقامَهِ حُدودِ اللّه ِ وَ لا يَشقى أحَدٌ إلاّ بِإِضاعَتِها؛

هيچ كس جز با اجراى حدود و احكام خدا خوشبخت نمى شود و جز با ضايع كردن آن بدبخت نمى گردد.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص۱۶۷ ، ح۳۲۹۴

حديث (۱۴)امام على عليه السلام:

إنَّ أسعَدَ الناسِ فى الدنيا مَن عَدَلَ عَمّا يَعرِفُ ضُرَّهُ، وإنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترين مردم در دنيا، كسى است كه از آنچه مى داند برايش زيان آور است دورى كند و بدبخت ترين آنان كسى است، كه از هواى نفس خود پيروى كند.

وقعه صفین(نصر بن مزاحم) ص۱۰۸

قیامت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یُؤتی بِاَحَدٍ یَومَ القیامَهِ یوقَفُ بَینَ یَدَیِ اللّه ِوَ یُدفَعُ إلَیهِ کِتابُهُ فَلایَری حَسَناتِهِ فَیَقولُ: اِلهی لَیسَ هذا کِتابی فَاِنّی لا اَری فیها طاعَتی! فَیُقالُ لَهُ: اِنَّ رَبَّکَ لا یَضِلُّ وَ لایَنسی ذَهَبَ عَمَلُکَ بِاغتیابِ النّاسِ ثُمَّ یُؤتی بِآخَرَ وَ یُدفَعُ اِلَیهِ کِتابُهُ فَیَری فیهِ طاعاتٍ کَثیرَهً فَیَقولُ: اِلهی ما هذا کِتابی فَاِنّی ما

عَمِلتُ هذِهِ

ص: ۱۴۶

الطّاعاتِ فَیُقالُ: لاَنَّ فُلانا اغتابَکَ فَدُفِعَت حَسَناتُهُ اِلَیکَ؛

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خداوند نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری

را مشاهده می کند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد، حسنات او به تو داده شد.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۴۷

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَ مَن شَهِدَ شَهادَةَ حَقٍّ لِیُحیِیَ بِها حَقَّ امرِی ءٍ مُسلِمٍ اَتی یَومَ القیامَهِ وَ لِوَجهِهِ نورٌ مَدَّ البَصَرِ تَعرِفُهُ الخَلایِقُ بِاسمِهِ وَ نَسَبِهِ ؛

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حقّ بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلایق او را به نام و نسب می شناسند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۳۸۱

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام:

إِنَّمَا یُدَاقُّ اللَّهُ الْعِبَادَ فِی الْحِسَابِ یَوْمَ الْقِیَامَهِ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی الدُّنْیَا

خدا در روز قیامت نسبت به حساب بندگانش به اندازه عقلی که در دنیا به آنها داده است باریک بینی می کند.

محاسن ج ۱ ، ص۱۹۵ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص۱۹۵

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام:

مَ-ن ف-رّج

ص: ۱۴۷

عن م-وم-ن ف-رّج الله عَن قَلبه ی-َوم القیامه؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۲۰۰

حدیث (۵) امام حسین علیه السلام:

لا یأمَن یومَ القیامَهِ إلّا مَن خافَ الله فِی الدُّنیا؛ کسی در قیامت در امان نیست مگر کسی که در دنیا ترس از خدا در دل داشت. مناقب آل أبی طالب علیهم السلام(ابن شهرآشوب) ج ۴، ص ۶۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فانّ احدکم اذا مات فقد قامت قیامته یری ما له من خیر و شر

هرگاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشادالقلوب(ترجمه ی سلگی) ج۱ ، ص۶۴

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوَّلُ ما یوضَعُ فی میزانِ العَبدِ یَومَ القیامَهِ حُسنُ خُلقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

قرب الإسناد(ط-الحدیثه) ص ۴۶، ح ۱۴۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن اَعظَمِ النّاسِ حَسرَهً یَومَ القِیامَهِ، مَن وَصفَ عَدلاً ثُمَّ خالَفَهُ اِلَی غَیرِه؛ پشیمان ترین شخص در روز قیامت، کسی است که برای مردم از عدالت سخن بگوید، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. وسائل الشیعه، ج۱۵، ص ۲۹۵ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ،ص۳۰۰

حدیث (۹) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبر هستند.

وسایل الشعیه ج۱۵ ، ص۳۸۱ - ثواب الاعمال(ترجمه ی حسن زاده) ص۶۸۸

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام فرمود:

انما امروا بالصوم لکی یعرفوا الم الجوع و العطش فیستدلوا علی فقر الاخره؛

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را

بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۹ - هدایه الائمه علیهم السلام ج ۴ ، ص ۱۶۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام فرمود:

إنَّ اعظَمَ الحَسَرَاتِ یَومَ القیامَهِ حَسرَهُ رَجُل کَسَبَ مالاً فی غَیرِ طاعَهِ اللهِ فوَرِثَهُ رَجُلٌ فانفَقَهُ فی طاعَهِ اللهِ سُبحانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الجَنّه وَ دَخَلَ الاوّلُ بِهِ النّارَ.

روز قیامت بزرگترین افسوسْ افسوس مردی است که مالی را به ناروا گرد آورده به دوزخ رود و آن مال را برای کسی به ارث گذارد که در طاعت خداوند سبحان خرجش نموده به بهشت رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۲ ، حکمت ۴۲۹

عبادی

واجبات

نماز

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ اَقامُوا الصَّلاهَ و ءَاتَوُا الزَکاهَ و قَروا الضَّیفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی (طوسی) ص ۶۴۷، ح ۱۳۴۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الدّعاء مفتاح الرّحمه و الوضوء مفتاح الصّلاه و الصّلاه مفتاح الجنّه

دعا کلید رحمت و وضو کلید نماز و نماز کلید بهشت است.

نهج الفصاحه ص ۴۸۵ ، ح ۱۵۸۸

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَوَّلُ الْوَقْتِ رِضْوَانُ اللَّهِ وَ آخِرُهُ عَفْوُ اللَّه

نماز در اول وقت خشنودی خداوند و پایان وقت عفو خداوند است.

من لا یحضره الفقیه ج۱ ، ص ۲۱۷ ،ح ۶۵۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لَو یَعلَمُ المُصَلّی ما یَغشاهُ مِنَ الرَّحمَهِ لَما رَفَعَ رَأسَهُ مِنَ السُّجودِ؛

اگر نمازگزار بداند تا چه حد مشمول رحمت الهی است هرگز سر خود را از سجده بر نخواهد داشت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۵ ، ح ۳۳۴۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اُنظُر فیما تُصَلّی و عَلی ما

ص: ۱۴۹

تُصَلّی اِن لَم یَکُن مِن وَجهِهِ و حِلِّهِ فَلا قَبولَ؛

بنگر در چه (لباسی) و بر چه (چیزی) نماز می گزاری، اگر از راه صحیح و حلالش نباشد، قبول نخواهد بود.

تحف العقول ص ۱۷۴

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَن قَبِلَ اللّه مِنهُ صَلاهً واحِدَهً لَم یُعَذِّبهُ و مَن قَبِلَ مِنهُ حَسَنَهً لَم یُعَذِّبهُ؛

خداوند از هر کس یک نماز و یا یک کار نیک را قبول کند، عذابش نمی نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۶۶، ح ۱۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

تَسبیحُ فاطِمَهَ علیهاالسلام فی کُلِّ یَومٍ فی دُبُرِ کُلِّ صَلاهٍ اَحَبُّ اِلَیَّ مِن صَلاهِ اَلفِ رَکعَهٍ فی کُلِّ یَومٍ؛

تسبیحات فاطمه زهرا علیهاالسلام در هر روز پس از هر نماز نزد من محبوب تر از هزار رکعت نماز در هر روز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۴۳، ح ۱۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

سَجدهُ الشُکرِ واجِبَهٌ عَلی کُلِّ مُسلِمٍ تُتِمُّ بِها صَلاتَکَ و تُرضی بِها رَبَّکَ وَ تُعجِبُ المَلائِکَهَ مِنکَ... ؛

سجده شکر بر هر مسلمانی واجب است،با آن نمازت را کامل و پروردگارت را خشنود می سازی و فرشتگان را به شگفتی می آوری.

من لا یحضره الفقیه ج۱ ، ص ۳۳۳ ، ح ۹۷۹ - تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۲، ص ۱۱۰، ح ۱۸۳

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

یُعرَفُ مَن یَصِفُ الحَقَّ بِثَلاثِ خِصالٍ: یُنظَرُ اِلی اَصحابِهِ مَن هُم؟ و اِلی صَلاتِهِ کَیفَ هیَ؟ و فی اَیِّ وَقتٍ یُصَلّیها؟؛

کسی که از حق دَم می زند با سه ویژگی شناخته می شود: ببینید دوستانش چه کسانی هستند؟ نمازش چگونه است؟ و در چه وقت آن را می خواند؟

محاسن ص ۲۵۴، ح ۲۸۱

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّلاهُ مِن شَرائِعِ الدّینِ وَ

ص: ۱۵۰

فیها مَرضاهُ الرَّبِّ عَزوَ جَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبیاءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ایمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّه تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ و الحُزنَ وَ هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلا اُخبِرُکُم بِاَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصّیامِ وَ الصّلوهِ وَ الصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَاِنَّ فَسادَ ذاتِ

البَينِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰ ، ح ۴۵۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

کُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَیْرِ أَلْسِنَتِکُمْ لِیَرَوْا مِنْکُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَیْرَ فَإِنَّ ذَلِکَ دَاعِیَةٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَنظُروا إلی کَثرَهِ صَلاتِهِم وصَومِهِم وَ کَثرَهِ الحَجِّ والمَعروفِ وطَنطَنَتِهِم بِاللَّیلِ، ولکِنِ انظُروا إلی صِدقِ الحَدیثِ وأَداءِ الامانَهِ؛

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۵۱ ، ح ۱۹۷ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۱۴، ح ۵

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنِ اغتابَ مُسلِما أَو مُسلِمَهً لَم یَقبَلِ اللّه صَلاتَهُ وَ لا صیامَهُ أَربَعینَ یَوما ولَیلَهً إلاّ أَن یَغفِرَ لَهُ صاحِبُهُ؛

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

حدیث (۱۷) امام باقر علیه السلام :

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّی ضَعِیفُ الْعَمَلِ قَلِیلُ الصَّلَاهِ قَلِیلُ الصَّوْمِ وَ لَکِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آکُلَ إِلَّا حَلَالًا وَ لَا أَنْکَحَ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَیُّ جِهَادٍ

أَفْضَلُ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

ص: ۱۵۲

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم وَ لا بِصیامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ و الصَّومِ حَتّی لَو تَرَکَهُ استَوحَشَ، و لکِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَدیثِ و أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلاهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّر فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۴۲

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

أَقرَبُ ما یَکُونُ العَبدُ إلَی اللهِ وَ هُوَ ساجِدٌ؛

نزدیکترین حالات بنده به پروردگارت حالت سجده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳ ، ص ۳۲۴ ، ح ۱۱

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

أَثَافِیُّ الْإِسْلَامِ ثَلَاثَهٌ الصَّلَاهُ وَ الزَّکَاهُ وَ الْوَلَایَهُ لَا تَصِحُّ وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَیْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۸ ، ح ۴

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن تَمامِ الصَّومِ اِعطاءُ الزَّکاهِ یَعنی الفِطرَه کَما اَنَّ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله و سلم) مِن تَمامِ الصَّلَاهِ؛

تکمیل روزه به پرداخت

ص: ۱۵۳

زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) کمال نماز است.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۸۳ ، ح ۲۰۸۵

حدیث (۲۳) امام کاظم علیه السلام:

اَفضَلُ ما یَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلی اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به، الصَلاهُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول ص ۳۹۱

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام:

لِکُلِّ شَیءٍ وَجهٌ وَ وَجهُ دینِکم الصَّلاهُ؛

هر چیز دارای سیماست، سیمای دین شما نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳ ، ص ۲۷۰ ، ح ۱۶

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَنالُ شَفاعَتی مَن اَخَّرَ الصَّلاهَ بَعدَ وَقتِها؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ص ۸۰ ، ح ۵ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۸۰، ص ۲۰ ، ح ۳۵

حدیث (۲۶) امام محمدباقر علیه السلام:

مَن تَرَکَ الجَماعَهَ رَغبَهً عَنها وَ عَن جَماعَهِ المُسلِمینَ مِن غَیرِ عِلَّهٍ فَلا صَلاهَ لَه ؛

کسی که از روی بی میلی،بدون عذر و علت نماز جماعت را که اجتماع مسلمانان است ترک کند، نمازی برای او نیست.

امالی(صدوق) ص ۴۸۵ ، ح ۱۳

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

مَن صَلّی رَکعَتَینِ یَعلَمُ مایَقولُ فِیهما اِنصَرَفَ وَ لَیسَ بَینَه وَ بَینَ اللهِ – عَزَّ وَ جَلَّ – ذَنبٌ؛

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

مکارم الاخلاق ص ۳۰۰

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ و الصِّیامِ و العِبادَهِ و المُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَ الشَّرابِ کَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و

همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبيه الخواطر يا مجموعه ورام ج۱، ص ۹۹

حديث (۲۹) امام صادق عليه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم وَ لا بِصيامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ و الصَّومِ حَتّى لَو تَرَكَهُ استَوحَشَ ، وَ لكِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَديثِ و أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

كافی(ط-الاسلاميه) ج۲، ص ۱۰۴، ح۲

حديث (۳۰) امام علی عليه السلام :

اَلنَّظيفُ مِنَ الثِّيابِ يُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ و هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیز گی نماز است.

كافی(ط-الاسلاميه) ج۶ ، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حديث (۳۱) امام صادق عليه السلام :

ما يَمنَعُ اَحَدَكُم اِذا دَخَل عَلَيهِ غَمٌّ مِن غُمومِ الدُّنيا اَن يَتَوَضّاَ ثُمَّ يَدخُلَ مَسجِدَهُ وَ يَركَعَ رَكعَتَينِ فَيَدعُوَ اللّه فيهِما؟ اَما سَمِعتَ اللّه يَقُولُ: «و استَعينوا بِالصَّبرِ وَ الصَّلاهِ»؟

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسير عياشی ج ۱، ص ۴۳، ح ۳۹

حديث (۳۲) امام صادق عليه السلام :

مَا خَسِرَ وَ اللَّهِ مَنْ أَتَى بِحَقِيقَهِ السُّجُودِ ... وَ لَا بَعُدَ أَبَداً عَنِ اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِي السُّجُودِ وَ لَا قَرُبَ إِلَيْهِ أَبَداً مَنْ أَسَاءَ أَدَبَهُ وَ ضَيَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَعْلِيقِ قَلْبِهِ بِسِوَاه

سوگند به خدا ، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد ، زیان

ص: ۱۵۵

نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت ، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۸۲، ص ۱۳۶، ح ۱۶

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه (صلی الله علیه و آله) لا یُؤثِرُ عَلَی الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَیرَهُ وَ کانَ اِذا دَخَلَ وَقتُها کَاَن-َّهُ لا یَعرِفُ اَهلًا وَ لا حَمیما؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۷۸

حدیث (۳۴) الغزالی فی احیاء العلوم :

کانَ (صلی الله علیه و آله) لا یَجلِسُ اِلَیهِ اَحَدٌ و هُوَ یُصَلّی اِلّا خَفَّفَ صَلاتَهُ و اَقبَلَ عَلَیهِ فَقالَ: اَ لَکَ حاجَهٌ؟

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندند و کسی نزد ایشان می نشست، ایشان نماز خود را کوتاه می کردند و به او رو می نمودند و می فرمودند: آیا خواسته ای داری؟

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج ۱ ، ص ۱۴۷

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام :

فَضْلُ الْوَقْتِ الْأَوَّلِ عَلَی الْأَخِیرِ کَفَضْلِ الْآخِرَهِ عَلَی الدُّنْیا

فضیلت خواندن نماز در اول وقت نسبت به تأ خیر انداختن آن، مثل فضیلت آخرت بر دنیاست.

ثواب الاعمال ص ۳۶ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۹ ، ص ۳۵۹ ، ح ۴۳

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام:

لا یَنالُ شَفاعَتَنا مَن استَخَفَّ بِالصَّلاهِ؛

هرکس نماز را سبک بشمارد ، بشفاعت ما

دست نخواهد یافت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۷۰، ح ۱۵

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

الصَّلاةُ حِصنٌ مِن سَطَواتِ الشَّیطانِ؛

نماز قلعه و دژ محکمی است که نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۵، ح ۳۳۴۳

حدیث(۳۸) حضرت زهرا سلام الله علیها :

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ، وَ الصَّلاةَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛

خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. احتجاج(طبرسی) ج۱، ص ۹۹

حدیث (۳۹) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاةُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است، آنگاه نیکی به پدر و مادر، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص ۱۶۷، ح ۷۰

حدیث (۴۰) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

إذا قُمتَ فی صَلاتِکَ فَأَقبِل عَلَی اللَّهِ بِوَجهِکَ یُقبِل عَلَیکَ.

هرگاه به نماز ایستادی، با دل به خدا رو کن تا او نیز به تو رو کند. بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۱، ص ۲۲۱

حدیث (۴۱) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

لا یَقبَلُ اللَّهُ صَلاةَ عَبدٍ لا یَحضُرُ قَلبُهُ مَعَ بَدَنِهِ.

خداوند نماز بنده ای را که دلش همراه بدنش نیست نمی پذیرد. محاسن ص ۲۶۱، ح ۳۱۷

حدیث (۴۲) امام باقر علیه السلام: مَن اَتَمّ رُکوعَهُ لَم تَدخُلهُ وَحشَهٌ فی القَبر.

هر که رکوع نمازش را کامل انجام دهد هیچ ترس و وحشتی در قبر با سراغش نمی آید.کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۲۱، ح ۷

روزه

۱- امام محمد باقر علیه السلام :

بُنِیَ الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسَهِ أَشْیَاءَ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکَاهِ وَ الْحَجِّ وَ الصَّوْمِ وَ الْوَلَایَه

اسلام بر پنج چیز استوار است، بر نماز و زکات حج و روزه و ولایت (رهبری اسلامی).

کافی(ط-الاسلامیه)ج ۴،

ص: ۱۵۷

ص ۶۲، ح ۱{شبیه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج ۱ ، ص ۳۷۲ ، ح ۲۷۹ }

۲– امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ (عَزَّ وَ جَلَّ) الصِّیَامَ لِیَسْتَوِیَ بِهِ الْغَنِیُّ وَ الْفَقِیر

خداوند روزه را واجب کرده تا بدین وسیله دارا و ندار (غنی و فقیر) مساوی گردند.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ص ۷۳، ح ۱۷۶۶

۳– امام علی علیه السلام :

فرض الله ...: الصِّیَامُ ابْتِلَاءً لِإِخْلَاصِ الْخَلْق

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۱۲ ، ح ۲۵۲ – تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۷۶

۴– امام رضا علیه السلام :

إِنَّمَا أُمِرُوا بِالصَّوْمِ لِکَیْ یَعْرِفُوا أَلَمَ الْجُوعِ وَ الْعَطَشِ فَیَسْتَدِلُّوا عَلَی فَقْرِ الْآخِرَه

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۹ ، ح ۱۲۷۰۱

۵– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لِکُلِّ شَیْ ءٍ زَکَاهٌ وَ زَکَاهُ الْأَبْدَانِ الصِّیَام

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدنها روزه است.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۷۵ ، ح ۱۷۷۴ – کافی(ط–الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲، ح ۲

۶– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّوْمُ جُنَّهٌ مِنَ النَّار

روزه سپر آتش (جهنم) است. «یعنی بواسطه روزه گرفتن انسان از آتش جهنم در امان خواهد بود.»

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲ ، ح ۱ - تحف العقول ص ۲۵۸

۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّوْمُ فِی الْحَرِّ جِهَاد

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۵۷ ، ح ۱۴

۸- حضرت علی علیه السلام :

صَوْمُ النَّفْسِ عَنْ لَذَّاتِ الدُّنْیا أَنْفَعُ الصِّیام

روزه نفس از لذتهای دنیوی سودمندترین روزه هاست.

تصنیف

ص: ۱۵۸

غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۶۴

۹- حضرت علی علیه السلام :

الصِّيَامُ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ كَمَا يَمْتَنِعُ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ.

روزه پرهیز از حرامها است همچنانکه شخص از خوردنی و نوشیدنی پرهیز می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۹۴ ، ح ۲۱

۱۰- حضرت علی علیه السلام :

صَوْمُ الْقَلْبِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ اللِّسَانِ وَ صِيَامُ اللِّسَانِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ الْبَطْنِ

روزه قلب بهتر از روزه زبان است و روزه زبان بهتر از روزه شکم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۶۳

۱۱- امام صادق علیه السلام :

إِذَا صُمْتَ فَلْيَصُمْ سَمْعُكَ وَ بَصَرُكَ وَ شَعْرُكَ وَ جِلْدُك

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند.«یعنی از گناهان پرهیز کند.»

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۸۷ ، ح ۱

۱۲- حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها :

مَا يَصْنَعُ الصَّائِمُ بِصِيَامِهِ إِذَا لَمْ يَصُنْ لِسَانَهُ وَ سَمْعَهُ وَ بَصَرَهُ وَ جَوَارِحَه

روزه داری که زبان و گوش و چشم و جوارح خود را حفظ نکرده روزه اش به چه کارش خواهد آمد.

دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۲۶۸ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۲۹۵ ، ح ۱۵

۱۳- امام محمد باقر علیه السلام :

لَا صِيَامَ لِمَنْ عَصَى الْإِمَامَ وَ لَا صِيَامَ لِعَبْدٍ آبِقٍ حَتَّى يَرْجِعَ وَ لَا صِيَامَ لِامْرَأَةٍ نَاشِزَةٍ حَتَّى تَتُوبَ وَ لَا صِيَامَ لِوَلَدٍ عَاقٍّ حَتَّى يَبَر

روزه این افراد کامل نیست:

۱ - کسی که امام (رهبر) را نافرمانی کند.

۲ - بنده فراری تا زمانی که بر گردد.

۳ - زنی که اطاعت شوهر نکرده تا اینکه توبه کند.

۴ - فرزندی که نافرمان شده تا اینکه فرمانبردار شود.

دعائم الاسلام ج۱ ، ص ۲۶۸ - بحار

ص: ۱۵۹

الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۹۵ ، ح ۶

۱۴– امام علی علیه السلام :

كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ وَ الظَّمَأُ وَ كَمْ مِنْ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ وَ الْعَنَاء

چه بسا روزه داری که از روزه اش جز گرسنگی و تشنگی بهره ای ندارد و چه بسا شب زنده داری که از نمازش جز بیخوابی و سختی سودی نمی برد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۹۵ ، حکمت ۱۴۵

۱۵– امام صادق علیه السلام :

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاةِ قال الصبر الصوم

خداوند عزو جل که فرموده است: از صبر و نماز کمک بگیرید، صبر، روزه است.

تفسیر قمی ج ۱ ، ص ۴۶ – تفسیر عیاشی ج ۱ ، ص ۴۴ ، ح ۴۱

۱۶– امام صادق علیه السلام :

صَدَقَهُ دِرْهَمٍ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ يَوْم

یک درهم صدقه دادن از یک روز روزه مستحبی برتر و والاتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۸۴ ، ح ۱۷۹۴ – ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۸۲

۱۷– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى الصَّوْمُ لِي وَ أَنَا أَجْزِى بِهِ

خداوند تبارک و تعالی می فرماید روزه برای من است و من پاداش آن را می دهم.

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۷۵ ، ح ۱۷۷۳ – {شبیه این حدیث در تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۴ ، ص ۱۵۲ ، ح ۴۲۰}

۱۸– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ مَنَعَهُ الصَّوْمُ مِنْ طَعَامٍ یَشْتَهِیهِ کَانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یُطْعِمَهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّهِ وَ یَسْقِیَهُ مِنْ شَرَابِهَا

کسی که روزه او را از غذاهای مورد علاقه اش باز دارد برخداست که به او از غذاهای بهشتی بخورانند و از شرابهای بهشتی

ص: ۱۶۰

به او بنوشاند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۴۰ ، ص ۳۳۱ ، ح ۱۳

۱۹- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

طُوبَی لِمَنْ ظَمَأَ، أَوْ جاعَ لِلَّهِ، أُولَئِکَ الَّذِینَ یَشْبَعُونَ یَوْمَ الْقِیَامَه

خوشا بحال کسانی که برای خدا گرسنه و تشنه شده اند اینان در روز قیامت سیر می شوند.

هدایه الامه الی احکام الائمه ج ۴ ، ص ۲۶۸ ، ح ۹

۲۰- امام صادق علیه السلام :

لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَهٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَ فَرْحَهٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ.

برای روزه دار دو سرور و خوشحالی است:

۱ - هنگام افطار ۲ - هنگام لقاء پروردگار (وقت مردن و در قیامت)

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۵ ، ح ۱۵ - من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۷۶ ، ح ۱۷۶۰

۲۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ان للجنه بابا یدعی الریان لا یدخل منه الا الصائمون.

برای بهشت دری است بنام (ریان) که از آن فقط روزه داران وارد می شوند.

معانی الاخبار ص ۴۰۹ ، ح ۹۰

۲۲- امام موسی کاظم علیه السلام :

دَعْوَهُ الصَّائِمِ تُسْتَجَابُ عِنْدَ إِفْطَارِه

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص ۲۷ - دعوات(راوندی) ص ۲۶ ، ح ۴۳ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۲۵۵ ، ح ۳۳

۲۳- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الشِّتَاءُ رَبِيعُ الْمُؤْمِنِ يَطُولُ فِيهِ لَيْلُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قِيَامِهِ وَ يَقْصُرُ فِيهِ نَهَارُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى صِيَامِه

زمستان بهار مومن است از شب های طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی(صدوق) ص ۲۳۷ ، ح ۲ - معانی الاخبار ص ۲۲۸ ، ح ۱

۲۴– امام صادق علیه السلام :

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها مِنْ ذَلِکَ صِیَامُ ثَلَاثَهِ أَیَّامٍ مِنْ کُلِّ شَهْر

هر کس

کار نیکی انجام دهد ده برابر آن پاداش دارد و از جمله آنها سه روز روزه در هر ماه است.

وسایل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۴۲۸ ، ح ۱۳۷۶۷ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۹۴ ، ص ۱۰۳ ، ح ۳۷

۲۵ – امام موسی کاظم علیه السلام:

فِطْرُکَ أَخَاکَ الصَّائِمَ أَفْضَلُ مِنْ صِیَامِک

افطاری دادن به برادر روزه دارت از گرفتن روزه بهتر است. محاسن ص ۳۹۶ ، ح ۶۶ - کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۶۸، ح ۲

۲۶ – امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ الصَّوْمِ فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ حِجَابٌ ضَرَبَهُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِکَ وَ سَمْعِکَ وَ بَصَرِکَ وَ فَرْجِکَ وَ بَطْنِکَ لِیَسْتُرَکَ بِهِ مِنَ النَّار.

حق روزه آن است که بدانی این پرده ای است که خداوند در برابر زبان، گوش، چشم، اندام و شکمت آویخته تا ترا از آتش بپوشاند.

تحف العقول ص ۲۵۸

۲۷–امام صادق علیه السلام :

مَنْ فَطَّرَ صَائِماً فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ.

هر کس روزه داری را افطار دهد، برای او هم مثل اجر روزه دار است.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۴ ، ص ۲۰۱ ، ح ۵۷۹ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۸، ح ۱

۲۸– امام کاظم علیه السلام :

فِطْرُکَ أَخَاکَ الصَّائِمَ أَفْضَلُ مِنْ صِیَامِک

افطاری دادن به برادر روزه دارت از گرفتن روزه (مستحبی) بهتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۸، ح ۲ - محاسن ص ۳۹۶ ، ح ۶۶

۲۹– امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَفْطَرَ یَوْماً مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ رُوحُ الْإِیمَانِ مِنْه

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۳۶ - من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۱۸ ، ح ۱۸۹۲

۳۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

صوموا تَصِحّوا؛

روزه

ص: ۱۶۲

بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷ ، ح ۱۸۵۴ - دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۳۴۲

۳۱– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اَشبَعَ صائما سَقاهُ اللّه مِن حَوضی شَربَةً لایَظمَأُ بَعدَها؛

هر کس روزه داری را سیر نماید، خداوند از حوض (کوثر) من شربتی نصیب او خواهد کرد که پس از آن هرگز تشنه نشود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۳۴۲ ، ح ۱۴ - دعائم الإسلام ج۱، ص۲۶۹

۳۲– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اللَّهُمَّ لَکَ صُمْنَا وَ عَلَى رِزْقِکَ أَفْطَرْنَا فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا ذَهَبَ الظَّمَأُ وَ ابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَ بَقِیَ الْأَجْرُ.

بار خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار می کنیم پس آن را از ما بپذیر، تشنگی رفت و رگها شاداب شد و پاداش ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۹۵، ح ۱ {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۶ ، ص ۲۴۲ }

۳۳– امام علی علیه السلام :

لیس الصوم الإمساک عن المأکل و المشرب الصوم الإمساک عن کل ما یکرهه الله سبحانه

روزه امساک از خوردن و آشامیدن نیست بلکه روزه،خودداری ازتمامی چیزهایی است که خداوندسبحان آنها را بد می داند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰ ، ص ۲۹۹، ح ۴۱۷

۳۴– امام علی علیه السلام :

نَومُ الصائِمِ عِبادَةٌ وَ صَمتُهُ تَسبیحٌ و دُعاؤُهُ مُستَجابٌ و عَمَلُهُ مُضاعَفٌ.

اِنَّ للصائِمِ عِندَ اِفطارِهِ دَعوَةً لاتُرَدُّ؛

خواب روزه دار عبادت ، سکوت او تسبیح ، دعایش پذیرفته و عملش دو چندان است.

دعای روزه دار به هنگام افطار از درگاه خدا رد نمی شود.

دعوات(راوندی) ص ۲۷ ، ح ۴۵ و ۴۶

۳۵- امام صادق علیه السلام :

اَمّا العِلَّةُ فِی الصِّیامِ لِیَستَوِیَ بِهِ الغَنِیُّ و الفَقیرُ و ذلِکَ لِأَنَّ الغَنِیَّ لَم یَکُن

لِيَجِدَ مَسَّ الجُوعِ فَيَرحَمَ الفَقيرَ لاَنَّ الغَنِىَّ كُلَّما اَرادَ شَيئا قَدَرَ عَلَيهِ... ؛

علت روزه گرفتن آن است که به سبب آن ثروتمند و فقیر برابر شوند زیرا ثروتمند گرسنگی را احساس نکرده تا به فقیر رحم کند چرا که ثروتمند هرگاه چیزی بخواهد می تواند فراهم کند...

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص۳۷۱، ح۵۳

۳۶- امام صادق علیه السلام :

اَلصَّومُ جُنَّةٌ مِن آفاتِ الدُّنیا وَ حِجابٌ مِن عَذابِ الآخِرَهِ؛

روزه سپری است از آفت های دنیا و پرده ای است از عذاب آخرت.

مصباح الشریعه ص ۱۳۵ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۷ ، ص۳۶۹، ح۸۴۴۱

۳۷- امام صادق علیه السلام :

اَلصَّومُ فَوهٌ لا یَتَکَلَّمُ اِلّا بِالخَیرِ؛

روزه داری (در حکم) دهانی است که جز به خیر سخن نگوید.

تفسیر عیاشی ج ۱ ، ص ۸۱، ح ۱۸۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۳۲۵، ح ۱۵

۳۸- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَموا اَنَّ اللّه تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه

آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

۳۹– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا أخبرکم بأفضل من درجه الصّیام و الصّلوه و الصّدقه؟ صلاح ذات البین، فإنّ فساد ذات البین هی الحالقه.

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰ ، ح ۴۵۸

۴۰– امام علی علیه السلام :

رَوِّضوا أَنفُسَکُم عَلَی الاخلاقِ الحَسَنَهِ فَإِنَّ العَبدَ المُؤمِنَ یَبلُغُ بِحُسنِ خُلقِهِ دَرَجَهَ الصّائِمِ القائِمِ؛

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص ۱۱۱

۴۱– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی کَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ کَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیلِ، وَ لَکِنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۵۱ ، ح ۱۹۷ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۱۴، ح ۵

۴۲– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ اغتابَ مُسلِما أَو مُسلِمَهً لَم یَقبَلِ اللّه صَلاتَهُ وَ لا صیامَهُ أَربَعینَ یَوما وَ لَیلَهً إلاّ أَن یَغفِرَ لَهُ صاحِبُهُ؛

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

۴۳- امام باقر علیه السلام:

قَالَ لَهُ رَجُلٌ

ص: ۱۶۵

إِنِّی ضَعِیفُ الْعَمَلِ قَلِیلُ الصَّلَاهِ قَلِیلُ الصَّوْمِ وَ لَکِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آکُلَ إِلَّا حَلَالًا وَ لَا أَنْکَحَ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَیُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

۴۴– امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم و لا بِصِیامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ وَ الصَّومِ حَتّی لَو تَرَکَهُ استَوحَشَ ، و لکِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَدیثِ و أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

۴۵– امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلاهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّر فی أمرِ اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۴۲

۴۶– امام صادق علیه السلام :

اِذا صُمتَ فَلیَصُم سَمعَک وَ بَصرَک وَ شَعرَک وَ جِلدَک؛

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند.(یعنی از گناهان پرهیز کند.)

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۸۷ ، ح ۱ – من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۰۸ ، ح ۱۸۵۵

۴۷– امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّکَاهِ یَعْنِی الْفِطْرَهَ کَمَا أَنَّ الصَّلَاهَ عَلَی

النَّبِيِّ (صلى الله علیه و آله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاهَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّداً وَ لَا صَلَاهَ لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاهَ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله علیه و آله تکمیل روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است،

همچنان که صلوات بر پیامبر صلى الله علیه و آله کمال نماز است.همانا کسی که روزه بگیرد و زکات ندهد روزه ای برای او نیست هنگامی که عمدا ترک کند و نماز نیست هنگامی که صلوات بر پیامبر را ترک کند

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۸۳ ، ح ۲۰۸۵

۴۸– حضرت محمد صلى الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ و الصِّیامِ و الْعِبادَهِ و الْمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ و الشَّرابِ كَالْبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج۱، ص ۹۹

۴۹– امام باقر علیه السلام :

اَلصّیامُ وَ الْحَجُّ تَسْكینُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

۵۰– حضرت محمد صلى الله علیه و آله و سلم :

اَلا اُخْبِرُكُمْ بِشَىْ ءٍ اِنْ اَنْتُمْ فَعَلْتُموهُ تَباعَدَ الشَّیْطانُ مِنْكُمْ كَما تَباعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قالوا: بَلى، یا رسول اللّه قالَ: اَلصَّوْمُ یُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَهُ تَكْسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِى اللّه ِ وَ الْمُوازَرَهُ عَلَى الْعَمَلِ الصّالِحِ یَقْطَع دابِرَهُ وَ الاْسْتِغْفارُ یَقْطَعُ وَ تینَهُ و لكلّ شى ء زكاه و زكاه

لأبدان الصّیام.

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای

خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند و برای هر چیزی زکات است و زکات بدن ها روزه است.

منهاج البراعه ج ۷ ، ص ۴۲۶

۵۱- امام علی علیه السلام :

صِیَامُ الْقَلْبِ عَنِ الْفِکْرِ فِی الْآثَامِ أَفْضَلُ مِنْ صِیَامِ الْبَطْنِ عَنِ الطَّعَام

روزه قلب از فکر در گناهان ، برتر از روزه شکم از طعام است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۶۵

حج

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

مَن رَجَعَ مِن مَکَّهَ وَ هُوَ یَنوِی الحَجَّ مِن قابِلٍ زیدَ فی عُمرِهِ ؛

هر کس از مکّه بر گردد و تصمیم داشته باشد که سال بعد هم به حجّ برود، بر عمرش افزوده می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۲۸۱، ح ۳

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِعلَموا اَنَّ اللّه- تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲،

ص: ۱۶۸

ص ۵۴، ح ۱۴۶

حديث (۳) امام باقر عليه السلام :

اَلصّيامُ وَ الْحَجُّ تَسْكينُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالى (طوسى) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

حديث (۴) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصيَّةَ الْمَيِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا يَعجُزَنَّ فيها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَديدَةٌ وَ نَدامَتَها طَويلَةٌ، لا يَعجُزُ عَن وَصيَّهِ الْمَيِّتِ إلاّ شَقيٌّ وَ لا يَقومُ بِها إلاّ سَعيدٌ؛

هر كس وصيت ميت را در كار حج بر عهده بگيرد، نبايد در آن كوتاهى كند، زيرا عقوبت آن سخت و پشيمانى اش طولانى است. از وصيت ميت جز بدبخت كوتاهى نكند و به آن جز خوشبخت عمل ننمايد.

جامع الأخبار(شعيرى) ص ۱۵۹

حديث (۵) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

إِذَا كَانَتْ عَشِيَّةُ عَرَفَهَ يَقُولُ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي وَ إِمَائِي شُعْثاً غُبْراً جَاءُونِي مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لَمْ يَرَوْا رَحْمَتِي وَ لَا عَذَابِي يَعْنِي الْجَنَّهَ وَ النَّارَ؛ أُشْهِدُكُمْ مَلَائِكَتِي أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمُ الْحَاجَّ وَ غَيْرَ الْحَاجِّ فَلَمْ يَرَ يَوْماً أَكْثَرَ عُتَقَاءَ مِنَ النَّارِ مِنْ

يَوْمِ عَرَفَهَ وَ لَيْلَتِهَا

هنگام غروب روز عرفه خداوند به فرشتگانش ميفرمايد به بندگانم (زن و مرد) نگاه كنيد با حالت ژوليده و غبار آلود به سمت من آمده اند از هر راه دورى ، رحمت و عذابم را نميبينند(فقط براى من آمده اند) يعنى بهشت و جهنم؛ شهادت ميدهم به شما فرشتگانم همانا به تحقيق آنها را بخشيدم حاجى و غير حاجى؛ روزى ديده نشده بيشتر از روز و شب عرفه از آتش آزاد شوند.

مستدرك الوسايل و مستنبط المسايل ج ۱۰ ، ص ۳۲ ، ح ۱۱۳۸۵

زكات

۱- امام على عليه السلام :

اَلبَرَکَهُ فی مالِ مَن آتَی الزَّکاهَ وَ واسَی المُؤمِنینَ وَ وَصَلَ القرَبینَ؛

برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان

ص: ۱۶۹

مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص ۱۷۲

۲–امام علی علیه السلام :

زَکَاهُ الْیَسَارِ بِرُّ الْجِیرَانِ وَ صِلَهُ الْأَرْحَام

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۴۰۶ ، ح ۹۲۹۴

۳– امام علی علیه السلام :

لِکُلِّ شَیْ ءٍ زَکَاهٌ وَ زَکَاهُ الْعَقْلِ احْتِمَالُ الْجُهَّال برای هر چیزی زکاتیست و زکات عقل تحمّل نادانان است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۵۶ ، ح ۵۲۷

۴– حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّه ـ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه ـ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

۵– امام علی علیه السلام :

زَکاهُ العِلمِ بَذلُهُ لِمُستَحِقِّهِ و إجهادُ النَّفسِ فِی العَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آن اند و کوشش در عمل به آن است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۴۴ ، ح ۱۳۲

۶- امام علی علیه السلام :

زَکاهُ القُدرَهِ الانصافُ؛

زکات قدرت، انصاف است.

ص: ۱۷۰

صنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۳۴۲ ، ح ۷۸۲۱

۷– امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أُقْسِمُ بِاللَّهِ أَنَّهَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ وَ لَا زَكَاةٍ وَ لَا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظُلَامَةٍ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبْدَلَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزّاً وَ لَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فُتِحَ عَلَيْهِ بَابُ فَقْرٍ.

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح۷۹{شبیه این حدیث در کشف الغمه(ط-قدیمه) ج ۲ ، ص ۲۰۷ }

۸–حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ اَقامُوا الصَّلاةَ و آتَوُا الزَکاةَ و قَروا الضَّیفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی (طوسی) ص۶۴۷، ح ۱۳۴۰

۹–حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لِكُلِّ شَيْ ءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْأَبْدَانِ الصِّيَامُ.

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدنها روزه است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۲ ، ح ۲ – من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۷۵ ، ح ۱۷۷۴

۱۰– امام صادق علیه السلام :

أَثَافِيُّ الْإِسْلَامِ ثَلَاثَةٌ الصَّلَاةُ وَ الزَّكَاةُ وَ الْوَلَايَةُ لَا تَصِحُّ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَيْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط–الاسلامیه)

ج ۲ ، ص ۱۸ ، ح ۴

۱۱- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاهِ يَعْنِي الْفِطْرَهَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاهَ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه و آله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاهَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّداً وَ لَا صَلَاهَ لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاهَ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه و آله) تكميل روزه به پرداخت زكاه يعنى فطره است،

همچنان كه صلوات بر پيامبر صلى الله عليه و آله كمال نماز است.همانا كسى كه روزه بگيرد و زكات ندهد روزه اى براى او نيست هنگامى كه عمدا ترک كند و نماز نيست هنگامى كه صلوات بر پيامبر را ترک كند .

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۱۸۳ ، ح ۲۰۸۵

۱۲- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

أُمِرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَهَ مِنْ أَغْنِيَائِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِي فُقَرَائِكُم

من مأمورم كه صدقه (و زكات) را از ثروتمندانتان بگيرم و به فقرايتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسايل ج ۷، ص ۱۰۵ ، ح ۷۷۶۲

رابطه مردم با خدا

رابطه با خدا

حديث (۱) امام على عليه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْرَأَ أَوْ يَعْمَلَ عَمَلًا [وَ] يَقُولُ: ... «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ» فَإِنَّهُ يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ.

هر گاه بنده اى بخواهد چيزى بخواند و يا كارى انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحيم بگويد در كارش بركت داده مى شود.

تفسير منسوب به امام حسن عسكرى ص ۲۵

حديث (۲) امام صادق عليه السلام :

الْمُفَوِّضُ أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي رَاحَهِ الْأَبَدِ وَ الْعَيْشِ الدَّائِمِ الرَّغَدِ وَ الْمُفَوِّضُ حَقّاً هُوَ الْعَالِي عَنْ كُلِّ هِمَّهٍ دُونَ اللَّهِ تَعَالَى

كسى كه كارهاى خود را به خدا بسپارد همواره از آسايش و خير و بركت در زندگى برخوردار است و واگذارنده حقيقى

کارها به خدا، کسی است که تمام همّتش تنها بسوی خدا باشد.

مصباح الشریعه ص ۱۷۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَن أَصلَحَ فیما بَینَهُ و بَینَ اللّه أَصلَحَ اللّه فیما بَینَهُ وَ بَینَ النّاسِ؛

هر کس رابطه اش را با خدا اصلاح کند، خداوند رابطه او را با مردم اصلاح خواهد نمود.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۹۶ ، ح ۵۸۴۵ - تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۶۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۶۶، ح ۱۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ (تَبَارَکَ وَ تَعَالَی) لَا یَنْظُرُ إِلَی صُوَرِکُمْ وَ لَا إِلَی أَمْوَالِکُمْ وَ لَکِنْ یَنْظُرُ إِلَی قُلُوبِکُمْ وَ أَعْمَالِکُمْ.

خداوند به شکل شما و اموال شما نگاه نمی کند بلکه به دلها و اعمال شما توجه می نماید.

امالی (طوسی) ص ۵۳۶ {شبیه این حدیث در مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۲۲۸ و مستدرک الوسایل ج ۱۱ ، ص ۲۶۴ ، ح ۱۲۹۵۱ }

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

طُوبی لِمَن أَخلَصَ لِلّهِ عَمَلَهُ و عِلمَهُ و حُبَّهُ وَ بُغضَهُ و أَخذَهُ و تَرکَهُ وَ کَلامَهُ و صَمتَهُ و فِعلَهُ وَ قَولَهُ؛

خوشا به سعادت کسیکه عمل، علم، دوستی، دشمنی، گرفتن، رها کردن، سخن،سکوت ،کردار و گفتارش را برای خدا خالص گرداند.

تحف العقول ص ۱۰۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَن تَرَکَ لِلّهِ سُبحانَهُ شَیئا عَوَّضَهُ اللّه خَیرا مِمّا تَرَکَ؛

هر کس به خاطر خدای سبحان از چیزی بگذرد، خداوند بهتر از آن را به او عوض خواهد داد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۰ ، ح ۴۸۵۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیسَ مِن عَبدٍ یَظُنُّ بِاللّه خَیرا إلاّ کانَ عِندَ ظَنِّهِ بِهِ؛

بنده ای

ص: ۱۷۳

نیست که به خداوند خوش گمان باشد مگر آن که خداوند نیز طبق همان گمان با او رفتار کند.

تفسیر قمی ج ۲ ، ص ۲۶۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۳۸۴، ح ۴۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أخلَصَ لِلّهِ أربَعينَ صَباحا ظَهَرَت يَنابيعُ الحِكمَهِ مِن قَلبِهِ عَلى لِسانِهِ؛

هر کس چهل روز خود را برای خدا خالص کند چشمه های حکمت از قلب وی بر زبانش جاری می شود.

نهج الفصاحه ص ۷۳۸ ، ح ۲۸۳۶ - جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۴

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

مَنِ استَخارَ اللّه راضِيا بِما صَنَعَ اللّه لَهُ خارَ اللّه لَهُ حَتما؛

هر کس از خدا خیر بخواهد و به آنچه خدا خواسته راضی باشد، خداوند حتما برای او خیر خواهد خواست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۲۴۱، ح ۳۳۰

حدیث (۱۰) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحنُ وَسيلَتُهِ فِی خَلقِه وَ نَحنُ خاصَّتُه وَ مَحَلُّ قُدسِه وَ نَحنُ حُجَّتُه فی غَيبِه وَ نَحنُ وَرَثَهُ أنبيائِه؛

ما اهل بیت رسول خدصلی الله علیه و آله وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل های روشن خداییم و وارث پیامران الهی

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج ۲۰ ، ص ۹۷

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَخَفْ فِی اللَّهِ لَومَهَ لائمٍ.

در راه خدا از ملامت و نکوهش ملامتگران نترس.

تحف العقول ص ۲۶ و ص ۱۸۰ - خصال ص ۵۲۶ - امالی(مفید) ص ۲۶۹ - معانی الأخبار ص ۳۳۵

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إيّاكَ أن تَمنَعَ فی طاعهِ اللهِ فَتُنفُقَ مُثلَیهِ فی مَعصیهِ اللهِ.

از خرج کردن در راه طاعت خدا دریغ مکن و گرنه دو برابرش را در راه معصیت او خرج خواهی کرد

تحف العقول ص ۴۰۸

ص: ۱۷۴

- بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۲۰

حدیث (۱۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - يَوْمَ الْقِيَامَهِ أَطْوَعُهُمْ لَهُ

روز قیامت محبوب ترین آدمیان نزد خداوند فرمان برترینِ آنها از او است

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۴۰

حدیث (۱۴) امام هادی علیه السلام :

مَن أطاعَ الخالِقَ لَم يُبالِ سَخَطَ المَخلوقينَ.

کسی که از خدا اطاعت می کند، از خشم مردم باکی ندارد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۱۸۲ ، ح ۴۱

حدیث (۱۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

خَصلَتانِ ليسَ فَوقَهُما مِنَ البِرِّ شَىءٌ الإيمانُ بِاللّه و النَّفعُ لِعبادِ اللّه

دو خصلت است که هیچ کار خوبی بالاتر از آن دو نیست : ایمان به خدا و سود رساندن به بندگان خدا.

تحف العقول ص ۳۵ - نهج الفصاحه ص ۴۵۷ ، ح ۱۴۴۶ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۱۳۷ ، ح ۲

حدیث (۱۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنِ استَعمَلَ غُلاماً فى عِصابَهٍ فيها مَن هو أرضَى لِلّهِ مِنهُ فَقَد خانَ اللّهَ.

هر که از بین گروهی، کسی را به کار گمارد در حالیکه در بین آنها خدا پسندتر از او وجود داشته باشد به خدا خیانت کرده است

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۲۳ ، ص ۷۵ ، ح ۲۴ - مناقب آل ابی طالب ج ۱ ، ص ۲۵۸

حدیث (۱۷) امام حسین علیه السلام :

مَنْ حَاوَلَ أَمْراً بِمَعْصِيَهِ اللَّهِ كَانَ أَفْوَتَ لِمَا يَرْجُو وَ أَسْرَعَ لِمَجِى ءِ مَا يَحْذَر

آن که در کاری که نافرمانی خداست بکوشد امیدش را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۷۳ ، ح ۳ - تحف العقول ص ۲۴۸

عبادت

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلَأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الَاعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم

ص: ۱۷۵

هر گاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۰۲

حدیث (۳) قال الله تعالی:

یا أَحمَدُ إِنَّ العِبادَةَ عَشَرَةُ أَجزاءَ: تِسعَةٌ مِنها طَلَبُ الحَلالِ فَإِذا طَیَّبتَ مَطعَمَکَ وَمَشرَبَکَ فَأَنتَ فی حِفظی وَ کَنَفی؛

در حـدیث قدسـی آمـده است که خداونـد می فرمایـد: ای احمـد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

وافی ج ۲۶ ، ص ۱۴۷ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۲۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لَوْ کَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی عِبَادَةٌ تَعَبَّدَ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلَصُونَ أَفْضَلَ مِنَ الشُّکْرِ عَلَی کُلٍّ لَأَطْلَقَ لَفْظَهً فِیهِمْ مِنْ جَمِیعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ یَکُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَیْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَالَ *وَ قَلِیلٌ مِنْ عِبادِیَ الشَّکُور*

اگر نزد خداونـد عبادتی بهتر از شـکر گزاری در همه حال بود که بندگان مخلصـش با آن عبادتش کنند ، هر آینه آن کلمه را دربـاره همه خلقش به کـار می برد ، امـا چون عبـادتی بهتر از آن نبود از میـان عبـادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود : «واندکی از بندگان من سپاسگزارند» .

مصباح الشریعه ص ۲۴ {شبیه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج ۴ ، ص ۳۲۴ ، ح ۳۳ }

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

من اصعد الی الله خالص عبادته اهبط الله عز و جل الیه افضل مصلحته؛

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین مصلحت را

به سویش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص ۲۳۳

حدیث (۶) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلوهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّر فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۸۸ و ص ۴۴۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلعِبادَهُ سَبعونَ جُزء، اَفضَلُها جُزءً طَلَبُ الحَلالِ؛

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۳ ، ص ۱۲ ، ح ۱۴۵۸۵

حدیث (۸) امام حسن عسکری علیه السلام:

اِنَّ الوُصُولَ اِلی اللهِ عَزّوجلَّ سَفَرٌ لا یُدرَکُ اِلّا بِامتِطاءِ اللَّیلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۸۰

حدیث (۹) امام موسی کاظم علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إِنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۲۶ ، ح ۴

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادَهِ عِفَّهُ البَطنِ وَ الفَرجِ؛

بالاترین عبادت، عفت شکم و شهوت است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۹ ، ح ۲ - تصنیفغررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۹ ، ح ۳۹۴۶ - تحف العقول ص ۲۹۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ و الصِّیامِ وَ العِبادَهِ و المُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَ الشَّرابِ کَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج۱، ص ۹۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدلُ ساعَهٍ خَیرٌ مِن عِبادَهِ سَبعینَ سَنَهً قِیامِ لَیلِها وَ صِیامِ نَهارِها؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و روزهایش به

ص: ۱۷۷

روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۶ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۱ ، ص ۳۱۷ ، ح ۱۳۱۴۲ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۳۵۲ ، ح ۶۱

حديث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَعرَضَ عَن مُحَرَّمٍ أَبدَلَهُ اللّه ُبِهِ عِبادَةً تَسُرُّهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۱۲۱، ح ۲۰

حديث (۱۴) امام محمدباقر علیه السلام:

عالِمٌ يُنتَفَعُ بِعِلمِهِ اَفضَلُ مِن سَبعينَ اَلفِ عابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۳۳ ، ح ۸ - تحف العقول ص ۲۹۴ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۱۷۳

حديث (۱۵) امام صادق علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادَةُ اِدمانُ التَّفكُّر فى اللهِ و فى قُدرَتهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۵ ، ح ۳

حديث (۱۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ سَاعَةٌ فِى خِدْمَهِ الْعِيَالِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَهِ أَلْفِ سَنَه

یا علی!ساعتی در خدمت عیال بودن بهتر از هزار سال عبادت بهتر است.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۰۲ - جامع الاحادیث الشیعه(بروجردی) ج ۲۲ ، ص ۳۰۴

حديث (۱۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

من عَبَد الله حق عبادته آتاه الله فوق امانيه و كفايته؛

هر كه خـدا را، آنگونه كه سـزاوار اوست، بنـدگى كنـد، خداونـد بيش از آرزوها و كفايتش به او عطا مى كند. مجموعه ورام ج۲ ، ص ۱۰۸ - بحارالانوار(ط-بيروت) ج ۶۸، ص ۱۸۴ ، ح ۴۴

حديث (۱۸) امام صادق سلام الله عليه :

لا تُكَرِّهوا إلى أنفُسِكُمُ العِبادَةَ.

عبادت را نزد خويش ناپسند مگردانيد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۸۶

حديث (۱۹) پيامبر اكرم صلّى الله عليه و آله :

النَّظَرُ فى ثَلاثَهِ أشياءٍ عِبادَهٌ النَّظَرُ فِى وَجهِ الوالِدَينِ و فِى المُصحَفِ و

فِی البَحرِ

نگاه کردن به سه چیز عبادت است: به صورت پدر و مادر، به قرآن و به دریا.

صحیفه امام رضا ص ۹۰ ، ح ۱۹ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰ ، ص ۳۶۸ ، ح ۱۰

یاد خدا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلذِّکرُ یونِسُ اللُّبَّ وَ یُنیرُ القَلبَ و یَستَنزِلُ الرَّحمَهَ؛

یاد خدا عقل را آرامش می دهد، دل را روشن می کند و رحمت او را فرود می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۹ ، ح ۳۶۳۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اُذکُرُوا اللّه ذِکرا خالِصا تَحیَوابِهِ أَفضَلَ الحَیاهِ و تَسلُکوا بِهِ طُرُقَ النَّجاهِ؛

خدا را خالصانه یاد کنید تا بهترین زندگی را داشته باشید و با آن راه نجات و رستگاری را به پیمایید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص۳۹، ح ۱۶ - تحف العقول ص ۲۰۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَطاعَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ فَقَد ذَکَرَ اللّه و إِن قَلَّت صَلاتُهُ و صیامُهُ وَ تِلاوَتُهُ لِلقُرآنِ؛

هر کس خدای عزوجل را اطاعت کند خدا را یاد کرده است، هر چند نماز خواندن و روزه گرفتن و قرآن خواندنش اندک باشد.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴، ص۸۶، ح۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی: (لَذِکرُ اللّه أَکبَرُ) - : ذِکرُ اللّه عِندَ ما أَحَلَّ وَ حَرَّمَ؛

درباره آیه «یاد خدا بزرگتر است» - : به یاد خدا بودن در هنگام روبه رو شدن با حلال و حرام.

تفسیر نورالثقلین، ج۴، ص۱۶۲، ح۶۱

حدیث (۵) امام باقر علیه السلام :

كَأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ هُمُ الْفُقَهَاءُ أَهْلُ فِكْرَةٍ وَ عِبْرَةٍ لَمْ يُصِمَّهُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ مَا سَمِعُوا بِآذَانِهِمْ وَ لَمْ يُعْمِهِمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ مَا رَأَوْا مِنَ الزِّينَهِ

گویا مؤمنان همان فقیهان (فرزانگان

ص: ۱۷۹

دین فهم) و اهل اندیشیدن و پند گرفتن هستند. شنیده های دنیوی، گوش آنها را از (شنیدن) یاد خدا کر نمی کند و زرق و برق دنیا چشم آنان را از یاد خدا کور نمی گرداند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۳۳ {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص۳۶، ح۱۷ }

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

(أَوحَی اللّه عَزَّ و جَلَّ إلِی موسی علیه السلام) : یا موسی لا تَنسَنی عَلی کُلِّ حالٍ وَ لا تَفرَح بِکَثرَةِ المالِ، فَإِنَّ نِسیانی یُقسِی القُلوبَ، وَ مَعَ کَثرَةِ المالِ کَثرَةُ الذُّنوبِ؛

خدای عزوجل به موسی وحی کرد: ای موسی در هیچ حالی مرا فراموش نکن و به ثروت زیاد شاد نشو، زیرا از یاد بردن من دلها را سخت می کند و همراه ثروت زیاد، گناهان زیاد است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۴۵، ح۸ -تحف العقول ص ۴۹۳

حدیث (۷) امام سجاد علیه السلام :

أَنَّ قَسْوَةَ الْبِطْنَهِ وَ فَتْرَةَ الْمَیْلَهِ وَ سُکْرَ الشِّبَعِ وَ غِرَّةَ الْمُلْکِ مِمَّا یُثَبِّطُ وَ یُبْطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَ یُنْسِی الذِّکْر

پرخوری و سستی اراده و مستی سیری و غفلت حاصل از قدرت، از عوامل بازدارنده و کند کننده در عمل است و ذکر (خدا) را از یاد می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص۱۲۹، ح۱

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

یَا مَنْ ذِکْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاکِرِینَ، وَ یَا مَنْ شُکْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاکِرِینَ، وَ یَا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاهٌ لِلْمُطِیعِینَ، صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِکْرِکَ عَنْ کُلِّ ذِکْرٍ

ای آن که یادش مایه شرافت و بزرگی یاد کنندگان است و ای آن که سپاسگزاریش موجب دست یافتن سپاسگزاران (بر نعمتها) است و ای آن که فرمانبرداریش سبب نجات فرمانبرداران است، بر محمد

و آل او درود فرست و با یاد خود دلهای ما را از هر یاد دیگری بازدار.

صحیفه سجادیه ص ۶۲ ، دعای ۱۱

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

ذِکْرُ اللِّسَانِ الْحَمْدُ وَ الثَّنَاءُ وَ ذِکْرُ النَّفْسِ الْجُهْدُ وَ الْعَنَاءُ وَ ذِکْرُ الرُّوحِ الْخَوْفُ وَ الرَّجَاءُ وَ ذِکْرُ الْقَلْبِ الصِّدْقُ وَ الصَّفَاءُ وَ ذِکْرُ الْعَقْلِ التَّعْظِیمُ وَ الْحَیَاءُ وَ ذِکْرُ الْمَعْرِفَهِ التَّسْلِیمُ وَ الرِّضَا وَ ذِکْرُ السِّرِّ الرُّؤْیَهُ وَ اللِّقَاء

ذکر زبان حمد و ثناء، ذکر نفس سختکوشی و تحمل رنج، ذکر روح بیم و امید، ذکر دل صدق و صفا، ذکر عقل تعظیم و شرم، ذکر معرفت تسلیم و رضا و ذکر باطن مشاهده و لقا است.

مشکاه الانوار ص ۵۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

لِجَرّاحِ المَدائِنِیِّ – : أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ قُلْتُ بَلَی قَالَ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُؤَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیرا

به جرّاح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

معانی الأخبار ص ۱۹۱، ح ۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی علیه السلام یَا مُوسَی علیه السلام لَا تَفْرَحْ بِکَثْرَهِ الْمَالِ وَ لَا تَدَعْ ذِکْرِی عَلَی کُلِّ حَالٍ فَإِنَّ کَثْرَهَ الْمَالِ تُنْسِی الذُّنُوبَ وَ إِنَّ تَرْکَ ذِکْرِی یُقْسِی الْقُلُوب

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۹۷ ، ح ۷

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام :

أکثِروا

ذِکرَ اللّه ِ و ذِکرَ المَوتِ و تِلاوَهَ القُرآنِ.

خدا را بسیار یاد کنید و همیشه به یاد مرگ باشید و قرآن زیاد بخوانید.

تحف العقول ص ۴۸۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما مِن ساعَهٍ تَمُرُّ بِابن آدَمَ لَم یُذکَر اللهُ فیها إلّا حَسِرَ عَلَیها یَومَ القیامَهِ.

هر لحظه ای که بر فرزند آدم بگذرد و او به یاد خدا نباشد روز قیامت حسرتش را خواهد خورد

نهج الفصاحه ص ۷۰۷، ح ۲۶۷۷

حدیث (۱۴) امام جواد علیه السلام: :

الْقَصْدُ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی بِالْقُلُوبِ أَبْلَغُ مِنْ إِتْعَابِ الْجَوَارِحِ بِالْأَعْمَال

رو آوردن به سوی خدای تعالی با دل، از به رنج انداختن بدن در طاعت الی مؤثرتر است.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۶۴

خوف و ترس از خدا

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

لا یَأمَنُ یَومَ القِیامَهِ إلا مَن خافَ اللّهَ فی الدُّنیا؛

هیچ کس روز قیامت در امان نیست، مگر آن که در دنیا خدا ترس باشد.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۴، ص ۶۹ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۱۹۲، ح ۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

اَرجِ اللّهَ رَجاءَ لایجرّئک عَلی مَعصیتِه و خَف اللّهَ خوفاً لا یؤیسُک مِن رَحمته؛

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۸

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّار

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۷

دعا

۱- امام صادق علیه السلام:

عَلَیْکُمْ بِالدُّعَاءِ فَإِنَّکُمْ لَا تَقَرَّبُونَ بِمِثْلِهِ وَ لَا تَتْرُکُوا صَغِیرَهً لِصِغَرِهَا أَنْ تَدْعُوا بِهَا إِنَّ صَاحِبَ الصِّغَارِ هُوَ صَاحِبُ الْکِبَارِ.

شما را سفارش می کنم به دعا کردن، زیرا با هیچ چیز

ص: ۱۸۲

به ماننـد دعـا به خـدا نزديـك نمی شويـد و دعـا كردن برای هيـچ امر كوچكی را، به خـاطر كوچـك بودنش رها نكنيـد، زيرا حاجتهای كوچك نيز به دست همان كسی است كه حاجتهای بزرگ به دست اوست.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۴۶۷ ، ح ۶

۲– امام حسن مجتبی عليه السلام:

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِی قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُوَ اللَّهَ فَيُسْتَجَابَ لَهُ.

كسی كه در دلش هوايی جز خشنودی خدا خطور نكند، من ضمانت می كنم كه خداوند دعايش را مستجاب كند.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۶۲، ح ۱۱

۳– حضرت محمد صلی الله عليه و آله :

مَن سَرَّهُ أن يَستَجيبَ اللّه لَهُ عِندَ الشَّدائِدِ وَالكَربِ فَليُكثِرِ الدُّعاءَ فِی الرَّخاءِ؛

هر كس دوست دارد خداوند هنگام سختی ها و گرفتاری ها دعای او را اجابت كند، در هنگام آسايش، دعا بسيار كند.

نهج الفصاحه ص ۷۷۰ ، ح ۳۰۲۳

۴– حضرت محمد صلی الله عليه و آله :

لَيْسَ شَیْ ءٌ أَسْرَعَ إِجَابَةً مِنْ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِغَائِب

هيچ دعايی زودتر از دعايی كه انسان در غياب كسی می كند، مستجاب نمی شود.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۵۱۰ ، ح ۷ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۹۰، ص ۳۵۹ ، ح ۱۷

۵– حضرت محمد صلی الله عليه و آله :

اِغتَنِمُوا الدُّعاءَ عِندَ الرِّقَّةِ فَإِنَّها رَحمَةٌ؛

دعا كردن را در هنگام رقّت قلب غنيمت شمريد، كه رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص ۲۲۶ ، ح ۳۷۳ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۹۰، ص۳۴۷، ح۱۴

۶– امام صادق عليه السلام:

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيُطَيِّبْ كَسْبَهُ وَ لْيَخْرُجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ وَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءُ عَبْدٍ وَ فِی بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلِمَهٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ.

هر كس بخواهد دعايش مستجاب شود، بايد كسب خود را حلال كند و حق

ص: ۱۸۳

مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۲۱، ح ۳۱

۷- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِلْمَلَكَيْنِ قَدِ اسْتَجَبْتُ لَهُ وَ لَكِنِ احْبِسُوهُ بِحَاجَتِهِ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ وَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَی عَجِّلُوا لَهُ حَاجَتَهُ فَإِنِّی أُبْغِضُ صَوْتَهُ.

هر آینه بنده دعا می کند و خداوند عزوجل به دو فرشته می فرماید: من دعای او را مستجاب کردم اما حاجتش را نگه دارید، زیرا دوست دارم صدای او را بشنوم و همانا بنده دعا می کند و خداوند تبارک و تعالی می فرماید: زود خواسته اش را برآورید که من خوش ندارم صدای او را بشنوم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۸۹، ح ۳

۸- امام سجاد علیه السلام :

مَنْ لَمْ يَرْجُ النَّاسَ فِی شَیْ ءٍ وَ رَدَّ أَمْرَهُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی جَمِيعِ أُمُورِهِ اسْتَجَابَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ فِی كُلِّ شَیْ ء

هر کس در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خدای عز و جل واگذارد، خداوند هر خواسته ای که او داشته باشد اجابت کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۴۸، ح ۳

۹- امام علی علیه السلام :

رُبَّمَا سَأَلْتَ الشَّیْ ءَ فَلَا تُؤْتَاهُ وَ أُوتِيتَ خَيْراً مِنْهُ عَاجِلًا أَوْ آجِلًا أَوْ صُرِفَ عَنْكَ لِمَا هُوَ خَيْرٌ لَكَ فَلَرُبَّ أَمْرٍ قَدْ طَلَبْتَهُ فِيهِ هَلَاكُ دِينِكَ لَوْ أُوتِيتَهُ فَلْتَكُنْ مَسْأَلَتُكَ فِيمَا يَبْقَی لَكَ جَمَالُهُ وَ يُنْفَی عَنْكَ وَبَالُهُ

گاه چیزی را (از خدا) می خواهی اما به تو داده نمی شود و دیر یا زود

بهتر از آن به تو داده می شود، یا به خاطر آنچه خیر و مصلحت تو در آن است از برآورده شدن خواسته ات دریغ می شود، زیرا بسا خواسته ای که اگر برآورده شود به نابودی و تباهی دین تو می انجامد، پس، چیزی بخواه که زیبایی و نیکیش برایت می ماند و پیامد سوئی ندارد.

مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۰۴

۱۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَن أَرادَ أن تُستَجابَ دَعوَتُهُ و أَن تُكشَفَ كُربَتُهُ فَليُفَرِّج عَن مُعسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب شود و غمش از بین برود باید گره از کار گرفتاری باز کند.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

۱۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِيَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا يَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۱۳۷ ، ح ۱۴

۱۲- امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَأَنْ تَشْكُرَهُ وَ تَذْكُرَ مَعْرُوفَهُ وَ تَكْسِبَهُ الْمَقَالَةَ الْحَسَنَةَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرّاً وَ عَلَانِيَةً ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى مُكَافَاتِهِ يَوْماً كَافَيْتَهُ

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزّوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در

پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص ۳۷۲ – مکارم الاخلاق ص ۴۲۲

۱۳– امام صادق علیه السلام:

الـذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُـرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْن

گنـاهی که نعمت هـا را تغییر می دهـد، تجـاوز به حقوق دیگران است. گنـاهی که پشـیمانی می آورد، قتـل است. گنـاهی که گرفتاری ایجاد می کنـد، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شـرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شـتاب می بخشـد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع اسـتجابت دعا می شود و زنـدگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ ، ح ۲۷

۱۴– امام محمد باقر علیه السلام :

إِنَّ الْحُسَـیْنَ صَـاحِبَ کَرْبَلَـاءَ قُتِـلَ مَظْلُوماً مَکْرُوباً عَطْشَاناً لَهْفَاناً [فَآلَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی نَفْسِهِ أَنْ] وَ حَقٌّ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ لَا یَأْتِیَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَکْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا ذُو عَاهَهٍ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَیْنِ ع إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

إِلَّا نَفَّسَ اللَّهُ کُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذُنُوبَهُ [ذَنْبَهُ] وَ مَدَّ فِی عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِی رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصار

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس

خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسـین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

کامل الزیارات ص ۱۶۸

۱۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِذَا لَمْ یَأْمُرُوا بِمَعْرُوفٍ وَ لَمْ یَنْهَوْا عَنْ مُنْکَرٍ وَ لَمْ یَتَّبِعُوا الْأَخْیَارَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ شِرَارَهُمْ فَیَدْعُو عِنْدَ ذَلِکَ خِیَارُهُمْ فَلَا یُسْتَجَابُ لَهُم

هرگاه (مردم) امر به معروف و نهی از منکر نکننـد، و از نیکان خانـدان من پیروی ننماینـد، خداونـد بـدانشان را بر آنان مسلّط گرداند و نیکانشان دعا کنند امّا دعایشان مستجاب نشود .

امالی (صدوق) ص ۳۰۸

۱۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

صَلَاهُ اللَّیْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِیمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ کَرَاهِیَهٌ لِلشَّیْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَی الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

۱۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَکَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَیْنَاهُ وَ لَمْ یَکُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ". هر کس از لقمه

حلال بخورد، قلبش صفا و رقت می یابد، چشمانش از ترس خداوند متعال پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرین ج ۵ ، ص ۳۵۳

۱۸–امام حسین علیه السلام :

أَعجَزالنّاسِ مَن عَجَزَ عَنِ الدُّعاء؛

عاجزترین مردم کسی است که نتواند دعا کند. امالی(مفید) ص ۳۱۷ - امالی(طوسی) ص ۸۹ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۲ ، ح ۳۷۴۲ - مکارم الاخلاق ص ۲۶۸ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص ۲۹۴

۱۹– امام موسی کاظم علیه السلام : أوشَک دَعوَةً وَ أسرَعُ إجابَهُ دُعاءُ المَرءِ لِاخیهِ بِظَهرِ الغَیبِ؛

دعایی که بیشتر امید اجابت آن می رود و زودتر به اجابت می رسد، دعا برای برادر دینی است در پشت سر او.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۰۷ ، ح ۱

۲۰–حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

ادْعُوا اللَّهَ وَ أَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَهِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبِ غَافِلٍ لَاهٍ.

خدا را بخوانید و به اجابت دعای خود یقین داشته باشید و بدانید که خداوند دعا را از قلب غافل بیخبر نمی پذیرد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص ۳۲۱

۲۱–حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا يُرَدُّ دُعاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ

دعایی که با بسم اللّه الرحمن الرحیم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات(راوندی) ص ۵۲ ، ح ۱۳۱

۲۲–حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرادَ تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

۲۳-امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ یُؤَخِّرُ إِجَابَةَ الْمُؤْمِنِ شَوْقاً إِلَی دُعَائِهِ وَ یَقُولُ صَوْتٌ أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ وَ یُعَجِّلُ إِجَابَةَ دُعَاءِ الْمُنَافِقِ وَ یَقُولُ صَوْتٌ أَکْرَهُ سَمَاعَهُ.

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد

ص: ۱۸۸

و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

فقه الرضا علیه السلام ص ۳۴۵

۲۴– امام موسی کاظم علیه السلام :

دعوه الصائم تستجاب عند افطاره؛

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص ۲۷ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۵۵، ح ۳۳

۲۵– امام صادق علیه السلام:

مَن سَرَّهُ أن یُستَجابَ لَهُ فِی الشِّدَّهِ فَلیُکثِرِ الدُّعاءَ فِی الرَّخاءِ.

هرکه خوش دارد دعایش هنگام سختی مستجاب شود، هنگام آسایش، بسیار دعا کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۷۲ ، ح ۴

۲۶–امام علی علیه السلام :

لَا تَسْتَبْطِئْ إِجَابَهَ دُعَائِکَ وَ قَدْ سَدَدْتَ طَرِیقَهُ بِالذُّنُوب

اجابت دعایت را دیر مپندار، در حالی که خودت با گناه راه اجابت آن را بسته ای.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۳ ، ح ۳۷۶۸

توبه

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن حَبَسَ عَن اَخیهِ المُسلِمِ شَیئا مِن حَقِّهِ حَرَّمَ اللّه ُعَلَیهِ بَرَکَهَ الرِّزقِ اِلّا اَن یَتوبَ؛

هر کس چیزی از حقّ برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر آن که توبه کند [و جبران نماید].

مکارم الاخلاق ص ۴۳۱ - من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَ لکِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ ؛

توبه زیباست، ولی در جوانی زیباتر .

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح۲۰۰۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَمّا عَلامَهُ التّائِبِ فَاَربَعَهٌ: اَلنَّصیحَهُ لِلّهِ فی عَمَلِهِ وَ تَرکُ الباطِلِ وَ لُزومُ الحَقِّ وَ الحِرصُ عَلَی الخَیرِ ؛

نشانه توبه کننده چهار است: عمل خالصانه برای خدا، رها کردن باطل، پایبندی به حق

ص: ۱۸۹

و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول ص ۲۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ مُنیبٌ مُستَغْفِرٌ تَوّابٌ، اَلْمُنافِقُ مَکُورٌ مُضِرٌّ مُرتابٌ؛

مؤمن بازگشت کننده به خدا، آمرزش خواه و توبه کننده است و منافق نیرنگباز، زیانبار و شکّاک.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج ۱ ، ص ۳۴۰ ، ح ۱۲۸۸ و ۱۲۸۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَبَی اللّه لِصاحِبِ الْخُلْقِ السَّیِّیءِ بِالتَّوبَهِ. فَقیلَ: یا رَسول اللّهِ، وَ کَیْفَ ذلِکَ؟ قالَ: لِاَنَّهُ اِذا تابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فی اَعْظَمَ مِنَ الذَّنْبِ الّذی تابَ مِنْهُ؛

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هرگاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۹۹، ح ۱۲ {شبیه این حدیث در نوادر(راوندی) ص ۱۸ }

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

تَرکُ الذِّنبِ أهوَنُ مِن طَلَبِ التّوبَه.

گناه نکردن آسان تر از طلب توبه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۳۸۵، ح ۵۸۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

نحن نرید ألا نموت حتی نتوب و نحن لا نتوب حتی نموت

ص: ۱۹۰

صد ما این است که نمیریم تا توبه کنیم، ولی توبه نمی کنیم تا اینکه می میریم

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰ ، ص۳۲۹ ، ح ۷۷۷

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

کَفَی بالنَّدَم تَوبَهً؛

پشیمانی از گناه برای توبه کافی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۲۶ ، ح ۱

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أللهُ أفرَحُ بِتَوبَهِ العَبدِ مِنَ العَقیمِ الوالِدِ وَ مِنَ الضّالِّ الواجِدِ.

خداونـد از توبه بنـده اش بیش از عقیمی که صاحب فرزنـد شود و گم کرده ای که گمشده اش را پیدا می کند خوشـحال می شود.

نهج الفصاحه ص ۶۲۰ ، ح ۲۱۹۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

تَعَطَّرُوا بِالاستِغفارِ لا تَفضَحکُم رَوائحُ الذُّنوبِ.

با آمرزش خواهی، خود را معطّر کنید تا بوی گناهان شما را رسوا نکند.

امالی(طوسی) ص ۳۷۲

توکل

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوَکُّلُ عَلَی اللّه نَجاهً مِنْ کُلِّ سوءٍ وَ حِرْزٌ مِنْ کُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۹ ، ح ۵۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَوکَّلَ عَلَی اللّه ذَلَّتْ لَهُ الصِّعابُ وَ تَسَهَّلَتْ عَلَیْهِ الأَسْبابِ؛

هر کس به خدا توکل کند، دشواری ها برای او آسان می شود و اسباب برایش فراهم می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۷ ، ح ۳۸۸۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الغِنی و الْعِزَّ یَجولانِ فَإِذا ظَفِرا بِمَوْضِعِ التَّوَکُّلِ أَوْطَنا؛

بی نیازی و عزّت به هر طرف می گردند و چون به جایگاه توکل دست یافتند در آنجا قرار می گیرند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۵، ح ۳

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

مَنْ تَوَکَّلَ عَلَی اللّه لا یُغْلَبُ و مَنِ اعْتَصَمَ بِاللّه لا یُهْزَمُ؛

هر کس به خدا

توکل کند، مغلوب نشود و هر کس به خدا توسل جوید، شکست نخورد.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۱۸

حدیث (۵) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطِّيَرَةُ شِرْكٌ وَ ما مِنّا إلّا و لكِنَّ اللّه يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس ازما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآه العقول ج ۱۱ ، ص ۳۹۲ - بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۵۵ ، ص ۳۲۲ ، ح ۱۰

حدیث (۶) رسول الله صلی الله علیه و آله :

رَأی رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله قَوْما لا يَزْرَعونَ قالَ: ما أَنْتُمْ؟ قالوُا: نَحْنُ الْمُتَوَكِّلونَ، قالَ: لا، بَلْ أَنْتُمْ المُتَّكِلونَ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله گروهی را که کشت و کار نمی کردند، دیدند و فرمودند: شما چه کاره اید؟ عرض کردند ما توکل کنندگانیم. فرمودند: نه، شما سر بارید.

مستدرک الوسائل ج ۱۱ ، ص ۲۱۷، ح ۱۲۷۸۹

حدیث (۷) امام موسی کاظم علیه السلام :

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ فَقَالَ التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ فِي أُمُورِكَ كُلِّهَا فَمَا فَعَلَ بِكَ كُنْتَ عَنْهُ رَاضِياً تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَأْلُوكَ خَيْراً وَ فَضْلًا وَ تَعْلَمُ أَنَّ الْحُكْمَ فِي ذَلِكَ لَهُ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

بِتَفْوِيضِ ذَلِكَ إِلَيْهِ وَ ثِقْ بِهِ فِيهَا وَ فِي غَيْرِهَا.

از ایشان درباره کلام خدای عز و جل سوال شد که می فرمایند «و هر کس به خدا توکل کند او برای وی بس است» توکل کردن بر خدا درجاتی دارد: یکی از آنها این است که در تمام کارهایت به خدا توکل کنی و

هر چه با تو کرد از او خشنود باشی و بدانی که او نسبت به تو از هیچ خیر و تفضّلی کوتاهی نمی کند و بدانی که در این باره حکم، حکم اوست، پس با واگذاری کارهایت به خدا بر او توکل کن و در آن کارها و دیگر کارها به او

اعتماد داشته باش.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۵ ، ح ۵

حدیث (۸) رسول الله صلی الله علیه و آله :

یَقولُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ ما مِنْ مَخْلوقٍ یَعْتَصِمُ دونی إلّا قَطَعْتُ أسْبابَ السَّماواتِ و أسبابَ الأَرْضِ مِنْ دونِهِ فَإنْ سَأَلَنی لَمْ اُعْطِهِ و إنْ دَعانی لَمْ اُجِبْهُ؛

خداوند عزوجل می فرماید: هیچ مخلوقی نیست که به غیر من پناه ببرد، مگر این که دستش را از اسباب و ریسمان های آسمانها و زمین کوتاه کنم، پس اگر از من بخواهد عطایش نکنم و اگر مرا بخواند جوابش ندهم.

امالی (طوسی) ص۵۸۵، ح ۱۲۱۰

حدیث (۹) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ یَکُونَ أَقْوَی النَّاسِ فَلْیَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّه

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص ۳۵۸

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

ما حَدُّ التَّوکل؟ فَقال لی: اَن لا تَخافَ مَعَ اللهِ اَحداً؛

حد توکل چیست؟ حضرت فرمودند: اینکه با وجود خدا از هیچ کس نترسی

امالی(صدوق) ص ۲۴۰ ، ح ۸

حدیث (۱۱) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ یَکُونَ أَقْوَی النَّاسِ فَلْیَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّه

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید .

فقه الرضا ص ۳۵۸

حدیث (۱۲) امام جواد علیه السلام :

الثِّقَهُ بِاللهِ ثَمَنٌ لِکُلِّ غالٍ و سُلَّمٌ اِلی کُلِّ عالٍ؛

اعتماد به خدا بهای هر چیز گرانبها است و نردبانی به سوی هر بلندایی.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص

ص: ۱۹۳

۱۳۶ ، ح ۶

حدیث (۱۳) امام جواد علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَنْدَمْ تَرْكُ الْعَجَلَهِ وَ الْمَشُورَهُ وَ التَّوَكُّلُ عِنْدَ الْعَزْمِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَل

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند ، پشمیان نگردد : ۱ - اجتناب از عجله ، ۲ - مشورت کردن ، ۳ - و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . کشف الغمه (ط - القدیمه) ج ۲ ، ص ۳۴۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَن توكَّلَ عَلَى اللهِ ذَلَّت لَهُ الصِّعابُ وَ تَسَهَّلَت عَلَيهِ الأسبابُ

هر که بر خدا توکل کند دشواریها برایش آسان شده و اسباب برایش فراهم گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۷ ، ح ۳۸۸۸

حدیث (۱۵) امام معصوم علیه السلام :

يَقُولُ اللهُ(عز و جل): لاقَطِّعن أمَلَ كُلّ مُومِنٍ أمّلَ دونى بالإياسِ.

خداوند (عز و جل) می فرماید: بی گمان امید هر مومنی که به غیر من امید ببندد را با مأیوس کردن او قطع می کنم.

مستدرک الوسائل ج ۱۱ ، ص ۲۲۱ ، ح ۱۲۷۹۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ أن لا تَرجُوَ إلّا اللَّهَ، و لا تَخافَ إلّا ذَنبَكَ.

خوش گمانی به خدا این است که جز به خدا امید نداشته باشی و جز از گناهت نترسی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۲ ، ح ۴

حدیث (۱۷) امام جواد علیه السلام:

مَن اِنقَطَعَ الى غَيرِ اللهِ وَ كَلَهُ اللهُ اِلَيهِ.

کسی که به غیر خدا تکیه کند، خدا وی را به م او وامی گذارد.

دررالباهره(ط-قدیمه) ص ۳۹

اخلاص

۱-حضرت زهرا سلام الله علیها:

مَن اَصعَدَ اِلَی اللهِ خالِصَ عِبادَتِه اَهبَطَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ اِلَیهِ اَفضَلَ مَصلَحَتِه

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین

ص: ۱۹۴

مصلحت را به سویش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص ۲۳۳

۲– حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالإِخلاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلانیَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعْطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمْتی فِکْراً وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج ۲ ، ص ۱۱

۳–امام علی علیه السلام :

فرض الله ... الصیام ابتلاء لاخلاص الخلق؛

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۱۲ ، حکمت ۲۵۲

اذان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

روی ان الملائکه اذا سمعت الأذان من اهل الارض قالت هذه اصوات أمّه محمّد بتوحید اللّه فیستغفرون اللّه لامّه محمّد صلّی اللّه علیه و آله حتّی یفرغوا من تلک الصّلاه

(روایت شده است) که فرشتگان هنگامی که اذان مردم زمین را می شنوند می گویند: این آواز امت محمد (ص) به وجدانیت خداوند است از این رو برای امت او تا آن گاه که مردم از آن نماز فارغ شوند استغفار می کنند.

لوامع(صاحبقرانی) ج ۳ ، ص ۵۴۴

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْیُؤَذِّنْ فِی أُذُنِهِ الْیُمْنَی وَ لْیُقِمْ فِی الْیُسْرَی فَإِنَّ ذَلِکَ عِصْمَهٌ مِنَ الشَّیْطَان

کسی که فرزندی به او داده شد (به دنیا آمد) در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگوید، زیرا این عمل ، نوزاد را از شر شیطان

ص: ۱۹۵

حفظ می نماید.

بحار الأنوار(ط - بیروت)، ج ۸۱، ص ۱۶۲

حدیث (۳) امام جعفر صادق علیه السلام :

یُجْزِی فِی السَّفَرِ إِقَامَهٌ بِغَیْرِ أَذَان

در سفر فقط اقامه کفایت می کند.

من لا یحضره الفقیه ج ۱، ص ۲۹۱ ، ح ۹۰۰

حدیث (۴) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ لَمْ یَأْکُلِ اللَّحْمَ أَرْبَعِینَ یَوْماً سَاءَ خُلُقُهُ وَ مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ فَأَذِّنُوا فِی أُذُنِهِ

کسی تا چهل روز گوشت نخورد بداخلاق می شود، وقتی که بداخلاق شد در گوش او اذان بگویید.

من لا یحضره الفقیه ج ۱، ص ۲۹۹ ، ح ۹۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

إِجَابَهُ الْمُؤَذِّنِ یَزِیدُ فِی الرِّزْق

اجابت دعوت اذان گو، سبب افزایش روزی می شود.

خصال ص ۵۰۵

حدیث (۶) امام محمد باقر علیه السلام :

کَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله و سلم إِذَا سَمِعَ الْمُؤَذِّنَ یُؤَذِّنُ قَالَ مِثْلَ مَا یَقُولُهُ فِی کُلِّ شَیْ ءٍ.

رسول خدا (ص) وقتی صدای اذان مؤ ذن را می شنید، و آن جملات را تکرار می کرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳ ، ص ۳۰۷ ، ح ۲۹

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَجَابَ الْمُؤَذِّنَ وَ أَجَابَ الْعُلَمَاءَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَهِ تَحْتَ لِوَائِی وَ يَكُونُ فِی الْجَنَّهِ فِی جِوَارِی وَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ سِتِّينَ شَهِيدا

هرکس به موذن و دانشـمند روی آورد روز قیامت در زیر پرچم من و در بهشت همسایه من خواهـد بود و برای او در نزد خدا ثواب شصت شهید است .

جامع الاخبار(شعیری) ص ۶۸

غسل

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذی قَدِ اغتُسِلَ فیهِ فَاَصابَهُ الجُذامُ فَلا یَلومَنَّ اِلاّ نَفسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

ص: ۱۹۶

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۳، ح ۳۸

حدیث (۲) امام رضا علیه السلام :

غُسْلُ یَوْمِ الْجُمُعَهِ سُنَّهٌ وَ غُسْلُ الْعِیدَیْنِ وَ غُسْلُ دُخُولِ مَکَّهَ وَ الْمَدِینَهِ وَ غُسْلُ الزِّیَارَهِ وَ غُسْلُ الْإِحْرَامِ وَ أَوَّلِ لَیْلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَیْلَهِ سَبْعَ عَشْرَهَ وَ لَیْلَهِ تِسْعَ عَشْرَهَ وَ لَیْلَهِ إِحْدَی وَ عِشْرِینَ وَ لَیْلَهِ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِینَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذِهِ الْأَغْسَالُ سُنَّهٌ وَ غُسْلُ

الْجَنَابَهِ فَرِیضَهٌ وَ غُسْلُ الْحَیْضِ مِثْلُه

غسل روز جمعه سنت است و غسل دو عید (فطر و قربان) و غسل داخل شدن به مکه و مدینه و غسل زیارت و غسل احرام و شب اول ماه رمضان و شب هفده و نوزده و بیست و یک و بیست و سوم ماه رمضان این غسل ها سنت است و غسل حیض و جنابت واجب است .

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۱۲۳

وضو

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَکثِر مِن الطَّهورِ یَزِدِ اللّه ُفی عُمُرِکَ؛

وضو زیاد بگیر تا خداوند، عمرت را زیاد کند.

امالی (مفید) ص ۶۰، ح ۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنّ الغضب من الشّیطان و إنّ الشّیطان خلق من النّار و إنّما تطفا النّار بالماء فإذا غضب أحدکم فلیتوضّأ

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶ ، ح ۶۶۰

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلتَّسْمیَهُ مِفْتاحُ الْوُضوءِ و مِفْتاحُ کُلِّ شَیءٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحيم، كليد وضو و كليد هر چيزى است.

مستدرك الوسائل ج۱، ص ۳۲۳

حديث (۴) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَلْعَبد... إِنْ قالَ فى أوَّلِ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ كُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگ-ر بن-ده اى... در ابتداى

ص: ۱۹۷

وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۵۲۱، ح ۳۱۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

ما یمنع أحدکم إذا دخل علیه غم من غموم الدنیا- أن یتوضأ ثم یدخل مسجده و یرکع رکعتین- فیدعو الله فیهما أ ما سمعت الله یقول: «وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ»

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۴۳، ح ۳۹

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَطَهَّرَ ثُمَّ أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ بَاتَ وَ فِرَاشُهُ كَمَسْجِدِهِ وَ إِنْ ذَكَرَ أَنَّهُ لَيْسَ عَلَى وُضُوءٍ فَتَيَمَّمَ مِنْ دِثَارِهِ كَائِناً مَا كَانَ لَمْ يَزَلْ فِي صَلَاةٍ مَا ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

هر که با طهارت به بستر رود، آن شب بشتر او به منزله مسجد اوست و اگر یادش آمد که وضو ندارد به همان رو انداز خود – هر چه می خواهد باشد– تیمم کند که اگر چنین کرد پیوسته در نماز و ذکر خداوند خواهد بود.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۲ ، ص ۱۱۶

بسم الله الرحمن الرحيم

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ اللّه ُعَزَّ وجَلَّ... اِذا قالَ العَبدُ: «بِسمِ اللّه ِالرَّحمنِ الرَّحيم» قالَ اللّه ُ- جَلَّ جَلالُهُ - : بَدَاَ عَبدى بِاسمى، وَ حَقٌّ عَلَيَّ اَن اُتَ-مِّمَ لَهُ اُمورَهُ و اُبارِكَ لَهُ فى اَحوالِهِ؛

خداوند می فرماید: «... هرگاه بنده بگوید: بسم اللّه الرحمن الرحيم، خدای متعال می گوید: بنده من

با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

امالی(صدوق) ص ۱۷۷۴ – عیون اخبار الرضا ج ۱ ، ص ۳۰۰ ، ح ۵۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَكٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَهُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِم

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم اللّه» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلتَّسْمیَهُ مِفْتاحُ الْوُضوءِ و مِفْتاحُ کُلِّ شَیءٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، کلید وضو و کلید هر چیزی است.

مستدرک الوسائل ج۱، ص ۳۲۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُرَدُّ دُعاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛

دعایی که با بسم اللّه الرحمن الرحیم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات(راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۱

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن رَفَعَ قِرطاسا مِنَ الْأَرضِ مَکتوبا عَلَیهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ إجلالاً لِلّهِ و لِاِسْمِهِ عَنْ أن یُداسَّ کانَ عِندَ اللّه ِ مِنَ الصِّدّیقینَ و خُفِّفَ عَن والِدَیهِ و إن کانا مُشرِکَینِ؛

هر کس کاغذی را که روی آن بسم اللّه الرحمن الرحیم نوشته شده است از روی زمین بردارد و این کار برای بزرگداشت خداوند و جلوگیری از اهانت به نام او باشد، نزد خداوند از صدیقین به شمار می رود و از بار گناه پدر و مادرش برداشته

خواهد شد، حتی اگر مشرک باشند.

مجموعه ورام

ص: ۱۹۹

ج ۱ ، ص ۳۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ- يَقُولُ اللَّهُ مَلَائِكَتِي اكْتُبُوا نَفَسَهُ إِلَى الصَّبَاحِ.

هر گاه بنـده ای هنگام خوابش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، خداوند به فرشـتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صـبح برایش حسنه بنویسید.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَبد... إِنْ قالَ فی أوَّلِ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ كُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگـر بنـده ای... در ابتدای وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۵۲۱، ح ۳۱۹

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَیـِّنوا مَوائِدَكُم بِالْبَقْلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَةٌ لِلشَّیاطینِ مَعَ التَّسمیَهِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید ؛ زیرا سبزی با بسم اللّه الرحمن الرحیم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص ۳۰

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَرَأَ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ كَـتَبَ اللّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرفٍ أربَعَهَ آلافٍ حَسَـنَهً و مَحا عَنهُ أربَعَهَ آلافِ سَیـِّئَهٍ و رَفَعَ لَهُ أربَعَهَ آلافِ دَرَجَهٍ؛

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کنـد خداوند به ازای هر حرفِ آن چهار هزار حسـنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۴۲ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَّهُ إذا قـالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبيِّ قُـل بِســمِ اللّـهِ الرَّحمـنِ الرَّحيمِ فَقـالَ الصَّبيُّ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ كَـتَبَ اللّه ُبَراءَةً لِلصَّبِيِّ و بَراءَةً لِأَبـَوَيهِ و بَراءَةً لِلمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم اللّه الرحمن الرحیم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و

ص: ۲۰۰

معلم، برائت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۷

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن کَ-تَبَ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَجَوَّدَهُ تَعظیما لِلّهِ غَفَرَ اللّهُ لَهُ؛

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را برای بزرگداشت خداوند زیبا بنویسد، خداوند او را می بخشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۳۵

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَنِ اللّهِ جَلّ وَ عزَّ أنَّهُ قالَ: کُلُّ أمرٍ ذی بالٍ لَم یُذکَر فیهِ بِسمِ اللّهِ فَهُوَ أبْتَرُ؛

از خداوند عزیز و جلیل نقل کرده است که فرمود: هر کار ارزشمندی که در آن بسم اللّه ذکر نشود ناقص است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۳۰۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ حَزَنَهُ أَمْرٌ تَعاطَاهُ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ-وَ هُوَ مُخْلِصٌ لِلَّهِ یُقْبِلُ بِقَلْبِهِ إِلَیْهِ لَمْ یَنْفَکَّ مِنْ إِحْدَی اثْنَتَیْنِ إِمَّا بُلُوغِ حَاجَتِهِ فِی الدُّنْیا وَ إِمَّا یُعَدُّ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ یُدَّخَرُ لَدَیْهِ- وَ ما عِنْدَ اللَّهِ خَیْرٌ وَ أَبْقی لِلْمُؤْمِنِین

هر کس کاری او را اندوهگین و به خود مشغول کند و او با اخلاص برای خدا بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید و با قلبش به سوی او رو کند، یکی از این دو برای او خواهد بود: یا در دنیا به حاجتش می رسد و یا حاجتش نزد پروردگار بوده و برای او ذخیره می شود و آن برای مؤمنان ماندگارتر است.

التوحید(صدوق) ص ۲۳۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن أرادَ أَنْ یُنجِیَهُ اللّه مِنَ الزَّبانیَهِ التِّسعَهِ عَشَرَ فَلْیَقرَأْ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَإنَّها تِسعَهَ عَشَرَ حَرفا لِیَجعَلَ اللّهُ کُلَّ حَرفٍ مِنها جُنَّهً مِن واحدٍ مِنهُم؛

هر کس می خواهد خداوند او را از زبانیه (فرشتگان عذاب) نوزده گانه برهاند، بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کند زیرا آن

نوزده حرف است. تا

ص: ۲۰۱

خداوند هر حرف آن را سپری در مقابل یکی از آن فرشتگان قرار دهد.

مستدرک الوسایل ج ۴، ص ۳۸۷، ح ۴۹۸۹

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إذا مَرَّ الْمُؤمِنُ عَلَی الصِّراطِ فَیَقولُ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَفِئَتْ لَهبُ النِّیرانِ وَ نَقولُ: جُز یا مُؤمِنُ فَإنَّ نورَکَ قَد أطفَأ لَهبی؛

هنگامی که مؤمن بر صراط می گذرد، و می گوید: بسم اللّه الرحمن الرحیم. ناگاه زبانه های آتش خاموش می شود و می گوید: ای مؤمن عبور کن زیرا نور تو آتش مرا خاموش کرد.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۴۲

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَو قَرَأتَ بِسمِ اللّهِ تَحفَظُکَ الْمَلائِکَهُ إلَی الْجَنَّهِ و هُوَ شِفاءٌ مِن کُلِّ داءٍ؛

اگر بسم اللّه را قرائت کنی، فرشتگان، تا بهشت تو را حفظ می کنند و آن شفای هر دردی است.

مستدرک الوسایل ج ۴، ص ۳۸۹، ح ۴۹۹۵

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ مِفتاحُ کُلِّ کِتابٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، کلید هر نوشته ای است.

مکاتیب الرسول ج ۱، ص ۵۶

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أُمَّتِی یَأْتُونَ یَوْمَ الْقِیَامَهِ وَ هُمْ یَقُولُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم- فَتَثْقُلُ حَسَنَاتُهُمْ فِی الْمِیزَانِ فَیُقَالُ أَلَا مَا أراجح [أَرْجَحَ] مَوَازِینَ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ (صلی الله علیه و آله و سلم) فَتَقُولُ الْأَنْبِیَاءُ (علیهماالسلام) إِنَّ ابْتِدَاءَ کَلَامِهِمْ ثَلَاثَهُ أَسْمَاءٍ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ لَوْ وُضِعَتْ فِی کِفَّهِ

الْمِیزَانِ وَ وُضِعَتْ سَیِّئَاتُ الْخَلْقِ فِی کِفَّهٍ أُخْرَی لَرَجَحَتْ حَسَنَاتُهُم

امت من در روز قیامت می آیند در حالی که بسم اللّه الرحمن الرحیم می گویند. آنگاه اعمال نیک آنها در ترازوی اعمال،

سنگین می شود. گفته می شود: چه چیزی بـاعث شـده که ترازوی اعمال امّت محمـد سـنگین شود. پیامبران جواب می دهنـد: چون

ص: ۲۰۲

سخن ایشـان به سه نام از نام های پروردگار شـروع می شود که اگر در یک کفه ترازو قرار گیرد و گناهان مردم در کفه دیگر گزارده شود، حسنات آنها برتری می یابد.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۳۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْعَبدَ إذا أرادَ أن یَقرَأَ أو یَعمَلَ عَمَلًا و یَقولُ... بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَإنَّهُ یُبارَکُ لَهُ فیهِ؛

هر بنده ای بخواهد چیزی بخواند یا کاری انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، در کارش برکت داده می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۲۵

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

مَنِ اسْتَمَعَ إلی قاری ءٍ یَقرَؤُها [بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ] کانَ لَهُ بِقَدرِ ما لِلْقارِئِ؛

هر کس به صـدای قاری ای که بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت می کنـد گوش دهـد، برای او آن خواهد بود، که برای قاری است.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۱ ، ص ۳۰۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

بِسمِ اللّهِ شِفاءٌ مِن کُلِّ داءٍ و عَونٌ لِکُلِّ دَواءٍ؛

بسم اللّه، شفای هر دردی و یاری کننده هر دارویی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۴۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

ألاـ فَمَن قَرَأها (بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیم) مُعتَقِدا لِمُوالاهِ مُحَمَّدٍ و آلِهِ الطَّیِّبینَ مُنقادا لأَمرِها مُؤمِنا بِظاهِرِهِما و باطِنِهِما أعطاهُ اللّه عَزَّ وَ جلَّ بِکُلِّ حَرفٍ مِنها حَسَنَهً کُلُّ واحِدَهٍ مِنها أفضَلُ مِنَ الدُّنْیا و ما فیها مِن أصنافِ أموالِها و خَیراتِها؛

هر که بسم اللّه الرحمن الرحیم را بـا اعتقاد و دوستی محمـد و آل پاکش و با تسـلیم در برابر دسـتوراتشان و با ایمان به ظاهر و باطنش بخواند خداوند عزیز و جلیل در مقابل هر حرف آن، چیزی برتر از

دنیا و آنچه در آن است، از ثروت و خوبی ها را به او می بخشد.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۱، ص ۳۰۲

حدیث (۲۳) امام کاظم علیه السلام :

سُئِلَ الکاظِمُ علیه السلام : و أیُّ آیَهٍ أعظَمُ فی کِتابِ اللّه ؟ فَقالَ: بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛

از امام کاظم علیه السلام پرسیدند: کدامیک از آیات کتاب خدا برتر و بزرگ تر است؟ فرمودند: بسم اللّه الرحمن الرحیم.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۳۸، ح ۳۸

حدیث (۲۴) امام باقر علیه السلام :

أَوَّلُ کُلِّ کِتَابٍ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَإِذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَلَا تُبَالِی أَلَّا تَسْتَعِیذَ وَ إِذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- سَتَرَتْکَ فِیمَا بَیْنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ.

ابتدای هر کتابی که از آسمان نازل شده، بسم اللّه الرحمن الرحیم است. هر گاه بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کردی اشکالی ندارد که استعاذه نکنی (نگویی که پناه می برم به خدا) و هر گاه بسم اللّه الرحمن الرحیم را تلاوت کردی، تو را از آنچه میان آسمان و زمین است محفوظ می دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۱۳، ح۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

اِحتَجِز مِنَ النّاسِ کُلِّهِم بـ «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ» و بـ «قُلْ هُوَ اللّهُ أحَدٌ» اِقرَأها عَن یَمینِکَ و عَن شِمالِکَ و مِن بَینِ یَدَیکَ و مِن خَلفِکَ و مِن فَوقِکَ و مِن تَحتِکَ؛

خود را از تمامی مردم با بسم اللّه الرحمن الرحیم و قل هو اللّه احد حفظ کن. آن را از سمت راست و چپ و جلو و عقب و بالا و پایین بخوان.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۲۴، ح ۲۰

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

لا تَدَعْ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ و إن کانَ بَعدَهُ

شِعرٌ؛

بسم اللّه الرحمن الرحيم را رها مكن حتى اگر بعدش شعر باشد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ٢ ، ص ٦٧٢ ، ح ١

حديث (٢٧) امام صادق عليه السلام :

إذا تَوَضَّأَ أحَدُكُم و لَم يُسَمَّ كانَ لِلشَّيطانِ فى وُضوئِهِ شِرکٌ و إن أكَلَ أو شَرِبَ أو لَبِسَ و كُلُّ شَى ءٍ صَنَعَهُ يَنبَغى أن يُسَمِّى عَلَيهِ فَإن لَم يَفعَل كانَ لِلشَّيطانِ فيهِ شِرکٌ؛

هر گاه يكى از شما وضو بگيرد و بسم اللّه الرحمن الرحيم نگويد. شيطان در آن شريك است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد يا لباس بپوشد و هر كارى كه بايد نام خدا را بر آن جارى سازد، انجام دهد و چنين نكند، شيطان در آن شريك است.

محاسن ص ٤٣٣ ، ح ٢٦٠

حديث (٢٨) امام صادق عليه السلام :

بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ اسْمُ اللّه ِ الْأكبرِ أو قالَ الْأعظَمِ؛

بسم اللّه الرحمن الرحيم، بزرگ ترين - فرمود - يا با عظمت ترين نام خداوند است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ٩٠، ص ٢٢٣ ، ح ١

حديث (٢٩) امام صادق عليه السلام :

الْبَاءُ بَهَاءُ اللَّهِ وَ السِّينُ سَنَاءُ اللَّهِ وَ الْمِيمُ مَجْدُ اللَّهِ وَ رَوَى بَعْضُهُمْ الْمِيمُ مُلْكُ اللَّهِ وَ اللَّهُ إِلَهُ كُلِّ شَيْ ءٍ الرَّحْمَنُ بِجَمِيعِ خَلْقِهِ وَ الرَّحِيمُ بِالْمُؤْمِنِينَ خَاصَّةً.

باء (بسم اللّه الرحمن الرحيم) بهاء (روشنى) خدا و سين آن سناء (بزرگى) خدا و ميم آن مجد (عظمت) خدا، و اللّه معبود همه چيز، رحمن مهربان به همه خلق، رحيم مهربان فقط به مؤمنان است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ١، ص ١١٤ ، ح ١ - محاسن ص ٢٣٨ ، ح ٢١٣

حديث (٣٠) امام صادق عليه السلام :

رُبَّمَا تَرَكَ بَعْضُ شِيعَتِنَا فِي افْتِتَاحِ أَمْرِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ- فَيَمْتَحِنُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَكْرُوهٍ لِيُنَبِّهَهُ عَلَى شُكْرِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ

تَعَالَی وَ الثَّنَاءِ عَلَیْهِ

ص: ۲۰۵

وَ یَمْحَقَ عَنْهُ وَصْمَهَ تَقْصِیرِهِ عِنْدَ تَرْکِهِ قَوْلَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

بسا که یکی از شیعیان ما در آغاز کاری، بسم اللّه الرحمن الرحیم نمی گوید و به همین خاطر، خداوند، او را گرفتار چیزی ناخوشایند می سازد تا به شکر و ثنای الهی متوجّه گردد و کوتاهی اش را در گفتن بسم اللّه، جبران کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۳۲ ، ح ۱۴

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

اَلْبَسمَلَهُ تیجانُ

بسم اللّه الرحمن الرحیم، تاج است.

عوالم العلوم ص ۷۵۱

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام :

إنَّ بِسمِ اللّه ِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ أقرَبُ إلَی اسْمِ اللّه ِ الْأعظَمِ مِن سَوادِ الْعَینِ إلی بَیاضِها؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، به اسم اعظم نزدیک تر است از سیاهی چشم به سفیدی اش.

عیون أخبار الرضا ج ۲ ، ص ۵ ، ح ۱۱

حدیث (۳۳) امام رضا علیه السلام :

مَعْنَی قَوْلِ الْقَائِلِ بِسْمِ اللَّهِ أَیْ أَسِمُ عَلَی نَفْسِی سِمَهً مِنْ سِمَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِیَ الْعِبَادَهُ

معنای گفته کسی که بسم اللّه می گوید، یعنی نشانی از نشانه های خداوند را بر خود می گذارم و آن عبادت است.

توحید(صدوق) ص ۲۲۹

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

قولوا عِنـدَ افتِتـاحِ کُلِّ أَمرٍ صَـغیرٍ أو عَظیمٍ: بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛ أَیْ أَستَعینُ عَلی هـذَا الأَمرِ بِاللّه ِ الَّذی لا یَحِقُّ العِبادَهُ لِغَیرِهِ، المُغیثِ إذَ ا استُغیثَ، المُجیبِ إذا دُعیَ، الرَّحمنِ الَّذی یَرحَمُ بِبَسطِ الرِّزقِ عَلَینـا، الرَّحیمِ بِنـا فی أدیانِنـا و دُنیانا و آخِرَتِنا، خَفَّفَ عَلَینَا الدِّینَ و جَعَلَهُ سَهلاً خَفیفا، و هُوَ

یَرحَمُنا بِتَمییزِنا مِن أعدائِهِ؛

هنگام آغاز هر کار کوچک و بزرگی بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوییـد. یعنی برای این کار، از خدا مدد می جویم. خدایی که جز او کسی سزاوار پرستش نیست.

ص: ۲۰۶

پناهگاه پناهجو و فریادرس فریاد خواه است. خداوند بخشنده ای که با گسترش روزی بر ما رحم می کند، مهربان به ما، در آیین و دنیا و آخرتمان. دین را بر ما آسان و سبک و سهل گرفت. و به ما رحم می کند با جدا کردن از دشمنانش.

توحید(صدوق) ص ۲۳۲

حدیث (۳۵) امام حسن عسکری علیه السلام :

عَلاماتُ الْمُؤمِنِ خَمسٌ: ... وَ الجَهرُ بِـ «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم اللّه الرحمن الرحیم.

تهذیب الأحکام(تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۵۲، ح ۳۷

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

اِغْلِقُوا أَبوابَ الْمَعصیَهِ بِالْإسْتِعاذَهِ وَ افْتَحُوا أبوابَ الطّاعَهِ بِالتَّسمیَهِ ؛

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم اللّه گفتن بگشایید.

دعوات(راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۰

حدیث (۳۷) معصوم علیه السلام :

مِنْ حَقِّ الْقَلَمِ عَلَی مَنْ أَخَذَهُ إِذَا کَتَبَ أَنْ یَبْدَأَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

از حقوق قلم بر کسی که آن را برای نوشتن در دست می گیرد این است که با بسم اللّه الرحمن الرحیم آغاز کند.

مستدرک الوسائل ج ۸، ص ۴۳۴، ح ۹۹۱۸

نماز جمعه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّه ـ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی

و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الإتیانُ إلَی الجُمُعَهِ زیارَهٌ و جَمالٌ.

حضور در نماز جمعه هم زیارت است و هم زیبایی. نوادر(راوندی) ص ۲۴

نماز شب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاهُ اللَّیْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِیمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ کَرَاهِیَهٌ لِلشَّیْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَی الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

صَلاهُ اللَّیْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلْقَ وَ تُطَیِّبُ الرِّیحَ وَ تَدُرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِی الدَّیْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوش بو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

سَهَرُ اللَّیلِ فی طاعَهِ اللَّهِ رَبیعُ الأَولِیاءِ و رَوضَهُ السُّعَداءِ

شب بیداری در طاعت خدا، بهار اولیا و بوستان نیک بختان است.

تصنیف غررالحکم ودرر الکلم ص ۳۱۹، ح ۷۳۸۱

رستگاری

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ص: ۲۰۸

َلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَكَهُ وَ العَفوُ وَ العافيَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّفَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرور وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّه ِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ (علیه السلام) وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌّ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌّ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲ ، ح ۵۲ {شبیه این حدیث در محاسن ص ۱۵۲ ، ح ۷۴}

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ فیهِنَّ النَّجاهُ: لُزومُ الحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الباطِلِ وَ رُکوبُ الجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدّیت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۹ ، ح ۹۷۳

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اشْتَرَوْا

ص: ۲۰۹

مَرْضاهَ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخالِقِ

رستگ–ار نمی شوند م–ردم–ی که خشن–ودی مخل–وق را در مق–ابل غضب خ–الق خریدن–د.

بحارالانوار(ط–بیروت) ج ۴۴ ، ص ۳۸۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکَّرَ فَ–عَ–لَ–تْهُ السَّکینَهُ وَ اسْتَ–کانَ فَ–تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنی وَ رَضِیَ بِما اُعْطِیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفِیَ الْاَخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَ–لَ–مْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَیءٍ ففازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَرْبَعینَ سَنَهً وَ لَمْ یَغْلِبْ خَیْرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّیطانُ بَیْنَ عَیْنَیْهِ وَ قالَ: هذا وَجْهٌ لا یُفْلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره

ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص ۱۶۹

اطاعت و پیروی از خدا

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

مَنِ اتَّقَی اللّه ـ یُتَّقی وَ مَنْ اَطاعَ اللّه ـ یُطاعُ؛

هر کس حریم خدا را حفظ کند، حرمتش حفظ می شود و هر کس خدا را اطاعت کند، اطاعت می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۳۸، ح ۳

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلَ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِی اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِی اللَّه

برترین اعمال دوست داشتن در راه خدا و دشمنی در راه اوست.

مستدرک الوسایل ج ۱۲ ص ۲۲۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

مَن صَبَرَ عَلَی طاعَهِ اللهِ عَوَّضَهُ اللهِ سُبحانَهُ خَیراً مِمّا صَبَرَ عَلَیهِ.

هر که بر طاعت خدا شکیبا باشد، خداوند سبحان بهتر از آنچه صبر کرده به او می دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج ۵ ، ص ۳۳۱ ، ۸۶۱۱

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام:

أوحَی الله عَزَّ وجَلَّ إلَی نَّبی مِنَ الأنبیاءِ إذا أُطِعتُ رَضیتُ وَ إذا رَضیتُ بَارَکتُ وَ لَیسَ لِبَرَکَتِی نِهَایَهٌ وَ إذا عُصیتُ غَضِبتُ و إذا غَضِبتُ لَعَنتُ وَ لَعنَتی تَبلُغُ السَّابعَ مِنَ الوَرَی.

خدای عزوجل به یکی از پیغمبران وحی فرستاد که چون اطاعت شوم، خورسند گردم، برکت دهم و برای برکت من پایانی نیست. و هر گاه عصیان شوم، به خشم آیم و چون به خشم آیم لعنت کنم و لعنت من به هفت پشت برسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ص ۲۷۵ ، ح ۲۶

عمل صالح

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

لا تـدعوا العمل الصالـح و الاجتهاد فی العباده اتکالا علی حب آل محمـد (ع) و لا تدعوا حب آل محمد (ع) و التسـلیم لأمرهم اتکالا علی العباده فإنه لا یقبل أحدهما دون الآخر

مبادا اعمال نیک را به اتکای دوستی آل محمد (ص) رها کنید، مبادا دوستی

ص: ۲۱۱

آل محمد (ص) را به اتکای اعمال صالح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای-ن دو ، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص ۳۳۹ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷ و ۳۴۸

حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله):

فَوقَ کُلِّ ذی بِرّ بِرٌّ حَتّی یُقتَلَ الرَّجُلُ فی سَبیلِ اللهِ فاذا قُتِلَ فی سَبیلِ اللهِ فَلَیسَ فَوقَهُ بِرٌّ

برتر از هر کار نیکی، کاری هست تا جاییکه مرد در راه خدا کشته شود، پس چون در راه خدا کشته شد برتر از آن کاری وجود ندارد

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۴۸ ، ح ۴

حدیث (۳) امام باقر (علیه السلام):

مَن عَمِلَ بِما یَعلَمُ عَلَّمَهُ اللهُ ما لَم یَعلَم.

آنکه به دانسته هایش عمل کند خدا آنچه نمی داند را به او یاد می دهد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۸۹ ، ح ۴۴

حدیث (۴) امام صادق (علیه السلام):

لا یَتِمُّ المَعرُوفُ إلّا بِثَلاثٍ: تَعجیلِهِ و تَصغیرِهِ و تَستیرِهِ.

کار نیک کامل نمی شود مگر به سه چیز: شتاب در انجام دادن، کوچک شمردن و پنهان داشتن آن.

خصائص الائمه ص ۱۰۰

حدیث (۵) امام صادق (علیه السلام):

الْعَامِلُ عَلَی غَیْرِ بَصِیرَةٍ کَالسَّائِرِ عَلَی غَیْرِ الطَّرِیقِ لَا یَزِیدُهُ سُرْعَةُ السَّیْرِ إِلَّا بُعْداً.

آن کس که بدون بصیرت حرکت می کند مانند کسی است که بیراهه می رود و تند رفتنش جز به دور شدن از راه نمی انجامد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۴۳

حدیث (۶) امام باقر (علیه السلام):

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَ كَانَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ ذُنُوباً بَدَّلَهَا اللَّهُ حَسَنَاتٍ الصِّدْقُ وَ الْحَيَاءُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الشُّكْر

اگر کسی دارای چهار خصلت باشد هر چند از سر تا قدمش را گناه فرا گرفته باشد خداوند آن گناهان را

ص: ۲۱۲

به نیکی تبدیل می کند: راستگویی، شرم و حیا، نیک خلقی، روحیه شکرگزاری.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۰۷

استغفار

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

إذَا أكثَرَ العَبدُ مِنَ الاستِغفار رُفِعَت صَحيفَتُهُ وَ هىَ تَتَلَالَأُ

هر گاه بنده فراوان استغفار کند، نامه عملش در حالی بالا رود که می درخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۰۴ ، ح ۲

رابطه خدا با مردم

توفیق

حدیث (۱) امام کاظم علیه السلام:

مُشاوَرَهُ العاقِلِ النّاصِحِ يُمنٌ وَ بَرَكَهٌ وَ رُشدٌ وَ تَوفيقٌ مِنَ اللّه؛

مشورت با عاقلِ خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص ۳۹۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَن حَسُنَت نِيَّتُهُ أَمَدَّهُ التَّوفيقُ؛

هر کس نیّتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲ ، ح ۱۶۰۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوفيقُ مِنَ السَّعادَهِ وَ الْخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَهِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲، ح ۷۰

رضای خدا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

يَا عَلِيُّ الْعَقْلُ مَا اكْتُسِبَتْ بِهِ الْجَنَّهُ وَ طُلِبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَن

ای علی! عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّلَاهُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّى حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ هُدًى وَ إِيمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ ...

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است...

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاهُ اللَّيْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ سُنَّهُ

ص: ۲۱۳

الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَهٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۴) امام حسن مجتبی علیه السلام :

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِي قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُوَ اللَّهَ فَيُسْتَجَابَ لَهُ.

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۲، ح ۱۱

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام:

مَن رَضی عن الله تعالی بالقَلیل مِن الرّزق رضَی الله منه بالقَلیل مِنَ العَمل؛

هر ک-س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح-ارالان-وار(ط-الاسلامیه) ج ۷۵، ص ۳۵۶ ، ۳۵۷

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اشْتَرَوْا مَرْضَاهَ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخَالِق

رستگ-ار نمی شوند م-ردم-ی که خشن-ودی مخل-وق را در مق-ابل غضب خ-الق خریدن-د.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۴۴ ، ص ۳۸۳

حدیث (۷) امام حسین علیه السلام:

مَن طَلَبَ رِضَی الناسِ بِسَخَطَ اللهِ وَكَّلَهُ اللهُ إلى الناسِ؛

کسی که برای جلب رضایت و خوشنودی مردم ، موجب خشم و غضب خداوند شود، خداوند او را به مردم وا می گذارد.

امالی(صدوق) ص ۲۰۱، ح ۱۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۶

حدیث (۸) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مِن سَعادَةِ ابنِ آدَمَ اسْتِخارَةُ اللّه ِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّه ُو مِن شِقْوَةِ ابن آدَمَ تَرکُهُ اسْتِخارَةَ اللّه ِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّه ُ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از

ص: ۲۱۴

خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص ۵۵

حدیث (۹) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مَنِ الْتَمَسَ رِضَی اللّه ِبِسَخَطِ النّاسِ رَضِیَ اللّه ُعَنْهُ وَ اَرْضی عَنْهُ النّاسَ وَ مَنِ الْتَمَسَ رِضَی النّاسِ بِسَخَطِ اللّه ِ سَخِطَ اللّه ُعَلَیْهِ وَ اَسْخَطَ عَلَیْهِ النّاسَ؛

هر کس رضای خدا به خشم مردم جوید، خداوند از او خشنود شود و مردم را از او خشنود کند و هر کس رضای مردم را به خشم خدا جوید، خداوند بر او خشم گیرد و مردم را از او خشمگین کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۹، ح ۲۷۸۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

قالَ اللَّهُ تبارکَ وتعالی: ما تَحبَّبَ إلیَّ عبدی بأحَبَّ مِمّا افْتَرَضتُ علَیهِ؛

خداوند می فرماید: بنده من با هیچ کاری پسندیده تر از انجام آن چه که بر او فرض کردم، محبوب من نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۲، ح ۵

حدیث (۱۱) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أسبغِ الوُضوءَ تَمُرَّعَلَی الصِّراطِ مَرَّ السَّحابِ أفشِ السَّلامَ یَکثُر خَیرُ بَیتِکَ أکثِر مِن صَدَقَهِ السِّرّ فانَّها تُطفِئُ غَضَبَ الرَّبِ.

وضو را کامل بگیر تا همچون ابر از صراط عبور کنی، با صدای آشکار سلام کن تا خیر و برکت خانه ات افزون شود و زیاد صدقه ی پنهانی بده که این کار خشم پروردگار را فرو می نشاند.

وسائل الشیعه ج۱، ص۴۸۹، ح ۱۲۹۳

رحمت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنّی لَم اُبعَث لَعّانا وَ اِنّما بُعِثتُ رَحمَهً؛

من پیامبر نشده ام که لعن و نفرین کنم، بلکه مبعوث شده ام تا مایه رحمت باشم.

دلائل الصدق لنهج الحق ج ۴، ص ۱۵۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إنَّ الرَّجُلَ إذا نَظَرَ إلَی امرَأَتِهِ

ص: ۲۱۵

وَ نَظَرَت إلَيهِ نَظَرَ اللّه تَعالی إلَیهِما نَظَرَ الرَّحَمَهِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند بدیده رحمت به آنان نگاه می کند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۸ ، ح ۶۲۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِغتَنِمُوا الدُّعاءَ عِندَ الرِّقَّهِ فَإنَّها رَحمَهٌ؛

دعا کردن را در هنگام رقّت قلب غنیمت شمرید، که رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص ۲۲۶ ، ح ۳۷۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۴۷ ، ح ۱۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَبلَغُ ما تَستَدِرُّ بِهِ الرَّحمَهَ أَن تُضمِرَ لِجَمیعِ النّاسِ الرَّحمَهَ؛

مؤثّرترین وسیله جلب رحمت خدا این است که خیرخواه همه مردم باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۰ ، ح ۱۰۳۴۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ما جلس قوم فی مجلس من مساجد اللّه ِیَتْلونَ کِتابَ اللّه ِوَ یَتَدارَسونَهُ بَیْنَهُمْ اِلاّ نَزَلَتْ عَلَیْهِمُ السَّکینَهُ وَ غَشِیَتْهُمُ الرَّحْمَهُ وَ حَفَّتْهُمُ الْمَلائِکَهُ وَ ذَکَرَهُمُ اللّه ُفیمَنْ عِنْدَهُ؛

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ح۳۷۸۸، ج۳ ، ص ۳۶۳

حدیث (۶) امام صادق (ع) :

ارجُ اللهَ رَجاءً لایُجَرّئُکَ عَلَی مَعاصیهِ وَ خَفِ اللهَ خَوفاً لا یُؤیِسُکَ مِن رَحمَتِه.

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرأت نبخشد و از او بیم داشته باش، بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند

امالی(صدوق) ص ۱۴ ، ح ۵ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۷ ص ۳۸۴

خدا کسی را دوست دارد که ...

حدیث(۱) امام محمدباقر (ع):

اِنَّ اللهَ عَزَّ و جَلَّ

ص: ۲۱۶

يُحِبُّ المُداعِبَ فی الجَماعَهِ بِلا رَفَث؛

خداونـد عز و جل کسـی را که در میان جمع ، بـدون ناسـزاگویی شوخی کنـد، دوست دارد . کافی(ط-الاسـلامیه) ج ۲ ، ص ۶۶۳ ، ح ۴

حدیث (۲) رسول اکرم (ص):

اِنَّ اَحبَّ عبادَ اللهِ اِلَی اللهِ أنصَحُهُم لِعِبادِه؛

محبوب ترین بندگان خدا نزد وی کسی است که با بندگان او دلسوزتر و مهربانتر باشد.نهج الفصاحه ص ۲۶۹ ، ح ۵۷۸

دیگر

مسجد سهله

حدیث (۱) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّی فِی مَسْجِدِ السَّهْلَهِ رَكْعَتَیْنِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِهِ سَنَتَیْن

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرك الوسایل و مستنبط المسایل ج ۳ ، ص ۴۱۷ ، ح ۳۹۰۶

جمعه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِبِـكَ وَ اَظفارِكَ فی كُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَكُن فیها شَیْ ءٌ فَحُكَّها لا یُصیبُكَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، انـدکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشـته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

اَلْخَیْرُ وَ الشَّرُّ یُضاعَفُ یَوْمَ الْجُمُعَهِ؛

خوبی و بدی در روز جمعه چند برابر (حساب) می شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۳

عید غدیر

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

اِنَّ یَومَ الغَدیرِ فِی السَماءِ اَشهَرُ مِنهُ فِی الاَرضِ؛

روز غدیر در آسمان مشهورتر از زمین است.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۲۴ ، ح ۵۲

فرشتگان

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

بَيْتُ الْغِنَاءِ بَيْتٌ لَا تُؤْمَنُ فِيهِ الْفَجِيعَهُ وَ لَا تُجَابُ فِيهِ الدَّعْوَهُ وَ لَا تُدْخِلُهُ الْمَلَائِکه

خانه ای که در آن غنا (آوازه خوانی – موسیقی وسایر مظاهر غنا) باشد ، از مصیبت دردناک ناگهانی در امان نیست و دعا در آن خانه مستجاب نمی گردد و فرشتگان در آن منزل داخل نمی شود.

دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۲۰۸ ، ح ۷۶۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا دَخَلَ اَحَدُکُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَکَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِکَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

ماه رمضان

۱– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهرُ رَمَضانَ شَهرُ اللّه عَزوَ جَلَّ وَ هُوَ شَهرٌ یُضاعِفُ اللّه ُفیهِ الحَسَناتِ وَ یَمحو فیهِ السَّیِّئاتِ وَ هُوَ شَهرُ البَرَکَهِ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۹۳ ، ص ۳۴۰ – فضایل الاشهر الثلاثه ص۹۵

۲– امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَهَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْن

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۹۴ ، ح ۱۸۲۹ – امالی(صدوق) ص ۶۷۰

۳– امام صادق علیه السلام :

من افطر یوما من شهر رمضان خرج روح الایمان منه؛

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود

من لا یحضره

ص: ۲۱۸

الفقیه ج ۲ ، ص ۱۱۸ ، ح ۱۸۹۲ - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۳۶

۴- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری؛

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴ ، ص ۱۴

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

هُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ وَ أَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَ آخِرُهُ الْإِجَابَةُ وَ الْعِتْقُ مِنَ النَّار

رمضان ماهی است که ابتدایش رحمت است و میانه اش مغفرت و پایانش اجابت و آزادی از آتش جهنم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۷ {شبیه این حدیث در بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۲ }

۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفَتَّحُ فِی أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَا تُغْلَقُ إِلَى آخِرِ لَيْلَةٍ مِنْه

درهای آسمان در اولین شب ماه رمضان گشوده می شود و تا آخرین شب آن بسته نخواهد شد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۴

۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَوْ يَعْلَمُ الْعَبْدُ مَا فِی رَمَضَانَ لَوَدَّ أَنْ يَكُونَ رَمَضَانُ السَّنَه

اگر بنده «خدا» می دانست که در ماه رمضان چیست [چه برکتی وجود دارد] دوست می داشت که تمام سال، رمضان باشد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۶ ، ح ۱۲

۸- امام رضا علیه السلام :

مَنْ قَرَأَ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَانَ كَمَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِی غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُور

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که درماه های دیگر تمام قرآن را بخواند.

فضائل الاشهر الثلاثه ص ۹۷ ، ح ۸۲ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۱

۹- امام صادق علیه السلام :

رَأْسُ السَّنَهِ لَیْلَهُ الْقَدْرِ

ص: ۲۱۹

يُكْتَبُ فِيهَا مَا يَكُونُ مِنَ السَّنَهِ إِلَى السَّنَهِ.

آغاز سال (حساب اعمال) شب قدر است. در آن شب برنامه سال آینده نوشته می شود.

تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج۴، ص ۳۳۲

۱۰– امام صادق علیه السلام :

كَيْفَ تَكُونُ لَيْلَهُ الْقَدْرِ خَيْراً مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ قَالَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِى أَلْفِ شَهْرٍ لَيْسَ فِيهَا لَيْلَهُ الْقَدْر

چگونه شب قدر از هزار ماه بهتر است؟

حضرت فرمود: كار نيك در آن شب از كار در هزار ماه كه در آنها شب قدر نباشد بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۵۸، ح ۲۰۲۵

۱۱– امام صادق علیه السلام :

التقدیر فی لیله تسعه عشر و الابرام فی لیله احدی و عشرین و الامضاء فی لیله ثلاث و عشرین؛

برآورد اعمال در شب نوزدهم انجام می گیرد و تصویب آن در شب بیست ویکم و تنفیذ آن در شب بیست و سوم.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۳۵۴، ح ۱۳۵۹۱

۱۲–فضل بن یسار

كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام إِذَا كَانَتْ لَيْلَهُ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ وَ لَيْلَهُ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِينَ أَخَذَ فِى الدُّعَاءِ حَتَّى يَزُولَ اللَّيْلُ فَإِذَا زَالَ اللَّيْلُ صَلَّى

امام باقر علیه السلام در شب بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان مشغول دعا می شد تا شب بسر آید و آنگاه که شب به پایان می رسید نماز صبح را می خواند.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۵۵

۱۳– امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاهِ يَعْنِى الْفِطْرَهَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاهَ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه و آله مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاهَ فَلَا صَوْمَ لَه

تکمیل

ص: ۲۲۰

روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) کمال نماز است همانند کسی که روزه بگیرد و زکات نپردازد برایش روزه ای نیست

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۱۸۳ ، ح ۲۰۸۵

۱۴– امام محمد باقر علیه السلام :

لکل شیء ربیع و ربیع القرآن شهر رمضان؛

هر چیز بهاری دارد و بهار قرآن ماه رمضان است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۳۰ ، ح ۱۰

۱۵– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَكْثِرُوا فِيهِ مِنْ تِلَاوَةِ الْقُرْآن

در ماه [رمضان] قرآن را بسیار تلاوت کنید.

فضائل الأشهر الثلاثه ص ۹۵

۱۶– امام صادق علیه السلام :

إفطارُکَ فی مَنزِلِ أخیکَ المُسلِمِ أفضَلُ مِن صِیامِکَ سَبعِینَ ضِعفاً.

افطار کردن در منزل برادر مسلمانت، برتر از هفتاد روز روزه تو است.

محاسن ص ۴۱۱ ، ح ۱۴۵

۱۷– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصّائِمُ لا تُرَدُّ دَعوَتُهُ.

دعای روزه دار رد نمی شود.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷ ، ح ۱۸۵۶

۱۸– امام صادق علیه السلام :

اَلطّیبُ تُحفَهُ الصّائِمِ.

بوی خوش، تحفه روزه دار است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۱۱۳

۱۹- امام موسی کاظم علیه السلام :

فِطرُکَ أخاکَ الصّائِمَ أفضَلُ مِن صِیامِکَ.

افطاری دادن به برادر روزه دارت از روزه ات بهتر است. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۸ ، ح ۲ - تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۴ ، ص ۲۰۱ ، ح ۵۸۰

۲۰- امام صادق علیه السلام :

قَلبُ شَهرِ رَمَضانَ لَیلَهُ القَدرِ.

شب قدر، قلب ماه رمضان است. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۶ -من لایحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۹۹ ، ح ۱۸۴۳

۲۱- امام صادق علیه السلام :

مَن لَم یُغفَر لَهُ فی شهرِ رمضانَ لَم یُغفَر لَهُ إلی مِثلِهِ مِن قابِلٍ الّا أن یَشهَدَ عَرَفَهَ

کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود، تا رمضان آینده آمرزیده

ص: ۲۲۱

نگردد، مگر آن که در عرفه حاضر شود.

دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۲۶۹

۲۲– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إذا استَهَلَّ رَمَضانُ غُلِّقَت أبوابُ النارِ، و فُتِحَت إبوابُ الجِنانِ، و صُفِّدَتِ الشَّیطانُ

چون هلال ماه رمضان پدید آ ید، در های دوزخ بسته گردد و در های بهشت گشوده شود و شیاطین به زنجیر کشیده شوند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۳۴۸ ، ح ۱۴

۲۳–حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَد وَکَّل اللهُ بِکُلِّ شَیطانٍ مَرِیدٍ سَبعَهً مِن مَلائِکَتِهِ فَلَیسَ بِمَحلولٍ حتّی یَنقَضِیَ شَهرُکُم هذا

خداوند بر هر شیطان سرکشی هفت تن از فرشتگان خود را گمارده است که تا پایان این ماه همچنان در بند آن ها می باشد.

وسایل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۳۰۴، ح ۱۳۴۷۷

۲۴– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن أدرَکَ شَهرَ رَمَضانَ فَلَم یُغفَر لَهُ فَأبعَدَهُ اللهُ

هر که ماه رمضان را دریابد و آمرزیده نشود، خداوند او را (از رحمت خود) دور گرداند.

فضائل الاشهر الثلاثه ص ۵۴

۲۵– حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

فَمَنْ لَمْ یُغْفَرْ لَهُ فِی رَمَضَانَ فَفِی أَیِّ شَهْرٍ یُغْفَرُ لَه کسی که در رمضان آمرزیده نشود، در کدام ماه آمرزیده خواهد شد؟

امالی(صدوق) ص ۵۳ - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۷۲

ماه شعبان

۱– امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْن

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۹۴ ، ح ۱۸۲۹ – امالی(صدوق) ص ۶۷۰

۲– امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر

رسول الله و رجب شهری؛

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴ ، ص ۱۴

۳– امام رضا علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ تَكُنْ غَفَرْتَ لَنَا فِيمَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ فَاغْفِرْ لَنَا فِيمَا بَقِيَ مِنْه

خدایا اگر ما را در روز هایی که از ماه شعبان گذشت نبخشیدی پس ما را در باقیمانده آن بیامرز {این دعا سفارش شده است در روزهای پایانی ماه شعبان زیاد خوانده شود}

وسایل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۳۰۱، ح ۱۳۴۷۱

۴–امام علی علیه السلام :

صَومُ شَعبانَ يَذهَبُ بِوَسواسِ الصَّدرِ وَ بَلابِلِ القَلبِ.

روزه ماه شعبان، وسواس دل و پریشانی های جان را از بین می برد.

تحف العقول ص ۱۰۲ – خصال ص ۶۱۲

۵–حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَعبانُ شَهری... فَمَن صامَ شَهری كُنتُ لَهُ شَفیعاً یَومَ القِیامَهِ.

شعبان ماه من است. هر که ماه مرا روزه بدارد، روز قیامت شفیع او خواهم بود.

فضائل الاشهر الثلاثه ص ۶۴ – بحارالأنوار(ط–بیروت) ج ۹۴ ، ص ۸۳، ح ۵۴

ماه رجب

۱– امام موسی کاظم علیه السلام :

رجب نهر فی الجنه اشد بیاضا من اللبن و احلی من العسل فمن صام یوما من رجب سقاه الله من ذلک النهر.

رجب نام نهری است در بهشت از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر هرکس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن

نهر به او می نوشاند.

من لا یحضره الفقیه، ج ۲ ، ص ۹۲ ، ح ۱۸۲۱

۲– امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴ ،

ص: ۲۲۳

شیطان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَکٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِکَهُ بَارَکَ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فِی طَعَامِکُمْ ثُمَّ یَقُولُونَ لِلشَّیْطَانِ اخْرُجْ یَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَکَ عَلَیْهِم

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آینـد. چون بنده بگوید: «بسم اللّه » فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاهُ اللَّیْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِیمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ کَرَاهِیَهٌ لِلشَّیْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَی الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا یُطَوِّلَنَّ أَحَدُکُمْ شَارِبَهُ وَ لَا عَانَتَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَیْهِ فَإِنَّ الشَّیْطَانَ یَتَّخِذُهَا مَخَابِئَ یَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکنـد؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر موها پنهان می شود.

علل الشرایع ج ۲ ، ص ۵۱۹ {شبیه این حدیث در وسایل الشیعه ج ۲ ، ص ۱۱۵ ، ح ۱۶۵۵ }

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

إِنَّمَا قُصَّ الْأَظْفَارُ لِأَنَّهَا مَقِیلُ الشَّیْطَانِ وَ مِنْهُ یَکُونُ النِّسْیَانُ.

کوتاه کردن ناخن، از آن رو لازم است که

ص: ۲۲۴

پناهگاه شیطان است و فراموشی می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تُبَیِّتُوا القُمامَهَ فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَإِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸ - امالی(صدوق) ص ۴۲۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لِیُبَالِغْ أَحَدُکُمْ فِی الْمَضْمَضَهِ وَ الِاسْتِنْشَاقِ فَإِنَّهُ غُفْرَانٌ لَکُمْ وَ مَنْفَرَهٌ لِلشَّیْطَان

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخاند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریزِ شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی ثُلُثَیْ دِینِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِی الثُّلُثِ الْبَاقِی

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد.

نوادر(راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَ الشَّيْطَانُ وَ الْحَقُّ وَ الْبَاطِلُ وَ الْهُدَى وَ الضَّلَالَةُ وَ الرُّشْدُ وَ الْغَيُّ وَ الْعَاجِلَةُ وَ الْآجِلَةُ وَ الْعَاقِبَةُ وَ الْحَسَنَاتُ وَ السَّيِّئَاتُ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنَاتٍ فَلِلَّهِ وَ مَا كَانَ مِنْ سَيِّئَاتٍ فَلِلشَّيْطَانِ لَعَنَهُ

اللَّهُ.

ای مردم! جز این نیست که خداست و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیاست و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آنِ خداست و هر چه بدی است از آنِ شیطان ملعون است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۶، ح ۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

يَقُولُ إِبْلِيسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْيَ فَإِنَّهُمَا يَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشِّرْكَ

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۲۷، ح۲

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّ الغَضَبَ مِنَ الشَّیطانِ وَ اِنَّ الشَّیطانَ خُلِقَ مِنَ النّارِ وَ اِنَّما تُطفَأُ النّارُ بِالماءِ فَاِذا غَضِبَ اَحَدُكُم فَليَتَوَضَّأ؛

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶ ، ح ۶۶۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَیِّنوا مَوائِدَكُم بِالبَقلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَةٌ لِلشَّیاطینِ مَعَ التَّسمیَهِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید ؛ زیرا سبزی با بسم اللّه الرحمن الرحیم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص ۳۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۹ ، ص ۳۰۰

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ وَ لَمْ يُسَمِّ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِي وُضُوئِهِ شِرْكٌ وَ إِنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ أَوْ لَبِسَ وَ كُلُّ شَيْءٍ صَنَعَهُ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يُسَمِّيَ عَلَيْهِ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شِرْك

هر گاه یکی از شما وضو بگیرد و بسم اللّه الرحمن الرحیم نگوید. شیطان در آن شریک است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد

یا لباس

ص: ۲۲۶

بپوشد و هر کاری که باید نام خدا را بر آن جاری سازد، انجام دهد و چنین نکند، شیطان در آن شریک است.

محاسن ج ۲ ، ص ۴۳۰ ، ح ۲۵۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

آكِلُ الرِّبا لايَخرُجُ مِنَ الدُّنيا حَتّى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيطانُ؛

ربا خوار از دنیا نرود، تا آن که شیطان دیوانه اش کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۲۰، ح ۳۰

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلى لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ يَسطَعُ و على لِسانِ المُنافِقِ شَيطانٌ يَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه (ابن أبی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَربَعينَ سَنَةً وَ لَم يَغلِب خَيرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّيطانُ بَينَ عَينَيهِ وَ قالَ: هذا وَجهٌ لا يُفلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص ۱۶۹

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِي عَالِمٍ بِغَيْرِ أَدَبٍ أَكْثَرَ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالِمٍ بِأَدَبٍ فَتَأَدَّبُوا وَ إِلَّا فَأَنْتُمْ أَعْرَاب

شیطان ، در عالِمِ بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بیابانی (فاقد تمدّن) هستید.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۹۶

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَایَهُ اللَّهِ وَ السَّعَادَهُ جَاءَ الْأَجَلُ بَیْنَ الْعَیْنَیْنِ وَ ذَهَبَ الْأَمَلُ وَرَاءَ الظَّهْرِ وَ إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَایَهُ الشَّیْطَانِ وَ الشَّقَاوَهُ جَاءَ الْأَمَلُ بَیْنَ الْعَیْنَیْنِ وَ ذَهَبَ الْأَجَلُ وَرَاءَ الظَّهْرِ

هر گاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ

ص: ۲۲۷

در برابر چشـمان او می آید و آرزو پشت سـرش می رود و هرگاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۵۸، ح ۲۷

حدیث (۲۰) پیامبر صلی لله علیه و آله :

ألاـ أخبركم بشـی ء إن أنتم فعلتموه تباعـد الشـیطان منكم كما تباعـد المشـرق من المغرب؟ قالوا: بلی یا رسول اللّه، قال: الصوم یسوّد وجهه، و الصّدقه تكسر ظهره، و الحبّ فی اللّه و الموازره علی العمل الصّالح یقطع دابره، و الاستغفار یقطع و تینه

آیا شـما را از چیزی خبر ندهم كه اگر به آن عمل كنید، شیطان از شما دور شود، چندان كه مشرق از مغرب دور است؟ عرض كردند: چرا. فرمودند: روزه روی شـیطان را سـیاه می كند، صدقه پشت او را می شـكند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در كار نیك، ریشه او را می كند و استغفار شاهرگش را می زند.

منهاج البراعه (خویی) ج ۷، ص ۴۲۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

الصَّلاهُ حِصنٌ مِن سَطَواتِ الشَّیطانِ؛

نماز قلعه و دژ محكمی است كه نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحكم و دررالكلم ص ۱۷۵ ، ح ۳۳۴۳

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

إِذَا رَأَیْتُمُ الْعَبْدَ مُتَفَقِّداً لِذُنُوبِ النَّاسِ نَاسِیاً لِذُنُوبِهِ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ قَدْ مُكِرَ بِه

هرگـاه دیدیـد كه بنـده ای گناهـان مردمـان را جسـتجو می كنـد و گناهـان خویش را فراموش كرده است بدانیـد كه او فریب شیطان را خورده است.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۲۹۲ ، ح ۲۰۵۴۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِذا رَاَیتُم الرَّجُل لایُبالی ما قال و لا ما قِیلَ لَهُ فَهُوَ شِركُ الشَّیطان؛

هرگاه دیدید که مردی باکی ندارد که

ص: ۲۲۸

چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود،چنین کسی شریک شیطان است

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۳۵ ، ح ۲۰۹۰۳

سنت نیکو

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَنَّ سُنَّهً حَسَنَهً فَلَهُ أَجْرُهَا وَ أَجْر مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْ ء

هر کس سنت نیکویی را بنا نهد،اجر آن و اجر همه عمل کنندگان به آن عمل تا روز قیامت برای اوست، بدون اینکه از اجر آنان کم گردد

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۹

اعتکاف

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

سئل عن الاعتکاف فقال لا یصلح الاعتکاف إلا فی المسجد الحرام و مسجد الرسول و مسجد الکوفه و مسجد الجماعه و یصوم ما دام معتکفا و لا ینبغی للمعتکف أن یخرج من المسجد إلا لحاجه لا بد منها و تشییع الجنازه و یعود المریض و لا یجلس حتی یرجع من ساعته و اعتکاف المرأه مثل اعتکاف الرجل.

فقه الرضا ص ۱۹۰ {شبیه این حدیث با کمی تفاوت در کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۱۷۶ ، ح ۲}

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا اعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ

اعتکاف جز با روزه گرفتن ممکن نیست.

فقه الرضا ص ۱۹۰

حدیث (۳) امام محمد باقر علیه السلام :

لقضاء حاجه رجل مسلم افضل من عشر نسمات و اعتکاف شهر فی المسجد.

اصول السته عشر(ط - دار الشبستری) ص ۷۹

حدیث (۴) امام موسی کاظم علیه السلام :

أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَشْیَ فِی حَاجَهِ الْمُؤْمِنِ خَیْرٌ مِنِ اعْتِکَافِ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْنِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِصِیَامِهِمَا ثُمَّ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ علیه السلام وَ مِنِ اعْتِکَافِ الدَّهْرِ

المومن ص ۴۷ ، ح ۱۱۲

حدیث (۵) معصوم علیه السلام :

مَشْیُ الرَّجُلِ فِی حَاجَهِ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ تُکْتَبُ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ تُمْحَی عَنْهُ عَشْرُ سَیِّئَاتٍ وَ یُرْفَعُ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَ یَعْدِلُ

ص: ۲۲۹

عَشْرَ رِقَابٍ وَ أَفْضَلُ مِنِ اعْتِكَافِ شَهْرٍ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ صِيَامِه

المومن ص ۵۳، ح ۱۳۵

حديث (۶) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا اعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ فِی الْمَسْجِدِ الْجَامِع

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۴، ص ۱۷۶، ح ۳ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۴، ح ۲۰۸۶

حديث (۷) امام جعفر صادق عليه السلام :

كَانَتْ بَدْرٌ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمْ يَعْتَكِفْ رَسُولُ اللَّهِ ص فَلَمَّا أَنْ كَانَ مِنْ قَابِلٍ اعْتَكَفَ عَشْرَيْنِ عَشْراً لِعَامِهِ وَ عَشْراً قَضَاءً لِمَا فَاتَهُ

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۴، ح ۲۰۸۸

حديث (۸) امام جعفر صادق عليه السلام :

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ امْرَأَةٍ كَانَ زَوْجُهَا غَائِباً فَقَدِمَ وَ هِیَ مُعْتَكِفَةٌ بِإِذْنِ زَوْجِهَا فَخَرَجَتْ حِينَ بَلَغَهَا قُدُومُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِی هِیَ فِيهِ فَتَهَيَّأَتْ لِزَوْجِهَا حَتَّى وَاقَعَهَا فَقَالَ إِنْ كَانَتْ خَرَجَتْ مِنَ الْمَسْجِدِ قَبْلَ أَنْ تَمْضِیَ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَ لَمْ تَكُنِ اشْتَرَطَتْ فِی اعْتِكَافِهَا

فَإِنَّ عَلَيْهَا مَا عَلَى الْمُظَاهِر

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۵ و ۱۸۶، ح ۲۰۹۴

حديث (۹) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا يَكُونُ الِاعْتِكَافُ أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَ مَنِ اعْتَكَفَ صَامَ وَ يَنْبَغِی لِلْمُعْتَكِفِ إِذَا اعْتَكَفَ أَنْ يَشْتَرِطَ كَمَا يَشْتَرِطُ الَّذِی يُحْرِم

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۶، ح ۲۰۹۵

حديث (۱۰) امام جعفر صادق عليه السلام :

إِذَا اعْتَكَفَ الرَّجُلُ يَوْماً وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرَطَ فَلَهُ أَنْ يَخْرُجَ وَ أَنْ يَفْسَخَ اعْتِكَافَهُ وَ إِنْ أَقَامَ يَوْمَيْنِ وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرَطَ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يَفْسَخَ اعْتِكَافَهُ حَتَّى تَمْضِیَ ثَلَاثَةُ أَيَّام

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۶، ح ۲۰۹۶

حدیث (۱۱) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْمُعْتَكِفُ لَا يَشَمُّ الطِّيبَ وَ لَا يَتَلَذَّذُ بِالرَّيْحَانِ وَ لَا يُمَارِی وَ لَا يَشْتَرِی وَ لَا يَبِيعُ

ص: ۲۳۰

قَالَ وَ مَنِ اعْتَكَفَ ثَلَاثَهَ أَيَّامٍ فَهُوَ يَوْمَ الرَّابِعِ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ زَادَ ثَلَاثَهً أُخْرَى وَ إِنْ شَاءَ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَإِنْ أَقَامَ يَوْمَيْنِ بَعْدَ الثَّلَاثَهِ فَلَا يَخْرُجْ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يُتِمَّ ثَلَاثَهَ

أَيَّامٍ

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۱۸۶ ، ح ۲۰۹۷

اخلاقی

سخن و زبان

زبان

حديث (۱) امام علی عليه السلام :

مَا أَضْمَرَ أَحَدٌ شَيْئاً إِلَّا ظَهَرَ فِی فَلَتَاتِ لِسَانِهِ وَ صَفَحَاتِ وَجْهِهِ

هيچ کس چيزی را در دل پنهان نداشت، جز اين که در لغزش های زبان و خطوط چهره او آشکار شد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۲ ، ح ۲۶

حديث (۲) رسول اکرم صلی الله عليه و آله :

مَنْ كانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ.

هر کس به خدا و روز قيامت ايمان دارد، بايد سخن خير بگويد يا سکوت نمايد.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۶۶۷

حديث (۳) رسول اکرم صلی الله عليه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَهُ لِسانِهِ؛

زيبايی مرد به شيوايی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۷۳

حديث (۴) امام باقر عليه السلام :

إِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفتاحُ كُلِّ خَيرٍ و شَرٍّ فَيَنبَغی لِلمُؤمِنِ أَن يَختِمَ عَلی لِسانِهِ كَما يَختِمُ عَلی ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

براستی که این زبان کلید همه خوبیها و بدیهاست پس سزاوار است که مؤمن بر زبان خود مهر زند، همان گونه که بر (کیسه) طلا و نقره خود مُهر می زند.

تحف العقول ص ۲۹۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَيُّهَا النَّاسُ، فِی الْإِنْسَانِ عَشْرُ خِصَالٍ يُظْهِرُهَا لِسَانُهُ: شَاهِدٌ يُخْبِرُ عَنِ الضَّمِيرِ، حَاكِمٌ يَفْصِلُ بَيْنَ الْخِطَابِ، وَ نَاطِقٌ يُرَدُّ بِهِ الْجَوَابُ، وَ شَافِعٌ يُدْرَكُ بِهِ الْحَاجَةُ، وَ وَاصِفٌ يُعْرَفُ بِهِ الْأَشْيَاءُ، وَ أَمِيرٌ يَأْمُرُ بِالْحَسَنِ، وَ وَاعِظٌ يَنْهی عَنِ الْقَبِيحِ، وَ مُعَزٍّ تُسَكَّنُ بِهِ الْأَحْزَانُ، وَ حَاضِرٌ تُجْلی بِهِ الضَّغَائِنُ، وَ مُونِقٌ تَلْتَذُّ بِهِ الْأَسْمَاعُ.

در انسان ده خصلت

ص: ۲۳۱

وجود دارد که زبان او آنها را آشکار می سازد، زبان گواهی است که از درون خبر می دهد. داوری است، که به دعواها خاتمه می دهد. گویایی است که بوسیله آن به پرسش ها پاسخ داده می شود. واسطه ای است که با آن مشکل برطرف می شود. وصف کننده ای است که با آن اشیاء شناخته می شود. فرماندهی است که به نیکی فرمان می دهد. اندرزگویی است که از زشتی باز می دارد. تسلیت دهنده ای است که غمها به آن تسکین می

یابد. حاضری است که بوسیله آن کینه ها برطرف می شود و دلربایی است که گوشها بوسیله آن لذّت می برند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۰

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ اللِّسَانِ إِکْرَامُهُ عَنِ الْخَنَی وَ تَعْوِیدُهُ الْخَیْرَ وَ تَرْکُ الْفُضُولِ الَّتِی لَا فَائِدَهَ لَهَا وَ الْبِرُّ بِالنَّاسِ وَ حُسْنُ الْقَوْلِ فِیهِم

حق زبان، دور داشتن آن از زشت گویی، عادت دادنش به خیر و خوبی، ترک گفتار بی فایده و نیکی به مردم و خوشگویی درباره آنان است.

امالی(صدوق) ص ۳۶۸ - خصال ص ۵۶۶ - مکارم الاخلاق ص ۴۱۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

اَللِّسانُ سَبُعٌ إِن خُلِّیَ عَنهُ عَقَرَ؛

زبان، درنده ای است که اگر رها شود، گاز می گیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۸، ح ۶۰

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

إِذا أَرادَ اللّه بِعَبدٍ خِزیا أَجری فَضیحَتَهُ عَلی لِسانِهِ؛

هرگاه خداوند بخواهد بنده ای را رسوا کند، از طریق زبانش او را رسوا می کند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۲۸، ح ۱۰۱

حدیث (۹) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ یُشْرِفُ کُلَّ یَوْمٍ عَلَی جَوَارِحِهِ فَیَقُولُ کَیْفَ أَصْبَحْتُمْ فَیَقُولُونَ بِخَیْرٍ إِنْ تَرَکْتَنَا وَ یَقُولُونَ

اللَّهَ اللَّهَ فِينَا وَ يُنَاشِدُونَهُ وَ يَقُولُونَ إِنَّمَا نُثَابُ بِكَ وَ نُعَاقَبُ بِكَ.

زبـان آدمیزاد، هر روز به اعضـای او نزدیـک می شـود و می گویـد: چگـونه ایـد؟ آنهـا می گوینـد: اگر تـو مـا را به خودمـان واگذاری، خوب هستیم و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش: و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم.

خصال ص۶ - مستدرک الوسایل ج ۹، ص ۲۵، ح ۱۰۱۰۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص۲۷۸، ح ۱۴

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

اِحبِس لِسانَکَ قَبلَ أَن یُطیلَ حَبسَکَ وَ یُردیَ نَفسَکَ فَلا شَیءَ أَولی بِطولِ سَجنٍ مِن لِسانٍ یَعدِلُ عَنِ الصَّوابِ و یَتَسَرَّعُ إِلَی الجَوابِ؛

پیش از آن که زبانت تو را به زنـدان طولانی و هلاکت درافکنـد، او را زنـدانی کن، زیرا هیـچ چیز به اندازه زبانی که از جاده صواب منحرف می شود و به جواب دادن می شتابد، سزاوار زندانی شدن دراز مدّت نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۴، ح ۴۱۸۰

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار،

بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص ۲۵۴

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام :

فِی تَفْسِیرِ قَوْلِهِ تَعَالَی وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ کُلِّهِمْ حُسْناً مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالِفِهِمْ أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَیَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالِفُونَ فَیُکَلِّمُهُمْ بِالْمُدَارَاهِ لِاجْتِذَابِهِمْ إِلَی الْإِیمَانِ فَإِنِ اسْتَتَرَ مِنْ ذَلِکَ بِکَفِّ شُرُورِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ وَ عَنْ إِخْوَانِهِ

الْمُؤْمِنِینَ

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن، به هم مذهبان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتّی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حقّ خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل ج ۱۲، ص ۲۶۱ ، ح ۱۴۰۶۱

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یُعَذِّبُ اللَّهُ اللِّسَانَ بِعَذَابٍ لَا یُعَذِّبُ بِهِ شَیْئاً مِنَ الْجَوَارِحِ فَیَقُولُ أَیْ رَبِّ عَذَّبْتَنِی بِعَذَابٍ لَمْ تُعَذِّبْ بِهِ شَیْئاً فَیُقَالُ لَهُ خَرَجَتْ مِنْکَ کَلِمَهٌ فَبَلَغَتْ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبَهَا فَسُفِکَ بِهَا الدَّمُ الْحَرَامُ وَ انْتُهِبَ بِهَا الْمَالُ الْحَرَامُ وَ انْتُهِکَ بِهَا الْفَرْجُ الْحَرَامُ

خداوند! زبان را عذابی دهد که هیچ یک از اعضای دیگر را چنان عذابی ندهد. زبان گوید: ای پروردگار! مرا عذابی دادی که هیچ چیز را چنان عذاب ندادی! در پاسخش گفته شود: سخنی از تو بیرون آمد و به شرق و غرب زمین رسید و به واسطه آن خونی بناحقّ ریخته شد و مالی به غارت رفت و ناموسی هتک شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۱۵،

ح ۱۶

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸ ، ح ۱۴

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْ ءٍ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ إِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّيْ ءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر ج۱، ص ۱۰۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلى لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ يَسطَعُ وَ على لِسانِ المُنافِقِ شَيطانٌ يَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه(ابن أبی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۸۰ ، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُنَافِقِ لَا يَظْهَرُ إِلَّا عَلَى لِسَانِه

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۹ ، ح ۱۰۵۰۹

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

عِلمُ المُنافِقِ فی لِسانِهِ وَ عِلمُ المُؤمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری ج ۴ ، ص ۳۵۰ ، ح ۶۲۸۸

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَ إِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ

ص: ۲۳۵

تَدَبَّرَهُ فِی نَفْسِهِ فَإِنْ کَانَ خَیْراً أَبْدَاهُ وَ إِنْ کَانَ شَرّاً وَارَاهُ وَ إِنَّ الْمُنَافِقَ یَتَکَلَّمُ بِمَا أَتَی عَلَی لِسَانِهِ لَا یَدْرِی مَا ذَا لَهُ وَ مَا ذَا عَلَیْه

زبـان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منـافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هرگاه بخواهـد سـخنی بگویـد، ابتـدا درباره آن می اندیشـد، اگر خوب بود اظهارش می کنـد و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۲۵۳

حدیث (۲۰) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ کُلِّ خَیْرٍ وَ شَرٍّ فَیَنْبَغِی لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یَخْتِمَ عَلَی لِسَانِهِ کَمَا یَخْتِمُ عَلَی ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِه

به راستی که این زبان کلیـد همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسـته است که مؤمن زبان خود را مُهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم می کند.

تحف العقول ص ۲۹۸

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّهِ [أَرْبَعَ عَلَامَاتٍ وَجْهٍ مُنْبَسِطٍ وَ لِسَانٍ لَطِیفٍ وَ قَلْبٍ رَحِیمٍ وَ یَدٍ مُعْطِیَهٍ].

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

امالی(طوسی) ص ۶۸۳ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسَانَکَ لِینَ الْکَلَامِ وَ بَذْلَ السَّلَامِ یَکْثُرْ مُحِبُّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضُوک

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۵ ، ح ۹۹۴۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللّه ُعَنهُ عَذابَهُ وَ مَن حَفِظَ

لِسانَهُ سَتَرَ اللّه ُعَورَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کیفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عیبش را بپوشاند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۷ ، ح ۳۰۰۴

حدیث (۲۴) امام باقر علیه السلام :

لا يَسلَمُ أحَدٌ مِنَ الذُّنوبِ حَتَّى يَخزُنَ لِسانَهُ؛

هیچکس تا زبانش را نگه ندارد از گناهان در امان نیست.

تحف العقول ص ۲۹۸ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص ۱۷۸

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَى النَّاسُ لِسَانَه

همانا نفرت انگیزترین مخلوق خدا بنده ای است که مردم از شرّ زبان او پرهیز می کنند. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۲۳

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را با غیر زبانتان بخوانید تا از شما پارسایی و کوشش و نماز و خوبی را ببینند زیرا این امور آنان را به سوی حق فرا می خواند

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۸ ، ح ۱۴

حدیث (۲۷) امام سجاد علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ، وَ يَنْطِقُ لِيَغْنَم

مؤمن، خاموشی اختیار می کند تا سالم بماند و سخن می گوید تا سودی ببرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

لا تَقُل ما لا تُحِبُّ أن يُقالَ لَکَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص ۷۴

حدیث (۲۹) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

أفشِ السَّلامَ یَکثُرْ خَیرُ بَیتِکَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص ۱۸۱

حدیث (۳۰) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

إیّاکَ و ما یُعتَذَرُ مِنهُ

بپرهیز از کاری که موجب عذرخواهی می شود.

امالی(صدوق) ص ۳۲۳

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام:

إنَّ أبغَضَ خَلقِ اللَّهِ عبدٌ اتّقَی النّاسُ لِسانَهُ.

مبغوض ترین خلق خدا بنده

ص: ۲۳۷

ای است که مردم از زبان او بترسند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۲۳

سخن

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

إيّاکَ وَ ما يَستَهجَنُ مِنَ الكَلامِ فَإنَّهُ يَحبِسُ عَلَيکَ اللِّئامَ وَ يُنَفِّرُ عَنک الكِرامَ

از به زبان آوردن سخنان زشت بر حذر باش. زیرا فرومایگان را گرد تو جمع می کند و گرانمایگان را از تو فراری می دهد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ح۴۱۷۴ ص۲۱۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سَبْعَهَ حُقُوقٍ فَأَوْجَبُهَا أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ حَقّاً وَ إِنْ كَانَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى وَالِدَيْهِ فَلَا يَمِيلُ لَهُمْ عَنِ الْحَقِّ.

مؤمن را بر مؤمن، هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹ ، ص ۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الثَّنَاءُ بِأَكْثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ.

عریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۵ ، حکمت ۳۴۷

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و

گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی(صدوق) ص ۲۵۴

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۴۱ ، ح ۱۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

كَلامٌ فی حَقٍّ خَیرٌ مِن سُكوتٍ عَلی باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۹۶

حدیث (۷) حضرت مسیح علیه السلام:

خُذُوا الْحَقَّ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَق كُونُوا نُقَّادَ الْكَلَام

حق را از اهل باطل فراگیرید و باطل را از اهل حق فرا نگیرید. سخن سنج باشید.

محاسن ص ۲۳۰ ، ح ۱۶۹

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

من كان يؤمن باللّه و اليوم الآخر، فليقل خيرا، أو يسكت

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۶

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

خُذُوا الْکَلِمَهَ الطَّیِّبَهَ مِمَّنْ قَالَهَا وَ إِنْ لَمْ یَعْمَلْ بِهَا

سخن طیب و

ص: ۲۳۹

پاکیزه را از هر که گفت بگیرید، اگر چه او خود، بدان عمل نکند.

تحف العقول ص ۲۹۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیر المونین ص ۶۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِیَّاکَ أَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ أَوْ تَمْشِیَ وَ تَتَکَلَّمَ فِی غَیْرِ أَدَبٍ.

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۷۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ یَتَکَلَّمَ بِشَیْ ءٍ یُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ إِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّیْ ءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ یَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق

جلوی دل اوست هر گاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر ج ۱، ص ۱۰۶

حدیث (۱۳) امام سجاد علیه السلام:

اَلْمُؤْمِنُ یَصمُتُ لِیَسلَمَ و یَنطِقُ لِیَغنَمَ

ص: ۲۴۰

ؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

لا تَقُل ما لا تُحِبُّ أن یُقالَ لَکَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص ۷۴

حدیث (۱۵) امام سجاد علیه السلام:

اَلْمُؤْمِنُ یَصمُتُ لِیَسلَمَ و یَنطِقُ

لِیَغنَمَ

مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِیثِ کِتَابُ اللَّهِ، وَ خَیْرَ الْهَدْیِ هَدْیُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی(طوسی) ص ۳۳۷

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَیرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَی القَلبِ الَّذی یَعِی الخَیرَ مَملُوٌّ مِنَ الخَیرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِن اَنصَتَ اَنصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور

پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص ۱۶۸

حدیث (۱۸) امام حسین علیه السلام :

لا تَقولَنَّ فی اَخیکَ المُؤمِنِ اِذا تَواری عَنکَ اِلّا ما تُحِبُّ اَن یَقولَ فیکَ اِذا تَوارَیتَ عَنهُ

وقتی که برادر دینی ات از تو جدا شد، سخنی پشت سر او نگو، مگر این که دوست داری او در پشت سر تو آن را بگوید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۷

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

اِذا حَسُنَ الخُلقُ لَطُفَ النُّطقُ؛

با اخلاق نیکو، گفتار

نرم می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۸۵

حدیث (۲۰) زید بن ثابت:

كُنَّا إِذَا جَلَسْنَا إِلَيْهِ ص إِنْ أَخَذْنَا فِي حَدِيثٍ فِي ذِكْرِ الْآخِرَهِ أَخَذَ مَعَنَا وَ إِنْ أَخَذْنَا فِى ذِكْرِ الدُّنْيَا أَخَذَ مَعَنَا وَ إِنْ أَخَذْنَا فِى ذِكْرِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ أَخَذَ مَعَنَا

هرگاه با رسول اکرم صلی الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق ص ۲۱

حدیث (۲۱) امام محمدباقر علیه السلام:

قولوا لِلنّاسِ اَحسنَ ما تُحِبُّونَ اَن يُقالَ لَكم؛

بهترین چیزی را که دوست دارید درباره شما بگویند ، درباره مردم بگویید.

تحف العقول ص ۳۰۰ - امالی(صدوقی) ص ۲۵۴ - تفسیر العیاشی ج ۱ ، ص ۴۸

حدیث (۲۲) امام محمد باقر علیه السلام:

خُذُوا الكَلِمَهَ الطَّيِبَهِ مِمَّن قالَها وَ اِن لَم يَعمَل بِها؛

سخن نیک را از هر کسی ، هر چند به آن عمل نکند ، فرا گیرید .

تحف العقول ص ۲۹۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۷۰

حدیث (۲۳) امام موسی کاظم علیه السلام:

قِلَّهُ المَنطِقِ حُكم عَظيمٌ ، فَعَلَيكُم بِالصَّمتِ فَانَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلَّهُ وِزرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

تحف العقول ص ۳۹۴

حديث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

أَصْدَقَ الْقَوْلِ وَ أَبْلَغَ الْمَوْعِظَهِ وَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ كِتَابُ اللَّه

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا يحضره الفقيه ج ۴ ،

ص: ۲۴۲

ص ۴۰۲، ح ۵۸۶۸

حديث (۲۵) امام علی علیه السلام:

الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ قَلِيلُهُ يَنْفَعُ وَ كَثِيرُهُ قَاتِلٌ

سخن چون دواست، اندکش سودمند و زیادش کشنده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۱ ،ح ۴۰۸۱

راستگویی

حديث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيّاً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۴، ح۱

حديث (۲) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الصّادِقَ أوَّلُ مَن يُصَدِّقُهُ اللّه عزوَجلَّ يَعلَمُ أنَّهُ صادِقٌ و تُصَدِّقُهُ نَفسُهُ تَعلَمُ أنَّهُ صادِقٌ؛

راستگو را نخستین کسی که تصدیق می کند، خدای عز و جل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۴، ح۶

حديث (۳) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيّ صلى الله عليه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَو انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو،

ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو

ص: ۲۴۳

بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطِیَهُنَّ فَقَد أُعطِیَ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ صِدقُ حَدیثٍ و أَداءُ أَمانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطنٍ وَ حُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح ۴۲۸۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَی شَفَا مَنْجاهٍ وَ کَرَامَهٍ وَ الْکَاذِبُ عَلَی شَرَفِ مَهْوَاهٍ وَ مَهَانَه

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۱۷ ، خطبه ۸۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِیَامِهِمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهِجَ بِالصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ حَتَّی لَوْ تَرَکَهُ اسْتَوْحَشَ وَ لَکِنِ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه.

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۴، ح۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذا رَأَیتَ مِن أَخیکَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارجُهُ: اَلحَیاءُ وَ الامانَهُ و الصِّدقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳ ، ح۲۰۵

حديث (۸) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ صَدُوقُ اللِّسَانِ بَذُولُ الْإِحْسَان

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۸۹، ح ۱۵۲۱

حديث (۹) امام صادق علیه السلام :

مَن صَدُقَ لِسانُهُ زَکی عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و

ص: ۲۴۴

رشد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۵، ح۱۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

یَبلُغُ الصّادِقَ بِصِدقِهِ ما یَبلُغُهُ الکاذِبَ بِاحتیالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصدق طمأنینه و الکذب ریبه

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی {مایه} تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸ ، ح ۱۸۶۴

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اعْلَمْ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَکٌ وَ الْکَذِبَ مَشْئُوم

بدان که راستگویی، پر برکت است و دروغگویی، شوم.

تحف العقول ص ۱۴

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲ ، ح ۱۹۷۶

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ إِخْوَانِکَ مَنْ دَعَاکَ إِلَی صِدْقِ الْمَقَالِ بِصِدْقِ مَقَالِهِ وَ نَدَبَکَ إِلَی أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ بِحُسْنِ أَعْمَالِه؛

بهترین برادرانت (دوستانت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به راستگویی دعوت کند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۷ ، ح ۹۵۳۵

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِی کَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِیَٔ لَهُ فِی أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَيْهِ فِی رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ مُسَاءَلَتِهِ.

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از

عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

اُنظُر مَا بَلَغَ بِهِ عَلِیٌّ عَلَیْهِ السَّلَامُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، فَالْزَمْهُ؛ فَإِن عَلِیّاً عَلَیْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ به عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ بِصِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه

بنگر علی علیه السلام با چه چیز آن مَقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیدا کرد همان را پیروی کن. همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

کافی(دار الحدیث) ج۳، ص ۲۷۰ و ۲۷۱، ح ۱۷۷۳

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی کَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ کَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیْلِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۵۱، ح ۱۹۷ - امالی(صدوق) ص ۳۰۳

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اضْمَنُوا لِی سِتَّهً مِنْ أَنْفُسِکُم أَضْمَنْ لَکُمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُم

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

معدن الجواهر ص ۵۳ - نهج الفصاحه ص ۲۱۶، ح ۳۲۱

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

اَلحِلمُ سِراجُ اللّه ... وَ الْحِلْمُ يَدُورُ عَلَى خَمْسَهِ أَوْجُهٍ أَنْ يَكونَ عَزِيزاً فَيَذَلَّ أَوْ يَكونَ صَادِقاً فَيُتَّهَمَ أَوْ يَدْعُوَ إِلَى الْحَقِّ فَيُسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ يُؤْذَى بِلَا جُرْمٍ أَوْ أَنْ يَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَيُخَالِفُوهُ فِيهِ فَإِذَا آتَيْتَ كُلًّا مِنْهَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْت

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

مصباح الشريعه ص ۱۵۴ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۶۸ ، ص ۴۲۲، ح ۶۱

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ أَجْوَدُ النَّاسِ كَفّاً وَ أَرْحَبُ النَّاسِ صَدْراً وَ أَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَ أَوْفَى النَّاسِ ذِمَّةً وَ أَلْيَنُهُمْ عَرِيكَةً وَ أَكْرَمُهُمْ عِشْرَةً مَنْ رَآهُ بَدِيهَةً هَابَهُ وَ مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعِتُهُ لَمْ أَرَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ.

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

تَحَرِّی الصِّدْقِ وَ تَجَنُّبُ الْكَذِبِ اَجْمَلُ شیمَهٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ،

زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح ۴۲۹۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

[عَلَامَهُ الْإِیمَانِ] الْإِیمَانُ أَنْ تُؤْثِرَ الصِّدْقَ حَیْثُ یَضُرُّکَ عَلَی الْکَذِبِ حَیْثُ یَنْفَعُک

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۶، حکمت۴۵۸

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الْکَذِبَ فِی الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضَ الصِّدْقَ فِی الْفَسَاد

خداوند عزوجل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فتنه شود بیزار است.

من لا یحضره الفقیه ج۴، ص۳۵۳، ح۵۷۶۲

حدیث (۲۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَصْدیقا لِلنّاسِ اَصْدَقُهُمْ حَدیثا وَ اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَکْذیبا اَکْذَبُهُمْ حَدیثا؛

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۲ ، ح ۵۹۱

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِیعَتِه عَلَیْکُمْ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه وَ التَّمَسُّکِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ فَإِنَّمَا یَغْتَبِط أَحَدُکُم إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَی هَاهُنَا وَ أَوْمَی بِیَدِهِ إِلَی حَلْقِه

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج۱، ص ۶۶ و ۶۷

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِن أَحبَبتُم أَن یُحِبَّکُمُ اللّه وَ رَسولُهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم و اصدُقوا إِذا حَدَّثتُم وَ أَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَکُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما

ص: ۲۴۸

را دوست بدارنـد وقتی امانتی به شـما سپردنـد رد کنیـد و چون سـخن گوييد راست گوييد و با همسايگان خود به نيکی رفتار نماييد.

نهج الفصاحه ص ۲۶۴ ، ح ۵۵۴

حديث (۲۷) امام صادق عليه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُن .... صِدْقُ الْبَأْس وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّيْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَهُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّم لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ.

مکـارم ده تـاست : اگر می توانی آنهـا را داشـته باش ... : اسـتقامت در سـختی ها، راسـتگويی، امانتـداری، صـله رحم، ميهمان نوازی، اطعام نيازمند، جبران کردن نيکی ها، رعايت حق و حرمت همسايه، مراعات حق و حرمت رفيق و در رأس همه، حيا.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۵۵ و ۵۶

حديث (۲۹) رسول اکرم صلی الله عليه و آله :

أَقْرَبُكُمْ مِنِّى غَداً فِى الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاس

نزديک ترين شـما به من در قيامت، راسـتگوترين، امانتدارترين، وفادارترين به عهد، خوش اخلاق ترين و نزديک ترين شما به مردم است.

تحف العقول ص ۴۶ - امالی(طوسی) ص ۲۲۹ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۲ ، ص۹۴، ح۱۲

حديث (۳۰) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيّاً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ.

خدای عزوجل هيچ پيامبری را نفرستاد، مگر با راستگويی، و برگرداندن امانت به نيکوکار و يا بدکار.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۱

حديث (۳۱) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ الصّادِقَ أَوَّلُ مَنْ يُصَدِّقُهُ اللّه عَزوَ جَلَّ يَعْلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ وَ تُصَدِّقُهُ نَفْسُهُ تَعْلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ؛

راستگو را نخستين کسی که تصديق می کند، خدای

عزوجل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۶

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَى شَفَا مَنْجَاةٍ وَ كَرَامَةٍ وَ الْكَاذِبُ عَلَى شَرَفِ مَهْوَاةٍ وَ مَهَانَة

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۱۷ ، خطبه ۸۶

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

لا تَغْتَرّوا بِصَلاتِهِمْ وَ لا بِصِیامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ وَ الصَّوْمِ حَتّی لَوْ تَرَکَهُ اسْتَوْحَشَ ، وَلکِنِ اخْتَبِروهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدیثِ وَ أداءُ الأمانَه؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۱۰۴، ح۲

حدیث (۳۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذا رَأَيْتَ مِنْ

أَخيكَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارْجُهُ: اَلْحَياءُ و الأمانَهُ وَ الصِّدْقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳ ، ح ۲۰۵

حديث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَدُقَ لِسانُهُ زَكى عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و رشد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حديث (۳۷) امام علی علیه السلام :

يَبْلُغُ الصّادِقَ بِصِدْقِهِ ما يَبْلُغُهُ الْكاذِبَ بِاحْتِيالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

حديث (۳۸) امام سجاد علیه السلام :

خَيْرُ مَفَاتِيحِ الْأُمُورِ الصِّدْقُ، وَ خَيْرُ خَوَاتِيمِهَا الْوَفَاء

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۹۳

حديث (۳۹) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ و الصِّدْقُ يَجْلِبانِ الرِّزْقَ، و الْخيانَهُ و الْكَذِبُ يَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳

حديث (۴۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَحَرَّی الصِّدْقَ خَفَّتْ عَلَیهِ المُؤُنُ؛

هر کس صداقت و راستگویی پیشه کند، بار زندگی برای او سبک می شود.

تحف العقول ص ۹۱

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

مَا السَّیْفُ الصّارِمُ فی کَفِّ الشُّجاعِ بِاَعَزَّ لَهُ مِنَ الصِّدْقِ؛

شمشیر بُرّنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص۲۹۶، ح۳۸۷

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

اَقْبَحُ الصِّدقِ ثَناءُ الرَجُلِ عَلی نَفْسِهِ؛

زشت ترین راستگویی، تعریف انسان از خودش می باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۶ ، ح ۱۰۷۲۹

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

اِذا اَحَبَّ اللّه ُعَبْدا اَلْهَمَهُ الصِّدْقَ؛

هرگاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، راستگویی

را به او الهام می نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح ۴۲۹۲

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام :

یَکْتَسِبُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلَاثاً حُسْنَ الثِّقَهِ بِهِ وَ الْمَحَبَّهَ لَهُ وَ الْمَهَابَهَ عَنْه

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹ ، ح ۴۳۵۸

حدیث (۴۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی کَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ کَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیْلِ وَ لَکِنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و نیکی و وِرد و ذکر شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنان توجه نمایید.

عیون اخبار الرضا علیه السلام ج ۲ ، ص ۵۱ ، ح ۱۹۷

حدیث (۴۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ یَقْبُحُ فِیهِنَّ الصِّدْقُ النَّمِیمَهُ وَ إِخْبَارُکَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِهِ بِمَا یَکْرَهُ وَ تَکْذِیبُکَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَیْر

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص ۹

حدیث (۴۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالصِّدْقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الْجَنَّهِ وَ اِیّاکُمْ و الْکِذْبَ فَاِنَّهُ مَعَ الْفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکی همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲ ، ح ۱۹۷۶

دروغ

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَّ رَجُلًا أَتَی سَیِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ یَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِی خُلُقاً یَجْمَعُ لِی خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ فَقَالَ

ص: ۲۵۲

لَا تَكْذِب

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۹ ، ص ۲۶۲، ح ۴۳

۲– امام علی علیه السلام:

لَیسَ الکَذِبُ مِن خَلائِقِ الإِسلامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۳۷۹

۳– امام علی علیه السلام:

(علامه) اَلایمانُ أَن تُؤثِرَ الصِّدقَ حَیثُ یَضُرُّکَ عَلَی الکَذِبِ حَیثُ یَنفَعُکَ؛

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۶ ، حکمت ۴۵۸

۴– امام سجاد علیه السلام:

اِتَّقُوا الکَذِبَ الصَّغیرَ مِنهُ وَ الکَبیرَ، فی کُلِّ جِدٍّ وَ هَزلٍ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذا کَذِبَ فِی الصَّغیرِ اجتَرَأَ عَلَی الکَبیرِ؛

از دروغ کوچک و بزرگش، جدّی و شوخیش بپرهیزید، زیرا انسان هرگاه در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ نیز جرئت پیدا می کند.

تحف العقول ص ۲۷۸

۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلکَذِبُ یَنقُصُ الرِّزقَ؛

دروغ، روزی را کم می کند.

نهج الفصاحه ص ۳۷۳ ، ح ۱۰۸۷

۶– امام علی علیه السلام:

يَكْتَسِبُ الْكَاذِبُ بِكَذِبِهِ ثَلَاثاً سَخَطَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ اسْتِهَانَهَ النَّاسِ بِهِ وَ مَقْتَ الْمَلَائِكَهِ لَه

دروغگو بـا دروغگویی خود سه چیز بـدست می آورد: خشم خـدا را نسـبت به خود، نگاه تحقیرآمیز مردم را نسـبت به خود و دشمنی فرشتگان را نسبت به خود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۲۱ ، ح ۴۴۱۸

۷– امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ عَلَى الْكَذَّابِينَ النِّسْيَان

از جمله کمکهای خداوند بر ضد دروغگویان فراموشی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۳۴۱، ح ۱۵

۸– امام عسکری سلام الله علیه:

جُعِلَتِ الْخَبَائِثُ فِی

ص: ۲۵۳

بَیْتٍ وَ جُعِلَ مِفْتَاحُهُ الْکَذِبُ.

همه پلیدی ها را در خانه ای نهادند و کلید آن، دروغ است.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۹ ، ص ۲۶۳

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الکَذِبَ فِی الصَّلاحِ و أبغَضَ الصِّدقَ فِی الفَسادِ؛

خداوند عزوجل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فتنه شود بیزار است.

من لا یحضره الفقیه ج۴، ص ۳۵۳، ح۵۷۶۲

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصدق طمأنینه و الکذب ریبه

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی [مایه] تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸ ، ح ۱۸۶۴

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اعْلَمْ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَکٌ وَ الْکَذِبَ مَشْئُوم

بدان که راستگویی، پر برکت است و دروغگویی، شوم.

تحف العقول ص ۱۴

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِیمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ.

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

۱۳– پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که

ص: ۲۵۴

دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲، ح ۱۹۷۶

۱۴– امام صادق علیه السلام:

لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ يُوَاخِيَ الْفَاجِرَ وَ لَا الْأَحْمَقَ وَ لَا الْكَذَّابَ.

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی(ط–الاسلامیه) ج۲، ص ۶۴۰، ح ۳

۱۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يُخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمُلَتْ مُرُوَّتُه وَ ظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَتْ غَيْبَتُهُ.

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص ۵۷ – خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

۱۶–امام صادق علیه السلام:

سِتَّةٌ لَا تَكُونُ فِي مُؤْمِنٍ الْعُسْرُ وَ النَّكَدُ وَ الْحَسَدُ وَ اللَّجَاجَةُ وَ الْكَذِبُ وَ الْبَغْيُ.

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص۳۷۷

۱۷– امام علی علیه السلام:

لَا تَسْتَشِرِ الْكَذَّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرِّبُ عَلَيْكَ الْبَعِيدَ وَ يُبَعِّدُ عَلَيْكَ [إِلَيْكَ] الْقَرِيب

با دروغگو مشورت نکن، چون دروغگو، مانند سراب، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۹۲

۱۸– امام علی علیه السلام:

لَوْ تَمَيَّزَتِ الْأَشْيَاءُ لَكَانَ الصِّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَهِ وَ كَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْكَذِب

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹ ، ح ۴۳۴۹

۱۹– امام صادق علیه السلام:

تَركُ الحُقوقِ مَذَلَّهٌ وَ إِنَّ الرَّجُلَ يَحتاجُ إِلى أَن يَتَعَرَّضَ فيها لِلكَذِبِ؛

ندادن حقوق

ص: ۲۵۵

(دیگران) ذلّت می آورد و انسان در این باره مجبور به دروغ گفتن می شود.

تحف العقول ص ۳۶۰

۲۰– امام حسن عسکری علیه السلام:

جُعِلتِ الخَبائِثُ فی بَیت وَ جُعِل مِفتاحُهُ الکَذِبَ؛

تمام پلیدیها در خانه ای قرار داده شده و کلید آن دروغگویی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۱۴۵ – بحار الانوار(ط–بیروت) ج ۷۵، ص ۳۷۷

۲۱– امام علی علیه السلام:

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

۲۲– امام صادق علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ لَا یُخْلَقُ عَلَی الْکَذِبِ وَ لَا عَلَی الْخِیَانَهِ وَ خَصْلَتَانِ لَا یَجْتَمِعَانِ فِی الْمُنَافِقِ سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِی سُنَّهٍ.

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

بحار الانوار(ط–بیروت) ج ۷۵، ص ۲۵۱ – تحف العقول ص۳۶۷

۲۳– امام علی علیه السلام:

تَحَرِّی الصِّدقِ وَ تَجَنُّبُ الکَذِبِ اَجمَلُ شیمَهٍ وَ اَفضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح

۲۴– امام علی علیه السلام:

اَلصّادِقُ عَلی شَفا مَنجاهٍ وَ کَرامَهٍ وَ الکاذِبُ عَلی شُرُفِ مَهواهٍ وَ مَهانَهٍ؛

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۱۷ ، خطبه ۸۶

۲۵– امام علی علیه السلام:

یَبلُغُ الصّادِقَ بِصِدقِهِ ما یَبلُغُهُ الکاذِبَ بِاحتیالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

۲۶– امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَ الصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ، و الخیانَهُ وَ الکَذِبُ یَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳

۲۷– امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ لِلشَّرِّ أَقْفَالًا وَ جَعَلَ مَفَاتِیحَ تِلْکَ الْأَقْفَالِ الشَّرَابَ وَ الْکَذِبُ شَرٌّ مِنَ الشَّرَابِ.

به راستی که خداوند عزوجل برای شر قفل هایی گذارد و کلید آن قفل ها را شراب قرار داد و دروغ از شراب بدتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۹، ح ۳

۲۸– امام صادق علیه السلام:

الْکَلَامُ ثَلَاثَهٌ صِدْقٌ وَ کَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَیْنَ النَّاسِ قَالَ قِیلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاکَ مَا الْإِصْلَاحُ بَیْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ کَلَاماً یَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِیکَ مِنَ الْخَیْرِ کَذَا وَ کَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به

او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

۲۹- امام علی علیه السلام:

لا تُحَدِّثِ النّاسَ بِکُلِّ ما سَمِعتَ بِهِ، فَکَفی بِذلِکَ کَذِبا؛

هر چه را شنیدی برای مردم بازگو مکن، که همین برای دروغگویی (تو) کافی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۵۹ ، از نامه ۶۹

۳۰- امام علی علیه السلام:

اَمرانِ لا یَنفَکّانِ مِنَ الکَذِبِ: کَثرَهُ المَواعیدِ، وَ شِدَّهُ الاعتِذارِ؛

دو چیز از دروغ جدا نمی شود: بسیار وعده دادن و به شدت عذرخواهی نمودن.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۸۷، ح ۲۸۲

۳۱- امام علی علیه السلام:

اَلکَذِبُ فِی العاجِلَهِ عارٌ وَ فِی الآجِلَهِ عَذابُ النّارِ؛

دروغ در دنیا ننگ و عار است و در آخرت عذاب جهنم.

غررالحکم و دررالکلم ص ۹۱ ، ح ۱۷۳۷

۳۲- امام علی علیه السلام:

لَیسَ لِکَذوبٍ اَمانَهٌ، وَ لا لِفُجورٍ صیانَهٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۳۸۷

۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَصديقا لِلنّاسِ اَصدَقُهُم حَديثا وَ اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَكذيبا اَكذَبُهُم حَديثا؛

هر كس راستگوتر است سخن مردم را بيشتر باور مى كند و هر كس دروغگوتر است مردم را بيشتر دروغگو مى داند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۲ ، ح ۵۹۱

۳۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثلاث من كنّ فيه فهو منافق و إن صام و صلّى و حجّ و اعتمر و قال: «إنّى مسلم» من إذا حدّث كذب و إذا وعد أخلف و إذا ائتمن خان.

سه چيز است كه در هر كس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره كند و بگويد

من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۰

۳۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

آیَهُ المُنافِقِ ثَلاثٌ: اِذا حَدَثَ کَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذا اؤتُمِنَ خانَ؛

نشان منافق سه چیز است: ۱ - سخن به دروغ بگوید . ۲ - از وعده تخلف کند .۳ - در امانت خیانت نماید .

نهج الفصاحه ص ۱۵۶، ح ۷

غیبت

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

هَلْ تَدْرُونَ مَا الْغِيبَهُ قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَ رَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِی أَخِی مَا أَقُولُ قَالَ ص إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّه

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۱۸

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَهً لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ وَ لَا صِيَامَهُ أَرْبَعِينَ يَوْماً وَ لَيْلَهً إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ.

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

۳-امام صادق علیه السلام:

الْغِيبَهُ أَنْ تَقُولَ فِی أَخِيكَ مَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ

أَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّهِ وَ الْعَجَلَهِ فَلَا

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه داشته است، اما (گفتن) خصلتهای آشکاری چون تندخویی و شتابزدگی غیبت نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۵۸ ، ح ۷

۴- امام صادق علیه السلام:

إِذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَهَ لَهُ وَ لا غیبَهَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص ۳۹

۵- امام علی علیه السلام :

اَلسامِعُ لِلغیبَهِ کَالمُغتابِ؛

شنونده غیبت، مانند غیبت کننده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۱ ، ح ۴۴۴۳

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کَفّارَهُ الاِغتیابِ أَن تَستَغفِرَ لِمَن اغتَبتَهُ؛

کفّاره غیبت این است که برای شخصی که از او غیبت کرده ای، آمرزش بطلبی.

امالی (طوسی) ص ۱۹۲

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِذا وُقِعَ فِی الرَّجُلِ و أَنتَ فی مَلإٍ، فَکُن لِلرَّجُلِ ناصِرا و لِلقَومِ زاجِرا وَ قُمْ عَنهُم؛

اگر در میان جمعی بودی و از کسی غیبت شد، او را یاری کن و آن جمع را از غیبت کردن بازدار و از میانشان برخیز و برو.

نهج الفصاحه ص ۲۰۲ ، ح ۲۴۷

۸–پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْغِیبَهُ أَسْرَعُ فِی دِینِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْأَکِلَهِ فِی جَوْفِه

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۵۷ ، ح ۱

۹– امام باقر علیه السلام:

مَنِ اغْتِیبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَنَصَرَهُ وَ أَعَانَهُ نَصَرَهُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ وَ مَنِ اغْتِیبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ یَنْصُرْهُ وَ لَمْ یُعِنْهُ وَ لَمْ یَدْفَعْ عَنْهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی نُصْرَتِهِ وَ عَوْنِهِ إِلَّا خَفَضَهُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ.

کسی که در حضور او

از برادر مؤمنش غیبت شود و او به یاریش برخیزد، خداوند در دنیا و آخرت او را یاری دهد و کسی که در حضور او از برادر مؤمنش غیبت شود و او - با آن که می تواند یاریش کند - به یاری او برنخیزد و از وی دفاع نکند، خداوند او را در دنیا و آخرت پَست گرداند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۸

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يُؤْتَى بِأَحَدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَلَا يَرَى حَسَنَاتِهِ فَيَقُولُ إِلَهِي لَيْسَ هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي لَا أَرَى فِيهَا طَاعَتِي فَيُقَالُ إِنَّ رَبَّكَ لَا يَضِلُّ وَ لا يَنْسى ذَهَبَ عَمَلُكَ بِاغْتِيَابِ النَّاسِ ثُمَّ يُؤْتَى بِآخَرَ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَرَى فِيهِ طَاعَاتٍ كَثِيرَةً

فَيَقُولُ إِلَهِي مَا هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي مَا عَمِلْتُ هَذِهِ الطَّاعَاتِ فَيَقُولُ إِنَّ فُلَاناً اغْتَابَكَ فَدُفِعَتْ حَسَنَاتُهُ إِلَيْكَ.

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خدا نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری را مشاهده می کند. عرض

می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد و من حسنات

او را به تو دادم.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۴۷

۱۱– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم يَظلِمهُم وَحَدَّثَهُم فَلَم يَكذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم يَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن كَمُلَت مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَتُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَحَرُمَت غيبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص ۵۷ - خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

۱۲–پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلذَّنبُ شومٌ عَلی غَيرِ فاعِلِهِ اِن عَيَّرَهُ ابتُلِیَ بِهِ وَ اِن اَغتابَهُ أَثِمَ وَ اِن رَضیَ بِهِ شارَكَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گنهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گنهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص ۴۹۳ ، ح ۱۶۲۳

۱۳– امام صادق علیه السلام:

قالَ لُقمانُ لِابنِهِ: وَ لِلحاسِدِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: يَغتابُ إِذا غابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذا شَهِدَ وَ يَشمَتُ بِالمُصيبَهِ؛

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱ ، ح ۱۱۳

۱۴– امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَيرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی كُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْكَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکَتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد /

ص: ۲۶۲

برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غِيبَةٍ سَمِعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَه

هر که در مجلسی بشنود که از برادرش غیبت می شود و آن غیبت را از او دفع کند خداوند هزار باب بدی را در دنیا و آخرت از او دفع می کند.

من لا یحضره الفقیه ج۴، ص ۱۵

سخنچینی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ السِّحْرِ النَّمِيمَهَ يُفَرَّقُ بِهَا بَيْنَ الْمُتَحَابَّيْنِ وَ يُجْلَبُ الْعَدَاوَهُ عَلَى الْمُتَصَافِيَيْنِ وَ يُسْفَكُ بِهَا الدِّمَاءُ وَ يُهْدَمُ بِهَا الدُّورُ وَ يُكْشَفُ بِهَا السُّتُورُ وَ النَّمَّامُ أَشَرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج(طبرسی) ج ۲ ، ص ۳۴۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۰، ص ۲۱، ح ۱۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ يَقْبُحُ فِيهِنَّ الصِّدْقُ النَّمِيمَهُ وَ إِخْبَارُكَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِهِ بِمَا يَكْرَهُ وَ تَكْذِيبُكَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَيْرِ

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص ۹ - خصال ص ۸۷،

حديث (۳) پيامبر صلى الله عليه و آله :

لا یُ-بَلِّغُنی اَحَدٌ مِنْکُم عَنْ اَحَدٍ مِن اَصحابی شَیئا، فَاِنّی اُحِبُّ اَنْ اَخْرُجَ اِلَیکُم و اَنَا سَلیمُ الصَّدرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

سفينه البحار ج ۲ ، ص ۶۹۳

شوخی

حديث (۱) امام باقر عليه السلام :

إِنَّ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ یُحِبُّ المُداعِبَ فِی الجَماعَهِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۶۳، ح۴

حديث (۲) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِنّی أَمزَحُ وَ لا أَقولُ إِلاّ حَقّا؛

من شوخی می کنم، اما جز حق نمی گویم.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج۶، ص ۳۳۰

حديث (۳) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ وَ المُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول ص ۴۹

حديث (۴) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

أَتَتِ امرَأَةٌ عَجوزٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه و آله فَقالَ لاتَدخُلُ الجَنَّهَ عَجوزٌ، فَبَكَت، فَقالَ: إِنَّكَ لَستَ يَومَئِذٍ بِعَجوزٍ، قالَ اللّه تَعالى: (إِنّا أَنشَناهُنَّ إِنشاءً فَجَعَلناهُنَّ أَبكارا)؛

پیر زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. حضرت به او فرمودند: پیر به بهشت نمی رود. پیرزن گریست. حضرت فرمودند: تو در آن روز پیر نخواهی بود. خدای متعال می فرماید: «ما آنان را آفرینش نوینی بخشیدیم و همه را دوشیزه قرار دادیم».

تنبیه الخواطر ج۱، ص۱۱۲

حدیث (۵) امام کاظم علیه السلام :

كـانَ يَأْتِيهِ الْأَعْرَابِيُّ فَيُهْدِی لَهُ الْهَدِيَّهَ ثُمَّ يَقُولُ مَكَانَهُ أَعْطِنَا ثَمَنَ هَدِيَّتِنَا فَيَضْحَكُ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ كَانَ إِذَا اغْتَمَّ يَقُولُ مَا فَعَلَ الْأَعْرَابِيُّ لَيْتَهُ أَتَانَا.

بادیه نشینی بود که نزد رسول خدا صلی الله علیه

و آله می آمد و برای آن حضرت هدیه می آورد و همان جا می گفت: پول هدیه ما را بده و رسول خدا صلی الله علیه و آله می خندیدند. آن حضرت هرگاه اندوهگین می شدند، می فرمودند: آن بادیه نشین چه شد؟ کاش نزد ما می آمد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۶۳، ح۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

کَثرَةُ المِزاحِ تَذهَبُ البَهاءَ وَ توجِبُ الشَّحناءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

عیون الحکم و المواعظ ص ۳۹۰، ح ۶۶۱۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ کَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُجْهِل

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۲ ، ح ۴۴۷۲

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

رُبَّ هَزلٍ عاد جِدّا؛

چه بسا شوخی ای که جدّی می شود.

تحف العقول ص۸۵

حدیث (۹) امام هادی علیه السلام :

الهُزءُ فُکاهَهُ السُّفَهاءِ، و صِناعَهُ الجُهّالِ.

هزل گویی، شوخی کم خردان و کار نادانان است.

الدره الباهره ص ۴۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۱۴۷ ، ح ۲۰

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِذا أَحبَبتَ رَجُلًا فَلا تُمازِحهُ وَ لا تُمارِهِ؛

هر گاه کسی را دوست داشتی، با او نه شوخی کن نه مجادله.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۶۴ ، ح۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَـا زَعِیـمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُه

من برای کسی که بگومگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که

ص: ۲۶۵

اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام:

لا تُمار فَیذهَبَ بَهاؤُك وَ لا تمازح فَیجتَرَاُ عَلَیك؛

جدال مکن که ارزشت می رود و شوخی مکن که بر تو دلیر شوند

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۶۵ ، ح ۱۷ - تحف العقول ص ۴۸۶

حدیث (۱۳) امام موسی کاظم علیه السلام:

اِیاك وَ المِزاحَ فَاِنَّهُ یذهَبُ بِنُورِ ایمانِك؛

از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۶۵ ، ح ۱۹ - تحف العقول ص ۴۰۹ - من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۴۰۸ ، ح ۵۸۸۵ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله لَیَسُرُّ الرَّجُلَ مِنْ اَصحابِهِ اِذا رَآهُ مَغْموما بِالْمُداعَبَهِ وَ کانَ صلی الله علیه و آله یَقولُ: اِنَّ اللّه َ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وَجْهِ اِخْوانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترشرویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص ۸۳

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله یُداعِبُ وَ لا یَقولُ اِلاّ حَقّ-ا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله شوخی می کردند ولی جز حقّ چیزی نمی گفتند.

مستدرك الوسائل ج ۸، ص ۴۰۸ ، ح ۹۸۱۸

ناسزاگویی و فحش

۱-پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا تَسُبُّوا الناسَ فَ-تَ-كتَسِبُوا العَداوَة بَينَهُم؛

به مردم

ص: ۲۶۶

ناسزا نگویید، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۳۶۰، ح ۳

۲- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللّه عَزوَ جَلَّ یُحِبُّ المُداعِبَ فِی الجَماعَهِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۶۳، ح۴

۳- امام صادق علیه السلام:

الفُحشُ و البَذاءُ و السَّلاطَهُ مِن النِّفاقِ؛

دش-ن-ام-گویی و ب-د زبانی و دری-دگ-ی از (نشانه های) نفاق است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۲۵ ، ح ۱۰

۴- امام علی علیه السلام: ثَمَرَهُ التَّواضُعِ المَحَبّه، ثَمَرَهُ الکِبرِ المَسَبَّهُ.

ثمره فروتنی دوستی است، ثمره تکبّر ناسزا (شنیدن) است.

عیون الحکم و المواعظ (للیثی) ص ۲۰۹ ، ح ۴۱۹۲ و ۴۱۹۳

۵- امام علی علیه السلام:

مَن عابَ عِیبَ، و مَن شَتَمَ اُجیبَ، و مَن غَرَسَ أشجارَ التُّقی اجتَنی ثِمارَ المُنی.

هر که عیبجویی کند، عیبجویی شود و هر که ناسزا گوید، پاسخ (ناسزا) شنود و هر که درختهای تقوا بنشاند، میوه های آرزوها را بچیند.

کشف الغمّه(ط-القدیمه) ج ۲، ص ۳۴۶ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۷۹

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبَّابُ الْمُؤْمِنِ کَالْمُشْرِفِ عَلَی الْهَلَکَه

ناسزاگوی به مؤمن همچون کسی است که در آستانه هلاکت باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۹، ح ۱

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سِبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ قِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ أَكْلُ لَحْمِهِ مِنْ مَعْصِيَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حُرْمَهُ مَالِهِ كَحُرْمَهِ دَمِهِ.

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگیدن با او کفر و خوردن گوشت او (غیبت کردن از وی) معصیت خداست و حرمت مالش مثل حرمت خونش است

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۷۷، ح ۵۷۸۱

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَسُبُّوا الرِّيَاحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَهٌ وَ لَا تَسُبُّوا الْجِبَالَ وَ

ص: ۲۶۷

لَا السَّاعَاتِ وَ لَا الْأَيَّامَ وَ لَا اللَّيَالِيَ فَتَأْثَمُوا وَ تَرْجِعَ عَلَيْكُمْ.

به بادها ناسزا مگویید که آنها (از جانب خداوند) مأمورند و کوهها و لحظه ها و روزها و شبها را ناسزا نگویید که گنهکار می شوید و به خودتان بر می گردد.

علل الشرائع ج ۲ ، ص ۵۷۷، ح ۱

۹–پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا تَسُبُّوا الناسَ فَتَکتَسِبُوا العَداوهَ بَینَهُم.

به مردم ناسزا مگویید که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۰، ح ۳

۱۰– امام علی علیه السلام:

مَهْلاًـ یا قَنبرُ! دَعْ شاتِمَکَ مُهانا تُرْضِ الرَّحمنَ و تُسخِطِ الشَّیطانَ و تُعاقِبْ عَدُوَّکَ، فَوَ الذی فَلَقَ الحَبَّهَ و بَرَأ النَّسَمَهَ ما أرضَی المؤمنُ رَبَّهُ بِمِثلِ الحِلْمِ، و لا أسخَطَ الشَّیطانَ بِمِثلِ الصَّمتِ، و لا عُوقِبَ الأحمَقُ بمِثلِ السُّکوتِ عَنهُ.

– خطاب به قنبر– که می خواست به کسی که بدو ناسزا گفته بود، ناسزا گوید – : آرام باش قنبر ! دشنامگوی خود را خوار و سرشکسته بگذار تا خدای رحمان را خشنود و شیطان را ناخشنود کرده و دشمنت را کیفر داده باشی. قسم به خدایی که دانه را شکافت و خلایق را بیافرید، مؤمن پروردگار خود را با چیزی همانند بردباری و گذشت خشنود نکرد و شیطان را با حربه ای چون خاموشی به خشم نیاورد و احمق را چیزی مانند سکوت در مقابل

او کیفر نداد. أمالی(مفید) ص ۱۱۸، ح ۲

۱۱–پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّهَ عَلَى كُلِّ فَحَّاشٍ بَذِيءٍ قَلِيلِ الْحَيَاءِ– لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَه

خداوند بهشت را بر هر فحّاش بد زبان بی شرمی که باکی

ندارد چه گوید و چه شنود، حرام کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۳، ح ۳

۱۲-پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ مِن شَرِّ عِبادِ اللّهِ مَن تُكرَهُ مُجالَسَتُهُ لِفُحشِهِ؛

بدترین بندگان خدا کسی است که از ترس فحش او، هم نشینی با او را خوش ندارند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۵، ح ۸

۱۳- امام کاظم سلام الله علیه:

مَا تَسَابَّ اثْنَانِ إِلَّا انْحَطَّ الْأَعْلَى إِلَى مَرْتَبَهِ الْأَسْفَلِ

هیچ گاه دو تن به هم دشنام ندادند جز آن که بالاتر به مرتبه فروتر سقوط کرد.

اعلام الدین ص ۳۰۵ - دره الباهره ص ۳۴

۱۴- امام علی علیه السلام:

مَن سَمِعَ بِفاحِشَهٍ فابداها كانَ كَمَن أتاها

آنکه سخن زشتی بشنود و بازگویش کند مانند کسی است که آن را گفته شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰ ، ص ۲۷۳ ، ح ۱۶۰

نصیحت

۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنْزِلَهً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَهِ أَمْشَاهُمْ فِي أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَهِ لِخَلْقِهِ.

بلند مرتبه ترین مردم نزد خداوند در روز قیامت کسی است که در روی زمین بیشتر در نصیحت و ارشاد مردم قدم بردارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۲۰۸، ح ۵

۲- لقمان حکیم رحمه الله:

يا بُنَيَّ ... عَلَيكَ بِالمَوعِظَهِ فَاعمَل بِها فَإنَّها عِندَ العاقِلِ أَحلى مِنَ العَسَلِ الشَّهدِ؛

فرزندم نصیحت را بپذیر و به آن عمل کن که نصیحت نزد عاقل از عسل ناب شیرین تر است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج۱، ص ۷۲

۳– امام علی علیه السلام:

مَن قَبِلَ النَّصیحَهَ سَلِمَ مِنَ الفَضیحَهِ؛

هر کس نصیحت را بپذیرد، از رسوایی به سلامت می ماند.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۴۷ ، ح ۷۹۱۱

۴–امام جواد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ يَحْتَاجُ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ تَوْفِيقٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ وَاعِظٍ مِنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولٍ مِمَّنْ يَنْصَحُهُ.

مؤمن

ص: ۲۶۹

نیازمند سه چیز است: توفیقی از پروردگار، پند دهنده ای از درون خویش و پذیرش از نصیحت کنندگان.

مستدرك الوسایل ج ۸، ص ۳۲۹، ح ۹۵۷۶ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص۳۵۸، ح ۱

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إذا أراد اللّٰه بعبد خیرا جعل له واعظا من نفسه یأمره و ینهاه.

هرگاه خداوند خیر بنده ای را بخواهد، واعظی از درون او برایش قرار می دهد که او را به کار نیک وادارد و از کار بد باز دارد.

نهج الفصاحه ص ۱۸۳ ، ح۱۵۴

۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا واعِظَ أبلَغُ مِن النُّصحِ؛

هیچ واع-ظ-ی م-ؤثرتر از نصیحت نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۶ ، ح ۴۵۹۸

۷- امام علی علیه السلام:

الْمُسْلِمُ مِرْآةُ أَخِیهِ فَإِذَا رَأَیْتُمْ مِنْ أَخِیکُمْ هَفْوَةً فَلَا تَکُونُوا عَلَیْهِ أَلْباً وَ أَرْشِدُوهُ وَ انْصَحُوا لَهُ وَ تَرَفَّقُوا بِهِ

مسلمان آینه برادر خویش است، هرگاه خطایی از برادر خود دیدید همگی او را مورد حمله قرار ندهید بلکه او را راهنمایی و نصیحت نمایید و با او مدارا کنید... .

تحف العقول ص ۱۰۸

۸- امام حسن عسکری علیه السلام:

مَن وَعَظَ أَخاهُ سِرّا فَقَد زانَهُ و مَن وَعَظَهُ عَلانیَةً فَقَد شانَهُ؛

هر کس برادر (دینی) خود را پنهانی نصیحت کند، او را آراسته و اگر آشکارا نصیحتش نماید ارزش او را کاسته است.

تحف العقول ص۴۸۹

۹- امام سجاد علیه السلام:

وَ أَمَّا حَقُّ الْمُسْتَنْصِحِ فَإِنَّ حَقَّهُ أَنْ تُؤَدِّيَ إِلَيْهِ النَّصِيحَهَ عَلَى الْحَقِّ الَّذِى تَرَى لَهُ أَنَّهُ يَحْمِلُ وَ يَخْرُجُ الْمَخْرَجَ الَّذِى يَلِينُ عَلَى مَسَامِعِهِ وَ تُكَلِّمَهُ مِنَ الْكَلَامِ بِمَا يُطِيقُهُ عَقْلُهُ فَإِنَّ لِكُلِّ عَقْلٍ طَبَقَهً مِنَ الْكَلَامِ يَعْرِفُهُ وَ يَجْتَنِبُهُ وَ لْيَكُنْ مَذْهَبُكَ الرَّحْمَه

حقّ نصیحت خواه این است که به راه

ص: ۲۷۰

صحیحی که می دانی می پذیرد، راهنمائیش کنی و سخن در حدّ درک و فهم و عقلش بگویی که هر عقلی ظرفیت مخصوص خود را دارد و روش تو باید همراه با مهربانی و رحمت باشد.

مستدرک الوسایل ج ۱۱ ، ص ۱۶۶

۱۰– امام سجاد علیه السلام:

وَ أَمَّا حَقُّ النَّاصِحِ فَأَنْ تُلِینَ لَهُ جَنَاحَکَ ثُمَّ تَشْرَئِبَّ لَهُ قَلْبَکَ وَ تَفْتَحَ لَهُ سَمْعَکَ حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ نَصِیحَتَهُ ثُمَّ تَنْظُرَ فِیهَا فَإِنْ کَانَ وُفِّقَ فِیهَا لِلصَّوَابِ حَمِدْتَ اللَّهَ عَلَى ذَلِکَ وَ قَبِلْتَ مِنْهُ وَ عَرَفْتَ لَهُ نَصِیحَتَه

حقّ نصیحت کننده این است که نسبت به او فروتنی کنی، دل را برای فهم نصیحتش آماده نمایی و به سخنانش گوش دهی و اگر گفتارش درست بود خدا را شکر گویی و بپذیری و حق شناسی کنی... .

تحف العقول ص ۲۶۹

۱۱– امام علی علیه السلام:

النُّصحُ بَینَ المَلأِ تَقریعٌ؛

نصیحت کردن در حضور دیگران، خُرد کردن شخصیت است.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۴۱، ح ۹۰۸

۱۲– امام صادق علیه السلام:

اَلنَّصیحَهُ مِنَ الحاسِدِ مُحالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لایحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۵۴ ، ح ۵۰۹۲ - خصال ص ۲۶۹

۱۳– لقمان حکیم علیه السلام:

عَلَیْکَ بِقَبُولِ الْمَوْعِظَهِ وَ الْعَمَلِ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْدِ وَ عَلَى الْمُنَافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صُعُودِ الدَّرَجَهِ عَلَى الشَّیْخِ الْکَبِیر

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد

کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین ص ۹۳

۱۴– امام حسن علیه السلام:

لا يَغشُّ العاقِلُ مَن استَنصَحَه؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می

خواهد، خیانت نمی کند.

تحف العقول ص ۲۳۶

تهمت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِذَا اتَّهَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كَمَا يَنْمَاثُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ.

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۱، ح ۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

هَلْ تَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَ رَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ ص إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّه

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۱۱۸

تمسخر

حدیث (۱) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتی تُنزِلُ النِّقَمَ عِصيانُ العارِفِ بِالبَغيِ وَ التَطاوُلُ عَلَى النّاسِ وَ الاِستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخريَّةُ مِنهُم ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۲۸۱ ، ح ۲۱۵۵۶

سکوت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَدَّبتُ نَفسی فَما وَجَدتُ لَها بِغَیرِ تَقوَی الالهِ مِن اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَت اَفضَلَ مِن صَمتِها عَنِ الکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالجَلالِ فِی الکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن

ص: ۲۷۲

ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا سَکَتَ فَکَّرَ... وَ المُنافِقُ إِذا سَکَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص۲۱۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

کَلامٌ فی حَقٍّ خَیرٌ مِن سُکوتٍ عَلی باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۶

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاهَا لِلْخَیْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاهَا لِلشَّرِّ فَأَعْلَی الْقَلْبِ الَّذِی یَعِی الْخَیْرَ مَمْلُوٌّ مِنَ الْخَیْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَأْجُوراً وَ إِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَأْجُوراً.

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص ۱۶۸

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

كَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوءَهِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّبْرُ وَ الرِّفْقُ وَ الصَّمْتُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاهُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِی رَبِّی بِسَبْعٍ أَوْصَانِی بِالْإِخْلَاصِ فِی السِّرِّ وَ

الْعَلَانِيَهِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِی وَ أَعْطِیَ مَنْ حَرَمَنِی وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِی وَ أَنْ یَکُونَ صَمْتِی فِکْراً وَ نَظَرِی عَبَراً.

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفواد ج ۲ ، ص ۱۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام:

عَلَیْکَ بِالصَّمْتِ تُعَدَّ حَلِیماً جَاهِلًا کُنْتَ أَوْ عَالِماً فَإِنَّ الصَّمْتَ زَیْنٌ لَکَ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ وَ سَتْرٌ لَکَ عِنْدَ الْجُهَّال

عالم باشی یا جاهل ، خاموشی را برگزین تا بردبار به شمار آیی . زیرا خاموشی نزد دانایان زینت و در پیش نادانان پوشش است. تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث (۸) امام موسی کاظم علیه السلام:

قِلَّهُ الْمَنْطِقِ حُکْمٌ عَظِیمٌ فَعَلَیْکُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلَّهُ وِزْرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنُوب

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

تحف العقول ص ۳۹۴

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیْکَ بِطُولِ الصَّمْتِ فَإِنَّهُ مَطْرَدَهٌ لِلشَّیَاطِینِ وَ عَوْنٌ لَکَ عَلَی أَمْرِ دِینِک

خود را ملزم به سکوت طولانی کن، چرا که این کار موجب طرد شیطان بوده و در کار دین، یاور توست

خصال ص ۵۲۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

السُّکُوتُ عَلَی الْأَحْمَقِ أَفْضَلُ جَوَابِه

سکوت در برابر احمق بهتر از جواب دادن به اوست

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۷ ، ح ۱۲۵۶

حديث (۱۱) امام رضا علیه السلام:

مِنْ عَلَامَاتِ الْفِقْهِ الْحِلْمُ وَ الْعِلْمُ وَ الصَّمْتُ إِنَّ الصَّمْتَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْحِكْمَهِ إِنَّ الصَّمْتَ يَكْسِبُ الْمَحَبَّهَ

ص: ۲۷۴

إِنَّهُ دَلِيلٌ عَلَى كُلِّ خَيْرٍ.

از نشانه های فهم عمیق و درست، بردباری، دانش و سکوت است. سکوت دری از درهای حکمت است. سکوت محبت می آورد و راهنمای هر خیری است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۱۳

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام:

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يُكْتَبُ مُحْسِناً مَا دَامَ سَاكِتاً فَإِذَا تَكَلَّمَ كُتِبَ مُحْسِناً أَوْ مُسِيئاً.

بنده مومن مادام که خاموش است جزء نیکان شمرده می شود، پس هر گاه زبان بگشاید، یا نیکوکار است یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۱۱۶ ، حدیث۲۱

نفس

نفس

۱- امام صادق علیه السلام :

احْمِلْ نَفْسَكَ لِنَفْسِكَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ يَحْمِلْكَ غَيْرُكَ.

نفست را به خاطر خودت به زحمت و مشقت بیانداز زیرا اگر چنین نکنی دیگری خودش را به برای تو به زحمت نمی افکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۵۴ ، ح ۵

۲- امام علی علیه السلام:

مَن لَم يعطِ نَفسَهُ شَهوَتَها أَصابَ رُشدُهُ؛

کسی که به نفس خود، خواسته نفس را عطا نکند به رشد خود رسیده است.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۲۵۰

۳- امام علی علیه السلام:

نِعمَ العَونُ عَلى أشَرِ النَّفسِ وكَسرِ عادَتِهَا التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشیِ نفْس و شکستن عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۱۶۶، ح ۹۹۴۲

۴- امام علی علیه السلام:

كَثْرَةُ الْأَكْلِ وَ النَّوْمِ تُفْسِدَانِ النَّفْسَ وَ تَجْلِبَانِ الْمَضَرَّةَ.

فراوانیِ خواب و خوراک، نفْس را تباه می کند و زیان می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۰، ح ۸۱۶۴

۵- امام صادق علیه السلام :

ذِكْرُ الْمَوْتِ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِی النَّفْسِ وَ يَقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يُقَوِّی الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَی وَ يُرِقُّ الطَّبْعَ وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ

ص: ۲۷۵

الْهَوَى وَ یُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ یُحَقِّرُ الدُّنْیَا

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج۶، ص۱۳۳، ح۳۲ - مصباح الشریعه ص ۱۷۱

۶– امام علی علیه السلام:

مَن عَرَفَ نَفسَهُ جاهَدَها، مَن جَهِلَ نَفسَهُ أهمَلَها؛

هرکه نفس خود را شناخت، به جهاد با آن برخاست و هر که آن را نشناخت، به حال خود رهایش ساخت.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۵۳ ، ح ۸۱۲۳ و ۸۱۲۴

۷– امام علی علیه السلام:

مَن حاسَبَ نَفسَهُ سَعِدَ؛

هرکه نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۶ ، ح ۴۷۴۴

۸– امام علی علیه السلام:

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ و بَعُدَ؛

هرکه نفس خود را در راه اصلاح آن به رنج افکند، خوشبخت شود و هرکه آن را با لذّتهایش واگذارد، بدبخت گردد و (از درگاه حقّ) دور شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص۴۴۵ ، ح ۷۸۲۱ ، ۷۸۲۲

۹– امام علی علیه السلام:

إنَّ أسعَدَ الناسِ فی الدنیا مَن عَدَلَ عَمّا یَعرِفُ ضُرَّهُ ، و إنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی

است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۵

۱۰- امام علی علیه السلام:

الْعَفَافُ یَصُونُ النَّفْسَ وَ یُنَزِّهُهَا عَنِ

ص: ۲۷۶

الدَّنَايَا

عفّت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۶ ، ح ۵۴۲۰

شهوت و خواسته های نفسانی

حدیث (۱) امام علی(ع) فرمودند:

کَم مِن شَهوَهِ ساعَهٍ اَورَثَت حُزناً طَویلاً؛

چه بسیار خواهش های نفسانی لحظه ای، که اندوه طولانی و درازی را در پی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۵۱ ، ح ۱

حدیث(۲) امام صادق علیه السلام :

اِیّاکُم وَ النَّظَرَه فَانَّها تَزرَع فی القَلبِ الشَهوَه وَ کَفی بِها لِصاحِبِها فِتنَه؛

از نگاه [ناپاک] بپرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث(۳) امام باقر علیه السلام :

جَاهِد هَوَاکَ کَمَا تُجَاهِدُ عَدُوَّک؛

با هوای نفسانی خود مبارزه کن همانگونه که با دشمنت مبارزه می کنی.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۴۱۰ ، ح ۵۸۹۳

تقوا

حدیث (۱) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَن رُزِقَ تُقیً فَقَد رُزِقَ خَیرَ الدُّنیا وَالآخِرَهِ؛

هر کس تقوا روزی اش شود، خیر دنیا و آخرت روزی او شده است.

نهج الفصاحه ص ۷۶۹ ، ح ۳۰۱۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ التَّقْوَی مُنْتَهَی رِضَی اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ وَ حَاجَتِهِ مِنْ خَلْقِهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی إِنْ أَسْرَرْتُمْ عَلِمَهُ وَ إِنْ أَعْلَنْتُمْ کَتَبَه

نهایت خشنودی خداوند از بندگانش و خواسته او از آفریدگانش تقواست، پس تقوا از خداوندی بکنید که اگر پنهان کنید می داند و اگر آشکار سازید می نویسد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۵۴ ، ح ۳۳۵۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

لَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ کَانَتَا عَلَی عَبْدٍ رَتْقاً ثُمَّ اتَّقَی اللَّهَ لَجَعَلَ لَهُ مِنْهَا مَخْرَجاً وَ رَزَقَهُ مِنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ.

اگر آسمان ها و زمین راه را بر بنده

ص: ۲۷۷

ای ببندنـد و او تقوای الهی پیشه کنـد، خداوند حتما راه گشایشـی برای او فراهم خواهد کرد و از جایی که گمان ندارد روزی اش خواهد داد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۱۶ ، ح ۷۰۶۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إن لأهل التقوى علامات یعرفون بها : صدق الحدیث و أداء الأمانه و وفاء العهد

تقواپیشگان نشانه هایی دارند که با آنها شناخته می شوند: راستگویی، امانتداری، وفای به عهد و... .

تفسیر العیاشی ج ۲ ، ص ۲۱۳ ، ح ۵۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلتَّقِیُّ سابِقٌ اِلی کُلِّ خَیرٍ ؛

تقواپیشه برای انجام هر کار خیری سبقت می گیرد.

اعلام الدین ص ۱۸۶

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه عَزوَجَلَّ یَقی بِالتَّقوی عَنِ العَبدِ ما عَزُبَ عَنهُ عَقلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقوی عَنهُ عَماهُ وَ جَهلَهُ؛

خداوند به وسیله تقوا بنده را حفظ می کند از آنچه که عقلش به آن نمی رسد و کور دلی و نادانی او را بر طرف می سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲

حدیث (۷) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَتقَی النّاسِ مَن قالَ الحَقَّ فیما لَهُ وعَلَیهِ؛

باتقواترین مردم، کسی است که در آنچه به نفع یا ضرراوست،حق رابگوید.

امالی(صدوق) ص ۲۰ - من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۵

حدیث (۸) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

تَمامُ التَّقوی اَن تَتَعَلَّمَ ما جَهِلتَ وَ تَعمَلَ بِما عَلِمتَ؛

تمام و کمال تقوا این است که آنچه را نمی دانی بیاموزی و بدانچه می دانی عمل کنی .

مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۲۰

حدیث (۹) قال الصادق علیه السلام :

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقاتِهِ فَقَالَ یُطَاعُ فَلَا یُعْصَی وَ

ص: ۲۷۸

يُذْكَرُ فَلَا يُنْسَى وَ يُشْكَرُ فَلَا يُكْفَرُ.

از امام صادق علیه السلام درباره آیه (تقوای الهی داشته باشید آنگونه که حقّ تقواست) سئوال شد، فرمودند: از خدا فرمان می برد و نافرمانی نمی کند، به یاد اوست و فراموشش نمی کند، شکرگزار اوست و کفران نمی کند.

غررالحکم، ج۲، ص۴۵۱، ح ۳۲۶۰

حدیث (۱۰) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

لاـ یَکونُ الرَّجُلُ مِنَ المُتَّقینَ حَتّی یُحاسِبَ نَفسَهُ اَشَدَّ مِن مُحاسَبَهِ الشَّریکِ لِشَریکِهِ فَیَعلَمَ مِن اَینَ مَطعَمُهُ وَ مِن اَینَ مَشرَبُهُ وَ مِن اَینَ مَلبَسُهُ اَ مِن حِلٍّ ذلِکَ اَم مِن حَرامٍ؛

انسان از تقواپیشگان نیست مگر آن که سخت تر از حسابرسی شریک از شریک، از خود حساب بکشد و بداند خوردنی، نوشیدنی و پوشیدنی اش از کجاست آیا از حلال است یا حرام؟

الزهد ص ۱۷ ، ح ۳۷

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ یَقی بِالتَّقوی عَنِ العَبدِ ما عَزُبَ عَنهُ عَقلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقوی عَنهُ عَماهُ وَ جَهلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲، ح ۱۶

حدیث (۱۲) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

لَا یَزَالُ النَّاسُ بِخَیْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی فَإِذَا لَمْ یَفْعَلُوا ذَلِکَ نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ.

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از

آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۱۸۱، ح ۲۲

حدیث (۱۳) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی ثُلُثَیْ دِینِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِی الثُّلُثِ الْبَاقِی.

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۴) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ یُنْسَأَ لَهُ فِی عُمُرِهِ وَ یُوَسَّعَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ وَ لْیَصِلْ رَحِمَه

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

الزهد ص ۳۹، ح ۱۰۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ وَ عَلَیْکُمْ بِأَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَی مَنِ ائْتَمَنَکُمْ فَلَوْ أَنَّ قَاتِلَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع ائْتَمَنَنِی عَلَی أَمَانَهٍ لَأَدَّیْتُهَا إِلَیْهِ.

تقوای الهی پیشه کنید و امانت را به کسی که شما را امین دانسته است، باز گردانید، زیرا حتّی اگر قاتل امیرالمؤمنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم.

امالی (صدوق) ص ۳۱۸{شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۳۳، ح ۴}

حدیث (۱۶) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی

ثُلُثَیْ دِینِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِی الثُّلُثِ الْبَاقِی

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّهِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّهِ أَوْلِیائِهِ وَ هُوَ لِبَاسُ التَّقْوَی وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِینَهُ وَ جُنَّتُهُ الْوَثِیقَه

براستی که جهـاد یکی از درهـای بهشت است که خداونـد آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

الغارات(ط-القدیمه) ج ۲ ، ص ۳۲۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

فی صِفَهِ الْمُتَّقینَ - : بُعدُهُ عَمَّن تَباعَدَ عَنهُ زُهدٌ وَ نَزاهَهٌ وَ دُنُوُّهُ مِمَّن دَنا مِنهُ لینٌ وَ رَحمَهٌ لَیسَ تَباعُدُهُ بِکِبرٍ وَ عَظَمهٍ وَ لا دُنُوُّهُ بِمَکرٍ وَ خَدیعَهٍ؛

در وصف پرهیزگاران، می فرماید: اگر از کسـی دوری می کند، به خاطر دنیاگریزی و پاکدامنی است و اگر به کسـی نزدیک می شود، از سـر خوشخویی و مهربانی است، نه دوری کردنش از روی تکبر و نخوت است و نه نزدیک شدنش از روی مکر و فریب.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۰۶، خطبه ۱۹۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب

و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ حَيِيٌّ غَنيٌّ مُوقِرٌ تَقيٌّ؛

مؤمن، با حیا، بی نیاز، با وقار و پرهیزگار است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۵ ، ح ۱۴۲۵

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُؤْمِنِ يَظهَرُ فى عَمَلِهِ، وَرَعُ الْمُنافِقِ لا يَظهَرُ إلاّ عَلى لِسانِهِ؛

پرهیزکاری مؤمن در رفتارش آشکار می شود و پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۰۴ ، ح ۹۲۳۰ ، ۹۲۳۱

حدیث (۲۲) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه ـ عَزوَ جَلَّ يَقى بِالتَّقْوى عَنِ الْعَبْدِ ما عَزُبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ يُجَلّى بِالتَّقْوى عَنْهُ عَماهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداونـد عز و جل به وسـیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسـد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲، ح ۱۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی للّه علیه و آله :

اَلا اِنَّ خَيْرَ عِبادِ اللّه ِ التَّقىُّ النَّقىُّ الخَفىُّ وَ اِنَّ شَرَّ عِبادِ اللّه ِ المُشارُ اِلَيْهِ بِالاَصابعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۱۱۱، ح ۱۲

حدیث (۲۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّی وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

ص: ۲۸۲

قِیلَ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْم یَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ یَعِیشُ بِهِ فِی النَّاسِ وَ وَرَعٌ یَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص ۱۴۵ و ۱۴۶ ، ح ۱۷۲

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَةُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام:

الحَسبُ الفِعالُ و الشّرَفُ المالُ و الکرَمُ التَّقوی؛

گوهر مرد و بزرگی او اعمال اوست و شرافت و ارجمندی او دارایی او و کرامت و بزرگواری او تقوای اوست .

معانی الاخبار ص ۴۰۵ ، ح ۷۶

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام:

اتَّقوا اللّهَ و صُونوا دینَکُم بِالوَرَع ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۶ ، ح ۲

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام:

اعْمَلْ بِفَرَائِضِ اللَّهِ؛

ص: ۲۸۳

تَکَنْ أَتْقَی النَّاس

به واجبات الهی عمل کن تا پرهیزکارترین مردمان باشی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۸۲ ، ح ۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام:

لَا یَنفَعُ اجتِهادٌ لَا وَرَعَ فیه؛

کوششی که پارسایی در آن رعایت نشود، سودی نخواهد داشت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۶ ، ح ۱

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا وَ لاکَرامَهَ مَن کانَ فی مِصر فِیهِ مِأئَهُ الفٍ أو یَزیدونَ وَ کانَ فی ذَلِکَ المِصر أحَدٌ أورَعَ مِنهُ

از ما نیست و کرامتی ندارد آنکه در شهری صد هزار نفری یا بیشتر زندگی کند و در آن شهر کسی باتقواتر از او باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۸ ، ح ۱۰

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن أحَبَّ أن یَکونَ أتقَی النّاس فَلیَتَوَکَّل عَلَی اللهِ تَعالَی

هر که دوست دارد با تقواترین مردم باشد به خدای تعالی توکل کند

من لا یحضره فقیه ج۴ ، ص ۴۰۰ ، ح ۵۸۵۸

حدیث (۳۲) امام عسکری علیه السلام:

مَن لَم یَتّقِ وُجوهَ النّاسِ لَم یَتّقِ اللهَ.

آن که از مردم پروا نکند از خدا نیز پروا نمی کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۳۶

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام:

مَا نَقَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَبْداً مِنْ ذُلِّ الْمَعَاصِی إِلَی عِزِّ التَّقْوَی إِلَّا أَغْنَاهُ مِنْ غَیْرِ مَالٍ وَ أَعَزَّهُ مِنْ غَیْرِ عَشِیرَهٍ وَ آنَسَهُ مِنْ غَیْرِ بَشَرٍ.

خدای عزوجل بنده ای را از خواری گناهان به عزت تقوا منتقل نمی کند، مگر اینکه بدون مال و ثروت، بی نیازش می سازد و بدون خویشان و بستگان عزیزش می گرداند و وجود آدمی، او را (با خود) مأنوس قرار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۶ ، ح ۸

زهد و زاهد

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلزُّهدُ فِی

الدُّنیا الراحَهُ العُظمی؛

بی رغبتی به دنیا، بزرگ ترین آسایش است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۷ ، ح ۱۱۹۸

حدیث (۲) ابن شهر آشوب :

کـانَ النَّبیّ صـلی الله علیه و آله قَبْـلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْـرِینَ خَصْـلَهً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِیَاءِ لَو انْفَرَدَ وَاحِـدٌ بِأَحَـدِهَا لَـدَلَّ عَلَی جَلَالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِیهِ کَانَ نَبِیّاً أَمِیناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِیلًا نَبِیلًا مَکِیناً فَصِیحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِیّاً کَمِیّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِیماً

رَحِیماً غَیُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ یُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا کَاهِناً وَ لَا عَیَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشـد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسـی که همه آنها را دارا باشد، آن حضـرت پیامبری امین، راسـتگو، مـاهر، اصـیل، شریف، اسـتوار، سـخنور، عاقـل، با فضـیلت، عابـد، زاهـد، سـخاوتمند، دلیر و با شـهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَن کَرُمَت عَلَیهِ نَفسُهُ هانت عَلَیهِ شَهوَتُهُ

هر که برای خود احترام قائل باشد خواهشهای نفسانیش در نظر او بی ارزش می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۵ ، ح ۴۴۹

حدیث(۴) حضرت فاطمه (س):

أَزْهَدُ النَّاسِ مَنْ تَرَکَ الْحَرَامَ أَشَدُّ النَّاسِ اجْتِهَاداً مَنْ تَرَکَ الذُّنُوبَ.

زاهد ترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است. تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث(۵) امام علی علیه السلام :

عَظِّموا أقدارَكُم بِالتَّغافُلِ عَنِ الدَّنِيِّ مِنَ الأمورِ.

با بی توجهی به امور پست، بر ارزش خود بیفزایید. تحف العقول ص ۲۲۴

حدیث(۵) امام علی علیه السلام :

ص: ۲۸۵

رِضا المَرءِ عَن نَفسِهِ بُرهانُ سَخافَةِ عَقلِهِ

از خود راضی بودن نشانه سبک عقلی است. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۷ ، ح ۷۰۶۴

شکر

حدیث (۱) قال الصادق علیه السلام :

لَوْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى عِبَادَةٌ تَعَبَّدَ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلَصُونَ أَفْضَلَ مِنَ الشُّكْرِ عَلَى كُلٍّ لَأَطْلَقَ لَفْظَةً فِيهِمْ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ يَكُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَيْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَال وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبادِیَ الشَّكُور

اگر نزد خداونـد عبادتی بهتر از شکر گزاری در همه حال بود که بندگان مخلصـش با آن عبادتش کنند ، هر آینه آن کلمه را دربـاره همه خلقش به کـار می برد ، امـا چون عبـادتی بهتر از آن نبود از میـان عبـادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود : «واندکی از بندگان من سپاسگزارند» .

مصباح الشریعه ص ۲۴ و ص ۲۵

حدیث (۲) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطّاعِمُ الشـاكِرُ لَهُ مِن الأجرِ كَأجرِ الصائمِ المُحتَسِبِ ، و المُعافَى الشاكِرُ لَهُ مِن الأجرِ كَأجرِ المُبتَلَى الصّابِرِ ، و المُعطَى الشاكِرُ لَهُ مِن الأجرِ كَأجرِ المَحرومِ القانِعِ؛

سیرِ سپاسـگزار اجرش همانند روزه داری است که برای خدا روزه می گیرد ، تندرستِ سپاسگزار همانند آن اجری را دارد که بیمارِ شکیبا و بخشنده سپاسگزار همان اجر را دارد که تنگدست قانع .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۹۴ ، ح ۱

حدیث (۳) قال الحسین علیه السلام :

شُكرُكَ لِنِعمَةٍ سالِفَةٍ يَقتَضى نِعمَةً آنِفَةً؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۰

حدیث (۴) قال علی علیه السلام :

أكثِر أن تَنظُرَ إلى مَن فُضِّلتَ عَلَيهِ، فإنَّ ذلِکَ مِن أبوابِ الشُّکرِ؛

به کسی که بر او برتری داده شده ای بسیار بنگر، زیرا این کار یکی

ص: ۲۸۶

از انگیزه های شکر گزاری است.(به ضعیف تر از خودت بسیار نگاه کن که موجب شکر گزاری ات از خداوند می گردد)

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۶۰ ، نامه ۶۹

حدیث (۵) قال الصادق علیه السلام :

ما مِن عَبدٍ أنعَمَ اللّه عَلَیهِ نِعمَةً فَعَرَفَ أنَّها مِن عِندِ اللّه إلاّ غَفَرَ اللّه لَهُ قَبلَ أن یَحمَدَهُ؛

هیچ بنده ای نیست که خداوند به او نعمتی دهد و او آن را از جانب خدا بداند مگر آن که، پیش از سپاسگویی او، خداوند بیامرزدش.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۲۷ ، ح ۸

حدیث (۶) قال الصادق علیه السلام :

أدنَی الشُّکرِ رُؤیَهُ النِّعمَهِ مِنَ اللّه مِن غَیرِ عِلَّهٍ یَتَعَلَّقُ القَلبُ بِها دُونَ اللّه عَزوَ جلَّ و الرِّضا بِما اُعطیَ و ألاّ تَعصیَهُ بِنعمَتِهِ و تُخالِفَهُ بِشَیءٍ مِن أمرِهِ و نَهیِهِ بِسَبَبِ نِعمَتِهِ؛

کم ترین سپاسگزاری، این است که انسان نعمت را (مستقیما) از خدا بداند و جز او علتی برای آن نداند و نیز به آنچه خداوند عطایش کرده، خرسند باشد و با نعمت او مرتکب گناه وی نشود و نعمت خدا را وسیله مخالفت با امر و نهی او قرار ندهد.

شرح مصباح الشریعه(ترجمه گیلانی) ص ۶۱

حدیث (۷) قال رسول اللّه صلی اللّه علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ لَیَرْضَی عَنِ الْعَبْدِ أَنْ یَأْکُلَ أَکْلَةً أَوْ یَشْرَبَ شَرْبَةً فَیَحْمَدَهُ عَلَیْهَا

خداوند از بنده ای که پس از خوردن لقمه ای غذا و یا آشامیدن جرعه ای او را سپاس می گوید، خشنود می گردد.

مجموعه ورام ج۱ ، ص ۸

حدیث (۸) قال الصادق علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی ع یَا مُوسَی اشْکُرْنِی حَقَّ شُکْرِی فَقَالَ یَا رَبِّ وَ کَیْفَ أَشْکُرُکَ حَقَّ شُکْرِکَ وَ لَیْسَ مِنْ شُکْرٍ أَشْکُرُکَ بِهِ إِلَّا وَ أَنْتَ أَنْعَمْتَ بِهِ

عَلَيَّ قَالَ يَا مُوسَى الْآنَ شَكَرْتَنِي حِينَ عَلِمْتَ أَنَّ ذَلِكَ مِنِّي.

خدای تعالی به موسی علیه السلام وحی فرمود که : ای موسی مرا چنان که باید شکر کن . موسی عرض کرد : پروردگارا چگونه تو را چنان که باید شکر گویم حال آن که هر شکری که تو را می گویم خود نعمتی است که تو به من ارزانی داشته ای؟ فرمود : ای موسی حال که دانستی توفیق آن شکر را هم من به تو داده ام ، شکر مرا ادا کرده ای .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۹۸ ، ح ۲۷

حدیث (۹) قال الرضا علیه السلام :

اعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَا تَشْكُرُونَ اللَّهَ تَعَالَى بِشَيْ ءٍ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَ بَعْدَ الِاعْتِرَافِ بِحُقُوقِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ص أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ مُعَاوَنَتِكُمْ لِإِخْوَانِكُمُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى دُنْيَاهُمُ

بدانید که بعد از ایمان به خدا و بعد از اعتراف به حقوق اولیاء اللّه از آل محمد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هیچ شکری نزد خدا خوشایندتر از این نیست که برادران مؤمن خود را در امور دنیایشان یاری رسانید .

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۱۶۹

حدیث (۱۰) قال الجواد علیه السلام :

نِعمَةٌ لا تُشكَرُ كَسَيِّئَهٍ لا تُغفَرُ؛

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۹۷ ، ح ۹۱۶۴

حدیث (۱۱) امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَأَنْ تَشْكُرَهُ وَ تَذْكُرَ مَعْرُوفَهُ وَ تَكْسِبَهُ الْمَقَالَةَ الْحَسَنَةَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرّاً وَ عَلَانِيَةً ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى مُكَافَاتِهِ يَوْماً كَافَيْتَه

ص: ۲۸۸

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبـان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزّوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص ۳۷۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

زِيَادَةُ الشُّكْرِ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَ تَفْسَحُ فِي الْأَجَل

شکرگزاری فراوان و صله رحم، عمر را زیاد می کنند و بر مُهلت زندگی می افزایند.

عیون الحکم والمواعظ(لیثی) ص ۲۷۵، ح ۴۹۹۹

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

اَلعَفافُ زِینَهُ الفَقرِ، وَ الشُّکرُ زِینَهُ الغِنَی.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص ۹۰ – نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۹ ، ح ۶۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

شُکرُ المُؤمِنِ یَظهَرُ فی عَمَلِهِ، شُکرُ المُنافِقِ لا یَتَجاوَزُ لِسانَهُ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [امّا] سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود.

عیون الحکم والمواعظ(لیثی) ص ۲۹۱ ، ح ۵۲۰۰ و ۵۲۰۱

حدیث (۱۵) امام حسن علیه السلام:

اَلخَیرُ الَّذِی لا شَرَّ فِیهِ، اَلشُّکرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست ، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص ۲۳۴

صبر

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّبرُ ثَلاثَةٌ: صَبرٌ عِندَ المُصیبَهِ، وَ صَبرٌ عَلَی الطّاعَهِ و صَبرٌ عَنِ المَعصیَهِ؛

صبر سه نوع است: صبر در هنگام مصیبت، صبر بر طاعت و صبر بر ترک گناه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۹۱، ح۱۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلصَّبرُ اَن یَحتَمِلَ الرَّجُلُ ما

ص: ۲۸۹

يَنوبُهُ و يَكظِمَ ما يُغضِبُهُ؛

صبر آن است که انسان گرفتاری و مصیبتی را که به او می رسد تحمل کند و خشم خود را فرو خورد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۶ ، ح ۱۴۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَامَهُ الصَّابِرِ فِی ثَلَاثٍ أَوَّلُهَا أَنْ لَا یَكْسَلَ وَ الثَّانِیَهُ أَنْ لَا یَضْجَرَ وَ الثَّالِثَهُ أَنْ لَا یَشْكُوَ مِنْ رَبِّهِ تَعَالَی لِأَنَّهُ إِذَا كَسِلَ فَقَدْ ضَیَّعَ الْحَقَّ وَ إِذَا ضَجِرَ لَمْ یُؤَدِّ الشُّكْرَ وَ إِذَا شَكَا مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَصَاهُ.

صبور سه نشانه دارد : اول آن که سستی نمی کند ، دوم آن که افسرده و دلتنگ نمی شود و سوم آن که از پروردگار خود شِکوه نمی کند ؛ زیرا اگر سستی کند، حق را ضایع کرده، و اگر افسرده و دلتنگ باشد شکر نمی گذارد و اگر از پروردگارش شکوه کند او را معصیت کرده است .

علل الشرایع، ج۲، ص۴۹۸، ح۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَلِلصَّبْرِ أَرْبَعُ شُعَبٍ الشَّوْقُ وَ الشَّفَقَهُ وَ الزَّهَادَهُ وَ التَّرَقُّبُ فَمَنِ اشْتَاقَ إِلَی الْجَنَّهِ سَلَا عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ رَجَعَ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ وَ مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْیَا تَهَاوَنَ بِالْمُصِیبَاتِ وَ مَنْ تَرَقَّبَ الْمَوْتَ سَارَعَ إِلَی الْخَیْرَات

صبر چهار شعبه دارد : شوق، ترس، زهد و انتظار ، هر کس شوق بهشت داشته باشد ، از هوا و هوس دست می کشد و هر کس از آتش بترسد، از حرام ها خود را نگه می دارد و هر کس به دنیا بی اعتنا باشد ، گرفتاری ها را به چیزی نگیرد و هر کس منتظر مرگ باشد ، در کارهای خیر بکوشد .

معدن الجواهر ص

ص: ۲۹۰

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَهِ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ وَ الصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ وَ الدُّعَاءُ عِنْدَ الشِّدَّهِ وَ الرَّخَاءِ.

کسی که سه خصلت در او باشد خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او فراهم می کند: خشنودی به مقدّرات، صبر در بلا و دعا در سختی و راحتی .

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۶۸، ص۱۵۶، ح ۷۱

حدیث (۶) امام کاظم علیه السلام :

اصْبِرْ عَلَى طَاعَهِ اللَّهِ وَ اصْبِرْ عَنْ مَعَاصِى اللَّهِ فَإِنَّمَا الدُّنْيَا سَاعَهٌ فَمَا مَضَى مِنْهَا فَلَيْسَ تَجِدُ لَهُ سُرُوراً وَ لَا حُزْناً وَ مَا لَمْ يَأْتِ مِنْهَا فَلَيْسَ تَعْرِفُهُ فَاصْبِرْ عَلَى تِلْكَ السَّاعَهِ الَّتِى أَنْتَ فِيهَا فَكَأَنَّكَ قَدِ اغْتَبَطْتَ

بر طاعت خدا صبر کن و در ترک معاصی او شکیبا باش ؛ زیرا دنیا لحظه ای بیش نیست . آنچه گذشته جای شادی و غم ندارد و از آنچه نیامده نیز خبری نداری . پس لحظه ای را که در آن به سر می بری ، صبور باش چنان که گویی خوشبخت و خوشحالی .

تحف العقول ص ۳۹۶ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۳۱۱، ح۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

فَصَبْراً عَلَى دُنْيَا تَمُرُّ بِلَأْوَائِهَا كَلَيْلَهٍ بِأَحْلَامِهَا تَنْسَلِخ

در برابر دنیایی که گرفتاری آن، مانند خواب های پریشان شب می گذرد شکیبا باش.

امالی (صدوق) ص ۶۲۲ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۴۰، ص۳۴۸، ح۲۹

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمَعُونَهَ تَنْزِلُ عَلَى قَدْرِ الْمَئُونَهِ وَ إِنَّ الصَّبْرَ يَنْزِلُ عَلَى قَدْرِ شِدَّهِ الْبَلَاءِ.

براستی که کمک از جانب خداوند به اندازه هزینه می رسد و صبر از جانب خداوند به اندازه گرفتاری می آید.

من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۲۹۴ ، ح ۲۴۹۸ {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص ۵۵۲ ، ح

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّکَ إِنْ صَبَرْتَ جَرَتْ عَلَیْکَ الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْجُورٌ وَ إِنْ جَزِعْتَ جَرَتْ عَلَیْکَ الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْزُورٌ.

اگر صبر کنی مقـدرات الهی بر تو جاری می شود و اجر خواهی بُرد و اگر بیتابی کنی باز هم مقدرات خداوند بر تو جاری می شود و گناهکار خواهی بود.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۱۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الصَّبْرُ فِی الْأُمُورِ بِمَنْزِلَهِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ فَإِذَا فَارَقَ الرَّأْسُ الْجَسَدَ فَسَدَ الْجَسَدُ وَ إِذَا فَارَقَ الصَّبْرُ الْأُمُورَ فَسَدَتِ الْأُمُورُ.

نقش صبر در کارها همانند نقش سـر در بدن است؛ همچنان که اگر سـر از بدن جدا شود، بدن از بین می رود، صبر نیز هرگاه همراه کارها نباشد، کارها تباه می گردند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۹۰، ح۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ حِجَابٌ مِنَ الْآفَاتِ.

بردباری، مانعی در برابر آفت هاست.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۴ ، ح ۲۲۸

حدیث (۱۲) امام باقر علیه السلام :

فی قَوله وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْـناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَـا تُحِبُّونَ أَنْ یُقَالَ لَکُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ یُحِبُّ الْحَیَّ الْحَلِیمَ الْعَفِیفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگوییـد، چرا که خداونـد، لعنت کننده، دشـنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سـمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص ۲۵۴

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یَا عَلِیُّ أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَشْبَهِکُمْ بِی خُلُقاً قَالَ بَلَی یَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً وَ أَعْظَمُکُمْ

ص: ۲۹۲

حِلْماً وَ أَبَرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافا

به اميرالمؤمنين عليه السلام فرمودند: آيا تو را خبر ندهم كه اخلاق كدام يك از شما به من شبيه تر است؟ عرض كردند: آرى، اى رسول خدا. فرمودند: آن كس كه از همه شماخوش اخلاق تر و بردبارتر و به خويشاوندانش نيكوكارتر و با انصاف تر باشد.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۷۰

حديث (۱۴) امام على عليه السلام :

إِنَّ العَبدَ لَيَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَركِ الصَّبرِ، و لا يُزادُ عَلى ما قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بى صبرى، خودش را از روزى حلال محروم مى كند و بيشتر از روزى مقدّر هم نصيبش نمى شود.

شرح نهج البلاغه(لبن ابى الحديد) ج ۳، ص ۱۶۰

حديث (۱۵) امام على عليه السلام :

اَلحِلمُ يُطفى نارَ الغَضَبِ و الحِدَّةُ تُؤَجِّجُ إِحراقَهُ؛

بردبارى آتش خشم را فرو مى نشاند و تندى آن را شعله ورتر مى كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۸۷، ح ۶۴۵۰

حديث (۱۶) امام على عليه السلام :

مَن غاظَكَ بِقُبحِ السَّفَهِ عَلَيكَ، فَغِظهُ بِحُسنِ الحِلمِ عَنهُ؛

هر كس با زشتىِ سبكسرى تو را خشمگين كرد تو با زيبايى بردبارى او را به خشم آور.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص ۴۶۰، ح ۸۳۵۸

حديث (۱۷) امام صادق عليه السلام :

ثَلَاثَةٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ- لَا يُعْرَفُ الْحَلِيمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَه

سه كس اند كه جز در سه جا شناخته نمى شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نيازمندى.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص۲۲۹، ح ۱۰۷

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

أَشرَفُ الخَلائِقِ التَّواضُعُ و الحِلمُ و لینُ الجانِبِ؛

شریف ترین اخلاق، تواضع،

ص: ۲۹۳

بردباری و نرم خویی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۱۵ ، ح ۲۵۵۵

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

اَلحِلمُ سِراجُ اللّه ... الْحِلْمُ یَدُورُ عَلَی خَمْسَهِ أَوْجُهٍ أَنْ یَکُونَ عَزِیزاً فَیُذَلَّ أَوْ یَکُونَ صَادِقاً فَیُتَّهَمَ أَوْ یَدْعُوَ إِلَی الْحَقِّ فَیُسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ یُؤْذَی بِلَا جُرْمٍ أَوْ أَنْ یَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَیُخَالِفُوهُ فِیهِ فَإِذَا آتَیْتَ کُلًّا مِنْهَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْتَ

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

مصباح الشریعه ص ۱۵۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص۴۲۲، ح ۶۱

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

اَلحِلمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَ العَقلُ حِسامٌ قاطِعٌ، فَاستُر خَلَلَ خَلقِکَ بِحِلمِکَ وَ قاتِل هَواکَ بِعَقلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۱ ، حکمت ۴۲۴

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

إن لَم تَکُن حَلیما فَتَحَلَّم فَإِنَّهُ قَلَّ مَن تَشَبَّهَ بِقَومٍ إلاّ أَوشَکَ أَن یَکونَ مِنهُم؛

اگر بردبار نیستی خود را بردبار جلوه ده، زیرا کمتر کسی است که خود را شبیه گروهی کند و بزودی یکی از آنان نشود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۶ ، حکمت ۲۰۷

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کادَ الحَلیمُ أَن یَکونَ نَبیّا؛

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج۴۳، ص ۷۰، ح ۶۱

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيسَ بِحَليمٍ مَن لَم يُعاشِر بِالمَعرُوفَ مَن لا بُدَّ لَهُ مِن مُعاشَرَتِهِ حَتّی

يَجعَلَ اللّه مِن ذلِکَ مَخرَجا؛

بردبار نیست آن که با کسـی که چاره ای جز معاشـرت با او ندارد به نیکی معاشرت نکند تا این که خداوند برای او راه نجاتی از معاشرت با وی فراهم آورد.

نهج الفصاحه ص ۶۶۰ ، ح ۲۳۹۲

حديث (۲۴) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ الْحَلِيمُ مَنْ عَجَزَ فَهَجَمَ وَ إِذَا قَدَرَ انْتَقَمَ إِنَّمَا الْحَلِيمُ مَنْ إِذَا قَدَرَ عَفَا وَ كَانَ الْحِلْمُ غَالِباً عَلَى كُلِّ أَمْرِه

کسـی که چون ناتوان شود هجوم برد و چون قـدرت یابـد انتقام گیرد بردبار نیست، بلکه بردبار کسـی است که قـدرت داشـته باشد اما گذشت کند و بردباری بر تمامی امور او غالب باشد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۸۶ ، ح ۶۴۳۷

حديث (۲۵) امام علی علیه السلام :

مَن حَلَمَ عَن عَدُوِّهِ ظَفِرَ بِهِ؛

هر کس در مقابل دشمن بردبار باشد بر او پیروز می شود.

کنزالفوائد ج ۱ ، ص ۳۱۹

حديث (۲۶) رسول اكرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الْحِلْمُ فَمِنْهُ رُكُوبُ الْجَمِيلِ وَ صُحْبَةُ الْأَبْرَارِ وَ رَفْعٌ مِنَ الضِّعَةِ وَ رَفْعٌ مِنَ الْخَسَاسَةِ وَ تَشَهِّي الْخَيْرِ وَ تَقَرُّبُ صَاحِبِهِ مِنْ مَعَالِي الدَّرَجَاتِ وَ الْعَفْوُ وَ الْمَهَلُ وَ الْمَعْرُوفُ وَ الصَّمْتُ فَهَذَا مَا يَتَشَعَّبُ لِلْعَاقِلِ بِحِلْمِه

حاصل بردباری: آراسـته شدن به خوبیها، هم نشـینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تأنی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص۱۶

حديث (۲۷) امام رضا علیه السلام:

لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَ حُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى الرَّزَايَا.

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی،

ص: ۲۹۵

تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص ۴۴۶ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۳۹

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا أَصابَتهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالمُنافِقُ ... إِذا أصابَتهُ شِدَّةٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول ص ۲۱۲

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

خَیرُ النّاسِ مَن اِن اُغضِبَ حَلُمَ وَ اِن ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِن اُسی ءَ اِلَیهِ اَحسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۳۹۴

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

احْتَمِلْ مَا یَمُرُّ عَلَیْکَ فَإِنَّ الِاحْتِمَالَ سِتْرُ الْعُیُوبِ، وَ إِنَّ الْعَاقِلَ نِصْفُهُ احْتِمَالٌ وَ نِصْفُهُ تَغَافُلٌ.

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۸۴، ح ۲۰۳۹

حدیث (۳۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اَطعِمُوا المَرأَهَ فی شَهرِها الَّذی تَلِدُ فیهِ التَّمرَ فَاِنَّ وَلَدَها یَکونُ حَلیما نَقیّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۱۴۱، ح ۱۴

حدیث (۳۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَکُنْ فِیهِ فَلَیْسَ مِنِّی وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قِیلَ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْم یَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ یَعِیشُ بِهِ فِی النَّاسِ وَ وَرَعٌ یَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که

ص: ۲۹۶

هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص ۱۴۵، ح ۱۷۲ {شبیه این حدیث در وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص ۳۵۹ ، ح ۲۵۸۲۹ }

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

کَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوءَهِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّبْرُ وَ الرِّفْقُ وَ الصَّمْتُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاهُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

اِنَّکَ مُقَوَّمٌ بِاَدَبِکَ فَزَیِّنهُ بِالحِلمِ؛

تو با ادبت ارزش گذاری می شوی، پس آن را با بردباری زینت بخش.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۷۲ ، ح ۳۵۹۹

حدیث (۳۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

العدل حسن و لکن فی الامراء أحسن، السّخاء حسن و لکن فی الأغنیاء أحسن، الورع حسن و لکن فی العلماء أحسن، الصّبر حسن و لکن فی الفقراء أحسن، التّوبه حسن و لکن فی الشّباب أحسن، الحیاء حسن و لکن فی النّساء أحسن.

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

إِیَّاکَ وَ خَصْلَتَیْنِ الضَّجَرَ وَ الْکَسَلَ فَإِنَّکَ إِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ وَ إِنْ کَسِلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقّاً

از دو خصلت بپرهیز: بی حوصلگی و تنبلی، زیرا اگر کم حوصله باشی بر حق شکیبایی نکنی و اگر سست و تنبل باشی حقّی را ادا نکنی.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۵۵ ، ح ۵۷۶۲ – امالی(صدوق) ص ۵۴۳

حدیث (۳۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أَ لَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِی قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّه قَالَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفاً وَ أَبَرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبّاً لِإِخْوَانِهِ فِی دِينِهِ وَ أَصْبَرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْواً وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافاً فِی الرِّضَا وَ الْغَضَبِ.

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰، ح ۳۵

حدیث (۳۸) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

خَمسٌ مِن سُنَنِ المُرسَلینَ: اَلحَیاءُ وَ الحِلمُ وَ الحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص ۴۶۲ ، ح ۱۴۶۳

حدیث (۳۹) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِیّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِینَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِیَاءِ لَو انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِیهِ كَانَ نَبِیّاً أَمِیناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِیلًا نَبِیلًا مَكِیناً فَصِیحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِیّاً كَمِیّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِیماً

رَحِیماً غَیُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ یُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَیَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست

خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۴۰) امام حسن عسکری علیه السلام :

الجَهلُ خَصمٌ، وَالحِلمُ حُکمٌ.

نادانی دشمن است و بردباری حکمرانی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص۱۴۶ ، ح ۱۷

حدیث (۴۱) امام حسن علیه السلام:

اَلخَیرُ الَّذِی لا شَرَّ فِیهِ، اَلشُّکرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست ، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص ۲۳۴

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام:

لا یَعدَمُ الصَبورُ الظَّفَرَ و اِن طالَ بِهِ الزَّمان؛

شخص صبور پیروزی را از دست نمی دهد و عاقبت به پیروزی می رسد اگر چه زمانی طولانی بر او بگذرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۹۹ ، ح ۱۵۳

حدیث(۴۳) امام علی علیه السلام:

مَن لَم یُنجِهِ الصَّبرُ أهلَکَهُ الجَزَعُ؛

کسی که صبر وی را نجات نبخشد، جزع و بی تابی وی را از پای در می آورد. نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۲ ، ح ۱۸۹

حدیث(۴۴) امام علی علیه السلام:

ألحِلمُ وَ ألاناةَ تَوأمانِ تُنتِجُهَما عُلو الهِمَّهِ.

بردباری و وقار دو همزادند که از بلندی همّت زاده می شوند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص۴۲۸

حدیث (۴۵) امام محمد باقر علیه السلام :

ما شیبَ شیءٌ بشیءٍ اَحسن مِن حِلمٍ بعلمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با

ص: ۲۹۹

علم باشد.

تحف العقول ص ۲۹۲

حديث (۴۶) امام صادق عليه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ- قَالَ الصَّبْرُ الصَّوْمُ.

خداوند عزو جل كه فرموده است: از صبر و نماز كمك بگيريد، صبر، روزه است.

وسائل الشيعه ج ۱۰ ، ص ۴۰۸ ، ح ۱۳۷۱۸

تزكيه

حديث (۱) امام على عليه السلام :

مَن لَم يُهَذِّب نَفسَهُ لَم يَنتَفِع بِالعَقلِ؛

هر كس خود را تزكيه نكند، از عقل بهره نمى برد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص ۴۲۸ ، ح ۷۲۶۳

حديث (۲) رسول الله صلى الله عليه و آله :

لَا يَكُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِيكِ شَرِيكَهُ ،

آدمى از پرهيزگاران نمى شود مگر اينكه حسابرسى او از نفسش سخت تر از حساب كشيدن او از شريكش باشد.

مجكوعه ورام ج ۲ ، ص ۶۲ – وسايل الشيعه ج۱۶ ، ص ۹۸ ، ح ۲۱۰۸۰ – مكارم الاخلاق ص ۴۶۸

حديث (۳) امام على عليه السلام :

إيّاكَ أن تَرضَى عن نَفسِكَ فَيَكثُرَ السّاخِطُ عَلَيكَ

مبادا از خودت راضى باشى كه در اين صورت ناراضيان از تو زياد مى شوند

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۰۸، ح ۷۰۶۸

گريه

۱– امام حسین علیه السلام:

الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۷

۲– امام صادق علیه السلام:

طَلَبْتُ نُورَ الْقَلْبِ فَوَجَدْتُهُ فِی التَّفَكُّرِ وَ الْبُكَاءِ وَ طَلَبْتُ الْجَوَازَ عَلَی الصِّرَاطِ فَوَجَدْتُهُ فِی الصَّدَقَهِ وَ طَلَبْتُ نُورَ الْوَجْهِ فَوَجَدْتُهُ فِی صَلَاهِ اللَّیْل

روشنایی دل را جوییدم و آن را در اندیشیدن و گریستن یافتم و گذر از صراط را جوییدم و آن را در صدقه دادن یافتم و نورانیّت چهره را جوییدم و آن را در نماز شب یافتم .

مستدرک

ص: ۳۰۰

الوسائل ج ۱۲، ص ۱۷۳، ص ۱۳۸۱۰

۳– امام هادی علیه السلام:

[اَلْمُؤْمِنُ] یُحْسِنُ وَ یَبْکی کَما أَنَّ الْمُنافِقَ یُسیی ءُ وَ یَضْحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۳۵

۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

البکاء من الرّحمه و الصّراخ من الشّیطان.

گریه از رحمت است و فریاد از شیطانست.

نهج الفصاحه ص ۳۷۶ ، ح ۱۱۱۳

۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَی لِصُورَهٍ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیْهَا تَبْکِی عَلَی ذَنْبٍ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ یَطَّلِعْ إِلَی ذَلِکَ الذَّنْبِ غَیْرُهُ.

خوشا چهره ای که خداونـد به آن می نگرد در حالی که از ترس خـدا بر گناهی که کرده می گرید و جز او کسـی از آن گناه آگاه نیست .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص ۳۳۱ ،ح ۱۵- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۶۷

۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

فی خُطبه الوَداعِ: و مَن ذَرَفَتْ عَیناهُ مِن خَشیهِ اللّه کانَ لَه بکلِّ قَطرهٍ مِن دُموعِهِ مِثلُ جَبَلِ اُحُدٍ یکونُ فی میزانِهِ مِن الأجْرِ .

– در خطبه حجه الوداع- : هر کس چشـمانش از ترس خـدا اشـک ریزد برای هر قطره اشک او به انـدازه کوه احـد در ترازوی اعمالش پاداش نهند .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص۳۳۴،ح ۲۵ – مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۱ ، ص ۲۴۲ ، ح ۱۲۸۷۰

۶– پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبْعَةٌ فِی ظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ ... وَ رَجُلٌ ذَکَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَالِیاً فَفَاضَتْ عَیْنَاهُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ

در آن روز که سایه ای جز سایه عرش خدا نیست هفت تن در سایه عرش اویند :

ص: ۳۰۱

... و مردی که در خلوت یاد خداوند عز و جل کند و از ترس خدا اشک از دیدگانش سرازیر شود .

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج ۸۱، ص ۲، ح ۷۱

۷– امام علی علیه السلام:

البُكاءُ مِن خَشيَةِ اللّه مِفتاحُ الرَّحمهِ؛

گریستن از ترس خدا کلید رحمت است.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص ۶۲، ح ۱۶۱۷

۸– امام باقر علیه السلام:

فِيمَا نَاجَى بِهِ اللَّهُ مُوسَى ع عَلَى الطُّورِ أَنْ يَا مُوسَى أَبْلِغْ قَوْمَكَ أَنَّهُ مَا يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ الْمُتَقَرِّبُونَ بِمِثْلِ الْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَتِي وَ مَا تَعَبَّدَ إِلَيَّ الْمُتَعَبِّدُونَ بِمِثْلِ الْوَرَعِ عَنْ مَحَارِمِي وَ لَا تَزَيَّنَ لِيَ الْمُتَزَيِّنُونَ بِمِثْلِ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا عَمَّا بِهِمُ الْغِنَى عَنْهُ قَالَ فَقَالَ

مُوسَى ع يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ فَمَا ذَا أَثَبْتَهُمْ عَلَى ذَلِكَ فَقَالَ يَا مُوسَى أَمَّا الْمُتَقَرِّبُونَ إِلَيَّ بِالْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَتِي فَهُمْ فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى لَا يُشَارِكُهُمْ فِيهِ أَحَدٌ

از نجواهای خداوند متعال با موسی علیه السلام در کوه طور این بود : ای موسی ! به قوم خود برسان که تقرّب جویان ، با چیزی مانند گریستن از ترس من ، به من نزدیک نشدند و متعبدان به چیزی مانند پرهیز از حرامهای من مرا عبادت نکردند و آراستگان ، به چیزی مانند بی اعتنایی به چیزهایی از دنیا که بدان نیاز ندارند ، خویشتن را نیاراستند .

موسی عرض کرد: ای گرامیترین گرامیان! چه چیز آنان را در این راه ، استوار و ثابت قدم گرداند ؟ فرمود : ای موسی ! امّا آنان که با گریستن از ترس من جویای تقرّب به من هستند ، در اعلی علیّین اند و هیچ کس در این (مرتبه) با آنان شریک نیست .

ثواب

ص: ۳۰۲

۹– امام على عليه السلام:

بُكَاءُ الْعُيُونِ وَ خَشْيَهُ الْقُلُوبِ مِنْ رَحْمهِ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ فَإِذَا وَجَدْتُمُوهَا فَاغْتَنِمُوا الدُّعَاء

گریه چشمها و ترس دلها نشانه رحمت خدای بلندنام است . هرگاه این دو را در خود یافتید دعا کردن را غنیمت شمرید .

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص ۳۳۶

۱۰– امام سجّاد عليه السلام:

مَا مِنْ قَطْرَهٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ قَطْرَتَيْنِ قَطْرَهِ دَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَطْرَهِ دَمْعَهٍ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ لَا يُرِيدُ بِهَا عَبْدٌ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

هیچ قطره ای نزد خدا محبوبتر از این دو قطره نیست : قطره خونی که در راه خدا ریخته شود و قطره اشکی که برای خدا در دل شب فرو افتد .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۶۶ ، ص ۳۷۸، ح۳۱ – خصال ص ۵۰ ، ح ۶۰

۱۱– امام صادق عليه السلام:

مَا مِنْ شَيْ ءٍ إِلَّا وَ لَهُ كَيْلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعَ فَإِنَّ الْقَطْرَهَ مِنْهَا تُطْفِئُ بِحَاراً مِنْ نَارٍ وَ إِذَا اغْرَوْرَقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا لَمْ يَرْهَقْ وَجْهَهُ قَتَرٌ وَ لا ذِلَّهٌ فَإِذَا فَاضَتْ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ وَ لَوْ أَنَّ بَاكِياً بَكَى فِي أُمَّهٍ لَرُحِمُوا

هر چیزی پیمانه و وزنی دارد مگر اشکها؛ زیرا قطره ای اشک دریاهایی از آتش را فرو می نشاند . و هرگاه چشم در اشک خود غرق شود ، گَرد هیچ فقر و ذلّتی بر چهره آن ننشیند . و هرگاه اشکها سرازیر شود خداوند آن چهره را بر آتش حرام گرداند . و اگر گرینده ای در میان امتی بگرید همه آن امّت مشمول رحمت می شوند .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰ ، ص ۳۳۱، ح ۱۴ -ثواب الاعمال

ص: ۳۰۳

۱۲– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مِن عَلاماتِ الشَّقاءِ جُمودُ العَینِ؛

از نشانه های شقاوت و بدبختی خشکیدگی چشم است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۲۹۰ ، ح ۶ – تحف العقول ص ۴۷

۱۳– امام علی علیه السلام:

الْعُبُودِیَّهُ خَمْسَهُ أَشْیَاءَ خَلَاءُ الْبَطْنِ وَ قِرَاءَهُ الْقُرْآنِ وَ قِیَامُ اللَّیْلِ وَ التَّضَرُّعُ عِنْدَ الصُّبْحِ وَ الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ.

بندگی در پنج چیز اس––ت : اندرون از طعام تهی داشتن ، قرآن خواندن ، شب را به عبادت گذراندن و هنگام صبح زاری کردن (به درگاه خداوند) و گریستن از ترس خدا .

مستدرک الوسائل ج ۱۱، ص ۲۴۴، ح ۱۲۸۷۵ – جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۷۸

۱۴– امام علی علیه السلام:

مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَهِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِکَثْرَهِ الذُّنُوبِ.

چشمها نخشکید مگر بر اثر سخت دلی و دلها سخت نشد مگر به سبب گناه زیاد.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۴۵ ، ح ۲۰۹۳۸ – بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۵۴، ح ۶۰ – علل الشرایع ج ۱ ، ص ۸۱

خنده

۱– پیامبر صلی الله علیه و آله:

ایّاکَ اَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ ، اَوْ تَمْشیَ و تَت–کَلَّمَ فی غَیْرِ اَدَبٍ؛

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

اعلام الدین ص ۲۷۳

۲– امام هادی علیه السلام:

[اَلْمُؤْمِنُ] يُحْسِنُ وَ يَبْكى كَما أَنَّ الْمُنافِقُ يُسيى ءُ وَ يَضْحَكُ؛

مؤمن خوبى مى كند و مى گريد، ولى منافق بدى مى كند و مى خندد.

ارشاد القلوب(ديلمى) ج ١ ، ص ١٣٥

٣– امام حسن عسكرى عليه السلام:

مِن الجَهلِ الضّحكُ من غيرِ عَجَبٍ؛

خنده اى كه از روى تعجب نباشد نشانه نادانى است .

تحف العقول ص ۴٨٧ - كافى(ط-الاسلاميه) ج ٢ ، ص

ص: ٣٠۴

۴– حضرت داوود علیه السلام:

قَالَ لِسُلَيْمَانَ ع يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَ كَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تَتْرُكُ الرَّجُل فَقِيراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

فرزندم! از خنده زیاد بر حذر باش که خنده زیاد انسان را روز قیامت مستمند و فقیر می کند.

وسایل الشیعه ج ۱۲ ، ص ۱۲۰

۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ الْأَكْلُ مِنْ غَيْرِ جُوعٍ وَ النَّوْمُ مِنْ غَيْرِ سَهَرٍ وَ الضِّحْكُ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ وَ الرَّنَّةُ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ وَ الْمِزْمَارُ عِنْدَ النِّعْمَةِ.

خوردن از سرِ سیری، خواب بی شب زنده داری ، خنده بی[موجب] شگفتی ، ناله و مویه بلند به هنگام مصیبت ، و بانگ نای در نعمت و شادمانی ، نزد خدا سخت ناپسند است .

مسکن الفواد ص ۱۰۹

۶– امام علی علیه السلام:

خَيرُ الضِّحكِ التَّبسُّمُ؛

بهترین خنده ، تبسّم است .

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۳۹ ، ح ۴۵۵۵

۷–امام صادق علیه السلام :

كَثرَةُ الضِّحكِ تُميتُ القَلبَ؛

خنده بسیار، دل را می میرانَد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۴ ، ح ۶

۸– پیامبر صلی الله علیه و آله:

لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلا و لبكيتم كثيرا؛

اگر آنچه من دانسته ام بدانید خنده کم و گریه بسیار میکنید.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۲۶۹

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الضّحک ضحکان ضحک یحبّه اللّه و ضحک یمقته اللّه فأمّا الضّحک الّذی یحبّه اللّه فالرّجل یکشر فی وجه أخیه شوقا إلی رؤیته، و أمّا الضّحک الّذی یمقته اللّه تعالی فالرّجل یتکلّم بالکلمه الجفاء و الباطل لیضحک أو یضحک یهوی بها فی جهنّم سبعین خریفا؛

خنده دو قسم است خنده ایست که خدا آن را دوست دارد و خنده ایست که خدا آن را دشمن دارد، اما خنده ای که خدا آن را دوست دارد، آنست که

ص: ۳۰۵

مرد به روی برادر خویش از شوق دیـدار وی لبخنـد زنـد اما خنـده ای که خدای والا آن را دشـمن دارد آنست که مرد سـخن خشن و ناروا گوید که بخندد یا بخندند و بسبب آن هفتاد پائیز در جهنم سرنگون رود.

نهج الفصاحه ص ۵۵۳ ، ح ۱۸۹۲

۱۰– امام باقر سلام الله علیه :

تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِی وَجْهِ أَخِیهِ حَسَنَه

لبخند آدمی به روی برادرش، حسنه است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۸۸ ، ح ۲

محاسبه

۱– امام رضا علیه السلام:

مَن حاسَبَ نَفسَهُ رَبَحَ و مَن غَفَلَ عَنهَا خَسِر؛

آن کسی که نفسش را محاسبه کند، سود برده است و آن کسی که از محاسبه نفس غافل بماند، زیان دیده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۶ ، ح ۲۰۴

۲– امام کاظم علیه السلام :

لَیْسَ مِنّا مَنْ لَمْ یُحاسِبْ نَفْسَهُ فی کُلِّ یَوْمٍ فَاِنْ عَمِلَ خَیْرا اسْتَزادَ اللّه ـ مِنْهُ وَ حَمِدَ اللّه ـ عَلَیْهِ وَ اِنْ عَمِلَ شَـیْئا شَرّا اسْتَغْفَرَ اللّه ـ وَ تابَ اِلَیْهِ؛

از ما نیست کسـی که هر روز اعمال خود را محاسـبه نکنـد تا اگر نیکی کرده از خـدا بخواهـد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

الاختصاص ص ۲۶ و ص ۲۷

۳–امام علی علیه السلام :

مَن حاسَبَ نفسَهُ وَقَفَ علی عُیُوبِهِ؛

هر کس به حساب نفس خود رسیدگی کند به عیبهایش آگاه شود. عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۳۵ ، ح ۷۵۱۲

۴- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

لا یَکُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقینَ حَتّی یُحاسِبُ نَفسَهُ أشَدُّ مِن مُحاسَبَهِ الشَّریکِ شَریکَه؛

آدمی از پرهیزگاران نمی شود مگر اینکه حسابرسی او از نفسش سخت تر از حساب کشیدن او از شریکش باشد.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۸

ص: ۳۰۶

- مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۶۲ - وسایل الشیعه ج۱۶، ص ۹۸ ، ح ۲۱۰۸۰

۵- امام علی علیه السلام :

مَن حاسَبَ نَفسَهُ سَعِدَ؛

هرکه نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۲۴ ، ح ۷۱۵۸

نگاه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

اَوَّلُ النَّظَرِهِ لَکَ وَ الثّانیَهُ عَلَیکَ وَ لا لَکَ وَ الثّالِثَهُ فیهَا الهَلاکُ؛

نگاه اول [ناخودآگاه به نامحرم] برای تو [حلال] است و نگاه دوم ممنوع است و حرام و نگاه سوم، هلاکت بار است.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۷۴، ح ۴۶۵۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَ الْمُنافِقُ إِذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول ص ۲۱۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ اَراحَ قَلْبَهُ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۰ ، ح ۵۵۵۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِی رَبِّی بِسَبْعٍ أَوْصَانِی بِالْإِخْلَاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلَانِیَهِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِی وَ أُعْطِیَ مَنْ حَرَمَنِی وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِی وَ أَنْ

يَكُونَ صَمْتِي فِكْراً وَ نَظَرِي عَبَراً.

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج ۲ ، ص ۱۱

حدیث(۵) امام صادق علیه السلام :

إِيَّاكُمْ وَ النَّظِرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَه

از نگاه [ناپاک] بپرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای

ص: ۳۰۷

فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث(۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِيّاكُم وَ فُضولَ النَّظَرِ فَإِنَّهُ يَبذُرُ الهَوَى وَ يولِّدُ الغَفلَةَ

از نگاه های اضافی بپرهیزید چرا که تخم هوس می پراکند و غفلت می آورد

عده الداعی ص ۳۱۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۶۹، ص ۱۱۹

گرسنگی

۱- امام هادی علیه السلام:

اَلسَّهَرُ اَلَذُّ لِلمَنامِ وَ الجوعُ يَزيدُ فی طيبِ الطَّعامِ؛

شب زنده داری، خواب را شیرین تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می کند.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۱۴۱، ح ۱۸

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأْكُلُ حَتّى نَجوعَ وَ اِذا اَكَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

طب النبی ص ۳

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَفْضَلُكُمْ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى أَطْوَلُكُمْ جُوعاً وَ تَفَكُّراً وَ أَبْغَضُكُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى كُلُّ نَئُومٍ وَ أَكُولٍ وَ شَرُوب

بلند پایه ترین شما نزد خداوند متعال کسی است که مدتهای طولانی تری گرسنگی بکشد و به تفکّر بپردازد و منفورترین شما نزد خداوند متعال هر آن کسی است، که پرخواب و پرخور و پرنوش باشد.

تنبیه الخواطر ج۱، ص ۱۰۰

۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَی لِمَنْ طَوَی وَ جَاعَ أُولَئِکَ الَّذِینَ یَشْبَعُونَ یَوْمَ الْقِیَامَه

خوشا به حال آنان که شکم، تهی می دارند و گرسنگی می کشند. آنان کسانی اند که در روز قیامت، سیر می شوند.

الجعفریّات(اشعثیات) ص ۱۶۵

۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَهْلَ الْجُوعِ فِی الدُّنْیَا هُمْ أَهْلُ الشِّبَعِ فِی الْآخِرَهِ وَ إِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَی اللَّهِ الْمُتَّخِمُونَ الْمِلَاء

همدمانِ گرسنگی در این سرای، همدمانِ سیری در سرای دیگرند و منفورترینِ مردم نزد خداوند، پُرخوران آکنده شکم اند.

تنبیه الخواطر ج ۱، ص ۱۰۲

۶– امام علی علیه السلام:

ص: ۳۰۸

نِعمَ عَونُ الوَرَعِ التَّجَوُّع؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری ای برای پاک دامنی است!

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۲۰، ح ۷۴۰۷

۷– امام علی علیه السلام:

نِعمَ العَونُ عَلی أشَرِ النَّفسِ و کَسرِ عادَتِهَا التَّجَوُّع؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشیِ نفْس و شکستن عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۱۶۶، ح ۹۹۴۲

۸– امام علی علیه السلام:

– فِی الدّیوانِ المَنسوبِ إلَیهِ: تَجَوَّعْ فَإِنَّ الْجُوعَ مِنْ عَمَلِ التُّقَی وَ إِنَّ طَوِیلَ الْجُوعِ یَوْماً سَیُشْبَع

– در دیوان منسوب به ایشان: خود را گرسنه بدار که گرسنگی، از آثار پرهیزگاری است / آن که زمان درازی را گرسنگی کشد، سرانجامْ روزی (روز قیامت) سیر خواهد شد.

دیوان امیر المومنین ص ۲۶۲

۹– پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الشَّیطَانَ لَیَجْرِی مِنِ ابْنِ آدَمَ مَجْرَی الدَّمِ فَضَیِّقُوا مَجَارِیَهُ بِالْجُوعِ وَ الْعَطَش

شیطان در درون آدمی زاده به سان خون، جریان می یابد. گذرگاه های او را با گرسنگی و تشنگی ، تنگ کنید.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۱۰۱

۱۰– پیامبر صلی الله علیه و آله:

إذا رأیتم أهل الجوع و التّفکّر فادنوا منهم فإنّ الحکمه تجری علی ألسنتهم.

هنگتمی که اهل گرسنگی و تفکر را دیدید به آنها نزدیک شوید چون حکمت بر زبانشان جاری می شود.

نهج الفصاحه ص ۱۹۴ ، ح ۲۰۹

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّ اللّه ‌عز و جل یَقولُ : وَضَعتُ خَمسَهً فی خَمسَهٍ و النّاسُ یَطلُبونَها فی خَمسَهٍ فَلا یَجِدونَها : وَضَعتُ العِلمَ فِی الجوعِ وَ الجَهدِ وَ النّاسُ یَطلُبونَهُ بِالشّبعَهِ وَ الرّاحَهِ فَلا یَجِدونَهُ؛

خداوند عز و جل می فرماید : «پنج چیز را در پنج چیز نهادم ؛ امّا مردم، آنها را در پنج چیزِ

ص: ۳۰۹

دیگر می جویند و نمی یابند : دانش را در گرسنگی و رنج و تلاش قرار دادم، در حالی که مردم آن را در سیری و آسایش می جویند. در نتیجه آن را نمی یابند.

عوالی اللآلی ج ۴، ص ۶۲ ، ح ۱۱

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کبر مقتا عند اللّٰه الأکل من غیر جوع و النّوم من غیر سهر و الضّحک من غیر عجب.

خوردن بی گرسنگی و خواب بدون خستگی و خنده بی شگفت نزد خدا بسختی منفور است.

نهج الفصاحه ص ۶۰۴ ، ح ۲۱۱۹

سیری

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الاَعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم هر گاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج۱، ص۱۰۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأْکُلُ حَتّی نَجوعَ وَ اِذا اَکَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

سنن النبی، ص ۲۲۶

اخلاقیات و آثارش

اخلاق

۱- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا یُزَیِّنُ الْإِسْلَامَ الْأَخْلَاقُ الْحَسَنَهُ فِیمَا بَیْنَ النَّاسِ

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشکاه الانوار ص ۲۴۰

۲- امام علی علیه السلام:

مَن حَسُنَت خَلیقَتُهُ طابَت عِشرَتُهُ؛

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۷۸

۳- امام صادق علیه السلام:

الْبِرُّ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ یَعْمُرَانِ الدِّیَارَ وَ یَزِیدَانِ فِی الْأَعْمَار

نیکی و خوش اخلاقی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۰۰ ، ح ۸

۴- امام علی علیه السلام:

عَوِّد نَفسَکَ الجَمیلَ فَبِاعتیادِکَ إیّاهُ

ص: ۳۱۰

یَعودُ لَذیذا؛

خودت را به کارهای زیبا (خدا پسندانه) عادت بده که اگر به آنها عادت کنی برایت لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰ ، ص ۲۶۶

۵– امام علی علیه السلام:

رَوِّضُوا أَنْفُسَکُمْ عَلَى الْأَخْلَاقِ الْحَسَنَهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ يَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَهَ الصَّائِمِ الْقَائِم

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص ۱۱۱

۶– امام صادق علیه السلام:

مَا حَدُّ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ تُلِينُ جَانِبَکَ وَ تُطِيبُ کَلَامَکَ وَ تَلْقَى أَخَاکَ بِبِشْرٍ حَسَن

در پاسخ به پرسش از معنای خوش اخلاقی فرمودند: نرمخو و مهربان باشی، گفتارت پاکیزه و مؤدبانه باشد و با برادرت با خوشرویی برخورد کنی.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۴۱۲ ، ح ۵۸۹۷

۷– پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُنَبِّئُکُمْ بِخِيارِکُمْ؟ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُکُمْ أَخْلَاقاً الْمُوَطَّئُونَ أَکْنَافاً الَّذِينَ يَأْلَفُونَ وَ يُؤْلَفُون

آیا شما را از بهترین افرادتان خبر ندهم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا. حضرت فرمودند: خوش اخلاق ترین شما، آنان که نرمخو و بی آزارند، با دیگران انس می گیرند و دیگران نیز با آنان انس و الفت می گیرند.

زهد ص ۳۰ ، ح ۷۵

۸–امام صادق علیه السلام:

وَ اعْلَمِي أَنَّ الشَّابَّ الْحَسَنَ الْخُلُقِ مِفْتَاحٌ لِلْخَيْرِ، مِغْلَاقٌ لِلشَّرِّ، وَ أَنَّ الشَّابَّ الشَّحِيحَ الْخُلُقِ مِغْلَاقٌ لِلْخَيْرِ مِفْتَاحٌ لِلشَّر

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بداخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن ساءَ

ص: ۳۱۱

خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ وَ مَن كَثُرَ هَمُّهُ سَقُمَ بَدَنُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خودش را عذاب می دهد و هر کس غم و غصه اش زیاد شود، تنش رنجور می گردد.

نهج الفصاحه ص ۷۶۶، ح ۳۰۰۲

۱۰–امام علی علیه السلام:

وُصولُ المَرءِ اِلی کُلِّ ما یَبتَغیهِ مِن طیبِ عَیشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نیَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلقِهِ؛

انسان، با نیّت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۰۷

۱۱–پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّما بعثت لأتمّم مكارم الأخلاق

من تنها برانگیخته شده ام تا اخلاق بزرگوارانه را به کمال رسانم.

نهج الفصاحه ص ۳۴۵، ح ۹۴۴ – بحارالأنوار(ط–بیروت) ج ۶۸، ص ۳۸۲

۱۲– رفتار پیامبرانه

کانَ صلی الله علیه و آله ... لا یَحسَبُ اَحَدٌ مِن جُلَسائِهِ اَنَّ اَحَدا اَکرَمُ عَلَیهِ مِنهُ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله چنان با هم نشینان رفتار می نمودند که هیچ یک از آنان گمان نمی کرد کسی نزد آن حضرت از وی گرامی تر باشد.

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۱۸

۱۳– امام صادق علیه السلام:

صِلَهُ الْأَرْحامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْكَفَّ وَ تُطَيِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِي الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

۱۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

صِلَهُ الرَّحِمِ وَ حُسْنُ الْجِوَارِ یَعْمُرَانِ الدِّیَارَ وَ یَزِیدَانِ فِی الْأَعْمَار

صله رحم و

خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۲، ح ۱۴۶

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَـا زَعِیـمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُه

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

۱۶- امام علی علیه السلام:

لِیَجتَمِعَ فِی قَلبِکَ الأفتِقارُ اِلَی النّاسِ وَ الِاستِغناءُ عَنهُم فَیَکُونَ اِفتِقارُکَ اِلَیهِم فِی لِینِ کِلامِکَ وَ حُسنِ بِشرِکَ وَ یَکُونَ اِستِغناءُکَ عَنهُم فی نَزاهَهِ عِرضِکَ وَ بَقاءِ عِزِّکَ؛

بایـد نیاز به مردم و بی نیازی از آنان، در دلت گردآینـد، تا نیازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رویی ات شود و بی نیازی ات، سبب آبروداری و عزّتت باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۴۹، ح ۷

۱۷- امام صادق علیه السلام:

أکمَلُ الناسِ عَقلاً أحسَنُهُم خُلقاً؛ عاقل ترین مردم خوش خلق ترین آنهاست. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۲۳ ، ح ۱۷

۱۸- اخلاق پیامبران

مِن اَخلاقِ النبیاءِ التَّنَظُّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۷، ح ۵۰

۱۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَّ رَجُلًا أَتَی سَیِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ یَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِی خُلُقاً یَجْمَعُ لِی خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ فَقَالَ لَا

تَکْذِب

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

فقه الرضا ص ۳۵۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۹، ص۲۶۲، ح۴۳

۲۰- امام علی علیه السلام:

لَیسَ الکَذِبُ مِن خَلائِقِ الإِسلامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۳۷۹

۲۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَشْبَهِکُمْ بِی خُلُقاً قَالَ بَلَی یَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً وَ أَعْظَمُکُمْ حِلْماً وَ أَبَرُّکُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّکُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافا

به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۷۰

۲۲- امام رضا علیه السلام:

أَحْسَنُ النَّاسِ إِیمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً- وَ أَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهِ وَ أَنَا أَلْطَفُکُمْ بِأَهْلِی

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۳۸، ح ۱۰۹

۲۳-امام علی علیه السلام:

أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِیَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِیَ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ صِدْقُ حَدِیثٍ وَ أَدَاءُ أَمَانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطْنٍ وَ حُسْنُ خُلُق

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح ۴۲۸۲

۲۴- امام صادق علیه السلام:

مَن ساءَ خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ؛

هر کس بد اخلاق

ص: ۳۱۴

باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۲۱، ح ۴

۲۵-امام علی علیه السلام:

اَلسَّخاءُ یُکسِبُ المَحَبَّهَ وَ یُزَیِّنُ الاخلاقَ؛

سخاوت، محبّت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۸ ، ح ۸۵۲۳

۲۶- امام علی علیه السلام:

أَشرَفُ الخَلائِقِ التَّواضُعُ وَ الحِلمُ وَ لینُ الجانِبِ؛

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۹ ، ح ۵۱۴۲

۲۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَقْرَبُکُمْ غَداً مِنِّی فِی الْمَوْقِفِ أَصْدَقُکُمْ لِلْحَدِیثِ، وَ آدَاکُمْ لِلْأَمَانَهِ، وَ أَوْفَاکُمْ بِالْعَهْدِ، وَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً، وَ أَقْرَبُکُمْ مِنَ النَّاسِ.

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی(طوسی) ص ۲۲۹ ، ح ۴۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص۹۴، ح۱۲

۲۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِیبُ اللَّهِ وَ عَلِیٌّ أَدِیبِی أَمَرَنِی رَبِّی بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَیْ ءٌ أَبْغَضَ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ وَ إِنَّهُ لَیُفْسِدُ الْعَمَلَ کَمَا یُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَل

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

۲۹– امام صادق علیه السلام:

صَلَاةُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُطَيِّبُ الرِّيحَ وَ تُدِرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِى الدَّيْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَر

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می

کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

۳۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَسَعُوهُمْ بِأَخْلَاقِكُم

با دارایی خود نمی توانید دل مردم را به دست بیاورید پس دلشان را با اخلاق (نیک) به دست آورید .

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۹۴ ، ح ۵۸۳۹

۳۱- امام رضا علیه السلام:

مَنْ تَبَسَّمَ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً

هر که به روی برادر مؤمنش لبخند بزند، خداوند برایش ثوابی خواهد نوشت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲ ، ص ۴۱۸ ، ح ۱۴۴۸۳

۳۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيْرُ ما اُعْطِىَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلْقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعْطِىَ الرَّجُلُ قَلْبُ سوءٍ فى صورَهٍ حَسَنَهٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص ۴۷۴ ،ح ۱۵۲۹

۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّكُمْ اِلَى اللّه اَحْسَنُكُمْ اَخْلاقا؛

محبوب ترین شما در نزد خدا، خوش اخلاق ترین شماست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹ ، ص ۱۵۰ ، ح ۱۰۵۲۱

۳۴- امام علی علیه السلام:

البَشاشَهُ حِبالَهُ المَوَدَّهِ؛

خوشرویی، کمند دوستی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۶۹ ، ح ۶

۳۵– امام علی علیه السلام:

ما اَصْعَبَ اِكْتِسابَ الْفَضائِلِ وَ اَيْسَرَ اِتْلافَها؛

فضائل اخلاقی و صفات پسندیده چه به سختی به دست می آیند و چه آسان از دست می روند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۵۹، ح ۳۸

۳۶–امام حسن مجتبی علیه السلام:

رَأسُ العَقلِ مُعاشَرَهُ النّاسِ بِالجَميلِ؛

خوشرفتاری با

ص: ۳۱۶

مردم، رأس خرد است.

كشفه الغمه ج ١ ، ص ٥٧١

٣٧– امام على عليه السلام:

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْييزُ بَيْنَ الْاَخْلاقِ وَ اِظْهارُ مَحْمودِها وَ قَمْعُ مَذْمومِها؛

بالاترين درجه دانايى، تشخيص اخلاق از يكديگر و آشكار كردن اخلاق پسنديده و سركوب اخلاق ناپسند است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٦٣ ، ح ٧٥٩

٣٨– امام صادق عليه السلام:

مَنْ اَحْسَنَ خُلْقَهُ اَحَبَّهُ الاَخْيارُ وَ جانَبَهُ الفُجّارُ؛

انسان خوش اخلاق، از دوستى مردمان خوب برخوردار است و از تعرّض آدم هاى نابكار در امان است .

مستدرك الوسايل و مستنبط المسايل ج ٨، ص ٤٤٩، ح ٩٩٦٦

٣٩– پيامبر صلى الله عليه و آله:

ثَلاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّى وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چيز است كه هر كس نداشته باشد نه از من است و نه از خداى عزّوجلّ. عرض شد: اى رسول خدا! آنها كدامند؟ فرمودند: بردبارى كه به وسيله آن جهالت نادان را دفع كند، اخلاق خوش كه با آن در ميان مردم زندگى كند و پارسايى كه او را از نافرمانى خدا باز دارد.

بحار الانوار(ط–بيروت) ج ٦٦، ص ٣٨٦، ح ٤٩

٤٠–امام على عليه السلام:

تَحَرِّى الصِّدْقِ وَ تَجَنُّبُ الْكَذِبِ اَجْمَلُ شيمَةٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهيز نمودن از دروغ، زيباترين اخلاق و بهترين ادب است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٢١٧، ح ٤٢٩٤

۴۱- امام صادق علیه السلام:

کَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوَّهِ فِی سَبْعِ خِصَالٍ الْعَقْلِ وَ الْحِلْمِ وَ الصَّبْرِ وَ الرِّفْقِ وَ الصَّمْتِ وَ حُسْنِ الْخُلُقِ وَ

ص: ۳۱۷

الْمُدَارَاه

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹، ص ۳۸، ح ۱۰۱۴۱

۴۲– توبه بداخلاق

أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّيِّئِ بِالتَّوْبَهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ لِأَنَّهُ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فِي أَعْظَمَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِی تَابَ مِنْهُ.

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هرگاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۹۹، ح ۱۲

۴۳– امام علی علیه السلام:

فی سَعَهِ الاَخْلاقِ كُنوزُ الاَرْزاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

تحف العقول ص ۹۸ – کافی(ط–الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۳

۴۴– امام علی علیه السلام:

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ ضاقَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴، ح ۵۷۱۱

۴۵– امام صادق علیه السلام:

لا عَيْشَ اَهْنَأُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ؛

هیچ زندگی گواراتر از اخلاق و رفتار پسندیده نیست.

تحف العقول ص ۳۶۰ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸ ، ص ۲۴۴ - علل الشرایع ج ۲، ص ۵۶۰

۴۶- امام علی علیه السلام:

اَلسَّيِّئُ الْخُلُقِ كَثيرُ الطَّيْشِ مُنَغَّصُ الْعَيْشِ؛

آدم بد اخلاق بسیار خطا می کند و زندگی اش تلخ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴ ، ح ۵۷۰۸

۴۷- امام علی علیه السلام:

رُبَّ عَزِيزٍ أَذَلَّهُ خُلُقُهُ وَ ذَلِيلٌ أَعَزَّهُ خُلُقُه

چه بسا عزیزی که اخلاق بدش او را ذلیل و چه بسا ذلیلی که اخلاق خوبش او را عزیز کرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۹۶، ح ۷۹

۴۸- امام صادق علیه السلام:

قَالَ لُقْمَانُ يَا

ص: ۳۱۸

بُنَيَّ إِيَّاكَ وَ الضَّجَرَ وَ سُوءَ الْخُلُقِ وَ قِلَّهَ الصَّبْرِ فَلَا يَسْتَقِيمُ عَلَى هَذِهِ الْخِصَالِ صَاحِبٌ وَ أَلْزِمْ نَفْسَكَ التُّؤَدَهَ فِي أُمُورِكَ وَ صَبِّرْ عَلَى مَئُونَاتِ الْإِخْوَانِ نَفْسَكَ وَ حَسِّنْ مَعَ جَمِيعِ النَّاس خُلْقَكَ؛

لقمان به فرزندش فرمود: فرزندم! از بی حوصلگی و بد اخلاقی و بی تابی دوری کن که هیچ دوستی تحمل این خصلت ها را ندارد. در کارهایت آرام و بردبار، در تحمّل زحمات برادران صبور و با همه مردم خوش اخلاق باش.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۳ ، ص ۴۱۹ ، ح ۱۴

۴۹– امام علی علیه السلام:

حَسِّنْ خُلْقَکَ یُخَفِّفِ اللّه ُحِسابَکَ؛

اخلاقت را خوب کن تا خداوند حسابت را آسان گرداند.

امالی(صدوق) ص ۲۱۰ – مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۶۴

۵۰– امام علی علیه السلام:

اِذا حَسُنَ الْخُلْقُ لَطُفَ النُّطْقُ؛

با اخلاق نیکو، گفتار نرم می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۸۵

۵۱– امام علی علیه السلام:

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۹۰ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

۵۲–پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَوَّلُ ما یوضَعُ فی میزانِ الْعَبْدِ یَوْمَ الْقیامَهِ حُسْنُ خُلْقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

قرب الإسناد(ط-الحديثه) ص ۴۶، ح ۱۴۹

۵۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ مَلَّهُ اَهْلُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته می شوند.

تحف العقول ص ۲۱۴ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴ ، ح ۵۷۱۵

۵۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّكُم لَن

ص: ۳۱۹

تَسَعوا النّاسَ بِأموالِكَم فَسَعوهُم بِأخلاقِكَم؛

شما با دارایی خود نمی توانید دل همه مردم را بدست آورید پس دلشان را با اخلاقتان به دست آورید.

امالی(صدوق) ص ۱۲ - من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۴، ح ۵۸۳۹

۵۵- امام علی علیه السلام:

مَن أصلَحَ أمرَ آخِرَتِهِ أصلَحَ اللّهُ أمرَ دُنیاهُ؛

کسی که کار آخرتش را سامان دهد، خداوند کار دنیایش را سامان می دهد.

عده الداعی ص ۲۳۰

۵۶- کدام کار ،خیر است؟

لا خَیرَ فی لَذَّهٍ تُعقِبُ نَدَماً.

در لذّتی که پشیمانی به دنبال دارد، خیری نیست.

تحف العقول ص ۸۵

۵۷- امام صادق علیه السلام:

کُونُوا دُعَاهَ النَّاسِ بِأَعْمَالِکُم

مردم را با رفتارتان [به دین] فرا خوانید.

قرب الاسناد(ط-الحدیثه) ص ۷۷

۵۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن اَحزَنَ مُومِناً، ثُمَّ أعطاهُ الدُّنیا لَم یَکُن ذَلِکَ کَفّارَتَهُ وَ لَم یُوجَر عَلَیهِ.

هر که مومنی را اندوهگین کند و در مقابل همه دنیا را به او بدهد، کفاره گناه او نبوده و پاداشی بر کارش نمی گیرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹، ص ۹۹، ح ۱۰۳۳۶

۵۹- امام صادق علیه السلام:

إنَّ سُوءَ الخُلُقِ لِيُفسِدُ العَمَلَ كَمَا يُفسِدُ الخَلَّ العَسَلَ

بد اخلاقی عمل را تباه می کند، همانند سرکه، که عسل را فاسد می کند

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۱

۶۰- امام صادق علیه السلام:

مَا يَقدَمُ المُومِنُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَمَلٍ بَعدَ الفَرَائِضِ أحَبَ إلَى اللهِ تَعَالَى مِن أن يَسَعَ النَّاسَ بِخُلُقِهِ.

مومن بعد از واجبات، نزد خداوی عز و جل کاری محبوب تر از این نیاورد که از اخلاق او در راحتی و آسایش باشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰

۶۱- امام صادق علیه السلام:

إنَّ صَاحِبَ الخُلُقِ الحَسَنِ لَهُ مِثلُ أجرِ الصّائِمِ القائِمِ.

آن که اخلاق

نیکو دارد، او را پاداش انسان روزه دار شب زنده دار است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰

۶۲- امام صادق علیه السلام:

ثُلاثَ مَن أَتَی اللهَ بِوَاحِدَهٍ مِنهُنَّ أوجَبَ اللهُ لَهُ الجَنَّهَ: الإنفاقُ مِن إقتارٍ وَ البِشرُ لِجَمیعِ العَالَمِ وَ الإنصافُ مِن نَفسِهِ.

سه خصلت است که اگر کسی با یکی از آنها نزد خدا رود، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند: انفاق کردن با وجود تنگدستی، گشاده رویی با همگان، منصفانه برخورد کردن با دیگران.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳

مکارم الاخلاق

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ مَکَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

براستی که من برای به کمال رساندن مکارم اخلاق مبعوث شده ام.

مکارم الاخلاق ص ۸

۲-امام علی علیه السلام:

عَلَیْکُمْ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا رِفْعَهٌ وَ إِیَّاکُمْ وَ الْأَخْلَاقَ الدَّنِیَّهَ فَإِنَّهَا تَضَعُ الشَّرِیفَ وَ تَهْدِمُ الْمَجْدَ.

به مکارم اخلاق پایبند باشید که آن مایه سربلندی است و از اخلاق پَست دوری کنید که آن انسانهای شریف را پَست و بزرگواری را از بین می برد.

تحف العقول ص ۲۱۵

۳- امام علی علیه السلام:

نَزِّهْ عَنْ کُلِّ دَنِیَّهٍ نَفْسَکَ وَ ابْذُلْ فِی الْمَکَارِمِ جُهْدَکَ تَخْلُصْ مِنَ الْمَآثِمِ وَ تُحْرِزِ و الْمَکَارِمَ.

خودت را از هر پَستی پاک کن، و در راه مکارم اخلاق نهایت کوشش خود را به کار گیر تا از گناهان برهی و مکارم را بدست آوری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۰ ، ح ۴۸۶۲

۴- امام علی علیه السلام:

لَوْ کُنَّا لَا نَرْجُو جَنَّةً وَ لَا نَخْشَی نَاراً وَ لَا ثَوَاباً وَ لَا عِقَاباً لَکَانَ یَنْبَغِی لَنَا أَنْ نَطْلُبَ مَکَارِمَ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَدُلُّ عَلَی سَبِیلِ النَّجَاح

اگر هم به بهشت امید (و باور) نمی داشتیم و از دوزخ نمی هراسیدیم و پاداش و کیفری در

ص: ۳۲۱

میان نمی بود باز شایسته بود که در طلب مکارم اخلاق برآییم، زیرا که راه موفقیت و پیروزی در تحصیل مکارم اخلاق است.

مستدرک الوسایل ج ۱۱، ص ۱۹۳، ح ۱۲۷۲۱

۵– امام صادق علیه السلام:

وَقَد سُئِلَ عَن مَکارِمِ الخلاقِ: اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَک وَصِلَهُ مَن قَطَعَک وَ إعطاءُ مَن حَرَمَک وَ قَولُ الحَقِّ وَ لَو عَلی نَفسِک؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه(خوئی) ج ۶، ص ۲۱۸

۶– امام علی علیه السلام:

لَا تَکْمُلُ الْمَکَارِمُ إِلَّا بِالْعَفَافِ وَ الْإِیثَار

مکارم اخلاق به کمال نمی رسد، مگر با پاکدامنی و از خود گذشتگی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۶، ح ۵۴۱۸

۷– امام علی علیه السلام:

إذا رَغِبتَ فِی المَکارِمِ فَاجتَنِبِ المَحارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۱۷، ح ۷۳۱۷

۸– امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی خَصَّ رَسُولَ اللَّهِ [رَسُولَهُ] بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَامْتَحِنُوا أَنْفُسَکُمْ فَإِنْ کَانَتْ فِیکُمْ فَاحْمَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ارْغَبُوا إِلَیْهِ فِی الزِّیَادَهِ مِنْهَا فَذَکَرَهَا عَشَرَهً الْیَقِینَ وَ الْقَنَاعَهَ وَ الصَّبْرَ وَ الشُّکْرَ وَ الْحِلْمَ وَ حُسْنَ الْخُلُقِ وَ السَّخَاءَ وَ الْغَیْرَهَ وَ

الشَّجَاعَهَ وَ الْمُرُوءَهَ.

خدای تبارک وتعالی رسول خدا صلی الله علیه و آله را به مکارم اخلاق مخصوص گردانید. پس شما نیز خود را بیازمایید، اگر این صفت ها در شما بود خدای عزوجل را سپاس گویید و از او این مکارم را بیشتر

بخواهید. - سپس آن ده خصلت را برشمردند - : یقین، قناعت، صبر، شکر، بردباری، خوش اخلاقی، سخاوت، غیرت، شجاعت و جوانمردی.

امالی(صدوق) ص ۲۲۱، ح ۸

۹- امام صادق علیه السلام:

لِجَرّاحِ المَدائِنیِّ - : أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیراً.

به جرّاح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۱۹۹، ح ۲۰۲۷۳

۱۰- امام صادق علیه السلام:

الْمَکَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَکُونَ فِیکَ فَلْتَکُن ... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّیْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُکَافَأَهُ عَلَی الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّمُ لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَیَاءُ.

مکارم ده تاست: اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ص ۴۳۱

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الرِّفْقَ لَمْ یُوضَعْ عَلَی شَیْ ءٍ إِلَّا زَانَهُ وَ لَا نَزَعَ عَنْ شَیْ ءٍ إِلَّا شَانَهُ.

رفق و نرمی با هیچ چیز همراه نشد مگر اینکه آن را آراست و از هیچ چیز جدا نشد مگر اینکه آنرا زشت گردانید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۶

۱۲- امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا مَن لَم یوقِّر کَبیرَنا وَ یَرحَم صَغیرَنا

کسی که به بزرگسالان احترام نگذارد و با خردسالان ما مهربان نباشد از ما نیست.

، ص ۱۶۵ ، ح ۲

شب زنده داری

۱– امام هادی علیه السلام :

السَّهَرُ أَلَذُّ لِلْمَنَامِ، وَ الْجُوعُ يَزِيدُ فِي طِيبِ الطَّعَامِ.

شب زنده داری، خواب را شیرین تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می کند.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۱۴۱ ، ح ۱۸

۲– پیامبر صلی الله علیه و آله:

الشتاء ربيع المومن يطول فيه ليله فيستعين به على قيامه و يقصر فيه نهاره فيستعين به على صيامه؛

زمستان بهار مومن است از شبهای طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی(صدوق) ص ۲۳۷ – وسائل الشیعه ج ۱۰ ، ص ۴۱۴ ، ح ۱۳۷۳۴

راز

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لا تَخُن مَنِ ائتَمَنَکَ وَ إِن خانَکَ وَ لا تُذِع سِرَّهُ وَ إِن أَذاعَ سِرَّکَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ،ص ۲۰۸ – مستدرک الوسایل ج ۹ ، ص ۱۳۶ ، ح ۱۰۴۷۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ لِكَذوبٍ اَمانَةٌ، وَ لا لِفُجورٍ صيانَةٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۳۸۷

نعمت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ تُدِرُّ النِّعَمَ وَ تُدْفِعُ النِّقَم

صله رحم، نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶ ، ح ۹۳۰۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

حِراسَهُ النِّعَمِ فی صِلَهِ الرَّحِمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۳۴ ، ح ۴۴۸۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اَلبَنونَ نَعیمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ُیَسألُ عَنِ النَّعیمِ، وَ یُثیبُ

عَلَى الحَسَناتِ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند ، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۷، ح۱۲

حدیث (۴) امام حسن علیه السلام:

لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا قَوْلَ اللَّهِ (عَزَّ وَ جَلَّ) وَ رَسُولِهِ، لَأَعْطَتْهُمُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا، وَ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَا اخْتَلَفَ فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ سَیْفَانِ، وَ لَأَكَلُوهَا خَضْرَاءَ خَضِرَهً إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امّت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی (طوسی) ص۵۶۶، ح۱۱۷۴

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَی) یُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجْمِیلَ، وَ یَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَ جَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یَرَی عَلَیْهِ أَثَرَهَا.قِیلَ: وَ كَیْفَ ذَلِكَ قَالَ: یُنَظِّفُ ثَوْبَهُ، وَ یُطَیِّبُ رِیحَهُ، وَ یُجَصِّصُ دَارَهُ، وَ یَكْنُسُ أَفْنِیَتَهُ، حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ الشَّمْسِ یَنْفِی الْفَقْرَ، وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْق

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص ۲۷۵ ، ح ۵۲۶ - وسایل الشیعه ج ۵ ،

ص: ۳۲۵

ص ۷ ، ح ۵۷۴۶ {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۹۵ }

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَجُلًا شَعِثاً شَعْرُ رَأْسِهِ وَ سَخَهً ثِيَابُهُ سَيِّئَهً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الدِّينِ الْمُتْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۳۹، ح۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ.

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۴۸ ، ح ۲۷ }

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

اَلصِّحَّهُ اَفضَلُ النِّعَمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۳ ، ح ۱۷۷

حدیث (۹) قال الحسین علیه السلام :

شُکرُکَ لِنعمَهٍ سالِفَهٍ یَقتَضی نِعمَهً آنِفَهً؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده

است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۰، ح ۲

حدیث (۱۰) قال الجواد علیه السلام :

نِعْمَهٌ لَا تُشْکَرُ کَسَیِّئَهٍ لَا تُغْفَرُ.

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۱۳۷ ، ح ۱۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

ما خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعیمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ کُلُّ بَلا ءٍ دونَ النّارِ عافیَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴ ، حکمت ۳۸۷

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه ـ یُحِبُّ أن یَری أثَرَ نِعمَتِهِ علی عَبدِهِ؛

خداوند دوست دارد که اثر نعمت خود را در بنده اش ببیند.

مرآه العقول ج ۱۰ ، ص ۲۰۰ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۰۷

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

ما اَنْعَمَ اللّه ُعَلی عَبْدٍ مِنْ نِعْمَهٍ فَعَرَفَها بِقَلْبِهِ وَ حَمِدَ اللّه ـ ظاهِرا بِلِسانِهِ فَتَمَّ کَلامُهُ حَتّی یُؤْمَرَ لَهُ بِالْمَزیدِ؛

چون خداوند به بنده ای نعمت بدهد و او آن را قلبا قدر بشناسد و به زبان سپاس بگوید، هنوز سخنش به پایان نرسیده، فرمان افزایش نعمت برای وی صادر می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۹۵ ، ح ۹ - مرآه العقول ج ۸، ص ۱۵۳ ، ح ۹

آزادگی

۱- امام صادق علیه السلام:

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهَا فَلَيْسَ فِيهِ كَثِيرُ مُسْتَمْتَعٍ أَوَّلُهَا الْوَفَاءُ وَ الثَّانِيَهُ التَّدْبِيرُ وَ الثَّالِثَهُ الْحَيَاءُ وَ الرَّابِعَهُ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْخَامِسَهُ وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الْحُرِّيَّهُ.

پنج خصلت است که در هر کس یکی از آنها نباشد

ص: ۳۲۷

خیر و بهره زیادی در او نیست: اول: وفاداری دوم: تـدبیر سوم: حیا چهارم: خوش اخلاقی و پنجم: - که چهار خصـلت دیگر را نیز در خود دارد - آزادگی.

خصال ص ۲۸۴، ح ۳۳

۲- امام علی علیه السلام:

لا تَکُن عَبدَ غَیرِکَ و قَد جَعَلَکَ اللّه حُرّا ؛ بنده دیگری مباش که خدا تو را آزاد آفرید.

تحف العقول ص ۷۷

۳- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَی جَمِیعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَهٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكَّتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكْسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيُسْرِ عُسْراً كَمَا كَانَ يُوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ ص لَمْ يَضْرُرْ حُرِّيَّتَهُ أَنِ اسْتُعْبِدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ آزاده در همه حال آزاده است: اگر بلا و سختی به او رسد شکیبایی ورزد و

اگر مصیبت ها بر سرش فرو ریزند او را نشکنند هرچند به اسیری افتد و مقهور شود و آسایش را از دست داده و به سختی و تنگدستی افتـد. چنـان که یوسف صـدیق امین، صـلوات اللّه علیه، به بنـدگی گرفته شـد و مقهور و اسیر گشت اما این همه به آزادگی او آسیب نرساند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۸۹، ح ۶

۴- امام علی علیه السلام:

الْحُرِّيَّهُ مُنَزَّهَهٌ مِنَ الْغِلِّ وَ الْمَكْر آزادگی از کینه توزی و مکر منزّه است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۱ ، ح ۶۴۸۴

۵- امام علی علیه السلام:

مِن تَوفیقِ الحُرِّ اکتِسابُهُ المالَ مِن حِلِّهِ؛ از موفقیت آزاده این است که مال را از راه حلال به دست آورد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۶، ص۳۶، ح ۹۳۹۳

۷-امام علی علیه السلام:

مَن قامَ بِشَرائِطِ العُبودیَّهِ أَهلٌ لِلعِتقِ، مَن قَصَّرَ عَن أَحکامِ الحُرِّیَّهِ اُعیدَ اِلیَ الرِّقِّ؛ هر کس شرایط بندگی خدا

را به جا آورد سزاوار آزادی می شود و هر کس در عمل به شرایط آزادگی کوتاهی کند، به بندگی (غیر خدا) مبتلا می شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۵۰، ح ۸۰۰۴ و ۸۰۰۵

۸– امام حسین علیه السلام:

إن لَم یَکُن لَکُم دینٌ وَ کُنتُم لاـ تَخافونَ المَعادَ فَکونوا أَحرارا فی دُنیاکُم؛ اگر دین ندارید و از قیامت نمی ترسید، لااقل در دنیای خود آزاد مرد باشید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۴۵، ص ۵۱

۹– امام علی علیه السلام:

إِنَّ تَقْوَی اللَّهِ مِفْتَاحُ سَدَادٍ وَ ذَخِیرَهُ مَعَادٍ وَ عِتْقٌ مِنْ کُلِّ مَلَکَهٍ وَ نَجَاهٌ مِنْ کُلِّ هَلَکَهٍ بِهَا یَنْجُو الْهَارِبُ وَ تَنْجَحُ الْمَطَالِبُ وَ تُنَالُ الرَّغَائِب

تقوای خدا، کلید پاکی و درستی و اندوخته ای برای معاد و باعث آزادی از هر بندگی و رهایی از هر نابودی است. به وسیله تقواست که جوینده به مطلوبش می رسد و گریزانِ (از عذاب و کیفر الهی) رهایی می یابد و به خواست ها رسیده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۷۲، ح ۵۹۴۲

بهشت

۱–پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلجَنَّهُ بَناؤُها لَبِنَهٌ مِن فِضَّهٍ و لَبِنَهٌ مِن ذَهَبٍ و مِلاطُهَا المِسکُ الأَذفَرُ وَ حَصباؤُهَا اللُّؤلُؤُ وَ الیاقوتُ و تُربَتُهَا الزَّعفرانُ... ؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشک بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است... .

نهج الفصاحه ص ۴۳۴، ح ۱۳۲۷

۲– پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِی الجَنَّهِ ما لا عَینٌ رَأَت وَ لا اُذُنٌ سَمِعَت وَ لا خَطَرَ عَلی قَلبِ بَشَرٍ؛

در بهشت چیزهایی هست که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه به خاطر کسی گذشته.

نهج الفصاحه ص ۵۹۰

ص: ۳۲۹

، ح ۲۰۶۰

۳– امام صادق علیه السلام:

إِنَّ أَدْنَی أَهْلِ الْجَنَّهِ مَنْزِلًا لَوْ نَزَلَ بِهِ الثَّقَلَانِ الْجِنُّ وَ الْإِنْسُ لَوَسِعَهُمْ طَعَاماً وَ شَرَاباً وَ لَا یَنْقُصُ مِمَّا عِنْدَهُ شَیْ ء

کمترین فرد بهشت چنان است که اگر جن و انس میهمان او شوند همه را با خوردنی و آشامیدنی پذیرایی کند و از آنچه دارد چیزی کم نشود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸، ص ۱۲۰، ح ۱۱

۴– امام علی علیه السلام:

لَذَّاتُهَا لَا تُمَلُّ وَ مُجْتَمَعُهَا لَا یَتَفَرَّقُ سُکَّانُهَا قَدْ جَاوَرُوا الرَّحْمَنَ وَ قَامَ بَیْنَ أَیْدِیهِمُ الْغِلْمَانُ بِصِحَافٍ مِنَ الذَّهَبِ فِیهَا الْفَاکِهَهُ وَ الرَّیْحَان

لذتها و خوشیهای بهشت دل را نمی زند، انجمن آن از هم نمی پاشد، ساکنانش در پناه خدای رحمانند و در برابر آنان غلامانی با طبق های زرین پر از میوه و گل های خوشبو ایستاده اند.

امالی(مفید) ص ۲۶۶ – امالی(طوسی) ص ۲۹ ، ح ۳۱

۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اشتاقَ اِلَی الجَنَّهِ سارَعَ فِی الخَیراتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است برای انجام خوبی ها سبقت می گیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۹۴

۶– امام علی علیه السلام:

اِنَّهُ لَیسَ لاَنفُسِکُم ثَمَنٌ اِلاّ الجَنَّهُ فَلا تَبیعوها اِلاّ بِها؛

برای جان های شما بهایی جز بهشت نیست، پس آنها را جز به بهشت مفروشید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۶ ، ح ۴۵۶ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۳ ، ح ۷۱

۷– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اضْمَنُوا لِی سِتّاً مِنْ أَنْفُسِکَمْ أَضْمَنْ لَکَمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکَمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُمْ.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر

ص: ۳۳۰

گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

کنز الفؤاد ج ۲ ، ص ۱۱ - نهج الفصاحه ص ۲۱۶ ، ح ۳۲۱

۸– پیامبر صلی الله علیه و آله:

وَ الَّذی نَفسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِهِ لا تَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا اَفَلا اُنَبِّئُکم بِشَیْ ءٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَکُم؛

به خدایی که جان محمد در دست (قدرت) اوست به بهشت نمی روید تا مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید تا یکدیگر را دوست بدارید، آیا می خواهید شما را به چیزی خبر دهم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

نهج الفصاحه ص ۴۷۹ ، ح ۱۵۵۵

۹– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ فِی الجَنَّهِ دارا یُقالُ لَها دارُ الفَرَحِ لا یَدخُلُها اِلّا مَن فَرَّحَ یَتامَی المُؤمِنینَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۹ ، ح ۸۶۴

۱۰– امام علی علیه السلام:

لا یَفوزُ بِالجَنَّهِ اِلّا مَن حَسُنَت سَریرَتُهُ وَ خَلُصَت نِیَّتُهُ؛ به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیّتش خالص باشد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۳۵ ، ح ۹۸۰۶

۱۱– پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِیمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ.

من برای کسی که بگومگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه

به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسـی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

۱۲– امام رضا علیه السلام:

مَن سأَلَ اللهَ الجَنَّهَ وَ لَم یَصبِر عَلَی الشَّدائِدِ فَقَدِ استَهَزا بِنَفسِه.

هر که از خدا بهشت خواهد و در برابر سختی ها پایداری نورزد بی گمان خود را ریشخند کرده است.

معدن الجواهر ص ۵۹ – بحارالانوار(ط–بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۵۶

۱۳– امام صادق علیه السلام:

لا یَدخُلُ الجَنَّهَ مَن فِی قَلبِهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن کِبر؛

کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد نمی شود. کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۱۰ ، ح ۶

۱۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ الْعَقْلُ مَا اکْتُسِبَتْ بِهِ الْجَنَّهُ وَ طُلِبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَن

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۶۹

۱۵– پیامبر صلی الله علیه و آله:

تنظّفوا بکلّ ما استطعتم فإنّ اللّه تعالی بنی الإسلام علی النّظافه و لن یدخل الجنّه إلّا کلّ نظیف.

خودتان را با هر وسـیله ای که می توانیـد پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسـلام را برپایه پاکیز گی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص ۳۹۱ ، ح ۱۱۸۲

۱۶– پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتّى يَكونَ مُنْتَهاهُ الْجَنَّهَ ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه ص ۶۳۹ ، ح

ص: ۳۳۲

۱۷– امام علی علیه السلام:

اَلا وَ مَن اَکَلَهُ الحَقُّ فَاِلَی الجَنَّهِ وَ مَن اَکَلَهُ الباطِلُ فَاِلَی النّارِ؛

بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۷۴، نامه ۱۷

۱۸– پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا یَدخُلُ الجَنَّهَ عَبدٌ لا یَأمَنُ جارُهُ بَوائِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص ۶۸۱، ح ۲۵۳۲

۱۹–امام کاظم علیه السلام:

الْحَیَاءُ مِنَ الْإِیمَانِ وَ الْإِیمَانُ فِی الْجَنَّهِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِی النَّار

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص ۳۹۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۰۹، ح ۱

۲۰– امام علی علیه السلام:

إنَّ الجِهادَ بابٌ مِن أبوابِ الجَنَّهِ فَتَحهُ اللّهُ لِخاصَّهِ أولیائِهِ، و هو لِباسُ التَّقوی و دِرْعُ اللّهِ الحَصِینَهُ و جُنَّتُهُ الوَثِیقَهُ،

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

مکاتیب الائمه ج ۲، ص ۱۰۸

۲۱– امام صادق علیه السلام:

لَا یَزَالُ الْمُؤْمِنُ یُورِثُ أَهْلَ بَیْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّی یُدْخِلَهُمُ الْجَنَّهَ جَمِیعا

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و تربیت شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل ج ۱۲ ، ص ۲۰۱ ، ح ۱۳۸۸۱

۲۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلنِّیَّهُ الحَسَنَهُ تُدخِلُ صاحِبَهَا الجَنَّهَ؛ نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ص ۷۹۱ ، ح

۲۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ لِلجَنَّهِ بابـا یُـدعی اَلرَّیّانَ لایَـدخُلُ مِنهُ اِلّا الصّائِمونَ؛ بهشت را دری است که ریّان نامیـده می شود از آن در، جز روزه داران وارد نشوند.

معانی الأخبار ص ۴۰۹، ح ۹۰

۲۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اشْتاقَ اِلَی الْجَنَّهِ سارَعَ اِلَی الْخَیْراتِ وَ مَنْ اَشْفَقَ مِنَ النّارِ لَهی عَنِ الشَّهَواتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است، به سوی نیکی ها می شتابد و هر کس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روی می گرداند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۶، ح ۲۷۶۸

۲۵-امام حسین علیه السلام:

أَیُّمَا اثْنَیْنِ جَرَی بَیْنَهُمَا کَلَامٌ فَطَلَبَ أَحَدُهُمَا رِضَی الْآخَرِ کَانَ سَابِقَهُ إِلَی الْجَنَّه

هر یـک از دو نفـری که میـان آنها نزاعی واقع و یکـی از آن دو رضایت دیگری را بـجـویـد، سـبقت گیـرنـده اهل بهشت خـواهـد بـــود.

کشف الغمه(ط-القدیمه) ج ۲، ص ۳۳

۲۶-پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن رَدَّ عَن عِرضِ اَخیهِ المُسلِمِ وَجَبَت لَهُ الجَنَّهُ اَلبَتَّهَ؛

هرکس آبروی مؤمنی را حفظ کند، بدون تردید بهشت بر او واجب می شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۵ - جعفریات(اشعثیات) ص ۱۹۸

۲۷-پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ کَانَ مَعِی فِی الْجَنَّهِ مُصَاحِبا

هر کس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و هم نشین باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹، ح ۷۴

۲۸- امام علی علیه السلام:

مَنْ باعَ نَفْسَهُ بِغَیْرِ نَعیمِ الْجَنَّهِ فَقَدْ ظَلَمَها؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۲ ، ح ۴۶۲۸

۲۹- امام صادق علیه السلام:

قِیلَ لَهُ أَیْنَ طَرِیقُ الرَّاحَهِ فَقَالَ ع فِی خِلَافِ الْهَوَی قِیلَ فَمَتَی یَجِدُ عَبْدٌ

ص: ۳۳۴

الرَّاحَهَ فَقَالَ ع عِنْدَ أَوَّلِ يَوْمٍ يَصِيرُ فِي الْجَنَّهِ.

در پاسـخ به این سؤال که راه رسـیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص ۳۷۰

۳۰– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّي خَيْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَ مَنْ قَالَ إِنِّي فِي الْجَنَّهِ فَهُوَ فِي النَّار

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص ۱۱

۳۱– امام علی علیه السلام:

مَا خَيْرٌ بِخَيْرٍ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الْجَنَّهُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقُور وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَه

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شـری که به دنبال آن بهشت باشد، شـر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴ ، حکمت ۳۸۷

۳۲– امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَ إِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَ لَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّار

همه خوبی ها و بـدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بـدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداونـد همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۳۳– امام صادق علیه السلام:

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّهِ أَرْبَعَ عَلَامَاتٍ وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ وَ لِسَانٌ لَطِيفٌ وَ قَلْبٌ رَحِيمٌ وَ يَدٌ مُعْطِيَه

هشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

امالی(طوسی) ص ۶۸۳ ، ح ۱۴۵۴ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱ {شبیه این حدیث در اختصاص ص ۳۳۵ }

۳۴- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ أَتَى اللَّهَ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ الْإِنْفَاقُ مِنْ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ.

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۰۳ ، ح ۲

تواضع

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَشْرَفُ الْخَلَائِقِ التَّوَاضُعُ وَ الْحِلْمُ وَ لِينُ الْجَانِبِ.

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۱۵ ، ح ۲۵۵۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنّ اللّه أوحى إليّ أن تواضعوا حتّى لا يفخر أحد على أحد و لا يبغى أحد على أحد.

خدای متعال به من وحی فرمود که متواضع باشید، تا هیچ کس بر دیگری فخر نفروشد و احدی به دیگری زورگویی و تجاوز نکند.

نهج الفصاحه ص ۲۹۰ ، ح ۶۷۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَكَيْنِ مُوَكَّلَيْنِ بِالْعِبَادِ فَمَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَاهُ وَ مَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَاهُ.

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پَست گردانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۲۲، ح۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِذا تَفَقَّهَ الرَّفيعُ تَواضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۳۵ ، ح ۳۰۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

فی صِفَهِ المُتَّقینَ - : مَلبَسُهُمُ

ص: ۳۳۶

الاِقتِصادُ وَ مَشيُهُمُ التَّواضُعُ؛

در وصف پرهیزکاران – : لباسشان میانه رویست و راه رفتن و رفتارشان متواضعانه است.

تحف العقول ص ۱۵۹ – امالی(صدوق) ص ۱۵۹ – نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۰۳ ، خطبه ۱۹۳

حديث (۶) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ مِنَ التَّوَاضُعِ أَنْ يَرْضَى الرَّجُلُ بِالْمَجْلِسِ دُونَ الْمَجْلِسِ وَ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَى مَنْ يَلْقَى وَ أَنْ يَتْرُكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقّاً وَ لَا يُحِبَّ أَنْ يُحْمَدَ عَلَى التَّقْوَى.

از تواضع است که انسان به پایین مجلس رضایت دهد، به هر کس بر می خورد سلام کند، مجادله را رها کند اگر چه حق با او باشد و دوست نداشته باشد که او را به پرهیزکاری بستایند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۶۵ ، ح ۴

حديث (۷) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

ثَلَاثَةٌ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِنَّ إِلَّا خَيْراً التَّوَاضُعُ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا ارْتِفَاعاً وَ ذُلُّ النَّفْسِ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا عِزّاً وَ التَّعَفُّفُ لا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا غِنًى.

سه چیز است که خداوند به سبب آنها جز بر خیر و خوبی نمی افزاید: تواضع که خداوند به سبب آن جز بلند مرتبگی نمی افزاید، شکسته نفسی که خداوند به سبب آن جز عزّت نمی افزاید و مناعت طبع که خداوند به سبب آن جز بی نیازی نمی افزاید.

عده الداعی ص ۱۷۸ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۱۲۴، ح ۲۲

حديث (۸) امام كاظم عليه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَنْبُتُ فِي السَّهْلِ وَ لَا يَنْبُتُ فِي الصَّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَ لَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضُعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَ جَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلَهِ الْجَهْل

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و

چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداونـد متعال، تواضع را وسـیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۹۶

حدیث (۹) امام رضا علیه السلام :

التَّوَاضُعُ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ يَعْرِفَ الْمَرْءُ قَدْرَ نَفْسِهِ فَيُنْزِلَهَا مَنْزِلَتَهَا بِقَلْبٍ سَلِيمٍ لَا يُحِبُّ أَنْ يَأْتِيَ إِلَى أَحَدٍ إِلَّا مِثْلَ مَا يُؤْتَى إِلَيْهِ إِنْ رَأَى سَيِّئَةً دَرَأَهَا بِالْحَسَنَهِ كَاظِمُ الْغَيْظِ عَافٍ عَنِ النَّاسِ وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

تواضع درجاتی دارد: یکی از آنها این است که انسان انـدازه خود را بشـناسد و با طیب خاطر خود را در آن جایگاه قرار دهـد، دوست داشته باشـد با مردم همان گونه رفتار کنـد که انتظار دارد با او رفتار کننـد، اگر بـدی دیـد آن را با خوبی جواب دهد، خشم خود را فرو خورد و از مردم درگذرد، و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۴ ، ح ۱۳

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

مَن أَتى غَنيّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دينِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۸ ، حکمت ۲۲۸

حدیث (۱۱) امام حسن عسکری علیه السلام:

التَّواضُعُ نِعمَهٌ لا یُحسَدُ عَلیها؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ فَعَلَتْهُ السَّكِينَهُ وَ اسْتَكَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكُفِيَ الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرّاً وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ يُخِفِ النَّاسَ فَلَمْ يَخَفْهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبْ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ

مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْ ءٍ فَفَازَ وَ

ص: ۳۳۸

اسْتَكْمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَهَ فَأَمِنَ النَّدَامَهَ.

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۱۳) دیلمی :

كانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه و آله ... يُسَلِّمُ عَلَى مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ غَنِيٍّ وَ فَقِيرٍ وَ كَبِيرٍ وَ صَغِيرٍ وَ لَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَ لَوْ إِلَى حَشَفِ التَّمْرِ وَ كَانَ خَفِيفَ الْمَئُونَهِ كَرِيمَ الطَّبِيعَهِ جَمِيلَ الْمُعَاشَرَهِ طَلْقَ الْوَجْهِ بَسَّاماً مِنْ غَيْرِ ضَحِكٍ مَحْزُوناً مِنْ غَيْرِ

عُبُوسٍ مُتَوَاضِعاً مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ جَوَاداً مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ رَقِيقَ الْقَلْبِ رَحِيماً بِكُلِّ مُسْلِمٍ

رسول اكرم صلى الله عليه و آله به هر كس برخورد می نمودند، از بزرگ و كوچك، ثروتمند و فقير، سلام می كردند و اگر به جايی حتی برای خوردن خرمايی خشك دعوت می شدند، آن را كوچك نمی شمردند. زندگيشان كم هزينه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند،هميشه متبسم بودند بی آن كه بخندند، محزون بودند

بی آن که اخمو باشند، متواضع بودند بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، می بخشیدند ولی

اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

وسایل الشیعه ج ۵ ، ص ۵۴ ، ح ۵۸۸۶ - ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۴) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبيّ صلى الله عليه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَو انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا

فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلى الله عليه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۱۵) پیامبر صلى الله عليه و آله :

مَنِ اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُوَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادارش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خُردش

نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵، ح ۲۹۳۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ تـُورِثُ المَحَبَّه: الـدَّیـنُ وَ التَّـواضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: قـرض دادن و فـروتنـی و بخشـش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۱۷) امام هادی علیه السلام :

التَواضُعُ أن تُعطِیَ النـاسَ مـا تُحبُّ أن تُعطـاهُ؛ فروتنی در آن است که بـا مردم چنـان کنی که دوست داری بـا تو چنـان باشـند .
کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ،ص ۱۲۴ ، ح ۱۳

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

إنَّ مِن التَّواضُعِ أن یَجلِسَ الرّجُلُ دُونَ شَرَفِهِ؛

تواضع در مجلس، آن است که کسی در کم تر از جایگاهش بنشیند

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۳، ح ۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

مَن تَواضَعَ قَلبُهُ لِلَّهِ لَم یَسأم بَدنهَ مِن طاعَهِ اللهِ

هر که قلبش برای خدا تواضع داشـته باشد،بدنش از طاعت خدا خسته نمی شود. کنز الفؤاد ج ۱ ، ص ۲۷۸ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۹۰ ، ح ۹۵

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

سَمِعتُهُ یَقُولُ إنَّ فِی السِّمَاءِ مَلَکَینِ مُوَکَّلَینِ بِالعِبادِ فَمَن تَواضَعَ لِلهِ رَفَعَاهُ وَ مَن تَکَبّر وَضَعَاهُ

شنیـدم آن حضـرت می فرمایـد: در آسـمان دو فرشـته موکل بندگان خدایند. هر کس فروتنی کند برای خدا، آن دو او را بالا ببرند، و هر کس تکبر ورزد، خوار و ذلیلش کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۲۲ ، ح۲

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

فیما أَوحَی اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ إلَی دَاوُدَ یا دَاوُدُ کَما أنَّ أقرَبَ النَّاسِ مِنَ اللهِ المُتَوَاضِعونَ کَذَلِکَ أبعَدُ الناسِ مِنَ اللهِ المُتَکَبِّرُونَ.

از جمله وحی های که خدای عزوجل به داود این بود: ای داود همچنان که نزدیک ترین مردم به خدا انسان های فروتن هستند، دور ترین مردم از خدا نیز متکبران

ص: ۳۴۱

اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۲۳ ، ح ۱۱

عفت

۱- امام علی علیه السلام:

صیانَهُ المَراَهِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۵ ، ح ۹۲۸۶

۲- امام باقر علیه السلام:

فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ یُقَالَ لَکُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ یُحِبُّ الْحَیَّ الْحَلِیمَ الْعَفِیفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگوییـد، چرا که خداونـد، لعنت کننده، دشـنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سـمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی(صدوق) ص ۲۵۴ ، ح ۴

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عِفُّوا تَعِفَّ نِساؤُکُم؛ پاکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۵۳ ، ح ۳

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اضْمَنُوا لِی سِتّاً مِنْ أَنْفُسِکُمْ أَضْمَنْ لَکُمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُمْ. شـش چیز را برای من ضـمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن

دست (از غیر حلال).

کنز الفؤاد ج ۲ ، ص ۱۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۱۷۰

۵- امام علی علیه السلام:

عِفَّتُهُ (الرَّجُل) عَلی قدرِ غَیرَتِهِ؛ پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

ص: ۳۴۲

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۷ ، حکمت ۴۷

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّ اللّه َ یُحِبُّ الحَیِیَّ الحَلیمَ العَفیفَ المُتَعفِّفَ؛ خداونـد انسـان بـا حیـاىِ بردبـارِ پاك دامنی را كه پاكـدامنی می ورزد، دوسـت دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۱۲، ح ۸

۷- امام علی علیه السلام:

اَصلُ المُروءَهِ الحَیاءُ وَ ثَمَرَتُهَا العِفَّهُ؛ ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاكدامنی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۱۲ ، ح ۲۴۴۹

۸- امام علی علیه السلام:

العِفَّهُ رَأسُ كُلِّ خَیرٍ؛

عفّت ، سرآمد هر خوبی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۵ ، ح ۱۱۱۵

۹- امام علی علیه السلام:

العِفَّهُ أفضَلُ الفُتُوَّهِ؛

عفّت ، برترین جوانمردی است.

غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷ ، ح ۵۸۲

۱۰-امام علی علیه السلام:

العَفافُ یَصونُ النَّفسَ و یُنَزِّهُها عَنِ الدَّنایا؛

عفّت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۶ ، ح ۵۴۲۰

۱۱– امام صادق علیه السلام:

عِفُّوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعِفَّ نِسَاؤُكُمْ.

نسبت به زنان مردم عفت داشته باشید تا زنانتان عفیف بمانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵ ، ص ۵۵۴ ، ح ۵

۱۲– امام علی علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ العَفافُ

برترین عبادت، پاکدامنی است. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۶۸، ح ۸

غبطه

۱– امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغْبِطُ وَ لَا يَحْسُدُ وَ الْمُنَافِقُ يَحْسُدُ وَ لَا يَغْبِطُ. مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۳۰۷ ، ح ۷

۲– امام صادق علیه السلام:

مَن كانَ آخِرُ يَومَيهِ خَيرُهُما فَهُوَ مَغبوطٌ؛ کسی که

امروزش بهتر از دیروزش باشد، شایسته است که مورد غبطه قرار گیرد.

معانی الأخبار ص ۳۴۲

۳– امام علی علیه السلام:

أَغبَطُ النّاسِ المُسارِعُ إِلَی الخَیراتِ؛ شایسته ترین مردم که مورد غبطه قرار گیرد کسی است که برای انجام کار خیر سبقت می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۵ ، ح ۱۸۷۳

۴– امام علی علیه السلام:

مَا المَغبوطُ إِلّا مَن کانَت هِمَّتُهُ نَفسَهُ لا یُغِبُّها عَنِ مُحاسَبَتِها وَ مُطالَبَتِها وَ مُجاهَدَتِها؛ شایسته نیست کسی مورد غبطه قرار گیرد، مگر کسی که همتش خودش باشد در این که از خودش حساب کشی کند و خودش را مؤاخذه نماید و در اصلاح خود بکوشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۶ ، ح ۴۷۵۰

۵– امام علی علیه السلام:

إِنَّ المَغبونَ مَن غُبِنَ عُمرَهُ وَ إِنَّ المَغبوطَ مَن أَنفَذَ عُمرَهُ فی طاعَهِ رَبِّهِ؛ بدرستی که زیانکار کسی است که عمرش را بیهوده تلف کند، و کسی که عمر خود را در اطاعت خدا بگذراند شایسته است مورد غبطه قرار گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۶۰ ، ح ۳۰۶۱

۶– پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأَی مُوسَی رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَغَبَطَهُ بِمَکَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقِیلَ کَانَ لَا یَحْسُدُ النَّاسَ عَلی ما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

. حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۰ {شبیه این حدیث در روضه الواعظین(ط-القدیمه) ج ۲ ، ص۴۲۴

۷– امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِيعَتِهِ عَلَيْكَمْ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ وَ التَّمَسُّکِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا يَغْتَبِطَ

ص: ۳۴۴

أَحَدُكُم إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا وَ أَوْمَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِه

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۶۶

۸– امام صادق علیه السلام:

لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبِي ع أَنَّهُ لَمْ يَخْلُ مَكَانُهُ مُنْذُ قُتِلَ مِنْ مُصَلٍّ يُصَلِّي عَلَيْهِ مِنَ الْمَلَائِكَهِ أَوْ مِنَ الْجِنِّ أَوْ مِنَ الْإِنْسِ أَوْ مِنَ الْوَحْشِ وَ مَا مِنْ شَيْ ءٍ إِلَّا وَ هُوَ يَغْبِطُ زَائِرَهُ وَ يَتَمَسَّحُ بِهِ وَ يَرْجُو فِي النَّظَرِ إِلَيْهِ الْخَيْرَ لِنَظَرِهِ إِلَى قَبْرِهِ. پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام

فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

مستدرک الوسایل ج ۱۰، ص ۲۵۲، ح ۱۱۹۵۲

۹– پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُحَدِّثُكُمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَ لَا شُهَدَاءَ يَغْبِطُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَهِ الْأَنْبِيَاءُ وَ الشُّهَدَاءُ بِمَنَازِلِهِمْ مِنَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ قِيلَ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هُمُ الَّذِينَ يُحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ– وَ يُحَبِّبُونَ اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ قُلْنَا هَذَا حَبَّبُوا اللَّهَ

إِلَى عِبَادِهِ فَكَيْفَ يُحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ قَالَ يَأْمُرُونَهُمْ بِمَا يُحِبُّ اللَّهُ وَ يَنْهَوْنَهُمْ عَمَّا يَكْرَهُ

ص: ۳۴۵

اللَّهُ- فَبِإِذَا أَطَاعُوهُمْ أَحَبَّهُمُ اللَّهُ. آیا آگاه کنم شما را از گروهی که نه از انبیا هستند و نه از شهدا، ولی انبیا و شهدا در روز قیامت به مقام و منزلت آنان غبطه می خورند، و آنها بر منبرهایی از نور نشسته اند؟ سؤال شد ای رسول

خدا! آنان کیانند؟ فرمودند: آنان کسانی هستند که بندگان خدا را نزد خدا و خدا را نزد بندگانش محبوب می گردانند عرض کردیم: ایجاد محبت خدا در دلها معلوم است، ولی چگونه بندگان را نزد خدا محبوب می گردانند؟ فرمودند: آنان را فرمان می دهند به آنچه خدا دوست می دارد و باز می دارند از آنچه خدا دوست نمی دارد، پس اگر آنان را اطاعت کنند، خداوند دوستشان می دارد.

مشکاهالأنوار ص ۱۳۶

۱۰- امام باقر علیه السلام:

اتَّقُوا اللَّهَ وَ اسْتَعِينُوا عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَاد فِي طَاعَهِ اللَّه فَإِنَّ أَشَدَّ مَا يَكُونُ أَحَدُكُمْ اغْتِبَاطاً مَا هُوَ عَلَيْهِ لَوْ قَدْ صَارَ فِي حَدِّ الْآخِرَهِ وَ انْقَطَعَتِ الدُّنْيَا عَنْهُ فَإِذَا كَانَ فِي ذَلِكَ الْحَدِّ عَرَفَ أَنَّهُ قَدِ اسْتَقْبَلَ النَّعِيمَ وَ الْكَرَامَهَ مِنَ اللَّهِ وَ الْبُشْرَى

بِالْجَنَّهِ وَ أَمِنَ مِمَّنْ كَانَ يَخَافُ وَ أَيْقَنَ أَنَّ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّ مَنْ خَالَفَ دِينَهُ عَلَى بَاطِلٍ هَالِكٌ. تقوای خدا پیشه کنید و در راهی که برگزیده اید از پارسایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجویید، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر حدّ آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به

چنین منزلگاهی رسید، می فهمد می بیند که نعمت

و کرامت از طرف خداونـد به وی رو نمـوده و بشـارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسـید و یقین می کند که راهش بر حق بوده و هر کس بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

محاسن ص ۱۷۷ ، ح ۱۶۲

شجاعت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۱ ، ص ۱۵۲، ح ۵۷۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ نُصرَهٌ حاضِرَهٌ وَ فَضیلَهٌ ظاهِرَهٌ؛

شجاعت، نصرتی نقد و فضیلتی آشکار است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۰ ، ح ۱۲۷۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

السَّخَاءُ وَ الشَّجَاعَهُ غَرَائِزُ شَرِیفَهٌ یَضَعُهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِیمَنْ أَحَبَّهُ وَ امْتَحَنَه

سخـاوت و شـجاعت خصـلت های والایی هسـتند که خداونـد سـبحان آن دو را در وجود هر کس که دوسـتش داشـته و او را آزموده باشد می گذارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۵ ، ح ۸۴۴۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جُبِلَتِ الشَّجَاعَهُ عَلَی ثَلَاثِ طَبَائِعَ لِکُلِّ وَاحِدَهٍ مِنْهُنَّ فَضِیلَهٌ لَیْسَتْ لِلْأُخْرَی السَّخَاءُ بِالنَّفْسِ وَ الْأَنَفَهُ مِنَ الذُّلِّ وَ طَلَبُ الذِّکْر

شجاعت بر سه خصـلت سرشـته شده که هر یک از آنها فضیلتی دارد که دیگری فاقد آن است: از خودگذشتگی، تن ندادن به خواری و ذلّت و نامجویی.

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَهُ الشَّجاعَهِ الغیرَهُ؛

غیرت میوه شجاعت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۰۷ ، ح ۴۱۴۲

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ لاتُعرَفُ إلاّ فی ثَلاثِ مَواطِنَ: لَا یُعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَه

سه

ص: ۳۴۷

کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۲۹، ح ۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لا أَشجَعَ مِن لَبیبٍ؛

شجاع تر از خردمند، وجود ندارد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۳۳، ح ۹۷۲۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

لَوْ تَمَیَّزَتِ الْأَشْیَاءُ لَکَانَ الصِّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَهِ وَ کَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْکَذِبِ.

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۱۷، ح ۷۰۸۴

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

آفَهُ الشَّجاعَهِ إضاعَهُ الحَزمِ؛

آفت شجاعت، فروگذاشتن دوراندیشی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۸۲، ح ۳۷۴۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

اَلْعَدلُ اَفْضَلُ مِنَ الشَّجاعَهِ لاَنَّ النّاسَ لَوِ اسْتَعْمَلُوا الْعَدْلَ عُموما فی جَمیعِهِمْ لاَسْتَغْنَوْا عَنِ الشَّجاعَهِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح۸۱۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّرعَهُ کُلَّ الصَّرعَهِ الَّذی یَغضبُ فَیَشتَدُّ غَضَبُهُ وَ یَحمَرُّ وَجهُهُ وَ یَقشَعِرُّ شَعرُهُ فَیَصرَعُ غَضَبَهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدّت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، امّا بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۷۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

مَا السَّیْفُ الصّارِمُ فی کَفِّ الشُّجاعِ بِاَعَزَّ لَهُ مِنَ الصِّدْقِ؛

شمشیر بُرّنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۹۶، ح۳۸۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

أَکْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّهٌ

لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَهَ وَ يُذَكِّی الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به، قلب ضعيف را قوى، معده را پاك، ترسو را شجاع و فرزند را زيبا مى كند.

تحف العقول ص ١٠١

حديث (١۴) ابن شهر آشوب :

كـانَ النَّبيّ صـلى الله عليه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَهً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَو انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحِدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اكرم صلى الله عليه و آله پيش از مبعوث شدن، بيست خصلت از خصلت هاى پيامبران را دارا بودند، كه اگر كسى يكى از آنها را داشته باشـد، دليل عظمت اوست؛ چه رسد به كسـى كه همه آنها را دارا باشد، آن حضـرت پيامبرى امين، راسـتگو، مـاهر، اصـيل، شريف، اسـتوار، سـخنور، عاقـل، با فضـيلت، عابـد، زاهـد، سـخاوتمند، دلير و با شـهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غيرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هيچ

منجّم (قائل به تأثير ستارگان)، غيب گو و پيش گويى هم نشين نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ١، ص ١٢٣

خير و شر

١– پيامبر صلى الله عليه و آله:

اَلعِلمُ رَأسُ الخَيرِ كُلِّهِ، وَ الجَهلُ رَأسُ الشَّرِّ كُلِّهِ؛

دانايى سرآمد همه خوبى ها و نادانى سرآمد همه بدى هاست.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ٧۴ ، ص ١٧۵، ح ٩

٢– پيامبر صلى الله عليه و آله:

تَكَلَّفُوا فِعلَ الخَيرِ وَ جاهِدوا نُفوسَكُم عَلَيهِ، فَاِنَّ الشَّرَّ مَطبوعٌ عَلَيهِ الاِنسانُ؛

در كار خير، خود را به زحمت اندازيد و در اين راه با هوا و هوس خود مبارزه كنيد، زيرا طبيعت انسان به بدى

تمایل دارد.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۲۰

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا ضَرَرَ وَ لَا إِضْرَارَ فِی الْإِسْلَام فَالْإِسْلَامُ یَزِیدُ الْمُسْلِمَ خَیْراً وَ لَا یَزِیدُهُ شَرّاً.

در اسلام هیچ ضرری نیست و ضرر زدن به دیگران نیز ممنوع است، پس اسلام به مسلمان خیر می رساند و شر نمی رساند.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۳۴، ح ۵۷۱۸

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَربَعینَ سَنَةً وَ لَم یَغلِب خَیرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّیطانُ بَینَ عَینَیهِ وَ قالَ: هذا وَجهٌ لا یُفلِحُ؛

هر گاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص ۱۶۹

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلخَیرُ عادَةٌ وَ الشَّرُّ لَجاجَةٌ؛

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه ص ۴۳۸

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرارُ العُلَماءِ وَ اِنَّ خَیرَ الخَیرِ خیارُ العُلَماءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

منیه المرید ص ۱۳۷

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

بهترين سخن، كتاب خدا و بهترين روش، روش پيامبر صلى ا لله عليه و آله و بدترين امور بدعت هاست (پديده هاى مخالف دين).

امالى(طوسى) ص ۳۳۷ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۴، ص ۱۲۲، ح ۲۳

۸- پيامبر صلى الله عليه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّى خَيْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَ مَنْ قَالَ إِنِّى فِى الْجَنَّهِ فَهُوَ فِى النَّار

هر كس بگويد: من از همه مردم بهترم، او بدترين مردم است و هر كس بگويد: من بهشتى هستم، او

ص: ۳۵۰

جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص ۱۱

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ يَرَى مَا لَهُ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَر

هر گاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۸

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَيرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَى القَلبِ الَّذى يَعِى الخَيرَ مَملُوٌّ مِنَ الخَيرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِن اَنصَتَ اَنصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص ۱۶۸

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيرُ ما اُعطىَ الرَّجُلُ المُؤمِنُ خُلقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعطِىَ الرَّجُلُ قَلبُ سوءٍ فى صورَةٍ حَسَنَةٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص ۴۷۴ ، ح ۱۵۲۹

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ خَيرَ عِبادِ اللّه ِ التَّقىُّ النَّقىُّ الخَفىُّ وَ اِنَّ شَرَّ عِبادِ اللّه ِ المُشارُ اِلَيهِ بِالاَصابعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

دعوات(راوندی) ص ۴۶ ، ح ۱۱۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۷ ، ص ۱۱۱، ح ۱۲

۱۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما اَسَرَّ عَبدٌ سَریرَةً اِلّا اَلبَسَهُ اللّه ُرِداءَها اِن خَیرا فَخَیرٌ وَ اِن شَرّا

ص: ۳۵۱

فَشَرٌّ؛

هیـچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کنـد، مگر اینکه خداونـد آن نیت را (در رفتار و کردار او) هماننـد لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه ص ۶۹۵ ، ح ۲۶۱۶

۱۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

دَعْ مَا یُرِیبُکَ [إِلَی مَا لَا یُرِیبُکَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طُمَأْنِینَهٌ وَ الْکَذِبَ رِیبَه

آنچه تو را به شك و تردید می اندازد رها کن و به سـراغ آنچه تو را به شك و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا حق مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۲۸ ، ح ۸۳

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نیَّهُ المُؤمِنِ خَیرٌ مِن عَمَلِهِ وَ نیَّهُ الکافِرِ شَرٌّ مِن عَمَلِهِ وَ کُلٌّ عامِلٍ یَعمَلُ عَلی نیَّتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۴ ، ح ۲

۱۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ اَسرَعَ الخَیرِ ثَوابا البِرُّ وَ اِنَّ اَسرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغیُ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

۱۷- امام علی علیه السلام:

جَلیسُ الخَیرِ نِعمَهٌ، جَلیسُ الشَّرِّ نِقمَهٌ؛

همنشین خوب نعمت و همنشین بد، بلا و مصیبت است.

عيون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۲۱ ، ح ۴۳۰۶ و ۴۳۰۷

۱۸- امام علی علیه السلام:

مَا خَيْرٌ بِخَيْرٍ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الْجَنَّهُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقُور وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَه

خیری که به دنبال

ص: ۳۵۲

آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴ ، حکمت ۳۸۷

۱۹– امام علی علیه السلام:

مَن لَبِسَ الخَیرَ تَعَرّی مِنَ الشَّرِّ؛

هر کس جامه «خوبی» به تن کند از «بدی» برهنه می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۴ ، ح ۱۸۶۶

۲۰– امام علی علیه السلام:

اَلخَیرُ اَسهَلُ مِن فِعلِ الشَّرِّ؛

کار خوب آسان تر از کار بد است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۶ ، ح ۱۹۱۸

۲۱– بهترین و بدترین خانه ها

خَیرُ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحسَنُ اِلَیهِ وَ شَرُّ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُساءُ إلَیهِ اَنا وَ کافِلُ الیَتیمِ فِی الجَنَّهِ هکَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان، خانه ای است که در آن یتیمی باشد که به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد که با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰ ، ح ۱۵۱۰

۲۲– امام علی علیه السلام:

اِنَّ الخَیرَ وَ الشَّرَّ لاـ یُعرَفـانِ اِلاّـ بِالنّاسِ، فَاِذا اَرَدتَ اَن تَعرِفَ الخَیرَ فَاعمَلِ الخَیرَ تَعرِف اَهلَهُ وَ اِذا اَرَدتَ اَن تَعرِفَ الشَّرَّ فَاعمَلِ الشَّرَّ تَعرِف اَهلَهُ؛

خوبی و بدی جز با مردم شناخته نمی شوند. پس اگر می خواهی خوبی را بشناسی، خوبی کن تا اهل آن را بشناسی و اگر می خواهی بدی را بشناسی، بدی کن، تا اهلش را بشناسی.

تحف العقول ص ۲۰۴ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵ ، ص ۴۱، ح ۲۶

۲۳- امام علی علیه السلام:

فاعِلُ الخَیرِ خَیرٌ مِنهُ وَ فاعِلُ الشَّرِّ

ص: ۳۵۳

شَرٌّ مِنهُ؛

خوبی کننده بهتر از خودِ خوبی و بدی کننده بدتر از خودِ بدی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۴ ، حکمت ۳۲

۲۴– امام علی علیه السلام:

اِنَّ اللّه ـ تعالی اَنزَلَ کِتابا هادیا بَیَّنَ فیهِ الخَیرَ وَ الشَّرَّ، فَخُذوا نَهجَ الخَیرِ تَهتَدوا وَ اَصدِفوا عَن سَمتِ الشَّرِّ تَقصِدوا؛

خدای تعالی کتابی راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبی را پیش گیرید تا هدایت شوید و از راه بدی دوری جویید تا به مقصد برسید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۳۲ ، ص ۴۰ ، ح ۲۶ و ج ۶۵ ، ص ۲۹۰ ، ح ۴۹

۲۵– امام علی علیه السلام:

قارِن اَهلَ الخَیرِ تَکُن مِنهُم وَ بایِن اَهلَ الشَّرِّ تَبِن عَنهُم؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۰۲ ، نامه ۳۱

۲۶– امام علی علیه السلام:

خَیرُ شَبابِکُم مَن تَشَبَّهَ بِکُهولِکُم وَ شَرُّ کُهولِکُم مَن تَشَبَّهَ بِشَبابِکُم؛

بهترین جوانان شما، جوانی است که خود را شبیه میانسالان کند و بدترین میانسالان شما، کسی است که خود را شبیه جوانان کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۱۸

۲۷– امام علی علیه السلام:

اَلعَجزُ مَعَ لُزومِ الخَیرِ خَیرٌ مِنَ القُدرَهِ مَعَ رُکوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانیِ همراه با خیر بهتر از توانمندیِ در خدمت شر است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۱، ح ۸۴۱۲

۲۸–امام علی علیه السلام:

اَلعِلمُ اَصلُ کُلِّ خَیرٍ،

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱، ح ۱۷

اَلجَهلُ اَصلُ کُلِّ شَرٍّ؛

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۳، ح ۱۰۹۶

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

۲۹– امام علی علیه السلام:

اَللَّئیمُ لا یُرجی خَیرُهُ وَ

ص: ۳۵۴

لا يُسلَمُ مِن شَرِّهِ وَ لا يُؤمَنُ مِن غَوائِلِهِ؛

افراد پَست به خيرشان اميد و از شرشان امان و از به هلاكت انداختنشان ايمنى نيست.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۶۱ ، ح ۵۵۷۹

۳۰– امام باقر عليه السلام:

اَلخَيرُ وَ الشَّرُّ يُضاعَفُ يَومَ الجُمُعَهِ؛

خوبى و بدى در روز جمعه چند برابر (حساب) مى شود.

ثواب الاعمال ص ۱۴۳

۳۱– امام باقر عليه السلام:

اِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفتاحُ كُلِّ خَيرٍ وَ شَرٍّ، فَيَنبَغى لِلمُؤمِنِ اَن يَختِمَ عَلى لِسانِهِ كَما يَختِمُ عَلى ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستى كه اين زبان كليد همه خوبى ها و بدى هاست پس شايسته است كه مؤمن زبان خود را مُهر و موم كند، همان گونه كه (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم مى كند.

تحف العقول ص ۲۹۸

۳۲– امام باقر عليه السلام:

اِنَّ الخَيرَ ثَقُلَ عَلى اَهلِ الدُّنيا عَلى قَدرِ ثِقلِهِ فى مَوازينِهِم يَومَ القيامَهِ وَ اِنَّ الشَّرَّ خَفَّ عَلى اَهلِ الدُّنيا عَلى قَدرِ خِفَّتِهِ فى مَوازينِهِم؛

كار خوب بر مردم دنيا سنگين است، به اندازه سنگينى آن در ترازوهاى ايشان در روز قيامت و كار بد بر مردم دنيا سبك است، به اندازه سبكى آن در ترازوهايشان در قيامت.

خصال ص ۱۷ ، ح ۶۱ – بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۶۸، ص ۲۱۵، ح ۱۳

۳۳– امام صادق عليه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَ إِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَ لَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّار

همه خوبى ها و بدى ها در مقابل توست و هرگز خوبى و بدى واقعى را جز در آخرت نمى بينى، زيرا خداوند همه خوبى ها

را در بهشت

ص: ۳۵۵

و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۳۴– امام صادق علیه السلام:

ما مِن عَبدٍ اَسَرَّ خَیرا فَذَهَبَتِ الاَیّامُ اَبَدا حَتّی یُظهِرَ اللّه ُلَهُ خَیرا وَ ما مِن عَبدٍ یُسِرُّ شَرّا فَذَهَبَتِ الاَیّامُ حَتّی یُظهِرَ اللّه ُلَهُ شَرّا؛

هر بنده ای که خیری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند خیری را از او آشکار می سازد و هر بنده ای شری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند شری را از او آشکار می گرداند.

وسایل الشیعه ، ج ۱ ، ص ۷۱ ، ۱۵۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۹ ، ص ۲۸۲، ح ۴

۳۵– امام صادق علیه السلام:

اِعلَمی اَنَّ الشّابَّ الحَسَنَ الخُلقِ مِفتاحٌ لِلخَیرِ مِغلاقٌ لِلشَّرِّ وَ اَنَّ الشّابَّ الشَّحیحَ الخُلقِ مِغلاقٌ لِلخَیرِ مِفتاحٌ لِلشَّرِّ؛

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بداخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

۳۶–امام کاظم علیه السلام:

لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کُلِّ یَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ خَیْراً اسْتَزَادَ اللَّهَ مِنْهُ وَ حَمِدَ اللَّهَ عَلَیْهِ وَ إِنْ عَمِلَ شَرّاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَیْهِ.

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۷ ، ص ۷۲ ، ح ۲۴

۳۷– امام رضا علیه السلام:

اَحسِنِ الظَّنَّ بِاللّه ِفَاِنَّ اللّه َعَزَّ وَ جَلَّ یَقولُ: اَنا عِندَ ظَنِّ عَبدیَ المُؤمِنِ بی، اِن خَیرا فَخَیرا وَ اِن شَرّا فَشَرّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای

عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۲، ح ۳

۳۸– امام صادق علیه السلام:

مَن یَزرَع خَیرا یَحصِد غِبطَهً وَ مَن یَزرَع شَرّا یَحصِد نَدامَهً وَ لِکُلٍّ زارِعٍ ما زَرَعَ؛

هر کس خوبی بکارد، خشنودی درو می کند و هر کس بدی بکارد، پشیمانی درو می کند، هر کس هر چه بکارد، همان را برداشت می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۵۸، ح ۱۹

۳۹– امام حسین علیه السلام:

اَیُّهَا النّاسُ نافِسوا فِی المَکارِمِ وَ سارِعوا فِی المَغانِمِ وَ لا تَحتَسِبوا بِمَعروفٍ لَم تَجعَلوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه(ط-القدیمه) ج ۲ ، ص ۲۹

۴۰– امام صادق علیه السلام:

إذا اَرادَ اللّهُ بِعَبدٍ شَراً فَاذنَبَ ذَنباً تَبَعَهُ بِنَعمَهٍ لِیُنسِیهِ الاستِغفارَ و یَتَمادی بِه؛

هرگاه خداوند برای بنده ای شر بخواهد (یعنی او خودش مستحق این شر شود) وقتی گناهی از او سر زد، در پی آن نعمتی به او بخشد تا استغفار را از یاد برده و به گناهش ادامه دهد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۰ ، ص ۳۸۷ ، ح ۱

۴۱– امام حسن علیه السلام:

اَلخَیرُ الَّذِی لا شَرَّ فِیهِ، اَلشُّکرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص ۲۳۴

۴۲– امام سجاد علیه السلام:

الخیرَ کُلُّهُ

ص: ۳۵۷

قَد اجتَمَعَ فی قَطعِ الطّمعِ عمّا فی أَیدِی النّاس؛

تمامیِ خیر و خوبی در بریـدن طمع و چشم نداشـتن به آنچه که در دسـتان مردم جمع شده، است. کافی(ط-الاسـلامیه) ج ۲ ، ص ۱۴۸ ، ح ۳

۴۳-امام علی علیه السلام:

خَیرُ الخَلائق الرِّفقُ؛

بهترین خوبی ها رفق است (مهربانی و لطف با مردم).

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۳۷ ، ح ۴۵۰۸

۴۴- امام باقر علیه السلام:

الوُقُوف عِندَ الشُّبهَهِ خَیرٌ مِن الاِقتِحامِ فی الهَلَکَه

توقف هنگام مواجهه با کار شبهه ناک بهتر از فرو رفتن در گرداب هلاکت است

زهد ص ۱۹ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۵۰، ح ۹

موعظه و پند و اندرز

۱- امام موسی کاظم علیه السلام:

مَا مِنْ شَیْ ءٍ تَرَاهُ عَیْنُکَ إِلَّا وَ فِیهِ مَوْعِظَهٌ.

چیزی نیست که چشمانت آن را بنگرد، مگر آن که در آن پند و اندرزی است.

امالی(صدوق) ص ۵۰۹

۲- امام علی علیه السلام:

فی وَصیَّتِهِ لابنِهِ و هُو یَعِظُهُ: أحیِ قَلبَکَ بالمَوعِظَهِ؛

- در م-قام ان-درز ب-ه ف-رزند خود-: دلت را ب-ا اندرز زنده گردان.

تحف العقول ص ۶۹ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۹۲ ، نامه ۳۱

۳– امام علی علیه السلام:

الْمَوَاعِظُ صِقَالُ النُّفُوسِ وَ جِلَاءُ الْقُلُوب

اندرزها صیقل بخش جان ها، و جلا دهنده دل هاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴ ، ح ۴۵۲۴

۴– امام علی علیه السلام:

بالمَواعِظِ تَنجَلی الغَفلَهُ؛

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴ ، ح ۴۵۳۰

۵– پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

کَفی بالمَوتِ واعِظا؛

مرگ برای اندرز گرفتن بس است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۲۷۵ ، ح ۲۸ - تحف العقول ص ۳۵

۶– امام علی علیه السلام:

العاقِلُ مَن وَعَظَتهُ التَّجارِبُ؛

خردمند کسی است که تجربه ها

ص: ۳۵۸

او را پند دهد.

تحف العقول ص ۸۵ - من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۳۸۸

۷– امام علی عليه السلام:

كَفى عِظَةً لِذَوى الألبابِ ما جَرَّبوا؛

برای خردمندان، تجربه های آنان پندی است كافی.

عيون الحكم و المواعظ(ليثی) ص ۳۸۶ ، ح ۶۵۴۷

۸– امام علی عليه السلام:

إذا أحَبَّ اللّه عَبدا وعَظَهُ بالعِبَرِ؛

هر گاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، او را با عبرت ها پند دهد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثی) ص ۱۳۴ ، ح ۳۰۲۶

۹– امام علی عليه السلام:

مَن فَهِمَ مَواعِظَ الزَّمانِ لَم يَسكُنْ إلى حُسنِ الظَّنِّ بالأيّام؛

هر كه پندهای زمانه را بفهمد، به روزگار خوشبين نباشد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثی) ص ۴۳۵ ، ح ۷۵۱۷

۱۰– امام علی عليه السلام:

فى صِفَهِ الدُّنيا: إنَّ الدُّنيا ... دارُ مَوعِظَهٍ لِمَنِ اتَّعَظَ بِها... ذَكَّرَتهُمُ الدُّنيا فَتَذَكَّرُوا وَ حَدَّثَتْهُمْ فَصَدَّقُوا وَ وَعَظَتْهُمْ فَاتَّعَظُوا

– در وصف دنيا– : همانا دنيا... سرای پند است برای كسی كه پند گيرد... دنيا به آنان يادآوری كرد و ايشان يادآور شدند، آنان را خبر داد و ايشان تصديق كردند، آنان را پند داد و ايشان پندش را پذيرفتند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۹۳ ، حكمت ۱۳۱

۱۱– امام صادق عليه السلام:

السَّعيدُ يَتَّعِظُ بمَوعِظَهِ التَّقوى و إن كانَ يُرادُ بالمَوعِظَهِ غَيرُهُ؛

انسان سعادتمند، اندرزِ به تقوا را آویزه گوش خود می کند، هرچند مخاطب آن اندرز کسی دیگر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۱، ح ۱۳۲

۱۲- امام علی علیه السلام:

لِلكَيِّسِ فی کُلِّ شَیءٍ اتِّعاظٌ؛

انسان زیرک، از هر چیزی پندی می آموزد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۰۴ ، ح ۶۸۲۶

۱۳- امام علی علیه السلام:

أَبْلَغُ الْعِظَاتِ الِاعْتِبَارُ بِمَصَارِعِ الْأَمْوَات

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

تصنیف

ص: ۳۵۹

غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۱ ، ح ۱۰۷۶۴

۱۴–امام صادق علیه السلام: أَصْدَقَ الْقَوْلِ وَ أَبْلَغَ الْمَوْعِظَهِ وَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ کِتَابُ اللَّه

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۴۰۲ ، ح ۵۸۶۸ – أمالی (صدوق) ص ۴۸۸

۱۵– امام علی علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یَعِظْ أَحَداً بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآن

خداوند سبحان هیچ کس را به چیزی چون این قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۲۵۴ ، خطبه ۱۷۶

۱۶– امام علی علیه السلام:

لا واعِظَ أبلَغُ مِن النُّصحِ؛

هیچ واع–ظ–ی م–ؤثرتر از نصیحت نیست.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۳۷ ، ح ۹۸۸۷

۱۷– امام علی علیه السلام:

مَن کانَ لَهُ فی نَفسِهِ واعِظٌ کانَ علَیهِ مِن اللّه حافِظٌ؛

هر که واع–ظی درون–ی داشته باشد، او را از جانب خداوند نگهبانی است.

بحار الأنوار(ط–بیروت) ج ۷۵ ، ص ۶۷، ح ۱۱

۱۸– امام سجّاد علیه السلام:

ابْنَ آدَمَ إِنَّکَ لَا تَزَالُ بِخَیْرٍ مَا کَانَ لَکَ وَاعِظٌ مِنْ نَفْسِکَ وَ مَا کَانَتِ الْمُحَاسَبَهُ مِنْ هَمِّکَ وَ مَا کَانَ الْخَوْفُ لَکَ شِعَاراً وَ الْحَذَرُ لَکَ دِثَاراً

ای فرزند آدم! تا زمانی که واعظی از درون داری و به حسابرسی (اعمالِ خود) اهتمام می ورزی و ترس (از خدا و کیفر الهی)

جامه زیرین تو باشد و پرهیز بالاپوشت، پیوسته در خیر و صلاح خواهی بود.

تحف العقول ص ۲۸۰

۱۹–امام باقر علیه السلام:

مَنْ لَمْ یَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ مِنْ نَفْسِهِ وَاعِظاً فَإِنَّ مَوَاعِظَ النَّاسِ لَنْ تُغْنِیَ عَنْهُ شَیْئاً.

کسی که خداوند برای او واعظی درونی قرار ندهد، موعظه های مردم هرگز در او سودمند نمی افتد.

تحف العقول ص ۲۹۴

۲۰– امام علی علیه السلام:

الجاهِلُ لا یَرتَدِعُ، و بالمَواعِظِ لا یَنتَفِعُ؛

نادان

ص: ۳۶۰

باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۷۵۷

۲۱– امام علی علیه السلام:

مَن لَم یُعِنْهُ اللّه علی نَفسِهِ لَم یَنتَفِعْ بِمَوعِظَهِ واعِظٍ؛

کسی که خدا او را بر نفسش کمک نکند، از پند هیچ پندگویی سود نبرد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۴۲۷، ح ۷۲۴۲

۲۲– امام علی علیه السلام:

بَینَکُم و بَینَ المَوعِظَهِ حِجابٌ مِن الغِرَّهِ؛

میان شما و اندرز، پرده ای از بی خبری آویخته است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۲۵، حکمت ۲۸۲

۲۳– پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

عِظْ نَفْسَکَ فَإِنِ اتَّعَظْتَ فَعِظِ النَّاسَ وَ إِلَّا فَاسْتَحْیِ مِنِّی

خودت را اندرز ده. اگر از آن سود بردی، آن گاه مردم را نیز اندرز ده و گرنه از من شرم کن.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۲۳۹

۲۴– امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْوَعْظَ الَّذِی لَا یَمُجُّهُ سَمْعٌ وَ لَا یَعْدِلُهُ نَفْعٌ مَا سَکَتَ عَنْهُ لِسَانُ الْقَوْلِ وَ نَطَقَ بِهِ لِسَانُ الْعَقْلِ.

اندرزی که هیچ گوشی آن را دور نمی اندازد و هیچ سودی با آن برابری نمی کند، آن اندرزی است که زبانِ گفتار از آن خاموش شود و زبانِ کردار بدان گویا گردد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۵۵، ح ۳۳۷۲

۲۵– امام علی علیه السلام:

عَوِّد اُذُنَکَ حُسنَ الإستِماعِ وَ لا تُصغِ إلی ما لا یَزیدُ فی صَلاحِکَ استِماعُهُ؛

گوش خود را به خوب شنیدن عادت ده و به سخنی که به اصلاح و پاکی تو نمی افزاید گوش مسپار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۵ ، ح ۴۲۱۱

۲۶– امام علی علیه السلام:

خادع نَفسَکَ فی العِبادَهِ وَ ارفُق بِها

ص: ۳۶۱

وَ لا تَقهَرها وَ خُذ عَفوَها وَ نَشاطَها إلّا ما كان مَكتوباً عَلَيكَ مِنَ الفَريضَهِ.

برای عبادت نفس خود را بفریب و با او ملایمت کن، با زور وادار به عبادتش نکن و در زمان فراغت و نشاطش او را به عبادت نگیر، مگر در واجباتی که باید آنها را در وقتشان به جای آوری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۶۰ ، نامه ۶۹

ایثار

حدیث (۱)امام علی علیه السلام:

الإِيثارُ أعلَى المَكارِمِ

ایثار ، عالی ترین خصلت اخلاقی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۱۹ ، ح ۹۱

حدیث (۲)امام علی علیه السلام:

الإِيثارُ شيمَةُ الأَبرارِ

ایثار ، خوی نیکان است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۳ ، ح ۱۹۷

حدیث (۳)امام علی علیه السلام:

الإِيثارُ أحسَنُ الإِحسانِ ، و أعلى مَراتِبِ الإِيمانِ

ایثار ، بهترین احسان و بالاترین مرتبه ایمان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶ ، ح ۹۱۶۲

حدیث (۴)امام علی علیه السلام:

الإِيثارُ أفضَلُ عِبادَهٍ ، و أجَلُّ سِيادَهٍ

ایثار ، برترین عبادت و شکوهمندترین آقایی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۲۹ ، ح ۴۳۹

حدیث (۵)امام علی علیه السلام:

أفضَلُ السَّخاءِ الإِیثارُ

برترین سخاوت ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶، ح ۹۱۶۴

حدیث (۶)امام علی علیه السلام:

عَامِلْ سَائِرَ النَّاسِ بِالْإِنْصَافِ وَ عَامِلِ الْمُؤْمِنِینَ بِالْإِیثَار

با دیگر مردمان به انصاف رفتار کن و با مؤمنان به ایثار .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۹

حدیث (۷)امام علی علیه السلام:

غایَهُ المَکارِمِ الإِیثارُ

نقطه اوجِ خصلت های اخلاقی ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶، ح ۹۱۷۱

حدیث (۸)امام علی علیه السلام:

بِالإِیثارِ یُستَرَقُّ الأَحرارُ

با ایثار ، آزادگان به بندگی کشیده می شوند .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶، ح ۹۱۶۷

ضد اخلاقیات و آثارش

بخل

۱– امام رضا علیه السلام:

السَّخِيُّ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِيَأْكُلُوا مِنْ

ص: ٣٦٢

طَعَامِهِ وَ الْبَخِيلُ لَا يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِئَلَّا يَأْكُلُوا مِنْ طَعَامِه

سخاوتمنـد، از غـذای مردم می خورد، تا مردم از غـذای او بخورنـد، اما بخیل از غـذای مردم نمی خورد تا آنها نیز از غذای او نخورند.

عیون اخبار رضا ج ۲، ص ۱۲، ح ۲۶ - تحف العقول ص ۴۴۶ - وسایل الشیعه ج ۲۴، ص ۲۷۰

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طَعامُ السَّخيِّ دَواءٌ وَ طَعامُ الشَّحيحِ داءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۷، ح ۲۲ - نهج الفصاحه ص ۵۵۶، ح ۱۹۰۰

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إيّاكُم وَ الشُّحَّ فَإِنَّما هَلَكَ مَن كانَ قَبلَكُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا وَ أَمَرَ هُم بِالقَطيعَهِ فَقَطَعوا وَ أَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص ۳۵۳، ح ۹۹۲

۴- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجَوْرَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّه

به درستی که بخـل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعـدد و پراکنـده ای هسـتند که سوءظن به خداونـد آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص ۱۲۹

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْصُرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِيصاً فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن،

ص: ۳۶۳

زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ص ۵۵۹، ح ۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۰۴، ح ۲۱

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَ عَلِيٌّ أَدِيبِي أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَيْ ءٌ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ وَ إِنَّهُ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

۷- امام علی علیه السلام:

تِسْعَةُ أَشْيَاءَ قَبِيحَةٌ وَ هِيَ مِنْ تِسْعَةِ أَنْفُسٍ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ ضِيقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوكِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصِّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَ الْقَطِيعَةُ مِنَ الرُّءُوسِ وَ الْكَذِبُ مِنَ الْقُضَاةِ وَ الزَّمَانَةُ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّيْشُ مِنْ

ذَوِي السُّلْطَانِ

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعَدِكُمْ مِنِّي شَبَهاً قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ

قَالَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذِیءُ الْبَخِیلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِی الْقَلْبِ الْبَعِیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجَی غَیْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقَی.

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردنـد: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱، ح ۹ - وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۳۴۱ ، ح ۲۰۶۹۱

۹- امام باقر علیه السلام:

و ما مِنْ عَبْدٍ یَبْخَلُ بِنَفَقَهٍ یُنْفِقُها فیما یُرْضِی اللّه ـ اِلاَّ ابْتُلِیَ بِاَنْ یُنْفِقَ اَضْعافَها فیما اَسْخَطَ اللّه ؛

هر کس از خرج کردن مالی در راه خداپسندانه بخل ورزد، چند برابر آن را در راه غیر خداپسندانه هزینه خواهد کرد.

تحف العقول ص ۲۹۳

۱۰-امام حسن سلام الله علیه :

اَلبُخلُ أن یَرَی الرَّجُلُ ما أنفَقَهُ تَلَفاً و ما أمسَکَهُ شَرَفاً.

بخل آن است که آدمی آنچه را بخشیده است، تلف و آنچه را نگه داشته شرف بپندارد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۴۱۷ ، ح ۳۸ - الدره الباهره ص ۲۱

حرص

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إیّاکُم وَالشُّحَّ فَإِنَّما هَلَکَ مَن کانَ قَبلَکُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا وَأَمَرَ هُم بِالقَطیعَهِ فَقَطَعوا وَأَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص ۳۵۳ ، ح ۹۹۲

۲- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الدُّنْیَا مَشْغَلَهٌ عَنْ غَیْرِهَا وَ لَمْ یُصِبْ صَاحِبُهَا مِنْهَا شَیْئاً إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ حِرْصاً عَلَیْهَا وَ لَهَجاً بِهَا وَ لَنْ

يَشْتَغْنِيَ صَاحِبُهَا بِمَا نَالَ فِيهَا عَمَّا لَمْ يَبْلُغْهُ مِنْهَا

براستی که دنیا آدمی را به کلّی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلغه(صبحی صالح) ص ۴۲۳ ، نامه ۴۹

۳– امام حسین علیه السلام:

لَيْسَتِ الْعِفَّهُ بِمَانِعِهٍ رِزْقاً وَ لَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَ إِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَ الْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَ اسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْثَم

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزیِ بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص ۴۲۸

۴– امام صادق علیه السلام:

حُرِمَ الْحَرِيصُ خَصْلَتَيْنِ وَ لَزِمَتْهُ خَصْلَتَانِ حُرِمَ الْقَنَاعَهَ فَافْتَقَدَ الرَّاحَهَ وَ حُرِمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ.

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص ۶۹ – وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۲۰ ، ح ۲۰۸۵۶

۵– امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دُودَهِ الْقَزِّ كُلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفّاً كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمّاً

مَثَلِ حریص به دنیا، مثل کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود ببافد خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود تا آن که از غصه می میرد.

کافی(ط–السلامیه)

ص: ۳۶۶

ج ۲ ، ص ۳۱۶ ، ح ۷

۶–امام علی علیه السلام:

اَلحِرصُ موقِعٌ فی کَثیرِ العُیوبِ؛

حرص انسان را به عیب های زیادی مبتلا می کند.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵ ، ح ۶۶۳۹

۷– امام علی علیه السلام:

أَغْنَی الْأَغْنِیَاءِ مَنْ لَمْ یَکُنْ لِلْحِرْصِ أَسِیراً.

بی نیازترین بی نیازان کسی است که اسیر حرص نباشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵ ، ح ۶۶۳۱

۸–امام علی علیه السلام:

اِنتَقِم مِنَ الحِرصِ بِالقَناعَهِ کَما تَنتَقِمُ مِنَ العَدُوِّ بِالقِصاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰ ، ص ۳۰۴، ح ۶۰۷

۹– امام علی علیه السلام:

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِیصُ الْمُرِیب

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵ ، ح ۶۶۱۸

۱۰– امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجَوْرَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّی یَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّه

به درستی که بخل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص ۱۲۹

۱۱–امام علی علیه السلام:

أَعْجَبُ مَا فِی الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِکْمَهِ وَ أَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَنَحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَکَهُ الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَکَهُ الْیَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسَفُ ... فَکُلُّ تَقْصِیرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ کُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِدٌ.

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و

ص: ۳۶۷

اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ص ۱۰۹، ح ۷

۱۲–پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ص ۵۵۹، ح ۱ – بحارالانوار(ط–بیروت) ج ۷۰، ص ۳۰۴، ح ۲۱

۱۳– امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَ الْکِبْرُ وَ الْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَی التَّقَحُّمِ فِی الذُّنُوب

حرص و تکبر و حسادت، انگیزه های فرو رفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۱، ح ۳۷۱

۱۴– امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَریصِ عَلَی الدُّنْیا مَثَلُ دودَهِ القَزِّ: کُلَّما ازْدادَتْ مِنَ القَزِّ عَلی نَفْسِها لَ–فّ–ا کانَ أَبْعَدَ لَها مِنَ الْخُروجِ حَتّی تَموتَ غَمّا؛

حریص به دنیا، همانند کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود می تند، خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود، تا آن که از غصه می میرد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۶، ح ۷

۱۵– امام صادق علیه السلام:

اصولُ الکُفرِ ثَلاثَهٌ الحِرصُ وَ الإستِکبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است: حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۸۹، ح ۱ – امالی(صدوق) ص ۴۱۹ – خصال ص ۹۰

۱۶- امام باقر علیه السلام:

لَا حِرْصَ كَالْمُنَافَسَهِ فِى الدَّرَجات

�یچ

ص: ۳۶۸

آزی [در شایستگی] مانند رقابت برای رسیدن به درجات عالیه نیست!

تحف العقول ص ۲۸۶ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۶۵

طمع

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَعْجَبُ مَا فِی الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِکْمَهِ وَ أَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَنَحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَكَهُ الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَکَهُ الْیَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسَفُ ... فَکُلُّ تَقْصِیرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ کُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِد

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج ۱، ص ۱۰۹، ح ۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْکَفُّ عَمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ عِفَّهٌ وَ کِبَرُ هِمَّه

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۸، ح ۹۲۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِیصُ الْمُرِیب

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۵، ح ۶۶۱۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَکْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِع

قربانگاه عقلها غالبا در پرتو طمعها است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۷ ، ح ۲۱۹ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۸ ، ح ۶۷۵۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الطَّمَعُ رِقٌّ مُؤَبَّدٌ؛

طمع ورزی ، بردگیِ همیشگی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۱ ، ح ۱۸۰

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام:

الْخَیْرَ کُلَّهُ قَدِ

ص: ۳۶۹

اجْتَمَعَ فِی قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِی أَیْدِی النَّاس تمامیِ خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردم جمع شده، است. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۴۸ ، ح ۳

کینه

۱- امام علی علیه السلام:

الدُّنْیا أَصْغَرُ وَ أَحْقَرُ وَ أَنْزَرُ مِنْ أَنْ تُطَاعَ فِیهَا الْأَحْقَاد

دنیا کوچک تر و حقیر تر و ناچیز تر از آن است که در آن از کینه ها پیروی شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۴۲ ، ح ۲۵۴۴

۲- امام علی علیه السلام:

الْغِلُّ یُحْبِطُ الْحَسَنَاتِ.

کینه، خوبی ها را نابود می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۱، ح ۶۸۴۶

۳- امام علی علیه السلام:

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَرَاحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّه

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده گردند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹ ، ح ۶۷۷۴

۴- امام علی علیه السلام:

سَبَبُ الْفِتَنِ الْحِقْد علت فتنه ها و آشوب ها کینه توزی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹ ، ح ۶۷۸۱

۵- امام حسین علیه السلام:

إِنَّ شِیعَتَنَا مَنْ سَلِمَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ كُلِّ غِشٍّ وَ غِلٍّ وَ دَغَل

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از هر خیانت، کینه و فریبکاری پاک است.

تفسیر منسوب به امام حسن عسکری ص ۳۰۹، ح ۱۵۴

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَهادَوا فَإِنَّها تَذهَبُ بِالضَّغائِنِ؛ به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص ۱۴۴، ح ۱۴

۷- امام علی علیه السلام:

اِحصِدِ الشَّرَّ مِن صَدرِ غَیرِکَ بِقَلعِهِ مِن صَدرِکَ؛ برای دِرو کردن بدی از سینه دیگران، آن را از سینه خودت ریشه کَن کُن.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۱، ح ۱۷۸ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۶، ح ۱۹۱۱

۸- امام علی علیه السلام:

احْتَمِلْ أَخَاكَ

عَلَی مَا فِیهِ وَ لَا تُکْثِرِ الْعِتَابَ فَإِنَّهُ یُورِثُ الضَّغِینَه

برادرت را با همان وضعی که دارد تحمل کن و زیاد سرزنش نکن، زیرا این کار کینه می آورد.

تحف العقول ص۸۴

۹- امام علی علیه السلام:

عِندَ الشَّدائِدِ تَذهَبُ الأَحقادُ؛ در هنگام سختی ها و گرفتاری ها کینه ها از بین می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۲ ، ح ۱۷۸۵

۱۰-امام هادی علیه السلام:

الْعِتَابُ مِفْتَاحُ الثِّقَالِ وَ الْعِتَابُ خَیْرٌ مِنَ الْحِقْدِ. گلایه کردن کلید سرسنگینی و بهتر از کینه است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص۳۶۹، ح۴

۱۱-امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَریعُ الوَثبَهِ، بَطی ءُ العَطفَهِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص۲۵۶، ح۲۹

۱۲-امام علی علیه السلام:

الْحَقُودُ مُعَذِّبُ النَّفْسِ مُتَضَاعِفُ الْهَم

کینه توز، روحش در عذاب است و اندوهش دو چندان.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹ ، ح ۶۷۷۸

۱۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الهَدِیَّهُ تُذهِبُ الضَّغائنَ مِن الصُّدورِ؛

هدیه دادن، کینه ها را از سینه ها می برد.

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۷۴ ، ح ۳۴۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۴۵

حسد

۱- امام صادق علیه السلام:

قالَ لُقمانُ لِابنِه ِ: .... وَ لِلْحَاسِد ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ يَغْتَابُ إِذَا غَابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ يَشْمَتُ بِالْمُصِيبَه

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱

۲- امام علی علیه السلام:

اَلحَسَدُ عَيبٌ فاضِحٌ وَشُحٌّ فادِحٌ لايَشفى صاحِبَهُ إِلّا بُلوغُ آمالِهِ فيمَن يَحسِدُهُ؛

حسادت عیبی رسوا و بخلی سهمگین است و حسود تا به آرزوی خود درباره محسودش نرسد آرام نمی گیرد.

غررالحکم و دررالکلم ص ۱۲۸ ،

ص: ۳۷۱

ح ۲۲۲۹

۳– امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَريعُ الوَثبِهِ، بَطی ءُ العَطفَهِ؛

حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص۲۵۶، ح۲۹

۴– امام علی علیه السلام:

الْحَسَدُ لَا يَجْلِبُ إِلَّا مَضَرَّةً وَ غَيْظاً يُوهِنُ قَلْبَكَ وَ يُمْرِضُ جِسْمَك

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص۲۵۶، ح۲۹

۵– امام صادق علیه السلام:

يَقُولُ إِبْلِيسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْيَ فَإِنَّهُمَا يَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشِّرْك

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۲۷، ح ۲

۶– امام صادق علیه السلام:

اَلنَّصيحَهُ مِنَ الحاسِدِ مُحالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۵۸ ، ح ۵۰۹۲ – خصال ص ۲۶۹

۷– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِستَعينوا عَلى قَضاءِ حَوائِجِكُم بِالكِتمانِ، فَإِنَّ كُلَّ ذى نِعمَهٍ مَحسودٌ؛

در برآوردن نیازهای خود از پنهان کاری کمک بگیرید، زیرا هر صاحب نعمتی مورد حسد واقع می شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۱ ، ص ۳۱۶

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِيَّاكُمْ وَ الْحَسَدَ فَإِنَّهُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَب

از حسادت بپرهیزید، زیرا حسد نیکی ها را می خورد چنان که آتش هیزم را می خورد.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۵۹

۹- امام علی علیه السلام:

لِلّهِ دَرُّ الحَسَدِ ما اَعدَلَهُ ! بَداَ بِصاحِبِهِ فَقَتلَهُ؛

آفرین بر حسادت ! چه عدالت پیشه است ! پیش از همه صاحب خود را می کشد.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۱ ، ص ۳۱۶ - ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۲۹

۱۰- امام صادق علیه السلام:

ص: ۳۷۲

تَّهٌ لا تَكونُ فِي مُؤمِنٍ : اَلعُسرُ وَ النَّكَدُ وَ الحَسَدُ وَ اللَّجاجَهُ وَ الكَذِبُ وَ البَغيُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص ۳۷۷

۱۱– امام علی علیه السلام:

اَلحَسَدُ يُضنِى الجَسَدَ ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۱ ، ح ۶۸۳۳

۱۲– امام علی علیه السلام:

الثَّنَاءُ بِأَكْثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَد

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۵ ، ح ۳۴۷

۱۳– امام صادق علیه السلام:

إنَّ المُؤمِنَ يَغبِطُ وَ لا يَحسُدُ وَ المُنافِقُ يَحسُدُ وَ لا يَغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۰۷، ح ۷

۱۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأَى مُوسَى عليه السلام رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَغَبَطَهُ بِمَكَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ كَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِه

حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

روضه الواعظين(ط-القديمه) ص ۴۲۴

۱۵- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَ الْكِبْرُ وَ الْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِی الذُّنُوب

حرص و تکبّر و حسادت، انگیزه های فرورفتن

ص: ۳۷۳

در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۱ ، ح ۳۷۷

۱۶– امام حسن عسکری علیه السلام:

التَّواضُعُ نِعمَهٌ لا یُحسَدُ عَلیها؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص۴۸۹

۱۷– امام صادق علیه السلام:

اِنَّ صاحِبَ الـدّینِ فَکَّرَ فَـ–عَ–لَ–تهُ السَّکینَهُ وَ استَ–کانَ فَـ–تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاستَغنی وَ رَضـیَ بِما اُعطیَ وَ انفَرَدَ فَکُفیَ الخوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الـدُّنیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الحَسَـدَ فَظَهَرتِ المَحَبَّهُ وَ لَم یُخِفِ النّاسَ فَـ–لَ–م یَخَفهُم وَ لَم یُذنِب اِلَیهِم فَسَلِمَ مِنهُم وَ سَخَت نَفسُهُ عَن کُلِّ

شَیءٍ ففازَ وَ استَکمَلَ الفَضلَ وَ اَبصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

۱۸–پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَبْعَدِکُمْ مِنِّی شَبَهاً قَالُوا بَلَی یَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذِیءُ الْبَخِیلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِی الْقَلْبِ الْبَعِیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجَی غَیْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقَی.

آیا شما را

از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱، ح ۹

۱۹- امام صادق علیه السلام:

إِیَّاکُمْ أَنْ یَحْسُدَ بَعْضُکُمْ بَعْضاً فَإِنَّ الْکُفْرَ أَصْلُهُ الْحَسَد

از حس-د ورزی به یـک-دیـگ-ر بپ-رهیزی-د، زی-را ریشه کف-ر، حس-د است. کـافی(ط-الاسـلامیه) ج ۸، ص ۸ - تحف العقول ص ۳۱۵

۲۰- امام صادق علیه السلام:

اصولُ الکُفرِ ثَلاثَهٌ الحِرصُ وَ الِاستِکبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است:حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۲۸۹ ، ح ۱- امالی(صدوق) ص ۴۱۹ ، ح ۷ - خصال ص ۹۰ ، ح ۲۸

۲۱- امام صادق علیه السلام:

آفَهُ الدِّینِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛

آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۳۰۷ ، ح ۵

خشم

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ خَیرَ الرِّجالِ مَن کانَ بَطیءَ الغَضَبِ سَریعَ الرِّضا؛

بدانید که بهترین انسان ها کسانی هستند که دیر به خشم آیند و زود راضی شوند.

نهج الفصاحه ص ۲۴۳ ، ح ۴۶۹

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَا تَجَرَّعَ عَبدٌ جُرعَةً اَفضَل عِندَ اللّه مِن جُرعَهِ غَیظٍ کَظَمَها اِبتِغاءَ وَجهِ اللّه ؛

انسان هیچ جرعه ای ننوشید که نزد خدا از جرعه خشمی که برای رضای خدا فرو خورد بهتر باشد.

نهج الفصاحه ص ۶۹۷ ، ح ۲۶۲۸

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ الغضب من الشّیطان و إنّ الشّیطان خلق من النّار و إنّما تطفا النّار بالماء فإذا غضب أحدکم فلیتوضّأ.

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با

آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶ ، ح ۶۶۰

۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلصَّرعَهُ کُلُّ الصَّرعَهِ الَّذی یَغضبُ فَیَشتَدُّ غَضَبُهُ وَ یَحمَرُّ وَجهُهُ وَ یَقشَعِرُّ شَعرُهُ فَیَصرَعُ غَضَبَهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدّت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، امّا بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹ ، ح ۱۸۷۲

۵– امام علی علیه السلام:

بِئْسَ الْقَرِینُ الْغَضَبُ یُبْدِی الْمَعَایِبَ وَ یُدْنِی الشَّرَّ وَ یُبَاعِدُ الْخَیْر خشم هم نشین بسیار بدی است: عیب ها را آشکار، بدی ها را نزدیک و خوبی ها را دور می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۲ ، ح ۶۸۹۳

۶– امام علی علیه السلام:

اَقدَرُ النّاسِ عَلَی الصَّوابِ مَن لَم یَغضَب؛ تواناترین مردم در تشخیص درست کسی است که خشمگین نشود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۶ ، ح ۵۰۶۲

۷– امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا مَن لَم یَملِکُ نَفسَهُ عِندَ غَضَبِهِ؛ کسی که هنگام خشم خوددار نباشد، از ما نیست.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۳۷، ح ۲

۸– امام صادق علیه السلام:

مَنْ غَضِبَ عَلَیْکَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ لَمْ یَقُلْ فِیکَ سُوءً فَاتَّخِذْهُ لِنَفْسِکَ خَلِیلًا. هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص ۳۴

۹– امام صادق علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ إِذَا غَضِبَ لَمْ يُخْرِجْهُ غَضَبُهُ مِنْ حَقٍّ وَ إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِی بَاطِلٍ وَ الَّذِی إِذَا قَدَرَ لَمْ يَأْخُذْ أَكْثَرَ مِمَّا لَهُ. مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت

ص: ۳۷۶

یابد بیش از حقّ خود نگیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۸۵

۱۰–امام هادی علیه السلام:

اَلغَضَبُ عَلی مَن تَملِکُ لُؤمٌ؛

بر زیردستان خشمگین شدن نشانه پَستی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۷۰

۱۱– پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا وَ اِنَّ الغَضَبَ جَمرَةٌ فی قَلبِ ابنِ آدَمَ، اَما رَأیتُم اِلی حَمرَهِ عَینَیهِ وَ انتِفاخِ اَو داجِهِ؟! فَمَن اَحَسَّ بِشَی ءٍ مِن ذلِکَ فَلیَلصَقِ بِالارضِ؛

بدانید که خشم پاره آتشی در دل انسان است. مگر چشمان سرخش و رگ های گردنش را [هنگام خشم] ندیده اند. هر کس چنین احساسی پیدا کرد، روی زمین بنشیند.

مفردات الفاظ قرآن ص ۶۰۸

۱۲– امام علی علیه السلام:

لا أدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۳، ح ۶۹۱۲

۱۳–امام سجاد علیه السلام:

مَرَّ رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله بِقَومٍ یَرفَعونَ حَجَرا فَقالَ : ما هذا ؟ قالوا : نَعرِفُ بِذاکَ اَشَدَّنا وَ اَقوانا . فَقالَ صلی الله علیه و آله : اَلا اُخبِرُ کُم بِاَشَدِّکُم وَ اَقواکُم؟ قالوا: بَلی، یا رَسولَ اللّه. قالَ: اَشَدُّکُم وَ اَقواکُمُ الَّذی اِذا رَضیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی اِثمٍ وَ لا باطِلٍ وَ اِذا سَخِط لَم یُخرِجهُ سَخَطُهُ مِن قَولِ الحَقِّ وَ اِذا

قَدَرَ لَم یَتَعاطَ مالَیسَ لَه بِحَقٍّ ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشتند که سنگی را بلند می کردند . فرمودند : این چه کاری است؟ گفتند : با این کار ، نیرومندترین و محکم ترینِ خود را می شناسیم . فرمودند : آیا به شما خبر دهم که محکم ترین و قوی ترینِ شما کیست؟ گفتند : بلی ای پیامبر خدا ! فرمودند

: محکم ترین و قوی ترین شما ، کسی است که هر گاه خشنود شود ، خشنودی اش او را به گناه و باطل نکشاند ، و هر گاه خشمگین شود ، خشمش او را از سخن

حق ، بیرون نبرد ، و هر گاه به قدرت رسید ، آنچه برایش حق نیست، دست نزند.

معانی الأخبار ص ۳۶۶

۱۴– امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا الُمتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَةٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶، ح ۲۴

۱۵– امام علی علیه السلام:

الْحِلْمُ یُطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّهُ تُؤَجِّجُ إِحْرَاقَه

بردباری آتش خشم را فرو می نشاند و تندی آن را شعله ورتر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۷ ، ح ۶۴۵۰

۱۶– امام علی علیه السلام:

مَنْ غَاظَکَ بِقُبْحِ السَّفَهِ عَلَیْکَ فَغِظْهُ بِحُسْنِ الْحِلْمِ عَنْه

هر کس با زشتیِ سبکسری تو را خشمگین کرد تو با زیبایی بردباری او را به خشم آور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵ ، ح ۶۴۰۰

۱۷– امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ عَبْدٍ کَظَمَ غَیْظاً إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عِزّاً فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَه

هیچ بنده ای خشم خود

ص: ۳۷۸

را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزّوجلّ بر عزّت او در دنیا و آخرت افزود.

كافى(ط-الاسلاميه) ج۲، ص ۱۱۰، ح۵

۱۸– امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَريعُ الوَثبَهِ، بَطى ءُ العَطفَهِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۰، ص۲۵۶، ح۲۹

۱۹– امام علی علیه السلام:

جَاهِدْ شَهْوَتَکَ وَ غَالِبْ غَضَبَکَ وَ خَالِفْ سُوءَ عَادَتِکَ تَزْکُ نَفْسُکَ وَ یَکْمُلْ عَقْلُکَ وَ تَسْتَکْمِلْ ثَوَابَ رَبِّکَ.

با هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشمت مسلّط شو و با عادتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره کامل ببری.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۴۲ ، ح ۴۹۱۹

۲۰– امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثَهٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِی ثَلَاثِ مَوَاطِنَ- لَا یُعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَهِ سه کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵، ص ۲۲۹، ح ۹

۲۱– امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح-اب-ّوا و تَص-افَحُ-وا و لا تَح-اشَمُ-وا؛ به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷

۲۲– امام علی علیه السلام:

إِذَا احْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَه

به خشم درآوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۹، ح ۴۸۰

۲۳-امام علی علیه السلام:

خَیرُ النّاسِ مَن اِن اُغضِبَ حَلُمَ وَ اِن ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِن اُسی ءَ اِلَیهِ اَحسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و

چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵ ، ح ۶۳۹۴

۲۴– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللّه ُعَنهُ عَذابَهُ وَ مَن حَفِظَ لِسانَهُ سَتَرَ اللّه ُعَورَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کیفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عیبش را بپوشاند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۷ ، ح ۳۰۰۴

۲۵– امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ سَيِّداً كَظْمُ الْغَيْظِ وَ الْعَفْوُ عَنِ الْمُسِی ءِ وَ الصِّلَهُ بِالنَّفْسِ وَ الْمَال

سه چیز است که در ه–ر که ب–اش–د آق–ا و س–رور است: خش–م ف–رو خ–وردن ،گذشت از بدک–ردار، کمک و صله رح–م ب–ا ج–ان و م–ال.

تحف العقول ص ۳۱۷

۲۶– امام باقر علیه السلام:

مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَهِ.

کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۰۵، ح ۱۵

۲۷– امام علی علیه السلام:

لا تَسرَعَنَّ إلَی الغَضَبِ فَيَتَسَلَّطَ عَلَيک بِالعِبادَهِ؛

هرگز در خشم گرفتن شتاب مکن چرا که به صورت عادت بر تو مسلّط می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۲، ح ۶۸۷۹

۲۸– امام صادق علیه السلام:

مَن کَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللهُ عَورَتَهُ؛

کسی که جلوی خشمش را بگیرد خداوند نقصها و کاستی های او را می پوشاند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۰۳ ، ح ۶

۲۹– امام صادق علیه السلام:

قالَ رَجُلٌ لِلنَّبی صلی الله علیه و آله: یا رَسُولَ اللهِ عَلِّمنی. فَقالَ : إذهَب فَلا تَغضَب؛

مردی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد: ای

رسول خدا چیزی به من بیاموز، حضرت فرمود: برو و خشمگین مشو.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۳۵۹ ، ح ۲۰۷۳۵

زنا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

فِی الزِّنَا سِتُّ خِصَالٍ ثَلَاثٌ مِنْهَا فِی الـدُّنْیَا وَ ثَلَاثٌ فِی الْآخِرَهِ فَأَمَّا الَّتِی فِی الـدُّنْیَا فَیَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَ یُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَ یَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ أَمَّا الَّتِی فِی الْآخِرَهِ فَسُوءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِی النَّارِ.

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

خصال ص ۳۲۱ ، ح ۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

اَلـذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّیرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الـذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السِّتْرَ شُـرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ.

گنـاهی که نعمت هـا را تغییر می دهـد، تجـاوز به حقوق دیگران است. گنـاهی که پشـیمانی می آورد، قتـل است. گنـاهی که گرفتاری ایجاد می کنـد، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شـرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شـتاب می بخشـد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع اسـتجابت دعا می شود و زنـدگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۸، ح ۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

دِرْهَمٌ رِبًا أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سَبْعِینَ زَنْیَهً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِی بَیْتِ اللَّهِ الْحَرَام

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا.

بحار الانوار(ط–بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۱۱۷ ، ح ۱۳ – نورالثقلین ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱۱۷۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا ظَهَرَ الزِّنا وَ الرِّبا فی قَرْیَةٍ فَقَدْ اَحَلّوا بِاَنْفُسِهِمْ عَذابَ اللّه ؛

هرگاه زنا و ربا در جایی آشکار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افکنده اند.

نهج الفصاحه ص ۱۹۶ ، ح ۱۱۸

عذاب

۱– امام صادق علیه السلام:

مَن اَحصی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هذِهِ الآیَهِ قالَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّه یَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارنـد، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسایل ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

۲– پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ النّاس إذا رأوا الظّالم فلم یأخذوا علی یدیه أوشک أن یعمّهم اللّه بعقاب منه

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص ۳۲۳ ، ح ۸۳۳

۳– امام باقر علیه السلام:

إِنَّ لِلَّهِ عُقُوبَاتٍ فِی الْقُلُوبِ وَ الْأَبْدَانِ ضَنْکٌ فِی الْمَعِیشَهِ وَ وَهْنٌ فِی الْعِبَادَهِ وَ مَا ضُرِبَ عَبْدٌ بِعُقُوبَهٍ أَعْظَمَ مِنْ قَسْوَهِ الْقَلْبِ.

خداوند برای دلها و

بـدنها کیفرهایی دارد:تنگی در معیشت، ستی در عبادت و به هیـچ وجه بنـده ای کیفری بزرگتر از قساوت قلب چشانـده نشـده است.

تحف العقول ص ۲۹۶ – بحارالانوار(ط–بیروت) ج۷۵، ص۱۷۶

۴– امام صادق علیه السلام:

ما عَذَّبَ اللهُ اُمَّةً اِلا عِندَ استِهانَتِهِم بِحُقُوقِ فُقَراءِ اِخوانِهِم؛ خداوند امتی را عذاب نخواهد کرد، مگر در وقتی که نسبت به حقوق برادران نیازمند خود سستی نمایند. تحف العقول ص ۳۰۳

۵– امام باقر علیه السلام:

مَن کَفَّ غَضَبَهُ عن النّاس کَفَّ اللهُ عنهُ عَذابَ یومَ القِیامه؛کسـی که خشـمش را از مردمان باز دارد خداونـد نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۰۵ ، ح ۱۵

۶– امام علی علیه السلام:

أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِالْفَقِیهِ حَقِّ الْفَقِیهِ مَنْ لَمْ یُرَخِّصِ النَّاسَ فِی مَعَاصِی اللَّهِ وَ لَمْ یُقَنِّطْهُمْ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ یُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَکْرِ اللَّهِ وَ لَمْ یَدَعِ الْقُرْآنَ رَغْبَهً عَنْهُ إِلَی مَا سِوَاهُ

آیا شما را از فقیهِ حقیقی آگاه نکنم؟ کسی که در معاصی خدا به مردم جواز ندهد و از رحمت خدا نومیدشان نکند و از مکر و عذاب خدا آسوده خاطرشان نسازد و از قرآن ، به چیز دیگر رو نکند .

تحف العقول ص ۲۰۴

۷– پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیْکَ بِقِرَاءَهِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ قِرَاءَتَهُ کَفَّارَهٌ لِلذُّنُوبِ وَ سِتْرٌ فِی النَّارِ وَ أَمَانٌ مِنَ الْعَذَاب

ب–ر ت–و ب–اد خواندن قرآن؛ زیرا خواندن آن کفّاره گناهان است و پرده ای در برابر آتش و موجب ایمنی از عذاب.

بحار الأنوار(ط–بیروت) ج ۸۹ ،ص ۱۷، ح ۱۸

۸– امام رضا علیه السلام:

الْمَرَضُ لِلْمُؤْمِنِ تَطْهِیرٌ وَ رَحْمَهٌ وَ لِلْکَافِرِ تَعْذِیبٌ وَ لَعْنَهٌ وَ إِنَّ الْمَرَضَ لَا یَزَالُ بِالْمُؤْمِنِ حَتَّی لَا یَکُونَ عَلَیْهِ ذَنْبٌ.

یماری برای مؤمن ، تطهیر و رحمت ، و برای کافر ، عـذاب و لعنت است . بیماری ، همـدم مؤمن می ماند ، تا هنگامی که هیچ گناهی بر وی نباشد .

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۶۳ - مکارم الاخلاق ص ۳۵۸ - ثواب الاعمال ص ۱۹۳

۹–امام صادق علیه السلام:

إِنَّ امْرَأَهً عُذِّبَتْ فِی هِرَّهٍ رَبَطَتْهَا حَتَّی مَاتَتْ عَطَشاً.

زنی به سبب آن که گربه ای را بسته بود ، تا از تشنگی مُرد ، به عذاب گرفتار آمد .

ثواب الاعمال ص ۲۷۸ - مکارم الاخلاق ص ۱۲۹

۱۰– امام علی علیه السلام:

ثَمَرَهُ الْکَذِبِ الْمَهَانَهُ فِی الدُّنْیا وَ الْعَذَابُ فِی الْآخِرَه

ن–تیجه دروغ ، خ–واری در دن–یا و ع–ذاب در آخرت است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۴۰۰

بلا

۱– امام صادق علیه السلام:

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تُیَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۵۰ ، ح ۴

۲– امام رضا علیه السلام:

لَا یَسْتَکْمِلُ عَبْدٌ حَقِیقَهَ الْإِیمَانِ حَتَّی تَکُونَ فِیهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِی الدِّینِ وَ حُسْنُ التَّقْدِیرِ فِی الْمَعِیشَهِ وَ الصَّبْرُ عَلَی الرَّزَایَا.

هیـچ بنـده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کنـد مگر این که در او سه خصـلت باشـد: شـناخت عمیق در دین ، تدبیر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص ۴۴۶ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۳۹

۳- امام موسی کاظم علیه السلام:

اَلمُومِنُ مِثلُ کفَّتی المیزانِ کلَّما زیدَ فی ایمانِهِ زیدَ فی بَلائِهِ؛

مومن همانند دو کفه ترازوست.

ص: ۳۸۴

هرگاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

امالی(طوسی) ص ۶۳۱ - تحف العقول ص ۴۰۸

۴- امام صادق علیه السلام:

مَنْ قالَ فی کُلِّ یَوْمٍ مِائَه مَرَّهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلّا بِاللّه ِ دَفَعَ اللّه ُ بِها عَنْهُ سَبْعینَ نَوْعا مِنَ الْبَلاءِ اَیْسَرُهَا الْهَمُّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلّا بِاللّه ِ بگوید، خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص ۱۶۲

۵- امام علی علیه السلام:

ما خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعیمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ کُلُّ بَلاءٍ دونَ النّارِ عافیَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴ ، ح ۳۸۷

۶- امام صادق علیه السلام:

السَّوِیقُ یَجْرُدُ الْمِرَّهَ وَ الْبَلْغَمَ مِنَ الْمَعِدَهِ جَرْداً وَ یَدْفَعُ سَبْعِینَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ.

سویق، تلخه را از تن، و بلغم را از معده، کاملاً جدا می کند و هفتاد گونه بلا را دور می سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۰۶، ح ۱۱

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ افْتَتِحْ طَعَامَکَ بِالْمِلْحِ وَ اخْتِمْ بِالْمِلْحِ فَإِنَّ مَنِ افْتَتَحَ طَعَامَهُ بِالْمِلْحِ وَ خَتَمَ بِالْمِلْحِ عُوفِیَ مِنِ اثْنَیْنِ وَ سَبْعِینَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ مِنْهُ الْجُذَامُ وَ الْجُنُونُ وَ الْبَرَصُ.

در سفارش های ایشان به امام علی علیه السلام - : ای علی! غذا را با نمک، آغاز کن و با نمک ، پایان ده؛ چه ، هر کس غذای خویش را

با نمک آغاز کند و با نمک پایان دهد، از هفتاد و دو نوع از انواع بلا که جذام، دیوانگی و پیسی از آن جمله است، به دور باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۲۶، ح ۲

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا یَزَالُ الْبَلَاءُ فِی الْمُؤْمِنِ وَ الْمُؤْمِنَهِ فِی جَسَدِهِ وَ مَالِهِ وَ وُلْدِهِ حَتَّی یَلْقَی اللَّهَ وَ مَا عَلَیْهِ مِنْ خَطِیئَهٍ.

زن و مـرد مـؤمن پـیوسته در جـان و مـال و فرزندشان گرفتار بلا می شوند تا آن که بدون گناه ، خدا را دیدار کنند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۶۴ ، ص ۲۳۶ ، ح ۵۴

۹- امام رضا علیه السلام:

رَأَی عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام رَجُلًا یَطُوفُ بِالْکَعْبَهِ وَ هُوَ یَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الصَّبْرَ قَالَ فَضَرَبَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام عَلَی کَتِفِهِ [ثُمَ] سَأَلْتَ الْبَلَاءَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الْعَافِیَهَ وَ الشُّکْرَ عَلَی الْعَافِیَه

امام سجّاد علیه السلام مردی را دید که طواف کعبه می کند و می گوید: بار خدایا ! به من صبر عطا فرما. دستی به شانه او زد و فرمود : بلا می طلبی؟ بگو: بار خدایا! به من عافیت و شکر بر عافیت عطا فرما.

دعوات(راوندی) ص ۱۱۴، ح ۲۶۱

ریا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْوَلِیمَهُ أَوَّلَ یَوْمٍ حَقٌّ وَ الثَّانِیَ مَعْرُوفٌ وَ مَا زَادَ رِیَاءٌ وَ سُمْعَهٌ.

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۸، ح ۴

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام :

مَن کانَ ظاهِرُهُ أرجَحَ مِن باطِنِهِ خَفَّ میزانُهُ.

هر کس ظاهرش بهتر از باطنش باشد، ترازویش سبک آید.

امالی(صدوق) ص ۴۹۲، ح ۸ - من لا یحضره الفقیه

ص: ۳۸۶

ج ۴ ، ص ۴۰۴ ، ح ۵۸۷۰ - تحف العقول ص ۲۹۴

فسق

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَأْكُلْ طَعَامَ الْفَاسِقِينَ.

غذای مردم فاسق را نخور.

مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۶۱ - امالی(طوسی) ص ۵۳۵ - مکارم الاخلاق ص ۴۶۶

۲- امام صادق علیه السلام:

إِذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَةَ لَهُ وَ لا غيبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص ۳۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۲۵۳، ح ۳۲

۳- امام صادق علیه السلام:

قَدْ يَخْرُجُ مِنَ الْإِيمَانِ بِخَمْسِ جِهَاتٍ مِنَ الْفِعْلِ كُلُّهَا مُتَشَابِهَاتٌ مَعْرُوفَاتٌ الْكُفْرُ وَ الشِّرْكُ وَ الضَّلَالُ وَ الْفِسْقُ وَ رُكُوبُ الْكَبَائِرِ

بی گمان بنده به سبب یکی از پنج کار که همگی مانند هم و شناخته شده هستند، از ایمان خارج می شود : کفر، شرک، گمراهی، فسق و ارتکاب کبائر.

تحف العقول ص ۳۳۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَرْبَعَةٌ لَيْسَ غِيبَتُهُمْ غِيبَةً الْفَاسِقُ الْمُعْلِنُ بِفِسْقِهِ وَ الْإِمَامُ الْكَذَّابُ إِنْ أَحْسَنْتَ لَمْ يَشْكُرْ وَ إِنْ أَسَأْتَ لَمْ يَغْفِرْ وَ الْمُتَفَكِّهُونَ بِالْأُمَّهَاتِ وَ الْخَارِجُ مِنَ الْجَمَاعَةِ الطَّاعِنُ عَلَى أُمَّتِي الشَّاهِرُ عَلَيْهَا بِسَيْفِهِ.

چ-هار کسند ک-ه غیبت کردن از آنها غ-یبت نیست : فاسقی که فسق خود را آشکار می سازد، پیشوای دروغگویی که اگر خوبی کنی، سپاسگزاری نمی کند و اگر بدی کنی، نمی بخشد، کسانی که از سر خنده و شوخی فحش مادر می دهند و کسی که از جماعت مسلمانان کناره گیرد و بر امّت من عیب گیرد و به روی آنها شمشیر کشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج ۷۲ ، ص ۲۶۱ ، ح ۶۴ - نوادر(راوندی) ص ۱۸ ، ۱۹

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سِبابُ

ص: ۳۸۷

المؤمِنِ فُسوقٌ و قِتالُهُ كُفرٌ و أكلُ لَحمِهِ مِن مَعصيَهِ اللّه؛

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگیدن با او کفر و خوردن گوشت او (غیبت کردن از وی) معصیت خداست.

(بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۱۴۸، ح ۶ - من لایحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۴۱۸ ، ح ۵۹۱۳

۶- امام علی علیه السلام:

اِحذَرْ مُصاحَبَهَ الفُسّاقِ و الفُجّارِ و الُمجاهِرِينَ بِمَعاصِی اللّه؛

از همنشینی با افراد ف-اس-ق و فاجر و متظاهر به معاصی خدا دوری کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۳ ، ح ۹۸۸۳

۷- امام علی علیه السلام:

إيّاکَ و مُصاحَبَهَ الفُسّاقِ؛ فإنَّ الشَّرَّ بالشَّرِّ مُلحَقٌ؛

از همنشینی با فاسقان دوری کن ؛ زیرا بدی به بدی می پیوندد.

(بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۹۹، ح ۳۶ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۶۰ ، نامه ۶۹

۸- امام علی علیه السلام:

يَجِبُ على الإمامِ أنْ يَحْبِسَ الفُسّاقَ مِن العُلَماءِ، و الجُهّالَ مِن الأطِبّاءِ، و المَفالِيسَ مِن الأكْرِياءِ؛

بر امام واجب است که علمای فاسق و پزشکان نادان و کرایه کنندگان بی چیز و ورشکسته را بازداشت کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۱، ح ۳۲۶۶ - تهذيب الاحكام(تحقيق خرسان) ج ۶ ، ص ۳۱۹ ، ح ۸۵

۹- امام صادق علیه السلام:

لَا أَقْبَلُ شَهَادَهَ الْفَاسِقِ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ.

شهادت فاسق را جز بر ضدّ خودش نمی پذیرم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۳۹۵، ح ۵ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۵۰ ، ح ۳۳۰۶

۱۰- لقمان علیه السلام :

يَا بُنَيَّ مُعَادَاهُ الْمُؤْمِنِينَ خَيْرٌ مِنْ مُصَادَقَهِ الْفَاسِقِ

ای پسرم! دشمنی با مؤمنان، از دوستی با فاسق، بهتر است.

اختصاص ص ۳۳۸

جهنم

۱- امام علی علیه السلام:

اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ

لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّقِيقِ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ فَارْحَمُوا نُفُوسَكُمْ فَإِنَّكُمْ قَدْ جَرَّبْتُمُوهَا فِی مَصَائِبِ الدُّنْیَا أَ فَرَأَیْتُمْ جَزَعَ أَحَدِکُمْ مِنَ الشَّوْکَهِ تُصِیبُهُ وَ الْعَثْرَهِ تُدْمِیهِ وَ الرَّمْضَاءِ تُحْرِقُهُ فَکَیْفَ إِذَا کَانَ بَیْنَ طَابَقَیْنِ مِنْ نَارٍ ضَجِیعَ حَجَرٍ وَ قَرِینَ شَیْطَان بدانید که

این پوست نازک تحمل آتش را ندارد، پس به خودتان رحم کنید، شما در مصیبت های دنیا آزمایش کرده اید که وقتی خاری به بدن یکی از شما می رود و یا به زمین می خورد و خونی می شود و یا شن های داغ پایش را می سوزاند چگونه بیتابی می کند؟! پس، چگونه خواهد بود اگر میان دو لایه از آتش قرار گیرد و هم بسترش سنگ و همدمش شیطان باشد؟!

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۲۶۷ ، خطبه ۱۸۳

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَو أَنَّ دَلوا صُبَّ مِن غِسلینٍ فی مَطلَعِ الشَّمسِ لَغَلَت مِنهُ جَماجِمُ مَن فی مَغرِبِها؛ اگر یک سطل از چرک و خون دوزخیان در شرق عالم ریخته شود بر اثر آن جمجمه کسانی که در غرب عالمند به جوش می آید.

امالی (طوسی) ص ۵۳۳، ح ۱۱۶۲

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَدنی اَهلِ النّارِ عَذابا یَنتَعِلُ بِنَعلَینِ مِن نارٍ یَغلی دِماغُهُ مِن حَرارَهِ نَعلَیهِ؛ کم عذاب ترین اهل جهنم دو کفش از آتش به پا دارد که از حرارت آنها مغزش به جوش می آید.

(کنزالعمال، ج۱۴، ص۵۲۷، ح۳۹۵۰۷)

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ أکثر ما یدخل النّاس النّار الأجوفان: الفم و الفرج.

دو چیز میان تهی بیش از همه مردم را به جهنم می برد: دهان و شرمگاه.

نهج الفصاحه ص ۲۷۵ ، ح ۶۰۷

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَوَّلُ مَنْ یَدْخُلُ النَّارَ أَمِیرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ یَعْدِلْ وَ ذُو ثَرْوَهٍ مِنَ

الْمَالِ لَمْ يُعْطِ الْمَالَ حَقَّهُ وَ فَقِيرٌ فَخُورٌ.

اولين كسـى كه به جهنم مى رود فرمانرواى قدرتمنـدى است كه به عدالت رفتار نمى كند و ثروتمندى كه حقوق مالى خود را نمى پردازد و نيازمند متكبر.

امالى(مفيد) ص ٩٩ - عيون الاخبارالرضا ج ٢ ، ص ٢٨ ، ح ٢٠ - بحار الانوار(ط-بيروت) ج ۶۶ ، ص ٣٩٣ ، ح ٧۵

۶- پيامبر صلى الله عليه و آله:

إِنَّ لِجَهَنَّمَ بَاباً لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ شَفَى غَيْظَهُ بِمَعْصِيَهِ اللَّهِ تَعَالَى.

جهنّم را درى است كه جز كسى كه با معصيت خداى تعالى خشم خود را فرونشاند، از آن وارد نمى شود.

تنبيه الخواطر ج١، ص ١٢١

٧- قال الله تعالى:

يا عيسى ... هى(جهنم) دَارُ الْجَبَّارِينَ وَ الْعُتَاهِ الظَّالِمِينَ وَ كُلِّ فَظٍّ غَلِيظٍ وَ كُلِّ مُخْتَالٍ فَخُور

بـه عيسـى عليـه السـلام وحى شـد كه : جهنم سـراى جباران و سـركشان ظالم است و جايگـاه هر تنـدخوى خشن و هر متكـبر مغرورى.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ٨ ، ص ١٣۶، ح ١٠٣

٨- پيامبر صلى الله عليه و آله:

وَ الَّذِى بَعَثَنِى بِالْحَقِّ بَشِيراً لَا يُعَذِّبُ اللَّهُ بِالنَّارِ مُوَحِّداً أَبَداً

سوگند به آن كس كه مرا نويد دهنده برانگيخت، خداوند هرگز يكتا پرست را در آتش عذاب ندهد.

امالى(صدوق) ص ٢٩۶ - توحيد(صدوق) ص ٢٩، ح ٣١

١٠- امام صادق عليه السلام:

إِنَّمَا خُلِّدَ أَهْلُ النَّارِ فِى النَّارِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِى الـدُّنْيَا أَنْ لَوْ خُلِّدُوا فِيهَا أَنْ يَعْصُوا اللَّهَ أَبَـداً وَ إِنَّمَا خُلِّدَ أَهْلُ الْجَنَّهِ فِى الْجَنَّهِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِى الدُّنْيَا أَنْ لَوْ بَقُوا فِيهَا أَنْ يُطِيعُوا اللَّهَ أَبَداً فَبِالنِّيَّاتِ خُلِّدَ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ ثُمَّ تَلَا قَوْلَهُ

تَعَالَى- قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلى شاكِلَتِهِ قَالَ عَلَى نِيَّتِهِ. جهنميان از اين رو در آتش جاويدانند

که در دنیـا نیّتشـان این بود که چنـانچه تـا ابـد زنـده بماننـد تـا ابـد خـدا را نافرمـانی کننـد و بهشتیـان نیز از این رو در بهشـت جاویدانند که در دنیا بر این نیت بودند که اگر برای همیشه ماندگار باشـند برای همیشه خدا را فرمان برند. پس، جاودانگی هر دو گروه به سبب نیتهایشان است. آن گاه حضرت این

آیه را تلاوت کردند: «بگو هر کس طبق نیت خود عمل می کند».

محاسن ص ۳۳۱، ح ۹۴ - کافی(ط-بیروت) ج ۲، ص ۸۵، ح ۵

۱۲- امام علی علیه السلام:

اَلا ـ وَ مَن اَکَلَهُ الحَقُّ فَاِلَی الجَنَّهِ وَ مَن اَکَلَهُ الباطِلُ فَاِلَی النّارِ؛ بدانیـد که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۷۴، نامه ۱۷

۱۳- امام کاظم علیه السلام:

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَ الْإِيمَانُ فِی الْجَنَّهِ، وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَ الْجَفَاءُ فِی النَّارِ.

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بد زبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص ۳۹۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۰۹، ح ۱

۱۴- امام حسین علیه السلام:

الْبُکَاءُ مِنْ خَشْيَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۷

۱۵-پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قالَ: اِنّی خَیْرُ النّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النّاسِ وَ مَنْ قالَ: اِنّی فِی الْجَنَّهِ فَهُوَ فِی النّارِ؛

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص

۱۶– امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَ إِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَ لَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّارِ

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۱۷– پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اشْتاقَ اِلَى الْجَنَّهِ سارَعَ اِلَى الْخَيْراتِ وَ مَنْ اَشْفَقَ مِنَ النّارِ لَهى عَنِ الشَّهَواتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است، به سوی نیکی ها می شتابد و هر کس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روی می گرداند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۶، ح ۲۷۶۸

غفلت

۱– امام علی علیه السلام:

وَيْحَ النَّائِمِ مَا أَخْسَرَهُ قَصُرَ عُمُرُهُ وَ قَلَّ أَجْرُهُ.

وای بر آن که در خواب (غفلت) است! چه زیانکار است! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص ۵۰۴، ح ۹۲۳۹

۲– امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ وَ إِذَا سَكَتَ تَفَكَّرَ ... و الْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا وَ إِذَا سَكَتَ سَهَا

سکوت مؤمن تفکر و .... سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص ۲۱۲

۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ نَامَ عَنْ عَدُوِّهِ أَنْبَهَتْهُ الْمَكَايِدُ.

هر کس از دشمن خود غافل شود دسیسه ها او را به خود آورد

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۴، ح ۷۶۸۷

۴- امام صادق علیه السلام:

ذِكْرُ الْمَوْتِ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِی النَّفْسِ وَ يَقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يُقَوِّی الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَی وَ يُرِقُّ الطَّبْعَ وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَی وَ يُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يُحَقِّرُ الدُّنْيَا

ص: ۳۹۲

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

مصباح الشریعه ص ۱۷۱

۵– امام باقر و امام صادق علیهما السلام:

مَا لَکَ مِنْ صَلَاتِکَ إِلَّا مَا أَقْبَلْتَ عَلَیْهِ فِیهَا فَإِنْ أَوْهَمَهَا کُلَّهَا أَوْ غَفَلَ عَنْ أَدَائِهَا لُفَّتْ فَضُرِبَ بِهَا وَجْهُ صَاحِبِهَا.

تنها آن مقدار از نمازت بهره توست که با توجّه قلبی همراه باشد. پس، اگر کسی در همه نماز سهو کند (حواسش بکلّی پرت باشد) یا از ادای آن غفلت ورزد (به وقت نگزارد) آن نماز مچاله شده و به صورت صاحبش زده می شود.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۸۱، ص ۲۶۰، ح ۵۹

۶– امام علی علیه السلام:

أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ فَمَا خُلِقَ امْرُؤٌ عَبَثاً فَیَلْهُوَ وَ لَا تُرِکَ سُدًی فَیَلْغُو

ای مردم ! از خدا بترسید ؛ زیرا هیچ کسی عبث آفریده نشده است، تا به سرگرمی و غفلت گذراند و مهمل رها نشده است تا بیهودگی کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۰ ، ح ۳۷۰

۷– امام علی علیه السلام:

اِعلَموا أنَّ الأمَلَ یُسهی العَقلَ، و یُنسی الذِّکرَ؛

بدانید، که آرزو خرد را دچار غفلت می سازد و یاد خدا را به فراموشی می سپارد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۱۸ ، خطبه ۸۶

۸– امام علی علیه السلام:

بِالْمَوَاعِظِ تَنْجَلِی الْغَفْلَهُ.

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴ ، ح ۴۵۳۰

۹-امام سجّاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ نَبِّهْنِی لِذِکْرِکَ

ص: ۳۹۳

فِی أَوْقَاتِ الْغَفْلَهِ، وَ اسْتَعْمِلْنِی بِطَاعَتِکَ فِی أَیَّامِ الْمُهْلَهِ، وَ انْهَجْ لِی إِلَی مَحَبَّتِکَ سَبِیلًا سَهْلَهً، أَکْمِلْ لِی بِهَا خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ.

بارالها ! بر محمّـد و آل محمّـد درود فرست و به هنگام غفلت، مرا به یاد خود هشـیار ساز. به روزگار مهلت، مرا در راه طاعت خود به کار گیر و راه آسانی به سوی دوستی ات برایم بگشا که با آن، خیر دنیا و آخرت را بر من کامل گردانی.

صحیفه سجّادیه ص ۱۰۲ ، دعاء ۲۰

ترس

حدیث (۱) رسول اکرم علیه السلام :

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمـدن از مشـکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج۲، ص۵۵۹، ح۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا سید جمال الدین خوانساری ج ۱، ص ۱۵۲، ح ۵۷۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إذا هِبتَ أمراً فَقَع فیهِ فإنَّ شِدَّهَ تَوَقّیهِ أعظَمُ مِمّا تَخافُ مِنهُ.

هرگاه از کاری ترسیدی خود را در آن بینداز زیرا ترس از آن کار بزرگتر از خود آن کار است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۱ ، ح ۱۷۵

تکبر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

اَلکِبرُ أَن تَغمِصَ النّاسَ وَتُسَفِّهَ الحَقَّ؛

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۲،

ص: ۳۹۴

حديث (۲) امام على عليه السلام :

اَلحِرصُ وَالكِبرُ وَالحَسَدُ دَواعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِى الذُّنوبِ؛

حرص و تکبّر و حسادت، انگیزه های فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحى صالح)،ص ۵۴۱ ،حکمت ۳۷۱

حديث (۳) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

أَلا اُخبِرُكُم بِأَهلِ النّارِ؟ كُلُّ عُتُلٍّ جَوّاظٍ مُستَكبِرٍ؛

آیا شما را از اهل دوزخ آگاه نکنم؟ هر درشتخوىِ خشنِ متکبّر.

کتاب العين،ج۶،ص ۱۷۰

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

ما مِن أَحَدٍ يَتيهُ إِلاّ مِن ذِلَّهٍ يَجِدُها فى نَفسِهِ؛

هیچ کس نیست که تکبّر ورزد، مگر بر اثر خوارى و حقارتى است که در خود مى بيند.

الكافى(ط-الاسلاميه)، ج۲، ص۳۱۲

حديث (۵) امام على عليه السلام :

عَجِبتُ لِلمُتَكَبِّرِ الَّذى كانَ بِالمسِ نُطفَهً وَيَكونُ غَدا جيفَهً؛

در شگفتم از شخص متکبّر، که دیروز نطفه ای بوده و فردا لاشه ای است.

نهج البلاغه(صبحى صالح)،ص۴۹۱، حکمت ۱۲۶

حديث (۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِنَّهُ لَيُعجِبُنى أَن يَحمِلَ الرَّجُلُ الشَّى ءَ فى يَدِهِ يَكونُ مَهنَئا لِأَهلِهِ يَدفَعُ بِهِ الكِبرَ عَن نَفسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج۱، ص۲۰۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مَن ذَهَبَ یَری أَنَّ لَهُ عَلَی الآخَرِ فَضلاً فَهُوَ مِنَ المُستَکبِرینَ، (قالَ حَفصُ بنُ غیاثٍ): فَقُلتُ لَهُ إِنَّما یَری أَنَّ لَهُ عَلَیهِ فَضلاً بِالعافیَهِ إذا رَآهُ مُرتَکِبا لِلمَعاصی، فَقالَ: هَیهاتَ هَیهاتَ! فَلَعَلَّهُ أَن یَکونَ قَد غُفِرَ لَهُ ما أتی وَ أَنتَ مَوقوفٌ مُحاسَبٌ أَما تَلَوتَ قِصَّهَ سَحَرَهِ موسی علیه السلام ؛

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشتن را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او

آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج۸، ص۱۲۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَعَن ذلِکَ ما حَرَسَ اللّه عِبادَهُ المُؤمِنینَ بِالصَّلَواتِ وَالزَّکَواتِ وَمُجاهَدَهِ الصِّیامِ فِی الیّامِ المَفروضاتِ تَسکینا لأَطرافِهِم وَتَخشیعا لأَبصارِهِم وَتَذلیلاً لِنُفوسِهِم وَتَخفیضا لِقُلُوبِهِم وَإذهابا لِلخُیَلاءِ عَنهُم... اُنظُروا إلی ما فی هذِهِ الفعالِ مِن قَمعِ نَواجِمِ الفَخرِ وَقَدعِ طَوالِعِ الکِبرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدّیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نمودهای فخر فروشی را در هم می شکند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید!

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص۲۹۴

حدیث (۹) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمّا قیلَ لَهُ إنَّ فیکَ کِبرا - : کَلاّ، اَلکِبرُ لِلّهِ وَحدَهُ وَلکِن فیَّ عِزَّهٌ، قالَ اللّه تَعالی: (وَلِلّهِ العِزَّهُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنینَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبر است، فرمودند: هرگز، تکبر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزّت است. خدای متعال فرموده است: «و عزّت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحارالأنوار، ج۲۴، ص۳۲۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إنَّ فِی السَّماءِ مَلَکَینِ مُوَکَّلَینِ بِالعِبادِ، فَمَن تَواضَعَ لِلّهِ رَفَعاهُ وَمَن تَکَبَّرَ وَضَعاهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پَست گردانند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج۲،

ص: ۳۹۶

حدیث (۱۱) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَهُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لأِنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلاـ اُخْبِرُکُمْ بِاَبْعَدِکُمْ مِنّی شَبَها؟ قالُوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذی ءُ، اَلْبَخیلُ، اَلْمُخْتالُ، اَلْحَقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِی الْقَلْبِ، اَلْبَعیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجی، غَیْرُ المَاْمونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقی؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبر هستند.

ثواب الاعمال(ترجمه حسن زاده)ص۶۸۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَکبّرَ أَو تَجبَّرَ الّا لذلَّهٍ یَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج۱۵ ص ۳۸۰

حدیث(۱۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج

ص: ۳۹۷

(طبرسی)، ج۱، ص۹۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام:

لا يَدخُلُ الجَنَّهَ مَن فِي قَلبِهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن كِبر؛کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد

نمی شود. الکافی(ط-اسلامی) ج۲ ص۳۱۰

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

ما أقبَحَ الخُضوعَ عِندَ الحاجَهِ وَالجَفاءَ عِندَ الغِنی.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، نامه ۳۱،ص۴۰۴

اقتصادی

اقتصاد و معاملات

معامله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَفْتَرِقَا فَإِنْ صَدَقَا وَ بَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِی بَيْعِهِمَا وَ إِنْ كَتَمَا وَ كَذَبَا مُحِقَ بَرَكَهُ بَيْعِهِمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت دادوستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۳ ، ص ۲۹۸ ، ح ۱۵۴۱۰

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ يَتَقَبَّلُ بِالْعَمَلِ فَلَا يَعْمَلُ فِيهِ وَ يَدْفَعُهُ إِلَى آخَرَ فَيَرْبَحُ فِيهِ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَدْ عَمِلَ فِيهِ شَيْئا

فردی کاری را بر می دارد ؛ اما خودش آن را انجام نمی دهد ؛ بلکه به دیگری وا می گذارد و در این میان سود می برد. فرمود: نه، مگر آن که خودش نیز مقداری از آن کار را انجام دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۲۷۳ و ۲۷۴ ، ح ۱

حدیث (۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ ظَلَمَ أَجِیراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَیْهِ رِیحَ الْجَنَّهِ وَ إِنَّ رِیحَهَا لَیُوجَدُ مِنْ مَسِیرَهِ خَمْسِمِائَهِ عَام

کسی که مزدِ اجیری را کم دهد ، خداوند عملش را باطل می گرداند و

ص: ۳۹۸

بوی بهشت را که از مسافت پانصد ساله به مشام می رسد، بر وی حرام می کند.

من لا یحضر الفقیه ج ۴ ، ص ۱۲ ، ح ۴۹۶۸ {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص ۴۲۷ ، ح ۱ }

حدیث (۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

ظُلمُ الأجِيرِ أجرَهُ مِن الكبائرِ .

کم دادن مزد اجیر (کارگر) ، از گناهان کبیره است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۱۷۰ ، ح ۲۷

حدیث (۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

أعطُوا الأجيرَ أجرَهُ قَبلَ أنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ

مزد کارگر را پیش از آن که عرقش خشک شود بدهید

صحیفه امام رضا علیه السلام ص ۸۸ ، ح ۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

نَهى [رسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله] أن يُسْتَعمَلَ أجيرٌ حتّى يُعلمَ ما اُجرتُهُ .

[پیامبر خدا صلی الله علیه و آله] نهی فرمود از این که کارگری، پیش از تعیین مزدش، به کار گرفته شود.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۱۰ ، ح ۴۹۶۸ - امالی(صدوق) ص ۴۲۶ ، ح ۱

انحرافات اقتصادی

اسراف

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إنَّ السَّرَفَ يورِثُ الفَقرَ وَ إنَّ القَصدَ يورِثُ الغِنى؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود.

کافی(ط-الاسلامیه)ج ۴ ، ص ۵۳ ، ح ۸ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۷۴ ، ح ۳۶۵۹

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام :

یـا بُنَیَّ عَلَیـکَ بِالحَسَـنَهِ بَینَ السَّیِّئَتَینِ تَمحو هُمـا قـالَ: وَ کَیفَ ذلِـکَ یـا أَبَهِ؟ قـالَ: مِثلُ قَولِهِ، «و الَّذینَ إِذا أَنفَقوا لَم یُسـرِفوا و لَم یَقتُروا»؛

امام باقر علیه السـلام به فرزنـدش امام صادق علیه السـلام فرمودند: تو را سـفارش می کنم به انجام کار خیر وسط دو کار بد تا آن دو را محو کند، امام

ص: ۳۹۹

صادق علیه السلام سئوال کردند چگونه چنین چیزی ممکن است؟ امام فرمودند: همانطور که قرآن می گوید مؤمنین کسانی هستند که وقتی خرج می کنند اسراف و یا سختگیری نمی کنند (اسراف و سختگیری هر دو بدند و میانه روی وسط آنها خوب است)

تفسیر نورالثقلین ج۴، ص۲۷، ح۹۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لَیْسَ فِیمَا أَصْلَحَ الْبَدَنَ إِسْرَاف ... إِنَّمَا الْإِسْرَافُ فِیمَا أَفْسَدَ الْمَالَ وَ أَضَرَّ بِالْبَدَن

در آنچه بدن را سالم نگه می دارد اسراف نیست ... بلکه اسراف در چیزهایی است که مال را از بین ببرد و به بدن صدمه بزند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۵۴ ، ح ۱۰

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لِلمُسرِفِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: یَشتَری ما لَیسَ لَهُ وَ یَلبِسُ ما لَیسَ لَهُ و یَاکُلُ ما لَیسَ لَهُ؛

اسراف کننده سه نشانه دارد: آنچه در شأنش نیست خریداری می کند، آنچه در شأنش نیست می پوشد و آنچه در شأنش نیست می خورد.

خصال ص ۱۲۱ ، ح ۱۱۳ -تفسیر نورالثقلین ج۱، ص۷۷۲، ح ۳۱۳ {شبیه این حدیث در من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۶۷ ، ح ۳۶۲۴ }

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ نَظَرَ إِلَی فَاکِهَهٍ قَدْ رُمِیَتْ مِنْ دَارِهِ لَمْ یُسْتَقْصَ أَکْلُهَا فَغَضِبَ (علیه السلام) وَ قَالَ مَا هَذَا إِنْ کُنْتُمْ شَبِعْتُمْ فَإِنَّ کَثِیراً مِنَ النَّاسِ لَمْ یَشْبَعُوا فَأَطْعِمُوهُ مَنْ یَحْتَاجُ إِلَیْه

(امام صادق علیه السلام) مشاهده کردند که سیبی را نیم خورده از خانه بیرون انداخته اند، خشمگین شدند و فرمودند: اگر شما سیر هستید، خیلی از مردم گرسنه اند خوب بود آن را به نیازمندش می دادید.

دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۱۱۵ ، ح ۳۸۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص۴۳۲،

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

فَدَعِ الْإِسْرَافَ مُقْتَصِداً وَ اذْكُرْ فِی الْيَوْمِ غَداً وَ أَمْسِكْ مِنَ الْمَالِ بِقَدْرِ ضَرُورَتِكَ وَ قَدِّمِ الْفَضْلَ لِيَوْمِ حَاجَتِك

اسراف را رها کن و میانه روی در پیش گیر و امروز به یاد فردا باش و از مال به اندازه ضرورتت نگه دار و اضافی آن را برای روز نیازمندیت (قیامت) پیش فرست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۹ ، ح ۸۱۲۸ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۷۷ ،از نامه ۲۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

{لَمّا سُئِلَ عَن أَدنَى الاسرافِ - :} إبذالُكَ ثَوبَ صَونِكَ و إِهراقُكَ فَضلَ إِنائِكَ... ؛

{در پاسخ به سئوال از کم ترین حدّ اسراف فرمودند:} کم ترین اندازه آن این است که لباس بیرونت را لباس خانه دم دستی قرار دهی و ته مانده ظرفت را دور بریزی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۵۶، ح ۱۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

اَلاسرافُ مَذمومٌ فی كُلِّ شَیْ ءٍ إلاّ فی أَفعالِ البِرِّ؛

اسراف در هر چیزی ناپسند است، مگر در کارهای خیر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۹ ، ح ۸۱۲۰

حدیث (۹) دیلمی :

كـانَ النَّبِیُّ صـلی الله علیه و آله و سـلم ... يُسَـلِّمُ عَلی مَنِ اسْـتَقْبَلَهُ مِنْ كَبيرٍ وَ صَـغيرٍ وَ غَنِیٍّ وَ فَقيرٍ و لا يُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَيهِ و لو اِلی خَشفِ التَّمْرِ وَ كـانَ خَفيفَ المَئونَهِ كَريمَ الطَّبيعَهِ، جَميـلَ المُعاشَـرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَيرِ ضِحكٍ، مَحْزونا مِن غَيرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَيْرِ سَرَفٍ، رَقيقَ

القَلبِ، رَحيما بِكُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ... به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می

کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند،

ص: ۴۰۱

آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

تبذیر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

مَن أَنفَقَ شَیئا فی غَیرِ طاعَهِ اللّه ِ فَهُوَ مُبَذِّرٌ وَ مَن أَنفَقَ فی سَبیلِ الخَیرِ فَهُوَ مُقتَصِدٌ؛

هر کس مالی را در غیر طاعت خداوند خرج کند، اسرافکار و هر کس که در راه خیر خرج نماید، میانه رو است.

تفسیر العیاشی ج ۲ ، ص ۲۸۸ ، ح ۵۳ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۳۰۲، ح۱

حرام

حدیث (۱) امام هادی علیه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّـفَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إذا أرادَ أَحَدُکُم أَن یُستَجابَ لَهُ فَلیُطَیِّب کَسبَهُ و لیَخرُج مِن مَظالِمِ النّاسِ ، وَ إِنَّ اللّه لا یَرفَعُ إِلَیهِ دُعاء عَبدٍ وَفی بَطنِهِ حَرامٌ أَو عِندَهُ مَظلَمَهٌ لِأَحَدٍ مِن خَلقِهِ؛

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰، ص۳۲۱، ح۳۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ص: ۴۰۲

اَلصُّلحُ جائِزٌ بَینَ المُسلِمینَ، إلّا صُلحا أَحَلَّ حَراما وَ حَرَّمَ حَلالاً؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا یحضره الفقیه ج۳، ص۳۲، ح۳۲۶۷ {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷ ، ص ۴۱۳ ، ح ۱ و تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۶ ، ص ۲۲۶ ، ح ۵۴۱ }

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلا وَ إِنَّ اللّه َ حَرَّمَ الحَرامَ وَ حَدَّ الحُدودَ وَ ما أَحَدٌ أَغیَرُ مِنَ اللّه ِ وَ مِن غَیرَتِهِ حَرَّمَ الفَواحِشَ؛

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۳ ، ح ۳۳۲

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ وَ الحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۷، ح۳

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام :

وَ اللّه ِ لَحَدیثٌ تُصیبُهُ مِن صادِقٍ فی حَلالٍ وَ حَرامٍ خَیرٌ لَکَ مِمّا طَلَعَت عَلَیهِ الشَّمسُ حَتّی تَغرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای تو بهتر است.

محاسن ص۲۲۷، ح ۱۵۷ - کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

إذا رَغِبتَ فِی المَکارِمِ فَاجتَنِبِ المَحارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۱۷ ، ح ۷۳۱۷

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَعْرَضَ عَنْ مُحَرَّمٍ أَبْدَلَهُ اللّه ُ بِهِ عِبادَةً تَسُرُّهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را

شاد کند نصیبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۲۱، ح ۲۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

اَحْسَنُ الْآدابِ ما کَفَّکَ عَنِ الْمَحارِمِ؛

بهترینِ ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷ ، ح ۵۰۷۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۹۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث(۱۱) حضرت فاطمه سلام الله علیها :

اَزهَدُ الناسِ مَن تَرَکَ الحَرام ، اَشَدُّ الناسِ اِجتهاداً مَن تَرکَ الذُّنوب؛

زاهد ترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است.امالی(صدوق) ص ۲۱ - تحف العقول ص ۴۸۹

ربا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَ مُؤْكِلَهُ وَ كَاتِبَهُ وَ شَاهِدَیْهِ

خدای عز و جل رباخوار و ربا دهنده و نویسنده و شاهد بر آن را لعنت کرده است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۸ ، ح ۴۹۶۸ - امالی(صدوق) ص ۴۲۵ ، ح ۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

دِرْهَمُ رِبا أَعْظَمُ عِنْدَ اللّه مِنْ سَبْعينَ زِنْيَةً بِذاتِ مَحْرَمٍ فی بَیْتِ اللّه الْحَرامِ و قال: الربا سبعون جزءا أيسره ان ينكح الرجل امه فی بيت الله الحرام

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا و فرمود ربا هفتاد جزء دارد که آسانترینش اینست که مرد با مادرش در بیت الله الحرام ازدواج کند

بحار الانوار(ط-بيروت) ج ۱۰۰ ، ص ۱۱۷ ، ح ۱۳ - تفسیر نور

ص: ۴۰۴

نورالثقلين ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱۱۷۷

حديث (۳) امام باقر عليه السلام :

إِنَّما حَرَّمَ اللّه عَزوَ جَلَّ الرِّبا لِئَلّا يَذْهَبَ الْمَعْروفُ؛

خدای عز و جل ربا را حرام فرمود تا احسان كردن از بين نرود.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۵۶۶، ح ۴۹۳۶

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

آكِلُ الرِّبا لا يَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيا حَتّى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطانُ؛

ربا خوار از دنيا نرود، تا آن كه شيطان ديوانه اش كند.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج ۱۰۰، ص ۱۲۰، ح ۳۰

حديث (۵) امام على عليه السلام :

يَا مَعْشَرَ التُّجَّار الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ وَ اللَّهِ لَلرِّبَا فِي هَذِهِ الْأُمَّهِ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ عَلَى الصَّفَا

ای گروه تاجران! ابتدا احكام را ياد بگيريد، سپس تجارت كنيد!ابتدا احكام را ياد بگيريد، سپس تجارت كنيد!ابتدا احكام را ياد بگيريد، سپس تجارت كنيد! به خدا قسم كه ربا در ميان اين امت ناپيداتر از حركت مورچه بر روی تخته سنگ است.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۵، ص ۱۵۰، ح ۱ - من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۹۵، ح ۳۷۳۱

حديث (۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ أَكَلَ الرِّبا مَلأَ اللّه عَزوَ جَلَّ بَطْنَهُ مِنْ نارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ ما أَكَلَ ، و إِنِ اكْتَسَ-بَ مِنْهُ مالاً لا يَقْبَلُ اللّه تَعالى مِنْهُ شَـیْ-ئا مِنْ عَمَلِهِ ، و لَمْ يَزَلْ فى لَعْنَةِ اللّه و الْمَلائِكَهِ ما كانَ عِنْدَهُ مِنْهُ قيراطٌ واحِدٌ؛

هر كس ربا بخورد خداوند عز و جل به اندازه ربايی كه خورده شكمش را از آتش دوزخ پر كند و اگر از طريق ربا مالی به دست آورد، خدای تعالی هيچ عمل او را نپذيرد و تا زمانی كه قيراطی (كمترين مقدار) از مال ربا

نزدش باشد، پیوسته خداوند و فرشتگانش او را نفرین کنند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۳ ، ص ۳۶۴ ، ح ۳۰ { شبیه این حدیث در ثواب الاعمال ص ۲۸۵}

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّهُ لَو کانَ الرِّبا حَلالاً لَتَرَکَ النّاسُ التِّجاراتِ وَ ما یَحْتاجونَ إِلَیْهِ فَحَرَّمَ اللّه الرِّبا لِیَفِرَّ النّاسُ مِنَ الْحَرامِ إِلَی الْحَلالِ وَ إِلَی التِّجاراتِ وَ إِلَی الْبَیْعِ و الشِّراءِ فَیَبْقی ذلِکَ بَیْنَهُمْ فِی الْقَرْضِ؛

براستی، اگر ربا حلال بود، مردم تجارت و تلاش برای معاش را رها می کردند. به همین دلیل خداوند ربا را حرام کرد تا مردم از حرام به حلال و تجارت و خرید و فروش رو بیاورند و به یکدیگر قرض بدهند.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۵۶۷، ح ۴۹۳۷

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

{لَمّا سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللّه عَز وَجَلَّ } (یَمْحَقُ اللّه الرِّبا وَ یُرْبِی الصَّدَقاتِ) و قَد أَری مَنْ یَأْکُلُ الرِّبا یَرْبُو مالُهُ؟ فقال فَأَیُّ مَحْقٍ أَمْحَقُ مِنْ دِرْهَمِ رِبا یَمْحَقُ الدّینَ فَإِنْ تابَ مِنْهُ ذَهَبَ مالُهُ وَ افْتَقَرَ؛

مردی از امام صادق علیه السلام درباره آیه «خداوند ربا را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد» سئوال کرد و گفت: گاه کسی را می بینم که ربا می خورد و با این حال ثروتش زیاد می شود؟ حضرت فرمودند: کدام نابودی، نابود کننده تر از یک درهم ربا که دین را نابود می کند. که اگر توبه هم کند ثروتش از دست می رود و فقیر می شود.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۷، ص ۱۹، ح ۶۵ - من لا یحضره الفقیه ج۳، ص ۲۷۹ ، ح ۴۰۰۵

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ یَرْحَمُکَ اللّه اَنَ الرِّبا حَرامٌ

ص: ۴۰۶

سُحتٌ،مِنَ الكَبائِرِ وَ مِمّا قَدْ وَعَدَ اللّه عَلَيْهِ النّارَ فَنعوذُ بِاللّه مِنْها، وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلى لِسانِ كُلِّ نَبىٍّ وَ فى كُلِّ كِتابٍ؛

خدایت رحمت کند! بدان که ربا حرام و از گناهان کبیره است و خداوند بر آن وعده آتش داده است پس پناه می بریم به خدا از آتش. ربا را همه پیامبران و همه کتاب های آسمانی حرام کرده اند.

فقه الرضا علیه السلام ص ۲۵۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا ظَهَرَ الزِّنا وَ الرِّبا فى قَرْيَةٍ فَقَدْ اَحَلّوا بِاَنْفُسِهِمْ عَذابَ اللّه ؛

هرگاه زنا و ربا در جایی آشکار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افکنده اند.

نهج الفصاحه ص ۱۹۶ ، ح ۱۱۸

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ اَخْوَفَ ما اَخافُ عَلى اُمَّتى مِنْ بَعْدى هذِهِ الْمَكاسِبُ المُحَرَّمَهُ وَ الشَّهْوَهُ الخَفيَّهُ وَ الرِّبا؛

آنچه بیش از هر چیز بر امتم بعد از خود می ترسم، درآمدهای حرام، هواپرستی پنهان و رباست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۳ ، ص ۶۷ ، ح ۱۴۷۶۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۵۴، ح ۲۶

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلرِّبا وَ اِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عاقِبَتَهُ تَصيرُ اِلى قُلٍّ؛

سود ربا گرچه بسیار باشد ولی سرانجام به کمی (و بی برکتی) می گراید.

نهج الفصاحه ص ۵۰۷ ، ح ۱۶۸۴

حدیث (۱۴) امام کاظم علیه السلام :

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَعْطَى رَجُلًا مِائَةَ دِرْهَمٍ يَعْمَلُ بِهَا عَلَى أَنْ يُعْطِيَهُ خَمْسَةَ دَرَاهِمَ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ هَلْ يَحِلُّ ذَلِكَ قَالَ لَا هَذَا الرِّبَا مَحْضاً.

در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل

ص: ۴۰۷

الشیعه ج ۱۸، ص ۱۳۷ ، ح ۲۳۳۲۵

حدیث (۱۵) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا علیه السلام ص ۲۵۸

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیْسَ بَیْنَنا وَ بَیْنَ اَهْلِ حَرْبِنا رِبا، نَأْخُذُ مِنْهُمْ اَلْفِ دِرْهَمٍ بِدِرْهَمٍ وَ نَاْخُذُ مِنْهُمْ وَ لا نُعْطیهِمْ؛

بین ما و دشمنانمان، ربا (حرام) نیست، از آنان هزاران درهم در مقابل یک درهم می گیریم آری، از آنان ربا می گیریم و به آنان ربا نمی دهیم.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۷ ، ص ۱۸ ، ح ۷۷ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۲۷۷ ، ح ۴۰۰۰ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۱۴۷ ، ح ۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

(عَنْ اَبی بصیرٍ قال) قُلْتُ: آکِلُ الرِّبا بَعْدَ البَیِّنَهِ؟ قالَ: یُؤَدَّبُ فَاِنْ عادَ اُدِّبَ فَاِنْ عادَ قُتِلَ؛

(ابو بصیر از امام صادق علیه السلام پرسید) حکم رباخوار بعد از روشن بودن حکم ربا برای وی چیست؟ حضرت فرمودند: تأدیب می شود و اگر (برای بار دوم) ربا گرفت باز تأدیب می شود و (برای بار سوّم) اگر ربا گرفت، کشته می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۲۴۲، ح ۹

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

لَوْ أَنَّ رَجُلًا وَرِثَ مِنْ أَبِیهِ مَالًا وَ قَدْ عَرَفَ أَنَّ فِی ذَلِکَ الْمَالِ رِبًا وَ لَکِنْ قَدِ اخْتَلَطَ فِی التِّجَارَهِ بِغَیْرِهِ حَلَالٍ کَانَ حَلَالًا طَیِّباً فَلْیَأْکُلْهُ وَ إِنْ عَرَفَ مِنْهُ شَیْئاً أَنَّهُ رِبًا فَلْیَأْخُذْ رَأْسَ مَالِهِ وَ لْیَرُدَّ الرِّبَا

اگر کسی از پدرش مالی به ارث ببرد و بداند که در آن مال ربا وجود دارد، ولی مال ربوی با مال

هـای دیگر مخلوط شـده، آن مـال برای او حلال و پـاکیزه است و می توانـد از آن اسـتفاده کنـد، و اگر به ربوی بودن مقـدار مشخصی از آن یقین دارد باید اصل مال را برای خود بردارد و مال ربوی را به صاحبش رد نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۵، ح ۴

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن بـاعَ وَ اشتَرَی فَلیَحفَظ خَمسَ خِصـال وَ إلّا فَلا یَشتَرینَّ وَ لَا یَبیعَنَّ: ألرِّبا وَ الحَلفَ وَ کِتمانَ العَیبِ وَ الحَمـدَ إذا باع وَ الـذَّمَّ إذا اشتَرَی.

هر که تجارت می کند باید از پنج چیز دوری گزینند و گرنه اصلا خرید و فروش نکند: ربا، قسم خوردن، کتمان عیب، تعریف از کالایی که می فروشد و بدگویی از کالایی که می خرد

من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۹۴ ، ح ۳۷۲۷

احتکار

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یحتکر إلّا خاطئ

جز خطاکار احتکار نمی کند.

نهج الفصاحه ص ۶۸۰ ، ح ۲۵۲۴

حدیث (۲) حضرت علی علیه السلام :

مِنْ طَبَائِعِ الْأَغْمَارِ إِتْعَابُ النُّفُوسِ فِی الِاحْتِکَار

به رنج افکندن خود برای احتکار از خصلت های ابلهان است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱ ، ح ۸۲۰۷

حدیث (۳) حضرت علی علیه السلام :

الِاحْتِکَارُ شِیمَةُ الْفُجَّار

احتکار خوی نابکاران است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۳

حدیث (۴) حضرت علی علیه السلام :

الْإِیثَارُ فَضِیلَهٌ الِاحْتِکَارُ رَذِیلَه

ایثار فضیلت است و احتکار رذیله است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۰

حدیث (۵) حضرت علی علیه السلام :

الِاحْتِکَارُ دَاعِیَهُ الْحِرْمَان

احتکار به حرمان و بی بهره ماندن (محتکر) انجامد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۱

حدیث (۶) حضرت علی علیه السلام :

الْمُحْتَکِرُ مَحْرُومٌ نِعْمَتَه

احتکار کننده از نعمت خود محروم و بی بهره خواهد ماند

تصنیف غررالحکم

ص: ۴۰۹

و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۲

حديث (۷) حضرت علی علیه السلام :

الْمُحْتَكِرُ الْبَخِيلُ جَامِعٌ لِمَنْ لَا يَشْكُرُهُ وَ قَادِمٌ عَلَى مَنْ [لِمَنْ] لَا يَعْذِرُه

آنکه احتکار کند و بخل ورزد گرد آورد (اموال را) برای کسی که سپاسش نگوید (یعنی ورثه او) و در آید بر کسی که عذرش نپذیرد و معذورش ندارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۵

حديث (۸) حضرت علی علیه السلام :

هَلَكَ خُزَّانُ الْأَمْوَالِ وَ هُمْ أَحْيَاءٌ وَ الْعُلَمَاءُ بَاقُونَ مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ أَعْيَانُهُمْ مَفْقُودَةٌ وَ أَمْثَالُهُمْ فِي الْقُلُوبِ مَوْجُودَه

ثروت اندوزان در حالی که زنده اند مرده اند؛ و دانشمندان تا جایی که روزگار باقی است باقی اند؛تن هایشان(با از دنیا رفتن) گم شده؛و نشانه هایشان در دل ها موجود است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۸{شبیه این حدیث در نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۹۶، ح ۱۴۷ }

حديث (۹) حضرت علی علیه السلام :

أيُّما رجُلٍ اشْتَرى طَعاما فكَبَسَهُ أربَعينَ صَباحا يُريدُ بهِ غَلاءَ المُسلِمينَ ، ثُمَّ باعَهُ فتَصدّقَ بثَمنِهِ لَم يَكُنْ كَفّارَةً لِما صَنَعَ .

هرکس مواد غذایی بخرد و برای این که آن را به مسلمانان گران بفروشد چهل روز انبار کند و پس از چهل روز آن را بفروشد و همه درآمد آن را هم صدقه بدهد کفاره گناه او نخواهد شد .

امالی(طوسی) ص ۶۷۶

حديث (۱۰) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

بئس العبد المحتكر: إن أرخص اللَّه تعالى الأسعار حزن و إن أغلاها اللَّه فرح.

چه بد بنده ای است محتکر ! اگر خداوند متعال قیمتها را کاهش دهد ، او اندوهگین می شود و اگر گران کند شاد می گردد .

نهج الفصاحه ص ۳۷۱، ح ۱۰۷۹

حديث (۱۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الُمحتَكِرُ

ص: ٤١٠

فی سُوقِنا کالمُلْحِدِ فی کِتابِ اللّه .

کسی که در بازار ما دست به احتکار زند به منزله کسی است که کتاب خدا را انکار کند .

نهج الفصاحه ص ۴۳۲ ، ح ۱۳۱۷

حدیث (۱۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الُمحْتَکِرُ مَلْعونٌ .

محتکر از رحمت خدا به دور است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۱۶۵ ، ح ۶

حدیث (۱۳) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ جَمَعَ طَعَاماً یَتَرَبَّصُ بِهِ الْغَلَاءَ أَرْبَعِینَ یَوْماً فَقَدْ بَرِئَ مِنَ اللَّهِ وَ بَرِئَ اللَّهُ مِنْهُ.

هرکس خوراکی را به امید گران شدن چهل روز انبار کند از خداوند بری شده و خدا نیز از او بری و بیزار است .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۵۹ ، ص ۲۹۲

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

کُلُّ حُکْرَهٍ تَضُرُّ بالنّاسِ و تُغْلی السِّعْرَ علَیهِم فلا خَیرَ فیها

هر احتکاری که به مردم زیان رساند و نرخها را بالا برد خیر و برکتی در آن نیست .

دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۳۵ ، ح ۷۸

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

(فیما کَتَبَهُ للأشتَرِ حینَ وَلّاهُ مِصرَ) و اعْلَمْ مَع ذلکَ أنّ فی کثیرٍ مِنهُم(التُجّار و ذَوِی الصِناعاتِ) ضِیقا فاحِشا ، و شُحّا قَبیحا ، و احْتِکارا للمَنافِعِ ، و تَحَکُّما فی البِیاعاتِ ، و ذلکَ بابُ مَضَرَّهٍ للعامَّهِ ، و عَیْبٌ علی الوُلاهِ ، فامْنَعْ مِن الاحْتِکارِ ؛ فإنَّ رسولَ اللّه (صلی الله علیه و آله و سلّم) مَنَعَ مِنهُ .

(در فرمان زمامداری مصر به مالک اشتر) با این همه ، بدان که بسیاری از آنان - تجّار و صاحبان صنعت - در داد و ستد بیش از اندازه سختگیرند و بخل ورزی ناپسندی دارند و به منظور سود بیشتر کالا را احتکار

می کننـد و به دلخواه نرخ گران می بندند و این کار برای توده مردم زیانبار و برای حکمرانان عیب و ننگ است . بنابراین ، از احتکار جلوگیری کن ؛ زیرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) از آن منع

فرموده است .

تحف العقول ص ۱۴۰ – نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۳۸ از نامه ۵۳

فقر و غنا

فقر

حديث (۱) امام صادق علیه السلام :

اِغسِلُوا اَیدیَکُم قَبلَ الطَّعامِ وَ بَعدَهُ فَاِنَّهُ یَنفِی الفَقرَ وَ یَزیدُ فِی العُمُرِ؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشویید، که فقر را می بَرَد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص ۴۲۵، ح ۲۲۵

حديث (۲) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۶۶ ، ح ۱۷۲۹

حديث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلامانَهُ تَجُرُّ الرِّزقَ، و الخیانَهُ تَجُرُّ الفَقرَ؛

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحف العقول ص ۲۲۱ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶۰، ح ۱۳۸

حديث (۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ یَکْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یَرَی عَلَیْهِ أَثَرَهَا قِیلَ کَیْفَ

ذَلِکَ قَالَ یُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ یُطَیِّبُ رِیحَهُ وَ یُجَصِّصُ دَارَهُ وَ یَکْنُسُ أَفْنِیَتَهُ حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ الشَّمْسِ یَنْفِی الْفَقْرَ وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْقِ.

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند

به بنـده ای نعمتی بدهـد، دوست دارد اثر آن را در او ببینـد. عرض شـد: چگونه؟ فرمودنـد: لباس تمیز بپوشـد، خود را خوشـبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جاروکند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج ۵ ، ص ۷ ، ح ۵۷۴۶ {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص۱۹۵}

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَإِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج۵، ص۳۲۲، ح۶۶۷۴

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام:

کَنسُ البُیوتِ یَنفِی الفَقرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسایل الشیعه ج ۵ ، ص ۳۱۷ ، ح ۶۶۵۸

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ یَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ یَنفِی الهَمَّ وَ یُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص ۱۳۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الرَّأسِ بِالخَطمیِّ اَمانٌ مِنَ الصُّداعِ وَ بَراءَهٌ مِنَ الفَقرِ وَ طَهورٌ لِلرَّأسِ مِنَ الحَزازِ؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ السَّرَفَ يورِثُ الفَقرَ و إِنَّ القَصدَ يورِثُ الغِنى؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود .

کافی(ط-الاسلامیه)ج ۴ ، ص ۵۳ ، ح ۸ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۷۴ ،

ص: ۴۱۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

{قُلتُ لَابی عَبدِ اللّه ِعلیه السلام} اُطعِمُ سائِلًا لا اَعرِفُهُ مُسلِما؟ فَقالَ: نَعَم اَعطِ مَن لا تَعرِفُهُ بِوِلایَهٍ وَ لا عَداوَهٍ لِلحَقِّ اِنَّ اللّه َعَزَّ وَ جَلَّ یَقولُ: و قولوا لِلنّاسِ حُسنا» و لا تُطعِم مَن نَصَبَ لِشَیْ ءٍ مِنَ الحَقِّ اَو دَعا اِلی شَیْ ءٍ مِنَ الباطِلِ؛

{به امام صادق علیه السلام گفتم} آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: با مردم به نیکی سخن بگویید» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۴ ، ص ۱۰۷ ، ح ۳۰۶ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۳ ، ح ۱

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

اَلعَفافُ زینَهُ الفَقرِ، وَ الشُّکرُ زینَهُ الغِنَی.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص ۹۰ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۹ ، ح ۶۸

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۸ ، ح ۵۴

حدیث (۱۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

محاسن ص ۱۷ ، ح ۴۷ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۲۶ ، ح ۲۶

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه -عَز وَ جَلَّ

ص: ۴۱۴

فَرَضَ عَلی اَئِمَّهِ الْعَدْلِ اَنْ یُقَدِّروا اَنْفُسَهُمْ بِضَعَفِهِ النّاسِ کَیْلا یَتَبَیَّغَ بِالْفَقیرِ فَقْرُهُ؛

خداوند عز و جل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۴۱۱ ، ح ۳

حدیث (۱۵) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ و الصِّدْقُ یَجْلِبانِ الرِّزْقَ، و الْخیانَهُ و الْکَذِبُ یَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷ ، ح ۴

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَهَ مِن اَغْنیاءِکُم فَاَرُدَّها فی فُقَراءِکُم؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۷، ص ۱۰۵ ، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۸) طبرسی :

کانَ مِن افِعالِهِ صلی الله علیه و آله و سلم اِذا لَبِسَ الثَّوبَ الجَدیدَ حَمِدَ اللّه - ثُمَّ یَدعو مِسکینا فَیُعطیهِ القَدیمَ، ثُمَّ یَقولُ: ما مِن مُسلِمٍ یَکسو مُسلِما مِن شَمْلِ ثیابِهِ - لا یَکْسوهُ

اِلاّ لِلّهِ عزوَ جَلَّ – الاّ كانَ فی ضَمانِ اللّه ِ عزوَ جَلَّ و حِرزِهِ و خَیْرِهِ و اَمانِهِ حَیّا و مَیّتا؛

هر وقت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم لباس جدیدی می پوشیدند، خداوند را سپاس می گفتند و سپس بینوایی را می خواستند و لباس قدیمشان را به او می دادند و می فرمودند: مسلمانی که فقط برای رضایت خداوند عز و جل، لباس کهنه خود را به مسلمان فقیری بدهد، تا هنگامی که لباس به تن آن فقیر است، در پناه و خیر و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بمیرد.

مکارم الاخلاق ص ۳۶

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اِتَّخِذُوا عِنْدَ الْفُقَراءِ اَیادی فَاِنَّ لَهُمْ دَوْلَةً یَوْمَ الْقیامَةِ؛

[با نیکی و کمک به نیازمندان] نزد آنان جایگاهی برای خود بیابید، که آنان روز قیامت مقام و منزلتی دارند.

نهج الفصاحه ص ۱۶۰ ، ح ۲۹

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُوَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند فقیرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خُردش نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵ ، ح ۲۹۳۹

ثروت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَزولُ قَدَما عَبدٍ یَومَ القیامَةِ حَتّی یُسالَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فیما اَفناهُ وَ عَن شَبابِهِ فیما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَینَ ـاکْتَسَبَهُ وَ فِیمَا أَنْفَقَهُ وَ عَنْ حُبِّنَا أَهْلَ الْبَیْتِ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم برنمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می

ص: ۴۱۶

شود : از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم].

خصال ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

یَنْبَغِی لِلْعَاقِلِ أَنْ یَحْتَرِسَ مِنْ سُکْرِ الْمَالِ وَ سُکْرِ الْقُدْرَهِ وَ سُکْرِ الْعِلْمِ وَ سُکْرِ الْمَدْحِ وَ سُکْرِ الشَّبَابِ فَإِنَّ لِکُلِّ ذَلِکَ رِیَاحاً خَبِیثَهً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَار

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۶ ، ح ۸۷۵

حدیث (۴) امام محمد باقر علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تُیَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَل

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۰، ح ۴ - تحف العقول ص ۲۹۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ اُقسِمُ بِاللّهِ أَنَّهَا الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَهٍ و لا زَکاهٍ و لا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَهٍ فَقَدَرَ أَن یُکافِئَ بِها فَکَظَمَها إلاّ أَبدَ لَهُ اللّهُ مَکانَها عِزّا و لا فَتَحَ عَبدٌ عَلی نَفسِهِ بابَ مَسأَلَهٍ إلاّ فُتِحَ عَلَیهِ بابُ

فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص۲۰۹، ح۷۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَن یَدخُلُ النّارَ أَمیرٌ مُتَسَلِّطٌ لَم یَعدِل، وَ ذو ثَروَةٍ مِنَ المالِ لَم یُعطِ المالَ حَقَّهُ و فَقیرٌ فَخورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبارالرضا ج ۲، ص ۲۸، ح ۲۰

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلمُروءَةُ إِصلاحُ المالِ؛

مردانگی، اصلاح ثروت است.

تحف العقول ص ۴۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

مَن أَتی غَنیّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دینِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۸ ، ح ۲۲۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۸ ، ح ۵۴

حديث (۱۰) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

اِنَّ الدينارَ وَ الدِّرهَمَ اَهلَكا مَن كانَ قَبلكم و هُما مُهلِكاكم؛

همانا دينار و درهم پيشينيان شما را به هلاكت رساند و همين دو نيز هلاك كننده شماست.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۳۱۶ ، ح ۶

حديث (۱۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

عَلىٌّ

ص: ۴۱۸

يَعْسوبُ الْمُؤْمِنينَ وَ الْمالُ يَعْسوبُ الْمُنافِقينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی(طوسی) ص ۳۵۵ ، ح ۷۳۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إنَّ كَثْرَةَ الْمالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنينَ و يَعْسُوبُ الْمُنافِقينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص ص ۴۸ ، ح ۷۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

تِسْعَةُ اَشْياءَ قَبيحةٌ وَ هِيَ مِنْ تِسْعَةِ اَنْفُسٍ اَقبَحُ مِنها مِنْ غَيْرِهِمْ: ضيقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلوكِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الاَغْنياءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَماءِ وَ الصِّبا مِنَ الْكُهولِ وَ الْقَطيعَةُ مِنَ الرُّؤوسِ وَ الْكِذْبُ مِنَ الْقُضاةِ وَ الزَّمانَةُ مِنَ الاَطِبّاءِ وَ الْبَذاءُ مِنَ النِّساءِ وَ الطَّيشُ مِن ذَوِى السُّلْطانِ؛

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَهَ مِن اَغْنیاءِکُم فَاَرُدَّها فی فُقَراءِکُم؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۷، ص ۱۰۵ ، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

اَوْحَى اللّه عَزَوَجَلَّ اِلى مُوسى (عليه السلام) يا مُوسى (عليه السلام) لا تَفْرَحْ بِكَثْرَهِ الْمالِ وَ لا تَدَعْ ذِكْرى عَلى كُلِّ حالٍ فَاِنَّ

كَثْرَةَ الْمالِ تُنْسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرْکَ ذِکری یُقْسِی الْقُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب

ص: ۴۱۹

می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۹۷ ، ح ۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

مَن أتَی غَنیاً فَتَواضَعَ لِغِنائِهِ ذَهَبَ اللّهُ بِثُلُثَی دینِهِ.

هر که نزد ثروتمندی رود و به خاطر دارائیش در برابر او کرنش کند خداوند دو سوم دینش را می برد.

تفسیر العیاشی ج ۱ ، ص ۱۲۰ ، ح ۳۷۹

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللَّه سُبحانَهُ فَرَضَ فی أموالِ الاغنیاء أقواتَ الفُقَراء فَما جاعَ فَقیرُ إلّا بِما مُتِّعَ بِهِ غَنی وَ اللّهُ تَعالَی سائِلُهُم عَن ذَلِکَ

خداوند سبحان خوراک تهیدستان را در اموال توانگران قرار داده، هیچ فقیری گرسنه نمی ماند مگر به واسطه اینکه ثروتمندی از حق او بهره مند شده و خدا تعالی در این باره از آنان بازخواست می کند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خویی) ج ۲۱ ، ص ۴۱۵

بی نیازی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الغِنَی الاکبَرُ الیَأسُ عَمّا فی اَیدِی الناسِ؛

بی اعتنائی و امید نداشتن بدانچه در دست مردم است بزرگترین توانگری است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۴

اخلاق اقتصادی

سخاوت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلسَّخاءُ یُکسِبُ المَحَبَّهَ و یُزَیِّنُ الاخلاقَ؛

سخاوت، محبّت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۸، ح ۸۵۲۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

السَّخَاءُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ وَ هُوَ عِمَادُ الْإِيمَانِ وَ لَا يَكُونُ مؤمنا [مُؤمِنٌ] إِلَّا سَخِيّاً- وَ لَا يَكُونُ سَخِيّاً إِلَّا ذُو يَقِينٍ وَ هِمَّةٍ عَالِيَةٍ لِأَنَّ السَّخَاءَ شُعَاعُ نُورِ الْيَقِينِ- مَنْ عَرَفَ مَا قَصَدَ هَانَ عَلَيْهِ مَا بَذَلَ

سخاوت از اخلاق پیامبران و ستون ایمان است . هیچ مؤمنی نیست مگر آن که بخشنده است و تنها آن کس بخشنده است که از یقین و همّت والا برخوردار باشد ؛ زیرا که بخشندگی پرتو نور یقین است . هر کس

هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود .

مصباح الشريعه ص ۸۲ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۶۸، ص۳۵۵، ح۱۷

حديث (۳) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلسَّخىُّ قَريبٌ مِنَ اللّه ، قَريبٌ مِنَ النّاسِ ، قَريبٌ مِنَ الجَنَّهِ؛

سخاوتمند به خدا، مردم و بهشت نزديك است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج۴ ، ص ۴۰ ، ح ۹ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۰، ص۳۰۸، ح ۳۷ {شبيه اين حديث در مصباح الشريعه ص ۸۳ }

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

اَلسَّخاءُ ما كانَ ابتِداءً ، فَأَمّا ما كانَ مِن مَسألَهٍ فَحَياءٌ و تَذَمُّمٌ؛

سخاوت آن است كه بى درخواست انجام گيرد، اما سخاوتى كه در مقابل درخواست باشد ناشى از شرمندگى و براى فرار از سرزنش است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۶۸ ، ص۳۵۷، ح ۲۱ {شبيه اين حديث در نهج البلاغه(صبحى صالح) ص ۴۷۸ ، ح ۵۳ - تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۷۷ ، ح ۸۵۰۴ }

حديث (۵) امام رضا عليه السلام :

اَلسَّخىُّ يَأكُلُ مِن طَعامِ النّاسِ لِيَأكُلوا مِن طَعامِهِ ، و البَخيلُ لا يَأكُلُ مِن طَعامِ النّاسِ لِئَلّا يَأكُلوا مِن طَعامِهِ؛

سخاوتمند از غذاى مردم مى خورد، تا مردم از غذاى او بخورند اما بخيل از غذاى مردم نمى خورد تا آنها نيز از غذاى او نخورند.

تحف العقول ص ۴۴۶ - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۶۸، ص۳۵۲،ح۸

حديث (۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

طَعامُ السَّخىِّ دَواءٌ و طَعامُ الشَّحيحِ داءٌ؛

غذاى سخاوتمند، داروست و غذاى بخيل، درد.

نهج الفصاحه ص ۵۵۶ ، ح ۱۹۰۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص۳۵۷، ح۲۲

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لَهُ مَا حَدُّ السَّخَاءِ فَقَالَ تُخْرِجُ مِنْ مَالِكَ الْحَقَّ الَّذِی أَوْجَبَهُ اللَّهُ عَلَیْكَ فَتَضَعُهُ فِی مَوْضِعِهِ.

در پاسخ به سئوال از مرز سخاوت فرمودند: حقوقی را که خداوند بر اموال تو واجب کرده است، خارج کنی و

ص: ۴۲۱

آن را در جای خودش قرار دهی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۳۹، ح ۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

السَّخِیُّ بِمَا مَلَکَ وَ أَرَادَ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَی وَ أَمَّا السَّخِیُّ فِی مَعْصِیَهِ اللَّهِ فَحَمَّالُ سَخَطِ اللَّهِ وَ غَضَبِهِ وَ هُوَ أَبْخَلُ النَّاسِ عَلَی نَفْسِهِ فَکَیْفَ لِغَیْرِهِ

سخاوتمند کسی است که از اموال خود و برای رضای خدا سخاوت داشته باشد ، اما کسی که در راه معصیت خدا دست و دل باز باشد ، بارکش ناخشنودی و خشم خداست. چنین کسی بخیل ترین مردمان نسبت به خود است چه رسد به دیگران .

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۷ ، ص ۱۷ ،ح ۱۴

حدیث (۹) امام حسن عسگری علیه السلام :

إنَّ لِلسَّخاءِ مِقدارا فَإن زادَ عَلَیهِ فَهُوَ سَرَفٌ؛

سخاوت اندازه ای دارد که اگر از آن فراتر رود اسراف است.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۱۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه یُبغِضُ البَخیلَ فی حَیاتِهِ ، اَلسَّخیَّ عِندَ وَفاتِهِ؛

خداوند از کسی که در زندگی بخیل باشد و در هنگام مرگ سخی شود، نفرت دارد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۱۷۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْکَفَّ وَ تُطَیِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه وآله :

إِنَّ اللّه تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج

ص: ۴۲۲

الفصاحه ص ۲۹۳ ، ح ۶۹۰

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

اَلسَّخاءُ و الشَّجاعَهُ غَرائِزُ شَریفَهٌ، یَضَعُهَا اللّه سُبحانَهُ فیمَن أَحَبَّهُ وَ امتَحَنَهُ؛

سخاوت و شجاعت خصلت های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد می گذارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۵ ، ح ۸۴۴۳

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَنَا اَدیبُ اللّه وَ عَلیٌّ اَدیبی ، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَیءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه عَزوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّ و جلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست . بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۱۵) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ (صلی الله علیه و آله و سلم) قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَهً مِن خِصالِ الاَنْبیاءِ لَو انْفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَت فیهِ؟! کانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَم یُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به

کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۱۶) امام باقر علیه السلام :

شِيعَهُ عَلِيٍّ الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وَلَايَتِنَا الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا الَّذِينَ إِذَا غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَ إِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا بَرَكَهٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سِلْمٌ لِمَنْ خَالَطُوا

شیعیان علی علیه السّلام کسانی هستند که در راه دوستی ما مال خود را به یک دیگر می بخشند، و به دوستی ما با یک دیگر دوست می شوند، اگر به خشم آیند ستم روا نمی دارند، و اگر خوشنود شوند زیاده روی نمی کنند، برای همسایگان برکت هستند، و برای معاشرین خود سلامتی و آسایشند.

خصال ص ۳۹۷، ح ۱۰۴

نیکوکاری و سخاوت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها و اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً و تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بدجلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی

همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲ ، ح ۱۹۷۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ القَومَ لَیَکونونَ فَجَرَةً وَ لا یَکونونَ بَرَرَةً فَیَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالُهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَکَیفَ اِذا کانوا اَبرارا بَرَرَةً!؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵، ح ۲۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

کَثرَةُ اصطِناعِ المَعروفِ تَزیدُ فِی العُمُرِ وَ تَنشُرُ الذِّکرَ ؛

زیاد کار نیک انجام دادن، عمر را می افزاید و نام را پرآوازه می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۶ ، ح ۸۸۳۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

اَلبِرُّ وَ حُسنُ الخُلقِ یَعمُرانِ الدّیارَ وَ یَزیدانِ فِی الاعمارِ ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۸

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

(لأَمیرِ المُؤمِنین علیه السلام) أَ لا اُخبِرُکُم، بِأَشبَهِکُم بی خُلقا؟ قالَ: بَلی یا رَسولَ اللّه قالَ: أَحسَنُکُم خُلقا، و أَعظَمُکُم حِلما، وَ أَبَرُّکُم بِقَرابَتِهِ وَ أشَدُّکُم مِن نَفسِهِ إنصافا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند) آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

مکارم الاخلاق ص ۴۴۲

حدیث (۷) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَن لَم یجِد لِلاساءَهِ مَضَضّا لَم یکن عِندَهُ لِلِاحسانِ مَوقعٌ؛

کسی که مزه رنج و سختی را نچشیده، نیکی و احسان در نزد او جایگاهی ندارد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۰۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

يَعيشُ النّاسُ بِاِحْسانِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَعيشونَ بِاَعْمارِهِمْ وَ يَموتون بِذُنوبِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَموتونَ بِآجالِهِمْ؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات(راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ اَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوابا الْبِرُّ وَ اِنَّ اَسْرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغْىُ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۶۶ - خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لاِهْلِ الْجَنَّهِ اَرْبَعَ عَلاماتٍ : وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ وَ لِسانٌ لَطيفٌ وَ قَلْبٌ رَحيمٌ وَ يَدٌ مُعْطيَهٌ؛

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱ - امالی(طوسی) ص ۶۸۳، ح ۱۴۵۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ و لكِنْ فِى الاُمَراءِ اَحْسَنُ،السَّخاءُ حَسَنٌ و لكِنْ فِى الاَغْنياءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ ورَلكِنْ فِى الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ و لكِنْ فِى الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ و لكِنْ فِى الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَياءُ حَسَنٌ وَ لكِنْ فِى النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

اَلْكَريمُ يَرى مَكارِمَ اَفْعالِهِ دَيْنا عَلَيْهِ يَقْضيهِ

بزرگوار، نیکوکاری های خود را بدهی به گردن خود می داند که باید بپردازد .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۸ ،

ص: ۴۲۶

ح ۸۸۸۶

اَللَّئیمُ یَری سَوالِفَ اِحْسانِهِ دَیْنا لَهُ یَقْتَضیهِ

فرومایه، احسان های گذشته خود را بدهی به گردن دیگران می داند که باید پس بگیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۱ ، ح ۵۵۸۱

حدیث (۱۳) امام باقر علیه السلام :

أربَعٌ مِن کُنُوز البِرِّ: کِتمانُ الحاجَه وَ کِتمانُ الصَّدَقَهِ وَ کِتمانُ الوَجَع وَ کِتمانُ المصیبَهِ.

چهار چیز از گنجهای نیکوکاری است: پنهان داشتن حاجت، صدقه پنهانی، نهان داشتن درد و نهان داشتن مصیبت.

تحف العقول ص ۲۹۵ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۵ ، ص ۱۷۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أ لا اُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه . قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لِاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱ ، ح ۳۵

حدیث (۱۵) امام حسین علیه السلام :

اَیُّهَا النّاسُ نافِسوا فِی الْمَکارِمِ وَ سارِعوا فِی الْمَغانِمِ وَ لا تَحْتَسِبوا بِمَعْروفٍ لَمْ تَجْعَلوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه(ط-القدیمه)ج ۲ ، ص ۲۹ {شبیه این حدیث در نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۱

ص: ۴۲۷

، ح ۶ }

حديث (۱۶) امام على عليه السلام :

قِيمَهُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُه

ارزش هر كس به اندازه خوبی های اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۸۲ ، ح ۸۱ - امالی(صدوق) ص ۴۴۷

حديث (۱۷) امام صادق عليه السلام:

لا يَت-ِمُّ المَعروفُ اِلا بِثَلاثِ خِص-الٍ: تَعجيلِه وَ تقليلِ كَثيرِه وَ تَركِ الامتِنانِ بِه؛

احسان و نيكی كامل نباشد،مگر با سه خصلت: شتاب در آن،کم شمردن بسيار آن و منت ننهادن بر آن.

تحف العقول ص ۳۲۳ {شبيه اين حديث در فقه الرضا ص ۳۷۴ -بحار الانوار(ط-بيروت) ج ۷۱ ، ص ۴۱۳ ، ح ۲۷ }

حديث (۱۸) امام صادق عليه السلام:

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چيز است كه محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حديث (۱۹) امام صادق عليه السلام:

قَضَاءُ حَاجَهِ المُؤمِن خَيرٌ مِن عِتقِ ألفِ رَقَبَهٍ وَ خَيرٌ مِن حُملَانِ ألفِ فَرَسٍ فی سَبِيلِ اللهِ.

بر آوردن نياز مؤمن بهتر است از آزاد كردن هزار بنده و بهتر است از تجهير كردن هزار اسب برای جهاد در راه خدا.

كافی(ط-الاسلاميه) ج۲، ص۱۹۳ ، ح ۳

حديث (۲۰) امام صادق عليه السلام:

مَا قَضَی مُسلِمٌ لِمُسلِمٍ حَاجَهً إلَّا نَادَاهُ اللهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی عَلَیَّ ثَوابُکَ وَ لا أرضَی لَکَ بِدونِ الجَنَّهَ.

هیچ مسلمانی نیاز مسلمانی را برآورده نکند مگر اینکه خدای تبارک و تعالی او را ندا دهد: پاداش تو بر عهده من است و من به کمتر از بهشت برای تو راضی نخواهم بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۱۹۴ ، ح ۷

قناعت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَطیَبُ العَیشِ القَناعَهُ؛

خوش ترین زندگی، زندگی با قناعت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص۳۹۱ ، ح ۸۹۸۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنِ اقتَصَرَ عَلی بُلغَهِ الکَفافِ فَقَدِ انتَظَمَ الراحَهَ وَ تَبَوَّأَ خَفضَ الدَّعَهِ؛

هر کس

ص: ۴۲۸

به مقدار کفایت، قناعت کند، آسایش می یابد و برای خویش زمینه گشایش فراهم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۹ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۰، حکمت ۳۷۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مِن شَرَفِ الهِمَّهِ لُزومِ القِناعَهِ؛

پایبندی به قناعت، از والایی همّت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص۳۹۱، ح ۸۹۹۹

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الحَریصُ خَصلَتَینِ و لَزِمَتهُ خَصلَتانِ: حُرِمَ القَناعَهَ فَافتَقَدَ الرّاحَهَ و حُرِمَ الرِّضا فَافتَقَدَ الیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص ۶۹، ح ۱۰۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اِنتَقِم مِنَ الحِرصِ بِالقَناعَهِ کَما تَنتَقِمُ مِنَ العَدُوِّ بِالقِصاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۱۴، ح ۶۰۷

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکَّرَ فَ-عَ-لَ-تْهُ السَّکینَهُ وَ اسْتَ-کانَ فَ-تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنی وَ رَضِیَ بِما اُعْطِیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفِیَ الاْخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَ-لَ-مْ یَخفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَیءٍ ففازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی

نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان

بی نیـاز است. چون هوا و هوس را رهـا کرده آزاد است. چون دنیـا را فرو گـذارده از بـدی هـا و گزنـدهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی(مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۷) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ (صلی الله علیه و آله و سلم) قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَهً مِن خِصالِ الاَنْبیاءِ لَو انْفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَت فیهِ؟! کانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَم یُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

انصاف

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلانصافُ أَفضَلُ الفَضائِلِ؛

انصاف، برترین ارزشهاست.

تصنیف غررالحکم

ص: ۴۳۰

و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۰۹۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

(لأَمیرِ المُؤمِنین علیه السلام) أَ لا ـ اُخبِرُکُم، بِأَشبَهِکُم بی خُلقا؟ قالَ: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ قالَ: أَحسَنُکُم خُلقا، و أَعظَمُکُم حِلما، و أَبَرُّکُم بِقَرابَتِهِ و أَشَدُّکُم مِن نَفسِهِ إِنصافا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:) آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شماخوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۷۰ - مکارم الاخلاق ص ۴۴۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْإِنْصَافُ یَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ یُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۶

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَن أَنصَفَ اُنصِفَ؛

هر کس با انصاف باشد، انصاف می بیند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۲۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

زَکاهُ القُدرَهِ النصافُ؛

زکات قدرت، انصاف است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۲، ح ۷۸۲۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَن أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ رُضِیَ بِهِ حَکَما لِغَیرِهِ؛

هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، دیگران داوری او را می پذیرند.

من لا یحضر الفقیه ج ۳ ، ص ۱۳ ، ح ۳۲۳۷ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۴۶ ، ح ۱۲ - تحف العقول ص ۳۵۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن واسَی الفَقیرَ و أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ فَذلِکَ

المُؤمِنُ حَقّا؛

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال ص ۴۷، ح ۴۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ وَ أَهلِکَ وَ خاصَّتِکَ وَ مَن لَکَ فیهِ هَویً و اعدِل فِی العَدُوِّ و الصَّدیقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۱

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ وَ انصَحِ الأُمَّهَ و ارحَمهُم فَإذا کُنتَ کَذلِکَ وَ غَضِبَ اللّه عَلی أَهلِ بَلَدٍ أَنتَ فیها و أَرادَ أَن یُنزِلَ عَلَیهِمُ العَذابَ نَظَرَ إِلَیکَ فَرَحِمَهُم بِکَ، یَقولُ اللّه تَعالی: (و ما کانَ رَبُّکَ لِیُهلِکَ القُری بِظُلمٍ و أَهلُها مُصلِحونَ)؛

با مردم منصفانه رفتار کن و نسبت به آنان خیرخواه و مهربان باش، زیرا اگر چنین بودی و خداوند بر مردم آبادیی که تو در آن به سر می بری خشم گرفت و خواست بر آنان عذاب فرو فرستد، به تو نگاه می کند و به خاطر تو به آن مردم رحم می کند. خدای متعال می فرماید «و پروردگار تو (هرگز) بر آن نبوده است که شهرهایی را که مردمش درستکارند، به ستمی هلاک کند».

مکارم الاخلاق ص ۴۵۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

اَلانصافُ راحَهٌ؛

انصاف، مایه آسایش است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۳

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ الانصافَ مِن نَفسِهِ وَ برَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِـیَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُـقِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

ص: ۴۳۲

ه هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والـدین و صـله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتـد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

وَابذُل ... لِلعامَّهِ بِشرَکَ وَ مَحَبَّتَکَ و لِعَدُوِّکَ عَدلَکَ وَ إِنصافَکَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص ۱۴۷ ، ح ۱۷۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ و باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّه ذُلّاً بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۹، ح ۵۳۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا اُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه . قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لِاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنـده تر و با گـذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱ ، ح ۳۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَی اللّه بِواحِدَهٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّه لَهُ الْجَنَّهَ: اَلاْنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمیعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

ر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۰۳ ، ح ۲

حدیث (۱۷) از حسن بزاز که گفت امام صادق علیه السلام به من فرمود:

أَ لَا أُخبِرُکَ بِأَشَدِّ مَا فَرَضَ اللهُ عَلَی خَلقِهِ ثَلَاثٌ قُلتُ بَلَی قَالَ إِنصَافُ النَّاسِ مِن نَفسِکَ وَ مُوَاسَاتُکَ أَخَاکَ وَ ذِکرُ اللهِ فِی کُلِّ مَوطِنٍ أَمَا إِنِّی لَا أَقُولُ سُبحَانَ اللهِ وَ الحَمدُ لِلّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلّا اللهُ وَ اللهُ أَکبَرُ وَ إِن کَانَ هَذَا مِن ذَاکَ وَلَکِن ذِکرُ اللهِ جَلَّ وَ عَزَّ فِی کُلِّ مَوطِنٍ إِذَا هَجَمتَ عَلَی

طَاعَهٍ أَو عَلَی مَعصِیَهٍ.

آیابه سه چیز از سخت ترین اموری که خدا بر بندگانش واجب کرده، آگاهت نکنم گفتم: چرا؟ فرمود :منصفانه برخورد کردن تو با مردم هم دردی با برادرت به یاد خدا بودن در هر جا منظور من ازیاد خدا «سبحان الله و الحمد الله و لا إله إلا الله و الله أکبر» گفتن نیست؛ اگر چه این هم یاد خداست، اما ذکر خدا به یاد خدا بودن است آنگاه که به اطاعت یا معصیتی اقدام می کنی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲،ص ۱۴۵،ح۸

صدقه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَهُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِیَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا یَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۷۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها و اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ

وَصِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً و تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص ۱۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

کَفِّروا ذُنوبَکُم وَ تَحَبَّبوا اِلی رَبِّکُم بِالصَّدَقَهِ وَ صِلَهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صله رحم، گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۵، ح ۹۱۵۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلضّیافَهُ اَوَّلُ یَومٍ وَ الثانی وَ الثالِثُ وَ ما بَعدَ ذلِکَ فَاِنَّها صَدَقَهٌ تُصَدّق بِها عَلَیهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۳، ح ۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَ لا اُخبِرُکُم بِاَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصّیامِ وَ الصَّلاهِ وَ الصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَاِنَّ فَسادَ ذاتِ البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰ ، ح ۴۵۸

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را

ص: ۴۳۵

می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۶۶ ، ح ۱۷۲۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

صَدَقَةٌ يُحِبُّهَا اللّه: إِصلاحٌ بَينَ النّاسِ إِذا تَفاسَدوا، وَتَقارُبٌ بَينَهُم إِذا تَباعَدوا؛

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هرگاه رابطه شان تیره شد و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هرگاه از هم دور شدند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۲۰۹، ح۱

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةٌ أُقسِمُ بِاللّه أَنَّهَا الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَةٍ و لا زَكاةٍ وَ لا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَةٍ فَقَدَرَ أَن يُكافِئَ بِها فَكَظَمَها إِلاّ أَبدَلَهُ اللّه مَكانَها عِزّا و لا فَتَحَ عَبدٌ عَلى نَفسِهِ بابَ مَسأَلَةٍ إِلاّ فُتِحَ عَلَيهِ بابُ فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص۲۰۹، ح۷۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إنَّ الصَّدَقَه لَتُطفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ؛

صدقه، خشم پروردگار را فرو می نشاند.

نهج الفصاحه ص ۲۸۳ ، ح ۶۴۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

دخلت الجنّه فرأیت علی بابها: الصّدقه بعشره و القرض بثمانیه عشر فقلت یا جبریل کیف صارت الصّدقه بعشره و القرض بثمانیه عشر قال لأنّ الصّدقه تقع فی ید الغنیّ و الفقیر و القرض لا یقع إلّا فی ید من یحتاج إلیه.

وارد بهشت شدم، دیدم بر در آن نوشته است (ثواب)

ص: ۴۳۶

صـدقه ده برابر است و قرض هجـده برابر. گفتم: ای جبرئیل چرا صدقه ده برابر و قرض هجده برابر است؟ گفت: زیرا صدقه به دست نیازمند و بی نیاز می رسد اما قرض جز به دست کسی که به آن نیاز دارد، نمی رسد.

نهج الفصاحه ص ۴۸۰ ، ح ۱۵۵۷

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَصَدَّقَ فی یَوْمٍ اَو لَیْلَهٍ اِنْ کَانَ یَوْمٌ فَیَوْمٌ وَ اِنْ کانَ لَیْلَهُ فَلَیْلٌ دَفَعَ اللّه ُعَزَّوَجَلَّ عَنْهُ الْهَمَّ وَ السَّبُعَ وَ میتَهَ السُّوءِ؛

هر کس در روز و یا شب صـدقه بدهد - اگر روز است روز و اگر شب است، شب - خداوند از او غم و اندوه، درنده و مرگ بد را دور می کند.

ثواب الأعمال ص ۱۴۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أُمِرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَهَ مِنْ أَغْنِیَائِکُمْ فَأَرُدَّهَا فِی فَقُرَائِکُم

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسیل ج ۷، ص ۱۰۵ ، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَ لا اُخْبِرُکُمْ بِشَیْ ءٍ اِنْ اَنـْتُمْ فَعَلْتُموهُ تَباعَدَ الشَّیْطانُ مِنْـکُمْ کَما تَباعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قالوا: بَلی، قالَ: اَلصَّوْمُ یُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَهُ تَـکْسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِی اللّه ِوَ الْمُوازَرَهُ عَلَی الْعَمَلِ الصّالِحِ یَقْطَعُ دابِرَهُ وَ الاِسْتِغْفارُ یَقْطَعُ وَ تینَهُ ؛

آیا شـما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شـیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شـکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاه رگش را

ص: ۴۳۷

می زند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۶۲ ، ح ۲ {شبیه این حدیث در مکارم الاخلاق ص ۱۳۸}

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

صدقه درهم افضل من صیام یوم؛

یک درهم صدقه دادن از یک روز روزه مستحبی برتر و والاتر است.

من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۸۴ ، ح ۱۷۹۴ - ثواب الاعمال ص ۸۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إستَنزلوا الرِّزقَ بِالصَّدَقَهِ

با صدقه دادن، روزی خود را فرود آورید

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۳ ، ح ۵ - تحف العقول ص ۶۰ - من لا یحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۶۶ ، ح ۱۷۳۰

روزی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

باکِروا فی طَ-لَبَ الرِّزقِ وَ الحَوائِجِ فَإِنَّ الغُدُوَّ بَرَکَهٌ وَ نَجاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص ۳۷۱ ، ح ۱۰۷۸

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِکُلِّ امْرِئٍ رِزْقاً هُوَ یَأْتِیهِ لَا مُحَالَهَ فَمَنْ رَضِیَ بِهِ بُورِکَ لَهُ فِیهِ وَ وَسِعَهُ وَ مَنْ لَمْ یَرْضَ لَمْ یُبَارَکْ لَهُ فِیهِ وَ لَمْ یَسَعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ لَیَطْلُبُ الرَّجُلَ کَمَا یَطْلُبُهُ أَجَلُه

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلش در پی اوست.

اعلام الدین ص ۳۴۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَا قَسَمْتَ لِی مِنْ قِسْمٍ أَوْ رَزَقْتَنِی مِنْ رِزْقٍ فَاجْعَلْهُ حَلَالًا طَیِّباً وَاسِعاً مُبَارَكاً قَرِیبَ

ص: ۴۳۸

الْمَطْلَبِ سَهْلَ الْمَأْخَذِ فِی یُسْرٍ مِنْکَ وَ عَافِیَهٍ وَ سَلَامَهٍ وَ سَعَادَهٍ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدِیر

خـدایا! بر محمّـد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسـمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یـافتنی و آسان به دست آمـدنی قرار بـده، با راحتی، عافیت، تنـدرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۸۶، ص ۳۷۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْکَفَّ وَ تُطَیِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَا تَـدَعْ زِیَارَهَ الْحُسَـیْنِ بْنِ عَلِیٍّ (علیه السـلام) وَ مُرْ أَصْـحَابَکَ بِـذَلِکَ یَمُـدُّ اللَّهُ فِی عُمُرِکَ وَ یَزِیدُ اللَّهُ فِی رِزْقِکَ وَ یُحْیِیکَ اللَّهُ سَعِیداً وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِیداً [شَهِیداً] وَ یَکْتُبُکَ سَعِیداً.

زیـارت امام حسـین علیه السـلام را رها نکن و دوسـتان خود را هم به آن سـفارش کن، که در این صورت، خداونـد عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سـعادت می کند و جز سـعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص ۱۵۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِی کَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِـدَیْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِـئَ لَهُ فِی أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَیْهِ فِی رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ

مُساءَلَتِه

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والـدین و صـله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِی الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِی الـدُّنیا وَ ثلاثٌ فِی الآخِرَه، فَاَمّا الَّتی فِی الـدُّنیا فَیَـذهَبُ بِالبَهاءِ وَ یُعَجِّلُ الفَناءَ وَ یَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتی فِی الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِی النّارِ ؛

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

مکارم الاخلاق ص ۴۴۱ – خصال ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ یُنْسَأَ لَهُ فِی عُمُرِهِ وَ یُوَسَّعَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ وَ لْیَصِلْ رَحِمَهُ.

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام:

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ الَّتی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَ الَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَهُ الرَّحِمِ و الَّتی تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد،

قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کنـد، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شـرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شـتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ ، ح ۲۷

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَـيْنَ صَـاحِبَ كَرْبَلَـاءَ قُتِـلَ مَظْلُومـاً مَكْرُوبـاً عَطْشَاناً لَهْفَاناً فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (عليه السلام) إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا نَفَّسَ

اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يا أُولِي الْأَبْصارِ.

حسـین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشـنه و مصـیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیـچ مصـیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناك و تشـنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسـین علیه السـلام دعا نمی کنـد و آن حضـرت را به درگاه خـدا شـفیع نمی سازد، مگر این که خداونـد، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وُصولُ المَرءِ

ص: ۴۴۱

اِلی کُلِّ ما یَبتَغیهِ مِن طیبِ عَیشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نیَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلقِهِ؛

انسان، با نیّت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲ ، ح ۱۶۰۷

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْأَمَانَهُ تَجُرُّ الرِّزْقَ وَ الْخِيَانَهُ تَجُرُّ الْفَقْر

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحفل العقول ص ۲۲۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶۰، ح۱۳۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَا يُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا يَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَكِنْ يُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَ يُعْظِمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا كَلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِر

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه از روزی کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲ ، ح ۷۶۳۷ {شبیه این حدیث در نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۲ ، ح ۳۷۴ }

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصَّلَاهُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّى حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ هُدًى وَ إِيمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ

ص: ۴۴۲

وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّباؤُسَ وَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدِهِ نِعْمَةً يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَيْهِ قِيلَ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ يُطَيِّبُ رِيحَهُ وَ يُحَسِّنُ دَارَهُ وَ يَكْنُسُ أَفْنِيَتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ

يَنْفِي الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِي الرِّزْق

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جاروکند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱ ، ص ۱۹۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

غَسْلُ الْإِنَاءِ وَ كَسْحُ الْفِنَاءِ مَجْلَبَةٌ لِلرِّزْق

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزی می شود.

مکارم الاخلاق ص ۱۲۷ - خصال ص ۵۴، ح ۷۳

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلكَذِبُ يَنقُصُ الرِّزقَ؛

دروغ، روزی را کم می کند.

نهج الفصاحه ص ۳۷۳ ، ح ۱۰۸۷

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ النَّاسَ يَسْتَغْنُونَ إِذَا عُدِلَ بَيْنَهُمْ وَ تُنْزِلُ السَّمَاءُ رِزْقَهَا وَ تُخْرِجُ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى.

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ العَبدَ لَيَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَركِ الصَّبرِ، وَ لا يُزادُ عَلى ما قُدِّرَ لَهُ؛

ص: ۴۴۳

نده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدّر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج۳، ص ۱۶۰

حدیث (۲۰) امام حسین علیه السلام :

لَیْسَتِ الْعِفَّهُ بِمَانِعِهٍ رِزْقاً وَ لَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَ إِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَ الْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَ اسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْثَم

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزیِ بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص ۴۲۸

حدیث (۲۱) امام رضا علیه السلام:

مَنْ رَضِیَ عَنِ اللَّهِ تَعَالَی بِالْقَلِیلِ مِن الرِّزْقِ رَضِیَ اللَّهُ مِنْهُ بِالْقَلِیلِ مِنَ الْعَمَلِ.

هر ک–س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح–ارالان–وار(ط–بیروت)ج ۷۵،ص ۳۵۶ و ۳۵۷ ، ح ۱۲

حدیث (۲۲) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ و الصِّدْقُ یَجْلِبانِ الرِّزْقَ، و الْخیانَهُ وَ الْکَذِبُ یَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحارالأنوار(ط–بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

صَلاهُ اللَّیْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلْقَ وَ تُطَیِّبُ الرِّیحَ وَ تَدُرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِی الدَّیْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ

ص: ۴۴۴

وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِد

برای کسب بلنـد مرتبگی از وطن خود دور شو و سـفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۸ ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِی عَقْلًا کَامِلًا وَ عَزْماً ثَاقِباً وَ لُبّاً رَاجِحاً وَ قَلْباً زَکِیّاً وَ عِلْماً کَثِیراً وَ أَدَباً بَارِعاً وَ اجْعَلْ ذَلِکَ کُلَّهُ لِی وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ

خـدایا مرا عقلی کامل ، تصـمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشـی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،ای مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۸۴ ، ص ۳۲۵ ، ح ۱۴

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

فی سَعَهِ الاَخْلاقِ کُنوزُ الاَرْزاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸ ، ص ۲۳

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ ضاقَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴ ، ح ۵۷۱۱

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ انْقَطَعَ اِلَی اللّه ِ کَفاهُ اللّه ُ کُلِّ مَؤُنَهٍ وَ رَزَقَهُ مِنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ وَ مَنِ انْقَطَعَ اِلَی الدُّنْیا و َکَلَهُ اللّه ُ اِلَیْها؛

هر کس از غیر خـدا بِبُرد، خداونـد، هزینه زنـدگی او را تأمین می کنـد و از جایی که انتظار ندارد، روزی اش می دهد؛ امّا هر

کس چشم امیدش به دنیا باشد، خداوند، او را به دنیا وا می گذارد.

نهج الفصاحه ص ۷۳۱ ، ح ۲۷۹۶

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

ألاستِغفارُ یَزیدُ فی الرّزقِ.

استغفار روزی را زیاد می کند.

خصال ص ۵۰۵ - جامع الاخبار(شعیری)

ص: ۴۴۵

حديث (۳۰) امام صادق عليه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأهل بَيتِهِ زيدَ فی رزقِه.

کسی که به خانواده اش خوب احسان کند روزيش زياد ميشود.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج۷۱، ص ۱۰۴ ، ح ۶۴

حديث (۳۱) امام باقر عليه السلام:

مَن حَسُنَت نِيتُه زِيدَ فِی رِزقِه؛

هر که خوش نيت باشد ، روزی اش افزايش می يابد. کافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۱۰۵ ، ح ۱۱

حديث (۳۲) امام علی عليه السلام :

فَعَدَلَ فيها ليبتَلی مَن أرادَ بِمَيسورِها وَ مَعسورَها وَ ليختَبِرَ بِذَلِکَ الشُّکرَ وَ الصَّبرَ مِن غَنيها وَ فَقيرِها

خداونـد متعال روزی ها را عادلانه تقسـيم کرد تا هر که را بخواهد به وسـعت روزی يا تنگی آن بيازمايد و ميزان سپاسـگزاریِ توانگر و شکيبايیِ تهيدست را امتحان کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۳۴ از خطبه ۹۱

حديث (۳۳) امام صادق عليه السلام :

قلتُ لأبی عبـدِاللّه ِ(عليه السـلام) : الرّجُـلُ يَتّجرُ ، فـإنْ هُو آجرَ نَفسَهُ اُعطِیَ ما يُصِـيبُ فی تجارتِهِ ، فقالَ: لا يُؤاجِرْ نفسَهُ، و لکنْ يَسترزِقِ اللّه َعزّ و جلّ و يَتَّجِرُ، فإنّهُ إذا آجَرَ نفسَهُ حَظَرَ علی نفسِهِ الرِّزْقَ .

به ابو عبـداللّه امام صادق (عليه السـلام) عرض کردم:شخصـی می تواند تجارت کند، با اين حال اگر خودش را اجير [ديگری] سازد، به اندازه ای که خودش تجارت کند، به او داده می شود. فرمود: اجير نشود؛ بلکه از خداوند بزرگ روزی طلبد و دست به تجارت زند؛ زيرا اگر اجير شود ، مانع روزی خود شده است. کافی(ط-الاسلاميه) ج ۵ ، ص۹۰ ، ح ۳

انفاق

حديث (۱) امام هادی عليه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّ-فَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد

ص: ۴۴۶

و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَی اللّه ـ بِواحِدَهٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّه ـ لَهُ الْجَنَّهَ: اَلْاِنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمیعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۰۳ ، ح ۲

حلال

حدیث (۱) قال الله تعالی:

یا أَحمَدُ إنَّ العِبادَهَ عَشَرَهُ أَجزاءَ: تِسعَهٌ مِنها طَلَبُ الحَلالِ فَإِذا طَیَّبتَ مَطعَمَکَ وَ مَشرَبَکَ فَأَنتَ فی حِفظی وَ کَنَفی؛

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۴ ، ص ۲۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِیضَهٌ عَلَی کُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَهٍ.

کسب درآمد حلال، بر هر مسلمانی واجب است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۳۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ العَبدَ لَیَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَرکِ الصَّبرِ، و لا یُزادُ عَلی ما قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدّر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج۳، ص ۱۶۰

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اَلفَضـلُ بنُ أَبی قُرَّهَ: دَخَلنـا عَلی أَبی عَبـدِاللّه ِ (علیه السـلام) و هُوَ یَعمَلُ فی حائِطٍ لَهُ فَقُلنا: جَعَلَنَا اللّه ُفِداکَ: دَعنا نَعمَل لَکَ أَو تَعمَلهُ الغِلمانُ،

ص: ۴۴۷

قالَ: لا دَعونی فَإِنّی أَشتَهی أَن یَرانِیَ اللّه ُعَزَّ و جَلَّ أَعمَلُ بِیَدی وَأَطلُبُ الحَلالَ فی أَذی نَفسی؛

فضل بن ابی قرّه: خدمت امام صادق علیه السلام که در باغش مشغول کار بود رسیدم و عرض کردم: خدا ما را فدای شما کند، اجازه بدهید ما برایتان کار کنیم یا غلامان این کار را انجام دهند. حضرت فرمودند: نه، مرا به حال خود بگذارید، زیرا دوست دارم خداوند عز و جل مرا در حال کار کردن و زحمت کشیدن برای کسب روزی حلال ببیند.

من لا یحضره الفقیه ج۳، ص۱۶۳، ح۳۵۹۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

حَقُّ الوَلَدِ عَلی والِدِهِ... أَن لا یَرزُقَهُ إِلاّ طَیِّبا؛

حق فرزند بر پدرش این است که... جز از راه حلال، روزی او را تامین نکند.

نهج الفصاحه ص ۴۴۷ ، ح ۱۳۹۴

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَکَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَیْنَاهُ وَ لَمْ یَکُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ

هر کس از قوت حلال بخورد،قلبش رقت و صفا می یابد ، چشمانش پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرین ج ۵ ، ص ۳۵۳

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ و الحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۷، ح ۳

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

و اللّه ِ لَحَدیثٌ تُصیبُهُ مِن صادِقٍ فی حَلالٍ و حَرامٍ خَیرٌ لَکَ مِمّا طَلَعَت عَلَیهِ الشَّمسُ حَتّی تَغرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای

تو بهتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۷

ص: ۴۴۸

-محاسن ص۲۲۷، ح۱۵۷

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

لا خَیرَ فی مَن لا یُحِبَّ جَمعَ المالِ مِن حَلالٍ فَیَکُفَّ بِهِ وَجهَهُ و یَقضیَ بِهِ دَینَهُ؛

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص۷، ح۳۰

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

مَن یَکتَسِب مالاً مِن غَیرِ حِلِّهِ یَصرِفهُ فی غَیرِ حَقِّهِ؛

هر کس مالی را از راه غیر حلال بدست آوَرَد، آن را در راه غیر حق مصرف خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۵، ح ۸۱۰۹

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إذا أرادَ أَحَدُکُم أَن یُستَجابَ لَهُ فَلیُطَیِّب کَسبَهُ و لیَخرُج مِن مَظالِمِ النّاسِ ، وَ إِنَّ اللّه-لا یَرفَعُ إِلَیهِ دُعاء عَبدٍ وَفی بَطنِهِ حَرامٌ أَو عِندَهُ مَظلَمَهُ لِأَحَدٍ مِن خَلقِهِ؛

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۰، ص۳۲۱، ح۳۱

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصُّلحُ جائِزٌ بَینَ المُسلِمینَ، إِلّا صُلحا أَحَلَّ حَراما و حَرَّمَ حَلالاً؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا یحضره الفقیه ج۳، ص۳۲، ح ۳۲۶۷ {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۴۱۳ }

حدیث (۱۳) امام باقر علیه السلام :

قالَ لَهُ رَجُلٌ إِنّی ضَعیفُ العَمَلِ قَلیلُ الصَّلاهِ قَلیلُ الصَّومِ وَ لکِن أَرجو أَن لا آکُلَ إِلّا حَلالاً و لا أَنکَحَ إِلّا حَلالاً: و أَیُّ جِهادٍ أَفضَلُ مِن عِفَّهِ بَطنٍ وَ فَرجٍ؟!؛

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من

ص: ۴۴۹

در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگه داشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص۲۹۲، ح۴۴۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطِیَهُنَّ فَقَد أُعطیَ خَیرَ الدُّنیا و الآخِرَهِ صِدقُ حَدیثٍ و أَداءُ أَمانَهٍ و عِفَّهُ بَطنٍ و حُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷ ، ح ۴۲۸۲

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَال

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۳۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۹۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث (۱۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَهُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهُ أَجْزَاءٍ فِی طَلَبِ الْحَلَال

عبادت ده جز دارد که نه جزء آن در طلب روزی حلال است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۳۷

حدیث (۱۸) ابن عباس :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله و سلم) إِذَا نَظَرَ إِلَى الرَّجُلِ فَأَعْجَبَهُ فَقَالَ هَلْ لَهُ حِرْفَةٌ فَإِنْ قَالُوا لَا قَالَ سَقَطَ مِنْ عَيْنِي قِيلَ وَ كَيْفَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ حِرْفَةٌ يَعِيشُ بِدِينِه

هر گاه پيامبر

ص: ۴۵۰

اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به مردی نگاه می کرد و از او خوشش می آمد می پرسید: کاری دارد؟ اگر می گفتند: نه، می فرمود: از چشمم افتاد. پرسیدند: ای پیامبر خدا چرا چنین است؟ فرمود: برای اینکه مؤمن اگر حرفه ای نداشته باشد با دینش زندگی می کند (و به نام دین، بار دوش این و آن می شود)

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۳۸

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِف

هر کس از دسترنج خود بخورد، مثل برق از پل صراط خواهد گذشت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۳۹

حدیث (۲۰) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَهِ ثُمَّ لَا يُعَذِّبُه أَبَدا

هر کس از دسترنج خویش بخورد خداوند با نظر رحمت به او نگاه خواهد ک‍رد و او را ع‍ذاب ن‍م‍ی کند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۹ ، ح ۴۰

حدیث (۲۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ حَلَالًا فُتِحَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّهِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاء

هر کس از دسترنج حلال خویش معاش و هزینه خود را تأمین کند. درهای بهشت بر او گشوده شود تا از هر یک که خواست داخل گردد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۱۰ ، ح ۴۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَهِ فِي عِدَادِ الْأَنْبِيَاءِ وَ يَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ ؛

اگر کسی با دستش کار کند و روزی بخورد ، در روز قیامت در زمره و گروه انبیا است و خدا ثواب انبیا را به او می دهدَ»

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص

۱۰ ، ح ۴۲

قرض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص ۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا یُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَیَکُفَّ بِهِ وَجْهَهُ وَ یَقْضِیَ بِهِ دَیْنَه

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۱۶۶ ، ح۳۶۱۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوالَ النّاسِ یُریدُ أَداءَها أَدَّی اللّه ُعَنْهُ وَ مَنْ أَخَذَها یُریدُ إِتْلافَها اَتْلَفَهُ اللّه ؛

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

نهج الفصاحه ص۷۶۲، ح ۲۹۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّه َتَعالی مَعَ الدّائِنِ حَتّی یَقْضیَ دَیْنَهُ مالَمْ یَکُنْ دَیْنُهُ فیما یَکْرَهُ اللّه ؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص۳۰۳، ح ۷۳۳ {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص۱۴۳ ، ح۱۴ }

حدیث (۵) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهوفا فَأَحْسَنَ طِلْبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطاهُ اللّه بِكَلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطارٍ مِنَ الْجَنَّهِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند

ص: ۴۵۲

در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۸۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنِ احْتاجَ إِلَيْهِ أَخوهُ الْمُسْلِمُ فی قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللّه عَلَيْهِ ريحَ الْجَنَّهِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص ۴۳۰ – من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۱۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

كَما لا يَحِلُ لِغَريمِکَ أَنْ يَمْطُلَكَ و هُوَ مُؤْسِرٌ فَكَذلِكَ لا يَحِلُّ لَکَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۱۹۳، ح۴۱۸ – مجموعه ورام ج ۲، ص ۲۶۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ أَنَّه مَنِ اسْتَدانَ دَيْنا وَ نَوى قَضاءَهُ، فَهُوَ فی أَمانِ اللّه حَتّى يَقْضيَهُ، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ قَضاءَهُ فَهُوَ سارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص ۲۶۸

حدیث (۹) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرادَ ان تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ و أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

حدیث (۱۰) پیامبر صلی اللّه و علیه و آله و سلم :

أَقِلَّ مِنَ

ص: ۴۵۳

اَلدَّيْنِ تَعِشْ حُرّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص۲۳۵، ح ۴۳۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

لاِنْ اُقْرِضَ قَرْضا اَحَبُّ اِلَیَّ مِنْ اَنْ اَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحارالانور(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۳۹، ح ۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی موسی، قالَ: قُلْتُ لاَبی عَبْدِاللّه علیه السلام : جُعِلْتُ فِداكَ یَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ یَحِجُّ؟ قالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: یَسْتَقْرِضُ وَ یَتَزَوَّجُ؟ قالَ: نَعَمْ، اِنَّهُ یَنْتَظِرُ رِزْقَ اللّه غُدْوَةً وَ عَشیَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۱۸۲ و ص۱۸۳ ،ح۳۶۸۵

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

فَاِنْ اَعْطاهُ اَكْثَرَ مِمّا اَخَذَهُ بلا شَرْطٍ بَیْنَهُما فَهُوَ مُباحٌ لَهُ، وَ لَیْسَ لَهُ عِنْدَ اللّه ثَوابٌ فیما اَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج۱۸ ، ص۱۶۱ ، ح۲۳۳۸۹ {شبیه این حدیث در تفسیر القمی ج ۲ ، ص۱۵۹ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۵۷، ح ۱}

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۹۸، از نامه ۳۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلدَّیْنُ دَیْنانِ: فَمَنْ ماتَ وَ هُوَ یَنْوی قَضاءَهُ

ص: ۴۵۴

فَاَنَا وَلِیُّهُ وَ مَنْ ماتَ و لا یَنْوی قَضاءَهُ فَذاکَ الَّذی یُؤْخَذُ مِنْ حَسَناتِهِ لَیْسَ یَوْمَئِذٍ دینارٌ و لا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص ۴۹۰، ح ۱۶۰۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اِیّاکُمْ وَ الدَّیْنَ فَاِنَّهُ مَذَلَّةٌ بِالنَّهارِ، وَ مَهَمَّةٌ بِاللَّیلِ وَ قَضاءٌ فِی الدُّنْیا وَ قَضاءٌ فِی الْآخِرَهِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۵، ص ۹۵، ح ۱۱

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

کَثْرَةُ الدَّیْنِ تُصَیِّرُ الصّادِقَ کاذِبا وَ الْمُنْجِزَ مُخْلِفا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۶۲ ، ح۸۲۱۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اَلدَّیْنُ رِقٌّ فَلا تَبْذُلْ رِقَّکَ لِمَنْ لا یَعْرِفُ حَقَّکَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج۲۰،ص۳۰۶،ح۵۰۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۳۹۸، از نامه ۳۱

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلیٍّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ اَخیهِ موسَی بْنِ جَعْفَرٍ علیه

ص: ۴۵۵

السلام قالَ: وَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اَعْطى رَجُلاً مِائَة دِرْهَمٍ عَلى اَنْ يُعْطِيَهُ خَمْسَةَ دَراهِمَ اَوْ اَقَلَّ اَوْ اَكْثَرَ قالَ: هذَا الرِّبَا الْمَحْضُ؛

علی بن جعفر می گوید: از برادرم امام کاظم علیه السلام در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر (اضافه)به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل الشیعه ج ۱۸، ص ۳۵۹، ح ۲۳۸۴۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ تـُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۲) امام حسین سلام الله علیه :

لا تَرفَعْ حاجَتَکَ إلّا إلی أحَدِ ثَلاثَةٍ: إلی ذی دینٍ أو مُرُوَّةٍ أو حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص۲۴۷

میانه روی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنِ اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُوَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُوَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادارش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خُردش نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵ ،ح ۲۹۳۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنِ اقتَصَدَ فی الغِنی والفَقرِ فَقَدِ استَعَدَّ لِنَوائِبِ الدَّهرِ.

هر که در توان گری و تهیدستی میانه رو باشد، برای [مقابله با]حوادث روزگار آماد شده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۴، ح ۸۰۷۰

دیگر

چهل حدیث همت و کار

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَه

کار کردن برای کسب روزی حلال بر هر زن و مرد مسلمان واجب است

ص: ۴۵۶

امع الاخبار (شعیری) ص ۱۳۹

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

امْنُنْ عَلَيْنَا بِالنَّشَاطِ وَ أَعِذْنَا مِنَ الْفَشَلِ وَ الْكَسَلِ وَ الْعَجْزِ وَ الْعِلَلِ وَ الضَّرَرِ وَ الضَّجَرِ وَ الْمَلَل

خدایا نعمت سرزندگی و کوشایی را به ما ارزانی دار و از سستی ، تنبلی ، ناتوانی ، بهانه آوری ، زیان ، دل مردگی و ملال ، محفوظمان دار

بحار الانوار (ط - بیروت) ج ۹۱ ، ص ۱۲۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوباً لَا يُكَفِّرُهَا صَلَاةٌ وَ لَا صَدَقَةٌ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا يُكَفِّرُهَا قَالَ الْهُمُومُ فِي طَلَبِ الْمَعِيشَه

بعضی از گناهان به وسیله نماز و صدقه هم آمرزیده نمی شوند. سوال شد یا رسول الله!پس چه چیز موجب آمرزش آن است؟ فرمود : جدیت و تلاش در طلب معیشت

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۱۳

حدیث (۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَةُ عَشَرَةُ أَجْزَاءٍ تِسْعَةُ أَجْزَاءٍ فِي طَلَبِ الْحَلَال

عبادت ده جز است که نه جز آن در کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال است

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الْعَمَلَ الْعَمَلَ ثُمَّ النِّهَايَةَ النِّهَايَةَ وَ الِاسْتِقَامَةَ الِاسْتِقَامَةَ ثُمَّ الصَّبْرَ الصَّبْرَ وَ الْوَرَعَ الْوَرَعَ إِنَّ لَكُمْ نِهَايَةً فَانْتَهُوا إِلَى نِهَايَتِكُم

کار کنید و آن را به پایانش رسانید و در آن پایداری کنید ؛ آن گاه شکیبایی ورزید و پارسا باشید.

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص ۲۵۲

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

قَلِيلٌ تَدُومُ عَلَيْهِ أَرْجَى مِنْ كَثِيرٍ مَمْلُولٍ مِنْه

کار (خیر) اندك ، که بر آن مداومت ورزی ، از کار بسیار که از آن خسته شوی ، امیدوار کننده تر است

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص ۵۲۵ ، ح ۲۷۸

حدیث (۷) حضرت علی علیه السلام :

ص: ۴۵۷

عَلَيْكُمْ بِالْجِدِّ وَ الِاجْتِهَادِ وَ التَّأَهُّبِ وَ الِاسْتِعْدَاد

بر شما باد به تلاش و سخت کوشی و مهیا شدن و آماده شدن

وسایل الشیعه ج ۱ ، ص ۹۲ ، ح ۲۱۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقِّيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْه

هر گاه از کاری ترسیدی ، خود را به کام آن بینداز ، زیرا ترس شدید از آن کار ، دشوارتر و زیان بار تر از اقدان به آن کار است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۱ ، ح۱۷۵

حدیث (۹) حضرت علی علیه السلام :

طاعه اللّه سبحانه لا یجوزها الا من بذل الجد و استفرغ الجهد

به طاعت خدای سبحان دست نیابد مگر کسی که تلاش کند و نهایت کوشش خود را به کار گیرد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج ۷ ، ص ۲۱۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الشَّرَفُ بِالْهِمَمِ الْعَالِيَه لَا بِالرِّمَمِ الْبَالِيَه

شرافت به همت های بلند است نه به استخوان های پوسیده

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۳

حدیث (۱۱) امیرالمومنان علیه السلام :

اقْصِرْ هِمَّتَکَ عَلَى مَا يَلْزَمُکَ وَ لَا تَخُضْ فِيمَا لَا يَعْنِيك

همت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه به کارت نمی آید پی گیری مکن

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۷ ، ح ۱۰۹۳۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْمَرْءُ بِهِمَّتِهِ لَا بِقُنْيَتِه

ارزش انسان به همت اوست ، نه به ثروت او

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۷ ، ح ۱۰۲۶۴

حدیث (۱۳) حضرت علی علیه السلام :

قَدْرُ الرَّجُلِ عَلَى قَدْرِ هِمَّتِه

اندازه هر کس به اندازه همت اوست

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۷ ، ح ۴۷ – تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۳

ص: ۴۵۸

، ح ۱۶۲۷

حديث (۱۴) امام على عليه السلام :

الْكَرَمُ نَتِيجَهُ عُلُوِّ الْهِمَّه

کرامت زاییده بلند همتی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۲ ، ح ۸۶۷۸

حديث (۱۵) اميرالمومنين على عليه السلام :

كَفَى بِالْمَرْءِ غَفْلَهً أَنْ يَصْرِفَ هِمَّتَهُ فِيمَا لَا يَعْنِيه

از غفلت برای آدمی همین بس که همتش را در آنچه به کارش نمی آید ، صرف کند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۷ ، ح ۱۰۹۴۲

حديث (۱۶) امام على عليه السلام :

كُنْ بَعِيدَ الْهِمَمِ إِذَا طَلَبْتَ كَرِيمَ الظَّفَرِ إِذَا غَلَبْت

هر گاه در پی چیزی هستی ، بلند همت باش و آن گاه که چیره شدی ، در پیروزی کریم باش

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۶

حديث (۱۷) امير المومنين على عليه السلام :

آفَهُ النُّجْحِ الْكَسَل

آفت موفقیت تنبلی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۳ ، ح ۱۰۶۱۷

حديث (۱۸) امام على عليه السلام :

مَنْ دَامَ كَسَلُهُ خَابَ أَمَلُه

کسی که پیوسته تنبلی کند ، در رسیدن به آرزویش ناکام ماند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۳ ، ح ۱۰۶۲۷

حدیث (۱۹) امیرالمومنین علی علیه السلام :

مِنْ سَبَبِ الْحِرْمَانِ التَّوَانِی

یکی از عوامل محرومیت سستی (در کار) است

تحف العقول ص ۸۰

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

ضَادُّوا التَّوَانِیَ بِالْعَزْم

با عزم و اراده به جنگ سستی بروید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۶ ، ح ۱۰۹۰۸

حدیث (۲۱) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَا مُرُوَّةَ لِمَنْ لَا هِمَّةَ لَه

کسی که همت ندارد مروت ندارد

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۱ ، ص ۵۷۱ – بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۱۱

حدیث (۲۲) امام حسن مجتبی علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ وَ جِدُّوا فِی الطَّلَبِ وَ تُجَاهَ الْهَرَبِ وَ بَادِرُوا الْعَمَلَ قَبْلَ مُقَطَّعَاتِ النَّقِمَاتِ وَ هَاذِمِ اللَّذَّات

ای بندگان خدا ! تقوا پیشه کرده و برای رسیدن به خواسته ها تلاش کنید و از

کارهای ناروا بگریزید و قبل از آنکه ناگواری ها به شما روی آورند و نابود کننده لذات (مرگ) فرا رسد ، به کار (های نیک) مبادرت ورزید

تحف العقول ص ۲۳۶ – بحارالانوار(ط - بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۰۹

حدیث (۲۳) امام حسن مجتبی علیه السلام :

و اعمل لدنیاک کأنّک تعیش أبدا و اعمل لآخرتک کأنّک تموت غدا

برای دنیایت چنان کار کن که گویا برای همیشه (در این دنیا) خواهی بود. و برای آخرتت (نیز چنان) سعی و تلاش کن که گویا فردا از این دنیا خواهی رفت

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲ ، ص ۵۲ ، ح ۱۳۴۸۹ – بحارالانوار(ط - بیروت) ج ۴۴ ، ص ۱۳۹

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحَزَنِ وَ الْعَجْزِ وَ الْکَسَل

بار خدایا ، من از غم و اندوه و ناتوانی و تنبلی به تو پناه می برم

من لا یحضره الفقیه ج ۱ ، ص ۳۳۵ ، ح ۹۸۱

حدیث (۲۵) امام محمد باقر علیه السلام :

إِیَّاکَ وَ الْکَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ کُلِّ شَر

از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز ، زیرا که این دو کلید هر بدی می باشند

تحف العقول ص ۲۹۵

حدیث (۲۶) امام محمد باقر علیه السلام :

إِنِّی لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ أَوْ أُبْغِضُ لِلرَّجُلِ أَنْ یَکُونَ کَسْلَاناً [کَسْلَانَ] عَنْ أَمْرِ دُنْیَاهُ وَ مَنْ کَسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْیَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَکْسَلُ

من مردی را که در کار دنیایش تنبل باشد مبغوض میدارم و کسی که در کار دنیا تنبل باشد ، در کار آخرتش تنبل تر است

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۸۵ ، ح ۴

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام :

إِیاکَ وَ الْکَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا یمْنَعَانِکَ مِنْ حَظِّکَ مِنَ الدُّنْیا وَ

ص: ۴۶۰

الْآخِرَه

از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز زیرا که این دو خصلت تو را از بهره دنیا و آخرت باز می دارند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۸۵ ، ح ۲

حدیث (۲۸)امام جعفر صادق علیه السلام :

ترک التجاره ینقص العقل

رها کردن کسب و کار ، عقل را کم می کند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۱۴۸ ، ح ۱

حدیث (۲۹) امام جعفر صادق علیه السلام :

كُلُّ ذِی صِنَاعَهٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ يَجْتَلِبُ بِهَا الْمَكْسَبَ وَ هُوَ أَنْ يَكُونَ حَاذِقاً بِعَمَلِهِ مُؤَدِّياً لِلْأَمَانَهِ فِيهِ مُسْتَمِيلًا لِمَنِ اسْتَعْمَلَهُ

هر اهل فنی برای موفقیت در کسب و کار خود به سه مطلب نیازمند است : تخصص و باهوشی در فن و حرفه مورد نظر؛ امین باشد و در کار و مال مردم ، امانت و درستی را حفظ کند. با کارفرما و صاحب کار ، خوش برخورد و خوش قلب باشد

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۳۰) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ التِّجَارَهَ اسْتَغْنَى عَنِ النَّاس

هر کس دنبال تجارت رود از مردم بی نیاز می شود

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۱۴۸ ، ح ۳

حدیث (۳۱) امام جعفر صادق علیه السلام :

يَا هِشَامُ إِنْ رَأَيْتَ الصَّفَّيْنِ قَدِ الْتَقَيَا فَلَا تَدَعْ طَلَبَ الرِّزْقِ فِی ذَلِكَ الْيَوْم

اگر در خط مقدم جبهه ، درگیری شروع شد ، باز هم کار کردن و طلب روزی را در آن روز ترک نکن

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۷۸ ، ح ۷

حدیث (۳۲) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّه

کسی که خود را برای روزی خانواده اش به زحمت می اندازد و کار می کند مانند رزمنده ایست که در راه خدا می جنگد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ،

ص: ۴۶۱

ص ۸۸، ح ۱

حدیث (۳۳) امام جعفر صادق علیه السلام :

أُوصِيکَ بِتَقْوَی اللَّهِ وَ الْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَا يَنْفَعُ اجْتِهَادٌ لَا وَرَعَ فِيه

تو را به تقوای الهی و پارسایی و کوشش سفارش می کنم و بدان که کوششی که در آن پارسایی نباشد ، سودی نمی دهد

کافی (ط – الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۷۶ ، ح ۱

حدیث (۳۴)امام جعفر صادق علیه السلام :

لَا تَکْسَلُوا فِي طَلَبِ مَعَايِشِکُمْ فَإِنَّ آبَاءَنَا کَانُوا يَرْکُضُونَ فِيهَا وَ يَطْلُبُونَهَا

در طلب روزی و نیازهای زندگی تنبلی نکنید ، چرا که پدران و نیاکان ما به دنبال آن می دویدند و آن را طلب می کردند

من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۵۷ ، ح ۳۵۷۶

حدیث (۳۵) امام جعفر صادق علیه السلام :

لَا تَکْسَلْ عَنْ مَعِيشَتِکَ فَتَکُونَ کَلًّا عَلَی غَيْرِک

در معاش دنیوی خود تنبلی مکن که سربار دیگران باشی

کافی (ط – الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۸۶ ، ح ۹

حدیث (۳۶) امام موسی کاظم علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَّامَ إِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ الْفَارِغ

خداوند دشمن بنده ای است که زیاد می خوابد و بیکار است

وسایل الشیعه ج ۱۷ ، ص ۵۸ ، ح ۲۱۹۷۲

حدیث (۳۷) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ الَّذِي يَطْلُبُ مِنْ فَضْلٍ يَکُفُّ بِهِ عِيَالَهُ أَعْظَمُ أَجْراً مِنَ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّه

کسی که دنبال روزی می رود تا آبروی خود و خانواده اش را حفظ کند اجر و پاداشش از رزمنده ای که در راه خدا جنگ می کند بیشتر است

تحف العقول ص ۴۴۵

حدیث (۳۸) امیر المومنین علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الشِّیَمِ شَرَفُ الْهِمَم

نیکوترین خصلت ها ارجمندی همت هاست

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸، ح ۱۰۲۷۴

حدیث (۳۹) حضرت علی علیه السلام :

مَنْ رَقَی دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظَّمَتْهُ الْأُمَم

ص: ۴۶۲

هر که بر نردبان همت ها بالا رود ، ملت ها او را بزرگ دارند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۰

حدیث (۴۰) امام محمد باقر علیه السلام :

لَا شَرَفَ كَبُعْدِ الْهِمَّه

هیچ شرافتی چون بلند همتی نیست

تحف العقول ص ۲۸۶ – بحار الانوار (ط –بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۶۵

اجتماعی

خانواده

خانواده

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُكُم خَيرُكُم لأَهلِهِ و أَنَا خَيرُكُم لأَهلی ما أَكرَمَ النِّساءَ إلاّ كَريمٌ و لا أَهانَهُنَّ إلاّ لَئيمٌ؛

بهترین شما کسی است که برای خانواده اش بهتر باشد، و من از همه شما برای خانواده ام بهترم، زنان را گرامی نمی دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان اهانت نمی کند مگر شخص پَست و بی مقدار.

نهج الفصاحه ص۴۷۲ ح ۱۵۲۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَ وُلْدِهِ وَ هِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُم

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سئوال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سئوال می شود.

مجموعه ورام ج۱ ، ص۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُ الرِّجالِ مِن اُمَّتى الَّذينَ لا يَتَطاوَلُونَ عَلى أَهليهِم و يَحِنُّونَ عَلَيهِم و لا يَظلِمُونَهُم؛

بهترین مردان امّت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص ۲۱۶

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأَهلِ بَیتِهِ مُدَّ لَهُ فی عُمُرِهِ؛

هر کس به شایستگی در حقّ خانواده اش نیکی کند، عمرش طولانی می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۵

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَا یَزَالُ الْمُؤْمِنُ یُورِثُ أَهْلَ بَیْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّی یُدْخِلَهُمُ الْجَنَّهَ [جَمِیعاً]

ص: ۴۶۳

ؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۲، ص۲۰۱، ح۱۳۸۸۱

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذا أرادَ اللّه بِأهلِ بَيتٍ خَيرا فَقَّهَهُم فِى الدّينِ و وَقَّرَ صَغيرُهُم كَبيرَهُم و رَزَقَهُمُ الرِّفقَ فى مَعيشَتِهِم و القَصدَ فى نَفَقاتِهِم وَ بَصَّرَهُم عُيُوبَهُم فَيَتُوبُوا مِنها؛

هرگاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

نهج الفصاحه ص۱۸۱ ، ح ۱۴۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يا على: خِدمَةُ العِيالِ كَفّارَةٌ لِلكَبائِرِ و تُطفى غَضَبَ الرَّبِّ، وَ مُهُورُ الحُورِ العينِ، و تَزيدُ فِى الحَسَناتِ و الدَّرَجاتِ؛

یا علی: خدمت به خانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننده خشم خداوند و مهریه حورالعین و زیاد کننده حسنات و درجات است.

جامع احادیث الشیعه(بروجردی) ج۲۲ ، ص۳۰۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ يَأكُلُ بِشَهوَةِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ يَأكُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۱۲

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- "قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً " كَيْفَ نَقِي أَهْلَنَا قَالَ تَأْمُرُونَهُمْ {بِما يُحِبُّ اللّه } وَ تَنْهَوْنَهُم {عَمّا يَكرَهُ اللّه}.

خداوند می فرمایند : «خود و خانواده تان را از آتش دوزخ حفظ کنید»، گفتند: چگونه خانواده مان را از آتش دوزخ حفظ

کنیم؟ فرمودند: {به آنچه خدا دوست دارد} امرشان کنید

و {از آنچه خدا

نمی پسندد} نهی شان نمائید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵ ص ۶۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتـاجُ فی مَنزِلِهِ وعِیـالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وإن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ : مُعاشَرَةٌ جَمیلَةٌ وسَعَةٌ بِتَقـدیرٍ وغَیرَةٌ بِتَحَصُّنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری ، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی: لا یَخدِمُ العِیالَ إلّا صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَالخِرَه؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص۱۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۱، ص۱۳۲

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةٌ اِن یَعلَمُهنَّ المُؤمِنُ کانَت زیادَةً فی عُمُرِهِ وَ بَقاءَ النِّعمَهِ عَلَیهِ: تَطویلُهُ فی رُکوعِهِ وَ سـجودِهِ فی صـلاتِهِ وَ تَطویلُهُ لِجلوسِهِ عَلی طَعامِهِ اِذا اَطعَمَ عَلی مائِدَتِهِ وَ اصطِناعُهُ المَعروفَ اِلی اَهلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنهـا مطلع شود، بـاعث طول عمر و دوام بهره منـدی او از نعمت ها می شود: طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمَرأَةُ الصّالِحَهُ أَحَدُ الکاسِبَینِ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

امالی(طوسی) ص۶۱۴ - مستدرک الوسایل ومستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۱۷۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۰، ص۲۳۸

حدیث (۱۴) امام حسین علیه السلام:

لاتـَرفع حـ--اجَتَکَ إلّا إلـ-ی أحـَ-دٍ ثَلاثه: إلـ-ی ذِی دیـ-نٍ، اَو مُـ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به

ص: ۴۶۵

یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص ۲۴۷

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ مَلَّهُ اَهْلُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته می شوند.

تحف العقول ص ۲۱۴

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأَهلِهِ زادَ اللّهُ فی عُمرِهِ.

هر که به خانواده اش نیکی کند، خداوند بر عمرش بیفزاید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۲۱۹

همسر

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَةِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَةُ الصّالِحَةُ وَالمَسكَنُ الواسِعُ وَالمَركَبُ البَهِیُّ وَالوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۵۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أَحسِنِ الصُّحبَهَ لَها فَيَصفُوَ عَيشُكَ؛

با همسرت خوش رفتار باش تا زندگی ات با صفا گردد.

من لایحضره الفقیه، ج۴، ص۳۹۲، ح۵۸۳۴

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اَكرَمَكُم عِندَ اللّه اَشَدُّكُم اِكراما لِحَلائِلِهِم؛

گرامی ترین شما نزد خدا، کسی است که بیشتر به همسر خود احترام بگذارد.

وسایل الشیعه ج ۲۱ ، ص۳۱۱ ، ح۲۷۱۵۷ {شبیه این حدیث در من لایحضر الفقیه ج۳ ، ص۵۰۶ و تهذیب الاحکام ج۸، ص۱۴۱}

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ الرَّجُلَ إذا نَظَرَ إلَی امرَأَتِهِ وَنَظَرَت إلَیهِ نَظَرَ اللّه تَعالی إلَیهِما نَظَرَ الرَّحمَهِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند بدیده رحمت به آنان نگاه می کند.

ص: ۴۶۶

نهج الفصاحه ص۲۷۸ ، ح ۶۲۱

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

خِیارُکم اَلیَنُکم مَناکِبَهً وَ اَکرَمُهم لِنِسائِهِم؛

بهترین شما کسی است که در برخورد با مردم نرم تر و مهربان تر باشد و ارزشمندترین مردم کسانی هستند که با همسرانشان مهربان و بخشنده اند.

عوالم العلوم و المعارف ج۱۱ ، ص۹۰۹

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا، ص ۲۵۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَقَدَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج۱ ، ص ۲۸۴

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

وَ اَمّا حَقُّ الزَّوجَهِ فَاَنْ تَعْلَمَ اَنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ جَعَلَها لَکَ سَکَنا وَ اُنْسا فَتَعْلَمَ اَنَّ ذلِکَ نِعْمَهٌ مِنَ اللّه عَلَیْکَ فَتُکْرِمَها وَ تَرْفُقَ بِها وَ اِنْ کانَ حَقُّکَ اَوجَبَ فَاِنَّ لَها عَلَیْکَ اَنْ تَرْحَمَها؛

حق زن این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس

احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما این حق اوست که با او مهربان باشی.

من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۶۲۱، ح ۳۲۱۴

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیْرُکُم خَیْرُکُم لِنِسائِهِ و اَنَا خَیْرُکُم لِنِسائی؛

بهترین شما کسی است که برای زنان خود بهتر باشد و من بهترین شما برای زن خود هستم.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۴۳

قطع و صله رحم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها وَاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَتَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص۵۴۹ ، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرِهٍ وَالقَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَهَ وَصِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَصِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَعِشرینَ؛

صدقه دادن ده حسنه، قرض دادن هجده حسنه، رابطه با برادران (دینی) بیست حسنه و صله رحم بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص ۱۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ وَتَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم محبّت آور است و دشمن را خوار می گرداند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۴، ص۲۰۹، ح۵۸۲۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

کَفِّروا ذُنوبَکُم وَتَحَبَّبوا اِلی رَبِّکُم بِالصَّدَقهِ وَصِلَهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صله رحم گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۴، ص۶۳۵، ح۷۲۵۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ تُدِرُّ النِّعَمَ وَتَدفَعُ النِّقَمَ؛

صله رحم نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

شرح

ص: ۴۶۸

آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۴، ص۲۰۴، ح۵۸۳۶

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

زَکوةُ الیَسارِ بِرُّ الجیرانِ وَ صِلَةُ الاَرحامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۴، ص۱۰۶، ح۵۴۵۳

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اَعجَلَ الخَیرِ ثَوابا صِلَةُ الرَّحِمِ؛

ثواب صله رحم سریع تر از هر کار خیری به صاحبش می رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۵۲

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

صِلَةُ الاَرحامِ تُزکی اَلاَعمالَ و تُنمی اَلاَموالَ و تَدفَعُ اَلبلوی وَ تُیَسِّرَ الحِسابَ و تُنسِئُ فِی الاَجَلِ؛

صله رحم اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را دفع، حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۵۰ - تحف العقول، ص ۲۹۹

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ وَالبِرَّ لَیُهَوِّنانِ الحِسابَ وَیَعصِمانِ مِنَ الذُّنوبِ؛

صله رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان می کند و از گناهان جلوگیری می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۵۷ - تحف العقول ص ۳۷۶

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

صِلَةُ الارحامِ تُحَسِّنُ الخُلُقَ وَ تُسمِحُ الکَفَّ و تُطیبُ النَّفسَ وَ تَزیدُ فِی الرِّزقِ و تُنسِئُ فِی الاَجَلِ؛

صله رحم اخلاق را خوب، دست را بخشنده، جان را پاکیزه، روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۵۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَةُ بِعَشرَةٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَةَ عَشرَ وَ صِلَةُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ بِاَربَعَةٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۱۰

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن مَشی اِلی ذی قَرابَةٍ بِنَفسِهِ وَ مالِهِ لِیَصِلَ رَحِمَهُ اَعطاهُ اللّهُ

عَزَّوَجَلَّ اَجرَ مِأَهِ شَهیدٍ؛

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزّوجلّ پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرحمِ مِن اَفضَلِ شِیَمِ الکِرامِ؛

صله رحم، از بهترین خصلت های بزرگواران است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۵ ، ص۲۵۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

اِنَّ صِلَهَ الرحامِ لَمِن موجِباتِ السلامِ وَ اِنَّ اللّهَ سُبحانَهُ اَمَرَ بِاِکرامِها وَ اِنَّهُ تَعالی یَصِلُ مَن وَصَلَها وَ یَقطَعُ مَن قَطَعَها وَ یُکرِم مَن اَکرَمَها؛

به راستی که صله رحم از واجبات اسلام است و خدای سبحان، امر فرموده که آن را گرامی بدارند و خداوند متعال با هر کس که صله رحم کند، رابطه برقرار می کند و با هر کس که قطع رحم کند، قطع رابطه می کند و هر کس که صله رحم را گرامی بدارد، گرامی اش می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۵ و ص ۴۰۶ ،ح ۹۲۹۰

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

حِراسَهُ النِّعَمِ فی صِلَهِ الرَّحِمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶ ،ح۹۳۰۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إذا قَطَّعُوا الرحامَ جُعِلَتِ الموالُ فی أیدیِ الشرارِ ؛

هرگاه مردم قطع رحم کنند، ثروت ها در دست افراد شرور قرار می گیرد.

کافی(ط--الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

أفضَلُ ما یوصَلُ بِهِ الرَّحِمُ کَفُّ الأذی عَنها؛

بهترین صله رحم، خودداری از آزار و اذیت خویشاوندان است .

قرب الاسناد(ط-حدیثه) ص۳۵۵ - بحارالأنوار ج ۷۱، ص ۸۸

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

صِلُوا أرحامَکُم و بِرّوا بِإخوانِکُم وَ لَو بِحُسنِ السَّلامِ وَ رَدِّ الجَوابِ ؛

صله رحم نمایید و به برادران (دینی) خود نیکی کنید، هر چند

ص: ۴۷۰

با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ تَعمُرُ الدِّیارَ وَ تَزیدُ فی الأعمارِ وَ اِن کانَ اَهلُها غَیرَ اَخیارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند، هر چند صله رحم کنندگان مردمان خوبی نباشند.

امالی(طوسی) ص ۴۸۱

حدیث (۲۰) امام رضا علیه السلام :

وَقِّرُوا کِبارَکُم وَ ارحَمُوا صِغارَکُم وَ صِلُوا اَرحامَکُم؛

به بزرگترهایتان احترام بگذارید و با کوچکترها مهربان باشید و صله رحم نمایید.

امالی(صدوق) ص۹۴ - عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۲۹۵

حدیث (۲۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ النصافَ مِن نَفسِهِ وَ بِرَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِیَ ءَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُـقِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والـدین و صـله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المونین ص ۲۶۵

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ القَومَ لَیکونونَ فَجَرَةً وَ لا یَکونونَ بَرَرَةً فَیَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالُهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَکَیفَ اِذا کانوا اَبرارا بَرَرَةً!؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صـله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن سَرَّهُ اَن یُنسَاَل-َهُ فی عُمُرِهِ وَ یُوَسَّعَ لَهُ فی رِزقِهِ فَلیَتَّقِ اللّه وَ لیَصِل رَحِمَهُ؛

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه

کند و صله رحم نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

ما نَعلَمُ شَیئا یَزیدُ فِی العُمرِ اِلاّ صِلَةَ الرَّحِم، حَتّی اِنَّ الرَّجُلَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثَ سِنینَ فَیکونُ وَصولاً لِلرَّحِم فَیَزیدُ اللّه فی عُمرِهِ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَجعَلُها ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً، وَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَکونَ قاطِعا لِلرَّحِم، فَیَنقُصُهُ اللّه ثَلاثینَ سَنَةً وَ یَجعَلُ اَجَلَهُ اِلی ثَلاثِ سِنینَ؛

ما، غیر از صله رحم، چیزی نمی شناسیم که بر عمر بیفزاید، تا آن جا که گاهی عمر کسی سه سال است، و وقتی که اهل صله رحم می شود، خداوند هم سی سال بر عمرش می افزاید و آن را سی و سه سال می کند و گاهی عمر کسی سی و سه سال است و قطع رحم می کند و خداوند هم سی سال از عمر او می کاهد و عمرش را به سه سال، کاهش می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۲ و ص۱۵۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ الَّتی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَةُ الرَّحِمِ وَالَّتی تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر و مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

زِيَادَةُ الشُّكْرِ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ تَزِيدَانِ النِّعَمَ وَ تَفْسَحَانِ فِي الْأَجَلِ

شکرگزاری فراوان و صله رحم، نعمت ها را زیاد می کنند و بر مُهلت زندگی می افزایند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۶ ، ح۹۳۰۴

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إيّاكُم و الشُّحَّ فَإنَّما هَلَكَ مَن كانَ قَبلَكُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا و أَمَرَ هُم بِالقَطيعَهِ فَقَطَعوا و أَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص۳۵۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

و قَد سُئِلَ عَن مَكارِمِ الخلاقِ: اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَكَ وَصِلَهُ مَن قَطَعَكَ و إعطاءُ مَن حَرَمَكَ و قَولُ الحَقِّ و لَو عَلى نَفسِكَ؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خویی) ج۶ ، ص۲۱۸

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

اَلمَكارِمُ عَشرٌ ، فَإنِ استَطَعتَ أن تَكونَ فيكَ فَلتَكُن... : صِدقُ البَسِ ، و صِدقُ اللِّسانِ ، و أداءُ الأمانَهِ ، و صِلَهُ الرَّحِمِ ، وَ إقراءُ الضَّيفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، و المُكافاهُ عَلىَ الصَّنائعِ ، و التَّذَمُّمُ لِلجارِ ، و التَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و رَأسُهُنَّ الحَياءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته

باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج ۲ ، ص ۴۳۱

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیسَ شَیْ ءٌ اُطیعَ اللّه ُفیهِ اَعجَلَ ثَوابا مِن صِلَهِ الرَّحِمِ وَ لَیسَ شَیْ ءٌ اَعجَلَ عِقابا مِنَ البَغیِ وَ قَطیعَهِ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صله رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص ۶۶۱ ، ح ۲۳۹۸

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُداراهِ النّاسِ وَ اِکرامِ العُلَماءِ وَ الصَّفحِ عَن زَلّاتِ الخوانِ فَقَد اَدَّبَکَ سَیِّدُ الاَوَّلینَ وَ الخِرینَ بِقَولِهِ صلی الله علیه و آله : اُعفُ عَمَّن ظَلَمَکَ وَ صِل مَن قَطَعَکَ وَ اَعطِ مَن حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵ ، ص ۷۱

حدیث (۳۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِخلاصِ فِی السِّرِّ وَ العَلانِیَهِ وَ اَن اَعفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَن قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمتی فِکراً وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی

که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج۲ ، ص۱۱

حدیث (۳۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَمَرَنی رَبّی بِسَبعِ خِصالٍ: حُبِّ المَساکینِ وَ الـدُّنُوِّ مِنهُم و اَن أکثِرَ مِن «لا حَولَ وَ لا قُوَّةَ اِلّا بِاللّه» وَ اَن اَصِلَ بِرَحِمی و اِن قَطَعَنی و اَن اَنظُرَ الی مَن هُوَ اَسفَلُ مِنّی و لا اَنظُرَ اِلی مَن هُوَ فَوقی و اَن لا یَأخُذَنی فِی اللّه ِ لَومَةُ لائِمٍ و اَن اَقولَ الحَقَّ وَ اِن کانَ مُرّا و اَن لا اَسأَلَ اَحَدا شَیئا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بینوایان و نزدیک شدن به آنها، ذکر لا حول و لا قوه الا باللّه را بسیار گفتن، بـا خویشاونـدان رابطه برقرار کردن؛ هر چنـد آنان قطع رابطه کننـد، [و در مسائل مادی]، به پایین تر از خود نگاه کنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگیرم، حق را بگویم اگر چه تلخ باشد و از کسی چیزی نخواهم.

الاصول السته عشر(ط-دارالشبستری) ص ۷۵

حدیث (۳۴) امام محمدباقر علیه السلام:

اِنَّ اَعجَلَ الطاعَهِ ثَواباً لِصِلَهِ الرَّحِم؛

نزدیکترین و سریعترین طاعت در ثواب ، پیوند با خویشان است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۳۴۷ - خصال ج۱ ، ص ۱۲۴ - تحف العقول ص۲۹۴

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ م-َن ک-ُنَّ فِیهِ ک-انِ سَیِّ-داً: کَظمُ الغَیظِ و ا لعَف-وُ عَن المَسیىءِ والصِّله بِ-النَف-سِ و ا لم-الِ؛

سه چیز است که در ه-ر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-رو خ-وردن ، گـذشت از بـدک-ردار ، کمـک و صله رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص ۳۱۷

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام:

مَن زَارَ أخاهُ فِی اللهِ قالَ اللهُ عَزِّ وَ جَلِّ

إِیّایَ زُرتَ وَ ثَوَابُکَ عَلَیّ وَ لَستُ أرضَی لَکَ ثَوَاباً دونَ الجَنَّه ِ.

هر که برای خدا برادرش را زیارت کند ،خدای عزوجل می فرماید: به زیارت من آمدی و پاداش تو بر عهده من است و من غیر از بهشت برای تو، به پاداش دیگری راضی نمی شوم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۷۶

والدین

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه وآله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها و اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ و صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَ تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص۵۴۹ ، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اِن اَحبَبتَ اَن یَزیدَ اللّه ُفی عُمُرِکَ فَسُرَّ اَبَ-وَیکَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسایل الشیعه ج۱۸ ، ص۳۷۲ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۸۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اَلـذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّیرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ الَّتی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَهُ الرَّحِمِ وَالَّتی تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴

حدیث (۴) امام صادق سلام الله علیه :

ثَلَاثٌ لَمْ یَجْعَلِ اللَّهُ لِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ فِیهِنَّ رُخْصَةً بِرُّ الْوَالِدَیْنِ بَرَّیْنِ کَانَا أَوْ فَاجِرَیْنِ وَ وَفَاءٌ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر نیکو کار باشند یا فاجر ، وفای به عهد با نیکو کار یا فاجر و ادای امانت به نیکو کار یا فاجر .

تحف العقول ص۳۶۷

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اثنان یعجّلهما اللّه فی الدّنیا البغی و عقوق الوالدین.

دو چیز را خداوند در این جهان کیفر می دهد تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص۱۶۵

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

بِرُّوا آباءَکُمْ یَبِرَّکُمْ اَبْناؤُکُمْ وَ عِفُّوا عَنْ نِساءِ النّاسِ تَعِفَّ نِساؤُکُمْ؛

به پدر و مادر خود نیکی کنید تا فرزندانتان به شما نیکی کنند و به زنان مردم عفّت ورزید تا زنانتان عفّت ورزند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵ ، ص۵۵۴ - من لایحضرالفقیه ج۴ ، ص۲۱

حدیث (۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

یُقالُ لِلعاقِّ إعمَل مَا شَئتَ فانّی لا أغفِرُ لک

به فرزندی که عاق (والدین) شده گفته می شود: هر کاری می خواهی انجام بده که من تو را نمی آمرزم.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۱، ص ۸۰

حدیث (۸) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاهُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص۱۶۷

حدیث (۹) امام هادی علیه السلام :

العقوق یعقب القله و یؤدی الی الذله؛نارضایتی پدر و مادر ، کم توانی را

ص: ۴۷۷

به دنبال دارد و آدمی را به ذلت می کشاند.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۵ ، ص۱۹۵

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) :

مَنْ بَرَّ بِوَالِدَیْهِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِه

هر که به پدر و مادرش نیکی کندخداوند بر عمرش افزوده است.مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص۱۶۲

حدیث (۱۱) امام هادی علیه السلام :

اَلعُقوقُ یُعقِبُ القِلَّهَ و یُؤَدِّی إلَی الذِّلَّهِ

آزردن و نافرمانی [پدر و مادر]، نداری می آورد و به خواری می کشاند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۸۴

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ نَظَرَ إِلَی أَبَوَیْهِ نَظَرَ مَاقِتٍ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ یَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاهً.

هر که به پدر و مادر خود - اگر چه به وی ستم کرده باشند - با نگاه غضب آلود بنگرد خداوند نمازش را نمی پذیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۳۴۹

پدر

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ لایُستَحیی مِنهُنَّ: خِدمَهُ الرَّجُلِ ضَیفَهُ وَ قیامُهُ عَن مَجلِسِهِ لأَبیهِ وَ مُعَلِّمِهِ و طَلَبُ الحَقِّ وَإن قَلّ؛

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندك باشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم ج۳، ص۳۳۸، ح۴۶۶۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَحِمَ اللّه ءاَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَکاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقیاتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات

الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا ص

ص: ۴۷۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

قُم عَن مَجلِسِکَ لِاَبیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ اِن کُنتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص۴۳۵ ، ح ۹۹۷۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام:

بَرّوا آبائَکُم یَبَرُّکُم أبناؤُکُم

با پدرانتان خوشرفتاری کنید تا فرزندانتان با شما خوشرفتاری کنند.

الوافی ج۲۲ ، ص۸۶۶

فرزند

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارزُقنی وَلَدا وَاجعَلهُ تَقیّا زَکیا لَیسَ فی خَلقِهِ زیادَهٌ و لا نُقصانٌ و اجعَل عاقِبَتَهُ إلی خَیرٍ؛

خداوندا به من فرزندی عطا کن و او را پرهیزگار و پاک قرار ده که در آفرینشش کم و زیادی نباشد و سرانجامش را نیکو گردان.

وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص۱۱۷ - تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان)ج۷، ص ۴۱۱، ج ۱۶۴۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَبَّلَ وَلَدَهُ کَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَسَنَهً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَهِ وَ مَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِیَ بِالْأَبَوَیْنِ فَیُکْسَیَانِ حُلَّتَیْنِ یُضِی ءُ مِنْ نُورِهِمَا وُجُوهُ أَهْلِ الْجَنَّهِ.

هر کس فرزندش را ببوسد ، خداوند عزّوجلّ برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند ، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد ، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها ، چهره های بهشتیان نورانی می گردد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۹، ح۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اَلبَناتُ حَسَناتٌ و البَنُونَ نِعَمٌ فَالحَسَناتُ تُثابُ عَلَيهِنَّ و النِّعمَهُ تُسأَلُ عَنها؛

دختران خوبی ها و پسران نعمت اند، به خوبی ها ثواب می دهند و از نعمت ها سئوال می شود.

تحف العقول ص ۳۸۲

حدیث (۴) امام موسی کاظم علیه السلام :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله إذا

ص: ۴۷۹

أَصبَحَ مَسَحَ عَلی رُؤُوسِ وُلدِهِ و وُلدِ وُلدِهِ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز صبح بر سر فرزندان و نوادگانشان دست (نوازش) می کشیدند.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص ۸۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۱، ص۹۹، ح۷۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ الوَلَدَ الصّالِحَ رَیحانَهٌ مِن رَیاحینِ الجَنَّهِ؛

فرزند شایسته و خوب گلی از گل های بهشت است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۳، ح۱۰

حدیث (۶) امام موسی کاظم سلام الله علیه :

قالَ بَعضُهُم : شَکوَتُ اِلی ابِی الحَسَنِ موسی علیه السلام ابنا لی ، فَقالَ : لا تَضرِبهُ، و اهجُرهُ وَ لا تُطِل؛

کسی گفت : از فرزندم به امام کاظم علیه السلام شکایت کردم . ایشان فرمودند : «او را نزن بلکه با او قهر کن ولی نه به مدّت طولانی.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص ۸۹

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَقُّ الوَلَدِ عَلی والِدِهِ... أن یَستَفرِهَ اُمَّهُ؛

حق فرزند بر پدر این است که مادر او را گرامی بدارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۹، ح۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَحِبُّوا الصِّبیانَ وَ ارحَمُوهُم و إذا وَعَدتُمُوهُم شَیئا فَفُوا لَهُم فَإنَّهُم لا یَدرُونَ إلاّ أَنَّکُم تَرزُقُونَهُم؛

کودکان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۹، ح۳

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَةِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَةُ الصّالِحَةُ و المَسکَنُ الواسِعُ و المَرکَبُ البَهیُّ و الوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۵۵، ح۳۵

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام :

اِذا اَرَدتَ الوَلَدَ فَقُل عِندَ الجِماعِ : اَللّهُمَّ ارزُقنی وَلَدا وَ اجعَلَهُ تَقیّا لَیسَ فی خَلقِهِ زِیادَةٌ وَ لا نُقصانٌ وَ اجعَل عاقِبَتَهُ اِلی خَیرٍ؛

هر گاه فرزند خواستی ، هنگام

آمیزش بگو : بار الها! به من فرزنـدی عطا کن و او را با تقوا قرار ده و در آفرینش او، کم و زیادی نباشـد و او را عاقبت به خیر گردان .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۱۰، ح ۱۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَن اَكَلَ سَفَرجَلَهً عَلَى الرِّيقِ طابَ ماؤُهُ وَ حَسُنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک بِه بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص۳۵۷، ح ۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمرَاَهٍ حامِلَهٍ اَكَلَتِ البِطِّيخَ اِلاّ يَكونُ مَولودُها حَسَنَ الوَجهِ وَ الخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی صلی الله علیه و آله، ص ۲۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَطعِمُوا المَرأَهَ فى شَهرِها الَّذى تَلِدُ فيهِ التَّمرَ فَاِنَّ وَلَدَها يَكونُ حَليما نَقيّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن وُلِدَ لَهُ مَولودٌ فَليُؤَذِّن فى اُذُنِهِ اليُمنى بِاَذانِ الصَّلاهِ و ليُقِم فِى اليُسرى فَاِنَّها عِصمَهٌ مِنَ الشَّيطانِ الرَّجيمِ ؛

به هر کس فرزنـدی داده شـود ، بایـد در گـوش راست او اذان نمـاز و در گـوش چپ او اقـامه بگویـد ؛ چرا که مـایه ایمنی از شیطانِ رانده شده است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۴، ح ۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طَهِّروا اَولادَکُم یَومَ السّابِـعِ فَاِنَّهُ اَطیَبُ وَ اَطهَرُ و اَسرَعُ لِنَباتِ اللَّحمِ، وَ اِنَّ الارضَ تَنجُسُ مِن بَولِ الغلَفِ اَربَعینَ صَباحا؛

روز هفتم [تولّد] ، فرزندتان را [با ختنه] پاک کنید ، چرا

ص: ۴۸۱

که مـایه تمیزی و پاکیزگی بیشتر و رویِش شـتابنده ترِ گوشت است و زمین ، چهل روز از بول شـخص ختنه نشـده ، آلوده می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۳۵، ح۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۴۶ ، ح ۳۹۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه ـ لَیَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون تردید ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص۵۰، ح ۵

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلوَلَدُ سَیِّدٌ سَبعَ سِنینَ، وَ عَبدٌ سَبعَ سِنینَ، وَ وَزیرٌ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند هفت سال سروَر، هفت سال فرمانبردار، و هفت سال وزیر است .

مکارم الاخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

اِنَّ النَّبیَّ صلی الله علیه و آله اَبصَرَ رَجُلاً ـ لَهُ وَلَدانِ فَقَ-بَّلَ اَحَدَهُما وَتَرَکَ الخَرَ . فَقالَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله : فَهَلّا واسَیتَ بَینَهُما؛

أَ

پیامبر صلی الله علیه و آله کسی را دیدند که دو فرزند داشت . یکی را بوسید و دیگری را رها کرد . پیامبر خدا به او فرمودند : چرا میان آنان یکسان عمل نکردی؟

جعفریّات ص ۵۵

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

لا تَقسِروا اَولادَکُم عَلی آدابِکُم ، فَاِنَّهُم مَخلوقونَ لِزَمانٍ غَیرِ زَمانِکُم؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانتان تحمیل نکنید، زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند .

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج۲۰، ص۲۶۷، ح۱۰۲

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّه !

ص: ۴۸۲

ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خـدا صـلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزنـد بر من چیست؟ پیامبر فرمودنـد: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج۲۱ ، ص۳۹۰ ، ح۲۷۳۸۰

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

اَلحِنّاءُ یَذهَبُ بالسَّهَکِ وَ یَزیدُ فی ماءِ الوَجهِ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَهَ وَ یُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

من لایحضر الفقیه ج۱ ، ص۱۲۱ ، ح۲۷۳ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حقّ الولد علی الوالد أن یعلّمه الکتابه و السّباحه و الرّمایه و أن لا یرزقه إلّا طیّبا و أن یزوّجه إذا بلغ.

حق پسـر بر پـدر آنست که نوشـتن و شـنا کردن و تیر انـداختن به او بیـاموزد و جز روزی پاکیزه (حلال) برای ش مهیا نکنـد و همین که بالغ شد به او زن بدهد.

نهج الفصاحه ص۴۴۷ ، ح۱۳۹۴

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ وَ الحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۷، ح۳

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أکرِموا أولادَکم و أَحسِنوا آدابَهُم یُغفَرلَکُم؛

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۲

حديث (۲۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

ادّبوا اولادكم على ثلث خصال حبّ نبيّكم و حبّ اهل بيته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش

ص: ۴۸۳

و تلاوت قرآن.

مقدمه قاموس قرآن ص۲

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ: رَحِمَ اللّه والِدَینَ حَمَلا وَلَدَهُما عَلی بِرِّهِما؛

ای علی: خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لا یحضر الفقیه ج۴ ، ص۳۷۲

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج۱ ، ص ۲۸۴

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

أَکلُ السَّفَر جَلِ قُوَّهٌ لِلقَلبِ الضَّعیفِ و هُوَ یُطَیِّبُ المِعدَهَ و یُذَکِّی الفُؤادَ وَ یُشَجِّعُ الجَبانَ و یُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

خوردن به، قلب ضعیف را قوی، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

جوان و نوجوان

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

عَلَیکَ بِالحداثِ فَإنَّهُم أَسرَعُ إلی کُلِّ خَیرٍ؛

نوجوانان را دریاب زیرا که آنان سریع تر به کارهای خیر روی می آورند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۹۳، ح۶۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إنَّما قَلبُ الحَدَثِ کَالارضِ الخالیَهِ ما اُلقیَ فیها مِن شَیْ ءٍ قَبِلَتهُ؛

دل نوجوان مانند زمین آماده است که هر بذری در آن افشانده

ص: ۴۸۴

شود، می پذیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۳۹۳ ، نامه ۳۱ – تحف العقول ص ۷۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

بادِروا أَحداثَکُم بِالحَدیثِ قَبلَ أَن تَسبِقَکُم إِلَیهِمُ المُرجِئَهِ؛

به آموختن حدیث به نوجوانانتان پیش از آن که منحرفین آنان را گمراه سازند، اقدام نمائید.

تهذیب الأحکام(تحقیق خرسان) ج۸، ص۱۱۱، ح۳۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لاتَقسِروا أَولادَکُم عَلی آدابِکُم فَإِنَّهُم مَخلوقونَ لِزَمانٍ غَیرِ زَمانِکُم؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانتان تحمیل نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج۲۰، ص۲۶۷، ح۱۰۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّه ! ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ و أَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حقّ این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم نیکو برایش انتخاب کنی و به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج۲۱ ، ص ۳۹۰ ، ح ۲۷۳۸۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أَولَی الشیاءِ أَن یَتَعَلَّمَهَا الحداثُ الشیاءُ الَّتی إذا صاروا رِجالاً اَحتاجوا إِلَیها؛

شایسته ترین چیزهایی که نوجوانان باید بیاموزند، آن چیزهایی هستند که هنگام بزرگسالی به آنها نیاز دارند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج۲۰، ص۳۳۳، ح۸۱۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه یُحِبُّ الشّابَّ الَّذی یُفنی شَبابَهُ فی طاعَهِ اللّه ؛

خداوند جوانی که جوانی اش را در اطاعت از او بگذراند دوست دارد.

نهج الفصاحه ص۳۱۶، ح ۸۰۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إذَا احتَجتَ إلَی المَشوَرَهِ فی أَمرٍ قَد طَرَأَ عَلَیکَ، فَاستَبدِهِ بِبِدایَهِ الشُّبّانِ، فَإِنَّهُم أَحَدُّ أَذهانا وَأَسرَعُ حَدسا، ثُمَّ رُدَّهُ بَعدَ ذلِکَ إلی رَیِ الکُهولِ وَالشُیوخِ لِیَستَعقِبوهُ وَیُحسِنُوا، الِاختیارَ لَهُ فَإِنَّ تَجرِبَتَهُم أَکثَرُ؛

هنگامی که در

پیش آمدی احتیاج به مشورت داشتی ابتدا به جوانان مراجعه نما زیرا که آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند سپس (نتیجه) آن را به نظر بزرگسالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند زیرا تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص۳۳۷، ح۸۶۶

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن تَعَلَّمَ فی شَبابِهِ کانَ بِمَنزِلَهِ الوَشمِ فِی الحَجَرِ وَ مَن تَعَلَّمَ وَ هُوَ کَبیرٌ کانَ بِمَنزِلَهِ الکِتابِ عَلی وَجهِ الماءِ؛

هر کس در جوانی اش بیاموزد، آموخته اش مانند نقش بر سنگ است و هر کس در بزرگ سالی بیاموزد، مانند نوشتن بر روی آب است.

نوادر راوند ص۱۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ بادِر بِاَربَعٍ قَبلَ اَربَعٍ : شَبابِکَ قَبلَ هَرَمِکَ وَ صِحَّتِکَ قَبلَ سُقمِکَ وَ غِناکَ قَبلَ فَقرِکَ، وَ حَیاتِکَ قَبلَ مَوتِکَ ؛

ای علی! چهار چیز را پیش از چهار چیز دریاب : جوانی ات را پیش از پیری؛ و سلامتی ات را پیش از بیماری؛ و ثروتت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۵۷، ح ۵۷۶۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه عَزَّوَجَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الخِرَهَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی، توانایی، فرصت، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن، تا با آنها، آخرت را به دست آوری.

قصص، آیه ۷۷ ؛ معانی الاخبار ص۳۲۵

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا مَعشَرَ الشَّبابِ عَلَیکُم بِالباهِ فَاِن لَم تَستَطیعوهُ

فَعَلَی-کُم بِالصّیامِ فَاِنَّهُ وِجاؤُهُ ؛

ای گروه جوانان! ازدواج کنید. اگر نمی توانید، روزه بگیرید، که روزه مهارِ شهوت است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۸۰، ح ۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

یَنبَغی لِلعاقِلِ اَن یَحتَرِسَ مِن سُکرِ المالِ وَ سُکرِ القُدرَهِ، وَ سُکرِ العِلمِ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشَّبابِ، فَاِنَّ لِکُلِّ ذالِکَ ریاحا خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ ؛

سزاوار است که عاقل، از مستی ثروت، قدرت، دانش، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

تصنیف غررالحکم و درر الحکم ص۶۶ ، ح۸۷۵

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

اِعلَمی اَنَّ الشّابَّ الحَسَنَ الخُلُقِ مِفتاحٌ لِلخَیرِ، مِغلاقٌ لِلشَّرِّ وَ اِنَّ الشّابَّ الشَّحیحَ الخُلُقِ مِغلاقٌ لِلخَیرِ مِفتاحٌ لِلشَّرِّ ؛

بِدان که جوانِ خوش اخلاق، کلید خوبی ها و قفل بدی هاست و جوانِ بداخلاق، قفل خوبی ها و کلید بدی هاست.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

لَستُ اُحِبُّ اَن اَرَی الشّابَّ مِن-کُم اِلاّ غادیاً فی حالَینِ: اِمّا عالِماً اَو مُتَعَلِّما، فَاِن لَم یَفعَل فَرَّطَ، فَاِن فَرَّطَ ضَیَّعَ، وَ اِن ضَیَّعَ اَثِمَ، وَ اِن اَثِمَ سَ-کَنَ النّارَ وَ الَّذی بَعَثَ مُحَمَّدا بِالحَقِّ ؛

دوست ندارم جوانانِ شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش اندوز. اگر جوانی چنین نکند، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد، تباه ساخته و اگر تباه ساخت، گناه کرده است و اگر گناه کند، سوگند به آن کس که محمّد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت، دوزخ نشین خواهد شد.

امالی (طوسی) ص ۳۰۳، ح ۶۰۴

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

مَن قَرَاَ القُرآنَ وَ

ص: ۴۸۷

هُوَ شابٌّ مُؤمِنٌ اِختَلَطَ القُرآنُ بِلَحمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللّه عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَهِ الكِرامِ البَرَرَهِ، وَ كانَ القُرآنُ حَجيزا عَنهُ يَومَ القيامَهِ ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونش می آمیزد و خداوند عزّوجلّ او را با فرشتگان بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۶۰۳، ح ۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مُرُوا الاَحداثَ بِالمِراءِ وَ الجِدالِ وَ ال-كُهولَ بِالفِكرِ وَ الشُّيوخَ بِالصَّمتِ ؛

جوانان را به مباحثه و مناظره، و ميان سالان را به انديشيدن، و پيران را به سكوت، فرمان دهيد.

شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ج ۲۰، ص ۲۸۵، ح ۲۶۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اَصحابُ المَهدىِّ شَبابٌ لا كُهولٌ فيهِم اِلّا مِثلَ كُحلِ العَينِ وَ المِلحِ فِى الزّادِ وَ اَقَلُّ الزّادِ المِلحُ؛

ياران مهدى(عج) جوان اند و كهن سالان در ميان آنان كم اند، مانند سُرمه در چشم و نمك در زاد و توشه، كه كمترين قسمت توشه، نمك است.

الغيبه (طوسى) ص ۴۷۶

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُ شَبابِكُم مَن تَزَيّا بِزِىِّ كُهولِكُم وَ شَرُّ كُهولِكُم مَن تَزَيّا بِزِىِّ شَبابِكُم ؛

بهترين جوانانِ شما آنان اند كه خود را به سبك بزرگسالان بيارايند و بدترين بزرگسالان ، كسانى اند كه خود را شبيه جوانان كنند.

ارشاد القلوب الى الصواب (ديلمى) ج۱ ، ص ۴۱

حدیث (۲۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اَحسَنَ عِبادَةَ اللّه فى شَبيبَتِهِ ، لَقّاهُ اللّه الحِكمَةَ عِندَ شَيبَتِهِ ، قالَ اللّه تَعالى : «وَ لَمّا بَلَغَ اَشُدَّهُ وَاستَوى ءَآتَيناهُ حُكما وَ عِلما» ثُمَّ قالَ تَعالى : «وَ كَذالِكَ نَجزِى المُحسِنينَ» ؛

هر کس

ص: ۴۸۸

که در جوانی خوب بندگی خدا کند ، خداوند در پیری به او حکمت می آموزد . خدای متعال می فرماید : «و چون به رشد و کمال خویش رسید ، به او حکمت و دانش عطا کردیم» و در ادامه آیه می فرماید : «و نیکوکاران را چنین پاداش می دهیم».

قصص، آیه ۱۴؛ أعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۹۶

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

اِجتَهَدتُ فِی العِبادَهِ وَ اَ نَا شابٌّ ، فَقالَ لی اَبی : یا بُنَیَّ دونَ ما اَراکَ تَصنَعُ، فَاِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ اِذا اَحَبَّ عَبداً رَضیَ عَنهُ بِالیَسیرِ ؛

در جوانی زیاد عبادت می کردم. پدرم به من فرمود: فرزندم! کمتر عبادت کن، زیرا خداوند عزوجل ، اگر بنده ای را دوست بدارد، با عبادت کم هم از او خشنود می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۷ ، ح ۵

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لِیَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنیاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِن حَیاتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنیا خُلِقَت لَکُم وَ اَ نتُم خُلِقتُم لِلآخِرَه ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر معروف به مجموعه ی ورام ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَ لکِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ ؛

توبه زیباست، ولی در جوانی زیباتر .

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح۲۰۰۶

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

إذا عاتبت الحدث فاترک له موضعا من ذنبه لئلا یحمله الإخراج علی المکابره

هرگاه جوان را توبیخ کردی ، برخی خطاهای او را نادیده بگیر،

تا توبیخ تو، او را به مقابله وادار نسازد.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح ۸۱۹

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لاـ تَزولُ قَدَما عَبـدٍ یَومَ القیامَهِ حَتّی یُسأ لَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فیما اَفناهُ وَ عَن شَـبابِهِ فیما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَینَ ا کتَسَبَهُ وَ فیما اَ نفَقَهُ وَ عَن حُبِّنا اَهلَ البیتِ ؛

انسـان، در روز قیـامت، قـدم از قـدم برنمی دارد، مگر آن که از چهـار چیز پرسـیده می شـود : از عمرش که چگونه گذرانـده است، از جـوانی اش که چگونه سـپری کرده، از ثروتش که از کجـا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوسـتی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله].

خصال ج ۱ ، ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَـدْلُ حَسَنٌ و لـكِنْ فِی الاُْمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخـاءُ حَسَنٌ وَ لكِنْ فِی الاَغْنیـاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ و لـكِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ و لـكِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَ لكِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عـدالت نیکو است امـا از دولتمردان نیکوتر، سـخاوت نیکو است امـا از ثروتمنـدان نیکوتر؛ تقوا نیکو است امـا از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح۲۰۰۶

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فَضلُ الشّابِّ العابِدِ الَّذی تَعَبَّدَ فی صِباهُ عَلَی الشَّیخِ الَّذی تَعَبَّدَ بَعدَ ما کَبُرَت سِنُّهُ کَفَضلِ المُرسَلینَ عَلی سائِرِ النّاسِ .

برتری جوان عابدی که در کمی سنّش بندگی ورزد بر پیری که پس از سالمندی رو به

بندگی آرد همچون برتری پیامبران بر دیگر مردم است .

نهج الفصاحه ص۵۸۸ ، ح ۲۰۵۰

حدیث (۲۸) امام علی علیه السّلام :

شیئانِ لایَعرِفُ فَضلَهُما اِلّا مَن فَقَدَهُما : الشَباب وَ العافِیَه؛

دو نعمت است که ارزش آنها را نمی دانند مگر کسی که آنها را از دست داده باشد : جوانی و تندرستی.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الحکم ج۴ ، ص ۱۸۳ ، حدیث ۵۷۶۴

مریض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عائِدُ المَریضِ یَخوضُ فِی البَرَکهِ فَاِذا جَلَسَ انغَمَسَ فیها؛

عیادت کننده بیمار، در برکت فرو می رود و چون نزد بیمار بنشیند، در آن غوطه ور می شود.

کنزالفوائد ج ۱، ص ۳۷۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلمُریبُ اَبَدا عَلیلٌ؛

آدم بدبین، همیشه بیمار است.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص۷۲ ، ح۱۰۶۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلحَسَدُ لا یَجلِبُ إلاّ مَضَرَّهً وَ غَیظا یوهِنُ قَلبَکَ وَ یَمرِضُ جِسمَکَ؛

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

کنزالفوائد ج ۱، ص ۱۳۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر كس كم بخورد، سالم مى ماند و هر كس زياد بخورد تنش بيمار مى شود و قساوت قلب پيدا مى كند.

نهج الفصاحه ص۷۲۸ ، ح۲۷۷۹

خانه

حديث (۱) امام على عليه السلام:

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَةُ الواسِعَةُ وَ الْخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَكَةً وَ بَرَكَتُها جَودَةُ مَوضِعِها وَسَعَةُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جيرانِها؛

خانه را شرافتى است. شرافت خانه به وسعت حياط (قسمت جلوى خانه) و هم نشينان خوب است. و خانه را بركتى است، بركت خانه جايگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسايگان خوب آن است.

ص: ۴۹۱

مکارم الاخلاق، ص ۱۲۵ و ۱۲۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكه

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

اِذا دَخَلَ اَحَدُكُم عَلى اَخيهِ فى رَحلِهِ فَلیَقعُد حَیثُ یَأمُرُهُ صاحِبُ الرَّحلِ فَاِنَّ صاحِبَ الرَّحلِ اَعرَفُ بِعَورَهِ بَیتِهِ مِنَ الدّاخِلِ عَلَیهِ؛

هرگاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت، همان جا بنشیند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

قرب الإسناد(ط-الحدیثه) ص ۶۹، ح ۲۲۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ و المَسكَنُ الواسِعُ وَ المَركَبُ البَهیُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۵۵، ح۳۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا دَخَلَ اَحَدُكُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَكَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِكَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَهَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص۳۷۴ ، ح۱۰۹۶

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

غَسلُ اِلناءِ وَ طَهارَهُ الفِناءِ یورِثانِ الغِنی؛

شستن ظرف ها و پاکیزگی حیاط خانه مایه غناست.

نهج الفصاحه ص۵۸۴ ، ح ۲۰۳۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام:

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَاِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

قرب الاسناد(ط-الحدیثه) ص۵۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تُبَیَّتُوا القُمامَهَ

فی بُیوتِکَم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْبَیْتَ إِذَا کَثُرَ فِیهِ تِلَاوَهُ الْقُرْآنِ کَثُرَ خَیْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کَمَا تُضِی ءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْیَا

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۱۰، ح۱

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَیرُ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحسَنُ إِلَیهِ وَ شَرُّ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُساءُ إِلَیهِ أَنَا وَ کافِلُ الیَتیمِ فِی الجَنَّهِ هکَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص۴۷۰ ، ح ۱۵۱۰

دختر

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَحِمَ اللّه ءاَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَکاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقیاتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسائل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ص: ۴۹۳

اَلبَنونَ نَعيمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ءيَسألُ عَنِ النَّعيمِ ، وَ يُثيبُ عَلَى الحَسَناتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند ، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۷، ح ۱۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اِذا بَلَغَتِ الجاريَهُ سِتَّ سِنينَ فَلا تُقَبِّلها و الغُلامُ لا يُقَ-بِّلُ المَراَ ة اِذا جاوَزَ سَبعَ سِنينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد ، او را مبوس و پسر نیز چون از هفت سالگی گذشت ، زن [نامحرم] را نبوسد.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۳

پسر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

اَلبَنونَ نَعيمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ءيَسألُ عَنِ النَّعيمِ ، وَ يُثيبُ عَلَى الحَسَناتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند ، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۷، ح ۱۲

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اِذا بَلَغَتِ الجاريَهُ سِتَّ سِنينَ فَلا تُقَبِّلها وَالغُلامُ لا يُقَ-بِّلُ المَراَ ة اِذا جاوَزَ سَبعَ سِنينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد ، او را مبوس و پسر نیز چون از هفت سالگی گذشت ، زن [نامحرم] را نبوسد.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَحِمَ اللّه ءاَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَكاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقياتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسائل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا ص ۲۵۸

مرد

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ وَ المَسکَنُ الواسِعُ وَ المَرکَبُ البَهیُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

ص: ۴۹۴

ز خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار ج۷۳، ص۱۵۵، ح۳۵

حدیث (۲) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْحَیَاءُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهٌ فِی النِّسَاءِ وَ وَاحِدَهٌ فِی الرِّجَال

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۴۶۸

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَی أَهْلِ بَیْتِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَهُ رَاعِیَهٌ عَلَی أَهْلِ بَیْتِ بَعْلِهَا وَ وُلْدِهِ وَ هِیَ مَسْئُولَهٌ عَنْهُم

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سئوال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سئوال می شود.

مجموعه ورام ج۱ ، ص۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَیرُ الرِّجالِ مِن اُمَّتِیَ الَّذینَ لا یَتطاوَلُونَ عَلی أهلیهِم وَ یَحِنُّونَ عَلَیهِم و لا یَظلِمُونَهُم؛

بهترین مردان امّت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص ۲۱۶

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتاجُ فی مَنزِلِهِ وَ عِیالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وَ إن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ: مُعاشَرَهٌ جَمیلَهٌ وَ سَعَهٌ بِتَقدیرٍ وَ غَیرَهٌ بِتَحَصُّنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی! لا یَخدِمُ العِیالَ إلاّ صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

ای علی! به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت

را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص۱۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۱، ص۱۳۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَهُ لِسانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص۷۳

زن

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

أَكثَرُ الخَيرِ فِى النِّساءِ؛

بیشترین خیر و برکت در زنان است.

من لایحضره الفقیه، ج۳، ص۳۸۵، ح۴۳۵۲

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمَرأَهُ الصّالِحَهُ أَحَدُ الكاسِبَينِ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۱۷۱ ، ح۱۶۴۱۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۰، ص۲۳۸، ح۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

وَ نِساءٌ كاسياتٌ عارياتٌ مُميلاتٌ مائِلاتٌ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسنِمَهِ البُختِ المائِلَهِ لايَدخُلنَ الجَنَّهَ و لايَجِدنَ ريحَها وَ إنَّ رِيحَها لَيُوجَدُ مِن مَسيرَهِ كَذا وَ كَذا؛

(در آینده) زنانی پیدا می شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس های بدن نما و جوراب های نازک می پوشند) هوسباز و دلفریب می باشند، موهای خود را طوری آرایش می کنند که مانند کوهان شتر جلوه می کند. اینان داخل بهشت نمی شوند و حتی بوی آن را استشمام نمی کنند، با این که بوی بهشت از راه بسیار دور شنیده می شود.

لسان العرب ج۱۱ ، ص۶۳۷ - تاج العروس من جواهر القاموس ج۱۵ ، ص۷۰۸

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ خَیرَ نِسائِکُمُ الوَلُودُ الوَدُودُ لعَفیفَهُ، العَزیزَهُ فی أَهلِهَا، الـذَّلیلَهُ مَعَ بَعلِهَا، المُتَبَرِّجَهُ مَعَ زَوجِها، الحِصانُ عَلی غَیرِهِ الَّتی تَسـمَعُ قَولَهُ وَ تُطیعُ أَمرَهُ... ؛

بهترین زنانتـان، آن زن زایـا، بسـیار مهربان و پاکـدامن است که برای شوهرش خودآرایی می کنـد و از غیر او خود را محفوظ نگه می دارد، حرف شوهرش را می شنود و فرمان او را اطاعت می کند... .

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص۳۲۴، ح۱

حدیث (۵) امام باقر علیه السلام :

لا

ص: ۴۹۶

شَفیعَ لِلمَرأَهِ أَنجَحُ عِندَ رَبِّها مِن رِضا زَوجِها؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش نیست.

خصال ج۲ ، ص ۵۸۸

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

صیانَهُ المَرأَهِ أَنعَمُ لِحالِها و أَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن و پاکدامنی برای سلامتی زن مفیدتر است و زیبایی او را بادوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ۴۰۵ ، ح۹۲۸۶

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه تَبارَکَ و تَعالی عَلَی الناثِ أَرأَفُ مِنهُ عَلَی الذُّکورِ و ما مِن رَجُلٍ یُدخِلُ فَرحَهً عَلَی امرَأَهٍ بَینَهُ وَ بَینَها حُرمَهٌ إلاّ فَرَّحَهُ اللّه تَعالی یَومَ القیامَهِ؛

خدای بزرگ، به زنان مهربان تر از مردان است و هیچ مردی، زنی از محارم خود را خوشحال نمی کند، مگر آن که خداوند متعال او را در قیامت شاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۶، ح۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَ لا تُمَلِّکِ المَرأَهَ أَمرَها ما جاوَزَ نَفسَها فَإِنَّ المَرأَهَ رَیحانَهٌ و لَیسَت بِقَهرَمانَهٍ... ؛

کاری که در توان زن نیست به او مسپار زیرا او چون گُلی است (ظریف و آسیب پذیر) نه قهرمان و کار فرما.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۰۵ ، نامه ۳۱

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی النِّساءِ أَحسَنُ؛

حیا خوب است ولی برای زنان خوب تر است.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَيُّمَا امرَأَةٍ ماتَت و زَوجُها عَنها راضٍ دَخَلَتِ الجَنَّهَ؛

هر زنی، از دنیا برود و شوهرش از او راضی باشد، به بهشت می رود.

نهج الفصاحه ص۳۵۹ ، ح ۱۰۲۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِستَوصُوا بِالنِّساءِ خَيرا؛

یکدیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.

مسترک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۲۵۳ ، ح۱۶۶۲۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۳۳، ص۶۲۸

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عِفُّوا تَعِفُّ نِساؤُكُم؛

اکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

نهج الفصاحه ص۳۷۳، ح ۱۰۸۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا حَمَلَتِ المَرأَةُ کانَت بِمَنزِلَهِ الصّائِمِ القائِمِ المُجاهِدِ بِنَفسِهِ وَ مالِهِ فی سَبیلِ اللّه ، فَاِذا وَضَعَت کانَ لَها مِنَ الأَجرِ ما لا تَدری ما هُوَ لِعِظَمِهِ، فَاِذا اَرضَعَت کانَ لَها بِکُلِّ مَصَّهٍ کَعِدلِ عِتقِ مُحَرَّرٍ مِن وُلدِ اِسماعیلَ ، فَاِذا فَرَغَت مِن رَضاعِهِ ضَرَبَ مَلَکٌ عَلی جَنبِها وَ قالَ : اِستَأنِفِی العَمَلَ، فَقَد غُفِرَ لَکِ ؛

هنگامی که زن باردار می شود ، همانند روزه دارِ شب زنده دار و مجاهدی است که با جان و مالش در راه خدا جهاد می کند و هنگامی که فارق شود ، پاداشی دارد که نمی دانی عظمت آن چه قدر است و هنگامی که شیر بدهد ، در هر بار مکیدن ، پاداش آزاد کردن یکی از فرزندان اسماعیل علیه السلام برای اوست و آن گاه که شیردادن تمام شود ، فرشته ای بر پهلوی او می زند و می گوید : «عمل را از نو آغاز کن که بی تردید ، آمرزیده

شدی» .

امالی (صدوق) ص ۴۱۲ – ۴۱۱

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خیرهنّ أیسرهنّ صداقا

با برکت ترین زنان، کم مهریّه ترین آنان است.

نهج الفصاحه ص۴۷۵ ، ح۱۵۳۶

حدیث (۱۵) امام جعفر صادق علیه السلام :

اَلحَیاءُ عَشَرَهُ أَجزاءٍ فَتِسعَهٌ فِی النِّساءِ وَ واحِدٌ فِی الرِّجالِ؛

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۴۶۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

جِهادُ المَرأَهِ حُسنُ التَّبَعُّلِ؛

جهاد زن خوب شوهرداری كردن است.

كافی(ط-الاسلاميه) ج۵ ، ص۹ - خصال ج۲ ، ص ۶۲۰

حديث (۱۷) پيامبر صلی الله عليه و آله :

اَطْعِمُوا الْمَرأَةَ فی شَهْرِها الَّذی تَلِدُ

ص: ۴۹۸

فیهِ التَّمْرَ فَاِنَّ وَلَدَها یَکونُ حَلیما نَقیّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمْرَاَةٍ حامِلَةٍ اَکَلَتِ الْبِطّیخَ اِلاّ یَکونُ مَولودُها حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی صلی الله علیه و آله ، ص ۲۹

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَةُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۰) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أیُّما امراةٍ آذَت زَوجَها بِلِسانِها لَم یَقبَلِ اللهُ مِنها صَرفاً وَ لا عَدلاً وَ لا حَسَنَةً مِن عَمَلِها حَتّی تُرضیهُ وَ إن صامَت نَهارَها وَ قامَت لَیلَها ... وَ کانَت فی أوَّلِ مَن تَرِدُ النّارَ وَ کَذَلِکَ الرَّجُلُ إذا کانَ لَها ظالِما

هر زنی که شوهر خود را بیازارد، خداوند هیچ انفاق و عوض و کار نیکی را نمی پذیرد تا او را راضی کند، حتی اگر روزها روزه بگیرد و شبها به عبادت بگذراند و ... چنین زنی اولین کسی است که وارد آتش خواهد شد، و همچنین است اگر

مرد به زنش ستم روا دارد.

وسائل الشیعه ج ۲۰ ص ۲۱۱

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمَرْأَه رَیْحَانَهٌ وَ لَیْسَتْ بِقَهْرَمَانَه

همانا زن گل است و قهرمان نیست

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۰۵ ، از نامه ۳۱ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۱۰ ، ح ۳ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۵۵۶ ، ح ۴۹۱۱

یتیم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَیرُ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحسَنُ إلَیهِ وَشَرُّ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُساءُ إلَیهِ أنَا وَکافِلُ الیَتیمِ فِی الجَنَّهِ هکَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰ ، ح ۱۵۱۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

ما مِن مُؤمِنٍ و لا مُؤمِنَهٍ یَضَعُ یَدَهُ عَلی رَسِ یَتیمٍ تَرَحُّما لَهُ إلاّ کَتَبَ اللّه لَهُ بِکُلِّ شَعرَهٍ مَرَّت یَدُهُ عَلَیها حَسَنَهً؛

هیچ مرد و زن مؤمنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد.

وسایل الشیعه ج ۲۱ ، ص ۳۷۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت)ج ۷۲، ص ۴، ح ۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کُنْ لِلْیَتِیمِ کَالْأَبِ الرَّحِیمِ وَ اعْلَمْ أَنَّکَ تَزْرَعُ کَذَلِکَ تَحْصُد

برای یتیم چون پدر مهربان باش، و بدان که هر چه کِشت کنی همان می دروی.

بحارالأنوار(ط-بيروت)ج۷۴، ص۱۷۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ عَالَ يَتِيماً حَتَّى يَسْتَغْنِيَ عَنْهُ أَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِذَلِكَ الْجَنَّةَ كَمَا أَوْجَبَ لِأَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ النَّارَ.

هر کس یتیمی را سرپرستی کند تا آن که

ص: ۵۰۰

بی نیاز گردد، خداوند به سبب این کار بهشت را بر او واجب سازد، همچنان که آتش دوزخ را بر خورنده مال یتیم واجب ساخته است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴، ح۸

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَ تُحِبُّ أَن یَلینَ قَلبُکَ وَتُدرِکَ حاجَتَکَ؟ اِرحَمِ الیَتیمَ و امسَح رَاسَهُ وَ أَطعِمهُ مِن طَعامِکَ یَلِن قَلبُکَ و تُدرِک حاجَتَکَ؛

آیا دوست داری نرمدل شوی و به خواسته ات برسی؟ به یتیم مهربانی کن و دست محبت بر سر او بکش و از غذایت به او بخوران، تا دلت نرم شود و به خواسته ات برسی.

نهج الفصاحه ص ۱۶۰ ، ح ۲۷

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثلاثه فی ظلّ العرش یوم القیامه یوم لا ظلّ إلّا ظلّه: و اصل الرّحم یزید اللَّه فی رزقه و یمدّ فی أجله و امرأه مات زوجها و ترک علیها أیتاما صغارا و قالت: لا أتزوّج علی أیتامی حتّی یموتوا أو یغنیهم اللَّه و عبد صنع طعاما فأضاف ضیفه و أحسن نفقته فدعا علیه الیتیم و المسکین فأطعمهم لوجه اللَّه عزّ و جل

سه کس روز رستاخیز هنگامی که سایه ای جز سایه عرش نیست در سایه آن جای دارند، کسی که با خویشان نیکی کند خداوند روزی او را زیاد و عمرش را دراز کند و زنی که شوهرش بمیرد و اطفال صغیری باقی گذارد و وی گوید من با وجود یتیمان خود شوهر نمیکنم تا بمیرند یا خداوند آنها را بی نیاز کند و کسی که غذائی فراهم آورد و بمهمان خود بخوراند و پذیرائی او را کامل کند سپس یتیم و فقیر را بر آن دعوت کند و آنها را

برای رضای خدا غذا دهد.

نهج الفصاحه ص ۴۲۰ ،

ح ۱۲۲۰

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ کَفَلَ یَتِیماً وَ کَفَلَ نَفَقَتَهُ، کُنْتُ أَنَا وَ هُوَ فِی الْجَنَّهِ کَهَاتَیْنِ

کسی که یتیمی را کفالت کند و نفقه اش را کفالت کند، من و او در بهشت مانند این دو انگشت همسایه یکدیگریم.

قرب الاسناد(ط-الحدیثه) ص۹۴

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

أَربَعٌ مَن کُنَّ فیهِ بَنَی اللّه لَهُ بَیتا فِی الجَنَّهِ: مَن آوَی الیَتیمَ وَ رَحِمَ الضَّعیفَ و أَشفَقَ عَلی والِدَیهِ وَ أَنفَقَ عَلَیهِما و رَفِقَ بِمَملوکِهِ؛

چهار چیز است که اگر در کسی باشد خداوند خانه ای در بهشت برای او بنا می کند: کسی که یتیمی را پناه بدهد، به ناتوان رحم کند، نسبت به پدر و مادرش دلسوز و مهربان باشد، برای آنها خرج کند و با مملوک خود مدارا نماید.

محاسن ج۱، ص۸، ح۲۳

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَمَّا أُسْرِیَ بِی إِلَی السَّمَاءِ رَأَیْتُ قَوْماً تُقْذَفُ فِی أَجْوَافِهِمُ النَّارُ- وَ تَخْرُجُ مِنْ أَدْبَارِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ یَا جَبْرَئِیلُ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِینَ یَأْکُلُونَ أَمْوَالَ الْیَتَامَی ظُلْما

شبی که به آسمان برده شدم گروهی را دیدم که در شکم های آنان آتش افکنده می شود و از مخرجشان خارج می گردد. گفتم: ای جبرئیل، اینها کیستند؟ گفت: اینها کسانی هستند که اموال یتیمان را به ناحق می خورند.

وسایل الشیعه ج۱۷ ، ص۲۴۸ -بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۶، ص۲۶۷، ح۲

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ فِی الجَنَّهِ دارا یُقالُ لَها دارُ الفَرَحِ لایَدخُلُها اِلّا مَن فَرَّحَ یَتامَی المُؤمِنینَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۹ ، ح ۸۶۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

خَیْرُ بَیْتٍ فِی الْمُسلِمینَ بَیْتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحْسَنُ اِلَیْهِ

ص: ۵۰۲

وَ شَرُّ بَيْتٍ فِى الْمُسْلِمينَ بَيْتٌ فيهِ يَتيمٌ يُساءُ إلَيْهِ اَنَا وَ كافِلُ الْيَتيمِ فِى الْجَنَّهِ هكَذا؛

بهترين خانه هاى مسلمانان، خانه اى است كه در آن يتيمى باشد كه به او نيكى مى شود و بدترين خانه هاى مسلمانان خانه اى است كه در آن يتيمى باشد كه با او بدى مى شود، من و سرپرست يتيم در بهشت مانند دو انگشت همراهيم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰ ، ح ۱۵۱۰

ازدواج

حديث (۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِى النِّصْفِ الْآخَر

شخصى كه ازدواج مى كند. در حقيقت نصف دين و آئين خود را حفظ كرده است. پس بر او لازم است كه براى حفظ باقيمانده ى آن. تقواى الهى را پيشه ى خود سازد

مستدرك الوسايل ج ۱۴ ، ص ۱۵۴ ، ح ۱۶۳۵۱

حديث (۲) امام صادق عليه عليه السلام :

مَنْ تَرَكَ التَّزْوِيجَ مَخَافَهَ الْفَقْرِ فَقَدْ أَسَاءَ الظَّنَّ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

هر كس از ترس فقر ازدواج نكند نسبت به لطف خداوند بدگمان شده است. چرا كه خداوند مى فرمايد: اگر آنان فقير باشند خداوند از فضل و كرم خود بى نيازشان مى كند.

من لايحضر الفقيه ج ۳ ، ص ۳۸۵ ، ح ۴۳۵۳

حديث (۳) پيامبر صلى الله عليه و آله :

يُفَتَّحُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ بِالرَّحْمَهِ فِى أَرْبَعِ مَوَاضِعَ عِنْدَ نُزُولِ الْمَطَرِ وَ عِنْدَ نَظَرِ الْوَلَدِ فِى وَجْهِ الْوَالِدَيْنِ وَ عِنْدَ فَتْحِ بَابِ الْكَعْبَهِ وَ عِنْدَ النِّكَاح

درهاى رحمت آسمان در چهار وقت گشوده مى شود:

۱- موقع بارش باران.

۲- زمانى كه فرزند به چهره پدر و مادرش مى نگرد.

۳- هنگام گشوده شدن در کعبه.

ص: ۵۰۳

۴- هنگام برپایی مراسم عقد و عروسی.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۱ – بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۲۲۱

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اکثر اهل النار العزاب.

بیشترین اهل جهنم انسانهای بی همسر هستند.

من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۴ ، ح ۴۳۴۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

مَنْ زَوَّجَ أَعْزَباً، كَانَ مِمَّنْ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَهِ.

کسی که مجردی را تزویج کند و امکان ازدواج او را فراهم نماید از کسانی است که در قیامت خداوند به آنان نظر لطف می کند.

وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص ۴۵ ، ح ۱۹۳۸

حدیث (۶) امام موسی کاظم علیه السلام :

ثَلَاثَهٌ يَسْتَظِلُّونَ بِظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ زَوَّجَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ أَوْ أَخْدَمَهُ أَوْ كَتَمَ لَهُ سِرّا

سه دسته در روز قیامت، روزی که سایه و پناهی جزء سایه خداوند نیست، در سایه و پناه خدا هستند:

۱-مردی که زمینه ازدواج برادر مسلمانش را آماده نماید.

۲- مردی که (به برادر مسلمانش خدمت کند.)

۳-کسی که سر برادر مسلمانش را بپوشاند.

خصال ص ۱۴۱ – وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص ۴۶ ، ح ۲۴۹۹۴ – بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۳۵۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

اربعه ینظر الله الیهم یوم القیامه

من اقال نادما او اغاث لهفان او اعتق نسمه او زوج عزبا

چهار کس در قیامت مورد نظر پروردگارند:

۱-آنکه چون طرف معامله پشیمان شود، معامله را برگرداند.

۲- کسی که غم از دلی برگیرد.

۳- کسی که برده ای را آزاد کند.

۴- کسی که بی همسران را به ازدواج درآورد.

وسایل الشیعه

ص: ۵۰۴

ج ۲۰، ص ۴۶، ح ۲۴۹۹۵

حدیث (۸) امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام :

أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِی نِكَاحٍ حَتَّی يَجْمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمَا.

از بهترین شفاعتها، شفاعت بین دو نفر در امر ازدواج است تا اینکه خداوند آنان را مجذوب یکدیگر گرداند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۳۱ – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۷، ص ۴۰۵ – مکارم الاخلاق ص ۱۹۶

حدیث (۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِمَالِهَا وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِجَمَالِهَا رَأَی فِيهَا مَا يَكْرَهُ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِدِينِهَا جَمَعَ اللَّهُ لَهُ ذَلِكَ.

هر که با زنی به خاطر مالش ازدواج کند، خداوند او را به مال وی واگذار می کند، و هر که با او به خاطر جمال و زیبائی اش ازدواج نماید، در او چیزی را که خوشایند او نیست، خواهد دید، و هر که با وی به خاطر دینش ازدواج کند، خداوند تمامی این مزایا را برای او جمع می کند.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۷، ص ۴۰۰ – وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۵۱، ح ۲۵۰۰۸

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

لَا بَأْسَ بِأَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَی الْمَرْأَةِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا يَنْظُرَ إِلَی خَلْفِهَا وَ إِلَی وَجْهِهَا

مانعی ندارد که مرد قامت و صورت زنی را که قصد ازدواج با او دارد، ببیند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۳

حدیث (۱۱) محمد بن مسلم :

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ علیه السلام عَنِ الرَّجُلِ يُرِيدُ أَنْ يَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ أَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ إِنَّمَا يَشْتَرِيهَا بِأَغْلَی الثَّمَنِ.

از امام باقر علیه السلام پرسیدم:

مردی که می خواهد با زنی ازدواج کند آیا حق

دارد او را ببیند؟

امام علیه السلام فرمودند: آری، چون در برابر آن بهای سنگینی می پردازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۱

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَزَوَّجَ فَلْيَسْأَلْ عَنْ شَعْرِهَا كَمَا يَسْأَلُ عَنْ وَجْهِهَا فَإِنَّ الشَّعْرَ أَحَدُ الْجَمَالَيْنِ

هر وقت یکی از شما، بخواهد، ازدواج کند، از اوصاف موی سر زن نیز سؤال کند همچنانکه از چگونگی رخسار او می پرسد. چون که موی زن یکی از دو زیبایی (مو و صورت) اوست.

من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۸، ح ۴۳۶۴ – مکارم الاخلاق ص ۲۰۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنْ خَطَبَ إِلَيْكَ رَجُلٌ رَضِيتَ دِينَهُ وَ خُلُقَهُ فَزَوِّجْهُ وَ لَا يَمْنَعْكَ فَقْرُه

هنگامی که مردی از شما خواستگاری کرد که از دین و اخلاق او راضی بودید به ازدواج با او رضایت دهید. و مبادا فقر او ترا از این رضایت باز دارد

مستدرک الوسایل ج ۱۴، ص ۱۸۸، ح ۱۶۴۶۸

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إذا جاءكم الأكفاء فأنكحوهنّ و لا تربّصوا بهنّ الحدثان

وقتی که اشخاص هم شان به خواستگاری دختران شما آمدند، به آنها دختر دهید و در کار آنها منتظر حوادث نباشید.

نهج الفصاحه، ص ۱۹۱، ح ۱۹۳

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا اسْتَفَادَ امْرُؤٌ مُسْلِمٌ فَائِدَةً بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجَةٍ مُسْلِمَةٍ تَسُرُّهُ إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا وَ تُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِي نَفْسِهَا وَ مَالِه

پس از اسلام، هیچ نعمتی برای مرد بهتر از زن مسلمانی نیست که هر گاه به او بنگرد، مسرورش کند و هر گاه به او فرمان

دهد، اطاعتش نماید و

ص: ۵۰۶

در غیاب او حافظ ناموس و مالش باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۲۷ ، ح ۱ - من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۹ ، ح ۴۳۶۸ – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۷، ص ۲۴۰

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا الْمَرْأَةُ قِلَادَةٌ فَانْظُرْ مَا تَتَقَلَّد

زن همانا گردنبندی است، نیک بنگر که چه گردنبندی را به گردنت آویزان می کنی.

معانی الاخبار ص ۱۴۴ – وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص ۳۳ ، ح ۲۴۹۵۶

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ قَالَ الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِی مَنْبِتِ السَّوْءِ.

بپرهیزید از سبزه هایی که در مزبله می روید. عرض شد: یا رسول الله! سبزه هایی که در مزبله می روید چیست؟ حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:زن زیبایی که در خانواده پست و ناشایست به وجود آمده باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۳۲ – من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۳۹۱ ، ح ۴۳۷۷ – مکارم الاخلاق ص ۲۰۳

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَزَوَّجُوا الْأَبْكَارَ فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهاً وَ أَرْتَقُ أَرْحَاماً وَ أَسْرَعُ تَعَلُّماً وَ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّه

با دختران باکره ازدواج کنید زیرا که دهان آنان شیرین و رحمشان مناسبتر است و زود چیزی را یاد می گیرند و محبتشان پایدارتر است.

نوادر(راوندی) ص ۱۲ – بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۲۳۷ ، ح ۳۰

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام:

إِنِّی أُرِيدُ أَنْ أَتَزَوَّجَ امْرَأَةً وَ إِنَّ أَبَوَيَّ أَرَادَا غَيْرَهَا قَالَ تَزَوَّجِ الَّتِی هَوِيتَ وَ دَعِ الَّتِی يَهْوَى أَبَوَاكَ.

من می خواهم با زنی ازدواج کنم ولی پدر و مادرم

مایلند با دیگری ازدواج کنم. امام علیه السلام فرمودند: با زنی که خودت مایل هستی ازدواج کن، و زنی را که پدر و مادرت [بدون رضایت تو] انتخاب کرده اند، رها کن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۴۰۱ – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۷ ، ص ۳۹۲ – وسایل الشیعه ج ۲۰ ، ص ۲۹۳

حدیث (۲۰) حضرت محمد صلی الله و آله و سلم:

إنّ من یمن المرأه تیسیر خطبتها و تیسیر صداقها

از نشانه های برکت زن آن است که خواستگاریش بی تکلف و آسان انجام گیرد.

نهج الفصاحه ص ۳۴۲ ، ح ۹۲۹

حدیث (۲۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یخطب احدکم علی خطبه اخیه

هیچ یک از شما زنی را که دیگری خواستگاری می کند، خواستگاری نکند. [تا اینکه با او ازدواج کند و یا اینکه منصرف شود. اگر منصرف شد خواستگاریش بلامانع است.]

الفائق فی غریب الحدیث ج ۱ ، ص ۱۲۶

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَارِبَ الْخَمْرِ لَا یُزَوَّجُ إِذَا خَطَب

شرابخوار اگر تقاضای ازدواج کرد قبول نکنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۰۰ – تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۷ ، ص ۳۹۸ ، ح ۱۵۹۱

حدیث (۲۳) امام رضا علیه السلام :

مِنَ السُّنَّهِ التَّزْوِیجُ بِاللَّیْلِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ اللَّیْلَ سَکَناً وَ النِّسَاءُ إِنَّمَا هُنَّ سَکَنٌ.

مراسم عروسی در شب، سنت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است، چرا که خداوند شب را مایه آرامش قرار داده و زن هم آرامش خاطر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۶۶ ، ح ۱ – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۷ ، ص ۴۱۸

حدیث (۲۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا وَلِیمَهَ إِلَّا فِی خَمْسٍ فِی عُرْسٍ أَوْ خُرْسٍ أَوْ عِذَارٍ أَوْ

ص: ۵۰۸

وِكَارٍ أَوْ رِكَاز

سور و وليمه در پنج مورد است:

۱- عروسی ۲- تولد اولاد ۳- ختنه کردن نوزاد ۴- خريدن خانه ۵- بازگشت از سفر مکه.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۴۰۲ – خصال ص ۳۱۳

حديث (۲۵) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله و آله و سلم) حِينَ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ أَوْلَمَ عَلَيْهَا وَ أَطْعَمَ النَّاسَ الْحَيْسَ.

پيامبر خدا صلى الله عليه و آله و سلم در هنگام تزويج «ميمونه» دختر «حارث» وليمه داد و با غذای معجون خرما از حاضرين پذيرايی فرمود.

محاسن ص ۴۱۸ – کافی(ط-الاسلاميه) ج ۵، ص ۳۶۸ - تهذيب الاحکام (تحقيق خرسان) ج ۷، ص ۴۰۹

حديث (۲۶) امام رضا عليه السلام :

إِنَّ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ الْإِطْعَامَ عِنْدَ التَّزْوِيج

سور دادن و اطعام در ازدواج، از سنت پيامبران است.

محاسن ص ۴۱۸ – کافی(ط-الاسلاميه) ج ۵، ص ۳۶۷

حديث (۲۷) حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِي أَصْبَحُهُنَّ وَجْهاً وَ أَقَلُّهُنَّ مَهْراً.

بهترين زنان امت من زنانی هستند که خوشروتر و مهريه ايشان کمتر باشد.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۵، ص ۳۲۴ – من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۸۶

حديث (۲۸) امام صادق عليه السلام :

أَنَّ مِنْ بَرَكَةِ الْمَرْأَةِ قِلَّةَ مَهْرِهَا وَ مِنْ شُؤْمِهَا كَثْرَةَ مَهْرِهَا

از برکات زن کمی مهريه اوست ، و از شومی اش زيادی مهريه

من لا یحضر الفقیه ج ۳ ، ص ۳۸۷ – مکارم الاخلاق ص ۱۹۸

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

لَا تُغَالُوا بِمُهُورِ النِّسَاءِ فَتَكُونَ عَدَاوَه

مهریه زنها را سنگین نگیرید که موجب کدورت و دشمنی گردد.

وسایل الشیعه ج ۲۱ ،

ص: ۵۰۹

حدیث (۳۰) حضرت محمد صلی اله علیه و آله و سلم :

لَوْ أَنَّ جَمِيعَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّةٍ حَمَلَتْهُ الْمَرْأَةُ إِلَى بَيْتِ زَوْجِهَا ثُمَّ ضَرَبَتْ عَلَى رَأْسِ زَوْجِهَا يَوْماً مِنَ الْأَيَّامِ تَقُولُ مَنْ أَنْتَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالِي حَبِطَ عَمَلُهَا وَ لَوْ كَانَتْ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَ تَرْجِعَ وَ تَعْتَذِرَ إِلَى زَوْجِهَا

اگر تمام چیزهایی که در روی زمین از طلا و نقره وجود دارد و زن آنها را به خانه شوهرش بیاورد. آنگاه یک روز از روزها بر سر شوهرش منت بگذارد و بگوید تو کیستی؟ این اموال مال من است. در این صورت اجر و عمل زن از بین می رود اگر چه از عابدترین مردم باشد. مگر اینکه توبه کند و برگردد و از شوهرش عذرخواهی کند.

مکارم الاخلاق ص ۲۰۲

حدیث (۳۱) امام محمد باقر علیه السلام :

الصَّدَاقُ مَا تَرَاضَيَا عَلَيْهِ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ فَهَذَا الصَّدَاقُ.

مهریه همان چیزی است که طرفین بر آن توافق می کنند، کم باشد یا زیاد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۷۸ – وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۲۴۰، ح ۲۶۹۸۹

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَمْهَرَ مَهْراً ثُمَّ لَا يَنْوِي قَضَاءَهُ كَانَ بِمَنْزِلَهِ السَّارِقِ.

کسی که مهریه ای (برای زن قرار دهد) و قصدش این باشد که به او ندهد او همانند دزد است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص ۳۸۳

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الْعُرْسُ وَ يُبْغِضُ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الطَّلَاقُ وَ مَا مِنْ شَيْءٍ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الطَّلَاقِ.

همانا خداوند عز و جل خانه ای که در آن عروسی باشد را دوست می دارد و از

خانه ای که در آن طلاق است مبغوض است و همانا چیزی مبغوض تر از طلاق نزد خدای عز و جل نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۵۴ – وسایل الشیعه ج ۲۲ ، ص ۷ ، ح ۲۷۸۷۵

حدیث (۳۴) حضرت محمد صلی الله و علیه و آله و سلم :

لَا سَهَرَ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ أَوْ طَالِبِ الْعِلْمِ أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَى إِلَى زَوْجِهَا.

شب بیداری روا نیست، مگر در سه مورد:

۱-تلاوت قرآن.

۲-تحصیل علم.

۳-بردن عروس به خانه داماد.

خصال ص ۱۱۲ – دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۲۱۰ – جعفریات(اشعثیات) ص ۹۴

حدیث (۳۵) ابن بابویه رضی الله عنه :

أنّ النبيّ صلّى اللّه عليه و آله أمر بنات عبد المطّلب و نساء المهاجرين و الأنصار أن يمضين فی صحبه فاطمه علیها السلام، و أن يفرحن و يرجزن و يكبّرن و يحمدن، و لا يقلن ما لا يرضى اللّه.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم امر فرمود، دختران عبدالمطلب و زنان مهاجر و انصار در شب عروسی حضرت فاطمه علیها السلام به همراه او بروند و شادی کنند، شعر و سرود بخوانند، تکبیر و حمد بگویند. و از گفتن حرفهایی که خدا بدان راضی نیست، بپرهیزند

تسلیه المجالس ج ۱ ، ص ۵۴۲

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

زُفُّوا عَرَائِسَكُمْ لَيْلًا وَ أَطْعِمُوا ضُحًى

مراسم عروسی را در شب و مهمانی را در روز انجام دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۶۶ ، ح ۲ – جعفریات(اشعثیات) ص ۱۱۰ – مکارم الاخلاق ص ۲۰۸

حدیث (۳۷)امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَدْخِلَتْ عَلَيْکَ أَهْلُکَ فَخُذْ بِنَاصِيَتِهَا وَ اسْتَقْبِلْ بِهَا الْقِبْلَهَ وَ قُلْ- اللَّهُمَّ بِأَمَانَتِکَ أَخَذْتُهَا وَ بِکَلِمَاتِکَ اسْتَحْلَلْتُ فَرْجَهَا

فَإِنْ قَضَيْتَ لِی مِنْهَا وَلَداً فَاجْعَلْهُ مُبَارَکاً سَوِیّاً وَ لَا تَجْعَلْ لِلشَّیْطَانِ فِیهِ شِرْکاً وَ لَا نَصِیباً.

چون همسرت به خانه تو آمد، دست بر پیشانیش بگذار، و رو به قبله اش برگردان و [دعا کن و] بگو: خداوندا!... اگر از این همسرم، فرزندی برای من تقدیر نمایی، فرزند مبارک و سالم عنایت فرمای.

من لایحضره افقیه ج ۳، ص ۴۰۲، ح ۴۴۰۵

حدیث (۳۸)امام صادق علیه السلام :

فِی الرَّجُلِ یَتَزَوَّجُ الْبِکْرَ قَالَ یُقِیمُ عِنْدَهَا سَبْعَهَ أَیَّام

از امام صادق علیه السلام سؤال شد در مورد مردی که با دختر باکره ای ازدواج می کند، امام علیه السلام فرمودند:

شوهر یک هفته در پیش او باشد

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۵، ح ۳۹ – من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۲۷

حدیث (۳۹)امام باقر علیه السلام :

مَا مِنِ امْرَأَهٍ تَسْقِی زَوْجَهَا شَرْبَهً مِنْ مَاءٍ إِلَّا کَانَ خَیْراً لَهَا مِنْ عِبَادَهِ سَنَه

هر زنی که به شوهرش قدری آب آشامیدنی بدهد، پاداش آن از عبادت یک ساله بالاتر است.

وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۷۲، ح ۲۵۳۴۳

حدیث (۴۰)امام صادق علیه السلام :

الْعَبْدُ کُلَّمَا ازْدَادَ لِلنِّسَاءِ حُبّاً ازْدَادَ فِی الْإِیمَانِ فَضْلًا.

هر چه محبت مرد بر زن بیشتر گردد، بر فضیلت ایمانش افزوده می شود.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۳۸۴، ح ۴۳۵۰ – وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۴، ح ۲۴۹۳۱

حدیث (۴۱)حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ما مِن شابٍ تَزَوَّجَ فی حَداثَهِ سِنِّهِ اِلّا عَجَّ شَیطانُهُ : یا وَیلَهُ ، یا وَیلَهُ! عَصَمَ مِنّی ثُلُ–ثَی دینِهِ ، فَلیَتَّقِ اللّه العَبدُ فِی الثُّ–لُثِ الباقی ؛

هر جوانی که در

سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد

نوادر (راوندی) ص۱۲

حديث (۴۲)حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن تَزَوَّجَ فقد اُعطِیَ نِصفَ العِبادَهِ.

هر که ازدواج کند، نصف عبادت به او داده شده است.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج۱۰۰ ، ص۲۲۰

حديث (۴۳)امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَرَکَ التَّزْوِیجَ مَخَافَهَ الْعَیْلَهِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ.

هر که از ترس تنگدستی ازدواج نکند، همانا به خداوند سوء ظن دارد.

کافی(ط-الاسلامیه)ج ۵ ،ص ۳۳۰

مَئُونَه

حديث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَعظَمُ النِّساءِ بَرَکَهً اَیسَرُهُنَّ مَئُونَه ؛

با برکت ترین زنان، کم نفقه ترین آنان است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴ ، ص۱۶۲

کودک

حديث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَهَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص ۳۷۴ ، ح۱۰۹۶

حديث (۲) پيامبر صلى الله عليه و آله :

لَيسَ لِلصَّبىِّ لَبَنٌ خَيرٌ مِن لَبَنِ اُمِّهِ ؛

براى كودك ، هيچ شيرى بهتر از شير مادرش نيست.

عيون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۳۴، ح ۶۹

حديث (۳) امام صادق عليه السلام :

اَلرَّضاعُ واحِدٌ وَ عِشرونَ شَهرا، فَما نَقَصَ فَهُوَ جَورٌ عَلَى الصَّبىِّ ؛

شيرخوارى ، ۲۱ ماه است . پس هر چه كم شود ، ظلم بر كودك است .

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۴۰، ح ۳

حديث (۴) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَن كانَ عِندَهُ صَبِىٌّ فَليَتَصابَ لَهُ ؛

هر كس با كودك سروكار دارد ، با او كودكانه رفتار كند.

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۴۸۳، ح ۴۷۰۷

حديث (۵) امام على عليه السلام :

مَن سَاَلَ فى

صِغَرِهِ اَجابَ فی کِبَرِهِ ؛

هر کس در خردسالی سئوال کند، در بزرگ سالی اش پاسخ می دهد .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۰ ، ح ۶۶۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَحِبُّوا الصِّبیانَ وَ ارحَمُوهُم ، وَ اِذا وَعَدتُموهُم شَیئا فَفُوا لَهُم ، فَاِنَّهُم لا یَدرونَ اِلاّ اَ نَّ-کُم تَرزُقونَهُم ؛

کودکـان را دوست بداریـد و با آنان مهربان باشـید و هرگاه به آنان وعـده دادیـد ، به آن وفا کنیـد ، زیرا آنان ، روزی دهنـده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳

حدیث (۷) امام کاظم علیه السلام :

تُستَحَبُّ عَرامَةُ الصَّبیِّ فی صِغَرِهِ لِیَکونَ حَلیما فی کِ-بَرِهِ، ما یَنبَغی اَن یَکونَ اِلاّ هکَذا؛

خوب است بچّه در کودکی بازی گوش باشد تا در بزرگ سالی بردبار گردد و شایسته نیست که جز این باشد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۱، ح ۲

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

اِنّـا نَمُرُ صِبیانَـنـا بِالصَّلاهِ اِذا کانوا بَنی خَمسِ سِـنینَ ، فَمُروا صِبیانَ-کُم بِالصَّلاهِ اِذا کانوا بَنی سَـبعِ سِـنینَ، وَ نَـح-نُ نَأمُرُ صِبیانَن-ا بِالصَّ-ومِ اِذا کانوا بَنی سَبعِ سِنینَ بِما اَطاقوا مِن صیامِ الیَومِ اِن کانَ اِلی نِصفِ النَّهارِ اَو اَکثَرَ مِن ذلِکَ اَو اَقَلَّ، فَاِذا غَلَبَهُمُ العَطَشُ وَ الغَرَثُ اَفطَروا، حَتّی یَتَعَوَّدُوا الصَّومَ وَ

یُطیقوهُ، فَمُروا صِبیانَ-کُم اِذا کانوا بَنی تِسعِ سِنینَ بِالصَّومِ مَا استَطاعوا مِن صیامِ الیَومِ، فَاِذا غَلَبَهُمُ العَ-طَشُ اَفطَروا ؛

ما کودکان خود را وقتی پنج ساله اند ، به نماز امر می کنیم ؛ ولی شـما کودکانتان را وقتی هفت ساله شدند ، به نماز امر کنید . ما کودکان خود را وقتی هفت ساله اند ، به روزه وامی داریم ، به اندازه ای که توان دارند ،

چه نصف روز باشد یا بیشتر یا کمتر . وقتی تشنگی و گرسنگی بر آنان چیره شد ، افطار می کنند تا این که به روزه ، عادت کنند و توان آن را بیابند ، ولی شما کودکانتان را وقتی نُه ساله شدند

، به اندازه ای که توان دارند ، به روزه وا دارید و وقتی تشنگی بر آنان چیره شد ، افطار کنند .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۴۰۹، ح ۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَرامَهُ الصَّبِیِّ فی صِغَرِهِ زیادَهٌ فی عَقلِهِ فی کِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

نهج الفصاحه ص۵۶۴ ، ح ۱۹۴۰

نام

حدیث (۱) امام جعفر صادق سلام الله علیه:

یُسَمَّی الْمَوْلُودُ فِی یَوْمِ سَابِعِه

مولود را روز هفتم نامگذاری کنید

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۵ ، ص۱۴۳ ، ح۱۷۸۰۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۴۶ ، حکمت ۳۹۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّه ِ! ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب

کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج۲۱ ، ص۳۹۰ ، ح۲۷۳۸۰

پیری و کهولت

حدیث (۱) امام سجاد(ع):

حق الکبیر توقیرهُ لِسنِّهِ و اجلالُهُ لِتَقدَّمَهُ فی الاسلام؛

حق آنکه بزرگتر است این است که او را به خاطر

ص: ۵۱۵

سنش احترام کنی و او را به خاطر اینکه برتو در مسلمانی پیشی داشته است، بزرگ شماری.

تحف العقول ص ۲۷۰

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله :

مَنْ وَقَّرَ ذَا شَيْبَةٍ فِی الْإِسْلَامِ آمَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ فَزَعِ يَوْمِ الْقِيَامَهِ.

هر کس پیری را که موی خود را در اسلام سپید کرده است حرمت نهد، خداوند از هراس روز قیامت امانش دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۵۸ ، ح ۳ {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷ ، ص ۳۰۲}

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَيسَ مِنّا مَن لَم يُوَقِّر كَبيرَنا ويَرحَم صَغيرَنا.

از ما نیست کسی که به بزرگسالان ما حرمت ننهد و با خردسالان ما مهربان نباشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۶۵ ، ح ۲

همنشینی و دوستی

همسایه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ الجِوارِ يُعَمِّرُ الدِّيارَ وَيَزيدُ فِی العمارِ؛

خوش همسایگی شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۶۷، ح۸

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إن أَحبَبتُم أَن يُحِبَّكُمُ اللّه وَ رَسولُهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم و اصدُقوا إِذا حَدَّثتُم و أَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَكُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویید راست گویید و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص۲۶۴ ، ح ۵۵۴

حديث (۳) امام علی علیه السلام :

وَالجِوارُ أَربَعونَ دارا مِن أَربَعَهِ جَوانِبِها؛

تا چهل خانه از چهار طرف همسایه به شمار می آیند.

خصال ج۲ ، ص ۵۴۴

حديث (۴) امام علی علیه السلام :

سَل عَنِ الرَّفیقِ قَبلَ الطَّریقِ، وَ عَنِ الجارِ قَبلَ الدّارِ؛

قبل از مسافرت ببین همسفرت کیست و پیش از خرید خانه ببین همسایه ات کیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۲۴ - نهج البلاغه ص۴۰۵ ، نامه ۳۱

حديث (۵) امام سجاد علیه السلام :

اَمّا حَقُّ جارِکَ فَحِفظُهُ غائِبا وَ إکرامُهُ شاهِدا وَ نُصرَتُهُ إذا کانَ مَظلوما و لا تَتَّبع لَهُ عَورَةً فَإن عَلِمتَ عَلَیهِ سوءً سَتَرتَهُ عَلَیهِ وَ إن عَلِمتَ أنَّهُ یَقبَلُ نَصیحَتَکَ نَصَحتَهُ فیما بَینَکَ و بَینَهُ وَ لا تُسَلِّمهُ عِندَ شَدیدَهٍ وَ تُقیلُ عَثرَتَهُ وَ تَغفِرُ ذَنبَهُ وَ تُعاشِرُهُ مُعاشَرَهً کَریمَهً؛

اما حق همسایه ات این است که درغیاب او آبرویش را حفظ کنی و در حضورش او را احترام نهی. اگر به او ظلمی شد یاریش رسانی، دنبال عیبهایش نباشی، اگر بدی از او دیدی بپوشانی، اگر بدانی نصیحت تو را می پذیرد او را در خفا نصیحت کنی، در سختی ها رهایش نکنی، از لغزشش درگذری، گناهش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی.

خصال ج۲ ، ص ۵۶۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فی حُقوقِ الجارِ - : إنِ اسْتَغَاثَکَ أَغَثْتَهُ وَ إنِ اسْتَقْرَضَکَ أَقْرَضْتَهُ وَ إنِ افْتَقَرَ عُدْتَ عَلَیْهِ وَ إنْ أَصَابَتْهُ مُصِیبَهٌ عَزَّیْتَهُ وَ إنْ أَصَابَهُ خَیْرٌ هَنَّأْتَهُ وَ إنْ مَرِضَ عُدْتَهُ وَ إنْ مَاتَ تَبِعْتَ جَنَازَتَهُ وَ لَا تَسْتَطِیلُ عَلَیْهِ بِالْبِنَاءِ فَتَحْجُبَ الرِّیحَ عَنْهُ إلَّا بِإذْنِهِ ...

درباره حقوق همسایه فرمودند: اگر از تو کمک خواست کمکش کنی، اگر از تو قرض خواست به او قرض دهی، اگر نیازمند شد نیازش را برطرف سازی، اگر مصیبتی دید او را دلداری دهی، اگر خیری به او رسید به وی تبریک گویی، اگر بیمار شد به عیادتش روی، وقتی مرد در تشییع جنازه اش شرکت کنی، خانه ات را بلندتر از خانه او نسازی تا جلوی جریان هوا را بر او بگیری مگر آن که خودش اجازه دهد... .

مسکّن الفؤاد

ص: ۵۱۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما آمَنَ بی مَن باتَ شَبعانَ وَجارُهُ طاوِیا، ما آمَنَ بی مَن باتَ کاسیا وَجارُهُ عاریا؛

به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کس که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج۸، ص۴۲۹، ح۹۸۹۷

حدیث (۸) امام کاظم علیه السلام :

لَيْسَ حُسْنُ الْجِوَارِ كَفَّ الْأَذَى وَ لَكِنَّ حُسْنَ الْجِوَارِ الصَّبْرُ عَلَى الْأَذَى

خوش همسایگی تنها این نیست که آزار نرسانی، بلکه خوش همسایگی این است که در برابر آزار و اذیت همسایه صبر داشته باشی.

تحف العقول ص ۴۰۹

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لایَدخُلُ الجَنَّهَ عَبدٌ لا یَأمَنُ جارُهُ بَوائِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص۶۸۱ ، ح ۲۵۳۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

مَن لَهُ جارٌ و یَعمَلُ بِالمَعاصی فَلَم یَنهَهُ فَهُوَ شَریکُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب(دیلمی) ج۱، ص۱۸۳

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَهُ الواسِعَهُ وَ الخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَكَهً وَ بَرَكَتُها جَودَهُ مَوضِعِها وَسَعَهُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جيرانِها؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مکارم الاخلاق، ص ۱۲۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

زَکوهُ الیَسارِ بِرُّ الجیرانِ وَ صِلَهُ الارحامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۰۶ ،

ص: ۵۱۸

ح ۵۴۵۳

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

صله الرّحم و حسن الخلق و حسن الجوار یعمران الدّیار و یزدن فی الأعمار.

صله رحم، خوش اخلاقی و خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

نهج الفصاحه ص۵۵۴ ، ح ۱۸۳۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَةٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص۲۳۶ و ۲۳۷، ح ۲۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم (ص):

حُرمَةُ الجارِ عَلَی الجارِ کَحُرمَةِ اُمِّه.

رعایت حرمت همسایه همانند احترام مادر لازم است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۶

دوست

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

خَیرُ اِخوانِکَ مَن دَعاکَ اِلی صِدقِ المَقالِ بِصِدقِ مَقالِهِ وَ نَدَبَکَ اِلی اَفضَلِ العمالِ بِحُسنِ اَعمالِهِ؛

بهترین برادرانت (دوستانت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به راستگویی دعوت کند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۱۷ ، ح۹۵۳۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن اَرادَ اللّه بِهِ خَیرا رَزَقَهُ اللّه خَلیلًا صالِحا؛

هر کس که خداوند برای او خیر بخواهد، دوستی شایسته نصیب وی خواهد نمود.

نهج الفصاحه ص۷۷۶ ، ح ۳۰۶۴

حدیث (۳) لقمان حکیم رحمه الله :

یا بُنَیَّ اتَّخِذ أَلفَ صَدیقٍ وَ أَلفٌ قَلیلٌ وَ

ص: ۵۱۹

لا تَتَّخِذ عَدُوّا واحِدا و الواحِدُ كَثيرٌ؛

فرزندم هزار دوست بگیر که هزار دوست هم کم است و یک دشمن مگیر که یک دشمن هم زیاد است.

امالی (صدوق) ص۶۶۹ – بحارالأنوار ج۱۳، ص۴۱۴، ح۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلجَليسُ الصّالِحُ خَيرٌ مِنَ الوَحدَهِ، و الوَحدَهُ خَيرٌ مِن جَليسِ السّوءِ؛

هم نشین خوب، از تنهایی بهتر است و تنهایی از هم نشین بد بهتر است.

امالی(طوسی) ص۵۳۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَن لَم يُقَدِّم فِى اتِّخاذِ الإِخوانِ الاِعتِبارَ دَفَعَهُ الاِغتِرارُ إِلى صُحبَهِ الفُجّارِ؛

هر کس در انتخاب برادران (دوستان) امتحان را مقدم ندارد، فریب خوردگی او را به مصاحبت با بدکاران می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکم ص۴۱۶ ، ح۹۴۹۵

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام :

مَن اَحَبَّكَ نَهاكَ وَ مَن اَبغَضَكَ اَغراك.

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج۷۵،ص۱۲۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

لا يَنبَغى لِلمَرءِ المُسلِمِ أَن يُواخىَ الفاجِرَ و لا الاحمَقَ و لا الكَذّابَ؛

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۶۴۰

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثَهٌ تُخلِصُ المَوَدَّه ؛ إِهداءُ العَيبِ ، وَ حِفظُ الغَيبِ ، و المَعونَهُ فِی الشِّدَّهِ؛

سه چیز دوستی را یکرنگ می سازد : هدیه کردن عیب های یکدیگر ، پاسداری در غیاب(و بدگویی نکردن) و یاری رساندن در سختی.

مجموعه ورام ج۲، ص۱۲۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

اَلصَّدیقُ مَن کانَ ناهیا عَنِ الظُّلمِ و العُدوانِ مُعینا عَلَی البِرِّ وَ الحسانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص۴۱۵ ،ح۹۴۷۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

لِلعامَّهِ بِشرَکَ

ص: ۵۲۰

وَ مَحَبَّتَکَ و لِعَدُوِّکَ عَدلَکَ و إِنصافَکَ

گشاده رویی و محبتت را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص۱۴۷، ح۱۷۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

حُسنُ الاخلاقِ یُدِّرُ الرزاقَ و یونِسَ الرِّفاقَ؛

خوش اخلاقی روزی ها را زیاد می کند و میان دوستان انس و الفت پدید می آورد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص۲۵۵ ، ح۵۳۸۲

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَه

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص۲۹

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

اَلکَ-یِّسُ صَدیقُهُ الحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الباطِلُ

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص۶۸ ، ح۹۴۵

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

مَن غَضِبَ عَلَیکَ ثَلاثَ مَرّاتٍ و لَم یَقُل فیکَ سوء فَاتَّخِذهُ لِنَفسکَ خَلیلاً

هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص ۳۴

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام:

إِذَا احْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَه

به خشم درآوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص۵۵۹

حديث (۱۶) امام على عليه السلام:

أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اكْتِسَابِ الْإِخْوَانِ وَ أَعْجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَيَّعَ مَنْ ظَفِرَ بِهِ مِنْهُم

عاجز ترين مردم كسى است كه از بدست آوردن دوست عاجز بماند و از او عاجزتر كسى است كه دوستان بدست آورده را از دست بدهد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۰

حديث (۱۷) امام على عليه السلام :

جَليسُ الخَيرِ نِعمَةٌ، جَليسُ الشَّرِّ نِقمَةٌ؛

همنشين خوب نعمت و همنشين بد، بلا و

مصیبت است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۳، ص ۳۵۶ ، ح ۴۷۱۹ و ۴۷۲۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

قارِن اَهلَ الخَیرِ تَکُن مِنهُم وَ بایِن اَهلَ الشَّرِّ تَبِن عَنهُم؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه ۳۱ ،ص ۴۰۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

لا تَصفُو الخِلَّهُ مَعَ غَیرِ اَدیبٍ ؛

دوستی با شخص بی ادب ، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴ ، ح۹۹۱۲

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

اَدَّبَنی اَبی بِثَلاثٍ ... ونَهانی عَن ثَلاثٍ : قالَ لی : یا بُنَیَّ مَن یَصحَب صاحِبَ السّوءِ لا یَسلَم وَ مَن لا یُقَ-یِّد اَلفاظَهُ یَندَم ، وَ مَن یَدخُل مَداخِلَ السَّوءِ یُتَّهَم... وَ نَهانی اَن اُصاحِبَ حاسِدَ نِعمَهٍ وَ شامِتا بِمُصیبَهٍ ، اَو حامِلَ نَمیمَهٍ ؛

پدرم مرا به سه چیز ادب آموخت و از سه چیز نهی ام فرمود . سه نکته ادب این بود که فرمود : فرزندم! هرکس با دوست بد بنشیند ، سالم نمی ماند و هر کس گفتارش را کنترل نکند ، پشیمان می شود ، و هر کس به جایگاه های بد وارد شود ، مورد بدگمانی قرار می گیرد (زیر سؤال می رود) و آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می شود و با

سخن چین.

تحف العقول ص۳۷۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

عَوِّد لِسانَکَ لینَ الکَلامِ وَ بَذلَ السَّلامِ، یَکثُر مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده،

ص: ۵۲۲

تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۵ ح۹۹۴۶

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلمَرءُ عَلَی دین خَلیلِهِ فَلیَنظُر أحَدُکُم مَن یُخالِلُ.

آدمی بر آیین دوست خود است پس بنگرید با که دوستی می کنید.

امالی (طوسی) ص۵۱۸ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ص ۱۹۲

حدیث (۲۳) امام جواد علیه السلام :

اِیاکَ وَ مصاحِبَهَ الشِّریرِ ، فَإِنَّهُ کالسَّیفِ المَسلولِ یُحسِنُ مَنظَره وَ یَقبَحُ اَثَره؛

از همراهی و رفاقت با آدم شرور بپرهیز ،زیرا که او مانند شمشیر برهنه است که ظاهرش نیکو و اثرش زشت است.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد علیهم السلام) ج ۲۳ (امام جواد) ، ص ۲۸۸

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

لا تُش-اوِر اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلوک؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.تحف العقول ص۳۱۶

حدیث (۲۵) امام رضا علیه السلام:

صدیقُ کلِّ امرئٍ عَقلُهُ و عَدُوُّهُ جَهلُهُ؛

دوست هرکسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

کافی (ط-الاسلامیه)ج۱ ، ص۱۱

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام:

لا یکونُ الصَّدیقُ صَدیقاً حَتی یَحفَظُ اَخاهُ فی ثَلاثٍ:فی نکبَتِه وَ غَیبَتِه وَ وَفاتِه؛

دوست اگر در سه مورد دوستش را حمایت نکند دوست نیست:در شدت و گرفتاری او ، در غیبت وی و پس از مرگش.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۹۴

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام:

اِعرِف المَودَّهَ فِی قَلبِ اَخیکَ بِما لَه فِی قَلبِکَ؛

دوستی قلبی برادرت را از اندازه دوستی قلبی خودت نسبت به او بفهم. تحف العقول ، ص ۲۹۵

حدیث (۲۸) پیامبر اکر م (صلی الله علیه وآله):

اِختَبِرُوا النّاسَ بِأخدانِهِم فَإنَّما یُخادِنُ الرَّجُلُ مَن یُعجِبُهُ نَحوُهُ؛

مردم را به دوستانشان بیازمایید؛ زیرا آدمی با کسی که از رفتارش خوشش بیاید، دوستی می کند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۲۴۹

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

اُبذُل لِصَدیقِکَ

ص: ۵۲۳

كُلَّ المَوَدّهِ وَ لاتَبذُل لَهُ كُلَّ الطُمانينَهِ.

هر چه محبت داری نثار دوستت کن امّا هر چه اطمینان داری به پای او مریز.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۴۲۱ ، ح۹۶۶۵ - بحارالانوار(ط-بيروت) ج ۷۱ ، ص۱۶۵

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام:

فِی الضَّیقِ یَتَبَیَّنُ حُسنُ مُواساهِ الرَّفِیقِ

خوب یاری رساندن به دوست، در تنگنا آشکار می شود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص۴۲۴ ، ح۹۷۳۲

حدیث (۳۱) امام عسکری سلام الله علیه :

خَیرُ إخوانِکَ مَن نَسِیَ ذَنبَکَ، و ذَکَرَ إحسانَکَ إلَیهِ.

بهترین برادر تو آن کسی است که گناه و خطای تو را به خود، فراموش کند.

اعلام الدین فی صفات المونین ص۳۱۳

حدیث (۳۲) امام سجاد سلام الله علیه :

نَظَرُ المُؤمِنِ فی وَجهِ أخیهِ المُؤمِنِ لِلمَوَدَّهِ و المَحَبَّهِ لَهُ عِبادَهٌ.

نگاه مؤمن به چهرۀ برادر مؤمن خود از روی دوستی و محبت به او، عبادت است.

تحف العقول ص ۲۸۲

همنشینی

حدیث (۱) امام علی(ع):

لا تَصحَب المائِق فَاِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ فِعلَه وَ یَوَدُّ اَن تَکُونَ مِثلَه؛

همنشین بی خرد مباش که او کار (نابخردانه) خود را برای تو آراید و دوست دارد تو را چون خود نماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۲۷ ، ح ۲۹۳

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص):

الجَلیسُ الصالِحُ خَیرٌ مِن الوَحـدَهِ وَ الوَحدَهُ خَیرٌ مِن جَلِیسِ السُّوء؛همنشـین خوب بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از همنشـین بد.الامالی(طوسی) ص ۵۳۵

حدیث (۳) امام صادق (ع):

إِیَّاکُمْ وَ مُجَالَسَهَ الْمُلُوکِ وَ أَبْنَاءِ الدُّنْیَا فَفِی ذَلِکَ ذَهَابُ دِینِکُمْ وَ یُعْقِبُکُمْ نِفَاقا

از همنشینی با صاحب منصبان و دنیا پرستان بپرهیزید که این همنشینی دین شما را برده و نفاق می آورد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۶۷، ح ۷۸

حدیث (۴) امام علی(سلام الله علیه) :

مُجالَسَهُ الحُکَماءِ حَیاهُ العُقُولِ و شِفاءُ النُّفُوسِ

همنشینی با حکیمان، مایه حیات خرد و شفای جان ها است. تصنیف

ص: ۵۲۴

غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۰ ، ح ۹۷۹۰

حديث (۵) امام سجّاد (سلام اللّه عليه) :

هَلَکَ مَن لَيسَ لَهُ حَکيمٌ يُرشِدُهُ.

هلاک شد آن که راهنمای حکیمی ندارد تا ارشادش کند.بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵ ، ص ۱۵۹

حديث (۶) پيامبر اكرم (ص):

مَن تَتَبَّعَ عَثَراتِ أخيهِ تَتَبَّعَ اللهُ عَثَراتِهِ وَ مَن تَتَبَّعَ اللهُ عَثَراتِهِ يَفضَحهُ.

هر که به دنبال لغزشـهای برادرش باشد خدا لغزشهای او را پیگیری می کند و هر که خدا لغزشهای او را پیگیری کند رسوایش می کند.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۲ ، ص ۳۵۵ ، ح ۵

خوردن

خواص خوراکیها

حديث (۱) امام علی عليه السلام :

أَكْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّةٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَه وَ يُذَكِّی الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به،قوه ای برای قلب ضعیف ، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

حديث (۲) امام صادق عليه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی التُّفَّاحِ مَا دَاوَوْا مَرْضَاهُمْ إِلَّا بِهِ أَلَا وَ إِنَّهُ أَسْرَعُ شَیْ ءٍ مَنْفَعَةً لِلْفُؤَادِ خَاصَّةً وَ إِنَّهُ نَضُوحُه

اگر مردم می دانسـتند چه خواصـی در سیب وجود دارد، بیماران خود را تنها با آن درمان می کردند. سیب از هر چیزی سریع تر به قلب فایده می بخشد به ویژه آن که خوشبو کننده می باشد.

طب الأئمه ص ۱۳۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْعَسَلُ شِفَاءٌ مِنْ کُلِّ دَاءٍ وَ لَا دَاءَ فِیهِ یُقِلُّ الْبَلْغَمَ وَ یَجْلُو الْقَلْب

عسل شفای هر بیماری ای است و هیچ بیماری در آن نیست، بلغم را کم و قلب را جلا می دهد.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ عَلَیکَ بِالعَدَسِ فَإِنَّهُ مُبارَکٌ مُقَدَّسٌ وَ هُوَ یُرِقُّ القَلبَ و یُکثِرُ الدَّمعَهَ و إِنَّهُ بارَکَ عَلَیهِ سَبعونَ نَبِیّا؛

ای علی تو را سفارش می کنم

ص: ۵۲۵

به خوردن عـدس، زیرا مبـارک و پـاک است، قلب را رقیق و اشـک را زیاد می کنـد و هفتاد پیامبر پیوسـته از آن اسـتفاده می کردند.

وسایل الشیعه ج۲۵، ص۱۲۹، ح۳۱۴۱۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ الطَّعَامُ الزَّيْتُ يُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَ يَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ يُصَفِّى اللَّوْنَ وَ يَشُدُّ الْعَصَبَ وَ يَذْهَبُ بِالْوَصَبِ وَ يُطْفِئُ الْغَضَب

زیتون غـذای خوبی است، دهان را خوشـبو می کند، بلغم را از بین می برد، چهره را باز، اعصاب را محکم می کند و مرض را می برد و خشم را خاموش می کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۹۰

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

اَلتّينُ يَذهَبُ بِالبَخرِ و يَشُدُّ العَظمَ و يُنبِتُ الشَّعرَ و يَذهَبُ بِالدّاءِ وَ لايُحتاجُ مَعَهُ إلى دَواءٍ؛

انجیر بوی بـد دهـان را برطرف، اسـتخوانها را محکم، رویش مو را زیاد، بیماری را برطرف می کنـد و با وجود آن احتیاجی به دارو نیست.

وسائل الشیعه ج۲۵، ص۱۷۰، ح۳۱۵۵۴

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

(سَمِعتُ أَبا عَبدِاللّه علیه السلام يَقولُ فِى الغُبَيرا:) إِنَّ لَحْمَهُ يُنْبِتُ اللَّحْمَ وَ عَظْمَهُ يُنْبِتُ الْعَظْمَ وَ جِلْدَهُ يُنْبِتُ الْجِلْدَ وَ مَعَ ذَلِكَ فَإِنَّهُ يُسَخِّنُ الْكُلْيَتَيْنِ وَ يَدْبُغُ الْمَعِدَةَ وَ هُوَ أَمَانٌ مِنَ الْبَوَاسِيرِ وَ التَّقْطِيرِ وَ يُقَوِّى السَّاقَيْنِ وَ يَقْمَعُ عِرْقَ الْجُذَام

از امام صادق علیه السـلام درباره سـنجد شنیدم که می فرمودند: گوشت سنجد برای گوشت، هسته آن برای استخوان و پوست آن برای پوست مفید است و در عین حال کلیه ها را گرم، معده را ضدعفونی کرده و بازدارنده از بواسـیر و تسـلسل بول است. ساق پا را تقویت و جذام را از بدن ریشه کن می کند.

کافی(ط- الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۶۱، ح ۱ - مکارم الاخلاق ص

ص: ۵۲۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کُلُوا الثّومَ و تَداوَوا بِهِ فَإِنَّ فیهِ شِفاءً مِن سَبعینَ داءً؛

سیر بخورید و با آن مداوا کنید، که هفتاد بیماری را شفا می دهد.

مکارم الاخلاق ص ۱۸۲

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

کُلُوا التَّمْرَ فَإِنَّ فِیهِ شِفَاءً مِنَ الْأَدْوَاء.

خرما بخورید که شفای دردهاست

مکارم الاخلاق ص ۱۶۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالزَّبِیبِ فَإِنَّهُ یَکْشِفُ الْمِرَّهَ وَ یَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یَشُدُّ الْعَصَبَ وَ یَذْهَبُ بِالْإِعْیَاءِ وَ یُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ یُطَیِّبُ النَّفسَ وَ یَذْهَبُ بِالْغَم

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور،اخلاق را خوب می کند، به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص ۳۴۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ اَکَلَ سَفَرجَلَهً عَلَی الرِّیقِ طابَ ماؤُهُ وَ حَسُنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک بِهْ بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۷، ح ۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَطْعِمُوا الْمَرْأَهَ فِی شَهْرِهَا الَّتِی تَلِدُ فِیهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا یَکُونُ حَلِیماً نَقِیّا

به زن باردار در ماهی که در آن وضع حمل می کند، خرما بخورانید که فرزند او بردبار و پرهیزکار خواهد

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمْرَاَهٍ حامِلَهٍ اَكَلَتِ الْبِطِّيخَ اِلّا يَكونُ مَولودُها حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی ص ۲۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

كُلُوا التُّفّاحَ فَاِنَّهُ يَدْبَغُ المَعِدَه؛

سیب بخورید، چرا که معده را پاک می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۷، ح ۱۱

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

الْكُمَّثْرَى يَدْبُغُ الْمَعِدَهَ وَ

يُقَوِّيهَا هُوَ وَ السَّفَرْجَلُ سَوَاءٌ وَ هُوَ عَلَى الشِّبَعِ أَنْفَعُ مِنْهُ عَلَى الرِّيقِ وَ مَنْ أَصَابَهُ طَخَاءٌ «۲» فَلْيَأْكُلْهُ يَعْنِي عَلَى الطَّعَامِ.

گلابی، معده را پاک و تقویت می کند و به هم مثل گلابی است. خوردنش روی غذا سودمندتر است تا ناشتا. هر کس احساس سنگینی می کند، آن را روی غذا بخورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۸، ح ۲

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

كُلُوا الرُّمَّانَ بِشَحْمِهِ فَإِنَّهُ يَدْبُغُ الْمَعِدَةَ وَ يَزِيدُ فِي الذِّهْنِ

انار را با پیه اش بخورید، چرا که معده را پاک می کند و مایه رشد ذهن می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۴، ح ۱۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

اَکْلُ الباقِلّی یُمَخِّخُ السّاقَینِ وَ یَزیدُ فِی الدِّماغِ وَ یُوَلِّدُ الدَّمَ الطَّرِیَّ؛

خوردن باقلا، مایه تقویت مغز استخوان های ساق پا می شود، توان مغز را افزون می سازد و خون تازه تولید می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۴، ح ۱

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالدُّبّاءِ فَاِنَّهُ یُذَکِّی الْعَقْلَ وَ یَزیدُ فِی الدِّماغِ؛

کدو بخورید، چرا که عقل را تیز و (کارآیی) مغز را زیاد می کند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۲۲۹

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْكَرَفْسُ بَقْلَهُ الْأَنْبِيَاءِ وَ يُذْكَرُ أَنَّ طَعَامَ الْخَضِرِ وَ إِلْيَاسَ الْكَرَفْسُ وَ الْكَمْأَه

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۶، ص ۴۲۰ ،ح۲۰۴۰۶

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

أَطْعِمُوا الْمَبْطُونَ خُبْزَ الْأَرُزِّ فَمَا دَخَلَ جَوْفَ الْمَبْطُونِ شَيْ ءٌ أَنْفَعُ مِنْهُ أَمَا إِنَّهُ يَدْبُغُ الْمَعِدَهَ وَ يَسُلَّ الدَّاءَ سَلًّا

به کسی که دل درد (اسهال)، دارد نان برنجی بدهید، چرا که برای دل درد چیزی مفیدتر از آن نیست. بدانید که آن، معده را پاک و درد را کاملاً آرام می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص

ص: ۵۲۸

۳۰۵، ح ۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

نِعْمَ الاِدامُ اَلْخَلُّ یَکْسِرُ الْمِرَّهَ وَ یَطْفِئُ الصَّفْراءَ وَ یُحْیِی الْقَلْبَ؛

سرکه، خوب خورشتی است، زرداب را می شکند، صفرا را فرو می نشاند و قلب را زنده می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۲۹، ح ۷

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

اَلْبَصَلُ یَذْهَبُ بِالنَّصَبِ وَ یَشُدُّ الْعَصَبَ وَ یَزیدُ فِی الْخُطی وَ یَزیدُ فِی الْماءِ وَ یَذْهَبُ بِالحُمَّی؛

پیاز، خستگی را می برد، اعصاب را قوی می کند، قدم ها را چاپک و نیروی جنسی را زیاد می کند و تب را می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۴، ح ۲

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

نِعْمَ الاِدامَ السَّمْنُ وَ اِنّی لَاَکْرَهُهُ لِلشَّیْخِ؛

روغن حیوانی، خوب خورشتی است، ولی من آن را برای پیر، خوشایند نمی دانم.

دعوات(راوندی) ص ۱۵۲، ح ۴۰۸

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

أَکْلُ الْجَوْزِ فِی شِدَّهِ الْحَرِّ یُهَیِّجُ الْحَرَّ فِی الْجَوْفِ وَ یُهَیِّجُ الْقُرُوحَ عَلَی الْجَسَدِ وَ أَکْلُهُ فِی الشِّتَاءِ یُسَخِّنُ الْکُلْیَتَیْنِ وَ یَدْفَعُ الْبَرْدَ.

خوردن گردو در گرمای شدید، حرارت بدن و زخم های تن را تحریک می کند، امّا خوردن آن در زمستان، کلیه ها را گرم می کند و سرما را دفع می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۰، ح ۱

حدیث (۲۵) امام کاظم علیه السلام :

عَلَیْکَ بِاللِّفْتِ فَکُلهُ - یَعْنی اَلسَّلجَمَ - فَاِنَّهُ لَیسَ مِنْ اَحَدٍ اِلّا وَ لَهُ عِرْقٌ مِنَ الْجُذامِ، وَ اللِّفْتُ یُذیبُهُ؛

شلغم بخور، زیرا هیچ کس نیست که در او رگی از جذام نباشد، و شلغم این رگ را می سوزاند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۳۷۲، ح ۱

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

ادَّهِنُوا بِالزَّیْتِ وَ أْتَدِمُوا بِهِ فَإِنَّهُ دُهْنَهُ الْأَخْیَارِ وَ إِدَامُ الْمُصْطَفَیْنَ مُسِحَتْ بِالْقُدْسِ مَرَّتَیْنِ بُورِکَتْ مُقْبِلَهً وَ بُورِکَتْ مُدْبِرَهً لَا

يَضُرُّ مَعَها داء

با روغن زيتون، بدن را چرب كنيد و با آن خورش درست كنيد، چرا كه روغن زيتون، روغن نيكان و خورشِ برگزيدگان است، دوبار به آن تقدس داده شده و در آن، چه در آغاز فصلش و چه در پايان آن، بركت نهاده شده است و با وجود آن، هيچ بيمارى اى زيان نمى رساند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۳۳۱، ح ۴

حديث (۲۷) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَنْ تَرَكَ اللَّحْمَ اَرْبَعينَ صَباحا ساءَ خُلُقُهُ.

هر كس چهل روز گوشت نخورد، بد اخلاق مى شود.

بحار الانوار (ط-بيروت)ج۵۹ ، ص۲۹۳

مَنْ اَكَلَ اللَّحْمَ اَرْبَعينَ صَباحا، قَسا قَلْبُهُ؛

هر كس چهل روز گوشت بخورد، سنگ دل مى شود.

بحار الانوار (ط-بيروت)ج۵۹ ، ص۲۹۴

حديث (۲۸) امام صادق عليه السلام :

سُئِلَ اَبو عَبْدِاللّه ِ عليه السلام عَنِ الكُرّاثِ، فَقالَ: كُلْهُ، فَاِنَّ فيهِ اَرْبَعَ خِصالٍ: يُطَيِّبُ النَّكْهَهَ وَ يَطْرُدُ الرِّياحَ وَ يَقْطَعُ البَواسيرَ وَ هُوَ اَمانٌ مِنَ الْجُذامِ لِمَنْ اَدْمَنَ عَلَيْهِ؛

از امام صادق عليه السلام درباره تره پرسيدند، فرمودند: آن را بخوريد، چرا كه در آن، چهار ويژگى است: دهان را خوشبو مى كند، بادها را از بدن مى برد، بواسير را ريشه كن مى كند، و براى كسى كه پيوسته بخورد، مايه ايمنى از جذام است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۳۶۵، ح ۴

حديث (۲۹) امام رضا عليه السلام :

كَثْرَةُ اَكْلِ الْبَيْضِ وَ اِدْمانُهُ يورِثُ الطُّحالَ وَ رياحا فى رَأسِ الْمَعِدَهِ وَ الامْتِلاءُ مِنَ الْبَيْضِ الْمَسْلوقِ يورِثُ الرَّبوَ وَ الاْبْتِهارَ؛

زياد خوردن تخم مرغ و معتاد شدن به آن، بيمارى ورم طحال مى آورد و ايجاد كننده بادهايى در سرِ معده است و زياد خوردن تخم مرغ آب پز، نفَس تنگى و نفَس بريدگى مى

آورد.

طب الرضا ص۲۸ - شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۳۲۱

حدیث (۳۰) امام رضا علیه السلام :

یَنْبَغی اَنْ تَحْذَرَ... أَنْ تَجْمَعَ فِی جَوْفِکَ الْبَیْضَ وَ السَّمَکَ فِی حَالٍ وَاحِدَهٍ فَإِنَّهُمَا إِذَا اجْتَمَعَا وَلَدَا الْقُولَنْجَ وَ رِیَاحَ الْبَوَاسِیرِ وَ وَجَعَ الْأَضْرَاس

بپرهیز از این که... تخم مرغ و ماهی را هم زمان بِخوری، چرا که هرگاه این دو با یکدیگر خورده شوند، قولنج، باد بواسیر و دندان درد می آورند.

طب الرضا ص۶۳

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

کُلِ الخَسَّ، فَإِنَّهُ یورِثُ النُّعاسَ وَ یَهْضِمُ الطَّعامَ؛

کاهو بخورید، چرا که خواب آور است و غذا را هضم می کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۸۳

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام :

لِبَعْضِ قَهارِمَتِهِ : اِسْتَکْثِروا لَنا مِنَ الباذَنْجانِ، فَإِنَّهُ حارٌّ فی وَقْتِ الْبَرْدِ، بارِدٌ فی وَقْتِ الْحَرِّ، مُعْتَدِلٌ فِی الاوقاتِ کُلِّها جَیِّدٌ فی کُلِّ حالٍ؛

به یکی از پیشکاران خود : برای ما، بادمجان زیاد تهیه کنید، چرا که در هنگام سرما، گرم و در هنگام گرما، سرد است، در همه اوقات، معتدل و در هر حال، خوب است.

طب الائمه ص ۱۳۹

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

اَلْجَزَرُ اَمانٌ مِنَ الْقُولَنْجِ وَ الْبَواسیرِ وَ یُعینُ عَلَی الجِماعِ؛

هویج، مایه ایمنی از قولنج و بواسیر است و آمیزش جنسی را تقویت می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۳۷۲، ح ۲

حدیث (۳۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ اِفْتَتِحْ طَعامَکَ بِالْمِلْحِ، فَاِنَّ فیهِ شِفاءً مِنْ سَبْعینَ داءً مِنهَا: الجُنونُ وَ الْجُذامُ وَ الْبَرَصُ وَ وَجَعُ الْحَلْقِ وَ الْاَضراسِ وَ وَجَعُ الْبَطْنِ ؛

ای علی! غذای خود را با نمک آغاز کن، چرا که در نمک درمان هفتاد درد است؛ دیوانگی، خوره، پیسی، گلودرد، دندان درد و دل درد، از جمله این دردهاست.

ص: ۵۳۱

سائل الشیعه ج ۲۴، ص ۴۰۶، ح ۳۰۹۰۶

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام :

نِعْمَ اللُّقْمَهُ الْجُبْنُ، تُعْذِبُ الْ-فَمَ وَ تُطَیِّبُ النَّ-کْهَهَ وَ تَهْضِمُ ما قَبْلَهُ وَ تُشَهِّی الطَّعامَ؛

چه خوب لقمه ای است پنیر، دهان را تر و تازه و خوشبو می کند، غذای قبلی را هضم و غذا را مطبوع می سازد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

سَاَ لَهُ رَجُلٌ عَنِ الْجُبْنِ... فَقالَ لی: هُوَ ضارٌّ بِالْغَداهِ نافِعٌ بِالْعَشیِّ ِوَ یَزِیدُ فِی مَاءِ الظَّهْر

مردی درباره پنیر از امام صادق علیه السلام پرسید... امام فرمودند: خوردن پنیر، صبحگاهان مضرّ است و شامگاهان مفید و آب کمر را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۰، ح ۳

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام :

شَکا ذَریحٌ المُحارِبیُّ قَراقِرَ فی بَطْنِهِ اِلی اَبی عَبْدِاللّه ِعلیه السلام فَقالَ: اَ توجِعُکَ؟ قالَ: نَعَمْ. قالَ: ما یَمْنَعُکَ مِنَ الحَبَّهِ السَّوداءِ وَ الْعَسَلِ لَها؛

ذریح محاربی، به امام صادق علیه السلام گفت که شکم او غُرغُر می کند. امام پرسیدند: آیا درد هم دارد؟ گفت: آری. امام فرمودند: چرا برای درمان آن از سیاه دانه و عسل استفاده نمی کنی؟

طب الائمه ص ۱۰۰

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام :

اَلْحوکُ بَقْلَهُ الأَنْبیاءِ، اَما اِنَّ فیهِ ثَمانَ خِصالٍ: یُمْرِئُ وَ یَفْتَحُ السُّدَدَ وَ یُطَیِّبُ الجُشاءَ وَ یُطَیِّبُ النَّ-کْهَهَ وَ یُشَهِّی الطَّعامَ وَ یَسُلُّ الدّاءَ وَ هُوَ أمانٌ مِنَ الجُذامِ وَ إذا اسْتَقَ-رَّ فی جَوْفِ الإنسانِ قَمَعَ الدّاءَ کُلَّهُ؛

امام صادق علیه السلام : ریحان، سبزی انبیاست و در آن هشت خاصیت است: هضم کننده است، رگ ها و مجاری را باز می کند، بازدم را خوشبو می سازد، بدن را بوی خوش می بخشد، اشتها آور است، درد را

از بدن بیرون می برد، از جذام در امان می دارد و چون وارد معده شود درد را به کلّی از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۶۴، ح ۴

حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام :

اَلْحِمَّصُ جَیِّدٌ لِوَجَعِ الظَّهْرِ؛

نخود برای کمر درد مفید است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۳، ح ۴

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام :

اَلْفُجُلُ اَصْلُهُ یَقْطَعُ الْبَلْغَمَ وَ لُـبُّهُ یَهْضِمُ وَ وَرَقُه یَحْدِرُ البَولَ حَدرا؛

تُرب، ساقه اش بلغم را از بین می برد، خودش غذا را هضم می کند و برگش به دفع کامل ادرار کمک می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۱، ح ۲

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

لَوْ عَلِمَ اللّه فی شَیْ ءٍ شِفاءً اَكْثَرَ مِنَ الشَّعیرِ ما جَعَلَهُ غِذاءَ الاَنْبیاءِ علیهم السلام ؛

اگر خداوند در چیزی بیشتر از جو شفادهندگی می دید، آن را خوراک پیامبران قرار نمی داد.

مکارم الاخلاق ص ۱۵۴

حدیث (۴۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی الْحَسَنِ الاصبهانی: كُنْتُ عِنْدَ اَبی عَبْدِاللّه علیه السلام فَقالَ لَهُ رَجُلٌ وَ اَنَا اَسْمَعُ: جُعِلْتُ فِداكَ! اِنّی اَجِدُ الضَّعْفَ فی بَدَنی. فَقال لَهُ: عَلَیْكَ بِاللَّبَنِ، فَاِنَّهُ یُنْبِتُ اللَّحْمَ وَ یَشُدُّ الْعَظْمَ؛

ابوالحسن اصفهانی : نزد امام صادق علیه السلام بودم. شنیدم، مردی به ایشان گفت: فدایت شوم! در بدنم احساس ضعف می کنم. امام علیه السلام به او فرموند: شیربخور، چرا که گوشت می رویاند و استخوان را محکم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۳۶، ح ۷

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام :

شَکَا نَبِیٌّ مِنَ الْأَنْبِیَاءِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْغَمَّ فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِأَکْلِ الْعِنَبِ.

پیامبری از پیامبران به درگاه خداوند عزوجل از غم و اندوه شکایت نمود. خداوند عزوجل او را به خوردن انگور،

ص: ۵۳۳

امر فرمود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۱، ح ۴

حدیث (۴۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِاللُّبَانِ فَإِنَّهُ يَمْسَحُ الْحَرَّ مِنَ الْقَلْبِ كَمَا يَمْسَحُ الْإِصْبَعُ الْعَرَقَ عَنِ الْجَبِينِ وَ يَشُدُّ الظَّهْرَ وَ يَزِيدُ فِي الْعَقْلِ وَ يُذَكِّي الذِّهْنَ وَ يَجْلُو الْبَصَرَ وَ يُذْهِبُ النِّسْيَانَ.

کندر بخورید؛ زیرا همان طور که انگشت، عرق را از پیشانی پاک می کند، کندر هم سوزش قلب را می برد و کمر را محکم و عقل را زیاد می کند و ذهن را ذکاوت و چشم را جلا می بخشد و فراموشی را از میان می برد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۵۹ ،ص۲۹۴

حدیث (۴۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالبِطّيخِ، فَإِنَّ فيهِ عَشْرَ خِصالٍ: هُوَ طَعامٌ وَ شَرابٌ وَ اُشْنانٌ وَ رَيحانٌ وَ يَغْسِلُ الْمَثانَهَ وَ يَغْسِلُ الْبَطْنَ وَ يَكْثِرُ ماءَ الظَّهْرِ وَ يَزيدُ فِي الْجماعِ وَ يَقْطَعُ البُرودَهَ وَ يُنَقِّى الْبَشَرَهَ ؛

خربزه بخورید، چرا که ده خاصیت دارد:غذاست، آب است، شستشو دهنده و خوش بو کننده است، مثانه را می شوید، آب کمر را زیاد می کند، بر نیروی هم بستری می افزاید، سردی مزاج را می بَرَد و پوست را شاداب می کند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۶، ص ۴۱۱ ،ح ۲۰۳۷۳

حدیث (۴۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلُوا التّينَ الرَّطْبَ وَ الْيابِسَ فَإِنَّهُ يَزيدُ فِي الجِماعِ وَ يَقْطَعُ الْبَواسيرَ وَ يَنْفَعُ مِنَ النِّقْرِسِ ,والإبرِدَهِ؛

انجیر تازه و خشک بخورید، چرا که قدرت هم بستری را زیاد، بواسیر را ریشه کن می کند و برای نِقرِس و سردی مزاج مفید است.

مکارم الاخلاق ص ۱۷۴

زیتون

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ السِّوَاکُ الزَّیْتُونُ مِنَ الشَّجَرَهِ الْمُبَارَکَهِ یُطَیِّبُ الْفَمَ وَ یَذْهَبُ بِالْحَفْرِ وَ هِیَ سِوَاکِی وَ سِوَاکُ الْأَنْبِیَاءِ قَبْلِی

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان

ص: ۵۳۴

را خوشبو می کند و جِرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۳۶۹ ،ح۸۸۵ –شبیه این حدیث مکارم الاخلاق ص ۴۹

میوه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ ثَمَرَةٍ سَمّاً فَإِذَا أَتَيْتُمْ بِهَا فَمَسُّوهَا بِالْمَاءِ أَوِ اغْمِسُوهَا فِي الْمَاءِ يَعْنِي اغْسِلُوهَا

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۴

ولیمه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الوَليمَهُ اَوَّلُ يومٍ حَقٌّ وَ الثانى مَعروفٌ وَ مازادَ رياءٌ وَ سُمعَةٌ؛

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۸، ح ۴

اطعام

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

قوتُ الجسادِ الطَّعامُ وَ قوتُ الرواحِ الطعامُ؛

غذای جسم، خوردن و غذای روح، خوراندن است.

دعوات(راوندی) ص۱۴۲ – مشکاه الأنوار ص ۳۲۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ إِنْ يَعْلَمْهُنَّ الْمُؤْمِنُ كَانَتْ زِيَادَةً فِي عُمُرِهِ وَ بَقَاءَ النِّعْمَهِ عَلَيْهِ...تَطْوِيلُهُ فِي رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ فِي صَلَاتِهِ وتَطْوِيلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَى طَعَامِهِ إِذَا أَطْعَمَ عَلَى مَائِدَتِهِ وَ اصْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ.

سه چیز است که اگر مؤمن از آنهـا مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره منـدی او از نعمت ها می شود...طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۹، ح ۱۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُنْ ..... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَ صِلَةُ

ص: ۵۳۵

الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّيْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّمُ لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاء

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۵، ح ۱

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللّه يُحِبُّ إطعامَ الطَّعامِ وَ إفشاءَ السَّلامِ؛

خداوند غذا دادن و (به همه) سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج۲، ص۳۸۸، ح۷

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَطْعَمَ مُسْلِما جائِعا اَطْعَمَهُ اللّه مِنْ ثِمارِ الْجَنَّهِ؛

هر کس مسلمان گرسنه ای را غذا بدهد، خداوند از میوه های بهشت به او بخوراند.

نهج الفصاحه ص۷۵۷ ، ح ۲۲۹۵۱

خوردن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلوا جَميعا وَ لا تَفَرَّقوا فَاِنَّ البَرَكَهَ مَعَ الجَماعَهِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص ۶۱۵ ، ح ۲۱۸۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹ ، ح۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْمُؤمِنُ يَأْكُلُ فى مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ الْمُنافِقُ يَأكُلُ فى سَبعَهِ أمْعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۲۴۱، ح۳۰۴۳۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَکَلَ وَ ذو عَیْنَیْنِ یَنْظُرُ اِلَیْهِ وَ لَمْ یُواسِهِ ابْتُلی بِداءٍ لا دَواءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۴۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ کَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ

ص: ۵۳۶

وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص۷۲۸ ، ح ۲۷۷۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لاتأكُل طَعامَ الفاسِقينَ.

از غذای مردم فاسق تناول مکن.

وسائل الشيعه، ج۲۴ ص ۲۷۴ ، ح۳۰۵۳۱

حدیث (۶) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ اللهَ لَم يُحَرّم الخَمرَ لِاسمِها وَ لَكِنَّهُ حَرَّمَها لِعاقِبَتِها فَما كانَ عاقِبَتُهُ عاقِبَةَ الخَمر فَهو خَمرُ

خداوند شراب را به خاطر نامش حرام نکرده بلکه به خاطر عاقبتش حرام فرموده و هر چه پیامدهای شراب را داشته باشد نیز (در حکم) شراب است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶ ، ص ۴۱۲ ،ح ۲

زعفران

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلجَنَّةُ بَناؤُها لَبِنَةٌ مِن فِضَّةٍ وَ لَبِنَةٌ مِن ذَهَبٍ وَ مِلاطُهَا المِسكُ الأَذفَرُ وَ حَصباؤُهَا اللُّؤلُؤُ و الياقوتُ و تُربَتُهَا الزَّعفرانُ... ؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشک بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است... .

نهج الفصاحه ص۴۳۴ ، ح ۱۳۲۷

شام

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تَدَعُوا العَشاءَ وَ لَو عَلی حَشَفَهٍ اِنّی اَخشی عَلی اُمَّتی مِن تَرکِ العَشاءِ الهَرَمَ فَاِنَّ العَشاءَ قُوَّهُ الشَیخِ وَ الشّابِّ؛

شـام را ترک نکنیـد، هر چنـد به خوردن دانه خرمـای خشـکیده ای باشـد. من بر امّتم از این بیم دارم که با ترکِ خوردن شام، پیری و شکستگی به سراغشان آید؛ چرا که خوردنِ شام، مایه نیرومندی پیر و جوان است.

محاسن ج ۲، ص ۴۲۱، ح ۲۰۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله لا یُؤْثِرُ عَلَی الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَیْرَهُ وَ کانَ اِذا دَخَلَ وَقْتُها کَاَن‍َّهُ لا یَعْرِفُ اَهْلاً وَ لا

ص: ۵۳۷

حَميما؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله چيزى مثل شام و غير آن را بر نماز مقدم نمى داشتند و هنگامى كه وقت نماز مى رسيد، گويى كه هيچ يک از اهل خانه و دوستان را نمى شناختند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۷۸

سفره

حديث (۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ آلَافِ مَلَكٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هرگاه سفره پهن مى شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد مى آيند. چون بنده بگويد: «بسم اللّه» فرشتگان مى گويند: «خداوند، به غذايتان بركت دهد!» سپس به شيطان مى گ ويند: «اى فاسق! بيرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط ندارى».

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حديث (۲) پيامبر صلى الله عليه و آله :

زَيِّنوا مَوائِدَكُم بِالْبَقْلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَةٌ لِلشَّياطينِ مَعَ التَّسميَهِ؛

سفره هايتان را با سبزى، زينت دهيد ؛ زيرا سبزى با بسم اللّه الرحمن الرحيم، شيطان را طرد مى كند.

طب النبى ص ۳۰ – مكارم الأخلاق، ص ۱۷۶

سحرى

حديث (۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

تَسَحَّرُوا وَ لَوْ بِجُرْعَةٍ مِنْ مَاءٍ أَلَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْمُتَسَحِّرِين

سحرى بخوريد هر چند يک جرعه آب باشد همانا صلوات خدا بر سحرخورندگان است.

مقنعه ص۳۱۶

مصالح اجتماعى

مشورت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما يَستَغنى رَجُلٌ عَن مَشوَرَةٍ؛

هیچ کس از مشورت بی نیاز نیست.

نهج الفصاحه ص۴۹۷ ، ح ۱۶۳۷

حدیث (۲) امام حسن علیه السلام :

ما تَشاوَرَ قَومٌ إِلاّ هُدوا إِلى رُشدِهِم؛

هیچ ملّتی با هم مشورت نکردند مگر آن که راه درست خود را پیدا کردند.

تحف العقول ص ۲۳۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

خَيرُ مَن شاوَرتَ ذَوُوا النُّهى وَالعِلمِ و اولُو التَّجارِبِ و الحَزمِ؛

بهترین کسی که با

ص: ۵۳۸

او مشورت کنی کسی است که صاحب عقل و علم و تجربه ها و دوراندیشی باشد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۳، ص۴۲۸، ح ۴۹۹۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنِ اسْتَبَدَّ بِرَأْيِهِ هَلَکَ وَ مَنْ شَاوَرَ الرِّجَالَ شَارَکَهَا فِي عُقُولِهَا

هر کس خود رأی شد هلاک می شود و هر کس با افراد صاحب نظر مشورت کند در عقل آنان شریک می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۰ ، قصار ۱۶۱

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مُشاوَرَةُ العاقِلِ الناصِحِ رُشدٌ و يُمنٌ و تَوفيقٌ مِنَ اللّه فَإِذا أَشارَ عَلَيکَ النّاصِحُ العاقِلُ فَإِيّاکَ و الخِلافَ فَإِنَّ فی ذلِکَ العَطَبَ؛

مشورت کردن با عاقِل خیرخواه مایه هدایت و میمنت است و توفیقی است از جانب خداوند، پس هرگاه خیرخواه عاقل تو را راهنمایی کرد، مبادا مخالفت کنی که موجب نابودی می شود.

محاسن ج۲، ص۶۰۲، ح۲۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

شاوِر فی اُمورِکَ الَّذينَ يَخشَونَ اللّه تَرشُد؛

در کارهای خود با افراد خدا ترس مشورت کن، تا راه درست را بیابی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۴۲ ، ح۱۰۰۷۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لا تَستَشِرِ الكَذّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرابِ يُقَرِّبُ عَلَيکَ البَعيدَ و يُبَعِّدُ عَلَيکَ القَريبَ؛

با دروغگو مشورت نکن، چون دروغگو، مانند سراب ، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۴۲ ، ح۱۰۰۹۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنِ استَشارَهُ أَخوهُ المُؤمِنُ فَلَم يَمحَضهُ النَّصيحَهَ سَلَبَهُ اللّه لُبَّهُ؛

هر کس برادر مؤمنش با او مشورت کند و او صادقانه راهنمائیش نکند، خداوند عقلش را از او بگیرد.

وسایل الشیعه ج۱۷ ، ص۲۰۸

حدیث (۹) امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ الْمُسْتَشِيرِ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ رَأْياً أَشَرْتَ عَلَيْهِ وَ إِنْ لَمْ تَعْلَمْ أَرْشَدْتَهُ إِلَى مَنْ يَعْلَمُ

حقّ مشورت كننده

ص: ۵۳۹

این است، که اگر برای راهنمایی او نظر داری، راهنمائیش کنی و اگر اطلاعی نداشته باشی او را به کسی که (در آن زمینه) آگاهی دارد راهنمایی کنی.

خصال ص ۵۷۰

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج۲، ص۵۵۹، ح۱

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

قَد خاطَرَ بِنَفسِهِ مَنِ استَغنی بِرَأیِهِ؛

هر کس خود را، از رأی و نظر دیگران بی نیاز بداند، خودش را به خطر انداخته است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۸۸، ح ۵۸۳۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

اِذَا احتَجتَ اِلَی المَشوَرَهِ فی اَمرٍ قَد طَرَاَ عَلَیکَ فَاستَبدِهِ بِبِدایَهِ الشُّبّانِ، فَاِنَّهُم اَحَدُّ اَذهانا وَ اَسرَعُ حَدسا، ثُمَّ رُدَّهُ بَعدَ ذلِکَ اِلی رأی الکُهولِ وَ الشُیوخِ لِیَستَعقِبوهُ وَ یُحسِنُوا، الاختیار لَهُ، فَاِنَّ تَجرِبَتَهُم اَکثَرُ؛

هرگاه به مشورت نیازمند شدی، نخست به جوانان مراجعه نما، زیرا آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند. سپس (نتیجه) آن را به نظر میان سالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند، چرا که تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۷، ح ۸۶۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا

میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۷۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَن شاوَرَ ذَوِی العُقولِ استَضاءَ بِاَنوارِ العُقولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۴۲ ، ح ۱۰۰۸۰

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام:

لاـ تُش–اوِر اَحمَـق وَ لاـ تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لاـ تَثِق بِمَوَدَهِ مُلُوک؛ با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.تحف العقول ص۳۱۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فِیهِ لَم یَنـدَم: تَرکُ العَجَله ، وَ المَشوِرَه ، وَ التوکّل عنـد العزم علی اللّه عزّ و جل سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند ، پشمیان نگردد : ۱ – اجتناب از عجله ، ۲ – مشورت

کردن ، ۳ – و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . بحار الانوار (ط–بیروت) ج ۷۵ ، ص ۸۱ ، ح ۷۴

حدیث (۱۷) امام حسن علیه السلام :

ما تَشاوَرَ قَومٌ إلاّ هُدُوا إلی رُشدِهِم.

هیچ قومی با یکدیگر مشورت نکردند مگر آن که به راه پیشرفت خود رهنمون شدند.

تحف العقول ص۲۳۳

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

المُستَشیرُ مُتَحَصِّنٌ مِنَ السَّقَطِ.

مشورت کننده مصون از خطا است. تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص۴۴۲ ، ح۱۰۰۶۸

مدارا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَمَرَنی رَبّی بِمُداراهِ النّاسِ کَما أَمَرَنی بِأَداءِ الفَرائِضِ؛

پروردگارم، همان گونه که مرا به انجام واجبات فرمان داده، به مدارا کردن با مردم نیز فرمان داده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۱۷، ح۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَعقَلُ النّاسِ أَشَدُّهُم مُداراهً لِلنّاسِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

ص: ۵۴۱

ن لایحضره الفقیه ج۴، ص۳۹۵، ح ۵۸۴۰

حديث (۳) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن أُعطِیَ حَظَّهُ مِنَ الرِّفقِ فَقَد أُعطِیَ حَظَّهُ مِن خَیرِ الدُّنیا و الآخِرَهِ؛

هر کس را که بهره ای از مدارا داده اند، بدون شک بهره اش را از خیر دنیا و آخرت داده اند.

نهج الفصاحه ص۷۳۸ ، ح۲۸۳۸

حديث (۴) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

ما کانَ الرِّفقُ فی شَیءٍ إلاّ زانَهُ؛

مدارا با چیزی همراه نشد مگر آن که آن را زینت بخشید.

تحف العقول ص ۴۷

حديث (۵) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إنَّ اللّه یُحِبُّ الرِّفقَ وَ یُعینُ عَلَیهِ؛

خداوند مدارا را دوست دارد و انسان را بر انجام آن یاری می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص ۱۲۰، ح ۱۲

حديث (۶) امام على عليه السلام :

لَیسَ الحَکیمُ مَن لَم یُدارِ مَن لا یَجِدُ بُدّا مِن مُداراتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

تحف العقول ص۲۱۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۵۷، ح ۱۲۱

حديث (۷) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إنَّ الانبیاءَ إنَّما فَضَّلَهُمُ اللّه عَلی خَلقِهِ بِشِدَّهِ مُداراتِهِم لأَعداءِ دینِ اللّه و حُسنِ تَقیَّتِهِم لأَجلِ إخوانِهِم فِی اللّه ؛

خداونـد از این رو پیامبران را بر دیگر مردمان برتری داد که با دشـمنان دین خـدا بسـیار با مـدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴۰۱، ح۴۲

حدیث (۸) امام حسین علیه السلام :

مَن أَحجَمَ عَنِ الرَّایِ وَعَیِیَت بِهِ الحِیَلُ کانَ الرِّفقَ مِفتاحُهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص۲۹۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۱۲۸، ح۱۱

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعـالی (وَقولوا لِلنَّاسِ حُسـنا) - : أی لِلنّـاسِ کُلِّهِم مُؤمِنِهِم وَ مُخالِفِهِم ، أَمَّا المُؤمِنونَ فَیَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ ، وَ أَمَّا المُخالِفونَ فَیُکَلِّمُهُم

بِالمُداراهِ لِاجتِذابِهِم إِلَى الايمانِ ، فَإِنَّهُ بِأَيسَرَ مِن ذلِكَ يَكَفُّ شُرورَهُم عَن نَفسِهِ ، و عَن إخوانِهِ المُؤمِنينَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گویید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآه العقول ج۹ ، ص۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴۰۱، ح۴۲

{شبیه این حدیث در مستدرك الوسائل و مستنبط المسایل ج ۱۲، ص ۲۶۱ ، ح۱۴۰۶۱}

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

دَارِ النَّاسَ تَأْمَنْ غَوَائِلَهُمْ وَ تَسْلَمْ مِنْ مَكَايِدِهِم

با مردم مدارا کن، تا از گزندهایشان در امان باشی و از نیرنگهایشان سالم بمانی.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص۴۴۵ ، ح۱۰۱۷۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ فِی الرِّفقِ الزّیادَهَ وَ البَرَكَهَ وَ مَن یُحرَمِ الرِّفقُ یُحرَمِ الخَیرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَأمُرُ بِالمَعروفِ و لا یَنهی عَنِ المُنكَرِ إلاّ مَن كانَ فیهِ ثَلاثُ خِصالٍ : رَفیقٌ بِما یَأمُرُ بِهِ رَفیقٌ فیما یَنهی عَنهُ ، عَدلٌ فیما یَأمُرُ بِهِ عَدلٌ فیما یَنهی عَنهُ، عالِمٌ بِما یَأمُرُ بِهِ عالِمٌ بِما یَنهی عَنهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر

و نهی می کند، دانا باشد.

نوادر (راوندی) ص ۲۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت)ج۹۷، ص۸۷، ح۶۴

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَاْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْایمانِ بِاللّه ِ مُداراةُ النّاسِ فی غَیْرِ تَرْکِ حَقٍّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که حق، ترک نشود.

تحف العقول ص ۴۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُداراهِ النّاسِ وَ اِکْرام الْعُلَماءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلّاتِ الاِخْوانِ فَقَدْ اَدَّبَکَ سَـیِّدُ الاَوَّلینَ وَ الْآخِرینَ بِقَولِهِ صلی الله علیه و آله : اُعْفُ عَمَّنْ ظَـلَمَکَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَکَ وَ اَعْطِ مَنْ حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵ ، ص ۷۱ ، ح۳۴

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

کَمالُ الاَدَبِ وَ الْمُروءَهِ سَبْعُ خِصالٍ : اَلْعَقلُ وَ الْحِلْمُ ، وَالصَّبْرُ ، وَالرِّفْقُ ، وَالصَّمْتُ ، وَحُسْنُ الْخُلْقِ وَ الْمُداراهُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر و ریاضه الخواطر ص۵۹

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنّا اُمِرْنا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ بِمُداراهِ النّاسِ، کَما اُمِرْنا بِاِقامَهِ الفَرائِضِ؛

ما پیامبران، همان گونه که به برپا داشتن واجبات مأمور شده ایم، به مدارا کردن با مردم نیز مأمور شده ایم.

امالی (طوسی) ص ۵۲۱ ، ح۱۱۵۰

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ حُرِمَ الرِّفْقَ فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ؛

هر کس از

ص: ۵۴۴

مدارا بی بهره باشد، از همه خوبی ها بی بهره مانده است.

تحف العقول ص۴۹ – نهج الفصاحه ص۷۷۵ ، ح ۳۰۵۷

حدیث (۱۸) امام باقر علیه السلام :

لَو یَعلَمُ السّائِلُ ما فی المَسألَهِ ما سالَ أحَدٌ أحَداً وَ لَو یَعلَمُ المَسئولُ ما فی المَنع ما مَنَعَ أحَدٌا أحَداً؛

اگر سائل می دانست که در درخواست چه چیزی نهفته است هرگز کسی از دیگری چیزی درخواست نمی کرد و اگر کسی که از او چیزی درخواست شده می دانست که در ناامید کردن چه چیزی نهفته است هرگز کسی دیگری را ناامید برنمی گرداند.

تحف العقول ص ۳۰۰ – بحار الانوار(ط–بیروت) ج۷۵، ص ۱۸۰

حدیث (۱۹) امام محمد باقر علیه السلام:

اِنَّ لِکُلِّ شَیءٍ قُفلًا وَ قُفلُ الایمانِ الرِّفقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی (ط–الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۱۸ ، ح۱

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

إنَ اللهَ رَفیقٌ یُحِبُّ الرّفقَ و یُعینُ عَلَیهِ؛

با خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست دارد و (آدمی را) بر مدارا یاری می کند.

وسایل الشیعه ج۱۵ ، ص ۲۷۱ ، ح۲۰۴۸۹

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام:

کَفّ الْأذی مِن کَمالِ الْعَقلِ و فِیهِ راحَهٌ لِلبَدَنِ عاجِلًا و آجِلًا؛

خودداری از آزار دیگران، نشانه کمال خرد و مایه آسایش دو گیتی است

تحف العقول ص ۲۸۳

حدیث (۲۲) امام حسین علیه السلام:

إنَّ حَوائِجَ الناسِ إلَیکم مِن نِعَمِ اللهِ عَلَیکم فَلا تَمَلّوا النِّعَمَ

نیاز مردم به شما از نعمتهای خدا بر شما است. از این نعمت ها خسته و بیزار نباشید

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۱، ح ۶ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص۳۱۸، ح ۸۰

همت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلشَّرَفُ بِالهِمَمِ العالیَهِ لا بِالرِّمَمِ البالیَهِ؛

شرافت به همّت های بلند است نه به استخوان های پوسیده.

ص: ۵۴۵

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۴۸ ، ح۱۰۲۷۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلفِعلُ الجَمیلُ یُنبِئُ عَن عُلُوِّ الهِمَّهِ؛

کردار زیبا از بلندی همّت خبر می دهد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۵۳ ، ح۲۸۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلطّاعَهُ هِمَّهُ الاکیاسِ؛

فرمانبری از خداوند همّت زیرکان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۱ ، ح۳۳۸۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَشرَفُ الهِمَمِ رِعایَهُ الذِّمامِ؛

شریف ترین همّت ها رعایت حرمت ها (حق-آبرو-عهد و پیمان)ست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۵۲ ، ح۵۲۷۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلکَفُّ عَمّا فی أَیدِی النّاسِ عِفَّهٌ و ـَکِبَرُ هِمَّهٍ؛

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۹۸ ، ح۹۲۴۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مِن شَرَفِ الهِمَّهِ لُزومِ القِناعَهِ؛

پایبندی به قناعت، از والایی همّت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۹۱ ، ح۸۹۹۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

اِقصِر هِمَّتَکَ عَلی ما یَلزَمُکَ و لا تَخُض فیما لا یَعنیکَ؛

همّت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه را به کار تو نمی آید پی گیری مکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۷۷ ، ح۱۰۹۳۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

نَعوذُ بِاللّه مِنَ المَطامِعِ الدَّنیَّهِ و الهِمَمِ الغَیرِ المَرضیَّهِ؛

به خدا پناه می بریم از مطامع پَست و همّت ها و خواسته های ناپسند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۹۷ ، ح۶۷۰۲

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

إنْ سَمَتْ هِمَّتُکَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَابْدَأْ بِنَفْسِکَ فَإِنَّ تَعَاطِیَکَ صَلَاحَ غَیْرِکَ وَ أَنْتَ فَاسِدٌ أَکْبَرُ الْعَیْب

اگرهمّت والای اصلاح مردم را در سرداری، از خودت آغاز کن، زیرا پرداختن تو به اصلاح دیگران، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۳۷ ، ح۴۷۶۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

ما أَبعَدَ الخَیرَ مِمَّن هِمَّتُهُ بَطنُهُ و فَرجُهُ؛

چه دور است

ص: ۵۴۶

خیر و خوبی از کسی که همتش (همّ و غمش) شکم و شرمگاه اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۴۳ ، ح ۲۵۸۰

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

اَلمَعصیَهُ هِمَّهُ الارجاسِ؛

گناه همّت پلیدان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۸۵ ، ح ۳۵۱۲

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلَاهِ وَ الصِّیَامِ وَ الْعِبَادَهِ وَ الْمُنَافِقَ هِمَّتُهُ فِی الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ کَالْبَهِیمَه

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن مانند حیوانات.

مجموعه ورام ج۱ ، ص۹۹

رحم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَدخُلُ الجَنَّهِ إلاّ رَحیمٌ

جز رحیم به بهشت نمی رود

نهج الفصاحه ص ۶۸۰ ، ح۲۵۲۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن رَحِمَ وَ لَو ذَبیحَهَ عُصفورٍ رَحِمَهُ اللّه ُیَومَ القیامَهِ؛

هر کس حتی به لاشه گنجشکی رحم کند، خداوند در روز قیامت به او رحم خواهد کرد.

نهج الفصاحه ص ۷۶۸ ، ح۳۰۱۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ... يَنصُرُ المَظلومَ وَ يَرحَمُ المِسكينَ. نَفسُهُ مِنهُ فى عَناءٍ و ـالنّاسُ مِنهُ فى راحَهٍ؛

مؤمن... مظلوم را يارى مى كند و به مسكين و درمانده رحم مى نمايد، جانش از او در رنج است و مردم از او در آسايش.

كافى(ط-الاسلاميه) ج۲ ، ص۲۳۱ ، ح۴

حديث (۴) امام على عليه السلام :

إِنَّما يَنبَغى لأَهلِ العِصمَهِ وَ المَصنوعِ إِلَيهِم فِى السَّلامَهِ أَن يَرحَموا أَهلَ الذُّنوبِ و ـالمَعصيَهِ و ـيَكونَ الشُّكرَ هُوَ الغالِبَ عَلَيهِم؛

شايسته است كه افراد پاكدامن و بهره مند از سلامت، با گنه كاران و اهل معصيت، رحيم باشند و سپاسگزارىِ (حق) بر جان آنان چيره شود.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص۱۹۷

حديث (۵) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن لا يَرحَم لا يُرحَم وَ مَن لا يَغفِر لا يُغفَر لَهُ

هر كس رحم نكند به او رحم نشود، هر كس نبخشد بخشيده

ص: ۵۴۷

نشود

نهج الفصاحه ص۷۴۵ ، ح۲۸۸۵

حديث (۶) امام علی علیه السلام :

يا أَيُّهَا النسانُ ما جَرَّأَکَ عَلی ذَنبِک...؟! أَما تَرحَمُ مِن نَفسِکَ ما تَرحَمُ مِن غَيرِکَ؛

ای انسان، چه چیز تو را در گناه کردن گستاخ کرده است...؟! چرا همچنان که به دیگران رحم می کنی به خودت رحم نمی کنی؟!

الذريعه إلی حافظ الشريعه (شرح أصول الکافی جيلانی) ج ۲، ص۴۵۳ و ۴۵۴

حديث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِرحَموا عَزيزا ذَلَّ، وَ غَنيّا افتَقَرَ وَ عالِما ضاعَ فی زَمانِ الجُهّالِ؛

به عزیزی که خوار گشته و ثروتمندی که فقیر شده و دانشمندی که در روزگار نادانان تباه گردیده است، رحم کنید.

کافی (ط - الإسلاميه) ج ۸، ص ۱۵۰ ، ح۱۳۱

حديث (۸) امام علی علیه السلام :

اِرحَم مَن دونَکَ يَرحَمکَ مَن فَوقَکَ وَ قِس سَهوَهُ بِسَهوِکَ وَمَعصيَتَهُ لَکَ بِمَعصيَتَکَ لِرَبَّک وفَقرَهُ إِلی رَحمَتِکَ بِفَقرِکَ إِلی رَحمَهِ رَبِّکَ؛

به زیر دست خود رحم کن تا بالا دستت به تو رحم کند و خطای او را با خطای خودت و نافرمانی اش از تو را با نافرمانی خود از پروردگارت و احتیاج او به ترحم تو را به احتیاجت به رحمت و بخشایش خدایت بسنج.

تصنيف غررالحکم دررالکلم ص۴۳۵ ، ح ۹۹۷۴

حديث (۹) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه َلَيَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون تردید ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می کند.

کافی(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص۵۰، ح ۵

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِعلَموا اَنَّ اللّه ـ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه ُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا

ص: ۵۴۸

زَكاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَكَهَ لَهُ حَتّى يَتوبَ؛

بدانيد كه خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان كه در زندگى و پس از مرگ من، از روى سبک شمردن و يا انكار، آن را ترک كنند، با وجود اين كه پيشواى عادلى دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در كارشان بركت ندهد، آگاه باشيد نه زكات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذيرفته است. بدانيد كه زندگى آنان بركتى نخواهد داشت، مگر توبه كنند.

عوالى اللئالى العزيزيه فى الأحاديث الدينيه ج ۲، ص ۵۴ ، ح۱۴۶

حديث (۲) امام على عليه السلام :

الْإِنْصافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بين مى برد و موجب الفت و همبستگى مى شود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص۳۹۴ ، ح۹۱۱۶

حديث (۳) حضرت زهرا سلام الله عليها:

فَجَعَلَ اللهُ...طاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفرقَه

خدا اطاعت و پيروى از ما (اهل بيت) را سبب برقرارى نظم (اجتماعى) براى ملت (امت اسلامى) و امامت (و رهبرى) ما را (عامل وحدت) براى در امان ماندن از تفرقه قرار داده است.

احتجاج(طبرسى) ج۱ ، ص۹۹ {شبيه اين حديث در وافى ج۵ ، ص۱۰۶۴}

حديث (۴) امام على عليه السلام :

- وَ قَدْ سُئِلَ عَنْ تَفسيرِ السُّنَّهِ وَ الْبِدْعَهِ وَ الْجَماعَهِ وَ الْفُرْقَهِ - : اَلسُّنَّهُ - و اللّه ِ - سُنَّهُ مُحمِّدٍ صلى الله عليه و آله وَ الْبِدْعَهُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَهُ - وَ اللّه ِ - مُجامَعَهُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَهُ مُجامَعَهُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

در پاسخ به پرسش از معناى سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنّت،

همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج ۲، ص ۹۶۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ایّاکُمْ وَ التَّلَوُّنَ فی دینِ اللّه ِ فَاِنَّ جَماعَةً فیما تَـكْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَیْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فیما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه َسُبْحانَهُ لَمْ یُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَةٍ خَیْرا مِمَّنْ مَضی وَ لا مِمَّنْ بَقیَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه، از خطبه ۱۷۶

حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَیْکُمْ بِالْجَمَاعَهِ؛ فَإِنَّ یَدَ اللَّهِ عَلَی الْفُسْطَاط

به جماعت (یکپارچگی) روی آرید همانا دست خدا با جماعات است

مجازات النبویه ص۳۴

ادب

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

لَا یَزَالُ الْمُؤْمِنُ یُورِثُ أَهْلَ بَیْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّی یُدْخِلَهُمُ الْجَنَّهَ [جَمِیعاً]

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۲، ص۲۰۱، ح۱۳۸۸۱

حدیث (۲) امام حسن عسکری علیه السلام:

کَفاکَ ادباً تَجنُّبُکَ ما تَکرهُ مِن غَیرِکَ؛

در مقام ادب همین بس که آنچه برای دیگران نمی پسندی، خود از آن دوری کنی.

دره الباهره ص۴۵ - بحارالانوار(ط-بیروت)ج۶۶ ،ص۴۰۷ ، ح۱۱۵

حدیث (۳) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَ مِنَ الاَدَبِ اِظهارِ الفَرَح عِندَ المَحزونِ؛

اظهار شادی

ص: ۵۵۰

نزد غمدیده، از بی ادبی است.

تحف العقول ص۴۸۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۷۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

العِلمُ وَراثَهٌ کَریمَهٌ ، وَ الاداب حُلَلٌ مُجَدَّدَهٌ ، وَ الفِکرُ مِرآهٌ صافِیَهٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۶۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَنَا اَدیبُ اللّه ِ وَ عَلیٌّ اَدیبی ، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَی ءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لَیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست . بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

اِنَّ النّاسَ اِلی صالِحِ الاَدَبِ اَحْوَجُ مِنْهُمْ اِلَی الْفِضَّهِ وَ الذَّهَبِ؛

مردم، به ادب (فرهنگ و تربیتِ) درست ، نیازمندترند، تا به طلا و نقره.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۷ ، ح۵۰۸۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

اَلنَّفْسُ مَجْبولَهٌ عَلى سوءِ الاَدَبِ وَ الْعَبْدُ مَأمورٌ بِمُلازَمَهِ حُسْنِ الاَدَبِ وَ النَّفْسُ تَجرى [بِطَبعِها] فى مَيدانِ المُخالَفَهِ وَ الْعَبْدُ يَجْهَدُ بِرَدِّها عَنْ سوءِ الْمُطالَبَهِ فَمتى اَطْلَقَ عِنانَها فَهُوَ شَريكٌ فى فَسادِها وَ مَنْ اَعانَ نَفْسَهُ

ص: ۵۵۱

فی هَوی نَفسِهِ فَقَدْ اَشْرَکَ نَفْسَهُ فی قَتْلِ نَفْسِهِ؛

نفس آدمی بر بی ادبی سرشته شده است و بنده فرمان دارد که پایبند ادب نیکو باشد. نفس آدمی با طینت خود در میدان مخالفت می تازد و بنده می کوشد آن را از خواسته نارَوایش برگرداند، پس هرگاه عنان نفس را رها سازد، شریک تبهکاری اوست و هر کس نفس خود را در خواهش هایش یاری رساند، در قتل خود همدستِ نفس شده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۱ ، ص ۱۳۸ - مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص۲۴۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکُمْ بِالاَدَبِ ، فَاِنْ کُنْتُمْ مُلوکا بَرَزْتُمْ وَ اِنْ کُنْتُمْ وَسَطا فُقْتُمْ ، وَ اِنْ اَعْوَزَتْکُمُ الْمَعیشَهُ عِشْتُمْ بِاَدَبِکُم؛

ادب بیاموزید، زیرا که [در این صورت] اگر پادشاه باشید، برجسته می شوید، اگر میانه باشید، سرآمد می شوید و اگر تنگ دست باشید، با ادبتان گذران زندگی می کنید.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج۲۰ ، ص۳۰۴ ،ح۴۸۳

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

کَفاکَ مُؤَدِّبا لِنَفْسِکَ تَجَنُّبُ ما کَرِهْتَهُ مِنْ غَیْرِکَ؛

برای ادب آموزی ات همین بس که از آنچه از دیگران نمی پسندی ، دوری کنی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۷ ، ح۵۰۸۹

حدیث (۱۱) اَنَس :

حَیَّتْ جارِیَهٌ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلیٍّ علیه السلام بِطاقَهِ رَیْحانٍ ، فَقالَ لَها : اَنْتِ حُرَّهٌ لِوَجْهِ اللّه ، فَقُلْتُ لَهُ فی ذلِکَ ، فَقالَ : اَدَّبَنَا اللّه تَعالی فَقالَ : «و إذا حُیّیتُم بِتَحیَّهٍ فَحَیُّوا بِاَحْسَنَ مِنْها»الآیَهِ، وَ کانَ اَحْسَنُ مِنْها اِعْتاقَها؛

یکی از کنیزان امام حسن علیه السلام دسته گلی به ایشان تقدیم کرد. امام به او فرمود: تو در راه خدا آزادی! دلیل این کارشان را پرسیدم. فرمود: خداوند، ما را [این گونه] ادب

آموخته است ، آن جا که {در قرآن کریم} می گوید: «و چون احترام شُدید، به بهتر از آن، پاسخ گویید» و بهتر از هدیه او، آزادی او بود!

مناقب(ابن شهر آشوب) ج۴ ، ص۱۸

حدیث (۱۲) علی بن حَکَم:

عَنْ دِعْبِلِ بنِ علیّ : اَنَّهُ دَخَلَ عَلی اَبِی الحَسَنِ الرِّضا علیه السلام وَ اَمَرَ لَهُ بِشَیْ ءٍ ، فَاَخَذَهُ وَ لَمْ یَحْمَدِ اللّه َ. قالَ : فَقالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللّه َ؟! قالَ : ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلی اَبی جَعفَرٍ علیه السلام وَ اَمَرَ لی بِشَیْ ءٍ ، فَقُلْتُ : اَلْحَمدُ لِلّهِ . فَقالَ لی : تَاَدَّبْتَ؛

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟! دعبل گفت : پس از مدّتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب را به جا آوردی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۱ ، ص۴۹۶ ، ح۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ

ص: ۵۵۳

نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۱۴) نوف البکالی :

رَاَیْتُ أمیرَ المُؤمِنینَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیْهِ مُوَلِّیا مُبادِرا ، فَقُلْتُ : اَیْنَ تُریدُ یا مَولایَ؟ فَقالَ : دَعنی یا نَوفُ ، اِنَّ آمالی تُقَدِّمُنی فِی المَحبوبِ. فَقُلتُ : یا مَولایَ وَ ما آمالُکَ؟ قالَ : قَدْ عَلِمَهَا الْمَأمولُ وَ اسْتَغنَیتُ عَنْ تَبیینِها لِغَیْرِهِ ، وَ کَفی بِالْعَبْدِ اَدَبا اَلّا یُشْرِکَ فی نِعَمِهِ و اِرْبِهِ غَیْرَ رَبِّهِ؛

امیر المؤمنین صلوات الله علیه را دیدم که شتابان می رود . عرض کردم : مولای من کجا می روی؟ فرمودند : «ای نوف رهایم کن! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشانَد». عرض کردم : مولای من! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند : «آن کس که مورد آرزوست ، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم . بنده را همین ادب بس که در نعمت ها و نیازش ، غیر پروردگارش را شریک نگردانَد» .

بحارالانوار(ط-بیروت) ج۹۱ ، ص۹۴ ، ح۱۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ایّاکَ اَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ ، اَوْ تَمْشیَ و تَتَ-کَلَّمَ فی غَیْرِ اَدَبٍ؛

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

أعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۲۷۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

لا تَصْفُو الْخِلَّهُ مَعَ غَیْرِ اَدیبٍ ؛

دوستی با شخص بی ادب ، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۴ ، ح۹۹۱۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

فَکونوا اَقَلَّ ما یَکونونَ فِی الْباطِنِ اَمْوالاً ، اَحْسَنَ ما یَکونونَ فِی الظّاهِرِ اَحْوالاً فَاِنَّ اللّه - تَعالی

اَدَّبَ عِبادَهُ الْمُؤمِنينَ الْعارِفينَ اَدَبا حَسَنا ، فَقالَ جَلَّ مِن قائِلٍ : يَحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ اَغْنياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُم بِسيماهُمْ لاَ يَسْئَلونَ النَّاسَ اِلْحافا؛

در حالی که در واقع از کمترین مال برخوردار هستید، در ظاهر بهترین حال را از خود نشان دهید ؛ زیرا خداوند متعال ، بندگان با ایمان با معرفتش را این گونه نیکو ادب نموده که [در وصف فقیران پارسا] فرموده است : شخص بی خبر آنان را از شدّت خویشتنداری توانگر می پندارد . ایشان را از نشانه هایشان می شناسی ، با اصرار (چیزی) از مردم نمی خواهند .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵ ، ص۸ ، ح۶۳

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللّه َ خافَهُ ، وَ مَنْ خافَ اللّه َ حَثَّهُ الْخَوفُ مِنَ اللّه ِ عَلَى الْعَمَلِ بِطاعَتِهِ و الاَخْذِ بِتَأديبِهِ ، فَبَشِّرِ الْمُطيعينَ الْمُتَأَدِّبينَ بِاَدَبِ اللّه ِ وَ الْآخِذينَ عَنِ اللّه ِ اَنَّهُ حَقٌّ عَلَى اللّه ِ اَنْ يُنْجيَهُ مِنْ مُضِلاّتِ الْفِتَنِ؛

آن که خدا را شناخت ، از او ترسید و آن کس که از خدا ترسید ، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پیش گرفتن ادبش واداشت . پس فرمان برداران ادب شده به ادب خدا و اطاعت کنندگان دستورهای او را بشارت ده که بر خداست که آنها را از فتنه های گمراه کننده برهاند.

اصول السته عشر (ط - دار الشبستری) ص ۵۰

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام :

لَيْسَ مِنَ الاَدَبِ اِظْهارُ الْفَرَحِ عِنْدَ الْمَحْزونِ؛

شادی کردن در حضور غمگین، از ادب به دور است.

تحف العقول ص۴۸۹

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

ما خَسِرَ وَ اللّه ِ مَنْ اَتى بِحَقيقَةِ السُّجودِ ... وَ لَا بَعُدَ أَبَداً عَنِ اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِي السُّجُودِ وَ لَا قَرُبَ

إِلَيْهِ أَبَداً مَنْ أَسَاءَ أَدَبَهُ وَ ضَيَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَعْلِيقِ قَلْبِهِ بِسِوَاهُ

سوگند به خدا ، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد ، زیان نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت ، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج ۸۲، ص ۱۳۶، ح ۱۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لا يَرْأَسُ مَنْ خَلا عَنِ الاَدَبِ وَ صَبا اِلَى اللَّعِبِ؛

کسی که از ادب بی بهره باشد و شیفته بازی شود، به ریاست نمی رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۷ ، ح۵۰۹۶

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

عَلَيكَ بِمُداراةِ النّاسِ وَ اِكْرام الْعُلَماءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلّاتِ الاِخْوانِ فَقَدْ اَدَّبَكَ سَيِّدُ الاَوَّلينَ وَ الْآخِرينَ بِقَولِهِ صلى الله عليه و آله : اُعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ اَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵، ص ۷۱، ح ۳۴

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

جالِسِ الْعُلَماءَ يَزْدَدْ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنْ اَدَبُكَ وتَزكُ نَفسُكَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۰ ، ح۹۷۹۱

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الشَّيْطانَ لَيَطْمَعُ فى عالِمٍ بِغَيْرِ اَدَبٍ اَكْثَرُ مِنْ طَمَعِهِ فى عالِمٍ بِاَدَبٍ ، فَتَاَدَّبوا وَ اِلاّ فَاَنْتُمْ اَعرابٌ ؛

شيطان ، در عالِمِ بى بهره از ادب بيشتر طمع مى كند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشيد و گرنه شما، بى ابانى (فاقد تمدّن) هستيد.

اعلام الدين فى صفات المومنين ص۹۶

حديث (۲۵) امام على عليه السلام :

عَلَى الْعاقِلِ اَنْ يُحْصى عَلى نَفْسِهِ مَساوِيَها فِى الدّينِ وَ الرَّأىِ وَ الاَخْلاقِ وَ الاَدَبِ ، فَيَجْمَعُ ذلِكَ فى صَدْرِهِ اَوْ فى كِتابٍ وَ يَعْمَلُ فى اِزالَتِها ؛

بر عاقل است كه بدى هايش را در دين، انديشه، اخلاق و ادب يادداشت كند و به خاطرش بسپارد و براى از بين بردن آنها بكوشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵، ص ۶، ح ۵۸

حديث (۲۶) پيامبر صلى الله عليه و آله :

ادّبوا اولادكم على ثلث خصال حبّ نبيّكم و حبّ اهل بيته و تلاوه القرآن

فرزندانتان را به سه چيز ادب كنيد: عشق به پيامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن مقدمه ص۲

حديث (۲۷) امام صادق عليه السلام :

اَدَّبَنى اَبى عليه السلام بِثَلاثٍ ... ونَهانى عَنْ ثَلاثٍ : قالَ لى : يا بُنَىَّ مَنْ يَصْحَبْ صاحِبَ السّوءِ لا يَسْلَمْ وَ مَن لا يُقَيِّد اَلْفاظَهُ يَنْدَم ، وَ مَنْ يَدْخُل مَداخِلَ السَّوءِ يُتَّهَمْ... وَ نَهانى اَنْ اُصاحِبَ حاسِدَ نِعْمَهٍ وَ شامِتا بِمُصيبَهٍ ، اَو حامِلَ نَميمَهٍ ؛

پدرم عليه السلام مرا به سه چيز ادب آموخت و از سه چيز نهى ام فرمود . سه نكته ادب اين بود كه فرمود : فرزندم! هركس با دوست بد بنشيند ، سالم نمى ماند و هر كس گفتارش را كنترل نكند ، پشيمان مى شود ، و هر كس به جايگاه هاى بد وارد شود ، مورد بدگمانى قرار مى گيرد (زير سؤال مى رود) و

آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می

شود و با سخن چین.

تحف العقول ص۳۷۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

تَحَرِّی الصِّدْقِ وَ تَجَنُّبُ الْکَذِبِ اَجْمَلُ شیمَةٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۱۷ ، ح۴۲۹۴

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلْیَبْدَأ بِتَعْلیمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلیمِ غَیْرِهِ وَلْیَکُنْ تَاْدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبْلَ تَأْدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاِجْلالِ مِنْ مُعَلِّمِ النّاسِ ومُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۸۰ ،ح ۷۳

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

اِنْ اُجِّلْتَ فی عُمُرِكَ یومَیْنِ فَاجْعَلْ اَحَدَهُما لاِدَبِكَ لِتَسْتَعینَ بِهِ عَلی یَومِ مَوتِكَ. فَقیلَ لَهُ : وَ ما تِلْكَ الاِسْتِعانَهُ؟ قالَ : تُحْسِنُ تَدبیرَ ما تُخَلِّفُ وَ تُحْکِمُهُ؛

اگر در عُمرت دو روز مهلت داده شدی ، یک روز آن را برای ادب خود قرار ده تا از آن برای روز مُردنت کمك بگیری. به امام گفته شد : این کمك گرفتن چگونه است؟ فرمودند : به این که آنچه را از خود برجا می گذاری ، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص ۱۵۰ ، ح ۱۳۲

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

کَفی بِالتَّجارِبِ مُؤَدِّبا ؛

برای ادب آموزی، تجربه ها کافی اند.

ص: ۵۵۸

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۴۴ ، ح۱۰۱۵۵

حديث (۳۲) امام علی علیه السلام :

اَحْسَنُ الْآدابِ ما کَفَّکَ عَنِ الْمَحارِمِ؛

بهترینِ ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۷ ، ح۵۰۷۹

حديث (۳۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَطَفَ عَلَیْهِ اللَّیْلُ والنَّهارُ اَدَّباهُ وَ اَبلَیاهُ وَ اِلَی الْمَنایا اَدْنَیاهُ ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۱۳۳ ، ح۲۲۸۲

حديث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

کَمالُ الاَدَبِ والْمُروءَهِ سَبْعُ خِصالٍ : اَلْعَقلُ وَ الْحِلْمُ ، والصَّبْرُ ، وَ الرِّفْقُ ، والصَّمْتُ ، وَ حُسْنُ الْخُلْقِ وَ الْمُداراهُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حديث (۳۵) امام سجاد علیه السلام :

اِعْتَبِروا یا اُولِی الاَبْصارِ وَ احْمَدُوا اللّه عَلی ما هَداکُمْ ، وَ اعْلَموا اَنَّکُمْ لا تَخْرُجونَ مِنْ قُدْرَهِ اللّه اِلی غَیْرِ قُدْرَتِهِ، وسَیَرَی اللّه عَمَلَکُمْ وَ رَسولُهُ ثُمَّ اِلَیْهِ تُحْشَرونَ ، فَانْتَفِعوا بِالْعِظَهِ وَ تَأَدَّبوا بِآدابِ الصّالِحینَ؛

شما ای اهل بصیرت! پند گیرید و خدا را برای این که هدایتتان کرد ، سپاس گویید و بدانید که از قبضه قدرت خداوند ، به سوی قدرتی دیگر بیرون نتوانید رفت ، و خدا و فرستاده اش ، به زودی کردار شما را می بینند و آن گاه ، در پیشگاه او ، گرد آورده می شوید . پس از اندرزها بهره گیرید و ادب شایستگان را داشته باشید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۱۷

حديث (۳۶) امام علی علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارْزُقنی عَقْلًا کامِلًا وَ عَزْما ثاقِبا وَ لُبّا راجِحا وَ قَلْبا زَکیّا وَ عِلْما کَثیرا

ص: ۵۵۹

وَ اَدَبا بارِعا وَ اجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لی و لا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ؛

خدایا مرا عقلی کامل ، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،ای مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج ۸۴ ، ص۳۲۵ ،ح۱۴

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

کُلُّ شَیْ ءٍ یَحتاجُ اِلَی الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ یَحْتاجُ اِلَی الاَدَبِ؛

هر چیزی به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۸ ، ح۵۱۰۲

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

اِنَّکَ مُقَوَّمٌ بِاَدَبِکَ فَزَیِّنْهُ بِالْحِلْمِ؛

تو با ادبت ارزش گذاری می شوی، پس آن را با بردباری زینت بخش.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۷ ، ح۵۰۸۲

حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام :

اَروی اَنَّ جَبْرَئیلَ علیه السلام اُهْبِطَ اِلی رَسولِ اللّه ِ صلی الله علیه و آله فَقالَ : یا رَسولَ اللّه ِ ، اِنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ یَقْرَاُ عَلَیْکَ السَّلامَ وَ یَقولُ لَکَ : اِقْرَأ : بِسمِ اللّه ِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ «لاَ تَمُدَّنَّ عَیْنَیْکَ إِلَی مَا مَتَّعْنَا بِهِ اَزْو جا مِنْهُمْ» الآیَهَ. فَاَمَرَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله مُنادیا

یُنادی: مَنْ لَمْ یَتَاَدَّبْ بِاَدَبِ اللّه ِ تَقَطَّعَتْ نَفْسُهُ عَلَی الدُّنْیا حَسَراتٍ؛

روایت می کنم که جبرئیل علیه السلام به نزد پیامبر خدا فرود آمد و گفت : ای پیامبر خدا! خداوند تو را سلام می رساند و به تو می فرماید : بخوان به نام خدای مهر گسترِ مهربان، هرگز به آنچه اصنافی از ایشان را از آن برخوردار کرده ایم ، چشم مدوز که زیور زندگی دنیاست تا ایشان را بیازماییم . و بدان که روزیِ پروردگار تو بهتر و پایدارتر است ، پس پیامبر

خدا صلی الله علیه و آله به کسی فرمود تا

جار بزند : هر کس [با عمل به این آیه] به ادب خدا آراسته نگردد ، روحش با حسرت از دنیا جدا می شود.

فقه الرضا علیه السلام ص۳۶۴

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

یا مُؤمِنُ اِنَّ هـذَا العِلمَ و الاَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِکَ فَاجْتَهِـد فی تَعَلُّمِهِما ، فَما یَزیـدُ مِنْ عِلْمِکَ وَ اَدَبِکَ یَزیدُ فی ثَمَنِکَ وَ قَدْرِکَ ، فَاِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدی اِلی رَبِّکَ وَ بِالاَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَهَ رَبِّکَ وَ بِأَدَبِ الْخِدْمَهِ یَسْتَوجِبُ الْعَبْدُ وَلایَتَهُ و قُرْبَهُ ، فَاقْبَلِ النَّصیحَهَ کی تَنْجُوَ مِنَ الْعَذابِ؛

ای مؤمن! به تحقیق این دانش و ادب بهـای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قَـدْرت افزوده می شود ؛ زیرا با دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خـدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود . پس [این [نصیحت را بپذیر تا از عذاب بِرَهی.

مشکاه الانوار ص۱۳۵

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ قَعَدَ بِهِ حَسَبُهُ، نَهَضَ بِهِ اَدَبُهُ؛

هر کس اصل و نسبش او را [سُست گرداند و] بنشاند، ادبش او را [حرکت بخشد و] برخیزاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۸ ،ح۵۱۱۶

حدیث (۴۲) امام حسین علیه السلام :

اَللّهُمَّ لا تَسْتَدْرِجنی بِالاِحسانِ وَ لا تُؤَدِّبْنی بِالْبَلاءِ ؛

خدایا! با غرق کردن من در ناز و نعمت، مرا به پرتگاه عذاب خویش مَکشان و با بلایا (گرفتاری ها) ادبم مکن.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص۸۳، ح۱۰

حدیث (۴۳) امام رضا علیه السلام :

... فَاِن قالَ قائِلٌ : فَلِمَ وَجَبَ عَلَیْهِمْ مَعْرِفَهُ الرُّسُلِ و الاِقْرارُ بِهِم و الاِذعانُ لَهُم

بِالطّاعَهِ؟ قیلَ : لاِنـَّهُ لَمّا اَنْ لَمْ یَکُنْ فی خَلْقِهِمْ وَ قُواهُم ما یُکْمِلونَ بِهِ مَصالِحَهُم وَ کانَ الصّانِعُ مُتَعالیا عَنْ اَنْ یُری وَ کانَ ضَعْفُهُمْ وَ عَجْزُهُمْ عَنْ اِدْراکِهِ ظاهِرا ، لَمْ یَکُنْ بُدٌّ لَهُمْ مِنْ رَسولٍ بَیْنَهُ وَ بَیْنَهُمْ

مَعْصومٍ ، یُؤَدّی اِلَیْهِم اَمْرَهُ وَ نَهْیَهُ وَ اَدَبَهُ ، و یَقِفُهُمْ عَلی ما یَکونُ بِهِ اجْتِرارُ مَنافِعِهِمْ وَ مَضارِّهِم ؛

اگر کسی بگوید : چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان ، بر مردم واجب است؟ در پاسخ گفته شود : چون در وجود مردم و قوای آنان ، چیزی نیست که با آن ، مصالحشان را کامل سازند و آفریدگار نیز برتر از آن است که دیده شود ، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است ، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند و مردم ، پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او

را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است ، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص ۱۰۰ ،ح۳۴

امانتداری

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ تَهادَوا وَ أَدَّوُا الامانَهَ؛

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج۲، ص۲۹، ح۲۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اُنظُر ما بَلَغَ بِهِ عَلیٌّ علیه السلام عِندَ رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله فَالزَمهُ فَإِنَّ عَلیّا علیه السلام إِنَّما بَلَغَ ما بَلَغَ بِهِ عِندَ رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله بِصِدقِ الحَدیثِ

وَ أَداءِ الامانَه؛

بنگر علی علیه السـلام بـا چه چیز آن مَقام را نزد پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله پیـدا کرد همان را پیروی کن. همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۴، ح۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اِتَّقُوا اللّه، وَ عَلَیکُم بِأَداءِ الامانَهِ إِلی مَنِ ائتَمَنَکُم فَلَو أَنَّ قاتِلَ أَمیرِالمُؤمِنینَ علیه السلام ائتَمَننی عَلی أَمانَهٍ لَأَدَّیتُها إِلَیهِ؛

تقوای الهی پیشه کنیـد و امـانت را به کسـی که شـما را امین دانسـته است، بـاز گردانیـد، زیرا حتّی اگر قاتـل امیرالمؤمنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم.

امالی(صدوق) ص ۲۴۵ {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه)ج۵ ،ص۱۳۳ ،ح۴}

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

اَلامانَهُ تَجُرُّ الرِّزقَ، وَ الخیانَهُ تَجُرُّ الفَقرَ؛

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحف العقول ص ۲۲۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۸، ص ۶۰، ح۱۳۸

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَنظُروا إِلی کَثرَهِ صَلاتِهِم وَ صَومِهِم وَ کَثرَهِ الحَجِّ وَ المَعروفِ وَ طَنطَنَتِهِم بِاللَّیلِ، وَ لکِنِ انظُروا إِلی صِدقِ الحَدیثِ وَ أَداءِ الامانَهِ؛

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج۲، ص۵۱ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۱۱۴، ح۵ {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص۳۰۳}

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

لا تَخُن مَنِ ائتَمَنَکَ وَ إِن خانَکَ وَ لا تُذِع سِرَّهُ وَ إِن أَذاعَ سِرَّکَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز

اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۹ ،ص۱۳۶ ، ح۱۰۴۷۶ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۴، ص۲۰۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لا تَمَنَنَّ مَلولاً؛

شخص به ستوه آمده و رنجیده را امین مشمار.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۰۶ ، حکمت ۲۱۱

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن خانَ أَمانَةَ فِی الدُّنیا وَ لَم یَرُدَّها إِلی أَهلِها ثُمَّ أَدرَکَهُ المَوتُ ماتَ عَلی غَیرِ مِلَّتی و یَلقَی اللّه وَ هُوَ عَلَیهِ غَضبانٌ؛

کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بمیرد بر دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او خشمگین است.

من لا یحضر الفقیه ج۴ ، ص ۱۵ - امالی (صدوق) ص ۴۳۰

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنِ ائتَمَنَ غَیرَ أَمینٍ فَلَیسَ لَهُ عَلَی اللّه ضَمانٌ لأَنَّهُ قَد نَهاهُ أَن یَاتَمِنَهُ؛

هر کس به فردی غیر امین امانت بسپارد، خداوند ضامن او نیست، زیرا او را از امانت سپاری به غیر امین بازداشته است.

وسایل الشیعه ج ۱۹ ، ص۸۴ ،ح۲۴۲۱۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۱۰۰، ص۱۷۹، ح۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیسَ مِنّا مَن یُحَقِّرُ الامانَةَ حَتّی یَستَهلِکُها إِذَا استُودِعَها؛

از ما نیست کسی که امانت را کوچک بشمارد و از آن مواظبت نکند و در معرض تلف شدن قرار بدهد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۱۷۲، ح۱۳ {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۴، ص۱۳،ح۱۵۹۶۷ }

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّهُ قالَ لِبَعضِ شیعَتِهِ - عَلَیکُم بِالوَرَعِ و الاِجتِهادِ، وَ صِدقِ الحَدیثِ و أَداءِ الامانَهِ و التَّمَسُّکِ بِما أَنتُم عَلَیهِ، فَإِنَّما یَغتَبِطُ أَحَدُکُم إِذا انتَهَت نَفسُهُ إِلی هاهُنا، وَ أَومی بِیَدِهِ إِلی حَلقِهِ؛

همانا ایشان به

ص: ۵۶۴

بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۶۶

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إن أَحبَبتُم أَن يُحِبَّكُمُ اللّه و رَسولُهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم و اصدُقوا إِذا حَدَّثتُم وَ أَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَكُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویید راست گویید و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص ۲۶۴ ، ح ۵۵۴

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

اَلمَكارِمُ عَشرٌ ، فَإنِ استَطَعتَ أن تَكونَ فيكَ فَلتَكُن... : صِدقُ البَسِ ، وَ صِدقُ اللِّسانِ ، و أداءُ الامانَهِ ، و صِلَهُ الرَّحِمِ ، و إقراءُ الضَّيفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، وَ المُكافاهُ عَلىَ الصَّنائعِ ، و التَّذَمُّمُ لِلجارِ ، و التَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و رَأسُهُنَّ الحَياءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج ۲ ، ص ۴۳۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطيَهُنَّ فَقَد أُعطىَ خَيرَ الدُّنيا و الخِرَهِ صِدقُ حَديثٍ و أَداءُ أَمانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطنٍ و حُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۲۱۴۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم و لا بِصِيامِهِم، فَإنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ و الصَّومِ حَتّى لَو تَرَكَهُ استَوحَشَ ، وَ لكِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَديثِ و أداءُ الامانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۴، ح۲

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذا رَأَيتَ مِن أَخيكَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارجُه: اَلحَياءُ و المانَهُ و الصِّدقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص۱۹۳ ، ح ۲۰۵

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ مِنِّى غَداً فِى الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاس

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

تحف العقول ص۴۶ {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۹۴، ح۱۲}

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ لَيسَ لَاَحَدٍ النّاسِ فيهِ رُخصَهٌ: بِرُّ الوالِدَينِ مُسلِما كانَ اَوْ كافِرا وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ لِمُسلِمٍ اَو كافِرا وُ الاَمانَهُ اِلى مُسلِمٍ كانَ اَوْ كافِرا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص۴۱۶ ،ح۱۲۶۴

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللّه ـ عَز وَ جَلَّ لَم یَبعَث نَبیّا إِلاّ بِصِدقِ الحَدیثِ و أَداءِ المانَهِ إِلَی البَرِّ و الفاجِرِ؛

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۱ - مجموعه ورام ج۲ ،ص۱۸۸

حدیث (۲۰) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَ الصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ،

ص: ۵۶۶

وَالخيانَهُ وَالكَذِبُ يَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص۴۰۳ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لَیسَ لِکَذوبٍ اَمانَهٌ، وَ لا لِفُجورٍ صیانَهٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ،ح۴۳۸۷

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّی وَحَجَّ وَ اعتَمَرَ وقالَ «اِنّی مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ کَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص۴۲۲ ، ح ۱۲۸۰

حدیث (۲۳) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ صلی الله علیه و آله قَبلَ المَبعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَهً مِن خِصالِ الاَنبیاءِ لَو انفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیفَ مَنِ اجتَمَعَت فیهِ؟! کانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا،

زاهِدا، سَخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا، مُرافِقا، لَمیُخالِط مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با

فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۲۴) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَ إِنْ صَامَ وَ صَلَّی مَنْ إِذَا حَدَّثَ کَذَبَ وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِذَا اؤْتُمِنَ خَان

سه چیز در هر کس باشد منافق است اگر چه نماز بخواند و روزه بگیرد ۱ – سخن به دروغ بگوید . ۲ – از وعده تخلف کند .۳ – در امانت خیانت نماید .

تحف العقول ص۳۱۶

دست دادن

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح–اب–ّوا و تَص–افَحُ–وا و لا تَح–اشَمُ–وا؛

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط–بیروت) ج۷۵، ص ۳۴۷

وفای به عهد

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَقرَبُکُم غَدا مِنّی فِی المَوقِفِ اَصدَقُکُم لِلحَدیثِ و اَدّاکُم لِلاَمانَهِ و اوفاکُم بِالعَهدِ و اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَقرَبُکُم مِن النّاسِ؛

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی(طوسی) ص۲۲۹ – بحارالأنوار(ط–بیروت) ج۷۲، ص۹۴، ح۱۲

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن كانَ یُؤمِنُ بِاللّه و الیَومِ الآخِر فَلیَفِ اِذا وَعَدَ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، هرگاه وعده می دهد باید وفا کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۶۴، ح۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم یَظلِمهُم و حَدَّثَهُم فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوَّتُهُ و ظَهَرَت عَدالَتُهُ و وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید،

خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص۳۰ - نهج الفصاحه ص۷۲۵ ، ح۲۷۶۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ لَیسَ لاَحَـدٍ النّاسِ فیهِ رُخصَهٌ: بِرُّ الوالِدَینِ مُسلِما کانَ اَوْ کافِرا وَ الوَفاءُ بِالعَهـدِ لِمُسلِمٍ اَو کافِرا وُ الاَمانَهُ اِلی مُسلِمٍ کانَ اَوْ کافِرا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیـچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص۴۱۶ ،ح۱۲۶۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَهٌ عَلی صاحِبِها: اَلبَغیُ و المَکرُ وَ النَّکثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلّف از وعده.

نهج الفصاحه ص۴۲۲، ح ۱۲۸۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

لَیسَ مِن فَرائِضِ اللّه شَیءٌ اَلنّاسُ اَشَدُّ عَلَیهِ اجتِماعا مَعَ تَفَرُّقِ اَهوائِهِم وَ تَشَتُّتِ آرائِهِم مِن تَعظیمِ الوَفاءِ بِالعُهودِ؛

هیـچ یک از فرائض الهی هماننـد وفای به عهـد نیست که مردم با همه خواسته های گوناگون و دیدگاه های مختلف، بیشتر بر آن اتّفاق نظر داشته باشند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه ۵۳ ،ص۴۴۲

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

وَ إیّاکَ ... اَن تَعِدَهُم فَتُتبِعَ مَوعِدَکَ بِخُلفِکَ... الخُلفَ یوجِبُ المَقتَ عِندَ اللّه وَ النّاسِ؛

بپرهیز از خلف وعده که آن موجب نفرت خدا و مردم از تو می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه ۵۳ ،ص۴۴۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

لا تَعِدَنَّ عِدَةً لاتَثِقُ مِن نَفسِکَ بِانجازِها؛

وعده ای نده که از وفای به آن اطمینان نداری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۵۳ ، ح۵۳۱۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لا تَعتَمِد عَلی مَوَدَّهِ

ص: ۵۶۹

مَن لا یوفِی بِعَهدِهِ؛

به دوستی که به عهد خود وفا نمی کند اعتماد نکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۱۸ ، ح۹۵۶۲

حدیث (۱۰) امام سجّاد علیه السلام :

قُلتُ لِعَلِیّ بنِ الحُسَینِ علیه السلام : اَخبِرنی بِجَمیعِ شَرایعِ الدّینِ قالَ علیه السلام : قَولُ الحَقِّ و الحُکمُ بِالعَدلِ و الوَفاءُ بِالعَهدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال ص ۱۱۳ ، ح۹۰

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِضمَنوا لی سِتّا مِن اَنفُسِکُم اَضمَن لَکُمُ الجَنَّهَ اُصدُقوا اِذا حَدَّثتُم و أوفُوا اِذا وَعَدتُم و اَدُّوا اِذا ائتُمِنتُم و احفَظوا فُروجَکُم و غُضّوا اَبصارَکُم وَ کُفّوا اَیدیَکُم؛

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص۲۱۶ ، ح ۳۲۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

فَهَلُمَّ اَیُّهَا النّاسُ اِلَی التَّعاوُنِ عَلی طاعَهِ اللّه عَزوَ جَلَّ وَ القیامِ بِعَدلِهِ وَ الوَفاءِ بِعَهدِهِ وَ الانصافِ لَهُ فی جَمیعِ حَقِّهِ فَاِنَّهُ لَیسَ العِبادُ اِلی شَیءٍ اَحوَجَ مِنهُم اِلَی التَّناصُحِ فی ذلِکَ وَ حُسنِ التَّعاوُنِ عَلَیهِ ؛

ای مردم! بیایید یکدیگر را بر اطاعت خدا یاری کنید و عدالتش را بپادارید و به عهدش (در عبودیت او و ترک طاعت شیطان) وفا کنید و در تمامی حقوق الهی منصفانه رفتار کنید، زیرا که بندگان خدا به چیزی نیازمندتر از این نیستند که در این امور یکدیگر را نصیحت و خوب یاری کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۳۵۴، ح ۵۵۰

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَحِبُّوا

ص: ٥٧٠

الصِّبيانَ وَ ارحَمُوهُم ، وَ اِذا وَ عَدتُموهُم شَيئا فَفُوا لَهُم ، فَاِنَّهُم لا يَدرونَ اِلاّ اَ نَّ-كُم تَرزُقونَهُم ؛

کودکـان را دوست بداریـد و با آنان مهربان باشـید و هرگاه به آنان وعـده دادیـد ، به آن وفا کنیـد ، زیرا آنان ، روزی دهنـده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳

حدیث (۱۴) امام حسن علیه السلام:

المَسؤولُ حُرّ حَتی يَعِد ، وَ مُستَرِقُ المَسئولِ حَتی يَنجَز؛

انسان تا وعده نداده ، آزاد است . اما وقتی وعده میدهد زیر بار مسؤولیت میرود، و تا به وعده اش عمل نکند رها نخواهد شد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۱۱۳

حدیث (۱۵) امام سجاد علیه السلام :

خَيرُ مَفاتيحِ الاُمورِ الصِّدقُ وَ خَيرُ خَواتيمِهَا الوَفاءُ؛

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۶۱ - نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۹۳ ،ح۲۱

حدیث (۱۶) رسول خدا صلی الله علیه و آله: ثَلاثٌ مَن كُنَّ فيهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّى وَحَجَّ وَ اعتَمَرَ و قالَ «اِنّى مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ كَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشـد منـافق است اگر چه روزه دارد و نمـاز بخوانـد و حـج و عمره کنـد و بگویـد من مسـلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص۴۲۲ ، ح ۱۲۸۰

حدیث (۱۷) امام صادق(سلام الله علیه):

لا تَعِدَنَّ أخاكَ وَعداً لَيسَ فى يَدِكَ وَفاؤُهُ.

به برادرت وعده ای مده که وفای به آن در توان تو نباشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۲۵۰ - تحف العقول ص۳۶۷

گذشت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلعَفوُ تاجُ المَكارِمِ؛

گذشت، اُوج بزرگواریهاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۵ ،ح۵۰۰۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَهِ نَادَى مُنَادٍ مَنْ كَانَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ فَلْيَدْخُلِ الْجَنَّهَ فَيُقَالُ مَنْ ذَا

ص: ۵۷۱

الَّذِی أَجْرُهُ عَلَی اللَّهِ فَیُقَالُ الْعَافُونَ عَنِ النَّاسِ

هنگامی که بندگان در پیشگاه خدا می ایستند، آواز دهنده ای ندا دهد: آن کس که مزدش با خداست برخیزد و به بهشت رود. گفته می شود: چه کسی مزدش با خداست؟ می گوید: گذشت کنندگان از مردم.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج۶۴، ص۲۶۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن کَثُرَ عَفوُهُ مُدَّ فی عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین ص ۳۱۵

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

مَا التَقَت فِئَتانِ قَطُّ إلاّ نُصِرَ أَعظَمُهُما عَفوا؛

هرگز دو گروه با هم رویاروی نشدند، مگر این که با گذشت ترین آنها پیروز شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۸، ح۸

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام :

إنَّ أَعفَی النّاسِ مَن عَفا عِندَ قُدرَتِهِ؛

با گذشت ترین مردم، کسی است که در زمان قدرت داشتن، گذشت کند.

الدره الباهره ص ۲۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تعافوا یسقط الضّغائن بینکم

از یکدیگر گذشت کنید، تا کینه های میان شما از بین برود.

نهج الفصاحه ص۳۸۵ ،ح۱۱۵۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی: (فَاصفَحِ الصَّفحَ الجَمیلَ) - : عَفوٌ مِن غَیرِ عُقوبَهٍ و لا تَعنیفٍ وَ لا عَتبٍ؛

درباره آیه «پس گذشت کن گذشتی زیبا...» فرمودند: مقصود، گذشت بدون مجازات و تندی و سرزنش است.

اعلام الدین ص ۳۰۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

شَرُّ النّاسِ مَن لا یَعفو عَنِ الزَّلَّهِ و لا یَستُرُ العَورَهَ؛

بدترین مردم کسی است که خطای دیگران را نبخشد و عیب را نپوشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۵ ،ح۵۰۱۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

جَازِ بِالْحَسَنَهِ وَ تَجَاوَزْ عَنِ السَّیِّئَهِ مَا لَمْ یَکُنْ ثَلْماً فِی الدِّینِ أَوْ وَهْناً فِی سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ

(بدی یا خوبی را) به نیکی پاداش ده و از بدی درگذر، به شرط آن که به دین لطمه ای نزند یا در

ص: ۵۷۲

قدرت اسلام ضعفی پدید نیاورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۴۵ ،ح۵۰۱۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیر

آیا به شما بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، کمک مالی به برادر (دینی) خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج۱۵ ، ص۱۹۹ ، ح۲۰۲۷۳ {شبیه این حدیث در معانی الأخبار ص ۱۹۱، ح۲ }

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکَ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ وَ إِکْرَام الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلَّاتِ الْإِخْوَانِ فَقَدْ أَدَّبَکَ سَیِّدُ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ بِقَوْلِهِ ص اعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَکَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَکَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَک

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با

کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

اعلام الدین، ص ۹۶ - بحار الانوار(ط-بیروت)ج۷۵ ، ص ۷۱ ،ح۳۴

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ألاـ اُخبِرُکُم بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لِاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفسِهِ اِنصافا فِی الرِّضا وَ الغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی

اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱ ، ح ۳۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاخلاصِ فِی السِّرِّ وَ العَلانیَةِ وَ اَن اَعفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَن قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمتی فِکراً وَ نَظَری عِبَراً؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج۲ ، ص ۱۱

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن یَغفِر یَغفِرِ اللّه ُلَهُ وَ مَن یَعفُ یَعفُ اللّه ُعَنهُ؛

هر کس از خطاها درگذرد، خدایش از او درگذرد و هر کس گذشت کند خدا نیز از او گذشت کند.

نهج الفصاحه ص۷۳۴، ح ۲۸۰۹

حدیث (۱۶) امیرالمومنین علی علیه السلام :

ألعَفوُ یُفسِدُ مِنَ اللَّئیمِ بِقَدر إصلاحِهِ مِنَ الکَریمِ

عفو و گذشت به همان اندازه که در اصلاح شخص بزرگوار مؤثر است شخص فرومایه را تباه می کند.

کنز الفوائد ج۲ ، ص۱۸۲ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۴، ص۴۱۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فِیهِ کانَ سَیِّداً: کَظمُ الغَیظِ و العَفوُ عَن المَسیىءِ و الصِّله بِالنَفسِ و المالِ

سه چیز است که در هر که باشد آقا و سرور است: خشم فرو خوردن ،گذشت از بدکردار، کمک و صله رحم با جان و مال.

تحف العقول ص ۳۱۷

تربیت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلنّاسُ مَعادِنُ و العِرقُ دَسّاسٌ و أَدَبُ السّوءِ كَعِرقِ السّوءِ؛

مردم

ص: ۵۷۴

همانند معدن ها مختلف اند و اصل و نسب در انسان مؤثر است و تربیت بد همانند اصل و نسب بد است.

نهج الفصاحه ص۷۸۸، ح ۳۱۴۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرْ لَكُم

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۳) امام سجاد علیه السلام :

اَللّٰهُمَّ... أَعِنّی عَلی تَربیَتِهِم وَ تَأدیبِهِم وَ بِرِّهِم؛

خدایا مرا بر تربیت، ادب آموزی و نیکی کردن به فرزندانم یاری فرما.

صحیفه سجادیه دعای ۲۵ ، ص ۱۲۰

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ادّبوا اولادکم علی ثلث خصال حبّ نبیّکم و حبّ اهل بیته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن مقدمه ص۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلوَلَدُ سَیِّدٌ سَبعَ سِنینَ وَ عَبدٌ سَبعَ سِنینَ و وَزیرٌ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند هفت سال سروَر، هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر است.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّه ! ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسائل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰ ، ح ۲۷۳۸۰

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیَانَنَا بِالصَّلَاهِ وَ الصِّیَامِ مَا أَطَاقُوا مِنْهُ إِذَا کَانُوا أَبْنَاءَ سَبْعِ سِنِین

ما هنگامی که کودکانمان هفت ساله می شوند به اندازه ای که طاقت دارند آنان را به انجام نماز و روزه فرمان می دهیم.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۸۵ ، ص۱۳۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَرامَهُ الصَّبِيِّ فی صِغَرِهِ زیادَهٌ فی عَقلِهِ فی کِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

دعائم الاسلام، ج۱، ص۱۹۴

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ رَحِمَ اللّه والِدَینَ حَمَلا وَلَدَهُما عَلی بِرِّهِما

ای علی خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لایحضر الفقیه ج۴ ، ص۳۷۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

لا أدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۰۳ ، ح۶۹۱۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۴۶ ،ح۳۹۹

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

فی وَصِیَّتِهِ لِابنِهِ الحَسَنِ علیه السلام: اِنَّما قَلبُ الحَدَثِ کَالرضِ الخالیَهِ ما اُلقیَ فیها مِن شَیءٍ قَبِلَتهُ فَبادَرتُکَ بِالادَبِ قَبلَ اَن یَقسُوَ قَلبُکَ وَ یَشتَغِلَ لُبُّکَ ؛

در وصیّت به فرزندش امام حسن علیه السلام: دل جوان، مانند زمین کشت نشده است. آنچه در آن افکنده شود، می پذیرد. از این رو، پیش از آن که دلت سخت گردد و خِرَدَت سرگرم شود، به تربیت تو همت گماشتم.

تحف العقول ص ۷۰ – نهج البلاغه(صبحی صالح) از نامه ۳۱ ، ص۳۹۳

هدیه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا و تَهادَوا وَ أَدَّوُا المانَهَ؛

لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَه

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص۲۹ ، ح۲۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ص: ۵۷۶

تَهادَوا فَإِنَّها تَذهَبُ بِالضَّغائِنِ؛

به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵ ، ص۱۴۴ ، ح ۱۴ من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۲۹۹

حدیث (۳) امیر المومنین علیه السلام :

هدایا العمّال غلول

هدایای کارگزاران (و کارمندان) غلول* است

*غَلُول در لغت به معنی خیانت است.

لسان العرب ج۱۱، ص۴۹۹

السرائر الحاوی(برای تحریر الفتاوی) ج ۳، ص ۱۷۸

مسواک

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام :

لَو یَعلَمُ النّاسُ ما فِی السِّواکِ لَأَباتوهُ مَعَهُم فی لِحافٍ؛

اگر مردم نتایج و خواص مسواک کردن را بدانند هیچ گاه مسواک را از خود جدا نمی کنند.

وسایل الشیعه ج۲ ، ص۱۳ ، ح ۱۳۲۷ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص ۱۳۰، ح۱۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما زالَ جَبرَئیلُ یُوَصّینی بِالسِّواکِ حَتّی خِفتُ أن اُحفیَ اَو اُدرِدَ؛

جبرئیل پیوسته مرا به مسواک سفارش می کرد تا جایی که ترسیدم (از کثرت مسواک زدن) دندانهایم سائیده شود و از بین برود.

وسائل الشیعه ج۲، ص۵، ح۱۳۰۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

فِی السِّواکِ اثنَتا عَشَرَهَ خَصلَهً: هُوَ مِنَ السُّنَّهِ، وَ مَطهَرَهٌ لِلفَمِ، وَ مَجلاهٌ لِلبَصَرِ، و یُرضِی الرَّحمنَ، یُبَیِّضُ السنانَ، یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ یَشُدُّ اللِّثَّهَ، و یُشَهِّی الطَّعامَ، و یَذهَبُ بِالبَلغَمِ، و یَزیدُ فِی الحِفظِ، وَ یُضاعِفُ الحَسَناتِ، وَ تَفرَحُ بِهِ المَلائِکَهُ؛

در مسواک زدن دوازده فایده وجود دارد: ۱. از سنت پیامبر صلی الله علیه و آله است، ۲. دهان را پاکیزه می کند، ۳. نور چشم را زیاد می کند، ۴. باعث خشنودی خداوند است، ۵. دندانها را سفید می کند، ۶. پوسیدگی آنها را از بین می برد، ۷. لثه را محکم می سازد، ۸ . اشتها آور است، ۹. بلغم را می برد، ۱۰. حافظه را زیاد می کند، ۱۱. حسنات

دو چندان می شوند، ۱۲. فرشتگان شاد می گردند.

خصال ص ۴۸۱ ، ح۵۳ {شبیه این حدیث در محاسن ج۲ ، ص۵۶۲ ، ح۹۵۳ - کافی(ط-الاسلامیه) ج۶ ، ص۴۹۶ ،ح۶ }

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالسِّواکِ فَنِعمَ الشَّیءُ السِّواکُ یَشُدُّ اللِّثَّهَ وَ یَذهَبُ بِالبَخرِ وَ یُصلِحُ المِعدَهَ وَ یَزیدُ فی دَرَجاتِ الجَنَّهِ و یُرضِی الرَّبَّ وَ یُسخِطُ الشَّیطانَ؛

مسواک کنید که مسواک زدن خوب چیزی است لثه را محکم می کند، بوی دهان را می برد، معده را اصلاح می کند، درجات بهشت را می افزاید، پروردگار را خشنود می کند و شیطان را به خشم می آورد.

نهج الفصاحه ص ۵۷۱ ، ح ۱۹۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلسِّواکُ مَرضاهٌ لِلّهِ وَسُنَّهُ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله وَ مُطَیِّبَهٌ لِلفَمِ؛

مسواک زدن سبب خشنودی خداوند، اجرای سنت پیغمبر و وسیله خوش بویی و پاکیزگی دهان است.

مکارم الاخلاق ص ۵۱

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

اَلسِّواکُ یَجلُو البَصَرَ و یُنبِتُ الشَّعرَ و یَذهَبُ بِالدَّمعَهِ؛

مسواک زدن، نور چشم را زیاد می کند، مو را پر پشت می نماید و آبریزش چشم را برطرف می سازد.

مکارم الاخلاق ص ۵۰ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص ۱۳۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَخَلَّلوا فَإِنَّهُ لَیسَ شَیءٌ أَبغَضُ إِلَی المَلائِکَهِ مِن أَن یَرَوا فی أَسنانِ العَبدِ طَعاما؛

خلال کنید که بدترین چیز نزد فرشتگان این است که لای دندانهای بنده ای مانده غذا ببینند.

مکارم الاخلاق ص ۱۵۳ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۶۳ ، ص۴۳۶ ،ح۱۴

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

ما أَدَرتَ عَلَیهِ لِسانَکَ فَأَخرَجتَهُ فَابلَعهُ وَ ما أَخرَجتَهُ بِالخَلالِ فَارمِ بِهِ؛

بعد از غذا زبان را دور دهان بگردان، هرچه با زبان درآمد فرو ببر، و آنچه را با خلال بیرون آوردی از دهان بیرون

ص: ۵۷۸

افکن.

من لا یحضر الفقیه ج۳، ص۳۵۷، ح۴۲۶۲ - مکارم الاخلاق ص ۱۵۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذَا استَکتُم فَاستاکوا عَرضا؛

وقتی مسواک می کنید از عرض، دندان ها را مسواک بزنید.

نهج الفصاحه ص۱۸۸، ح ۱۷۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فِی السِّواکِ اِثنَتَیا عَشَرَهَ خَصلَهً: مَطهَرَهٌ لِلفَم، و مَرضاتٌ لِلرَّبِّ وَ یُبَیِّضُ السنانَ وَ یَذهَبُ بِالحَفرِ وَ یُقِلُّ البَلغَمَ وَ یُشَهِّی الطَّعامَ وَ یُضاعِفُ الحَسَناتِ وَ تُصابُ بِهِ السُّنَّهُ وَ تَحضُرُهُ المَلائِکَهُ وَ یَشُدُّ اللِّثَهَ وَ هُوَ یَمُرُّ بِطَریقَهِ القُرآنِ وَ رَکعَتَینِ بِسِواکٍ اَحَبُّ اِلَی اللّه عَزّ وَ جَلَّ مِن سَبعینَ

رَکعَهً بِغَیرِ سِواکٍ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله : مسواک زدن دوازده فایده دارد: دهان را پاکیزه، خداوند را خشنود، دندان ها را سفید، جرم دندان ها را پاک، بلغم را کم، غذا را مطبوع، حسنات را چندین برابر می کند، به سنت عمل می شود، فرشتگان حضور پیدا می کنند، لثه محکم می شود، بر گذرگاه تلاوت قرآن می گذرد و دو رکعت نماز با مسواک، نزد خداوند محبوب تر است از هفتاد رکعت نماز بی مسواک.

خصال ص ۴۸۰، ح ۵۲

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام :

شَکَتِ الکَعبَهُ اِلَی اللّه ما تَلقی مِن اَنفاسِ المُشرِکینَ، فَاَوحَی اللّه اِلَیها: اَن قَرّی یا کَعبَهُ، فَاِنّی اُبدِلُکَ بِهِم قَوما یَتَخَلَّلونَ بِقُضبانِ الشَّجَرِ. فَلَمّا بَعَثَ اللّه مُحَمَّدا صلی الله علیه و آله اَوحی اِلَیهِ مَعَ جَبرَئیلَ بِالسِّواکِ وَالخِلالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند.

ص: ۵۷۹

هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواک و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج ۲، ص ۵۵۸، ح ۹۲۴

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعمَ السِّواکُ الزَّیتونُ مِن شَجَرَهٍ مُبارَکَهٍ، یُطَیِّبُ الفَمَ وَ یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ هُوَ سِواکی وَ سِواکُ النبیاءِ قَبلی؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان را خوشبو می کند و جِرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص ۴۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا لِی أَرَاکُمْ تَدْخُلُونَ عَلَیَّ قُلْحاً مُرْغاً؟ مَا لَکُمْ لَا تَسْتَاکُون؟

شما را چه شده است وقتی بر من وارد می شوید، می بینمتان که دندان هایتان جرم گرفته و زرد و موهایتان ژولیده است. چرا مسواک نمی زنید.

محاسن ج ۲، ص ۵۶۱، ح ۹۴۳

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص۴۶۲، ح ۱۴۶۳

کوتاه کردن ناخن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

تَقْلِیمُ الْأَظْفَارِ یَمْنَعُ الدَّاءَ الْأَعْظَمَ وَ یُدِرُّ الرِّزْقَ.

گرفتن ناخنها درد بزرگ را مانع می شود و روزی را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۹۰، ح۱

سلام

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ أَولَی النّاسِ بِاللّه وَ بِرَسولِهِ مَن بَدا بِالسَّلامِ؛

نزدیکترین مردم به خدا و رسول او کسی است

که آغازگر سلام باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۸، ص ۳۵۷، ح۹۶۵۷ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۲، ح ۵۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلسَّلامُ سَبعونَ حَسَنَةً تِسعَةٌ وَ سِتّونَ لِلمُبتَدی وَ واحِدَةٌ لِلرّادِّ؛

سلام هفتاد ثواب دارد که شصت و نه تای آن برای سلام کننده است و یکی برای جواب دهنده.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۱، ح۴۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي وَ الْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَ إِذَا لَقِيَتْ جَمَاعَةٌ جَمَاعَةً سَلَّمَ الْأَقَلُّ عَلَى الْأَكْثَرِ وَ إِذَا لَقِيَ وَاحِدٌ جَمَاعَةً سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَى الْجَمَاعَهِ.

سلام میکند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص۶۴۷، ح۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اَلسَّلامُ قَبلَ الكَلامِ؛

نخست سلام، سپس کلام.

تحف العقول ص۲۴۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلبادی بِالسَّلامِ بَری ءٌ مِنَ الكِبرِ؛

سلام کننده، از تکبر به دور است.

نهج الفصاحه ص۳۷۵، ح۱۱۰۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمسٌ لا أَدَعُهُنَّ حَتّی المَماتِ ... و التَّسليمُ عَلَى الصِّبيانِ لِتَكونَ سُنَّةً مِن بَعدی؛

پنج چیز است که تا زنده ام رهایشان نمی کنم... و سلام کردن به کودکان تا بعد از من سنّت شود.

خصال ص ۲۷۱ ، ح۱۲

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أفشِ السَّلامَ يَكثُر خَيرُ بَيتِكَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص ۱۸۱ ، ح۲۴۶

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللّه يُحِبُّ إطعامَ الطَّعامِ و إفشاءَ السَّلامِ؛

خداوند غذا دادن و به همه سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج۲ ، ص۳۸۸ ، ح۷

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ مِن موجِباتِ المَغفِرَهِ بَذلُ السَّلامِ

وَ حُسنُ الكَلامِ؛

یکی از موجبات مغفرت، سلام کردن و سخن نیکو گفتن است.

نهج الفصاحه ص ۳۴۲ ، ح۹۲۸

حديث (۱۰) امام باقر عليه السلام:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلى أَنْفُسِكُمْ الْآيَهَ قَالَ هُوَ تَسْلِيمُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ حِينَ يَدْخُلُ ثُمَّ يَرُدُّونَ عَلَيْهِ فَهُوَ سَلَامُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُم

درباره سخن پروردگار از امام باقر علیه السلام پرسیدم آیه «هرگاه وارد خانه هایی شدید به خودتان سلام کنید» فرمود: منظور سلام کردن مرد به اهل خانه است در هنگام وارد شدن به آن و جواب دادن اهل خانه به او. پس، این سلام شماست به خود شما.

وسایل الشیعه ج۱۲ ، ص۸۱ ،ح۱۵۶۹۶ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۳ ، ص۵ ،ح۱۶

حديث (۱۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

إذا دَخَلَ اَحَدُكُم بَيتَهُ فَليُسَلِّم، فَإنَّهُ يُنزِلُهُ البَرَكَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِكَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حديث (۱۲) امام صادق عليه السلام :

صِلُوا أرحامَكُم و بِرّوا بِإخوانِكُم وَ لَو بِحُسنِ السَّلامِ وَ رَدِّ الجَوابِ؛ صله رحم نمایید و به برادران (دینی) خود نیکی کنید، هر چند با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۱

حديث (۱۳) پيامبر صلى الله عليه و آله :

و الّذی نَفسی بِيَدِهِ لا تَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أ و لا أدُلُّ-كُم عَلی شَئٍ إذا

فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَينَ-كُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر

ص: ۵۸۲

را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار ص ۱۲۳

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسانَکَ لینَ الْکَلامِ وَ بَذْلَ السَّلامِ، یَکْثُرْ مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۵ ،ح۹۹۴۶

حدیث (۱۵) دیلمی :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله ... یُسَلِّمُ عَلی مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ کَبیرٍ وَ صَغیرٍ وَ غَنیٍّ وَ فَقیرٍ و لا یُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَیهِ و لو اِلی خَشفِ التَّمْرِه وَ کانَ خَفیفَ المَئونَهِ کَریمَ الطَّبیعَهِ، جَمیلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَیرِ ضِحکٍ، مَحْزونا مِن غَیرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَیْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَیْرِ سَرَفٍ،

رَقیقَ القَلبِ، رَحیما بِکُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

امنیت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهُ اَشْیاءَ یَحْتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَیْها: اَلاَمْنُ و الْعَدْلُ و الْخِصْبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

حف العقول ص ۳۲۰

حديث (۲) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَـقَـدَ واحِـدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ ناقِصَ العَيْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْـغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّةُ البَـدَنِ وَ الثّانيَهُ: اَلْاَمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَـهُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنيسُ الْمُوافِقُ (قـال الراوى:) قُلْتُ: و مَـا الاْنيسُ الْمُوافِقُ؟ قـال: اَلزَّوجَهُ الصّـالِحَهُ، وَ الـوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَليطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِيَ تَجْمَعُ هذِهِ الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تنـدرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهـارم همراهِ همرأی. راوی پرسـید: همراهِ همرأی کیست؟ امـام فرمودنـد: همسـر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴ ، ح۳۴

حديث (۳) امام علی علیه السلام :

وُصولُ الْمَرْءِ اِلى كُلِّ ما يَبْتَغيهِ مِنْ طيبِ عَيْشِهِ وَ اَمنِ سِرْبِهِ وَ سَعَهِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نيَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلْقِهِ؛

انسـان، بـا نيّت خوب و اخلاق خوب، به تمـام آنچه در جسـتجوی آن است، از زنـدگی خوش و امنيت محيـط و روزی زيـاد، دست می یابد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص۹۲ ، ح۱۶۰۷

تشکر از مردم

حديث (۱) امام سجاد علیه السلام :

أمّـا حَقُّ ذِى المَعروفِ عَلَيـكَ فَأن تَشـكُرَهُ و تَـذكُرَ مَعروفَهُ، وَ تُكسِبَهُ المَقـالَهَ الحَسَـنَه و تُخلِصَ لَهُ الـدُّعاءَ فيما بَينَكَ وَ بَينَ اللّه عَزَّوَجَلَّ، فَإذا فَعَلتَ ذلِكَ كُنتَ قَد شَكَرتَهُ سِرّا وَ عَلانيَهً ، ثُمَّ إن قَدَرتَ عَلى مُكافاتِهِ يَوما كافَيتَهُ؛

حق كسـى كه به تو نيكى كرده ، اين است كه از او تشـكر كنى و نيكيش را به زبـان آورى و از وى به خوبى يـاد كنى و ميان خود و خداى عزوجل برايش خالصانه

ص: ۵۸۴

دعـا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشـکارا از او تشـکر کرده ای . سـپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص۳۷۲ {شبیه این حدیث در تحف العقول ص۲۶۵ و من لا یحضر الفقیه ج۲ ، ص۶۲۲ و ۶۲۳}

حدیث (۲) امام رضا علیه السلام :

مَن لَم یَشکُرِ المُنعِمَ مِنَ المَخلوقینَ لَم یَشکُرِ اللّه عَزَّوَجَلَّ؛

هر کس در مقابل خوبی مردم تشکر نکند، از خدای عزّوجلّ تشکر نکرده است.

عیون الاخبارالرضا ج۲، ص۲۴، ح۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ مَکرَمَهً صَـنَعتَها إلی أحَدٍ مِن النّاسِ ، إنّما أکرَمتَ بِها نَفسَکَ و زَیَّنتَ بِها عِرضَکَ، فَلا تَطلُب مِن غَیرِکَ شُـکرَ ما صَنَعتَ إلی نَفسِکَ؛

اگر به کسـی خوبی کردی در واقع با این کار خود را گرامی داشته ای و به خودت آبرو داده ای، پس به سبب خوبی ای که به خودت کرده ای از دیگران خواهان تشکر مباش .

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص۳۸۲ و ۳۸۳ ، ح۸۶۹۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

شُکرُکَ لِلرّاضی عَنکَ یَزیدُهُ رِضا وَ وَفاءً،

سپاسگزاری تو از کسی که از تو راضی است، موجب رضایت و وفاداری بیشتر او می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۶۱ ، ح۵۶۶۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

شُکرُکَ لِلسّاخِطِ عَلَیکَ یوجِبُ لَکَ مِنهُ صَلاحا و تَعَطُّفا؛

سپاسگزاریت از کسی که از تو ناخشنود است، سبب رفع ناراحتی و مهربانی او نسبت به تو می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۸۰ ، ح۶۱۹۸

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَن صَنَعَ بِمِثلِ ما صُنِعَ اِلَیهِ فَاِنَّما کافاهُ وَ مَن اَضعَفَهُ کانَ شَکورا؛

هر کس در برابر خوبی ای که به او شده

ص: ۵۸۵

همانند آن را انجام دهد آن را تلافی کرده است و اگر بیشتر از آن خوبی کند، سپاسگزاری نموده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۲۸، ح۱

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام :

إنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ أَمَرَ ... بِالشُّكرِ لَهُ وَلِلوالِدَينِ فَمَن لَم يَشكُر والِدَيهِ لَم يَشكُرِ اللّه ؛

خدای عزّوجلّ دستور داد ... به سپاسگزاری از خود و از پدر و مادر، پس کسی که از پدر و مادر خود سپاسگزاری نکند از خداوند سپاسگزاری نکرده است.

عیون اخبار الرضا ج۱ ، ص۲۵۸ ، ح۱۳ - خصال ص۱۵۶، ح۱۹۶

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

لَعَنَ اللّه قاطِعی سُبُلَ المَعروفِ قيلَ وَما قاطِعوا سُبُلِ المَعروفِ؟ قالَ: اَلرَّجُلُ يُصنَعُ إلَيهِ المَعروفَ فَيَكفُرُهُ ، فَيَمتَنِعُ صاحِبُهُ مِن أن يَصنَعَ ذلِكَ إلى غَيرِهِ؛

خدا لعنت کند راهزنان نیکی را. سئوال شد راهزنان نیکی چه کسانی هستند؟ فرمودند: کسی که به او نیکی شود، و او ناسپاسی کند، در نتیجه نیکوکار را از نیکی به دیگران باز دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص۳۳، ح۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لا يُزَهِّدَنَّكَ فِي المَعروفِ مَن لا يَشكُرُ لَكَ، فَقَد يَشكُرُكَ عَلَيهِ مَن لا يَستَمتِعُ بِشَيءٍ مِنهُ، وَقَد تُدرِكُ مِن شُكرِ الشّاكِرِ أكثَرَ مِمّا أضاعَ الكافِرُ ، واللّه يُحِبُّ المُحسِنينَ؛

تشکر نکردن دیگران از تو نباید تو را به خوبی کردن بی رغبت سازد، زیرا کسی که از آن نیکی کم ترین بهره ای نمی برد (یعنی خداوند) از تو قدردانی می کند و از سپاسگزاری این سپاسگزار به بیش از آن چیزی می رسی که فرد ناسپاس فرو گذاشته است و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۰۵ ، حکمت ۲۰۴

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مُكَفَّرٌ و ذلِكَ أنَّ مَعروفَهُ يَصعَدُ إلَى اللّه تَعالى

فَلا يَنتَشِرُ فِي النّاسِ ، و الكافِرُ مَشهورٌ و ذلِكَ أنَّ مَعروفَهُ لِلنّاسِ يَنتَشِرُ فِي النّاسِ و لا يَصعَدُ إلَى السَّماءِ؛

مؤمن ناسپاسی می شود، زیرا خوبی او به درگاه خدای تعالی بالا می رود و در میان مردم شایع نمی شود، اما خوبی های کافر شایع می شود چون برای مردم است و به درگاه الهی بالا نمی رود.

علل الشرایع ج۲، ص ۵۶۰، ح۱

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أفضَلُ النّاسِ عِندَ اللّه مَنزِلَةً و أقرَبُهُم مِنَ اللّه وَسيلَةً المُحسِنُ يُكَفَّرُ إحسانُهُ؛

بهترین مردم در نزد خداوند و نزدیک ترین آنان به او، نیکوکاری است که از نیکی او قدردانی نمی شود.

نوادر (راوندی) ص۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴۴، ح۱

جماعت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلوا جَميعا وَ لا تَفَرَّقوا فَإنَّ البَرَكَةَ مَعَ الجَماعَةِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص۶۱۵ ، ح ۲۱۸۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹ ، ح۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلسُّنَّةُ - و اللّه ِ - سُنَّةُ مُحمَّدٍ صلى الله عليه و آله وَ الْبِدْعَةُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَةُ - وَ اللّه ِ - مُجامَعَةُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَةُ مُجامَعَةُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلى الله عليه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندك باشند و تفرقه، همدستى با اهل باطل است هر چند بسيار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج ۲، ص ۹۶۴

حیا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلحَياءُ مِفتاحُ کُلِّ الخَیرِ؛

حیا کلید همه خوبی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۱، ص

ص: ۵۸۷

۹۳، ح ۳۴۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَیاءُ زینَهُ الاسلامِ؛

حیا زینت اسلام است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱، ص۴۸۸، ح۱۲۴۴

قرض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۴، ص ۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا یُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَیَکُفَّ بِهِ وَجْهَهُ وَ یَقْضِیَ بِهِ دَیْنَه

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۱۶۶ ، ح۳۶۱۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوالَ النّاسِ یُریدُ أَداءَها أَدَّی اللّه عَنْهُ وَ مَنْ أَخَذَها یُریدُ إِتْلافَها اَتْلَفَهُ اللّه؛

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

نهج الفصاحه ص۷۶۲، ح ۲۹۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّه ـ تَعالی مَعَ الدّائِنِ حَتّی یَقْضیَ دَیْنَهُ مالَمْ یَکَنْ دَیْنُهُ فیما یَکْرَهُ اللّه؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص۳۰۳، ح ۷۳۳ {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص۱۴۳ ، ح۱۴ }

حدیث (۵) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهوفا فَأَحْسَنَ طِلْبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطاهُ اللّه بِکُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطارٍ مِنَ الْجَنَّهِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای

ص: ۵۸۸

قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۸۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنِ احْتاجَ إِلَیْهِ أَخوهُ الْمُسْلِمُ فی قَرْضٍ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَیْهِ فَلَمْ یَفْعَلْ حَرَّمَ اللّه عَلَیْهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص ۴۳۰ - من لا یحضر الفقیه ج۴ ، ص۱۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

کَما لا یَحِلُ لِغَریمِکَ أَنْ یَمْطُلَکَ و هُوَ مُوْسِر فَکَذلِکَ لا یَحِلُّ لَکَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۱۹۳ ، ح۴۱۸ - مجموعه ورام ج۲ ، ص۲۶۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ أَنَّه مَنِ اسْتَدانَ دَیْنا وَ نَوی قَضاءَهُ، فَهُوَ فی أَمانِ اللّه حَتّی یَقْضیَهُ، فَإِنْ لَمْ یَنْوِ قَضاءَهُ فَهُوَ سارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص ۲۶۸

حدیث (۹) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرادَ ان تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ و أَنْ تُکْشَفَ کُرْبَتُهُ فَلْیُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس

می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص۷۵۹، ح ۲۹۶۱

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

أَقِلَّ مِنَ الدَّيْنِ تَعِشْ حُرّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص۲۳۵، ح ۴۳۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

لِاَنْ اُقْرِضَ قَرْضا اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ اَنْ اَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحارالانور(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۳۹، ح ۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی موسی، قالَ: قُلْتُ لاَبی عَبْدِاللّه علیه السلام : جُعِلْتُ فِداكَ يَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ يَحِجُّ؟ قالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: يَسْتَقْرِضُ وَ يَتَزَوَّجُ؟ قالَ: نَعَمْ، اِنَّهُ يَنْتَظِرُ رِزْقَ اللّه غُدْوَةً وَ عَشيَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا یحضر الفقیه ج۳، ص۱۸۲ و ص۱۸۳ ،ح۳۶۸۵

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

فَاِنْ اَعْطاهُ اَكْثَرَ مِمّا اَخَذَهُ بلا شَرْطٍ بَيْنَهُما فَهُوَ مُباحٌ لَهُ، وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللّه ثَوابٌ فيما اَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج۱۸ ، ص۱۶۱ ، ح۲۳۳۸۹ {شبیه این حدیث در تفسیر القمی ج ۲ ، ص۱۵۹ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۵۷، ح ۱}

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات

ص: ۵۹۰

(قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه، از نامه ۳۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلدَّیْنُ دَیْنانِ: فَمَنْ ماتَ وَ هُوَ یَنْوی قَضاءَهُ فَاَنَا وَلِیُّهُ وَ مَنْ ماتَ و َلا یَنْوی قَضاءَهُ فَذاکَ الَّذی یُؤْخَذُ مِنْ حَسَناتِهِ لَیْسَ یَوْمَئِذٍ دینار ٌو َلا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص ۴۹۰، ح ۱۶۰۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اِیّاکُمْ وَ الدَّیْنَ فَاِنَّهُ مَذَلَّهٌ بِالنَّهارِ، وَ مَهَمَّهٌ بِاللَّیلِ وَ قَضاءٌ فِی الدُّنْیا وَ قَضاءٌ فِی الْآخِرَهِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹۵، ح ۱۱

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

کَثْرَهُ الدَّیْنِ تُصَیِّرُ الصّادِقَ کاذِبا وَ الْمُنْجِزَ مُخْلِفا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۶۲ ، ح۸۲۱۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اَلدَّیْنُ رِقٌّ فَلا تَبْذُلْ رِقَّکَ لِمَنْ لا یَعْرِفُ حَقَّکَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج ۲۰،ص۳۰۶،ح۵۰۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح)

ص: ۵۹۱

ص۳۹۸ ، از نامه ۳۱

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ اَخیهِ موسَی بْنِ جَعْفَرٍ علیه السلام قالَ: وَ سَاَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اَعْطی رَجُلاً مِائَهَ دِرْهَمٍ عَلی اَنْ یُعْطِیَهُ خَمْسَهَ دَراهِمَ اَوْ اَقَلَّ اَوْ اَکْثَرَ قالَ: هذَا الرِّبَا الْمَحْضُ؛

علی بن جعفر می گوید: از برادرم امام کاظم علیه السلام در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر (اضافه)به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل الشیعه ج ۱۸، ص ۳۵۹، ح ۲۳۸۴۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ تـُورِثُ المَحَبَّه: الـدَّیـنُ وَ التَّـواضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: قـرض دادن و فـروتنـی و بخشـش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۲) امام حسین سلام الله علیه :

لا تَرفَعْ حاجَتَکَ إلّا إلی أحَدِ ثَلاثَهٍ: إلی ذی دینٍ أو مُرُوَّهٍ أو حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص۲۴۷

پاکیزگی

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص۲۹۳ ، ح ۶۹۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَنَظَّفوا بِکُلِّ مَا استَطَعتُم فَإِنَّ اللّه تَعالی بَنَی السلامَ عَلَی النَّظافَهِ و لَن یَدخُلَ الجَنَّهَ إِلاّ کُلُّ نَظیفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نرود مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص۳۹۱، ح ۱۱۸۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

نِعمَ البَیتُ الحَمّامُ تَذکُرُ فیهِ

ص: ۵۹۲

النّارَ و یَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه نیکو جایگاهی است حمّام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج۱، ص۱۱۵، ح۲۳۷

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

تَنَظَّفوا بِالماءِ مِنَ النَّتنِ الرِّیحِ الَّذی یُتَأَذّی بِهِ؛

خودتان را با آب، از بوی بد، که دیگران را آزار می دهد بشویید.

خصال ص ۶۲۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِکُلِّ ثَمَرَةٍ سَّما فَاِذا اَتَیتُم بِها فَمَسّوها بِالماءِ أو اَغمِسوها فِی الماءِ؛

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید آن را با بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص ۳۵۰، ح۴

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ و الحُزنَ و هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاةِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیز گی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۴۴، ح۱۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا یُطَوِّلَنَّ أَحَدُکُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَیْهِ وَ لَا عَانَتِهِ فَإِنَّ الشَّیْطَانَ یَتَّخِذُهَا مَخْبَأً یَسْتَتِرُ بِهَا

بلند نکند کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را، زیرا شیطان این مراکز را پناهگاه خود قرار داده زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج۲، ص۱۱۵ ، ح۱۶۵۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

تَقْلِیمُ الْأَظْفَارِ وَ قَصُّ الشَّارِبِ وَ غَسْلُ الرَّأْسِ بِالْخِطْمِیِّ کُلَّ جُمُعَهٍ یَنْفِی الْفَقْرَ وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْق

گرفتن ناخنها و کوتاه کردن سبیل و شستن سر با خطمی در هر جمعه (سبب) جلوگیری از فقر و افزایش روزی است

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۹۱، ح ۱۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَإِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج۵، ص۳۲۲، ح ۶۶۷۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ا تُبَيِّتوُا القُمامَهَ فی بُیوتِکَم و أَخرِجوها نَهارا، فَإِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لایحضره الفقیه ج۴، ص۵

بهداشت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّه ـ تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص۲۹۳ ، ح ۶۹۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَنَظَّفوا بِکُلِّ مَا استَطَعتُم فَإِنَّ اللّه ـ تَعالی بَنَی السلامَ عَلَی النَّظافَهِ وَ لَن یَدخُلَ الجَنَّهَ إِلاّکُلُّ نَظیفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را برپایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص۳۹۱، ح ۱۱۸۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ و هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۴۴۴، ح۱۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَهِّرُوا هَذِهِ الْأَجْسَادَ طَهَّرَکُمُ اللَّهُ فَلَیْسَ مِنْ عَبْدٍ یَبِیتُ طَاهِراً إِلَّا بَاتَ مَعَهُ مَلَکٌ فِی شِعَارِهِ لَا یَنْقَلِبُ سَاعَهً مِنْ لَیْلٍ یَسْأَلُ اللَّهَ شَیْئاً مِنْ أَمْرِ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِیَّاه

این بدن ها را پاکیزه کنید، خداوند پاکیزه تان کند، زیرا هیچ بنده ای نیست که شب با بدنی پاکیزه بخوابد مگر این که فرشته ای با وی می خوابد و هیچ لحظه ای از شب از این پهلو به آن پهلو نمی شود، از خدا چیزی از امور دنیا

ص: ۵۹۴

و آخرت می خواهد مگر اعطا کندبه او

مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۲۹۷ ، ح۶۶۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَخَلَّلوا، فَإنَّهُ یُنَقّی الفَمَ وَ مَصلَحَهٌ لِلِّثَهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۵

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا يُطَوِّلَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَيْهِ وَ لَا عَانَتِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهَا مَخْبَأً يَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکند؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج۲، ص۱۱۵ ، ح۱۶۵۵

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

شَكَتِ الكَعبَهُ اِلَی اللّه ِ ما تَلقی مِن اَنفاسِ المُشرِكینَ، فَاَوحَی اللّه ُاِلَیها: اَن قَرّی یا كَعبَهُ، فَاِنّی اُبدِلُكَ بِهِم قَوما یَتَخَلَّلونَ بِقُضبانِ الشَّجَرِ. فَلَمّا بَعَثَ اللّه ُمُحَمَّدا صلی الله علیه و آله و سلم اَوحی اِلَیهِ مَعَ جَبرَئیلَ بِالسِّواكِ وَ الخِلالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند. هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواك و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج ۲، ص ۵۵۸، ح ۹۲۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

غَسلُ الاِناءِ وَ طَهارَهُ الفِناءِ یورِثانِ الغِنی؛

شستن ظرفها و پاکیزگی حیاط مایه غناست.

نهج الفصاحه ص ۵۸۴ ، ح ۲۰۳۱

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

اِنَّما قُصَّ الظفارُ، لِاَنَّها مَقیلُ

ص: ۵۹۵

الشَّيطانِ وَ مِنهُ يَكونُ النِّسيانُ؛

كوتاه كردن ناخن، از آن رو لازم است كه پناهگاه شيطان است و فراموشى مى آورد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۶

حديث (۱۰) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

اِنَّ مِن حَقِ الضَّيفِ اَن يُكرَم وَ اَن يُعِدَّ لَهُ الخِلال؛

از حقوق ميهمان است كه ميزبان او را احترام كند و برايش خلال دندان فراهم نمايد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۲۸۵، ح ۳

حديث (۱۱) امام على عليه السلام :

نِعمَ البَيتُ الحَمّامُ تَذكُرُ فيهِ النّارَ وَ يَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه خوب جايگاهى است حمّام، يادآور دوزخ است و چرك را از ميان مى برد.

من لايحضره الفقيه ج ۱، ص ۱۱۵، ح ۲۳۷

حديث (۱۲) امام رضا عليه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذى قَدِ اغتُسِلَ فيهِ فَاَصابَهُ الجُذامُ فَلا يَلومَنَّ اِلّا نَفسَهُ؛

هر كس با آبى غسل كند كه پيش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، كسى را جز خود سرزنش نكند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۵۰۳، ح ۳۸

حديث (۱۳) امام صادق عليه السلام :

اَلحِنّاءُ يَذهَبُ بالسَّهَكِ وَ يَزيدُ فى ماءِ الوَجهِ وَ يُطَيِّبُ النَّكهَهَ وَ يُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوى بد (عرق) را از بين مى برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زيبا مى كند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵

حديث (۱۴) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَی) یُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجْمِیلَ، وَ یَکْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَ جَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یَرَی عَلَیْهِ أَثَرَهَا.قِیلَ: وَ کَیْفَ ذَلِکَ قَالَ: یُنَظِّفُ ثَوْبَهُ، وَ یُطَیِّبُ رِیحَهُ، وَ یُجَصِّصُ دَارَهُ، وَ یَکْنُسُ أَفْنِیَتَهُ، حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ

الشَّمْسِ یَنْفِی الْفَقْرَ، وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْقِ

خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد

ص: ۵۹۶

و از فقر و تظاهر بـه فقر بیزار است. هرگـاه خداونـد به بنـده ای نعمـتی بدهـد، دوست دارد اثر آن را در او ببینـد. عرض شـد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص ۲۷۵، ح ۵۲۶

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

نِعمَ السِّواکُ الزَّیتونُ مِن شَجَرَةٍ مُبارَکَةٍ، یُطَیِّبُ الفَمَ وَ یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ هُوَ سِواکی وَ سِواکُ النبیاءِ قَبلی؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهـان را خوشـبو می کنـد و جِرم دنـدان را از میـان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص ۴۹ {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱، ص ۳۶۹، ح۸۸۵ }

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ اتَّخَذَ شَعرا فَلیُحسِن وَلایَتَهُ، اَو لِیَجُزَّهُ؛

هر کس مو می گذارد، آن را خوب نگه دارد وگرنه کوتاهش کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۵، ح ۲ - من لا یحضر الفقیه ج۱، ص۱۲۹، ح۳۲۶

حدیث (۱۷) امام رضا علیه السلام :

عَلَیکَ بِالاِثمِدِ فَاِنَّهُ یَجلُو البَصَرَ وَ یُنبِتُ الشفارَ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَهَ وَ یَزیدُ فِی الباه؛

سرمه سیاه بِکشید، چرا که دیده را جلا می دهد، مژه ها را می رویاند، دهان را خوشبو می کند و بر توان جنسی می افزاید.

مکارم الاخلاق ص ۴۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَاِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن

در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج۵، ص۳۲۲، ح۶۶۷۴

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تُبَیَّتُوا القُمامَهَ فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَإنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۵ ، ح ۴۹۶۸

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِکُلِّ ثَمَرَهٍ سَمّا فَإذا اَتَیتُم بِها فَمَسّوها بِالماءِ أو اَغمِسوها فِی الماءِ؛

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۴

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

اَبصَرَ رسول اللّه صلی الله علیه و آله و سلم رَجُلًا شَعثا شَعرُ رَأسِهِ وَ سَخَهً ثیابُهُ، سَیِّئَهً حالُهُ فَقال رسول اللّه صلی الله علیه و آله و سلم : مِن الدّینِ المُتعَهُ وَ اِظهارُ النِّعمَهِ؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۳۹، ح ۵

حدیث (۲۲) امام باقر علیه السلام :

کَنسُ البُیوتِ یَنفِی الفَقرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسایل الشیعه ج ۵ ، ص ۳۱۷، ح ۶۶۵۸

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الناءِ وَ كَسحُ الفِناءِ، مَجلَبَةٌ لِلرِّزقِ؛

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزی می شود.

خصال ص ۵۴، ح ۷۳ - مکارم الاخلاق ص ۱۲۷

حدیث (۲۴) امام رضا علیه السلام :

مِن اَخلاقِ الانبیاءِ التَّنَظُّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص

ص: ۵۹۸

۵۶۷، ح ۵۰

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

تَنَظَّفوا بِالماءِ مِنَ النَّتنِ الرِّیحِ الَّذی یُتَأَذّی بِهِ وَ تَعَهَّدوا اَنفُسَکُم، فَاِنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ یُبغِضُ مِن عِبادِهِ القاذورَهَ الَّذی یَتَأَنَّفُ بِهِ مَن جَلَسَ اِلَیهِ؛

خودتان را با آب، از بوی بدی که دیگران را آزار می دهد، پاک کنید و این کار را پیوسته انجام دهید؛چرا که خداوند، از بنده آلوده ای که هر کس با او بنشیند، بینی اش را از [بوی بد] وی می گیرد، نفرت دارد.

خصال ص ۶۲۰

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تُؤووا التُّرابَ خَلفَ البابِ، فَاِنَّهُ مأوَی الشَّیطانِ؛

زباله را پشت در (حیاط) جمع نکنید، زیرا که لانه شیطان می شود.

محاسن ص ۶۲۴، ح ۷۹

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

ما لی اَراکُم تَدخُلونَ عَلَیَّ قُلحَا مُرغا؟ ما لَکُم لا تَستاکونَ؟

شما را چه شده است وقتی بر من وارد می شوید، می بینمتان که دندان هایتان جرم گرفته و زرد و موهایتان ژولیده است. چرا مسواک نمی زنید.

محاسن ص ۵۶۱، ح ۹۴۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِبِـکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکَّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ یَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ یَنفِی الهَمَّ وَ یُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

ص: ۵۹۹

کارم الاخلاق ص ۱۳۹

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لِیُبالِغ اَحَدُکُم فِی المَضمَضَهِ وَ ا لستِنشاقِ، فَإِنَّهُ غُفرانٌ لَکُم وَ مَنفَرَةٌ لِلشَّیطانِ؛

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخاند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریزِ شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹ {شبیه این حدیث در الجعفریات ص۱۶ }

حدیث (۳۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

لا یَدلُکَنَّ رِجلَیهِ بِالخَزَفِ، فَإِنَّهُ یورِثُ الجُذامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جذام می آورد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۰، ح ۱۹

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الرَّأسِ بِالخَطمیِّ اَمانٌ مِنَ الصُّداعِ وَ بَراءَةٌ مِنَ الفَقرِ وَ طَهورٌ لِلرَّأسِ مِنَ الحَزازِ؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۳۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَرَّ اَخی عیسی علیه السلام بِمَدینَهٍ فَإذا وُجوهُهُم صُفرٌ وَ عُیونُهُم زُرقٌ فَشَکَوا اِلَیهِ ما بِهِم مِنَ العِلَلِ. فَقالَ: دَواؤُکُم مَعَکُم، اَنتُم اِذا اَکَلتُمُ اللَّحمَ طَبَختُموهُ غَیرَ مَغسولٍ، وَ لَیسَ یَخرُجُ شَیْ ءٌ مِنَ الدُّنیا اِلّا بِجَنابَهٍ. فَغَسَلُوا بَعدَ ذلِکَ لُحومَهُم فَذَهَبَت اَمراضُهُم ؛

برادرم عیسی، از شهری عبور کرد و دید که مردمش رنگ چهره هایشان زرد و چشم هایشان کبود است. آنان از بیماری هایی که داشتند، نزد وی اظهار ناراحتی کردند. عیسی علیه السلام گفت: درمانتان همراهتان است. شما هنگامی که گوشت می خورید، آن را ناشسته می پزید، در حالی که هیچ چیزی

ص: ۶۰۰

بدون نوعی جنابت از دنیا نمی رود. از آن پس، گوشت های مصرفی خود را شستند و در نتیجه بیماری هایشان از میان رفت.

قصص الانبیاء(راوندی) ص ۲۷۴، ح ۳۳۰

محبت

حدیث (۱) امام جواد علیه السلام :

ثَلاثُ خِصالٍ تَجتَلِبُ بِهِنَّ المَحَبَّهَ: اَلنصافُ فِی المُعاشَرَهِ و المُواساهُ فِی الشِّدَّهِ وَ الِانطِواعِ وَ الرُّجوعُ إِلی قَلبٍ سَلیمٍ؛

با سه خصلت، محبّت (دیگران) به دست می آید: انصاف در معاشرت، همدردی (با دیگران) در سختی ها، و بازگشت به قلبی پاک.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۸۲، ح۷۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

خَیْرُ الْمُؤْمِنِینَ مَنْ کَانَ مَأْلَفَهً لِلْمُؤْمِنِینَ، وَ لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا یَأْلَفُ وَ لَا یُؤْلَف

بهترین مؤمنان کسی است که با مؤمنان اُنس بگیرد و کسی که انس نگیرد و انس نپذیرد، خیری در او نیست.

امالی (طوسی) ص۴۶۲ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۶۴، ص۲۹۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلنُّصحُ یُثمِرُ المَحَبَّهَ؛

خیرخواهی محبت آور است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۲۴ ، ح۴۵۴۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

إنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ لَیَرحَمُ الرَّجُلَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوُلدِهِ؛

خداوند عزو جلّ انسان را برای محبّت بسیار به فرزندانش مورد رحمت خود قرار می دهد.

من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۴۸۲ ، ح۴۶۹۵- مکارم الاخلاق ص ۲۱۹

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

اَلقَولُ الحَسَنُ یُثرِی المالَ و یُنمِی الرِّزقَ و یُنسِئُ فِی الأَجَلِ وَ یُحَبِّبُ إلَی الاهلِ وَ یُدخِلُ الجَنَّهَ؛

گفتار نیک، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می کنـد، مرگ را به تأخیر می انـدازد، (انسان را) محبوب خانواده می کنـد و به بهشت وارد می نماید.

امالی(صدوق) ص۲ - خصال ص۳۱۷، ح۱۰۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَن حَسُنَ ظَنُّهُ بِالنّاسِ حازَ مِنهُمُ المَحَبَّهَ؛

هر کس به مردم خوش گمان باشد، محبّت آنان را بدست می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۵۳ ، ح۵۳۳۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَم ٭بِالسَّخاءِ وَ حُسنِ الخُلقِ فَإِنَّهُما یَزیدانِ الرِّزقَ وَ یو جِبانِ المَحَبَّهَ؛

به یکدیگر هدیه بدهید تا محبّت را در میان خود بیفزایید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۷۸ ، ح۸۵۲۸

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

اَللّهُمَّ اِنّی أَسأَلُکَ الزَّینَ و الزّینَهَ وَ المَحَبَّهَ وَ أَعوذُ بِکَ مِنَ الشَّینِ و الشَّنَآنِ و المَقتِ؛

خدایا از تو خوبی، آراستگی و محبّت را خواستارم و از بدی و دشمنی و کینه، به تو پناه می برم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶ ، ص ۵۱۹ و ص ۵۲۰ ، ح۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ وَ تَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۶ ، ح۹۳۰۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

و الَّذی نَفسی بِیَدِهِ لا تَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أ و لا أَدُلُّکُم عَلی شَیءٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَکُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص ۱۲۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه لَیَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون تردید ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰، ح ۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ وَ تَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۶ ، ح۹۳۰۹

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

إذا أَحبَبتَ رَجُلاً فَلا تُمازِحهُ و لا تُمارِهِ؛

هر گاه کسی را دوست داشتی، با او نه

شوخی کن نه مجادله.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۶۴، ح۹

حدیث (۱۴) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَحـابـّوا و تَصـافَحُـوا و لا تَحـاشَمُـوا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص ۳۴۷

حدیث (۱۵) امام حسین علیه السلام:

مَن اَحبَّکَ نَهاکَ وَ مَن اَبغَضَکَ اَغراکَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۱۲۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

لَو ضَرَبْتُ خَیْشُومَ الْمُؤْمِنِ بِسَیْفی هـذا عَلی أنْ یُبْغِضَنی ما أبْغَضَنی ولَو صَبَبْتُ الـدُّنیا بِجَمّاتِها عَلَی الْمُنافِقِ عَلی أنْ یُحِبَّنی ما أَحَبَّنی؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچ گاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۴۷۷ ، ح ۴۵

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

یَکْتَسِبُ الصّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلاثا:حُسْنَ الثِّقَهِ بِهِ، و الْمَحَبَّهَ لَهُ، و الْمَهابَهَ عَنْهُ؛

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۱۹ ، ح۴۳۵۸

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا ـ اُخْبِرُکُمْ بِاَشـبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لِاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش

ص: ۶۰۳

دوست دار تر، بر حق شکیباتر، خشم را فرو خورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۱، ح ۳۵

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألاـ أخبركم بشـی ء إن أنتم فعلتموه تباعـد الشـیطان منكم كما تباعـد المشـرق من المغرب؟ قالوا: بلی یا رسول اللّه، قال: الصوم یسوّد وجهه، و الصّدقه تكسر ظهره، و الحبّ فی اللّه و الموازره علی العمل الصّالح یقطع دابره، و الاستغفار یقطع و تینه

آیا شـما را از چیزی خبر ندهم كه اگر به آن عمل كنید، شیطان از شما دور شود، چندان كه مشرق از مغرب دور است؟ عرض كردند: بله یا رسول الله. فرمودند: روزه روی شـیطان را سـیاه می كند، صدقه پشت او را می شـكند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در كار نیك، ریشه او را می كند و استغفار شاه رگش را می زند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۷، ص ۴۲۶

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ تـُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است كه محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام:

حُبُّ الدُّنْیا رَأْسُ كُلِّ خَطِیئَه

ریشه همه خطاها (و بدی ها) ، دلبستگی به دنیا است.

كافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص۱۳۱ ، ح۱۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

حبّك للشّی ء یعمی و یصم

دوست داشتن چیزی،(آدمی را) كور و كر می كند

من لا یحضر الفقیه ج۴ ، ص۳۸۰ ، ح ۵۸۱۴ – الحیاه(ترجمه آرام) ج۱ ، ص ۲۹۸

عیادت مریض

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ المَریضِ یَخوضُ فِی الرَّحمَهِ؛

عیادت کننده از بیمار، در رحمت خدا غوطه ور می شود.

نهج الفصاحه

ص: ۶۰۴

ص۵۶۲ ، ح۱۹۲۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائدُ المَریضِ فی مَخْرَفهِ الجنه حتی یَرْجِع

عیادت کننده از بیمار، در بستان بهشتی است تا زمانی که باز می گردد

لسان العرب ج ۹، ص ۶۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَن عادَ مَریضا شَیَّعَهُ سَبعونَ أَلفَ مَلَکٍ یَستَغفِرونَ لَهُ حَتّی یَرجِعَ إلی مَنزِلِهِ؛

هر کس به عیادت بیمار برود، هفتاد هزار فرشته او را مشایعت می کنند و برایش آمرزش می طلبند تا آن گاه که به منزل خود بر گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۳، ص ۱۲۰، ح۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إنَّ اللّه- تعالی یَقولُ یومَ القیامَهِ: یَابنَ آدَمَ مَرِضتُ فَلَم تَعُدنی! قالَ: یا رَبِّ کَیفَ أَعودُکَ وَأَنتَ رَبُّ العالَمینَ؟! قالَ: أَما عَلِمتَ أَنَّ عَبدی فُلانا مَرِضَ فَلَم تَعُدهُ؟! أَما عَلِمتَ أَنَّکَ لَو عُدتَهُ لَوَجَدتَنی عِندَهُ؟؛

خدای تعالی در روز قیامت می فرماید: ای پسر آدم! من بیمار شدم اما عیادتم نکردی؟ عرض می کند: پروردگارا چگونه تو را عیادت کنم حال آن که تو پروردگار جهانیانی؟ می فرماید: مگر ندانستی که فلان بنده ام بیمار شد و عیادتش نکردی، مگر نمی دانستی که اگر به عیادتش روی، مرا نزد او می یابی؟

نهج الفصاحه ص۳۱۱ ، ح۷۷۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عُدْ مَنْ لَا یَعُودُکَ وَ أَهْدِ إِلَی مَنْ لَا یُهْدِی إِلَیْک

از کسی که به عیادت تو نمی آید عیادت کن و به کسی که به تو هدیه نمی دهد، هدیه بده.

من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۳۰۰ ، ح۴۰۷۶ {شبیه این حدیث در نهج الفصاحه ص۵۶۴ ، ح۱۹۳۵ }

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

للمسلم علی المسلم خمس:

یسلّم علیه إذا لقیه و یجیبه إذا دعاه و یعوّده إذا مرض و یتبع جنازته إذا مات و یحبّ له ما یحبّ لنفسه.

مسلمان

ص: ۶۰۵

بر مسلمان پنج حق دارد

وقتی ببینـدش به او سـلام کند و وقتی بخواندش بپذیرد و وقتی بیمار شد عیادتش کند و وقتی بمیرد جنازه اش را تشـییع کند و هر چه برای خویش بخواهد برای او بخواهد.

نهج الفصاحه ص ۶۳۴ ، ح ۲۲۷۲

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مَولی لِجَعفَربنِ مُحَمَّدٍ علیهمـا السـلام مَرِضَ بَعضُ مَواليهِ فَخَرَجنـا إلَيهِ نَعـودُهُ وَ نَحنُ عِدَّةٌ مِن مَوالی جَعفَرٍ فَاستَقبَلَنا جَعفَرٌ علیه السـلام فی بَعضِ الطَّريقِ فَقالَ لَنا أينَ تُريدونَ؟ فَقُلنا: نُريدُ فُلانا نَعودُهُ فَقالَ لَنا: قِفوا، فَوَقَفنا، فَقالَ: مَعَ أَحَدِ كُم تُفّاحَةٌ أَو سَفَرجَلَةٌ أَو اُترُجَّةٌ أَو لُعقَةٌ مِن طيبٍ أَو قِطعَه

مِنْ عودِ بُخورٍ؟ فَقُلنا: ما مَعَنا شَيْءٌ مِن هذا، فَقالَ: أَما تَعلَمونَ أَنَّ المَريضَ يَستَريحُ إلى كُلِّ ما اُدخِلَ بِهِ عَلَيهِ؛

یکی از وابسـتگان امام صادق علیه ما السـلام گوید: یک نفر از یاران حضـرت بیمار شد و ما عده ای از یاران امام برای عیادت او بیرون رفتیم. در راه با حضرت صادق علیه السلام روبرو شدیم. از ما پرسیدند: کجا می روید؟ عرض کردیم به عیادت فلانی می رویم. فرمودند: بایستید. ما ایسـتادیم. حضـرت فرمودند: آیا سـیبی، بهی، تُرنجی، کمی عطر یا قطعه ای عود با یکی از شما هست؟ عرض کردیم: از این چیزها با خود نداریم.

حضرت فرمودند: مگر نمی دانید که بیمار از این که چیزی برایش ببرند، آرامش می یابد.

کافی(ط-دار الحدیث) ج۵، ص۳۱۷

حدیث (۸) انس :

كانَ رَسولُ اللّه صـلی الله عليه و آله اِذا فَقَـدَ الرَّجُلَ مِنْ اِخْوانِهِ ثَلاثَةَ اَيّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَاِنْ كانَ غائِبا، دَعا لَهُ وَ اِنْ كانَ شاهِدا زارَهُ وَ اِنْ كانَ مَريضا عادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه

ص: ۶۰۶

و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جویا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق ص ۱۹

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

قال الله عز و جل مَن مَرِضَ ثَلاثاً فَلَم یَشکُ إلَی أحَدٍ مِن عوادِهِ أبدَلتُهُ لَحماً خَیراً مِن لَحمِهِ وَ دَماً خَیراً مِن دَمِهِ

خداونـد عز و جل فرمود هر که سه روز بیمار شود و به هیـچ یک از عیادت کنندگانش شـکایت نکند گوشت و خونی بهتر از آنچه دارد جایگزینش می کنم

کافی(ط-دار الاسامیه) ج۳، ص ۱۱۵ ، ح۱

اصلاح بین مردم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتّقوا اللّه و أصلحوا ذات بینکم.

از خدا بترسید و میان خویش را اصلاح کنید

نهج الفصاحه ص۱۶۴ ، ح۴۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلا اُخبِرُکُم بِأَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصِّیامِ و الصَّلاهِ و الصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَإِنَّ فَسادَ ذاتِ البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا شـما را به چیزی با فضـیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰، ح ۴۵۸

حدیث (۳) امام کاظم علیه السلام :

طوبی لِلمُصلِحینَ بَینَ النّاسِ، اُولئِکَ هُمُ المُقَرَّبونَ یَومَ القیامَهِ؛

خوشا به سعادت اصلاح کنندگان بین مردم که آنان همان مقرّبان روز قیامت اند.

تحف العقول ص ۳۹۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لِلمُفَضَّلِ - : إِذا رَأَیتَ بَینَ اثنَینِ مِنْ شیعَتِنا مُنازَعَةً فَافتَدِها مِنْ مالی؛

به مفضل فرمودنـد: هرگاه میان دو نفر از شـیعیان ما نزاعی دیـدی از مال من غرامت بده (یعنی با پرداخت وجه مورد اختلاف، میان آنان

ص: ۶۰۷

را اصلاح کن).

توحید مفضل ص۴ - کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۲۰۹، ح۳

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

صَدَقَةٌ یُحِبُّهَا اللّه : إِصلاحٌ بَینَ النّاسِ إِذا تَفاسَدوا، وَ تَقارُبٌ بَینَهُم إِذا تَباعَدوا؛

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هرگاه رابطه شان تیره شد و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هرگاه از هم دور شدند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۲۰۹، ح۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

اَلکَلامُ ثَلاثَةٌ: صِدقٌ و کِذبٌ و إِصلاحٌ بَینَ النّاسِ قالَ: قیلَ لَهُ: جُعِلتُ فِداک مَا الصلاحُ بَینَ النّاسِ؟ قالَ: تَسمَعُ مِنَ الرَّجُلِ کَلاما یَبلُغُهُ فَتَخبُثُ نَفسُهُ، فَتَلقاهُ فَتَقولُ: سَمِعتُ مِن فُلانٍ قالَ فیکَ مِنَ الخَیرِ کَذا و کَذا، خِلافَ ما سَمِعتَ مِنهُ؛

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۴۱، ح۱۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

... واللّه ما اوتیَ لُقمانُ الحِکمَةَ بِحَسَبٍ، وَ لا مالٍ وَ لا أَهلٍ وَ لا بَسطٍ فی جِسمٍ و لا جَمالٍ وَلکِنَّهُ کانَ رَجُلاً قَویّا إِلی أَن قالَ: و لَم یَمُرَّ بِرَجُلَینِ یَختَصِمانِ أَو یَقتَتِلانِ إِلاّ أَصلَحَ بَینَهُما وَ لَم یَمضِ عَنهُما حَتّی تَحاجَزا؛

... به خدا قسم که: به لقمان تنها حکمت و دانش عطا نشده بود، و نیز دارائی و خانواده و قدرت جسمی و زیبایی چشمگیر نداشت ولی او مردی با اراده بود تا آنجا

که امام فرمودند: و او به دو نفر که با هم نزاع می کردند و یا می جنگیدند نمی گذشت مگر اینکه: میانشان صلح برقرار می کرد و از پیش آنان نمی رفت تا آنکه آنها دست از نزاع و جنگ کشیده و متفرق می شدند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۳، ص۴۴۲، ح۱۵۸۵۱

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَيُّمَا مُسْلِمَيْنِ تَهَاجَرَا فَمَكَثَا ثَلَاثاً لَا يَصْطَلِحَانِ إِلَّا كَانَا خَارِجَيْنِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا وَلَايَةٌ فَأَيُّهُمَا سَبَقَ إِلَى كَلَامِ أَخِيهِ كَانَ السَّابِقَ إِلَى الْجَنَّةِ- يَوْمَ الْحِسَابِ.

هر دو مسلمانی که با هم قهر کنند و سه روز به قهر خود ادامه دهند و آشتی نکنند، هر دو از اسلام بیرون روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نباشد و هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز حسابرسی زودتر به بهشت می رود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۴۵، ح۵

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه أَحَبَّ الكَذِبَ فِی الصَّلاحِ و أَبغَضَ الصِّدقَ فِی الفَسادِ؛

براستی که خداوند دروغی را که باعث اصلاح باشد دوست می دارد و راستی را که موجب فساد گردد، دشمن می دارد.

وسائل الشیعه ج۱۲، ص۲۵۲، ح۱۶۲۲۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

إِنْ سَمَتْ هِمَّتُكَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَابْدَأْ بِنَفْسِكَ فَإِنَّ تَعَاطِيَكَ صَلَاحَ غَيْرِكَ وَ أَنْتَ فَاسِدٌ أَكْبَرُ الْعَيْب

اگر همّت والای اصلاح مردم را در سر داری، از خودت آغاز کن، زیرا پرداختن تو به اصلاح دیگران، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۳۷ ، ح۴۷۶۵

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَن اَصلَحَ فیما بَینَهُ وَ بَینَ اللهِ اَصلَحَ اللهُ ما بَینَهُ و بَینَ النّاسِ؛

کسی که بین خود و خدایش را اصلاح کند

خداوند بین او و مردم را اصلاح می کند.

محاسن ص۲۹ ، ح۱۳

حدیث (۱۲)امام هادی(سلام الله علیه) :

لا تَطلُبِ الصَّفاءَ مِمَّن كَدَرتَ عَلَيهِ.

از کسی که مکدّرش کرده ای صفا مجوی.

اعلام الدين فی صفات المونين ص۳۱۲ - بحار الانوار(بیروت) ج۷۱ ، ص۱۸۱

حدیث (۱۳) امام علی (سلام الله علیه) :

مِن واجِبِ حُقُوقِ اللَّهِ عَلَى العِبادِ النَّصيحَهُ بِمَبلَغِ جُهدِهِم وَ التَّعاوُنُ عَلى إقامَهِ الحَقِّ بَينَهُم.

از حقوق واجب خدا بر بندگان، خیرخواهی به اندازهٔ توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است. بحار الانوار(ط-بیروت) ج۲۷ ، ص۲۵۲

گشاده رویی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلبِشرُ أَوَّلُ البِرِّ؛

گشاده رویی، سرآغاز نیکی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۴ ، ح۹۹۲۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

حُسنُ البِشرِ يَذهَبُ بِالسَّخيمَهِ؛

گشاده رویی کینه را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۳ و ۱۰۴ ، ح۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلبِشرُ شیمَهُ الحُرِّ؛

گشاده رویی خویِ آزاده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۴ ، ح۹۹۲۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

بِشرُکَ یَدُلُّ عَلی کَرَمِ نَفسِکَ؛

گشاده رویی تو نشانگر بزرگواری و کرامت نفس توست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۴ ، ح۹۹۳۳

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

صَنائِعُ المَعروفِ و حُسنُ البِشرِ یُکسِبانِ المَحَبَّهَ و یُدخِلانِ الجَنَّهَ و البُخلُ وَ عَبُوسُ الوَجهِ یُبعِدانِ مِنَ اللّه و یُدخِلانِ النّارَ؛

نیکوکاری و گشاده رویی، محبت آورند و به بهشت می برند و بخل و ترشرویی از خدا دور می کنند و به دوزخ برند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۰۳، ح۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

بِالبِشرِ و بَسطِ الوَجهِ یَحسُنُ مَوقِعُ البَذلِ؛

با گشاده رویی و خوشرویی، بخشش ارزش پیدا می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۳۴ ، ح۹۹۳۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَسطُ الوَجهِ زینَهُ الحِلمِ؛

گشاده رویی زینت بردباری است.

کنز الفوائد ج۱ ، ص۲۹۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِاَهْلِ الْجَنَّهِ اَرْبَعَ عَلاماتٍ: وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ

ص: ۶۱۰

وَ لِسانٌ لَطيفٌ وَ قَلْبٌ رَحيمٌ وَ يَدٌ مُعْطيَةٌ؛

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱

حدیث (۹) دیلمی :

كـانَ النَّبيُّ صـلى الله عليه و آله و سـلم ... يُسَلِّمُ عَلى مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ كَبيرٍ وَ صَغيرٍ وَ غَنيٍّ وَ فَقيرٍ و لا يُحَقِّرُ ما دُعِيَ اِلَيهِ و لو اِلى خَشفِ التَّمْرِهِ وَ كانَ خَفيفَ المَؤونَهِ كَريمَ الطَّبيعَهِ، جَميلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَيرِ ضِحكٍ، مَحْزونا مِن غَيرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَيْرِ سَرَفٍ،

رَقيقَ القَلبِ، رَحيما بِكُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسـول اكرم صـلى الله عليه و آله و سـلم ... به هر كس برخـورد مى نمودنـد، از بزرگ و كوچـك، ثروتمنـد و فقير، سـلام مى كردند و اگر به جايى حتى براى خوردن خرمايى خشك دعوت مى شدند، آن را كوچك نمى شـمردند. زندگيشان كم هزينه بود، بزرگ طبع، خوش معاشـرت و گشاده رو بودند، بى آن كه بخندند، هميشه متبسم بودند، بى آن كه اخمو باشـند، محزون بودند، بى آن كه از خود ذلّتى نشان دهند، متواضع بودند، مى

بخشيدند ولى اسراف نمى نمودند، دل نازك و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(ديلمى) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خـاتَمُ النَّبيّينَ، اَجْوَدُ النّـاسِ كَفّـا وَ اَرْحَبُ النّـاسِ صَدْرا وَ اَصْدَقُ النّـاسِ لَهْجَهً وَ اَوْفَى النّاسِ ذِمَّهً وَ اَلْيَنُهُمْ عَريكَهً وَ اَكْرَمُهُمْ عِشْرَهً مَنْ رَآهُ بديهَهً هابَهُ وَ مَنْ خالَطَهُ مَعْرِفَهً اَحَبَّهُ يَقولُ ناعِتُهُ: لَمْ اَرَ قَبْلَهُ وَ لا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او كه خاتم پيامبران بود، بخشـنده ترين، پرحوصـله ترين، راسـتگوترين، پايبندترين مردم به عهد و پيمان، نرم خوترين و خوش مصاحبت ترين

مردم بود، هر کس بـدون سابقه قبلی او را می دیـد، هیبتش او را می گرفت و هر کس بـا او معاشـرت می نمـود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَى اللّه ـَ بِواحِدَةٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّه ـُ لَهُ الْجَنَّةَ: اَلْاِنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَميعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارهـا را به درگـاه خـدا ببرد، خداونـد بهشت را برای او واجب می گردانـد: انفاق در تنگـدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

كافى(ط-الاسلاميه) ج۲ ، ص۱۰۳ ، ح۲

عدالت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ النّاسَ يَستَغنونَ اِذا عُدِلَ بَينَهُم وَ تُنزِلُ السَّماءُ رِزقَها وَ تُخرِجُ الارضُ بَرَكَتَها بِاِذنِ اللّه ِ تَعالى ؛

اگر در میـان مردم عـدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شونـد و به اذن خداونـد متعال آسـمان روزی خود را فرو می فرسـتد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶ {شبیه این حدیث در من لا يحضر الفقيه ج۲ ، ص۵۳ ، ح۱۶۷۷}

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم يَظلِمهُم وحَـدَّثَهُم فَلَم يَكـذِبهُم وَ وَعَـدَهُم فَلَم يَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن كَمُلَت مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَـتُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غيبَتُهُ؛

هر کس در معاشـرت بـا مردم به آنـان ظلم نکنـد، دروغ نگویـد و خلف وعـده ننمایـد، جوانمردیش کامل، عـدالتش آشـکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸ {شبیه این حدیث در تحف

ص: ۶۱۲

العقول ص۵۷}

حديث (۳) امام علی علیه السلام :

و ابذُل ... لِلعامَّهِ بِشرَکَ وَ مَحَبَّتَکَ و لِعَدُوِّکَ عَدلَکَ وَ إِنصافَکَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص۱۴۷، ح۱۷۸

حديث (۴) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۹۴ ، ح۹۱۰۴

حديث (۵) امام علی علیه السلام :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ و أَهلِکَ وَ خاصَّتِکَ وَ مَن لَکَ فیهِ هَویً وَ اعدِل فِی العَدُوِّ وَ الصَّدیقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۳۹۴ ، ح۹۱۰۱

حديث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَن یَدخُلُ النّارَ أَمیرٌ مُتَسَلِّطٌ لَم یَعدِل، و ذو ثَروَهٍ مِنَ المالِ لَم یُعطِ المالَ حَقَّهُ وَ فَقیرٌ فَخورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبارالرضا ج۲، ص۲۸، ح۲۰

حديث (۷) امام علی علیه السلام :

اَلعَدلُ أَفضَلُ مِنَ الشَّجاعَهِ لأنَّ النّاسَ لَوِ استَعمَلُوا العَدلَ عُموما فی جَمیعِهِم لَاستَغنَوا عَنِ الشَّجاعَهِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه ج ۲۰، ص۳۳۳، ح۸۱۶

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهُ اَشیاءَ یَحتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَیها: اَلامنُ و العَدلُ و الخِصبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص ۳۲۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

اَلعَدلُ

ص: ۶۱۳

اَحلی مِنَ الشَّهدِ وَاَلیَنُ مِنَ الزُّبدِ وَاَطیَبُ ریحا مِنَ المِسکِ؛

عدالت از عسل شیرین تر، از کره نرم تر و از مُشک خوشبوتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۷، ح ۱۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدلُ ساعَةٍ خَیرٌ مِن عِبادَةِ سَبعینَ سَنَةً قِیامِ لَیلِها و صِیامِ نَهارِها؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و روزهایش به روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَعدَلُ النّاسِ مَن رَضِیَ لِلنّاسِ ما یَرضی لِنَفسِهِ وَ کَرِهَ لَهُم ما یَکرَهُ لِنَفسِهِ؛

عادل ترین مردم کسی است که برای مردم همان را بپسندد که برای خود می پسندد و برای آنان نپسندد آنچه را برای خود نمی پسندد.

من لا یحضر الفقیه ج ۴ ،ص ۳۹۵ - نهج الفصاحه ص ۲۲۰، ح ۳۴۰

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا حَکَموا بِغَیرِ عَدلٍ اِرتَفَعَتِ البَرَکاتُ؛

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

معدن الجواهر ص ۷۳

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

اِجعَلِ الدِّینَ کَهفَکَ و العَدلَ سَیفَکَ تَنجُ مِن کُلِّ سوءٍ و تَظفَر عَلی کُلِّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را شمشیر (اسلحه) خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۸۶، ح۱۴۲۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

اِنَّ العَدلَ میزانُ اللّه ِ سُبحانَهُ الَّذی وَضَعَهُ فِی الخَلقِ و نَصَبَهُ لِاِقامَهِ الحَقِّ فَلا تُخالِفهُ فی میزانِهِ وَ لا تُعارِضهُ فی سُلطانِهِ؛

به راستی که عدالت ترازوی (معیار) خدای سبحان است که در میان خلق نهاده است و برای بر پاداشتن حق نصب فرموده، پس در ترازوی خداوند با او مخالفت نکن و با حکومتش مقابله ننما.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۹۹ ، ح ۱۶۹۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ

ص: ۶۱۴

الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَودَعَها مِن عَدلٍ اَو جَورٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم خزانه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۶، ح ۷۹۸۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اِستَعمِلِ العَدلَ و احذَرِ العَسفَ و الحَیفَ فَاِنَّ العَسفَ یَعودُ بِالجَلاءِ و الحَیفَ یَدعوا اِلَی السَّیفِ؛

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگریبپرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلّحانه می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۵۹، حکمت ۴۷۶

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

اَحسَنُ العَدلِ نُصرَهُ المَظلومِ؛

بهترین عدالت یاری مظلوم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۶، ح ۱۰۲۱۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ فَرَضَ عَلی اَئِمَّهِ العَدلِ اَن یُقَدِّروا اَنفُسَهُم بِضَعَفَهِ النّاسِ کَیلا یَتَبَیَّغَ بِالفَقیرِ فَقرُهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۱، ص ۴۱۱، ح ۳

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهدیُّ اُمَّتِی الَّذی یَملَأُ الارضَ قِسطا وَ عَدلاً کَما مُلِئَت جَورا وَ ظُلما؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص ۹۱۰ - کمال الدین و تمام نعمه ص۲۵۸

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

لا عَدلَ اَفضَلُ مِن رَدِّ المَظالِمِ؛

هیچ عدالتی بهتر از بازگرداندن حقوق پایمال شده نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۶ ، ح۱۰۲۲۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

مَن عَمِلَ بِالعَدلِ حَصَّنَ اللّه ُ مُلکَهُ؛

هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۰ ،

ح ۷۷۷۵

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

اِنَّ فِی العَدلِ سَعَةً وَ مَن ضاقَ عَلَیهِ العَدلُ فَالجَورُ عَلَیهِ اَضیَقُ؛

به راستی که در عدالت گشایش است و هر کس عدالت بر او تنگ آید، بی عدالتی بر وی تنگ تر خواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص۵۷ ، خطبه ۱۵

حدیث (۲۳) فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللّه ُالیمانَ تَطهیرا مِنَ الشِّرکِ... وَ العَدلَ تَسکینا لِلقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا یحضر الفقیه ج۳ ، ص۵۶۸ - علل الشرایع ج۱، ص ۲۴۸، ح ۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

لَم یَبعَثِ اللّه ُنَبیّا قَطُّ اِلاّ بِالبِرِّ و ِالعَدلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۲۴، ص ۲۹۲

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

خَیرُ المُلوکِ مَن اَماتَ الجَورَ وَ اَحیَی العَدلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج۳، ص ۴۳۱، ح ۵۰۰۵

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اَصبَحَ لا یَهِمُّ بِظُلمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُمَا اجتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را می بخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۲۷) امام سجاد علیه السلام :

قُلتُ لِعَلیِّ بنِ الحُسَینِ علیه السلام اَخبِرنی بِجَمیعِ شَرایِ-عِ الّدینِ، قالَ علیه السلام : قَولُ الحَقِّ وَ الحُکمُ بِالعَدلِ وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال ص ۱۱۳، ح ۹۰

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلعَدلُ حَسَنٌ وَلکِن فِی المَراءِ اَحسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الغنیاءِ

ص: ۶۱۶

اَحسَنُ، اَلوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِن فِی العُلَماءِ اَحسَنُ، اَلصَّبرُ حَسَنٌ وَلكِن فِی الفُقَراءِ اَحسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ، اَلحَياءُ حَسَنٌ وَلكِن فِی النِّساءِ اَحسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حديث (۲۹) امام صادق عليه السلام:

اِنَّ مِن اَعظَمِ النّاسِ حَسرَةً يَومَ القِيامَةِ، مَن وَصفَ عَدلاً ثُمَّ خالَفَهُ اِلَی غَيرِه؛

پشیمان ترین شخص در روز قیامت، کسی است که برای مردم از عدالت سخن بگوید، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۰۰ ، ح۳

حديث (۳۰) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

مَن صاحَبَ الناسَ بالَّذی يُحِبُّ اَن يُصاحِبُوهُ كانَ عَدلاً؛

هر که با مردم چنان رفتار کند که دوست دارد آنها با او آنگونه رفتار کنند، عادل است.

کنزالفوائد ج۲ ، ص۱۶۲

حديث (۳۱) امام صادق عليه السلام :

اَلْعَدلُ أحلی مِنَ الْماءِ يُصِيبُهُ الظَّمآنُ؛

عدالت، گواراتر از آبی است که تشنه به آن می رسد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۶ ، ح ۱۱

حديث (۳۲) امام رضا عليه السلام :

اسْتِعْمَالُ الْعَدْلِ وَ الْإِحْسَانِ مُؤْذِنٌ بِدَوَامِ النِّعْمَهِ

به کارگیری عدل و احسان و نیکویی موجب دوام و باقی ماندن نعمت می شود .

عیون اخبار الرضا ج۲ ، ص۲۴ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج۱۱ ، ص ۳۱۷، ح ۱۳۱۴۰

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ.

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

وَ

ص: ۶۱۷

سُئِلَ علیه السلام [أَيُّمَا] أَيُّهُمَا أَفْضَلُ الْعَدْلُ أَوِ الْجُودُ؟ فَقَالَ علیه السلام الْعَدْلُ يَضَعُ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا وَ الْجُودُ يُخْرِجُهَا مِنْ جِهَتِهَا وَ الْعَدْلُ سَائِسٌ عَامٌّ وَ الْجُودُ عَارِضٌ خَاصٌّ فَالْعَدْلُ أَشْرَفُهُمَا وَ أَفْضَلُهُمَا

از حضرت سوال شد کدام یک بالاتر است عدالت یا بخشش؟ فرمودند عدالت کارها در جایگاهش قرار می دهد و بخشش از جایگاهش خارج می کند و عدالت سیاست عام است و بخشش سیاست خاص پس عدالت شریفتر و بالاتر است

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۳ ، ح ۴۳۷

زیبایی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صیانَهُ المَراَهِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۵ ، ح۹۲۸۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص۲۹۳ ، ح ۶۹۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا قِيلَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ يُطَيِّبُ رِيحَهُ وَ يُجَصِّصُ دَارَهُ وَ يَكْنُسُ أَفْنِيَتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه

اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جاروکند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج ۵ ، ص ۷ ، ح ۵۷۴۶ {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص۱۹۵}

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَهُ لِسانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص۷۳

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ نَفْسَکَ الْجَمیلَ فَباعْتیادِکَ اِیّاهُ یَعودُ لَذیذا؛

خودت را به کارهای زیبا عادت بده که اگر به آنها عادت کنی، برایت لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص۲۶۶، ح۹۲

مردانگی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلمُروءَهَ اسمٌ جامِعٌ لِسائِرِ الفَضائِلِ و المَحاسِنِ؛

مردانگی، نامی است که همه بزرگواریها و خوبیها را در بر می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۲۵۸ ، ح۵۴۷۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

خَرَجَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام عَلَی أَصْحَابِهِ وَ هُمْ یَتَذَاکَرُونَ الْمُرُوءَهَ فَقَالَ أَیْنَ أَنْتُمْ مِنْ کِتَابِ اللَّهِ قَالُوا یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ فِی أَیِّ مَوْضِعٍ فَقَالَ فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ اللَّهَ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ فَالْعَدْلُ الْإِنْصَافُ وَ الْإِحْسَانُ التَّفَضُّل

امام علی علیه السلام بر یارانش عبور کردند که درباره مروت صحبت می کردند. فرمودند: آیا خداوند در کتاب خود پاسخ شما را نداده است، گفتند ای امیر المومنین در کجا؟ فرمودند آن جا که می فرماید: «همانا خداوند به عدل و احسان فرمان می

دهد؟» عدل، انصاف است و احسان، نیکی و بخشش.

معانی الاخبار ص ۲۵۷ ، ح ۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلمُروءَهُ اجتِنابُ الرَّجُلِ ما یَشینُهُ و اکتِسابُهُ ما یُزَیِّنُهُ؛

مردانگی، دوری کردن انسان است از آنچه مایه ننگ اوست و به دست آوردن آنچه که

باعث آراستگی اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۸ ، ح ۵۴۹۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جِماعُ المُروءَهِ أَن لا تَعمَلَ فِی السِّرِّ ما تَستَحیی مِنهُ فِی العَلانیَهِ؛

اساس مردانگی، این است که در پنهان، کاری را نکنی که در آشکار از انجام آن شرم داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹ ، ح ۵۵۰۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

یُسْتَدَلُّ عَلَی مُرُوَّهِ الرَّجُلِ بِبَثِّ الْمَعْرُوفِ وَ بَذْلِ الْإِحْسَانِ وَ تَرْكِ الِامْتِنَان

نشانه مردانگی انسان، به همه نیکی کردن و احسان نمودن و منت نگذاشتن است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۴ ، ح ۸۷۳۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَصلُ المُروءَهِ الحَیاءُ وَ ثَمَرَتُها العِفَّهُ؛

ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۸ ، ح ۵۵۰۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مِنْ تَمامِ الْمُرُوَّهِ أَنْ تَنْسَی الْحَقَّ لَکَ وَ تَذْکُرَ الْحَقَّ عَلَیْک

از کمال مردانگی است که حقّی را که بر گردن دیگران داری، فراموش کنی و حقّی را که دیگران بر گردن تو دارند، به یاد داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹ ، ح ۵۵۱۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

بِالصِّدقِ و الوَفاءِ تَکمُلُ المُروءَهُ لأهلِها؛

با صداقت و وفاداری، مردانگی به کمال می رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹ ، ح ۴۳۴۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلمُروءَهُ إِصلاحُ المالِ؛

مردانگی، اصلاح ثروت است.

تحف العقول ۴۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

أَقِیلُوا ذَوِی الْمُرُوءَاتِ عَثَرَاتِهِمْ فَمَا یَعْثُرُ مِنْهُمْ عَاثِرٌ إِلَّا وَ [یَدُهُ بِیَدِ اللَّهِ] یَدُ اللَّهِ بِیَدِهِ یَرْفَعُه

از لغزش جوانمردان در گذرید، زیرا که هیچ یک از آنان نلغزد، مگر این که دست خداوند دستش را بگیرد و او را بلند کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۱ ، حکمت ۲۰

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم یَظلِمهُم وَحَدَّثَهُم

ص: ۶۲۰

فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَ-تُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

حدیث (۱۲) امام حسین علیه السلام :

لا ت-َرفع ح--اجَتَک إلاّ إل-ی أح-َدٍ ثَلاثه: إل-ی ذِی دی-نٍ، اَو مُ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص ۲۴۷

شهادت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ مَشَی إِلَی ذِی قَرَابَةٍ بِنَفْسِهِ وَ مَا لِهِ لِیَصِلَ رَحِمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مِائَهِ شَهِید

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزّوجلّ پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی: لا یَخدِمُ العِیالَ إلاّ صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار(شعیری) ص۱۰۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللّه کَتَبَ القَتلَ عَلی قَومٍ و المَوتَ عَلی آخَرینَ و َکُلٌّ آتیهِ مَنیَّتُهُ کَما کَتَبَ اللّه لَهُ فَطوبی لِلمُجاهِدینَ فی سَبیلِهِ و ِالمَقتولینَ فی طاعَتِهِ؛

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقدر فرموده و برای دیگران مردن را. هر گروهی با همان سرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه

ص: ۶۲۱

طاعت او.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج۳، ص۱۸۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن سألَ اللهَ الشَّهادَةَ بِصِدقٍ بَلَّغَهُ اللهُ مَنازِلَ الشُّهَداء وَ إن ماتَ عَلَى فِراشِهِ.

هر که صادقانه از خدا شهادت مسألت کند خداوند او را به جایگاه شهیدان می رساند حتی اگر در بستر خود بمیرد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۲۰۱

آسایش

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةُ اَشْياءَ يَحْتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَيْها: اَلاَمْنُ و الْعَدْلُ و الْخِصْبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص ۳۲۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصِّدْقُ طُمَأْنينَةٌ وَ الْكَذِبُ ريبَةٌ؛

راستگویی مایه آرامش و دروغگویی مایه تشویش است.

نهج الفصاحه ص۵۴۸، ح ۱۸۶۴

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

البر ما سكنت إليه نفسك و اطمأن إليه قلبك و الإثم ما جال فى نفسك و تردد فى صدرك

نیکی وقتی درونت ساکن شود اطمینان به سوی قلبت می آید و گناه که درونت وارد شود تردید درون سینه ات می شود

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۹۹، ح ۴۱۵

حدیث (۴) فاطمه زهرا علیهاالسلام :

فَفَرَضَ اللّه ُالْايمانَ تَطْهيرا مِنَ الشِّرْكِ... وَ الْعَدْلَ تَسْكينا لِلْقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا يحضر الفقيه ج۳ ، ص۵۶۸ - علل الشرايع ج ۱، ص ۲۴۸، ح ۲

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

اِلهى ... فَلا تَطْمَئِنُّ الْقُلوبُ اِلاّ بِذِكْراكَ وَ لا تَسْكُنُ النُّفوسُ اِلاّ عِنْدَ رُؤْياكَ؛

خداوندا، دل ها جز با یاد تو آرام نمی گیرد و جان ها جز با دیدن تو، به آرامش نمی رسد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۹۱، ص ۱۵۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

اَلْمُفَوِّضُ أَمْرَهُ إلَى اللّه ِفى راحَهِ الأَبَدِ وَ العَيْشِ الدّائِمِ الرَّغَدِ و الْمُفَوِّضُ حَقّا

ص: ۶۲۲

هُوَ الْعالى عَنْ كُلِّ هِمَّهٍ دُونَ اللّه ِ تَعالى؛

كسى كه كارهاى خود را به خدا بسپارد همواره از آسايش و خير و بركت در زندگى برخوردار است و واگذارنده حقيقى كارها به خدا، كسى است كه تمام همّتش تنها به سوى خدا باشد.

مصباح الشريعه ص۵۲۱

حديث (۷) امام على عليه السلام :

مَنْ حَسُنَتْ خَليقَتُهُ طابَتْ عِشْرَتُهُ؛

هر كس خوش اخلاق باشد، زندگى اش پاكيزه و گوارا مى گردد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۷۸

حديث (۸) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِى مَجْلِسٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَ يَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا تَنَزَّلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَهُ وَ غَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَهُ وَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

هيچ جلسه قرآنى براى تلاوت و درس در مجلسى از مساجد خدا برقرار نشد، مگر اين كه آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در ميان كسانى كه در نزدش هستند، از آنان ياد كرد.

مستدرك الوسايل و مستنبط المسايل ج۳، ص ۳۶۳ ، ح ۳۷۸۸

حديث (۹) امام صادق عليه السلام :

اِنَّ الْمُؤمِنَ لَيَسْكُنُ اِلَى الْمُؤْمِنِ كَما يَسْكُنُ الظَّمْآنِ اِلَى الْماءِ الْبارِدِ؛

به راستى كه مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پيدا مى كند، چنان كه تشنه، با آب خنك آرامش مى يابد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۲۴۷ ، ح۱

حديث (۱۰) امام صادق عليه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَقَدَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ ناقِصَ العَيْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانيَهُ: اَلْاَمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِى الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنيسُ الْمُوافِقُ (قال الراوى:) قُلْتُ: و مَا الاْنيسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ

الصّالِحُ، وَ الْخَليطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز

ص: ۶۲۳

است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴ ، ح ۳۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْقَلْبَ لَیَ-تَجَلْجَلُ فِی الْجَوْفِ یَطْلُبُ الحَقَّ فَاِذا اَصابَهُ اطْمَاَنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۱ ، ح۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

ما مِنْ مُؤْمِنٍ اِلاّ وَ قَدْ جَعَلَ اللّه ُلَهُ مِنْ ایمانِهِ اُنْسا یَسْکُنُ اِلَیْه، حَتّی لو کانَ عَلی قُلَّهِ جَبَلٍ لَمْ یَسْتَوحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قله کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدین فی صفات المونین ص ۴۶۰ {شبیه این حدیث در محاسن ج۱ ، ص ۱۵۹ }

حدیث (۱۳) امام سجاد علیه السلام :

وَ اَمّا حَقُّ الزَّوجَهِ فَاَنْ تَعْلَمَ اَنَّ اللّه ـ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَها لَکَ سَکَنا وَ اُنْسا فَتَعْلَمَ اَنَّ ذلِکَ نِعْمَهٌ مِنَ اللّه ِ عَلَیْکَ فَ-تُ-کْرِمَها وَ تَرْفُقَ بِها وَ اِنْ کانَ حَقُّکَ اَوجَبَ فَاِنَّ لَها عَلَیْکَ اَنْ تَرْحَمَها؛

حق زن این است که بدانی خداوند عز و جل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما

این حق اوست که با او مهربان باشی.

امالی (صدوق) ص ۳۷۰

حدیث (۱۴) امام باقر علیه السلام :

اَلصّیامُ وَ الْحَجُّ تَسْکینُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

انَّ صَاحِبَ الدِّینِ فَکَّرَ فَعَلَتْهُ السَّکِینَهُ وَ اسْتَکَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنَی وَ رَضِیَ بِمَا أُعْطِیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفِیَ الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرّاً وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحَامَی الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النَّاسَ فَلَمْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ إِلَیْهِمْ فَسَلِمَ

مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَیْ ءٍ فَفَازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِیَهَ فَأَمِنَ النَّدَامَه

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ قالَ فی کُلِّ یَوْمٍ مِائَهَ مَرَّهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه ِ دَفَعَ اللّه ُبِها عَنْهُ سَبْعینَ نَوْعا مِنَ الْبَلاءِ اَیْسَرُهَا الْهَمُّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه ِ بگوید،

خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص ۱۶۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَراحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹ ، ح ۶۷۷۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

مَنِ اقْتَصَرَ عَلى بُلْغَهِ الْكَفافِ فَقَدِ انْتَظَ-مَ الرّاحَهَ وَ تَبَوَّاَ خَفْضَ الدَّعَهِ؛

هر کس به اندازه ای که او را کفایت می کند، قناعت کند، به آسایش و نظم می رسد و در آسودگی و رفاه منزل می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۹ - من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۸۵ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۰، حکمت ۳۷۱

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

وَ قِيلَ لَهُ أَيْنَ طَرِيقُ الرَّاحَهِ فَقَالَ ع فِي خِلَافِ الْهَوَى قِيلَ فَمَتَى يَجِدُ عَبْدٌ الرَّاحَهَ فَقَالَ ع عِنْدَ أَوَّلِ يَوْمٍ يَصِيرُ فِي الْجَنَّه

در پاسخ به این سؤال که راه رسیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص ۳۷۰

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ الزاهِدَ فِى الدُّنْيا يَرْتَجى وَ يُريحُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ وَ الراغِبَ فيها يُتْعِبُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ؛

هر کس به دنیا بی رغبت است، امیدوار است و تن و جانش را در دنیا و آخرت آسوده می گذارد و هر کس دل به دنیا ببندد، تن و جان خود را در دو دنیا به زحمت می اندازد.

اعلام الدین ص ۳۴۳

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

اَلسُّرُورُ فی ثَلاثِ خِلالٍ: فِی

ص: ۶۲۶

الْوَفاءِ وَ رِعايَهِ الحُقوقِ وَ النُّهوضِ فِی النَّوائِبِ؛

شادی در سه چیز است: وفاداری، رعایت حقوق و ایستادگی در برابر سختی ها.

تحف العقول ص ۳۲۳

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ اَراحَ قَلْبَهُ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۰ ، ح ۵۵۵۵

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ الْقُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷، ح ۵۹

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی- وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍّ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشَهٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِد

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۸، ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

النَّشْوَهُ فی عَشَرَهِ اَشْیاءَ: فِی الْمَشْیِ وَ الرُّکُوبِ وَ الاِرتِماسِ فِی الْماءِ وَ النَّظَرِ اِلَی الْخُضْرَهِ وَ الاَکْلِ وَ الشُّرْبِ وَ الْجِماعِ وَ السِّواکِ وَ غَسْلِ الرَّأْسِ بِالْخَطْمیِّ وَ النَّظَرِ اِلَی الْمَرْأَهِ الْحَسْناءِ وَ مُحادَثَهِ الرِّجالِ؛

نشاط در ده چیز است: پیاده روی، سواری، آب تنی (شـنا)، نگاه کردن به سبزی، خوردن و آشامیدن، آمیزش، مسواک کردن، شستن سر با خطمی، نگاه کردن به زن زیبا و گفتگوی حکیمانه.

خصال ص ۴۴۳، ح ۳۸

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَةٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَةٌ لِلرُّوحِ وَ السُّكوتُ راحَةٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲، ح۵۸۶۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

اِذا اَحَبَّ

ص: ۶۲۷

اللّه ؑعَبْدا زَيَّنَهُ بِالسَّكينَهِ وَ الْحِلْمِ؛

هر گاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، او را به آرامش و بردباری زينت می بخشد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٢٨٥ ، ح ٦٣٩٠

حديث (٢٨) امام صادق عليه السلام :

ما يَمْنَعُ اَحَدَكُمْ اِذا دَخَل عَلَيْهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيا اَنْ يَتَوَضَّاَ ثُمَّ يَدْخُلَ مَسْجِدَهُ وَ يَرْكَعَ رَكْعَتَينِ فَيَدْعُوَ اللّه ؑفيهِما؟ اَما سَمِعْتَ اللّه ؑيَقُولُ: «وَاسْتَعينوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ»؟

چه چيز مانع می شود كه هر گاه بر يكی از شما غم و اندوه دنيايی رسيد، وضو بگيرد و به سجده گاه خود رود و دو ركعت نماز گزارد و در آن دعا كند؟ مگر نشنيده ای كه خداوند می فرمايد: «از صبر و نماز مدد بگيريد»؟

تفسير عياشی ج ١، ص ٤٣، ح ٣٩

حديث (٢٩) امام علی عليه السلام :

اَهْنَى الْعَيْشِ اِطِّراحُ الْكُلَفِ؛

گواراترين زندگی، رها كردن تكلّف ها (تجمّلات) است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٤٧٨ ، ح ١٠٩٧٣

حديث (٣٠) امام علی عليه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ راحَهُ الْقَلْبِ وَ سَلامَهُ الدّينِ؛

خوش گمانی، مايه آسايش قلب و سلامت دين است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٢٥٣ ، ح ٥٣٢٢

حديث (٣١) پيامبر صلی الله عليه و آله و سلم :

مَنْ أَعْرَضَ عَنْ مُحَرَّمٍ أَبْدَلَهُ اللّه ؑبِهِ عِبادَهً تَسُرُّهُ؛

هر كس از حرام دوری كند، خداوند به جای آن عبادتی كه او را شاد كند نصيبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۲۱، ح ۲۰

حدیث (۳۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَيْكُمْ بِالزَّبِيبِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَ يَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ يَشُدُّ الْعَصَبَ وَ يَذْهَبُ بِالإِعْياءِ وَ يُحَسِّنُ الْخُلْقَ وَ يُطَيِّبُ النَّفْسَ و يَذْهَبُ بِالْغَمِّ؛

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور، و اخلاق را خوب می کند،

ص: ۶۲۸

و به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص ۳۴۴

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الْحَریصُ خَصْلَتَیْنِ و لَزِمَتْهُ خَصْلَتانِ: حُرِمَ القَناعَهَ فَافْتَقَدَ الرّاحَهَ و حُرِمَ الرِّضا فَافْتَقَدَ الْیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم و با دو خصلت همراه است: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست می دهد، از راضی بودن محروم است، در نتیجه یقین را از دست می دهد.

خصال ص ۶۹، ح ۱۰۴

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

مَنْ وَجَدَ هَمّا وَ لا یَدری ما هُوَ فَلْیَغْسِلْ رَأْسَهُ؛

هر کس غمگین شد و علت آن را ندانست، سر خود را بشوید.

دعوات(راوندی) ص ۱۲۰، ح ۲۸۴

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ وَثِقَ بِاَنَّ ما قَدَّرَ اللّه ُلَهُ لَنْ یَفوتَهُ اسْتَراحَ قَلْبُهُ؛

هر کس اطمینان داشته باشد که آنچه خداوند برایش تقدیر کرده است به او می رسد، دلش آرام می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۴ ، ح ۱۸۴۹

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

تَوَقُّعُ الْفَرَجِ اِحدَی الرّاحَتَیْنِ؛

انتظار گشایش، یکی از دو آسایش است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۳ ، ص ۳۱۷ ،ح ۴۵۷۸

حدیث (۳۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصِّدقُ طُمَأْنينَهٌ وَ الْكَذِبُ ريبَهٌ ؛

راستگويى [مايه] آرامش و دروغگويى [مايه] تشويش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸ ، ح ۱۸۶۴

حديث (۳۸) امام على عليه السلام :

اَلزُّهدُ فِى الدُّنيا الراحَهُ العُظمى؛

بى رغبتى به دنيا، بزرگ ترين آسايش است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۷۶ ، ح ۶۰۷۷

حديث (۳۹) امام صادق عليه السلام :

اَلرَّوْحُ وَ الرّاحَهُ فِى الرِّضا وَ الْيَقينِ وَ الْهَمُّ وَ الْحَزَنُ فِى الشَّكِّ وَ السَّخَطِ؛

خوشى و آسايش، در رضايت و يقين است و غم و اندوه در شكّ و نارضايتى.

مشكاه الأنوار ص ۳۴

حديث (۴۰) امام صادق عليه السلام :

اَرْوَحُ الرَّوْحِ اَلْيَأسُ مِنَ النّاسِ؛

هترین راحتی و آسودگی، بی توقعی از مردم است.

تحف العقول ص ۳۶۶ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۴۳، ح ۳۳۷

حدیث (۴۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

دَعْ مَا يُرِيبُکَ [إِلَى مَا لَا يُرِيبُکَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طُمَأْنِينَةٌ وَ الْكَذِبَ رِيبَةٌ

آنچه تو را به شک و تردید می اندازد رها کن و به سراغ آنچه تو را به شک و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا خوبی مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۲۸ ، ح ۸۳

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَى الْعِيالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۹۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام :

طَلَبتُ فَراغَ القَلبِ فَوَجَدتُهُ فی قِلَّهِ المالِ.

آسایش دل را جستجو کردم و آن را در کمی مال و ثروت دیدم

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۲ ، ص ۱۷۴

شادی کردن

حدیث (۱) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

فَنَيرزُوا إنْ قَدَرتُم كُلَّ يَومٍ يَعنِى تَهادَوا وتَواصَلُوا فِى اللَّهِ؛

اگر می توانید هر روز را نوروز کنید، یعنی در راه خدا به یکدیگر هدیه بدهید و با هم پیوند داشته باشید.

دعائم الإسلام ج ۲، ص ۳۲۶ ، ح ۱۲۳۱

مفاسد اجتماعی

ظلم

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلبَغیُ یَصرَعُ الرِّجالَ وَ یُدنِی الآجالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمین می زند و مرگ ها را نزدیک می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۵، ح ۷۹۳۷

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم یَظلِمهُم وَ حَدَّثَهُم فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَ-تُهُ وَ

ص: ۶۳۰

وَجَبَت اُخُوَّتُهُ و حَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

حدیث (۳) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتی تُنزِلُ النِّقَمَ عِصیانُ العارِفِ بِالبَغیِ وَ التَطاوُلُ عَلَی النّاسِ وَ الاِستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخریَّهُ مِنهُم ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

معانی الاخبار ص ۲۷۰ و ۲۷۱ ، ح ۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ ، ح ۲۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

مَنْ ظَلَمَ أَفْسَدَ أَمَرَهُ وَ مَنْ جارَ قَصُرَ عُمُرُه

هر کس ظلم کند، امرش فاسد و عمرش کوتاه می شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲ ، ص ۹۹

، ح ۱۳۶۲۹

حدیث (۶) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَةٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷ ، ح ۲۴

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

اَلصَّدیقُ مَن کانَ ناهیا عَنِ الظُّلمِ و العُدوانِ مُعینا عَلَی البِرِّ و الاحسانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۵ ، ح ۹۴۷۷

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَةٌ عَلی صاحِبِها: اَلبَغیُ و المَکرُ و النَّکثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلّف از وعده.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲ ، ح ۱۲۸۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن عَفا عَن مَظلَمَهٍ أَبدَ لَهُ اللّه بِها عِزّا فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند

ص: ۶۳۲

به جای آن در دنیا و آخرت به او عزّت می بخشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۳۸۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ الجِهادِ مَن أَصبَحَ لایَهُمُّ بِظُلمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲ – محاسن ج ۱، ص۲۹۲، ۴۴۹

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

و قَد سُئِلَ عَن مَکارِمِ الخلاقِ فقال اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَکَ وَ صِلَهُ مَن قَطَعَکَ وَ إعطاءُ مَن حَرَمَکَ و قَولُ الحَقِّ و لَو عَلی نَفسِکَ؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

مجمع البحرین ج ۶، ص ۱۵۳ {شبیه این حدیث در معانی الاخبار ص ۱۹۱، ح ۱ }

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَوْدَعَها مِنْ عَدْلٍ اَوْ جَوْرٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم خزانه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۶، ح ۷۹۸۲

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهْدیُّ اُمَّتِی الَّذی یَمْلأُ الاَرْضَ قِسْطا وَ عَدْلاً کَما مُلِئَتْ جَوْرا وَ ظُلْما؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص۹۱۰ – کمال الدین و تمام نعمه ص۲۵۸

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلظَّلْمُ ثَلاثَةٌ: فَظُلْمٌ لايَغْفِرُهُ اللّه ُوَ ظُلْمٌ

ص: ۶۳۳

يَغْفِرُهُ وَ ظُلْمٌ لاـ يَتْرُكُهُ، فَأَمَّا الظَّلْمَ الَّذى لا يَغْفِرُ اللّه ُفَالشِّرْكُ قالَ اللّه ُ: «إنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظيمٌ» و أَمَّا الظَّلْمَ الَّذى يَغْفِرُهُ اللّه ُفَظُلْمُ الْعِبادِ أَنْفُسَهُمْ فيما بَيْنَهُمْ و بَيْنَ رَبِّهِمْ و أَمَّا الظُّلْمَ الَّذى لا يَتْرُكُهُ اللّه ُ

فَظُلْمُ الْعِبادِ بَعْضُهُمْ بَعْضا؛

ظلـم سه قسـم اسـت: ظلمی که خـدا نمی آمرزد، ظلمی که می آمرزد و ظلمی که از آن نمی گـذرد، امـا ظلمی که خـدا نمی آمرزد شـرک است. خداونـد می فرمایـد: «حقا که شـرک ظلمی بزرگ است» و اما ظلمی که خـدا می آمرزد، ظلم بندگان به خودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمی که خدا از آن نمی گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است.

نهج الفصاحه ص ۵۶۱ ، ح ۱۹۲۴

حديث (۱۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِتَّقوا دَعْوَةَ الْمَظْلومِ و إنْ كانَ كافِرا فَإِنَّها لَيْسَ دونَها حِجابٌ؛

از نفرین مظلوم بترسید اگر چه کافر باشد، زیرا در برابر نفرین مظلوم پرده و مانعی نیست.

نهج الفصاحه ص ۱۶۴ ، ح ۴۸

حديث (۱۷) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلومِ مِنَ الظّالِمِ كانَ مَعىَ فِى الْجَنَّهِ مصاحُبا؛

هر کس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و هم نشین باشد.

کنز الفؤاد ج۱ ، ص ۱۳۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹، ح ۷۴

حديث (۱۸) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إنَّ النّاسَ إذا رَأَوُا الظّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذوا عَلى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللّه ُبِعِقابٍ مِنْهُ؛

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص ۳۲۳ ، ح ۸۳۳

حديث (۱۹) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لِيَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخاهُ ظالِما أَوْ مَظْلوما إنْ كانَ ظالِما فَيَنْهيهُ فَإِنَّهُ لَهُ

نُصْرَةٌ و إِنْ كانَ مَظْلوما فَيَنْصُرُهُ؛

انسان باید برادر (دینی) خویش را یاری کند چه ظالم باشد چه مظلوم اگر ظالم باشد او را باز دارد که این به منزله یاری کردن اوست و اگر مظلوم باشد یاریش کند.

نهج الفصاحه ص ۶۶۵، ح ۲۴۲۲

حدیث (۲۰) امام باقر علیه السلام :

مَا انْتَصَرَ اللَّهُ مِنْ ظَالِمٍ إِلَّا بِظَالِمٍ وَ ذَلِکَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ کَذلِکَ نُوَلِّی بَعْضَ الظَّالِمِینَ بَعْضاً.

خداوند هیچگاه از ظالم انتقام نگرفت مگر به وسیله ظالمی دیگر و این سخن خدای عز و جلّ است که: «و بدین سان ظالمان را به سزای اعمالی که می کنند بر یکدیگر مسلّط می کنیم».

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۳۴ ، ح ۱۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۳۱۳، ح ۲۸

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ إِنّی أَعوذُبِکَ مِنْ... أَنْ نَعْضِدَ ظالِما أَوْ نَخْذُلَ مَلْهوفا أَوْ نَرومَ ما لَیْسَ لَنا بِحَقٍّ؛

خدایا به تو پناه می برم... از این که ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست بخواهیم.

صحیفه سجادیه ص ۵۶ ،فرازی از دعای ۸

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ وَ باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّه ُذُلًّا بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص۳۰۹، ح۵۳۶

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

استعیذوا باللَّه من الفقر و العیله و من أن تظلموا أو تظلموا.

به خدا پناه ببرید از فقر و تنگدستی این که ظلم کنید و یا زیر بار ظلم بروید.

نهج الفصاحه ص ۲۰۸ ، ح

ص: ۶۳۵

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

خَیْرُ النّاسِ مَنْ اِنْ اُغْضِبَ حَلُمَ وَ اِنْ ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِنْ اُسی ءَ اِلَیْهِ اَحْسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵ ، ح ۶۳۹۴

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

اوصیکُما بِتَقْوَی اللّه ِ... وَ کونا لِلظّالِمِ خَصْما وَ لِلْمَظْلومِ عَوْنا؛

شما را سفارش می کنم به تقوای الهی... و دشمن ظالم و یاور مظلوم باشید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۲۱ ، از نامه ۴۷

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ اَشْفَقَ عَلی نَفْسِهِ لَمْ یَظْلِمْ غَیْرَهُ؛

هر کس دلسوز خود باشد به دیگران ظلم نمی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۶ ، ح ۱۰۴۰۰

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

خَیْرُ الْمُلوکِ مَنْ اَماتَ الْجَوْرَ وَ اَحْیَی الْعَدْلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۳، ص ۴۳۱، ح ۵۰۰۵

حدیث (۲۸) امام باقر علیه السلام :

لیس من شیعتنا من ظلم الناس

از شیعیان ما نیست ، کسی که به مردم ظلم کند.

غرر الاخبار ص ۱۳۶

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ شَيْ ءٌ اُطيعَ اللّه ُفيهِ اَعْجَلَ ثَوابا مِنْ صِلَهِ الرَّحِمِ وَ لَيْسَ شَيْ ءٌ اَعْجَلَ عِقابا مِنَ الْبَغْيِ وَ قَطيعَهِ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صله رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص ۶۶۱ ، ح ۲۳۹۸

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ باعَ نَفْسَهُ بِغَيْرِ نَعيمِ الْجَنَّهِ فَقَدْ ظَلَمَها؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

ص: ۶۳۶

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۲ ، ح ۴۶۲۸

حدیث (۳۱) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... اِذا دَعَتْکَ الْقُدْرَهُ عَلی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَهَ اللّه ِ عَلَیْکَ؛

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یادآور.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج۱، ص ۷۲ و ۷۳

حدیث (۳۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَصْبَحَ لا یَهِمُّ بِظُلْمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُ مَا اجْتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را می بخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

ظَ-لَمَ الْحَقَّ مَنْ نَصَرَ الْباطِلَ

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱ ، ح ۱۰۲۱

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ ظَ-لَمَ ظُلِمَ؛

هر کس ستم کند، ستم می بیند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۰ ، ح ۱۷۲۵

حدیث (۳۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَن أخَذَ لِلمَظلُومِ مِنَ الظّالِمِ کانَ مَعِیَ فی الجَنَّهِ مُصاحِباً.

هر که داد ستمدیده را از ظالم بگیرد در بهشت با من همنشین خواهد بود.

کنز الفؤاد ج۱ ، ص ۱۳۵ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام:

أَلظُّلمُ يُزِلُّ القَدَمَ وَ يَسلُبُ النِّعَمَ وَ يُهلِكُ الاُمَمَ.

ظلم قدم را می لرزاند، نعمتها را سلب می کند و امتها را به نابودی می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۶ ، ح ۱۰۴۱۱

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام:

إيّاكَ و الخَديعَةَ فَإِنَّ الخَديعَةَ مِن خُلُقِ اللَّئِيم

از فریب دادن بپرهیز. زیرا فریب، خوی فرومایگان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۱ ، ح ۶۴۹۴

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام:

من ظلم مظلمه أخذ بها فی نفسه أو ماله أو ولده.

هر که ظلمی کند

ص: ۶۳۷

به سبب آن ظلم در جانش یا مالش یا فرزندانش گرفتار شود.

وافی ج ۵، ص ۹۶۸، ح ۳۳۹۳

دشمنی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ و تَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

کَثرَهُ المِزاحِ تُذهِبُ البَهاءَ وَ توجِبُ الشَّحناءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۵۹۷، ح ۷۱۲۶

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ السِّحْرِ النَّمِيمَهَ يُفَرَّقُ بِهَا بَيْنَ الْمُتَحَابِّيْنِ وَ يُجْلَبُ الْعَدَاوَهُ عَلَى الْمُتَصَافِيَيْنِ وَ يُسْفَكُ بِهَا الدِّمَاءُ وَ يُهْدَمُ بِهَا الدُّورُ وَ يُكْشَفُ بِهَا السُّتُورُ وَ النَّمَّامُ أَشَرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج(طبرسی) ج ۲، ص ۳۴۰ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۰، ص ۲۱، ح ۱۴

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَسُبُّوا الناسَ فَتَکتَسِبُوا العَداوَهَ بَینَهُم ؛

به مردم ناسزا نگویید، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۰ ح ۳

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

اَلکَ-یِّسُ صَدیقُهُ الحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الباطِلُ؛

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۸ ، ح ۹۴۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ أعداءُ ماجَهِلوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه(صبحی

ص: ۶۳۸

صالح) ص ۵۵۳ ، حکمت ۴۳۸

حديث (۷) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوَکُّلُ عَلَى اللّه ِ نَجاةٌ مِن کُلِّ سوءٍ وَ حِرزٌ مِن کُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج۷۵، ص۷۹، ح۵۶

حديث (۸) امام حسین علیه السلام:

مَن اَحَبَّکَ نَهاکَ وَ مَن اَبغَضَکَ اَغراکَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

کنز الفؤاد ج ۱ ، ص ۲۷۹ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص ۹۱

حديث (۹) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسانَکَ لینَ الْکَلامِ وَ بَذْلَ السَّلامِ، یَکْثُرْ مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۴۳۵ ، ح ۹۹۴۶

حديث (۱۰) امام رضا علیه السلام:

صدیقُ کلِّ امرئٍ عَقلُهُ و عَدُوُّهُ جَهلُهُ؛

دوست هرکسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

محاسن ج ۱ ، ص۱۹۴ ، ح ۱۲- کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۱۱ ، ح ۴

گناه

حديث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلضَّیفُ یَنزِلُ بِرِزقِهِ و یَرتَحِلُ بِذُنوبِ اَهلِ البَیتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۶۱، ح ۱۴ - جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

کَفی بِالمَرءِ إثماً اَن یَستَقِلَّ ما یُقَرِّبُ اِلی اِخوانِهِ وَ کَفی بِالقَومِ اِثماً اَن یَستَقِلّوا ما یَقرُبُ بِهِ اِلَیهِم اَخُوهُم؛

انسان را همین گناه بس، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس، که آنچه را که میزبانشان برای آنها فراهم می کند کم شمارد.

محاسن ج ۲، ص

ص: ۶۳۹

۴۱۴، ح ۱۶۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ و البِرَّ لَيُهَوِّنانِ الحِسابَ و يَعصِمانِ مِنَ الذُّنوبِ؛

صله رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان و از گناهان جلوگیری می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۱

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلذَّنبُ شومٌ عَلى غَيرِ فاعِلِهِ اِن عَيَّرَهُ ابتُلِيَ بِهِ وَ اِن اَغتابَهُ أَثِمَ وَ اِن رَضىَ بِهِ شارَكَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گنهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گنهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص ۴۹۳ ، ح ۱۶۲۳

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتى تُنزِلُ النِّقَمَ عِصيانُ العارِفِ بِالبَغيِ وَ التَطاوُلُ عَلَى النّاسِ وَ الِاستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخرِيَّةُ مِنهُم ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۲۸۱ ، ح ۲۱۵۵۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِياً فِي حَالَيْنِ: إِمَّا عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَّطَ، فَإِنْ فَرَّطَ ضَيَّعَ، وَ إِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ، وَ إِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ، وَ الَّذِى بَعَثَ مُحَمَّداً (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) بِالْحَقِّ.

دوست ندارم جوانانِ شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش اندوز . اگر جوانی چنین نکند ، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد ، تباه ساخته و اگر تباه ساخت ، گناه کرده است و اگر گناه کند ، سوگند به آن کس که محمّد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت ، دوزخ نشین خواهد شد

.

امالی (طوسی) ص ۳۰۳، ح ۶۰۴

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَوْتُ الْإِنْسَانِ بِالذُّنُوبِ أَکْثَرُ مِنْ مَوْتِهِ بِالْأَجَلِ وَ حَیَاتُهُ بِالْبِرِّ أَکْثَرُ مِنْ حَیَاتِهِ بِالْعُمُر

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدنِ اَجَل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودنِ عمر است.

مکارم الاخلاق ص ۳۶۲

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْن

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ ، ح ۲۷

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَیْنَ صَاحِبَ کَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَکْرُوباً عَطْشَاناً لَهْفَاناً فَآلَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی نَفْسِهِ أَنْ لَا یَأْتِیَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَکْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَهٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ علیه السلام إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا نَفَّسَ

اللَّهُ کُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِی عُمُرِهِ وَ

ص: ۶۴۱

بَسَطَ فِی رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا یا أَولِی الْأَبْصار

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیب ت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸ ، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

لَا تَکُنْ مِمَّنْ یَرْجُو الْآخِرَهَ بِغَیْرِ الْعَمَلِ إِلَی أَنْ قَالَ یَنْهَی وَ لَا یَنْتَهِی وَ یَأْمُرُ بِمَا لَا یَأْتِی الْحَدِیثَ.

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۵۱ ، ح ۲۱۲۱۴

حدیث (۱۱) قال الباقر علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی شُعَیْبٍ النَّبِیِّ (صلی الله علیه) أَنِّی مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِکَ مِائَهَ أَلْفٍ أَرْبَعِینَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّینَ أَلْفاً مِنْ خِیَارِهِمْ فَقَالَ (علیه السلام) یَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْیَارِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ یَغْضَبُوا لِغَضَبِی.

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار

نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که: آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۶ ، ح ۱ - مشکاه الانوار ص ۵۱

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

اِذا ظَهَرَتِ الجِنایاتُ ارتَفَعَتِ البَرَکاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۸ ، ح ۱۰۴۶۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اضمنوا لی ستّا من أنفسکم أضمن لکم الجنّه أصدقوا إذا حدّثتم و أوفوا إذا وعدتم و أدّوا إذا ائتمنتم و احفظوا فروجکم و غضّوا أبصارکم و کفّوا أیدیکم.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص ۲۱۶ ، ح ۳۲۱ {شبیه این حدیث در معدن الجواهر ص ۵۳ }

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَهَ لَهُ و لا غیبَهَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص ۳۹ ، ح ۷ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۲۵۳، ح۳۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

مَن لَهُ جارٌ و یَعمَلُ بِالمَعاصی فَلَم یَنهَهُ فَهُوَ شَریکُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب(دیلمی) ص۱۸۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اَلحَیاءُ مِنَ اللّه ِ یَمحو کَثیرا مِنَ الخَطایا؛

حیا از خدا بسیاری از گناهان را پاک می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۷ ، ح ۵۴۵۵

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا علی: خِدمَهُ

ص: ۶۴۳

العِيالِ كَفّارَةٌ لِلكَبائِرِ وَ تُطفی غَضَبَ الرَّبِّ، و مُهُورُ الحُورِ العینِ، وَت َزیـدُ فِی الحَسَـناتِ وَ الـدَّرَجاتِ یا علیّ لا یخـدم العیال إلّا صدّیق أو شهید أو رجل یرید اللّٰه به خیر الدّنیا و الآخره

ای علی: خـدمت به خـانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننـده خشم خداونـد و مهریه حورالعین و زیاد کننـده حسـنات و درجات است.ای علی خدمت نمیکند کسـی به خانواده اش مگر صدیق یا شـهید یا کسی که خدا خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاحادیث الشیعه (بروجردی) ج ۲۲، ص ۳۰۶

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ اللهَ عَلِمَ اَنَّ الذَّنبَ خَیرٌ لِلمُومنِ مِنَ العُجبِ وَ لَو لا ذلک مَا ابتُلِیَ مُومِنٌ بِذَنبٍ اَبَداً

خداوند می دانست که برای شـخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر این طور نبود، شخص مومن هیچ وقت آلوده به گناه نمی شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۳، ح ۱

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

أَشَدُّ الذُّنُوبِ مَا اسْتَهَانَ بِهِ [صَاحِبُهَا] صَاحِبُه

سخت ترین گناهان آن است که صاحبش آن را کوچک بشمرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۵، حکمت ۳۴۸

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

اَشَدُّ النّاس اجتهاداً مَن تَرَک الذُّنوبَ؛

کوشنده ترین مردم کسی است که گناهان را رها سازد.

من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۹۵، ح ۵۸۴۰ - تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

مَنْ صَلَّی رَکْعَتَیْنِ یَعْلَمُ مَا یَقُولُ فِیهِمَا انْصَرَفَ وَ لَیْسَ بَیْنَهُ وَ بَیْنَ اللَّهِ ذَنْبٌ.

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۳، ص ۲۶۶،

حدیث (۲۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلعَبد... إن قالَ فی أوَّلِ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ کُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگ–ر بن–ده ای... در ابتدای وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر الامام العسکری علیه السلام ص ۵۲۱

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَرَأ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَ–تَبَ اللّهُ لَهُ بِکُلِّ حَرفٍ أربَعَةَ آلافٍ حَسَنَةً و مَحا عَنهُ أربَعَةَ آلافِ سَیِّ–ئَةٍ و رَفَعَ لَهُ أربَعَةَ آلافِ دَرَجَةٍ؛

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کند خداوند به ازای هر حرفِ آن چهار هزار حسنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

بحارالأنوار(ط–بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸ – جامع الاخبار(شعیری) ص ۴۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

أَغْلِقُوا أَبْوَابَ الْمَعْصِیَهِ بِالاسْتِعَاذَهِ وَ افْتَحُوا أَبْوَابَ الطَّاعَهِ بِالتَّسْمِیَه

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم اللّه گفتن بگشایید.

الدعوات(راوندی) ص ۵۲ ، ح ۱۳۰

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اَصبَحَ لا یَهِمُّ بِظُلمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُمَا اجتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را می بخشد.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

يَعيشُ النّاسُ بِاِحسانِهِم اَكثَرَ مِمّا يَعيشونَ بِاَعمارِهِم وَ يَموتون بِذُنوبِهِم اَكثَرَ مِمّا يَموتونَ بِآجالِهِم؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زنـدگی کننـد، با احسان و نیکوکاری خود زنـدگی می کننـد و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات (راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن عَیَّرَ اَخاهُ بِذَنبٍ لَم یَمُت حَتّی یَعمَلَهُ؛

ص: ۶۴۵

ر کس برادر [دینی] خود را به گناهی سرزنش کند، نمیرد، مگر آن که مرتکب آن شود.

نهج الفصاحه ص ۷۵۱ ، ح ۲۹۲۰

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

مِن کَفّاراتِ الذُّنوبِ العِظامِ: اِغاثَةُ المَلهوفِ وَ التَّنفیسُ عَنِ المَکروبِ؛

یاری رساندن به ستمدیده فریاد خواه و شاد کردن غمناك، از کفّاره های گناهان بزرگ است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۲ ، ح ۲۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

اَوحَی اللّه عَزَوَجَلَّ اِلی مُوسی (علیه السلام) یا مُوسی(علیه السلام) لا تَفرَح بِکَثرَةِ المالِ وَ لا تَدَع ذِکری عَلی کُلِّ حالٍ فَاِنَّ کَثرَةَ المالِ تُنسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرکَ ذِکری یُقسِی القُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۴۹۷ ، ح ۷

حدیث (۳۰) امام محمدباقر علیه السلام فرمودند:

لا یَسلِمُ اَحَدٌ مِنَ الذُّنوبِ حَتّی یَخزُنَ لِسانَه؛

هیچ کس از گناهان سالم نمی ماند، مگر اینکه زبانش را نگه دارد.

تحف العقول ص ۲۹۸ - بحارالانوار(ط-بیرو-) ج۷۵، ص۱۷۸

حدیث (۳۱) امام محمد باقر علیه السلام:

لا تُنالُ وِلایَتُنا الّا بِالعَمَلِ و الوَرَعِ؛

کسی به ولایت ما نمی رسد مگر با عمل شایسته و خودداری از گناه.

صفات الشیعه ص ۱۳

حدیث (۳۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

لَا تَنْظُرُوا إِلَی صَغِیرِ الذَّنْبِ وَ لَکِنِ انْظُرُوا إِلَی مَنِ اجْتَرَأْتُم

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که برآن جرات یافته اید بنگرید.

کنز الفؤاد ج ۱ ، ص ۵۵

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام:

لا تأمَن عَلَی نَفسِکَ صَغیرَ مَعصیهٍ فَلَعَلَّکَ مُعَذِبٌ عَلَیهِ.

خودت را از (عقوبت) گناه کوچک در امان مبین، چه بسا که

ص: ۶۴۶

به خاطر همان کیفر بینی

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۱۹۷ ، در خطبه ۱۴۰

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام:

مَن كَثُرَه فِكرُهُ فی المَعاصی دَعَتهُ إلَيها

کسی که زیاد درباره گناهان فکر کند گناهان او را به سوی خود بکشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۶ ، ح ۳۵۴۳

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام:

ما جَفَّتِ الدُّموعُ إلّا لِقَسوَةِ القُلوبِ و ما قَسَتِ القُلوبُ إلّا لِكَثرَةِ الذُّنوبِ.

چشم ها بی اشک نشد مگر به سبب سختْ دلی، و قلب ها سخت نشد مگر از زیادیِ گناه.

علل الشرایع ص ۸۱، ح ۱ - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰ - ص۳۵۴، ح ۶۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام:

إنَّ العَبدَ إذا كَثُرَت ذُنُوبُهُ وَ لَم يَكُن عِندَهُ مِنَ العَمَلِ مَا يُكَفِّرُهَا ابتَلَاهُ بِالحُزنِ لِيُكَفِّرُهَا.

هر گاه گناهان بنـده ای زیاد شود و عملی که آن گناهان را بپوشانـد، نداشـته باشـد، خداونـد او را به غم و اندوه مبتلا کند، تا کفاره گناهانش شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۴۴۴ ، باب تعجیل عقوبه الذنب، حدیث ۲

عجله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّما اَهلَكَ النّاسَ العَجَلَه وَ لَو اَنَّ النّاسَ تَثَ-بَّتوا لَم يَهلِك اَحَدٌ؛

مردم را، در حقیقت، شتابزدگی به هلاکت انداخته است، اگر مردم، از شتابزدگی به دور بودند، هیچ کس هلاک نمی شد.

محاسن ص ۲۱۵ ، ح ۱۰۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اَلغیبَهُ أَن تَقولَ فی أَخیکَ ما سَتَرَهُ اللّه ُعَلَیهِ و ـأَمَّا الامرُ الظّاهِرُ فیهِ مِثلُ الحِدَّهِ وَ العَجَلَهِ فَلا؛

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداونـد آن را پوشـیده نگه داشـته است، اما (گفتن) خصـلتهای آشـکاری چون تندخویی و شتاب زدگی غیبت نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲ ، ص ۳۵۸ ، ح ۷ {شبیه این حدیث در تحف العقول ص

ص: ۶۴۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

مِنَ الخُرقِ المعاجَلَهُ قَبلَ الإمكانِ و الاَناهٌ بعدَ الفُرصهِ؛

شتاب كردن در كارى پيش از بدست آوردن توانايى و سستى كردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانى است. نهج البلاغه ص ۵۳۸ ، ح ۳۶۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

ثلاث من كنّ فيه لم يندم: «ترك العجله، و المشوره، و التوكّل عند العزم على اللّه عزّ و جلّ».

سه چيز است كه هر كس آن را مراعات كند ، پشيمان نگردد : ۱ - اجتناب از عجله ، ۲ - مشورت كردن ، ۳ - و توكل بر خدا در هنگام تصميم گيرى . بحار الانوار (ط-بيروت) ج ۷۵ ، ص ۸۱ ، ح ۷۴

اختلاف

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

اِعلَموا اَنَّ اللّه َ تعالى قَد فَرَضَ عَلَيكُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَكَها فى حَياتى وَ بَعدَ مَماتى وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه ُ شَملَهُ وَ لا بارَكَ لَهُ فى اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَكاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَكَهَ لَهُ حَتّى يَتوبَ؛

بدانيد كه خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان كه در زندگى و پس از مرگ من، از روى سبك شمردن و يا انكار، آن را ترك كنند، با وجود اين كه پيشواى عادلى دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در كارشان بركت ندهد، آگاه باشيد نه زكات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذيرفته است. بدانيد كه زندگى آنان بركتى نخواهد داشت، مگر توبه كنند.

عوالى اللالى ج ۲، ص ۵۴ و ۵۵، ح ۱۴۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلْإِنْصَافُ يَرْفَعُ

ص: ۶۴۸

الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۶

حدیث (۳) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللُّه...طاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه

خدا .... اطاعت (و پیروی از)ما (اهل بیت) را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت (و رهبری) ما را (عامل وحدت و) دراماں ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

احتجاج(طبرسی) ص۹۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

سأل ابن الكواء عليّا عليه السلام عن السنه و البدعه و عن الجماعه و الفرقه.

فقال عليه السلام: يا بن الكواء حفظت المسأله فافهم الجواب: السنه- و اللّه- سنه محمّد صلّى اللّه عليه و آله و البدعه ما فارقها، و الجماعه- و اللّه- مجامعه أهل الحق و إن قلّوا و الفرقه مجامعه أهل الباطل و إن كثرو

ابن الکواء از حضرت علی علیه السلام از سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه سوال کرد پس فرمود ای پسر کواء سؤال را حفظ کن و جواب را بفهم فرمودند: به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله و سلم است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم ابن قیس الهلالی ص ۹۶۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

ايّاكُمْ وَ التَّلَوُّنَ فى دينِ اللّه ِ فَاِنَّ جَماعَةً فيما تَكْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فيما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه َسُبْحانَهُ لَمْ يُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَةٍ خَيْرا مِمَّنْ مَضى وَ لا مِمَّنْ بَقِىَ ؛

از چند رنگی و اختلاف

ص: ۶۴۹

در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۲۵۵، از خطبه ۱۷۶

چاپلوسی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلثَّناءُ بِاَكثَرَ مِنَ الاستِحقاقِ مَلَقٌ وَ التَّقصيرُ عَنِ الاستِحقاقِ عِيٌّ اَو حَسَدٌ؛

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۵ حکمت ۳۴۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

قالَ لُقمانُ لِابنِهِ: ... و لِلحاسِدِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: يَغتابُ إِذا غابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذا شَهِدَ وَ يَشمَتُ بِالمُصيبَةِ؛

لقمان به فرزندش گفت: ... حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْمُنافِقُ وَقِحٌ غَبِيٌّ مُتَمَلِّقٌ شَقِيٌّ؛

منافق، بی شرم و کودن، چاپلوس و بدبخت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۸ ، ح ۱۰۴۹۲

حدیث (۴) امام هادی علیه السلام :

قال لبعض- و قد أكثر من إفراط الثّناء عليه-: أَقْبِلْ عَلَى شَأْنِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَلَقِ يَهْجُمُ عَلَى الظِّنَّهِ وَ إِذَا حَلَلْتَ مِنْ أَخِيكَ فِي مَحَلِّ الثِّقَهِ فَاعْدِلْ عَنِ الْمَلَقِ إِلَى حُسْنِ النِّيَّهِ.

به کسـی که در سـتایش از ایشان افراط کرده بود فرمودنـد : از این کار خودداری کن که تملق بسـیار، بدگمانی به بار آورد و اگر برادر مؤمنت مورد اعتماد تو واقع شد، از تملق او دست بردار و حسن نیت نشان ده.الدره الباهره(ط-القدیمه) ص ۴۳

فتنه

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام :

اَلْجَنَّهُ مُحَرَّمَهٌ عَلَی الْفَتّانینَ الْمشّائینَ بِالنَّمیمَهِ؛

بهشت –

ص: ۶۵۰

و نعمت های حیات بخش آن - برای اشخاص فتنه گر و سخن چینِ آشوب طلب، حرام است.

مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۲۰۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

إِنَّ مِمَّنْ يَنْتَحِلُ مَوَدَّتَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ- مَنْ هُوَ أَشَدُّ فِتْنَةً عَلَى شِيعَتِنَا مِنَ الدَّجَّالِ- فَقُلْتُ بِمَا ذَا قَالَ بِمُوَالاهِ أَعْدَائِنَا وَ مُعَادَاهِ أَوْلِيَائِنَا إِنَّهُ إِذَا كَانَ كَذَلِكَ اخْتَلَطَ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ وَ اشْتَبَهَ الْأَمْرُ فَلَمْ يُعْرَفْ مُؤْمِنٌ مِنْ مُنَافِقٍ

همانـا از کسانی که مـدعی مودت ما اهل بیت هسـتند، کسـی هست که در فتنه گری، برای شـیعیان ما از دجال شدیـدتر است. (راوی) گفتم: برای چه؟ (امـام) گفت: به خـاطر دوستی بـا دشـمنان مـا و دشـمنی بـا دوسـتانمان. چون چنین شـد، حق با باطل آمیخته می شود و مؤمن از منافق بازشناخته نمی شود.

وسائل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۷۹ ، ح ۲۱۲۸۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

کُن فِی الفِتنَه کابنِ اللَّبونِ لا ظَهرَ فَیَرکَبَ و لا ضَرعَ فیَحلَبَ؛

در فتنه ها همچون شتر دو ساله باش؛ نه پشتی دارد تا سوارش شوند و نه پستانی تا شیرش را دوشند

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۶۹ ، حکمت ۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

بـادروا بالأعمـال فتنـا کقطع اللّیل المظلم: یصـبح الرّجل مؤمنا و یمسـی کافرا، و یمسـی مؤمنا و یصـبح کافرا، یبیع أحـدهم دینه بعرض من الدّنیا قلیل.

فرصت را برای اعمال نیک بیش از آنکه فتنه هاییماننـد پاره های شب تاریک پدید آید غنیمت شـمارید در آن هنگام انسان صبح مومن است و شب کافر می شود شب کافر است و روز مومن می شود و دین خود را به عرض ناچیز دنیا می فروشد

نهج الفصاحه ص ۳۷۰ و ۳۷۱ ، حدیث ۱۰۷۵ و

حديث (۵) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

ستكون فتن يصبح الرّجل فيها مؤمنا و يمسى كافرا إلّا من أحياه اللَّه بالعلم

فتنه هايي خواهد بود كه در اثناى آن مرد به صبح مومن باشد و به شب كافر شود , مگر آنكه خدايش به علم زنده دارد

نهج الفصاحه ص ۵۲۲ ، ح ۱۷۳۴

حديث (۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

سيشدّد هذا الدّين برجال ليس لهم عند اللَّه خلاق سيكون فى آخر الزّمان خسف و قذف و مسخ إذا ظهرت المغازف و القينات و استحلّت الخمر.

اين دين بمردانى كه پيش خدا بهره اى ندارند نيرو خواهد گرفت در آخر زمان خسف و قذف و مسخى خواهد بود، هنگامى كه كه رامشگران و آرايشگران پديد شوند و شراب حلال بشمار آيد.

نهج الفصاحه ص ۵۲۶ ، ح ۱۷۵۴

حديث (۷) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

سيأتى على أمّتى زمان يكثر فيه الفقراء و يقلّ الفقهاء و يقبض العلم و يكثر الهرج ثمّ يأتى من بعد ذلك زمان يقرأ القرآن رجال من أمّتى لا يجاوز تراقيهم ثمّ يأتى من بعد ذلك زمان يجادل المشرك باللَّه المؤمن فى مثل ما يقول.

بر امت من زمانى بيايد كه فقيران فراوان شوند و فقيهان كم شوند و علم بر گرفته شود و آشوب فزونى گيرد آنگاه از پس آن زمانى بيايد كه مردانى از امت من قرآن خوانند كه از گلويشان بالاتر نرود آنگاه از پس آن زمانى بيايد كه مشرك بخدا با مؤمن مجادله كند و سخنانى نظير او گويد.

نهج الفصاحه ص ۵۲۷ ، حديث ۱۷۵۵

حديث (۸) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

ليأتينّ على النّاس زمان يكذّب فيه الصّادق و يصدّق فيه الكاذب و يخوّن فيه الأمين و يؤتمن الخئون و يشهد المرء و لم يستشهد و يحلف و إن

لم یستحلف و یکون أسعد النّاس بالدّنیا لکع بن لکع لا یؤمن باللّه و رسوله.

زمانی به مردم رسد که راست گو را تکذیب کنند و دروغگو را تصدیق کنند و امین را خائن شمارند و خائن را مومن پندارند و مرد بی آنکه شهادت از او خواهند شهادت دهد و بی آنکه قسم از او خواهند قسم خورد و خوشبخترین مردم فرومایه پسر فرومایه باشد که به خدا و پیغمبرش ایمان ندارد

نهج الفصاحه ص ۶۵۴، حدیث ۲۳۶۶

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه ـ عَزوَجَلَّ أَحَبَّ الْكَذِبَ فِى الصَّلاحِ وَ أبْغَضَ الصِّدْقَ فِى الْفَسادِ؛

خداوند عز و جل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فساد (و فتنه) شود بیزار است.

نهج الفصاحه ص ۳۱۳، حدیث ۷۸۲ – من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَلَّتانِ كثيرٌ مِن الناسِ فيهِم مَفتونٌ: الصِّحَّةُ و الفَراغُ؛

دو چیز است که مایه فتنه بسیاری از مردم است: تندرستی و فراغت.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۲، ح ۱۳۶

زباله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تُبَيِّتُوا القُمامَةَ فی بُيوتِكُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّيطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تُؤووا التُّرابَ خَلفَ البابِ، فَاِنَّهُ مأوَى الشَّيطانِ؛

زباله را پشت در (حیاط) جمع نکنید، زیرا که لانه شیطان می شود.

محاسن ص ۶۲۴، ح ۷۹

بدبینی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلمُریبُ اَبَدا عَلیلٌ؛

آدم بدبین، همیشه بیمار است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص

ص: ۶۵۳

۷۲ ، ح ۱۰۶۶

حديث (۲) امام على عليه السلام :

مَن ظَنَّ بِكَ خَيرَاً فَصَدِّق ظَنَّه؛

كسى كه به تو گمان نيكى برد، گمانش را (عملًا) تصديق كن.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص ۴۰۳ ، از نامه ۳۱ - تحف العقول ص ۸۲

حديث (۳) امام رضا عليه السلام :

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ بِی إِنْ خَيْراً فَخَيْراً وَ إِنْ شَرّاً فَشَرّا

به خداوند خوش گمان باش، زيرا خداى عز و جل مى فرمايد: من نزد گمان بنده مؤمن خويش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبى با او رفتار مى كنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدى با او رفتار مى كنم.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۷۲، ح ۳

حديث (۴) امام على عليه السلام :

مَن لَم يُحسِن ظَنَّهُ استَوحَشَ مِن كُلِّ أَحَدٍ؛

آن كس كه گمان خود را نيكو نسازد (و بدبين باشد) از هر كسى وحشت مى كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۵۴ ، ح ۵۳۳۳

تجاوز و بغى

حديث (۱) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اِثنانِ يعجلهما اللهُ فِى الدُّنيا البَغىَ و عُقوقَ الوالدين؛

دو چيز را خداوند در دنيا كيفر مى دهد : تعدى و ناسپاسى پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص ۱۶۵ ، ح ۵۸

حديث (۲) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

رَحِمَ اللّه ُعَبْدا كانَتْ لأخيهِ عِنْدَهُ مَظْلِمَهٌ فی عِرْضٍ أَوْ مالٍ فَجاءَهُ فَاسْتَحَلَّهُ قَبْلَ أَنْ یُؤْخَذَ و لَیْسَ ثَمَّ دینارٌ و لا دِرْهَمٌ فَإِنْ كانَتْ لَهُ حَسَناتٌ اُخِذَ مِنْ حَسَناتِهِ وَ إِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَناتٌ حَمَلوا عَلَیْهِ مِنْ سَیِّئاتِهِ؛

خدا رحمت کند بنده ای را که حلالیت بطلبد از برادری که به آبرو یا مال او تجاوز کرده، قبل از آن که (در قیامت) از او بازخواست کنند، آنجایی که دینار و

ص: ۶۵۴

درهمی نباشد، در نتیجه اگر شخص کار نیکی داشته باشد از آن بردارند و اگر نداشته باشد، از گناهان مظلوم برداشته بر گناهان او بیفزایند.

نهج الفصاحه ص ۵۰۱ ، ح ۱۶۵۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلْبَغْیُ یَصْرَعُ الرِّجالَ وَ یُدْنِی الآجالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمین می زند و مرگ ها را نزدیک می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۵ ، ح ۷۹۳۷

حدیث (۴) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ اَسْرَعَ الْخَیْرِ ثَوابا البِرُّ وَ اِنَّ اَسْرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغْیُ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

حدیث (۵) پیامبر صلی لله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَنْ کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَهٌ عَلی صاحِبِها: اَلْبَغْیُ وَ الْمَکْرُ وَ النَّ-کْثُ؛

سه چیز است که در هر کس باشد [آثارش] به خود او بر می گردد: ستم کردن، فریب دادن و پیمان شکنی.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲ ، ح ۱۲۸۱

عیبجویی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

مَن اَحصـی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هـذِهِ الآیَهِ قالَ اللّه ءعَزَّوَجَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ (اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّه ءیَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ ؛) الآیه

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارنـد(، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می

داند و شما نمی دانید.)

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام:

اَکبَرُ

ص: ۶۵۵

العَیبِ اَن تَعیبَ ما فیک مِثلُهُ؛

بزرکترین عیب آن است که آنچه را که مانند آن در خود توست عیب بشماری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۳۶ ، ح ۳۵۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَ-كُنْ عَیّابا وَ لا مَدّاحا وَ لا طَعّانا وَ لا مُماریا؛

نه عیب جو باش و نه ثناگو، نه زخم زبان زن و نه مجادله گر.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یستر عبد علی عبد فی الدّنیا الّا ستر اللَّه علیه یوم القیامه

بنده ای بر بنده ای دیگر نپوشاند(عیب هایش را) مگر اینکه خداوند در روز قیامت بر او (عیب هایش را) پوشاند

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۳۴۸ ، ح ۶۴۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

لا تواخِ مَن یَستُرُ مَناقِبَکَ وَ یَنشُرُ مَثالِبَکَ.

با کسی که خوبیهایت را می پوشاند و عیبهایت را آشکار می سازد برادری مکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۸ ، ح ۹۵۶۵

دعوا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَیُّما مُسلِمَینِ تَهاجَرا فَمَکَثا ثَلاثا لایَصطَلِحانِ اِلاّ کانا خارِجَینِ مِنَ السلامِ، وَ لَم یَکُن بَینَهُما وَلایَهٌ فَأَیُّهُما سَبَقَ اِلی کَلامِ اَخیهِ کانَ السّابِقَ اِلَی الجَنَّهِ یَومَ الحِسابِ؛

دو مسلمانی که سه روز با هم قهر کنند و آشتی ننمایند، هر دو از اسلام بیرون می روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نیست و

هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز قیامت زودتر به بهشت می رود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۵، ح ۵

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام:

أیما اثنَین جَری بینهما کلام فطلب أحدهما رضَ-ی الاخر کانَ سابقه الیَ الجنّه؛

هر یـک از دو نف-ری که میان آنها نزاعی واقع و یک-ی از آن دو رضایت دیگری را بـج-وی-د ، سـبقت گی-رن-ده اهل بهشت

خ-واه-د ب--ود.

کشف الغمه فی معارف الائمه(ط-القدیمه) ج ۲ ، ص ۳۳

جذام

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذی قَدِ اغتُسِلَ فیهِ فَاَصابَهُ الجُذامُ فَلا یَلومَنَّ اِلّا نَفسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۳، ح ۳۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِب-ِکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکَّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، انـدکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشـته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

لا یَدلُکَنَّ رِجلَیهِ بِالخَزَفِ، فَاِنَّهُ یورِثُ الجُذامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جذام می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۰، ح ۱۹

پیسی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِب-ِکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکَّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، انـدکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشـته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این

صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

پندهای اجتماعی

عزت و ذلت

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام :

ما تَرَکَ الحَقَّ عَزیزٌ إِلّا ذَلَّ و لا أَخَذ بِهِ ذَلیلٌ إِلّا عَزَّ؛

هیچ عزیزی حق را ترک نکرد، مگر این که ذلیل شد و هیچ ذلیلی

ص: ۶۵۷

به حق عمل نکرد مگر این که عزیز شد.

تحف العقول ص ۴۸۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۷۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَ لَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلًا أَ مَا تَسْمَعُ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ- وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ فَالْمُؤْمِنُ يَكُونُ عَزِيزاً وَ لَا يَكُونُ ذَلِيلًا قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَعَزُّ مِنَ الْجَبَلِ لِأَنَّ الْجَبَلَ يُسْتَقَلُّ مِنْهُ بِالْمَعَاوِلِ وَ

الْمُؤْمِنَ لَا يُسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ بِشَيْ ءٍ.

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج۶، ص۱۷۹، ح۳۶۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَلا إِنَّهُ مَن یُنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِهِ لَم یَزِدهُ اللّه إِلاّ عِزّا؛

بدانید که هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، خداوند جز بر عزّت او نیفزاید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۴۴، ح۴

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

ما مِن عَبدٍ كَظَمَ غَيظا إِلاّ زادَهُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ عِزّا فِى الدُّنيا و الآخِرَةِ؛

هیچ بنده ای خشم خود را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزّوجلّ بر عزّت او در دنیا و آخرت افزود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۱۱۰، ح۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ رَبَّكُمْ يَقُولُ كُلَّ يَوْمٍ أَنَا الْعَزِيزُ فَمَنْ أَرَادَ عِزَّ الدَّارَيْنِ فَلْيُطِعِ الْعَزِيز

خدای تعالی هر روز می فرماید: من پروردگار عزیز شما هستم، پس هر کس خواهان عزّت

دو جهان است باید که از خدای عزیز اطاعت کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۱۲۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

ثُمَّ أَنزَلَ عَلَیهِ الکِتابَ... وَ عِزّا لا تُهزَمُ أَنصارُهُ... ؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند... .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۱۵ ، از خطبه ۱۹۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةٌ اُقسِمُ بِاللّه أَنَّها الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَةٍ و لا زَکاةٍ وَ لا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَةٍ فَقَدَرَ أَن یُکافِئَ بِها فَکَظَمَها إِلاّ أَبدَلَهُ اللّه مَکانَها عِزّا و لا فَتَحَ عَبدٌ عَلی نَفسِهِ بابَ مَسأَلَةٍ إِلاّ فُتِحَ عَلَیهِ بابُ فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص۲۰۹، ح۷۹

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

اَللهُمَ... ذَلِّلنی بَینَ یَدَیکَ و أَعِزَّنی عِندَ خَلقِکَ وَضَعنی إِذا خَلَوتُ بِکَ و ارفَعنی بَینَ عِبادِکَ و أَغنِنی عَمَّن هُوَ غَنِیٌّ عَنّی وَ زِدنی إِلَیکَ فاقَةً وَ فَقرا؛

خداوندا... مرا در پیشگاهِ خودت خوار و نزد خلقت عزیز فرما، مرا در خلوتِ با خودت پَست و در میان بندگانت سربلند گردان و از کسی که از من بی نیاز است، بی نیاز گردان و بر نیازمندی و فقر من به خودت بیفزای.

ریاض السالکین(در شرح صحیفه سجادیه) ج ۶ ، ص ۲۶۵

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

فَرَضَ اللّه ... الجِهادَ عِزّا لِلسلامِ؛

خداوند... جهاد را برای

ص: ۶۵۹

عزّت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۴۹۴۰ - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۱۲، حکمت ۲۵۲

حديث (۱۰) امام صادق عليه السلام :

لَا يَزَالُ الْعِزُّ قَلِقاً حَتَّى يَأْتِيَ دَاراً قَدِ اسْتَشْعَرَ أَهْلُهَا الْيَأْسَ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ فَيُوطِنَهَا

عزّت پيوسته بی قراری می کند تا آن که به خانه ای درآيد که اهل آن چشم طمع به دست مردم نداشته باشند و در آن جا مستقر می شود.

كشف الغمه(ط-القديمه) ج۲، ص ۲۰۵

حديث (۱۱) امام علی عليه السلام :

لِيَجتَمِعَ فِى قَلبِكَ الأفتِقارُ اِلَى النّاسِ وَ الاِستِغناءُ عَنهُم فَيَكُونَ اِفتِقارُكَ اِلَيهِم فِى لِينِ كِلامِكَ وَ حُسنِ بِشرِكَ وَ يَكُونَ اِستِغناءُكَ عَنهُم فى نَزاهَةِ عِرضِكَ وَ بَقاءِ عِزِّكَ؛

بايد نياز به مردم و بی نيازی از آنان، در دلت گردآيند، تا نيازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رويی ات شود و بی نيازی ات، سبب آبروداری و عزّتت باشد.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۴۹، ح ۷

حديث (۱۲) امام صادق عليه السلام :

اَلحِلمُ سِراجُ اللّه ... وَ الحِلمُ يَدورُ عَلى خَمسَةِ أَوجُهٍ: أَن يَكونَ عَزيزا فَيَذِلَّ أَو يَكونَ صادِقا فَيُتَّهَمَ أَو يَدعُوَ إِلَى الحَقِّ فَيُستَخَفَّ بِهِ أَو أَن يُؤذى بِلا جُرمٍ أَو أَن يُطالِبَ بِالحَقِّ وَيُخالِفوهُ فيهِ، فَإِن آتَيتَ كُلاًّ مِنها حَقَّهُ فَقَد أَصَبتُ ... ؛

بردباری چراغ خداست... پنج چيز است که بردباری می طلبد: شخص عزيز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذيت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج

۶۸ ، ص۴۲۲، ح۶۱ { شبیه این حدیث در مصباح الشریعه ص ۱۵۴ }

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الحِلمُ فَمِنهُ رُکوبُ الجَمیلِ، وَ صُحبَهُ البرارِ وَ رَفعٌ مِنَ الضَّعَهِ و رَفعٌ مِنْ الخَساسَهِ وَ تَشَهِّی الخَیرِ و تَقَرُّبُ صاحِبِهِ مِنْ مَعالِی الدَّرَجاتِ و العَفوُ و المَهَلُ و المَعروفُ و الصَّمتُ فَهذا ما یَتَشَعَّبُ لِلعاقِلِ بِحِلمِهِ؛

حاصل بردباری: آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تأنی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص ۱۶

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن عَفا عَن مَظلَمهٍ أَبدَلَهُ اللّه بِها عِزّا فِی الدُّنیا و الآخِرَهِ؛

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند به جای آن در دنیا و آخرت به او عزّت می بخشد.

امالی(طوسی) ص ۱۸۲ ، ح ۳۰۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

کَم مِن عَزیزٍ أَذَلَّهُ جَهلُهُ؛

چه بسیار عزیزی که، نادانی اش او را خوار ساخت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۶ ، ح ۱۱۹۰

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۱، ص۱۵۲، ح۵۷۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَنِ اعتَزَّ بِغَيرِ اللّه أَهلَكَهُ العِزُّ؛

هر كس به جز از خدا عزّت بجويد آن عزّت او را هلاك مى كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۴۷۸ ، ح ۱۰۹۸۵

حديث (۱۸) امام على عليه السلام :

كُلُّ عَزيزٍ داخِلٌ تَحتَ القُدرَهِ فَذَليلٌ؛

هر عزيزى كه تحت قدرت و سلطه اى باشد ذليل است.

تحف العقول ص ۲۱۵

حديث (۱۹) امام على عليه السلام :

اَلصِّدقُ عِزٌّ و الجَهلُ ذُلٌّ؛

راستى عزّت است و نادانى ذلّت.

كافى(ط-الاسلاميه) ج

ص: ۶۶۱

۱ ، ص ۲۶ ، ح ۲۹ - تحف العقول ص ۳۵۶

حديث (۲۰) امام صادق عليه السلام :

تَركُ الحُقوقِ مَذَلَّةٌ و ِإنَّ الرَّجُلَ يَحتاجُ إِلى أَن يَتَعَرَّضَ فيها لِلكَذِبِ؛

ندادن حقوق (ديگران) ذلّت مى آورد و انسان در اين باره مجبور به دروغ گفتن مى شود.

تحف العقول ص ۳۶۰

حديث (۲۱) امام حسين عليه السلام :

مـا أَهوَنَ المَوتَ عَلى سَبيـلِ نَيلِ العِزِّ وَ إِحياءِ الحَقِّ لَيسَ المَوتُ فى سَبيلِ العِزِّ إِلاّ حَياةً خالِدَةً و لَيسَتِ الحَياةُ مَعَ الـذُّلِّ إِلاَّ المَوتَ الَّذى لا حَياةَ مَعَهُ؛

چه آسان است مرگى كه در راه رسيدن به عزّت و احياى حق باشد، مرگ عزتمندانه جز زندگى جاويد و زندگى ذليلانه جز مرگ هميشگى نيست.

احقاق الحق ج۱۱، ص ۶۰۱ {اين حديث در نرم افزار جامع الاحاديث موجود نيست}

حديث (۲۲) امام على عليه السلام :

اَلنّاسُ مِن خَوفِ الذُّلِّ مُتَعَجِّلُوا الذُّلِّ؛

مردم از ترس ذلّت به سوى ذلّت مى شتابند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۶۷، ح ۸۳۰۱

حديث (۲۳) امام صادق عليه السلام :

لا يَنبَغى لِلمُؤمِنِ أَن يُذِلَّ نَفسَهُ (قالَ مُفَضَّلُ بنُ عُمَرَ:) قُلتُ: بِما يُذِلُّ نَفسَهُ؟ قال: يَدخُلُ فيما يَعتَذِرُ مِنهُ؛

سزاوار نيست كه مؤمن خود را خوار سازد - مفضل بن عمر مى گويد: - پرسيدم چگونه خود را خوار مى كند؟ فرمودند: دست به كارى زند كه موجب عذرخواهى شود.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۵ ، ص ۶۴ ، ح ۵

حديث (۲۴) امام على عليه السلام :

اَلمَنِيَّهُ وَ لاَ الدَّنِيَّهُ و ﺍلتَّقَلُّلُ و لاَ التَّوَسُّلُ؛

مرگ آری امّا پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری امّا دست سوی این و آن دراز کردن هرگز.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۶ ، حکمت ۳۹۶

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَقَرَّ بِالذُّلِّ طائِعا فَلَیسَ مِنّا أَهلَ البَیتِ؛

هر کس آزادانه ذلّت را بپذیرد

ص: ۶۶۲

از ما خاندان نیست.

تحف العقول ص ۵۸

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

رَضِیَ بِالذُّلِّ مَنْ کَشَفَ عَنْ ضُرِّهِ

کسی که از گرفتاری خود پرده بر دارد، به خواری تن داده است.

تحف العقول ص ۲۰۱

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ و باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّه ذُلّاً بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج ۲۰، ص ۳۰۹، ح ۵۳۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

الدَّهرُ یَومانِ یَومٌ لَکَ وَ یَومٌ عَلَیکَ فَاذا کانَ لَکَ فَلا تَبطَر وَ إذا کانَ عَلَیکَ فَاصبِر.

روزگـار دو روز است، روزی به نفع تـو و روزی به ضـرر تو، چون به سودت شـد شـادی مکن، و چون به زیـانت گردیـد غم مخور.

نهج البلاغه ص ۵۴۶ ، حکمت ۳۹۶

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

مَن یَطلُبُ العِزَّ بِغَیرِ حَقٍّ یَذِلُّ وَ مَن عانَدَ الحَقُّ لَزِمَهُ الوَهنُ؛

هر کس به جز حق جویای عزت شود به ذلت در افتد و هر کس با حق عناد ورزد خوار گردد.

تحف العقول ص ۹۵

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَكبّرَ أَو تَجبَّرَ الّا لذلَّهٍ يَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۳۸۰، ح ۲۰۸۰۱

حدیث (۳۱) امام جواد علیه السلام:

عِزُّ المُؤمِنِ غِناهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزّت مؤمن در بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول ص ۸۹ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۱۰۹، ح ۱۲

حدیث (۳۲) امام هادی علیه السلام :

العقوق یعقب القله و یؤدی الی الذله؛

نارضایتی پدر و مادر ، کم توانی را به دنبال دارد و آدمی را

ص: ۶۶۳

به ذلت می کشاند.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۵ ، ص ۱۹۵ ، ح ۱۷۹۸۷

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

أَلتَّقَلُّلُ وَ لا التَّذَلُّلُ.

به اندک بسنده کنید و تن به ذلت ندهید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۳ ، ح ۵۶۵۲

غیرت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی غَیُورٌ یُحِبُّ کُلَّ غَیُورٍ وَ لِغَیْرَتِهِ حَرَّم الْفَوَاحِشَ ظَاهِرَهَا وَ بَاطِنَهَا.

همانـا خداونـد تبـارک و تعالی با غیرت است و مردان غیور را دوست دارد و از همین رو، زشتی ها را چه آشـکار و چه پنهان حرام کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص ۵۳۵ و ۵۳۶ ، ح ۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلغَیرَهُ مِنَ الایمانِ و ا‌لمِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

نهج الفصاحه ص ۵۸۷ ، ح ۲۰۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

... إِیّاکَ و ا‌لتَّغایُرَ فی غَیرِ مَوضِعِ غَیرَهٍ فَإِنَّ ذلِکَ یَدعُو الصَّحیحَهَ إِلَی السُّقمِ وَ البَریئَهَ إِلَی الرَیبِ... ؛

از غیرت نابجا بپرهیز زیرا این کار، زن درستکار را به انحراف و زن پاکدامن را به تردید می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۰۵ ،از نامه ۳۱

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عِفَّتُهُ (الرَّجُل) عَلی قدرِ غَیرَتِهِ؛

پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۷۷ ، حکمت ۴۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

غَیرَهُ المُؤمِنِ بِاللّه سُبحانَهُ؛

غیرت مؤمن به خاطر خداوند سبحان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۱ ، ح ۱۵۶۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

کانَ إبراهیمُ أَبی غَیورا و أَنَا أَغیَرُ مِنهُ وَ أَرغَمَ اللّه أَنفَ مَن لا یَغارُ مِنَ المُؤمِنینَ؛

پدرم ابراهیم با غیرت بود و من با غیرت تر از اویم. خدا بینی مؤمنی را که غیرت ندارد، به خاک می مالد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص۲۴۸، ح۳۳

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

َلی قَدرِ الحَمِیَّهِ تَکونُ الغَیرَهُ؛

غیرت به اندازه تعصّب و ننگ داشتن بستگی دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹ ، ح ۵۵۳۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَغْیَرَ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَیْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِش

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

امالی(صدوق) ص ۴۲۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

یَا أَهْلَ الْعِرَاقِ نُبِّئْتُ أَنَّ نِسَاءَکُمْ یُدَافِعْنَ الرِّجَالَ فِی الطَّرِیقِ أَ مَا تَسْتَحْیُون

ای مردم عراق؛ خبر یافتم که زنان شما در راهها پهلو به پهلوی مردان می زنند آیا شرم نمی کنید؟

أَ مَا تَسْتَحْیُونَ وَ لَا تَغَارُونَ نِسَاءَکُمْ یَخْرُجْنَ إِلَی الْأَسْوَاقِ وَ یُزَاحِمْنَ الْعُلُوج

آیا شما (مردان) حیا نمی کنید و غیرت نمی ورزید، زنانتان به بازارها رفته و مزاحم بیماردلان می گردند

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵ ، ص ۵۳۷

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتاجُ فی مَنزِلِهِ وَ عِیالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وَ إن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ: مُعاشَرَهٌ جَمیلَهٌ وَ سَعَهٌ بِتَقدیرٍ وَ غَیرَهٌ بِتَحَصُّن؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص۳۲۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَهُ الشَّجاعَهِ الغیرَهُ؛

غیرت میوه شجاعت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹ ، ح ۵۵۲۷

سلامتی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه ِعَزَّ وَ جَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الآخِرَهَ ؛

ص: ۶۶۵

ربـاره آیه سـهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سـلامتی ، توانایی ، فرصت ، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن ، تا با آنها ، آخرت را به دست آوری.

معانی الاخبار ص ۳۲۵ ، ح ۱ –امالی(صدوق) ص ۲۲۸ و ص ۲۲۹، ح ۱۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ بادِر بِاَربَعٍ قَبلَ اَربَعٍ : شَبابِکَ قَبلَ هَرَمِکَ وَ صِحَّتِکَ قَبلَ سُقمِکَ وَ غِناکَ قَبلَ فَقرِکَ ، وَ حَیاتِکَ قَبلَ مَوتِکَ ؛

ای علی! چهـار چیز را پیش از چهـار چیز دریـاب : جوانی ات را پیش از پیری؛ و سـلامتی ات را پیش از بیمـاری؛ و ثروتت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

مکارم الاخلاق ص ۴۳۵ – من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۵۷، ح ۵۷۶۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اَلصِّحَّهُ اَفضَلُ النِّعَمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۸۳ ، ح ۱۱۱۴۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الرَّوْحُ وَ الرَّاحَهُ وَ الْفَلْجُ وَ الْفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْبَرَکَهُ وَ الْعَفْوُ وَ الْعَافِیَهُ وَ الْمُعَافَاهُ وَ الْبُشْرَی وَ النَّضْرَهُ وَ الرِّضَا وَ الْقُرْبُ وَ الْقَرَابَهُ وَ النَّصْرُ وَ الظَفَرُ وَ التَّمْکِینُ وَ السُّرُورُ وَ الْمَحَبَّهُ مِنَ اللَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی عَلَی مَنْ أَحَبَّ عَلِیَّ بْنَ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) وَ وَالاهُ وَ

ائْتَمَّ بِهِ وَ أَقَرَّ بِفَضْلِهِ وَ تَوَلَّی الْأَوْصِیَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقٌّ عَلَیَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِی شَفَاعَتِی وَ حَقٌّ عَلَی رَبِّی أَنْ یَسْتَجِیبَ لِی فِیهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِی وَ مَنْ تَبِعَنِی فَإِنَّهُ مِنِّی

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری

و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲ ، ح ۵۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاهُ اللَّیْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِیمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ کَرَاهِیَهٌ لِلشَّیْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَی الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ص ۱۹۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

تَخَلَّلوا، فَاِنَّهُ یُنَقّی الفَمَ وَ مَصلَحَهٌ لِلِّثَهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ یَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ یَنفِی الهَمَّ وَ یُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص ۱۳۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

صیانَهُ المَراَهِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر

ص: ۶۶۷

می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص۴۰۵ ، ح۹۲۸۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

اَلحَسَدُ یُضنِی الجَسَدَ ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۱ ، ح ۶۸۳۳

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صوموا تَصِحّوا؛

روزه بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷ ، ح ۱۸۵۴

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَهُ التَّفرِیطِ النَّدامَهُ، وَ ثَمَرَهُ الحَزمِ السَّلامَهُ؛

ثمره تفریط و کوتاهی پشیمانی است و ثمره دور اندیشی سلامت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۲ ، حکمت ۱۸۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَـقَـدَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْـغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَـدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّـالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قـال الراوی:) قُلْتُ: و مَـا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قـال: اَلزَّوجَهُ الصّـالِحَهُ، وَ الـوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زند گی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تنـدرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهـارم همراهِ همرأی. راوی پرسـید: همراهِ همرأی کیست؟ امـام فرمودنـد: همسـر و

فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴ ، ح ۳۴

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

ما خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعیمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ کُلُّ بَلا ءٍ دونَ النّارِ عافیَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴

ص: ۶۶۸

، حکمت ۳۸۷

حديث (۱۴) امام علی علیه السّلام :

شیئانِ لایَعرِفُ فَضلَهُما اِلّا مَن فَقَدَهُما : الشَباب وَ العافِیَه؛

دو نعمت است که ارزش آنها را نمی دانند مگر کسی که آنها را از دست داده باشد : جوانی و تندرستی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۲۴ ، ح ۷۵۳۲

طب

حديث (۱) امام رضا علیه السلام :

إنَّ اللّه تَبارَکَ وَ تَعالی لَم یُبِح أَکلًا وَ لا شُربا إلّا ما فیهِ المَنفَعَهُ و الصَّلاحُ و لَم یُحَرِّم إلّا ما فیهِ الضَّرَرُ و التَّلَفُ و الفَسادُ،فَکُلُّ نافِعٍ مُقَوٍّ لِلجِسمِ فیهِ قُوَّهٌ لِلبَدَنِ فَهُوَ حَلالٌ؛

خداوند تبارك و تعالی هیچ خوردنی و نوشیدنی را حلال نکرده است مگر آن که در آن منفعت و صلاحی بوده و هیچ خوردنی و نوشیدنی را حرام ننموده مگر آن که در آ ن زیان و مرگ و فسادی بوده است پس هر چیز سودمندی مقوّی برای جسم، که باعث تقویت بدن است حلال شده است.

مستدرك الوسائل و مستنبط المسایل ج۱۶، ص۳۳۳، ح۲۰۰۶۱

حديث (۲) امام علی علیه السلام :

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ عَلِیُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ علیه السلام لِلْحَسَنِ ابْنِهِ علیه السلام یَا بُنَیَّ أَ لَا أُعَلِّمُکَ أَرْبَعَ خِصَالٍ تَسْتَغْنِی بِهَا عَنِ الطِّبِّ فَقَالَ بَلَی یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ قَالَ لَا تَجْلِسْ عَلَی الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ جَائِعٌ وَ لَا تَقُمْ عَنِ الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ تَشْتَهِیهِ وَ جَوِّدِ الْمَضْغَ وَ إِذَا

نِمْتَ فَاعْرِضْ نَفْسَکَ عَلَی الْخَلَاءِ فَإِذَا اسْتَعْمَلْتَ هَذَا اسْتَغْنَیْتَ عَنِ الطِّب

در سفارشی به فرزند خود امام مجتبی علیه السلام فرمودند: فرزندم! آیا چهار نکته به تو نیاموزم که با رعایت آنها از طبیب بی نیاز شوی؟ عرض کرد: چرا، ای امیرالمؤمنان. حضرت فرمودند: تا گرسنه نشده ای غذا نخور و تا اشتها داری

از غـذا دست بکش و غـذا را خوب بجو و قبـل از خوابیـدن قضـای حـاجت کن. اگر این نکـات را رعـایت کنی، از مراجعه به طبیب بی نیاز می شوی.

خصال ص ۲۲۹

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لا یَستَغنی أَهلُ کُلِّ بَلَدٍ عَن ثَلاثَةٍ یُفزَعُ إِلَیهِم فی أَمرِ دُنیاهُم وَ آخِرَتِهِم، فَإِن عَدِموا ذلِکَ کانوا هَمَجا: فَقیهٌ عالِمٌ وَرِعٌ و أَمیرٌ خَیِّرٌ مُطاعٌ و طَبیبٌ بَصیرٌ ثِقَةٌ؛

مردم هر شـهری به سه چیز نیازمندنـد که در امـور دنیـا و آخرت خـود به آنهـا رجوع کننـد و چنـانچه آن سه را نداشـته باشـند گرفتار جهل و نابسامانی می شونـد: دین شـناسِ دانایِ پرهیزکار، حاکم نیکوکاری که مردم از او اطاعت کنند و پزشک بصـیرِ مورد اعتماد.

تحف العقول ص ۳۲۱

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

لَیسَ مِن دَواءٍ اِلّا و هُوَ یُهیجُ داءً؛

دارویی نیست مگر این که بیماری دیگری را تحریک می کند.

کافی (ط - الإسلامیه) ج ۸، ص ۲۷۳ ، ح۴۰۹

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَجَنَّبِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ بَدَنُکَ الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ یَحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاء

تا هنگامی که بدنت درد را تحمل می کند از مصرف دارو بپرهیز، چنانچه درد را تحمل نکردی آنگاه از دارو استفاده کن.

مکارم الاخلاق ص ۳۶۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما خَلَقَ اللّه تَعالی داءً إلّا وَ خَلَقَ دَواءً إلّا السامَ؛

خداوند هیچ دردی را بی درمان نیافریده مگر سام (مرگ) که درمان ندارد.

طب النبی ص۱۹ {شبیه آن در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۵۹، ص۷۲، ح۲۷ }

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام :

اِثنانِ عَلیلانِ أَبَدا : صَحیحٌ مُحتَمٍ و عَلیلٌ مُخَلِّط؛

دوگروه همیشه مریضند، سالمی که پرهیز میکند و مریضی که پرهیز نمیکند.

فقه الرضا ص ۳۴۰

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

مَن أَرادَ أَن لا یُوذیَهُ مِعدَتُهُ فَلا یَشرَب

ص: ۶۷۰

بَینَ طَعامِهِ ماءً؛

هر کس می خواهد معده اش آزارش ندهد، در بین غذا آب نخورد.

طب الرضا(ترجمه امیر صادقی) ص۲۵۸ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۵۹، ص۳۲۳

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْخُلِ الْحَمَّامَ إِلَّا وَ فِی جَوْفِکَ شَیْ ءٌ یُطْفَأُ بِهِ عَنْکَ وَهَجُ الْمَعِدَهِ وَ هُوَ أَقْوَی لِلْبَدَنِ وَ لَا تَدْخُلْهُ وَ أَنْتَ مُمْتَلِئٌ مِنَ الطَّعَامِ.

داخل حمام نشو مگر در حالی که در شکمت چیزی (غذایی) که شدت حرارت معده را خاموش کند وجود داشته باشد، که برای بدن موجب تقویت است و در حالی که شکمت از غذا پر است نیز وارد حمام مشو.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶ ، ص۴۹۷ ، ح۵

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا یَشْتَکِیَ مَثَانَتَهُ فَلَا یَحْبِسِ الْبَوْلَ وَ لَوْ عَلَی ظَهْرِ دَابَّتِهِ

کسی که میخواهد از ناراحتی مثانه شکایت نکند بول خود را نگه ندارد و لو اینکه سوار اسب باشد.

طب الرضا ص۳۵

روانشناسی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ کَالشَّجَرِ شَرابُهُ واحِدٌ و ثَمَرُهُ مُختَلِفٌ؛

مردم همانند درختان اند که آبشان یکی است و میوه هایشان گوناگون.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج۲، ص۱۳۶، ح۲۰۹۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ إلی أشکالِهِم أَمیَلُ؛

مردم به همانند خود، بیشتر تمایل دارند.

امالی(صدوق) ص ۲۲۹ ، ح ۱۴ -بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۵، ص۹۲، ح ۱۰۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلجَسَدِ و ﭐلنُّطقُ راحَهٌ لِلرّوحِ و ﭐلسُّکوتُ راحَهٌ لِلعَقلِ؛

خواب، آرام بخش جسم است، سخن گفتن آسایش روح است و سکوت، سبب راحتی عقل است.

من لایحضره الفقیه ج۴، ص۴۰۲، ح۵۸۶۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَهً وَ کَرَاهَهً وَ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ إِقْبَالِهَا وَ شَهْوَتِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُکْرِهَ عَمِیَ

دلها را حالتِ خواستن و ناخواستن و روی آوردن و

پشت کردن است. از راه خواسته ها و تمایلات سراغ قلبها بروید، چرا که اگر دل را به کاری مجبور کنند، کور می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۶ ، ح ۸۸۷ {نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۰۳ ، حکمت ۱۹۳ }

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُحسِن ظَنَّهُ استَوحَشَ مِن کُلِّ أَحَدٍ؛

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۴ ، ح ۵۳۳۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ أعداءُ ماجَهِلوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۳ ، حکمت ۴۳۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

خَوَافِی الْأَخْلَاقِ تَکْشِفُهَا الْمُعَاشَرَه؛

خصلت ها و اخلاق پنهان را، معاشرت آشکار می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۷ ، ح ۱۰۰۲۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

رَجُلاً یَسأَلُ اَبا عَبدِ اللّه علیه السلام فَقالَ: الرَّجُلُ یَقولُ أَوَدُّکَ، فَکَیفَ أَعلَمُ أَنَّهُ یَوَدُّنی؟ فَقالَ: اِمتَحِن قَلبَکَ، فَإن کُنتَ تَوَدُّهُ فَإنَّهُ یَوَدُّکَ؛

شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: گاهی به من گفته می شود: دوستت دارم. از کجا بدانم که (راست می گوید و) دوستم دارد؟ حضرت فرمودند: قلب خودت را بیازمای، پس اگر تو او را دوست داری، بدان که او نیز تو را دوست دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۶۵۲، ح۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بِمَوتِ النَّفسِ تَكونُ حَياةُ القَلبِ و بِحَياةِ القَلبِ البُلوغُ إِلَى الاِستِقامَهِ؛

زیرا پا گذاشتن هوا و هوس، دل را زنده می کند و زنده دلی، سبب استقامت است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج۱۱، ص۲۲۶، ح۱۲۸۱۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

مَن ساءَ خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ؛

هر کس بداخلاق باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۳۲۱، ح۴

درد و درمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

طَعامُ السَّخیِّ دَواءٌ وَ طَعامُ الشَّحیحِ داءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

نهج الفصاحه ص ۵۵۶ ، ح ۱۹۰۰ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۵۷، ح ۲۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَهُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِیَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا یَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلاـ را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۱۴

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یُسَلِّمُ الرَّاکِبُ عَلَی الْمَاشِی وَ الْمَاشِی عَلَی الْقَاعِدِ وَ إِذَا لَقِیَتْ جَمَاعَهٌ جَمَاعَهً سَلَّمَ الْأَقَلُّ عَلَی الْأَکْثَرِ وَ إِذَا لَقِیَ وَاحِدٌ جَمَاعَهً سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَی الْجَمَاعَهِ.

سلام می کند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص۶۴۷ ، ح۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ یَتَدَارَکْ نَفْسَهُ بِإِصْلَاحِهَا أَعْضَلَ دَاؤُهُ وَ أَعْیَا شِفَاؤُهُ وَ عَدِمَ الطَّبِیب

هر کس به اصلاح خود نپردازد، بیماری اش سخت می شود و در درمانش به رنج می افتد و طبیبی نخواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۷ ، ح ۴۷۷۳

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ اَکَلَ وَ ذو عَیْنَیْنِ یَنْظُرُ اِلَیْهِ وَ لَمْ یُواسِهِ ابْتُلی بِداءٍ لا دَواءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۴۷

طول عمر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ

بِأَهلِهِ زادَ اللّه ُفى عُمُرِهِ؛

هر کس به شایستگی در حقّ خانواده اش نیکی کند، خداوند عمر او را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۸، ص۲۱۹، ح۲۶۹

حديث (۲) امام صادق عليه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ تَعمُرُ الدِّیارَ وَ تَزیدُ فی الأعمارِ وَ اِن کانَ اَهلُها غَیرَ اَخیارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند، هر چند صله رحم کنندگان مردمان خوبی نباشند.

امالی(طوسی) ص ۴۸۱، ح ۱۰۴۹

حديث (۳) پيامبر صلی الله عليه و آله و سلم :

صِلَهُ الرَّحِمِ وَ حُسنُ الخُلقِ وَ حُسنُ الجَوارِ یَعمُرانِ الدّیارَ وَ یَزِدْنَ فِی الأَعْمارِ؛

صله رحم، خوش اخلاقی و خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۴ ، ح ۱۸۳۹

حديث (۴) امام علی عليه السلام :

بَرَکَهُ العُمرِ فی حُسنِ العَمَلِ ؛

برکت عمر در خوب انجام دادنِ کارهاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۵۹ ، ح ۳۰۳۱

حديث (۵) امام صادق عليه السلام :

لَا تَدَعْ زِیَارَهَ الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ علیه السلام وَ مُرْ أَصْحَابَکَ بِذَلِکَ یَمُدُّ اللَّهُ فِی عُمُرِکَ وَ یَزِیدُ اللَّهُ فِی رِزْقِکَ وَ یُحْیِیکَ اللَّهُ سَعِیداً وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِیداً [شَهِیداً] وَ یَکْتُبُکَ سَعِیدا

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

كامل الزيارات ص ۱۵۲

حديث (۶) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِي كَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِئَ لَهُ فِي أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ

مُسَاءَلَتِه

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والـدین و صـله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۲۶۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

اِن اَحبَبتَ اَن یَزیدَ اللّه ُفی عُمُرِکَ فَسُرَّ اَبَ-وَیکَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسایل الشیعه ج ۱۸ ، ص ۳۷۲ ، ح ۲۳۸۷۴ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۸۱ ، ح ۸۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

تَجَنَّ-بُوا البَوائِقَ یُمَدَّ لَکُم فِی العمارِ؛

از فتنه ها و بدی ها کناره بگیرید، تا عمرتان طولانی شود.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ص ۳۶ ، ح ۹۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

اِغسِلُوا اَیدیَکُم قَبلَ الطَّعامِ وَ بَعدَهُ فَاِنَّهُ یَنفِی الفَقرَ وَ یَزیدُ فِی العُمُرِ؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشویید، که فقر را می بَرَد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص ۴۲۵ ، ح ۲۲۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اَرادَ ال-بَقـاءَ و لا ـ بَقـاءَ: فَلیُبـاکِرِ الغَـداءَ و ـلیُجَوِّدِ الحِـ ذاءَ و ـلیُخَفِّفِ الرِّداءَ و ـلیُقِـ لَّ مُجـامَعَهَ النِّساءِ. قیلَ یا رَسولَ اللّه ِ وَ ما خِفَّهُ الرِّداءِ؟ قالَ: قِلَّهُ الدَّینَ ؛

هر کس مانـدگاری می خواهد - و البته ماندگاری [ابدی] وجود ندارد - باید صـبحانه را زودتر بخورد، کفش مناسب بپوشد، ردای (بالاپوش) خود را سـبک کنـد و کمتر با زنان بیامیزد. پرسـیدند: ای پیامبر خـدا! سـبک بودن رَدا به چیست؟ فرمودند: به

کم بودنِ بدهی.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۵۵۵، ح ۴۹۰۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا غَضِبَ اللّه ُ تَعالی

ص: ۶۷۵

عَلی اُمَّهٍ ثُمَّ لَم یُنزِل بِهَا العَذابَ غَلَت اَسعارُها و قَصُرَت أعمارُها و لَم یَربَح تُجّارُها و لَم تَزکُ ثِمارُها و لَم تَغزُر اَنهارُها و حُبِسَ عَنها اَمطارُها و سُلِّطَ عَلَیها اَشرارُها؛

هرگاه خداوند متعال بر مردمی خشم بگیرد و بر ایشان عذاب نفرستد، اجناس آنها گران و عمرشان کوتاه می شود، بازرگانان آنها سود نمی برند، میوه هایشان سالم نمی ماند، رودخانه های آنها پر آب نمی گردد، باران از آنها دریغ می شود و بَدان آنان بر ایشان مسلّط می گردند.

من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۵۲۴، ح ۱۴۸۹

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ اِن یَعلَمُهنَّ المُؤمِنُ کانَت زیادَهً فی عُمُرِهِ وَ بَقاءَ النِّعَمِهِ عَلَیهِ:... تَطویلُهُ فی رُکوعِهِ وَ سجودِهِ فی صلاتِهِ وَ تَطویلُهُ لِجلوسِهِ عَلی طَعامِهِ اِذا اَطعَمَ عَلی مائِدَتِهِ وَ اصطِناعُهُ المَعروفَ اِلی اَهلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود: ... طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۹، ح ۱۵

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَوتُ الانسانِ بِالذُّنوبِ اَکثَرُ مِن مَوتِهِ بِالاجَلِ وَ حَیاتُهُ بِالبِرِّ اَکثَرُ مِن حَیاتِهِ بِالعُمُرِ؛

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدنِ اَجَل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودنِ عمر است.

مکارم الاخلاق ص ۳۶۲

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ القَومَ لَیَکونونَ فَجَرَهً وَ لا یَکونونَ بَرَرَهً فَیَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالُهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَکَیفَ اِذا کانوا

اَبرارا بَرَرَةً!؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵، ح ۲۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ، مِن کَرامَهِ المُؤمِنِ عَلَی اللّه ِان َّهُ لَم یَجعَل لاَجلِهِ وَقتا حَتّی یَهُمَّ ببائقَهٍ فَإذا هَمَّ ببائقَهٍ قَبَضَهُ اِلَیهِ ؛

ای علی! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معیّن نفرموده است، تا زمانی که قصد شرّی کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ص ۳۶، ح ۹۰

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَشِّروا المَحرورینَ بِطولِ العُمرِ ؛

گرم مِزاجان را به طول عمر، مژده دهید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۲۹۰

حدیث (۱۷) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا یحضر الفقیه ج ۲ ، ص ۶۶ ، ح ۱۷۲۹

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

فِی الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِی الـدُّنیا وَ ثلاثٌ فِی الآخِرَه، فَاَمّا الَّتی فِی الـدُّنیا فَیَـذهَبُ بِالبَهاءِ وَ یُعَجِّلُ الفَناءَ وَ یَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتی فِی الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِی النّارِ ؛

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد

و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در

ص: ۶۷۷

آتش است.

خصال ص ۳۲۱، ح ۳

حديث (۱۹) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَ يُوَسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَ لْيَصِلْ رَحِمَهُ.

هر كس دوست دارد كه عمرش طولانى و روزى اش زياد شود، تقواى الهى پيشه كند و صله رحم نمايد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حديث (۲۰) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

اَكثِر مِن الطَّهورِ يَزِدِ اللّه فى عُمُرِكَ؛

وضو زياد بگير تا خداوند، عمرت را زياد كند.

امالى (مفيد) ص ۶۰، ح ۵

حديث (۲۱) امام على عليه السلام :

كَثرَةُ اصطِناعِ المَعروفِ تَزيدُ فِى العُمُرِ وَ تَنشُرُ الذِّكرَ ؛

زياد كار نيك انجام دادن، عمر را مى افزايد و نام را پر آوازه مى سازد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۸۶، ح ۸۸۳۰

حديث (۲۲) امام صادق عليه السلام :

ما نَعلَمُ شَيئا يَزيدُ فِى العُمرِ اِلاّ صِلَةَ الرَّحِم، حَتّى اِنَّ الرَّجُلَ يَكونُ اَجَلُهُ ثَلاثَ سِنينَ فَيكونُ وَصولاً لِلرَّحِم فَيَزيدُ اللّه فى عُمرِهِ ثَلاثينَ سَنَةً فَيَجعَلُها ثَلاثا وَ ثَلاثينَ سَنَةً، وَ يَكونُ اَجَلُهُ ثَلاثا وَ ثَلاثينَ سَنَةً فَيَكونَ قاطِعا لِلرَّحِمِ، فَيَنقُصُهُ اللّه ثَلاثينَ سَنَةً وَ يَجعَلُ اَجَلَهُ اِلى ثَلاثِ سِنينَ؛

ما، غير از صله رحم، چيزى نمى شناسيم كه بر عمر بيفزايد، تا آن جا كه گاهى عمر كسى سه سال است، و وقتى كه اهل صله رحم مى شود، خداوند هم سى سال بر عمرش مى افزايد و آن را سى و سه سال مى كند و گاهى عمر كسى سى و سه سال است و قطع رحم مى كند و خداوند هم سى سال از عمر او مى كاهد و عمرش را به سه سال، كاهش مى دهد.

كافی(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۵۳ ، ح ۱۷

حديث (۲۳) امام صادق عليه السلام :

مَن رَجَعَ

ص: ۶۷۸

مِن مَكّهَ وَ هُوَ يَنوِى الحَجَّ مِن قابِلٍ زيدَ فى عُمرِهِ ؛

هر كس از مكّه بر گردد و تصميم داشته باشد كه سال بعد هم به حجّ برود، بر عمرش افزوده مى شود.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۴، ص ۲۸۱، ح ۳

حديث (۲۴) امام صادق عليه السلام :

اَلـذُّنوبُ الَّتى تُغَيِّيرُ النِّعَمَ البَغىُ وَ الذُّنوبُ الَّتى تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتى تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتى تهتِكُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتى تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتى تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطيعَةُ الرَّحِمِ وَالَّتى تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَينِ؛

گناهى كه نعمت ها را تغيير مى دهد، تجاوز به حقوق ديگران است. گناهى كه پشيمانى مى آورد، قتل است. گناهى كه گرفتارى ايجاد مى كند، ظلم است. گناهى كه آبرو مى بَرد، شرابخوارى است. گناهى كه جلوى روزى را مى گيرد، زناست. گناهى كه مرگ را شتاب مى بخشد، قطع رابطه با خويشان است. گناهى كه مانع استجابت دعا مى شود و زندگى را تيره و تار مى كند، نافرمانى از پدر مادر است.

علل الشرايع ج ۲، ص ۵۸۴ ، ح ۲۷

حديث (۲۵) امام باقر عليه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ ع صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَكْرُوباً عَطْشَاناً [عَطْشَانَ] لَهْفَاناً فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانُ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ع إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا

نَفَّسَ اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُوْلِي الْأَبْصَار

حسين، بزرگ مرد كربلا، مظلوم و رنجيده خاطر و لب

تشنه و مصیبت زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۰ ، ص ۲۳۹ ، ح ۱۱۹۲۷ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۲۷) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّی فِی مَسْجِدِ السَّهْلَهِ رَکْعَتَیْنِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِهِ سَنَتَیْن

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرک الوسایل و مستبط المسایل ج ۳، ص ۴۱۷، ح ۳۹۰۶

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

اَربَعَهٌ تُهرِمُ قَبلَ اَوانِ الهَرَمِ: اَکلُ القَدیدِ وَ القُعُودُ عَلَی النَّداوَهِ وَ الصُّعودُ فِی الدَّرَجِ وَ مُجامَعَهُ العَجوزِ ؛

چهار چیز، انسان را پیش از فرا رسیدن هنگام پیری، پیر می کند: خوردن گوشت خشکیده، نشستن بر جای مرطوب، بالا رفتن از پلّه و آمیزش با پیر زنان.

تحف العقول ص ۳۱۷

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

اَلبِرُّ وَ حُسنُ الخُلقِ یَعمُرانِ الدّیارَ وَ یَزیدانِ فِی الاعمارِ ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی،

خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۸

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

وَیحُ النّائِمِ ما اَخسَرَهُ! قَصُرَ عُمرُهُ وَ قَلَّ اَجرُهُ؛

وای بر آن که در خواب (غفلت) است! چه زیانکار است! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۶ ، ح ۵۷۵۵

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

مَن جارَ قَصُرَ عُمرُهُ ؛

هر کس ظلم کند، عمرش کوتاه می شود.

مستدرك الوسایل و مستبط المسایل ج ۱۲ ، ص ۹۹ ، ح ۱۳۶۲۹

حدیث (۳۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن کَثُرَ عَفوُهُ مُدَّ فی عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۱۵

خواب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ- يَقُولُ اللَّهُ يَا مَلَائِكَهِ اكْتُبُوا بِالْحَسَنَاتِ نَفَسَهُ إِلَى الصَّبَاح

هر گاه بنده ای هنگام خوابش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، خداوند به فرشتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صبح برایش حسنه بنویسید.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۴۲

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَهٌ لِلرُّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲، ح۵۸۶۵

بهترین مردم

حدیث (۱) امام علی (ع):

خَیرُ الناسِ مَن نَفَعَ النّاس؛

بهترین مردم کسی است که نفع رساننده مردم باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۰ ، ح ۱۰۳۵۲

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص):

اَعظَمُ الناسِ قَدراً مَن تَرَکَ مالاً یَعنِیه؛

ارجمندترین مردم کسی است که آن چه را که برایش سودی ندارد رها کند. من لا ـ یحضره الفقیه ج ۴ ، ص ۳۹۵ - الامالی(صدوق) ص ۲۱

حدیث (۳) حضرت فاطمه (س):

خِیارُکم اَلیَنُکُم مَناکِبَهً وَ اَکرَمُهُم لِنِسائِهِم؛

بهترین شما

ص: ۶۸۱

کسانی اند که با مردم نرم ترند و زنان خویش را بیشتر گرامی می دارند.

عوالم العلوم ج ۱۱ ، ص ۹۰۹

حدیث (۴) امام سجّاد (ع):

مَن عَمِلَ بما افتَرَضَ اللّهُ عَلَیهِ فَهُوَ مِن خَیرِ النَّاس؛کسی که به آنچه خداوند بر او واجب ساخته عمل کند از بهترین مردمان است.
کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۸۱

حدیث (۵) امام علی (علیه السلام):

لِلْمُتَّقِی ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ وَ قَصْرُ الْأَمَلِ وَ اغْتِنَامُ الْمَهَل

پرهیزکار را سه نشانه است: اخلاص در عمل، کوتاهی آرزو و بهره گرفتن از فرصت ها. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۷۴ ، ح ۵۹۹۴

عطر

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلطّیبُ یَشُدُّ القَلبَ؛

بوی خوش قلب را تقویت می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص ۵۱۰، ح۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ خیارَ عِبادِ اللّه الموفونَ المُطَیِّبونَ؛

بهترین بندگان خدا کسانی هستند که به وعده وفا کنند و بوی خوش بکار برند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۶ ، ح ۸۵۰

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلاةُ مُتَطَیِّبٍ أَفضَلُ مِن سَبعینَ صَلاةً بِغَیرِ طیبٍ؛

یک نماز با عطر بهتر از هفتاد نماز بدون عطر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص ۵۱۱، ح۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

ما طابَت رائِحَهُ عَبدٍ إلّا زادَ عَقلُهُ؛

هیچ کس خوشبو نگردید مگر این که بر عقلش افزوده شد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج۱، ص۴۱۸، ح۱۰۴۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ حَقٌّ عَلی کُلِّ مُسلِمٍ: اَلغُسلُ یَومَ الجُمُعَهِ و السِّواکُ وَ الطّیبُ؛

سه چیز است که بر هر مسلمانی لازم است: غسل جمعه، مسواک زدن و استعمال بوی خوش.

نهج الفصاحه ص ۴۱۴ ، ح۱۲۵۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، حلم، حجامت، مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص۴۶۲ ،

ص: ۶۸۲

ح ۱۴۶۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لایَنبَغی لِلرَّجُلِ أَن یَدَعَ الطّیبَ فی کُلِّ یَومٍ فَإن لَم یَقدِر عَلَیهِ فَیَومٌ و یَومٌ لا، فَإِن لَم یَقدِر فَفی کُلِّ جُمُعَهٍ وَ لا یَدَع؛

شایسته است که مرد هر روز از عطر استفاده کند، اگر هر روز نتوانست، یک روز در میان عطر زند و چنانچه این هم مقدورش نبود جمعه ها را ترک نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص ۵۱۰، ح۴

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

جاءَتِ امرَأَهٌ إِلی رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله فَقالَت: یا رَسولَ اللّه ما حَقُّ الزَّوجِ عَلَی المَرأَهِ؟ قالَ: ... وَ عَلَیها أَن تَطَیَّبَ بِأَطیَبِ طیبِها؛

زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: یا رسول اللّه ، حق مرد بر زن چیست؟ حضرت فرمودند:... و اینکه خود را برای او بیاراید و با بهترین عطرها خوشبو کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص۵۰۸، ح۷

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

– فی أَحکامِ النِّساءِ – لایَجوزُ لَها أَن تَتَطَیَّبَ إِذا خَرَجَت مِن بَیتِها؛

جایز نیست زن با بوی خوش از خانه بیرون برود.

خصال ص ۵۸۷ – بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص۲۵۵، ح۱

قسم

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

ایّاکُم وَ الحَلفَ فَإِنَّهُ یُنفِقُ السِّلعَهَ وَ یَمحَقُ البَرَکَهَ؛

از قسم خوردن بپرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۶۲، ح ۴

قدرت

حدیث (۱) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَن أرادَ أن یکونَ أقوَی النّاسِ فَلیتَوکل عَلی اللهِ؛

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص ۳۵۸ - بحار الانوار (ط-بیروت)ج۶۸، ص۱۴۳ ، ح ۴۲

حدیث (۲) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... اِذا دَعَتْکَ القُدْرَهُ عَلی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَهَ اللّه ِ عَلَیْکَ؛

فرزندم ...

ص: ۶۸۳

هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به يادآور.

ارشاد القلوب(ديلمى) ج۱، ص ۷۲ و ۷۳

حديث (۳) امام على عليه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ الْقُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ريشه عقل، قدرت است و ميوه آن شادى.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج ۷۵، ص ۷، ح ۵۹

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

ما ضَعُفَ بَدَنٌ عَمّا قَوِيَتْ عَلَيْهِ النِّـ-يَّهُ؛

اگر اراده قوى باشد، هيچ بدنى براى انجام دادن كار، ناتوان نيست.

من لايحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۰۰، ح ۵۸۵۹

حديث (۵) امام على عليه السلام :

اَلْعَجْزُ مَعَ لُزومِ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ الْقُدْرَهِ مَعَ رُكوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانىِ همراه با خير بهتر از توانمندىِ در خدمت شر است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۷۱ ، ح ۸۴۱۲

حمام

حديث (۱) امام على عليه السلام :

نِعمَ البَيتُ الحَمّامُ تَذكُرُ فيهِ النّارَ وَ يَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه خوب جايگاهى است حمّام، يادآور دوزخ است و چرك را از ميان مى برد.

من لايحضره الفقيه ج ۱، ص ۱۱۵، ح ۲۳۷

مركب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مِن سَعادَةِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَةُ الصّالِحَةُ و المَسکَنُ الواسِعُ و المَرکَبُ البَهِیُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۳، ص۱۵۵، ح۳۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ رَكِبَ الْبَاطِلَ أَهْلَكَهُ مَرْكَبُه

کسی که بر باطل سوار شود، مَرکبش او را هلاك خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱ ، ح ۱۰۳۲

مهمان

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن كانَ يُؤمِنُ بِاللّه و اليَومِ الآخِرِ فَليُكرِم ضَيفَهُ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد،باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۲۸۵، ح۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضَّيفُ يَنزِلُ بِرِزقِهِ وَ يَرتَحِلُ بِذُنوبِ أَهلِ البَيتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

امع الاخبار(شعیری) ص ۱۳۶ - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۶۱، ح۱۴

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَه

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار(شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا يَتَكَلَّفَنَّ أَحَدٌ لِضَيفِهِ مالا يَقدِرُ؛

هیچ کس نباید بیش از توانش خود را برای میهمان به زحمت اندازد.

نهج الفصاحه ص ۶۷۹ ، ح ۲۵۲۰

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام :

أَنَّهُ دَعَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ علیه السلام قَدْ أَجَبْتُكَ عَلَى أَنْ تَضْمَنَ لِي ثَلَاثَ خِصَالٍ قَالَ وَ مَا هِيَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا تُدْخِلْ عَلَيَّ شَيْئاً مِنْ خَارِجٍ وَ لَا تَدَّخِرْ عَنِّي شَيْئاً فِي الْبَيْتِ وَ لَا تُجْحِفْ بِالْعِيَالِ قَالَ ذَاكَ لَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَأَجَابَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِب

مردی امیر المؤمنین علیه السلام را به میهمانی دعوت کرد . حضرت فرمودند : می پذیرم به شرط این که سه قول به من بدهی . عرض کرد : چه قولی ای امیر المؤمنین؟ فرمودند : از بیرون چیزی برای من تهیه نکنی ، حاضری خانه ات را از من دریغ ننمایی و به زن و فرزندانت اجحاف نکنی. عرض کرد : قبول می کنم ای امیر المؤمنین . پس علی بن ابی طالب علیه السلام دعوت او را پذیرفتند.

عیون اخبارالرضا ج ۲ ، ص ۴۲ ، ح ۱۳۸

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

اِبنُ أبی يَعفورَ: رَأيتُ عِندَ أبی عَبدِاللّه علیه السلام ضَيفا، فَقامَ يَوما فی بَعضِ الحَوائِج، فَنَهاهُ عَن ذلِكَ ، و قامَ بِنَفسِهِ إلى تِلكَ الحاجَةِ، و قالَ علیه السلام : نَهى رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله عَن أن يُستَخدَمَ الضَّيفُ؛

ابن ابی یعفور :

در خانه امام صادق علیه السلام میهمانی دیدم . روزی او برای انجام کاری برخاست . حضرت به او اجازه ندادند و شخصاً آن کار را انجام دادند و فرمودند : رسول خدا صلی الله علیه و آله از به کار گرفتن میهمان ، نهی فرموده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۲۸۳، ح۱

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کَفی بِالمَرءِ إثما أن یَستَقِلَّ ما یُقَرِّبُ إلی إخوانِهِ و کَفی بِالقَومِ إثما أن یَستَقِلّوا ما یَقرُبُ بِهِ إلَیهِم أخُوهُم؛

انسان را همین گناه بس، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس، که آنچه را که میزبانشان برای آنها فراهم می کند کم شمارند.

محاسن ص۴۱۴، ح۱۶۵

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

إذا دَخَلَ أحَدُکُم عَلی أخیهِ فی رَحلِهِ فَلیَقعُد حَیثُ یَأمُرُ صاحِبُ الرَّحلِ فَإنَّ صاحِبَ الرَّحلِ أعرَفُ بِعَورَهِ بَیتِهِ مِنَ الدّاخِلِ عَلَیهِ؛

هر گاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت همان جا بنشیند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج۷۲، ص۴۵۱، ح۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضَّیفُ یُلطَفُ لَیلَتَینِ، فَإذا کانَت لَیلَهَ الثالِثَهُ فَهُوَ مِن أهلِ البَیتِ یَکُلُ ما أدرَکَ؛

میهمان تا دو شب پذیرایی می شود، از شب سوم جزو اهل خانه به شمار می آید و هر چه رسید بخورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۶، ص۲۸۳، ح۱

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ مِن حَقِ الضَّیفِ اَن یُکرَم وَ اَن یُعِدَّ لَهُ الخِلال؛

از حقوق میهمان است که میزبان او را احترام کند و برایش خلال دندان فراهم نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۵، ح ۳

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

رَأَى أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حَزِيناً فَقِيلَ لَهُ مِمَّ حُزْنُكَ قَالَ لِسَبْعٍ أَتَتْ لَمْ

ص: ۶۸۶

یَضِفْ إِلَیْنَا ضَیْف

[روزی] امام علی علیه السـلام غمگین دیـده شد علت را از ایشان جویا شدند. فرمودند: چون هفت روز است که میهمانی بر ما وارد نشده است.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج ۲ ، ص ۷۳

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

اِذا اَتاکَ اَخوکَ فَآتِهِ بِما عِندَکَ وَ اِذا دَعَوتَهُ فَتَکَلَّف لَهُ؛

هرگاه برادرت ناخوانده بر تو وارد شد، همان غذایی که در خانه داری برایش بیاور و هرگاه او را دعوت کردی در پذیرایی از او خودت را به زحمت بینداز.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۲۷۵ ، ح ۶ - محاسن ص ۴۱۰، ح ۱۳۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَحَبَّ أَنْ یُحِبَّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ فَلْیَأْکُلْ مَعَ ضَیْفِهِ

هر کس دوست دارد که خدا و رسولش او را دوست داشته باشند، با میهمان خود غذا بخورد.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۱۶

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

اِذا دُعیَ اَحَدُکُم اِلی طَعامٍ فَلا یَستَتبِعَنَّ وَ لَدَهُ فَاِنَّهُ اِن فَعَلَ ذلکَ، کانَ حَراماً وَ دَخَلَ غاصِباً؛

هرگـاه یکی از شـما به میهمـانی دعوت شـد، فرزنـدش را به دنبـال خـود راه نینـدازد که اگر چنین کنـد، کـار حرامی کرده و غاصبانه وارد خانه میزبان شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۲۷۰، ح ۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضّیافَهُ اَوَّلُ یَومٍ وَ الثانی وَ الثالثُ وَ ما بَعدَ ذلِکَ فَاِنَّها صَدَقَهٌ تُصَدّق بِها عَلَیهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۲۸۳، ح ۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ لَا یُسْتَحْیَا مِنْهُنَّ خِدْمَهُ الرَّجُلِ ضَیْفَهُ وَ قِیَامُهُ عَنْ مَجْلِسِهِ لِأَبِیهِ وَ مُعَلِّمِهِ وَ طَلَبُ الْحَقِّ وَ

إنْ قَل

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۹ ، ح ۹۷۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

اَلمَکارِمُ عَشرٌ ، فَإنِ استَطَعتَ أن تَکونَ فیکَ فَلتَکُن... : صِدقُ الَباسِ ، وَ صِدقُ اللِّسانِ ، و أداءُ الأمانَهِ ، وَ صِلَهُ الرَّحِمِ ، و إقراءُ الضَّیفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، و المُکافاهُ عَلیَ الصَّنائعِ ، و التَّذَمُّمُ لِلجارِ ، و التَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و رَأسُهُنَّ الحَیاءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۵ و ۵۶ ، ح ۱

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا و اَقامُوا الصَّلاهَ و آتَوُا الزَکاهَ و قَروا الضَّیفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی(طوسی) ص ۶۴۷ ، ح ۱۳۴۰

حدیث (۱۹) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَحابّوا و تَصافَحُوا و لا تَحاشَمُوا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۳۴۷

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

اِنَّ رَسولَ اللّه ِ صلی الله علیه و آله کانَ اِذا اَتاهُ الضَّیْفُ اَکَلَ مَعَهُ وَ لَمْ یَرْفَعْ یَدَهُ مِنَ الْخِوانِ حَتّی یَرْفَعَ الضَّیْفُ یَدَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله

هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۶ ، ح ۴

برکت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

قالَ اللّه ُعَزَّوَجَلَّ... اِذا قالَ العَبدُ: «بِسمِ اللّه ِالرَّحمنِ الرَّحیمِ» قالَ اللّه ُ- جَلَّ جَلالُهُ - : بَدَاَ عَبدی بِاسمی، وَ حَقٌّ عَلَیَّ اَن اُتَمِّمَ لَهُ اُمورَهُ و اُبارِکَ لَهُ فی اَحوالِهِ؛

خداوند فرمود: «... هرگاه بنده بگوید: بسم اللّه الرحمن الرحیم، خدای متعال می گوید: بنده من با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۰۰، ح ۵۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا دَخَلَ اَحَدُکُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَکَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِکَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

باكِروا طَلَبَ الرِّزقِ وَ الحَوائِجِ فَاِنَّ الغُدُوَّ بَرَکَهٌ وَ نَجاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص ۳۷۱ ، ح ۱۰۷۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ لِكُلِّ امْرِئٍ رِزْقاً هُوَ يَأْتِيهِ لَا مُحَالَهَ فَمَنْ رَضِيَ بِهِ بُورِکَ لَهُ فِيهِ وَ وَسِعَهُ وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ وَ لَمْ يَسَعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ

لَيَطْلُبُ الرَّجُلَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُه

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد

ص: ۶۸۹

و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلش در پی اوست.

اعلام الدین ص ۳۴۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصَّلاهُ مِن شَرائعِ الدّینِ وَ فیها مَرضاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبیاءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ایمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

کُلوا جَمیعا وَ لا تَفَرَّقوا فَاِنَّ البَرَکَهَ مَعَ الجَماعَهِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹ ، ح ۹

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَکٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِکَهُ بَارَکَ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فِی طَعَامِکُمْ ثُمَّ یَقُولُونَ لِلشَّیْطَانِ اخْرُجْ یَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَکَ عَلَیْهِمْ

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم اللّه» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أعظم النّساء برکه أقلّهن مؤنه

از همه زنان پربرکت تر آنست ، که خرجش کمتر باشد

نهج الفصاحه ص ۲۲۲ ، ح ۳۵۷ {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۴ ، ص

ص: ۶۹۰

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

رَحِمَ اللّه ءاَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَکاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقیاتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَم اَنَّ الصِّدقَ مُبارَکٌ وَ الکِذبَ مَشئوم؛

بدان که راستگویی، پر برکت و دروغگویی، شوم است.

تحف العقول ص ۱۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ فِی الرِّفقِ الزِّیادَهَ وَ البَرَکَهَ وَ مَن یُحرَمِ الرِّفقُ یُحرَمِ الخَیرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ المَریضِ یَخوضُ فِی البَرَکهِ فَاِذا جَلَسَ انغَمَسَ فیها؛

عیادت کننده بیمار، در برکت فرو می رود و چون نزد بیمار بنشیند، در آن غوطه ور می شود.

کنزالفوائد ج ۱، ص ۳۷۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ

النَّصر وَ الظَّ-فَرُ وَ التَّمكينُ وَ السُّروُر وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّه ِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی

ص: ۶۹۱

و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

محاسن ص ۱۵۲ ، ح ۷۴

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلبَرَکَهُ مَعَ اَکابِرِکُم؛

برکت، با بزرگان شماست.

نهج الفصاحه ص ۳۷۶ ، ح ۱۱۱۰ - جامع الأخبار(شعیری) ص ۹۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهرُ رَمَضانَ شَهرُ اللّه ِ عَز وَجَلَّ وَ هُوَ شَهرٌ یُضاعِفُ اللّه ُفیهِ الحَسَناتِ وَ یَمحو فیهِ السَّیِّئاتِ وَ هُوَ شَهرُ البَرَکَهِ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحارالأنوار(بیروت) ج ۹۳ ، ص ۳۴۰، ح ۷۸

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْبَیِّعَانِ بِالْخِیَارِ مَا لَمْ یَفْتَرِقَا فَإِنْ صَدَقَا وَ بَیَّنَا بُورِکَ لَهُمَا فِی بَیْعِهِمَا وَ إِنْ کَتَمَا وَ کَذَبَا مُحِقَ بَرَکَهُ بَیْعِهِمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت داد و ستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۳ ، ص ۲۹۸ ، ح ۱۵۴۱۰

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

َن حَبَسَ عَن اَخیهِ المُسلِمِ شَیئا مِن حَقِّهِ حَرَّمَ اللّه ُعَلَیهِ بَرَکَهَ الرِّزقِ اِلاّ اَن یَتوبَ؛

هر کس چیزی از حقّ برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر آن که توبه کند [و جبران نماید].

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لاـ یَزالُ النّاسُ بِخَیرٍ ما اَمَروا بِالمَعروفِ وَ نَهَوا عَنِ المُنکَرِ وَ تَعاوَنوا عَلَی البِرِّ وَ التَّقوی فَاِذا لَم یَفعَلوا ذلِکَ نُزِعَت مِنهُم البَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلی بَعضٍ وَ لَم یَکُن لَهُم ناصِرٌ فِی الارضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا وقتی مردم امر به معروف و نهی از منکر می کنند و یکدیگر را در نیکی و تقوا، یاری می رسانند، در خیر و نیکی اند، آن گاه که چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته می شود و بعضی بر بعض دیگر مسلّط می گردند و در زمین و در آسمان، هیچ یاوری نخواهند داشت.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۱۸۱، ح ۳۷۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام:

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَهُ الواسِعَهُ وَ الخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَکَهً وَ بَرَکَتُها جودَهُ مَوضِعِها وَسَعَهُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جیرانِها؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مکارم الاخلاق ص ۱۲۵ و ۱۲۶ - بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۳ ، ص ۱۵۴

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاهُ اللَّیلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ

الْإِيمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَهٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ص ۱۹۱

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَكَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷، ح ۲۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام:

اَلبَرَكَهُ فی مالِ مَن آتَی الزَّكاهَ وَ واسَی المُؤمِنینَ وَ وَصَلَ الاقرَبینَ؛

برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص ۱۷۲

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام:

عِندَ فَسادِ النِّیَّهِ تَرتَفِعُ البَرَكَهُ؛

هرگاه نیّت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۱۰

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام:

اِذا ظَهَرَتِ الجِنایاتُ ارتَفَعَتِ البَرَكاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۸، ح ۱۰۴۶۵

حدیث (۲۵) امام حسن علیه السلام:

لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا

ص: ۶۹۴

قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَسُولِهِ لَأَعْطَتْهُمُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا، وَ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَا اخْتَلَفَ فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ سَیْفَانِ، وَ لَأَكَلُوهَا خَضْرَاءَ خَضِرَهً إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امّت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی(طوسی) ص ۵۶۶، ح ۱۱۷۴

حدیث (۲۶) امام حسین علیه السلام:

لَتَنْزِلَنَّ الْبَرَكَهُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَی الْأَرْضِ حَتَّی إِنَّ الشَّجَرَهَ لَتَنْقَصِفُ بِمَا یَزِیدُ اللَّهُ فِیهَا مِنَ الثَّمَرَهِ، وَ لَتُؤْكَلَنَّ ثَمَرَهُ الشِّتَاءِ فِی الصَّیْفِ، وَ ثَمَرَهُ الصَّیْفِ فِی الشِّتَاءِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَی وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيْهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ

لكِنْ كَذَّبُوا

{در بیان آنچه هنگام ظهور امام زمان علیه السلام رخ می دهد} برکت از آسمان به سوی زمین فرو می ریزد، تا آن جا که درخت از میوه فراوانی که خداوند در آن می افزاید، می شکند. (مردم) میوه زمستان را در تابستان و میوه تابستان را در زمستان می خورند و این معنای سخن خداوند است که: (و اگر مردمِ آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

مختصر بصائر ص ۱۴۰ و ص ۱۴۱

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ النّاسَ یَستَغنونَ اِذا عُدِلَ بَینَهُم وَ تُنزِلُ السَّماءُ رِزقَها وَ تُخرِجُ الارضُ بَرَكَتَها بِاِذنِ اللّه ِ تَعالی ؛

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به

اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶ {شبیه این حدیث در من لا یحضر الفقیه ج۲ ، ص۵۳ ، ح۱۶۷۷}

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام:

اَلبَرَکَهُ مِن قَبرِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام عَشَرَهُ اَمیالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۸ ، ص۱۱۶، ح ۴۱

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

ایّاکُم وَ الحَلفَ فَاِنَّهُ یُنفِقُ السِّلعَهَ وَ یَمحَقُ البَرَکَهَ؛

از قسم خوردن بپرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۶۲، ح ۴

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ قَسَمتَ لی مِن قِسمٍ اَو رَزَقتَنی مِن رِزقٍ فَاجعَلهُ حَلالاً طَیِّبا واسِعا مُبارَکا قَریبَ المَطلَبِ سَهلَ المَاخَذِ فی یُسرٍ مِنکَ وَ عافیَهٍ وَ سَلامَهٍ وَ سعادَهٍ اِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ؛

خدایا! بر محمّد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یافتنی و آسان به دست آمدنی قرار بده، با راحتی، عافیت، تندرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

جامع الاسبوع ص ۳۱۲

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَموا اَنَّ اللّه تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ

اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام:

مُشاوَرَهُ العاقِلِ النّاصِحِ یُمنٌ وَ بَرَکَهٌ وَ رُشدٌ وَ تَوفیقٌ مِنَ اللّه؛

مشورت با عاقلِ خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص ۳۹۸

حدیث (۳۳) امام هادی علیه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّ-فَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۳۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا رَآی اَحَدُکُم مِن نَفسِهِ اَو مالِهِ اَو مِن اَخیهِ ما یُعجِبُهُ فَلیَدعُ لَهُ بِالبَرَکهِ فَاِنَّ العَینَ حَقٌّ؛

هرگاه یکی از شما در خودش، یا مالش، یا برادرش، چیز جالب توجهی دید، برای برکت یافتن آن دعا کند؛ زیرا چشم زخم، واقعیت دارد.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳ ، ح ۲۰۶

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَهَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

ص: ۶۹۷

هج الفصاحه ص ۳۷۴ ، ح ۱۰۹۶

حديث (۳۶) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اِنَّ فِى الرِّفقِ الزّيادَهَ وَ البَرَكَهَ وَ مَن يُحرَمِ الرِّفقُ يُحرَمِ الخَيرَ؛

در مدارا، فزونى و بركت است، و هر كس از مدارا محروم باشد، از خير، محروم شده است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷

حديث (۳۷) امام حسن عسكرى عليه السلام:

المُومِنُ بَرَكَهٌ عَلى المُومِنِ وَ حُجَّهٌ عَلى الكافر؛

مومن براى مومن بركت و براى كافر، اتمام حجت است.

تحف العقول ص۴۸۹

حديث (۳۸) امام على عليه السلام :

إنَّ الْعَبدَ إذا أرادَ أن يَقرَأَ أو يَعمَلَ عَمَلاً و يَقولُ... بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ فَإنَّهُ يُبارَكُ لَهُ فيهِ؛

هر بنده اى بخواهد چيزى بخواند يا كارى انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحيم بگويد، در كارش بركت داده مى شود.

تفسير الإمام العسكرى عليه السلام ص ۲۵

حديث (۳۹) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِذا حَكَموا بِغَيْرِ عَدْلٍ اِرْتَفَعَتِ الْبَرَكاتُ؛

هنگامى كه به غير عدالت حكم كنند، بركت ها از بين مى روند.

معدن الجواهر ص ۷۳

حنا

حديث (۱) امام صادق عليه السلام :

اَلحِنّاءُ يَذهَبُ بالسَّهَكِ وَ يَزيدُ فى ماءِ الوَجهِ وَ يُطَيِّبُ النَّكهَهَ وَ يُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵ - من لا یحضر الفقیه ج ۱ ، ص ۱۲۱ ، ح ۲۷۳

مسافرت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی- وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍّ وَ اكْتِسَابُ مَعِیشَهٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِد

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

ستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج ۸، ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

سَافِرُوا تَصِحُّوا سَافِرُوا تَغْنَمُوا

مسافرت کنید تا سلامتی و عافیت یابید. مسافرت کنید تا بهره مند شوید

محاسن ص ۳۴۵ ، ح ۱

دین

حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص) :

ألعِدَه دَینٌ، وَیلٌ لِمَن وَعَدَ ثُمّ أخلَفَ، وَیلٌ لِمَن وَعَدَ ثُمّ أخلَفَ

وعده هم نوعی دِین است، وای بر کسی که وعده دهد و خُلف وعده کند، وای بر کسی که وعده دهد و خُلف وعده کند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸ ، ح ۲۰۰۵

سیاسی

سرفصل ها

امر به معروف و نهی از منکر

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

و ما أعمالُ البرِّ کُلُّها وَ الجِهادُ فی سَبیلِ اللّه ِعِندَ الامرِ بِالمَعرُوفِ و النَّهیِ عَنِ المُنکَرِ إلاّ کَنَفثَةٍ فی بَحرٍ لُجِّیٍّ؛

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۲ ، ح ۳۷۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَا یُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا یَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَکِنْ یُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَ یُعْظِمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا کَلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِر

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیـک می کننـد و نه از روزی کم می نماینـد، بلکه ثواب را دو چنـدان و پـاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۳۷

حدیث (۳) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم:

إِذَا لَمْ یَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ یَنْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ لَمْ یَتَّبِعُوا الْأَخْیَارَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ شِرَارَهُمْ فَیَدْعُوا خِیَارُهُمْ فَلَا یُسْتَجَابُ لَهُمْ.

هرگاه (مردم) امر به

ص: ۶۹۹

معروف و نهی از منکر نکننـد، و از نیکان خاندان من پیروی ننمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلّط گرداند و نیکانشان دعا کنند امّا دعایشان مستجاب نشود .

کافی(ط - الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۷۴ {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص ۳۰۸}

حدیث (۴) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لاـ يَأمُرُ بِالمَعروفِ و لاـ يَنهى عَنِ المُنكَرِ إلاّ مَن كانَ فيهِ ثَلاثُ خِصالٍ : رَفيقٌ بِما يَأمُرُ بِهِ رَفيقٌ فيما يَنهى عَنهُ ، عَـدلٌ فيما يَأمُرُ بِهِ عَدلٌ فيما يَنهى عَنهُ، عالِمٌ بِما يَأمُرُ بِهِ عالِمٌ بِما يَنهى عَنهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکنـد مگر کسـی که سه خصـلت در او باشـد: در امر و نهی خود مـدارا کنـد، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر و نهی می کند، دانا باشد .

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۹۷ ، ص ۸۷ ، ح ۶۴ {شبیه این حدیث دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۳۶۸ }

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهى عَنِ المُنكَرِ أَرغَمَ أَنفَ المُنافِقِ وَ أَمِنَ كَيدَهُ؛

هر کس امر به معروف کنـد به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۲، ص۵۱، ح۱

حدیث (۶) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لا يَزالُ النّاسُ بِخَيرٍ ما أمَروا بِالمَعروفِ و نَهَوا عَنِ المُنكَرِ و تَعاوَنوا عَلَى البِرِّ وَ التَّقوى فَإذا لَم يَفعَلوا ذلِكَ نُزِعَت مِنهُمُ البَرَكاتُ، وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلى بَعضٍ و لَم يَكُن لَهُم ناصِرٌ فِي الأَرضِ وَ لا فِي السَّماءِ؛

تا زمانی که مردم امر به معروف و نهی از منکر

نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند و نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج۶، ص۱۸۱، ح ۲۲ {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۹۷ ، ص ۹۴

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى شُعَيْبٍ النَّبِيِّ (صلى الله عليه) أَنِّي مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِكَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِينَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّينَ أَلْفاً مِنْ خِيَارِهِمْ فَقَالَ (عليه السلام) يَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْيَارِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِي وَ لَمْ يَغْضَبُوا لِغَضَبِي

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که: آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی(ط - الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۶ ، ح ۱

حدیث (۸) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن رَأى مِنكُم مُنكَرا فَليُغَيِّرهُ بِيَدِهِ ، فَإن لَم يَستَطِع فَبِلِسانِهِ ، فَإن لَم يَستَطِع فَبِقَلبِهِ و ذلِكَ أضعَفُ الإيمانِ؛

هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است.

نهج الفصاحه ص ۷۶۸ ، ح ۳۰۱۰

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ سَبِيلُ الْأَنْبِيَاءِ وَ

مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِيضَةٌ عَظِيمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَكَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ يُنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ يَسْتَقِيمُ الْأَمْرُ

امر به معروف و نهی از منکر راه و روش پیامبران و شیوه صالحان است و فریضه بزرگی است که دیگر فرایض به واسطه آن بر پا می شود، راه ها امن می گردد و درآمد ها حلال می شود و حقوق پایمال شده به صاحبانش برمی گردد، زمین آباد می شود و (بدون ظلم) حق از دشمنان گرفته می شود و کارها سامان می پذیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج۵، ص۵۶، ح۱

حدیث (۱۰) رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَهُوَ خَلِيفَةُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَ خَلِيفَةُ رَسُولِه

هر کس امر بمعروف و نهی از منکر نماید، جانشین خدا در زمین و جانشین رسول اوست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲، ص ۱۷۹ ، ح ۱۳۸۱۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

مَن تَرَكَ إنكارَ الْمُنكَرِ بِقَلبِهِ و يَدِهِ ولِسانِهِ فَهُوَ مَيِّتٌ بَينَ الْأحياءِ؛

کسی که منکَر را با قلب و دست و زبانش انکار نکند، مرده ای است میان زندگان.

تهذیب الأحکام(تحقیق خرسان) ج ۶، ص ۱۸۱ ، ح ۳۷۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

وَ اعلَموا أنَّ الأمرَ بِالمَعروفِ وَ النَّهیَ عن المُنكَر لَم يُقَرّبا اجَلاً وَ لَم يَقطَعا رَزقاً

بدانید که امر به معروف و نهی از منکر نه مرگ کسی را نزدیک کرده و نه روزی کسی را قطع

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۷ ، ح ۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ أَفْضَلُ أَعْمَالِ الْخَلْق

بهترین کار مردم امر به معروف می باشد

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۱، ح

ص: ۷۰۲

حدیث (۱۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

خیر النّاس أقرؤهم و أفقههم فی دین اللّه و أتقاهم للّه و آمرهم بالمعروف و أنهاهم عن المنکر و أوصلهم للرّحم.

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

نهج الفصاحه ص ۴۶۸، ح ۱۴۹۹

حدیث (۱۵) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلاـ أُخْبِرُکُمْ عَنْ اَقْوامٍ لَیْسُوا بِأَنْبِیـاء وَ لاـ شُـهدَاء تَغْبِطُـهُمْ النّاسُ یَـوْمَ الْقِـیامَهِ ... یَأْمُرُونَهُمْ بِما یُحِّبُ اللّه ُوَ یَنْهَوْنَهُمْ عَمّا یَکْرَهُ اللّه ُ

گروهی هستند که نه پیامبرنـد و نه شـهید ولی مردم به مقـامی که خداونـد به خـاطر امر به معروف و نهی از منکر به آنان عطا فرموده غبطه می خورند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲، ص ۱۸۲

حدیث (۱۶) حضرت امام محمد باقر علیه السلام :

إنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَرِیضَهٌ عَظِیمَهٌ بِهَا تُقَـامُ الْفَرَائِضُ ... وَ تَأْمَنُ الْمَـذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَکَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْض

امر به معروف و نهی از منکر دو واجب بزرگ الهی می باشـند که سـایر واجبـات با آنها بر پا می ماننـد و بوسـیله این دو راهها امن و کسب و کار مردم حـلال می شود. با این دو واجب است که داد ستمدیدگان ستانده می شود و زمین آباد می گردد.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۱۹، ح ۲۱۱۳۲

حدیث (۱۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَ الْجِهَادُ عَلی أَرْبَعِ شُعَبٍ : عَلَی الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ ، وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکَرِ ، وَ الصِّدْقِ فِی الْمَوَاطِنِ ، وَ شَنَآنِ الْفَاسِقِین

جهاد بر چهار قسم است: ۱

– امر به معروف ۲ – نهی از منکر ۳ – راستی در هنگامه شکیبائی ۴ – دوری از گناهکار.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۱ {شبیه این حدیث در کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج ۲ ، ص ۶۱۵ }

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

حَسْبُ الْمُؤْمِنِ غَيْراً إِذَا رَأَى مُنْكَراً أَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ أَنَّهُ لَهُ كَارِه

در غیرتمندبودن مؤمن همین بس که هرگاه کار زشت و ناپسندی مشاهده کرد خدای متعال از قلبش در مورد ناخوش داشتن آن منکر آگاه باشد.

هدایه الائمه ج ۵ ، ص ۵۷۴

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام:

كُنْ بِالْمَعْرُوفِ آمِراً وَ عَنِ المـُنْكَرِ ناهِياً وَ لِمَنْ قَطَعَكَ و اصِلاً وَ لِمَنْ حَرمَكَ مُعْطِياً

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴ ، ص ۶۱۰

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام:

و من وصیه له (ع) للحسن و الحسین (ع) لما ضربه ابن ملجم لعنه الله:

أُوصِيكُمَا بِتَقْوَى اللَّه ... الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ

در وصیّت به فرزندان بزرگوارشان امام حسن و امام حسین علیهما السلام فرمودند:

شما را بـه تقـوای الهی ... و امر به معروف و نهی از منکر سفارش می کنم.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۲۱ و ۴۲۲ ، نامه ۴۷ [../../Nahj/nameh/page۲.aspx]

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

أَصْلِحِ الْمُسِيءَ بِحُسْنِ فِعَالِكَ وَ دُلَّ عَلَى الْخَيْرِ بِجَمِيلِ مَقَالِك

آدم بدکار را به وسیله کارِنیک خود اص-لاح کن، و با سخن زیبایت دیگران را به کار خیر رهنمون باش.

ص: ۷۰۴

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۷۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ نَلْقَى أَهْلَ الْمَعَاصِی بِوُجُوهٍ مُکْفَهِرَّه

رس-ول خ-دا صلی الله علیه و آله به ما ام-ر فرم-ودند ک-ه با گنهکاران با چهره ای درهم کشیده برخورد کنیم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۵۹ ، ح ۱۰

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام:

إِنَّمَا یَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ یَنْهَى عَنِ الْمُنْکَرِ مَنْ کَانَتْ فِیهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَامِلٌ بِمَا یَأْمُرُ بِهِ تَارِکٌ لِمَا یَنْهَى عَنْهُ عَادِلٌ فِیمَا یَأْمُرُ عَادِلٌ فِیمَا یَنْهَى رَفِیقٌ فِیمَا یَأْمُرُ رَفِیقٌ فِیمَا یَنْهَى

کسی می توان-د امر به معروف و نهی از منکر کند که دارای سه صفت باشد: ۱ - به آنچه امر می کند عمل کند و از آنچه نهی می کند اجتناب نماید. ۲ - در امر کردن و نهی نمودن میانه روی را پیشه خود کند. ۳ - از روی دلسوزی و مهرب-انی و با م-دارا ام-ر و نهی کند.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۵۰ ، ح ۲۱۲۱۰

حدیث (۲۴) امام سجاد سلام الله علیه:

إِنَّ الْمُنَافِقَ یَنْهَى وَ لَا یَنْتَهِی وَ یَأْمُرُ بِمَا لَا یَأْتِی

همانا منافق از کار زشت نهی می کنـد، ام-ا خ-ود از آن اجتناب نمی کند و به کار خوب سفارش می کند، اما خ-ود انج-ام نمی ده-د.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۹۶ {شبیه این حدیث در تحف العقول ص ۲۸۰ و امالی(صدوق) ص ۴۹۴ ، ح ۱۲}

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام:

لعن الامرین بالمعروف التارکین له و الناهین عن المنکر العاملین به

کسانی که مردم را به کارهای نیک امر می کنند و خود آن را انجام نمی دهند و کسانی که مردم را از کارهای زشت

باز می دارند اما خود مرتکب آن می شوند مورد لعن و نفرین هستند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج ۱۰ ، ص ۱۸۳

حدیث (۲۶) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ لَمْ یَعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفاً وَ لَمْ یُنْکِرْ مُنْکَراً قُلِبَ فَجُعِلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَ أَسْفَلُهُ أَعْلَاه

آن که کارهای خوب را به دل، نیک نشمارد و کارهای زشت را به دل، ناپسند نشمرد، چنان واژگونه گردد بالای او پایین، و پایین او بالا می گردد(یعنی تشخیص خوب و بد را از دست می دهد) .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۲ ، ح ۳۷۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

ائْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ أْمُرُوا بِهِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ انْهَوْا عَنْه

پذیرای مع–روف باشید و به آن ن–یز دس–تور بدهید و بپذیرید نهی از منکر را و خود نیز از آن نهی کنید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲ ، ح ۷۶۳۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام:

إِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الْمُنْكَرَ وَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُنْكِرَهُ بِيَدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ أَنْكَرَهُ بِقَلْبِهِ وَ عَلِمَ اللَّهُ صِدْقَ ذَلِكَ مِنْهُ فَقَدْ أَنْكَرَه

هرگاه یکی از شما کارزشت و ناپسندی را مشاهده کرد وتوان آنکه با دست و زبان از آن جلوگیری کند ندارد اما با دل خود آن را انکار کند و خداوند از نیّت صادقانه او آگاه باشد، آن کار ناپسند را به حقیقت انکار کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲ ، ح ۷۶۴۹

حدیث (۲۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ إِنَّ أُمِّي لَا تَدْفَعُ يَدَ لَامِسٍ فَقَالَ فَاحْبِسْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ فَامْنَعْ مَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ

قَيِّدْهَا فَإِنَّكَ لَا تَبَرُّهَا بِشَيْ ءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ تَمْنَعَهَا مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَ

ص: ۷۰۶

جَلَّ.

شخصی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و گفت مادرم مرتکب گناه می شود. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

او را ببند که بهترین نی–کی در ح–ق او من–ع او از گ–ن–اه اس–ت.

وسایل الشیعه ج ۲۸ ، ص ۱۵۰ ، ح ۳۴۴۴۲

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام:

وَ انْهَوْا غَیْرَکُمْ عَنِ الْمُنکَرِ وَ تَناهَوْا عَنْهُ ف–َإِنَّم–ا أُمِ–رتُمْ بِالنَّهیِ بَع–ْدَ الت–َّناهِی

دیگران را از منکر باز دارید و خود نیز از آن دوری کنید زیرا شما مأمور شده اید که اوّل خودتان منکر را ترک کنید بعد نهی از منکر نمائید.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج ۷ ، ص ۲۵۰

حدیث (۳۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

الدَّالُّ عَلَی الْخَیْرِ کَفَاعِلِه

کسی که دیگران را به کار نیک راهنمائی کند گ–وی–ا خ–ود آن را ان–ج–ام داده اس–ت.

کافی(ط–الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۲۷ ، ح ۴ - من لایحضره الفقیه ج ۲ ، ص ۵۵ ، ح ۱۶۸۲

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

اُؤْمُر بِالْمَعْرُوفِ تَکُنْ مِنْ اَهْلِهِ

امر به معروف کن تا از اهل معروف شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲ ، ح ۷۶۳۵

حدیث (۳۳) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَی عَنْ مُنْکَرٍ أَوْ دَلَّ عَلَی خَیْرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک

هرکس دیگری را به کـار نیکی امر کنـد یا او را از کار زشتی باز دارد یا اینکه او را به خیری راهنمائی نمایـد و یا اشاره به امر

خیری داشته باشد در آن کارنیک شریک خواهد بود.

خصال ص ۱۳۸ ، ح ۱۵۶ - وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۲۴ ، ح ۲۱۱۴۷

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةُ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ

ص: ۷۰۷

وَ یَأْتَمِرُ بِهِ وَ یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَرِ وَ یَنْتَهِی عَنْهُ وَ یُحافِظُ عَلَی حُدُودِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَلا

کسی که س-ه چیز در او باشد، دنی-ا و آخرتش س-الم می م-اند: ۱. امر به معروف کند و خود نیز پذیرای آن باشد. ۲. نهی از منکر کند وخود نیز پذیرا باشد. ۳. حدود الهی را نگهداری کند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۵

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ اَمَرَ بَالْمَعْرُوفِ شَّد ظُهُورَ الْمُؤْمِنینَ

کسی که ام-ر به مع-روف ک-ند پشتِ مؤمنان را محکم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۳

حدیث (۳۶) امام محمد باقر علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیُ عَنِ الْمُنْکَرِ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَمَنْ نَصَرَهُمَا أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ خَذَلَهُمَا خَذَلَهُ اللَّهُ.

امر به مع-روف و نهی از من-کر، دو مخلوق از مخلوقان خداونـد می باشد، هرکس آن دو را یاری کند، خداوند او را عزیز و آقا گرداند و هر کس آن دو را خوار نماید، خداوند او را خوار و ذلیل گرداند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۱

حدیث (۳۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَ الَّذِی نَفْسِی بِیَدِهِ مَا أَنْفَقَ النَّاسُ مِنْ نَفَقَهٍ أَحَبَّ مِنْ قَوْلِ الْخَیْر

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

محاسن ص ۱۵، ح ۴۱ - وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۲۳، ح ۲۱۱۴۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۱۱، ح ۸

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَهَی عَنِ الْمُنْکَرِ أَرْغَمَ أُنُوفَ الْفَاسِقِین

کسی ک-ه ن-هی از من-کر ک-ند بینی فاسقان و گنهکاران را به خاک مالیده است (و آنها را خوار و خفیف گردانده

است)

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۴

حدیث (۳۹) امام صادق علیه السلام :

فِی قَوْلِهِ تَعَالَی فَلَمَّا نَسُوا ما ذُکِّرُوا بِهِ أَنْجَیْنَا الَّذِینَ یَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ (سوره مبارکه اعراف آیه ۱۶۵) قَالَ کَانُوا ثَلَاثَهَ أَصْنَافٍ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ أَمَرُوا فَنَجَوْا وَ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ لَمْ یَأْمُرُوا فَمُسِخُوا ذَرّاً وَ صِنْفٌ لَمْ یَأْتَمِرُوا وَ لَمْ یَأْمُرُوا فَهَلَکُوا.

در مورد نجات یافتگان در این آیه شریفه می فرمایند: آنها کسانی بودند که از کارهای نیک پیروی می کردند و مردم را نیز به آن امر می نمودند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۸، ح ۱۵۱

حدیث (۴۰) امام رضا علیه السلام :

کَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یَقُولُ إِذَا أُمَّتِی تَوَاکَلَتِ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَلْیَأْذَنُوا بِوِقَاعٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَی.

رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره می فرمودند: هرگاه امّت من از انجام امر به معروف و نهی از منکر سرپیچی کنند و آن را به یکدیگر واگذار نمایند، گویا با خـداوند اعـلان جنگ داده اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۳

حدیث (۴۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ فَقِیلَ لَهُ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ قَالَ الَّذِی لَا یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَرِ.

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۵ - محاسن ص ۱۹۶، ح ۲۱

حدیث (۴۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنهُنَّ عَنِ المُنکَرِ أَوْ لَیَعُـمَّنَّـکُمْ عـَذابُ اللّه

امر به معروف کنید و از کارهای زشـت نهی کنید و گرنه عـذاب خدا همه شـما را فراخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج ۱۶،

ص ۱۳۵ ، ح ۲۱۱۷۳

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام:

الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الرَّاضِی بِهِ وَ الْمُعِینُ عَلَیْهِ شُرَکَاءُ ثَلَاثَه

کسی که ظلم می کند و کسی که راضی به ظلم کردن باشد و کسی که کمک به ظالم می کند هر سه شرکاء ظلم محسوب می شوند.

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۴۰ ، ح ۲۱۱۸۲

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام:

وَ مِنْهُمْ تَارِکٌ لِإِنْکَارِ الْمُنْکَرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یَدِهِ فَذَلِکَ مَیِّتُ الْأَحْیَاء

گروهی از مردم مبارزه با منکر را با دل و زبان و دست ترک می کنند (در برابر خلافکار هیچ گونه عکس العملی نشان نمی دهند) پس اینها در حقیقت مردگانی زنده نما هستند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۵۱

حدیث (۴۵) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ یُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا زَبْرَ لَهُ وَ قَالَ هُوَ الَّذِی لَا یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَر

همانا خداوند از مومن ضعیفی که عقل ندارد بیزار است.(کسی که نهی از منکر نمی کند)

وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۲۵ ، ح ۲۱۱۴۹

حدیث (۴۶) امام صادق علیه السلام :

إِذَا رَأَی الْمُنْکَرَ فَلَمْ یُنْکِرْهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَیْهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْعَدَاوَه

کسی که توانائی نهی از منکر را داشته باشد و نهی از منکر نکند، دوست دارد که خداوند اطاعت نشود، و کسی که نافرمانی خدا را دوست داشته باشد، آشکارا با خداوند دشمنی کرده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲ ، ص ۱۷۷ ، ح ۱۳۸۱۲

حدیث (۴۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

... بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لَا يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَا يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَ ...

بد م-ردمی هس--ت-ند کس-انی ک-ه امر به معروف ونهی از منکر نمی

ص: ۷۱۰

کنند.

نوادر(راوندی) ص ۲۶ – بحارالانوار(ط–بیروت) ج ۲۲ ، ص ۳۱۱ ، ح ۱۲

حدیث (۴۸) امام علی علیه السلام :

و من وصیه له ع للحسن و الحسین ع لما ضربه ابن ملجم لعنه الله

لَا تَتْرُكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَيُوَلَّى عَلَيْكُمْ أَشْرَارُكُمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ.

وصیتی از آن حضرت (ع) به حسن و حسین علیهما السلام هنگامی که ابن ملجم (لعنه الله) او را ضربت زد .

امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید زیرا در این صورت افراد نادرست برشما مسلط می گردند آنگاه دعا می کنید و دعایتان مستجاب نمی شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۲۱ و ۴۲۲ ، نامه ۴۷ [/../../Nahj/nameh/page۲.aspx]

جهاد

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

إنَّ الجِهادَ بابٌ مِن أَبوابِ الجَنَّهِ فَتَحَهُ اللّه ُلِخاصَّهِ أَولیائِهِ و هُوَ لِباسُ التَّقوی و دِرعُ اللّه ِ الحَصینَهِ وَ جُنَّتُهُ الوَثیقَهُ؛

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

الغارات (ط – الحدیثه) ج ۲، ص ۴۷۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللّه َفَرَضَ الجِهادَ و عَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصرَهُ وَ ناصِرَهُ. وَاللّه ِ ما صَلُحَت دُنیا و لا دینٌ إلاّ بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

وسائل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۱۵ ، ح ۱۹۹۱۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللّه ـ كَتَبَ القَتلَ عَلى قَومٍ و المَوتَ عَلى آخَرينَ وَ کُلٌّ آتيهِ مَنيَّتُهُ كَما كَتَبَ اللّه ُلَهُ

ص: ۷۱۱

فَطوبی لِلمُجاهِدینَ فی سَبیلِهِ وَ المَقتولینَ فی طاعَتِهِ؛

براستی کـه خداونـد برای گروهی کشـته شـدن را مقـدر فرمـوده و برای دیگران مردن را. هر گروهی بـا همـان سـرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه طاعت او.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج۳، ص۱۸۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جاهِدوا فی سَبیلِ اللّه ِبَأَیدیکُم فَإِن لَم تَقدِروا فَجاهِدوا بِأَلسِنَتِکُم فَإِن لَم تَقدِروا فَجاهِدوا بِقُلوبِکُم؛

در راه خدا با دستهای خود جهاد کنید، اگر نتوانستید با زبانهای خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید.

دعائم الإسلام ج ۱ ، ص ۳۴۳

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَرسُ لَیلَهٍ فی سَبیلِ اللّه ِعَزَّوَجَلَّ أَفضَلُ مِن أَلفِ لَیلَهٍ یُقامُ لَیلُها و یُصامُ نَهارُها؛

یک شب نگهبانی در راه خدا برتر است از هزار شبانه روز که شبهایش به عبادت و روزهایش به روزه داری سپری شود.

نهج الفصاحه ص ۴۳۹ ، ح ۱۳۵۵

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ الجِهادِ مَن أَصبَحَ لا یَهُمُّ بِظُلمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

محاسن ص ۲۹۲ ، ح ۴۴۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

جِهادُ المَرأَهِ حُسنُ التَّبَعُّلِ؛

جهاد زن خوب شوهرداری کردن است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

جاهِد شَهوَتَکَ وَ غالِب غَضَبَکَ وَ خالِف سوءَ عادَتِکَ، تَزکُ نَفسُکَ، وَ یَکمُل عَقلُکَ وَ تَستَکمِلُ ثَوابَ رَبِّکَ؛

بـا هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشـمت مسـلّط شو و با عادتهای بـد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره

ص: ۷۱۲

کامل ببری.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۲۴۲ ، ح ۴۹۱۹

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکُمْ بِالْجِدِّ وَ الِاجْتِهَادِ وَ التَّأَهُّبِ وَ الِاسْتِعْدَادِ وَ التَّزَوُّدِ فِی مَنْزِلِ الزَّادِ وَ لَا تَغُرَّنَّکُمُ الْحَیَاهُ الدُّنْیَا کَمَا غَرَّتْ مَنْ کَانَ قَبْلَکُمْ مِنَ الْأُمَمِ الْمَاضِیَهِ وَ الْقُرُونِ الْخَالِیَهِ

بر شما باد به تلاش و سختکوشی و مهیا شدن و آماده گشتن و توشه برداشتن از سرای توشه (دنیا). مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد چنان که ملتهای گذشته و اقوام پیشین را فریفت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۳۵۲

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیه السلام:

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّی ضَعِیفُ الْعَمَلِ قَلِیلُ الصَّلَاهِ قَلِیلُ الصَّوْمِ وَ لَکِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آکُلَ إِلَّا حَلَالًا وَ لَا أَنْکَحَ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَیُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْج

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص۲۹۲، ح۴۴۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ کُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنْ الْمُنْکَرِ إِلَّا کَنَفْثَهٍ فِی بَحْرٍ لُجِّی

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۲ ، ح ۳۷۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

فَرَضَ اللّه ...الْجِهَادَ عِزّاً لِلْإِسْلَام

خداوند... جهاد را برای عزّت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۱۲، ح ۲۵۲

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

لَا فَضِیلَهَ کَالْجِهَادِ وَ لَا جِهَادَ کَمُجَاهَدَهِ الْهَوَی

فضیلتی چون جهاد نیست

ص: ۷۱۳

، و جهادی چون مبارزه با هوای نفس نیست.

تحف العقول ص ۲۸۶

حدیث (۱۴) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاهُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص ۱۶۷ ، ح ۷۰

حدیث (۱۵) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

الصوم فی الحر جهاد؛

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۲۵۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

زَکاهُ الشَّجاعهِ الجِهادُ فی سبیلِ اللَّهِ.

زکات شجاعت، جهاد در راه خداست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۳۳، ح ۷۶۶۶

حکومت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَودَعَها مِن عَدلٍ اَو جَورٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم صندوقچه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد دید.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۴۶، ح ۷۹۸۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اسْتَعْمِلِ الْعَدْلَ وَ احْذَرِ الْعَسْفَ وَ الْحَيْفَ فَإِنَّ الْعَسْفَ يَعُودُ بِالْجَلَاءِ وَ الْحَيْفَ يَدْعُو إِلَى السَّيْفِ

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری بپرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلّحانه می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۵۹ ، ح ۴۷۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه ـ عَزَّ وَ جَلَّ فَرَضَ عَلی اَئِمَّهِ العَدلِ اَن یُقَدِّروا اَنفُسَهُم بِضَعَفَهِ النّاسِ کَیلا یَتَبَیَّغَ بِالفَقیرِ فَقرُهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱ ، ص ۴۱۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَن عَمِلَ بِالعَدلِ حَصَّنَ

ص: ۷۱۴

اللّه ُ مُلكَهُ؛

امام علی علیه السلام : هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۴۰ ، ح ۷۷۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

خَیرُ المُلوکِ مَن اَماتَ الجَورَ وَ اَحیَی العَدلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج۳، ص ۴۳۱، ح ۵۰۰۵

حدیث (۶) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... إِذَا دَعَتْکَ الْقُدْرَهُ عَلَی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دُونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَهَ اللَّهِ عَلَیْک

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یادآور.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج۱، ص ۷۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَن نَصَبَ نَفسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلیَبدَأ [فعلیه أن یبدأ] بِتَعلیمِ نَفسِهِ قَبلَ تَعلیمِ غَیرِهِ وَلیَکُن تَدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبلَ تَدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاجلالِ مِن مُعَلِّمِ النّاسِ و مُؤَدِّبِهِم؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، باکردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۲۱، ص ۱۰۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

تِسْعَهُ أَشْیَاءَ قَبِیحَهٌ وَ هِیَ مِنْ تِسْعَهِ أَنْفُسٍ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَیْرِهِمْ ضِیقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوکِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِیَاءِ وَ سُرْعَهُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصِّبَا مِنَ الْکُهُولِ وَ الْقَطِیعَهُ مِنَ الرُّءُوسِ وَ الْکَذِبُ مِنَ الْقُضَاهِ وَ الزَّمَانَهُ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّیْشُ مِنْ

ذَوِی السُّلْطَان

ص: ٧١۵

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص۵۷۸ ، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام:

لا تُش–اوِر اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلوك؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن. بحار الانوار(ط–بیروت) ج ۷۵ ، ص ۲۳۰

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: کَما تَکُونُوا یوَّلی عَلَیکُم.

هر طور باشید همانگونه بر شما حکومت می شود.

نهج الفصاحه ص ۶۱۶ ، ح ۲۱۸۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام: قُمْ عَنْ مَجْلِسِک لِأَبِیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ إِنْ [لَوْ] کُنْتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۵ ، ح ۹۹۷۰

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الجُنودُ عِزُّ الدِّینِ و حُصُونُ الوُلاهِ.

سربازان، مایه عزّت دین و دژهای والیان اند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۳، ح ۷۶۷۱

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹